ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
שלישי

דבר מלכות

מאמרי דא״ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים״
770 איסטערן פאַרקוויי סניף אה״ק כפר חב״ד ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה
הי׳ תהא שנת נפלאות בכל
צדי״ק שנה להולדת כ״ק אדמו״ר שליט״א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד׳

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיָּם שֶׁהֶחֱזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחֶמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליזהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם:

יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבָבֶךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ, וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ.

וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ, וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ. הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נֹתֵן לָכֶם. וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי, וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֱמֶת.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרֵינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ

מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ.

אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומָש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תיבות "לה"ו") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייחפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אַשְׁרֵי־אִישׁ יָרֵא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר
יְשָׁרִים יְבֹרָךְ: ג הוֹן־וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד: ד זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְּשָׁרִים חַנּוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזֵכֶר
עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק: ז מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֻחַ בַּיהוָה: ח סָמוּךְ לִבּוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְצָרָיו: ט פִּזַּר | נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכָעַס שִׁנָּיו יַחֲרֹק וְנָמָס תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מיציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
ה מִי כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: ו הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימִי מֵעָפָר
דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבִי | עֲקֶרֶת הַבַּיִת
אֵם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, אסרו חה"ש, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מקביעות זמן חתונתו ליום ג', כ"ד סיון הבע"ל.

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב מזל טוב.

במענה לשאלתו - ילמוד (באופן לגמרם לפני החתונה) הפרקים טז-יז דשער הקדושה בס' ראשית חכמה. ומאמר לכה דודי בקונטרס דרושי חתונה (לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע).

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין ..... ב

ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ..... ג

ג) מאמר ד״ה וידבר ה׳ אל משה לאמר
שבת פרשת נשא, ט׳ סיון, ה׳תשמ״ג ..... ה

ד) שיחת ש״פ נשא, ט׳ סיון ה׳תשכ״ו ..... יא

ה) לקוטי שיחות – פרשת נשא
(בלה״ק) כרך יג ..... טז

ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ״ק הרה״ג הרה״ח
המקובל ר׳ לוי יצחק שניאורסאהן זצ״ל ..... יט

ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה
ע״ה ז״ל שניאורסאהן חוברת כח, תרגום מאידיש ..... כ

ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת נשא ..... כב

ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת נשא ..... כד

י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת נשא ..... נג

יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת נשא ..... נד

יב) לוח ״היום יום״ לשבוע פרשת נשא ..... סד

יג) הלכה יומית לעיון ברמב״ם ..... סז

שיעורי רמב״ם – מהדורת חזק:

יד) – ג׳ פרקים ליום לשבוע פרשת נשא ..... ע

טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נשא ..... צח

טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת נשא ..... קו

יז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף מ עד דף מו ..... קיב

יח) נביאים וכתובים
מלכים א פרק יג, תהלים פרק פ ..... קכד

יט) משניות – מסכת בבא מציעא-בבא בתרא
ביאור קהתי ..... קכו

כ) עין יעקב מסכת יומא ..... קלד

כא) מסכת עירובין עם ביאורים
מדף סה עד דף עא ..... קלו

מתורת רבותינו נשיאי חב״ד:

כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו״ר הזקן ..... קסט

כג) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו״ר הזקן ..... קסט

כד) לקוטי תורה
אדמו״ר הזקן ..... קע

כה) שערי אורה
אדמו״ר האמצעי ..... קעא

כו) מאמרי הצ״צ – מאמרי הצ״צ תרי״ד-תרט״ו
אדמו״ר ה״צמח צדק״ ..... קעב

כז) תורת שמואל תרל״ב
אדמו״ר מוהר״ש ..... קעג

כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער״ב
אדמו״ר מוהרש״ב ..... קעג

כט) ספר המאמרים ה׳תש״ט
אדמו״ר מוהריי״צ ..... קעד

ל) לקוטי דיבורים
אדמו״ר מוהריי״צ ..... קעו

לא) יומן כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ
אדמו״ר מוהריי״צ ..... קעז

לב) אגרות קודש
אדמו״ר מוהריי״צ ..... קעז

לג) ביאורים בפרקי אבות פרק א ..... קעח

לד) חומש לקריאה בציבור ..... קעט

לה) לוח זמנים לשבוע פרשת נשא ..... קפט

לו) סדר מצות הדלקת נרות לחג השבועות וש״ק ..... קצא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

על ברכת כוהנים נאמר בפרשת השבוע, פרשת נשא:

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם, יְבָרֶכְךָ גו׳ יָאֵר גו׳ יִשָּׂא גו׳. וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם[1], **הִנֵּה קָחֲשִׁיב** מונה הכתוב **כָּאן ה׳ עִנְיָנִים,** חמישה עניינים שונים שהם **ג׳ הַבְּרָכוֹת** שהכוהנים אומרים **יְבָרֶכְךָ יָאֵר יִשָּׂא, וְאַחַר־כָּךְ מוֹסִיף** הכתוב **עוֹד ב׳ בְּרָכוֹת** נוספות **וְשָׂמוּ גו׳ וַאֲנִי אֲבָרְכֵם,** ובסך הכול חמישה דברים, והולך ומבאר תחילה את הייחוד של שתי הברכות הנוספות "ושמו את שמי על בני ישראל" ו"ואני אברכם" **דִּבֵּב׳ הָעִנְיָנִים הָאַחֲרוֹנִים מוּבָן שֶׁהַבְּרָכָה הִיא עִנְיָן נַעֲלֶה בְּיוֹתֵר, וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי, שְׁמִי הַמְיוּחָד**[2], בשמות הקדושים של הקדוש ברוך הוא יש דרגות שונות וכיוון שהכתוב אומר "ושמו את שמי" סתם מבלי לפרט לאיזה שם הכוונה, מובן שהכוונה לשם הידוע, "שמי המיוחד" שהוא שם הוי׳ המתייחס אל הקדוש ברוך הוא בעצמו. וגם העניין הבא **וַאֲנִי אֲבָרְכֵם,** הוא עניין נעלה ביותר **בְּחִינַת אַיִן**[3] שאינו מובן ואינו מושג (והדבר נרמז בלשון הכתוב "ואני אברכם" כי **אֲנִי אוֹתִיּוֹת אַיִן**[4]), **וְכֵן מוּבָן** שמדובר על דרגות נעלות ביותר **גַּם מִתְּחִילַת הַכָּתוּב דִּכְתִיב כֹּה תְבָרְכוּ,** ויש לדייק מלשון הכתוב **תְּבָרְכוּ אוֹתִיּוֹת בְּכִתְרוֹ**[5], **שֶׁהַבְּרָכָה הִיא נַעֲלֵית בְּיוֹתֵר, מִבְּחִינַת הַכֶּתֶר** "כתר עליון" שלמעלה מעשר הספירות (כשם שהכתר הגשמי הוא מעל האדם). **וְאַף שֶׁמְּבוֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת**[1] בתורת החסידות **שֶׁיֵּשׁ מַעֲלָה** יתרון **בִּתְפִלָּה עַל בְּרָכָה, שֶׁהַבְּרָכָה מַמְשִׁיכָה רַק** המשכה והתגלות מלמעלה למטה **מִמְּקוֹר וְשֹׁרֶשׁ הַדָּבָר,** היינו המשכה והתגלות של דבר הקיים כבר **מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן תְּפִלָּה עוֹשָׂה רָצוֹן חָדָשׁ,** ולכן בכוחה לגלות ולהמשיך גם דבר חדש שלא היה קיים קודם לכן והתפילה פעלה וחידשה אותו, ולפי זה תפילה נעלית ברכה, ואיך הדבר מתאים למבואר כאן שברכת כוהנים היא דבר כל כך נעלה?

הֲרֵי יָדוּעַ שֶׁבִּרְכַּת כֹּהֲנִים אֵינָהּ דּוֹמָה לִשְׁאָר הַבְּרָכוֹת ובעוד שבדרך כלל אכן יש לתפילה יתרון על ברכה, ברכת כוהנים היא דבר נעלה במיוחד ויש בה מעלה שלא קיימת בברכה רגילה. **וְכַמְּבוֹאָר בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים,** מאמרי חסידות, **וּבִפְרָט בִּדְרוּשֵׁי אַדְמוּ״ר מַהֲרַ״שׁ**[2], והביאור **מְיוּסָד עַל** דברים מתוך **סֵפֶר הַמִּצְוֹת לְהַ׳צֶּמַח צֶדֶק׳**[3], הידוע בשם ספר "דרך מצותיך" **שֶׁבִּרְכַּת כֹּהֲנִים הִיא נַעֲלֵית יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַבְּרָכוֹת, וְיֵשׁ בָּהּ** בנוסף למעלות שלה בתור ברכה **גַּם מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁהִיא יְכוֹלָה לִפְעוֹל עִנְיָן חָדָשׁ** שלא היה קיים קודם לכן, כמו תפילה.

וְזֶהוּ התוכן הפנימי של המובא לעיל אשר **כֹּה תְבָרְכוּ אוֹתִיּוֹת בְּכִתְרוֹ,** ויש בכך רמז **שֶׁהַמְשָׁכַת הַבְּרָכָה דְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים הִיא מִסְּפִירַת הַכֶּתֶר, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ אַחַר־כָּךְ** השפע שבא מ"כתר" **בְּגִ׳ הַבְּרָכוֹת** הבאות **יְבָרֶכְךָ יָאֵר יִשָּׂא, וְגַם ב׳ הַבְּרָכוֹת הַנּוֹסָפוֹת וְשָׂמוּ גו׳ וַאֲנִי**

בס״ד. שבת פרשת נשא, ט׳ סיון, ה׳תשמ״ג.

(הנחה בלתי מוגה)

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם, יְבָרֶכְךָ גו׳ יָאֵר גו׳ יִשָּׂא גו׳. וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם[1], הִנֵּה קָחֲשִׁיב כָּאן ה׳ עִנְיָנִים, ג׳ הַבְּרָכוֹת יְבָרֶכְךָ יָאֵר יִשָּׂא, וְאַחַר־כָּךְ מוֹסִיף עוֹד ב׳ בְּרָכוֹת וְשָׂמוּ גו׳ וַאֲנִי אֲבָרְכֵם, דִּבֵּב׳ הָעִנְיָנִים הָאַחֲרוֹנִים מוּבָן שֶׁהַבְּרָכָה הִיא עִנְיָן נַעֲלֶה בְּיוֹתֵר, וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי, שְׁמִי הַמְיוּחָד[2], וַאֲנִי אֲבָרְכֵם, בְּחִינַת אַיִן[3] (אֲנִי אוֹתִיּוֹת אַיִן[4]), וְכֵן מוּבָן גַּם מִתְּחִילַת הַכָּתוּב דִּכְתִיב כֹּה תְבָרְכוּ, תְּבָרְכוּ אוֹתִיּוֹת בְּכִתְרוֹ[5], שֶׁהַבְּרָכָה הִיא נַעֲלֵית בְּיוֹתֵר, מִבְּחִינַת הַכֶּתֶר. וְאַף שֶׁמְּבוֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת[6] שֶׁיֵּשׁ מַעֲלָה בִּתְפִלָּה עַל בְּרָכָה, שֶׁהַבְּרָכָה מַמְשִׁיכָה רַק מִמְּקוֹר וְשֹׁרֶשׁ הַדָּבָר, מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן תְּפִלָּה עוֹשָׂה רָצוֹן חָדָשׁ, הֲרֵי יָדוּעַ שֶׁבִּרְכַּת כֹּהֲנִים אֵינָהּ דּוֹמָה לִשְׁאָר הַבְּרָכוֹת. וְכַמְּבוֹאָר בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים, וּבִפְרָט בִּדְרוּשֵׁי אַדְמוּ״ר מַהֲרַ״שׁ[7], מְיוּסָד עַל סֵפֶר הַמִּצְוֹת לְהַ׳צֶּמַח צֶדֶק׳[8], שֶׁבִּרְכַּת כֹּהֲנִים הִיא נַעֲלֵית יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַבְּרָכוֹת, וְיֵשׁ בָּהּ גַּם מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁהִיא יְכוֹלָה לִפְעוֹל עִנְיָן חָדָשׁ.

וְזֶהוּ כֹּה תְבָרְכוּ אוֹתִיּוֹת בְּכִתְרוֹ, שֶׁהַמְשָׁכַת הַבְּרָכָה דְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים הִיא מִסְּפִירַת הַכֶּתֶר, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ אַחַר־כָּךְ בְּגִ׳ הַבְּרָכוֹת יְבָרֶכְךָ יָאֵר יִשָּׂא, וְגַם ב׳ הַבְּרָכוֹת הַנּוֹסָפוֹת וְשָׂמוּ גו׳ וַאֲנִי אֲבָרְכֵם.

---

1. פרשתנו ו, כב ואילך. 2. סוטה לח, א. 3. לקו״ת פרשתנו כז, א. כח, א. וראה גם סה״מ תרכ״ו ע׳ קנא. סה״מ תרכ״ט ע׳ ד. 4. לקו״ת שם. ע״ח שער עקודים (ש״ו) פ״ג. שער דרושי אבי״ע (שמ״ב) ספ״א. מאו״א א, סד. ובכ״מ. 5. לקו״ת שם (מרמ״ז פ׳ עקב). המשך בששה״ק תער״ב ח״ב ע׳ תשסז. 6. לקו״ת ראה יט, א. אוה״ת פרשתנו ע׳ ערה. רעז. סה״מ תרכ״ו ע׳ קנב ואילך. המשך בששה״ק שם. סה״מ תרס״ט ע׳ צ ואילך. עטר״ת ע׳ קלא. תרפ״ז ע׳ צא ואילך. מקומות שבהערה הבאה. וראה גם סה״מ תקס״ח ח״ב ע׳ תשז ואילך. ועוד. 7. סה״מ תרכ״ט ע׳ א ואילך. וראה גם סה״מ תרנ״ד ע׳ שיא ואילך. סה״מ עזר״ת ע׳ קעב ואילך. לקו״ש ח״י ע׳ 37 ואילך. 8. ראה דרמ״צ קיב, א. ובהנסמן בציונים והערות שבסוף

ביאור בדרך אפשר

אֲבָרֶכֶם שבכולם יש השפעה והמשכה מ״כתר״, ומכל זה מובן שברכת כוהנים היא אכן ברכה מיוחדת, נעלית יותר מכל שאר הברכות.

וְהִנֵּה יָדוּעַ הַדִּיּוּק השאלה **בָּזֶה בְּ׳לִקּוּטֵי תּוֹרָה׳**[4] לרבנו הזקן, **מַהוּ בֵּיאוּר סֵדֶר הַבְּרָכוֹת** בברכת כוהנים, **דִּלְכְאוֹרָה הֵם** הברכות **שֶׁלֹּא עַל הַסֵּדֶר** ולא נראה מהו הטעם לסדר זה של הברכות.?

וּמְבוֹאָר בָּזֶה, ב׳לקוטי תורה׳ **שֶׁהַסֵּדֶר** של הברכות **הוּא** סדר של **מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, דִּבְתְחִלָּה הַבְּרָכָה הִיא יְבָרֶכְךָ גו׳ וְיִשְׁמְרֶךָ, שֶׁהִיא בְּרָכָה** על הצלחה **שֶׁבַּטֶּבַע וְעַל־פִּי סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת,** בהתאם למסלול של ירידת והמשכת האור האלוקי מלמעלה למטה בסדר הרגיל של ההמשכה מדרגה לדרגה לפי סדר הדרגתי, כך שדרגה אחת מקבלת מזו שמעליה (והדרגות קשורות זו בזו כחוליות של שלשלת שאחוזות זו בזו) **שֶׁזֶּה** ההשפעה הטבעית על פי ״סדר השתלשלות״ הרגיל **כּוֹלֵל אֶת ב׳ הַפְּרָטִים,** האחד - **יְבָרֶכְךָ בְּמָמוֹן,** והשני - **וְיִשְׁמְרֶךָ מִן הַמַּזִּיקִין**[5]**, וּלְמַעְלָה מִזֶּה הוּא** עִנְיָן ההמשכה וההשפעה שבברכות הבאות **יָאֵר הְוָיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחוּנֶּךָ, שֶׁהִיא הַמְשָׁכַת הַבְּרָכָה מִלְּמַעְלָה,** באופן נעלה יותר מאשר ההמשכה שעל ידי ״ברכך״ ו״ישמרך״ **וְעַד שֶׁהַבְּרָכָה הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁל חֵן, וִיחוּנֶּךָ לְשׁוֹן חֵן, שֶׁהִיא הַמְשָׁכָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה,** כי החן הוא תוספת מיוחדת, מעבר לדבר עצמו, **וּלְמַעְלָה אֲפִילוּ מִן הָאִתְעַרוּתָא־דִּלְתַתָּא**[6]**,**

ההתעוררות מלמטה, שכן יש לפעמים שההארה וההמשכה מלמעלה היא בהתאם להתעוררות מלמטה, מצד האדם, ובמצב כזה ההמשכה וההשפעה מדודה ומוגבלת לפי ערך ההתעוררות של האדם ויכולת הקליטה שלו, ויש השפעה מלמעלה שלא מדודה בהתאם להתעוררות מלמטה ולכן היא נחשבת להשפעה למעלה ממדידה והגבלה, וזה ענינה של הברכה ״יאר ה׳ פניו אליך

ביאור בדרך אפשר

ויחנך״ והדבר מודגש גם בכך שבנוסף להשפעה עצמה יש הארת פנים וחן **וּלְמַעְלָה מִזֶּה הוּא** המשכה והשפעה נעלית עוד יותר **שֶׁמַּמְשִׁיךְ** מלמעלה למטה **יִשָּׂא הְוָיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ, שֶׁנִּשְׁיאַת הַפָּנִים הִיא בְּאוֹפֶן נַעֲלֶה יוֹתֵר גַּם מִבְּחִינַת וִיחוּנֶּךָ** ויש בה מעלה ויתרון גם לגבי השפעה שלמעלה ממדידה והגבלה, כפי שיתבאר להלן.

וּבֵיאוּר הָעִנְיָן הוּא, דְּהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל בִּבְרָכוֹת[7] במסכת ברכות בתלמוד **אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּבָּ״ה, רִבּוֹנוֹ־שֶׁל־עוֹלָם, כָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ** אודות הקדוש ברוך הוא **אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שׁוֹחַד,** ולכאורה מצינו הנהגה שאינה עונה על הכלל הזה **וַהֲלֹא אַתָּה נוֹשֵׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ.? אָמַר לָהֶם** הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת בתשובה לטענה זו, **וְכִי לֹא אֶשָּׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל,** האם יתכן שבני ישראל לא יזכו להארת פנים לאחר **שֶׁכָּתַבְתִּי לָהֶם בַּתּוֹרָה וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ**[8] כך שהיו צריכים לברך רק על אכילה בשיעור של שביעה **וְהֵם** בני ישראל **מְדַקְדְּקִים** ומחמירים **עַל עַצְמָם** לברך ברכת המזון גם אם אכלו פחות משיעור שביעה אלא רק **עַד כְּזַיִת וְעַד כְּבֵיצָה.**

וְלִכְאוֹרָה צָרִיךְ לְהָבִין[9] **הָעִנְיָן בָּזֶה,** מהו התוכן והמשמעות הפנימית בדברי חכמינו ז״ל אלו **שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁמְּדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם כּוּ׳** לברך ברכת המזון גם על אכילה בפחות משיעור כזית **לָכֵן יֵשׁ בָּהֶם נְשִׂיאַת פָּנִים** וזאת למרות שבדרך כלל הקדוש ברוך אינו נושא פנים כלל, כשם שלא יתכן לתת לו שוחד חלילה.?

אַךְ הָעִנְיָן יוּבָן בִּהֶקְדֵּם הַשְּׁאֵלָה[10] **מַדּוּעַ נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה בִּכְלַל** מלכתחילה **תְּנַאי זֶה** בחיוב ברכת המזון **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ,** היינו **שֶׁהַבְּרָכָה הִיא רַק כְּשֶׁיֵּשׁ שְׂבִיעָה,** ובשיעור פחות מזה אין

1 וְהִנֵּה יָדוּעַ הַדִּיּוּק בָּזֶה בְּ׳לִקּוּטֵי תּוֹרָה׳[9], מַהוּ
2 בֵּיאוּר סֵדֶר הַבְּרָכוֹת, דִּלְכְאוֹרָה הֵם שֶׁלֹּא עַל
3 הַסֵּדֶר. וּמְבוֹאָר בָּזֶה, שֶׁהַסֵּדֶר הוּא מִלְּמַטָּה
4 לְמַעְלָה, דִּבְתְחִלָּה הַבְּרָכָה הִיא יְבָרֶכְךָ גו׳
5 וְיִשְׁמְרֶךָ, שֶׁהִיא בְּרָכָה שֶׁבַּטֶּבַע וְעַל־פִּי סֵדֶר
6 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת, שֶׁזֶּה כּוֹלֵל אֶת ב׳ הַפְּרָטִים,
7 יְבָרֶכְךָ בְּמָמוֹן, וְיִשְׁמְרֶךָ מִן הַמַּזִּיקִין[10], וּלְמַעְלָה
8 מִזֶּה הוּא עִנְיָן יָאֵר הְוָיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחוּנֶּךָ, שֶׁהִיא
9 הַמְשָׁכַת הַבְּרָכָה מִלְּמַעְלָה, וְעַד שֶׁהַבְּרָכָה הִיא
10 בְּאוֹפֶן שֶׁל חֵן, וִיחוּנֶּךָ לְשׁוֹן חֵן, שֶׁהִיא הַמְשָׁכָה
11 שֶׁלְּמַעְלָה מִמְּדִידָה וְהַגְבָּלָה, וּלְמַעְלָה אֲפִילוּ מִן
12 הָאִתְעָרוּתָא־דִּלְתַתָּא[11], וּלְמַעְלָה מִזֶּה הוּא
13 שֶׁמַּמְשִׁיךְ יִשָּׂא הְוָיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ, שֶׁנִּשְׁיאַת הַפָּנִים
14 הִיא בְּאוֹפֶן נַעֲלֶה יוֹתֵר גַּם מִבְּחִינַת וִיחוּנֶּךָ.
15 **וּבֵיאוּר** הָעִנְיָן הוּא, דְּהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל
16 בִּבְרָכוֹת[12] אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי
17 הַקָּבָּ״ה, רִבּוֹנוֹ־שֶׁל־עוֹלָם, כָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ אֲשֶׁר
18 לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שׁוֹחַד, וַהֲלֹא אַתָּה נוֹשֵׂא
19 פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל דִּכְתִיב יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ. אָמַר
20 לָהֶם, וְכִי לֹא אֶשָּׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתַבְתִּי לָהֶם
21 בַּתּוֹרָה וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ[13]
22 וְהֵם מְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם עַד כְּזַיִת וְעַד כְּבֵיצָה.
23 וְלִכְאוֹרָה צָרִיךְ לְהָבִין[14] הָעִנְיָן בָּזֶה, שֶׁמִּשּׁוּם
24 שֶׁמְּדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם כּוּ׳ לָכֵן יֵשׁ בָּהֶם נְשִׂיאַת
25 פָּנִים. אַךְ הָעִנְיָן יוּבָן בְּהֶקְדֵּם הַשְּׁאֵלָה[15] מַדּוּעַ
26 נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה בִּכְלַל תְּנַאי זֶה וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ

הספר שם. וראה סה״מ עטר״ת שם. ועוד. 9. שם כו, א ואילך. וראה גם סה״מ תקס״ו ע׳ רכח ואילך. 10. ראה ספרי ופרש״י עה״פ. 11. ראה אוה״ת תשא ע׳ ב׳לח. ואתחנן ע׳ נג. יהל אור ע׳ תלח. סה״מ תרע״ח ע׳ ריא ואילך. ועוד. 12. כ, ב. 13. עקב ח, י. 14. לקו״ת שם. 15. ראה לקו״ת שם. ביאוה״ז לאדהאמ״צ קיט, ג. אוה״ת עקב (כרך ה) ע׳ ב׳כח.

ביאור בדרך אפשר

חובה מן התורה לברך ברכת המזון **וַהֲרֵי מָצִינוּ** בהלכה למעלה **שֶׁבִּרְכָה רִאשׁוֹנָה אֵין שִׁיעוּר לַמַּאֲכָל,** וגם האוכל או שותה כמות מזערית צריך לברך תחילה ברכה ראשונה **וְאִם־כֵּן מַדּוּעַ נִקְבַּע בַּתּוֹרָה שִׁיעוּר לִבְרָכָה אַחֲרוֹנָה, וְכַמְּבוֹאָר בְּ׳שֻׁלְחָן עָרוּךְ׳ שֶׁיֵּשׁ חִילּוּקֵי שִׁיעוּרִים בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה,** בהתאם לכמות שהאדם אכל **שֶׁזֶּה תָּלוּי אִם הָאָדָם שָׂבֵעַ אוֹ לֹא** ואם אינו שבע אכן אינו חייב בברכת המזון מן התורה. ויש להבין מהו הטעם לכך? **אַךְ הָעִנְיָן הוּא**[15], **דְּהִנֵּה יְדוּעָה תּוֹרַת הָאֲרִיז״ל עַל הַפָּסוּק**[11] **כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם, כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי הָוָי׳ יִחְיֶה הָאָדָם, דְּהַיְנוּ מוֹצָא פִּי הָוָי׳ שֶׁבַּלֶּחֶם,** כלומר, לפי המשמעות הפנימית, הכתוב אומר שהאדם לא שואב את חיותו מהלחם הגשמי אלא מדבר ה׳, ״מוצא פי הוי׳״ שנמצא בתוך הלחם ומהווה ומחיה ומקיים אותו **וְלִכְאוֹרָה** לא מובן מדוע כדי לשאוב חיות, האדם זקוק ל״מוצא פי הוי׳״, היינו דבר ה׳ המחיה את הלחם **הֲרֵי יֶשְׁנוֹ מוֹצָא פִּי הָוָי׳ בָּאָדָם גַּם כֵּן** ומדוע החיות של האדם באה מ״מוצא פי ה״ שבלחם דווקא.? **וּמְבוֹאָר בָּזֶה,** בקבלה וחסידות **שֶׁהַמּוֹצָא פִּי הָוָי׳ שֶׁבַּלֶּחֶם, שָׁרְשׁוֹ נַעֲלֶה יוֹתֵר,** מה״מוצא פי ה״ שבאדם **וּלְפִיכָךְ נָפַל לְמַטָּה יוֹתֵר,** למקום נחות יותר בבריאה, לבחינת ״צומח״ שלמטה מבחינת ״מדבר״ **כִּי כָּל הַגָּבוֹהַּ יוֹתֵר נוֹפֵל לְמַטָּה יוֹתֵר,** כמשל חומת אבנים שמתמוטטת, כך שהאבנים שבשורות התחתונות נופלות קרוב, והאבנים שבשורות העליונות נופלות רחוק **וּמִשּׁוּם זֶה** בגלל מעלת ניצוצות הקדושה (ה״מוצא פי ה״) שנמצאים בלחם לעומת ניצוצות הקדושה (ה״מוצא פי ה״) שנמצאים באדם **הָאָדָם צָרִיךְ** וזקוק לצורך קיומו וחיותו **לְמוֹצָא פִּי הָוָי׳ שֶׁבַּלֶּחֶם, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל חַיּוּת מִנִּיצוֹצִין שֶׁבּוֹ.**

ביאור בדרך אפשר

וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא בִּלְבוּשׁ בגדים **וּבַיִת** דירה **שֶׁהֵם נִכְלָלִים בַּתֹּאַר לֶחֶם,** כי התואר ״לחם״ הוא כינוי כללי הכולל בתוכו את **כְּלָלוּת צָרְכֵי הָאָדָם**[12] ולא רק את המזון. **דְּהַלְּבוּשִׁים** הבגדים **מוֹסִיפִים בִּכְבוֹד הָאָדָם, כְּמַאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן קָרֵי לְמָאנֵיהּ מְכַבְּדוּתִי**[13], הגמרא היה קורא לבגדיו מכבדיי **וְהַדִּירָה גַּם כֵּן נוֹגַעַת לְעֶצֶם הָאָדָם כְּמַאֲמַר**[14] חכמינו ז״ל **כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ בַּיִת אֵינוֹ אָדָם, מִלָּשׁוֹן אֲדָמָה לְעֶלְיוֹן**[15] הרי שכשם שהמזון נחוץ לאדם כצורך חיוני כך גם הבגדים והדירה הם צורך חיוני והוא זקוק להם מאד, ולכן האמור לעיל לגבי המזון שיש בו ניצוצות של קדושה שהאדם זקוק להם כדי לשאוב חיות, נכון גם לגבי בגדיו ודירתו.

אָמְנָם כֵּיצַד יֵדַע הָאָדָם אִם כְּבָר הֶעֱלָה מַסְפִּיק נִיצוֹצִין כְּדֵי לְקַבֵּל חַיּוּת מֵהֶם, או שעליו לבוא במגע עם דברים גשמיים נוספים בתחום ה״לחם״ (מזון, לבוש ובית), **הִנֵּה הַסִּימָן** ואבן־הבוחן **לְזֶה** לבדוק ולדעת האם בירר והעלה מספיק ניצוצות של קדושה **הוּא וְשָׂבְעָתָ, שֶׁאִם גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי כְּבָר שָׂבֵעַ מֵהַמַּאֲכָל,** ואיננו רעב לכמות נוספת **הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁכְּבָר קִבֵּל מַסְפִּיק חַיּוּת כו׳** ובירר והעלה מספיק ניצוצות.

וְזֶהוּ עִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הַבָּאָה דַּוְקָא עַל הַשְּׂבִיעָה, ולכן החיוב של ברכת המזון ניתן מלכתחילה בתנאי שהאדם אכל כדי שביעה **מִשּׁוּם שֶׁבִּרְכָה עִנְיָנָהּ הַמְשָׁכָה נַעֲלֵית בְּיוֹתֵר,** כאמור בתחילת המאמר שבדרך כלל יש לברכה יתרון על תפילה בכך שהיא ממשיכה ומגלה ממקור ושורש הדברים. וההמשכה הנעלית של ברכה, שהיא עניינה של ברכת המזון, היא כזו **הַנִּמְשֶׁכֶת דַּוְקָא עַל־יְדֵי הַעֲלָאַת הַנִּיצוֹצוֹת הַנַּ״ל** ועניין העלאת הניצוצות מתבצע כראוי ונשלם דווקא באכילה כדי שביעה, כמבואר לעיל.

---

16. עקב ח, ג. לקו״ת (להאריז״ל) שם. וראה גם תו״א נח ט, ד. בשלח סה, ד. לקו״ת צו ג, ב. אמור לח, ג. מטות פא, ב. עקב יד, א. ועוד. 17. ראה לקו״ת ברכה צח, ד ואילך. המשך מים רבים תרל״ו ע׳ ג־ד. 18. שבת קיג, א. 19. ראה יבמות סג, א. ובתוספות שם ד״ה שאין. 20. של״ה ג, א. כ, ב. רסח, ב. ועוד. עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח״ב סל״ג.

ביאור בדרך אפשר

וְזֶהוּ התוכן והמשמעות הפנימית של האמור לעיל **שֶׁהֵם** בני ישראל **מְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם עַד כְּזַיִת וְעַד כְּבֵיצָה, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוֹדָתָם** לא מסתפקים בעבודת ה׳ בבירור והעלאת הניצוצות ברמה הרגילה, הנוצרת על ידי ״שביעה״ אלא **עוֹלִים לְדַרְגָּא נַעֲלַית יוֹתֵר מִשְּׁבִיעָה, וּמַעֲלִים הַנִּיצוֹצִין** את ניצוצות הקדושה שבלחם **לְמַעְלָה** יותר, ועליה זו מרומזת בדברי חכמינו ז״ל ״מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה״ **כְּפִי הַפֵּירוּשִׁים שֶׁבָּזֶה,** לפי פנימיות הדברים **דְּכַזַּיִת הַיְינוּ שֵׁם אד׳, וּכְבֵיצָה הַיְינוּ שֵׁם חֲוָיָ׳**[16], כמבואר בספרי קבלה. והם כנגד שתי הדרגות הכלליות ביראת ה׳ **יִרְאָה עִילָּאָה** יראה עליונה כנגד שם הוי׳ (״כביצה״) **וְיִרְאָה תַּתָּאָה,** יראה תחתונה כנגד שם א־ד־נ־י (כזית״) וכן שתי דרגות בחכמה **חָכְמָה עִילָּאָה** חכמה עליונה כנגד שם הוי׳ (״כביצה״) **וְיִרְאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה** חכמה תחתונה כנגד שם א־ד־נ־י (״כזית״) **וְכוּ׳.**

וכאשר היהודי עובד את ה׳ בדרגה גבוהה (ב״יראה עילאה״ וב״חכמה עילאה״) שלמעלה מעבודת ה׳ על דרך הרגיל, אזי גם בירור והעלאת הניצוצות שהוא פועל על־ידי האכילה הוא באופן נעלה יותר **שֶׁבִּכְלָלוּת** עבודת ה׳ למעלה מדרך הרגיל **הִיא הָעֲבוֹדָה שֶׁלְּפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין** מעל ומעבר למתחייב על פי הדין. **וּמִשּׁוּם זֶה** כתוצאה מעבודת ה׳ באופן כזה, למעלה מהמתחייב בדרך כלל, **בָּא עִנְיַן נְשִׂיאַת הַפָּנִים,** מהקדוש ברוך הוא אל האדם **שֶׁהִיא** נשיאת הפנים **הַמְשָׁכָה** והשפעה **נַעֲלִית יוֹתֵר גַּם מִבְּחִינַת יָאֵר חֲוָיָ׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ,** וכאמור שסדר הברכות בברכת כוהנים הוא מלמטה למעלה כך שהברכה המאוחרת יותר בפסוקים היא ברכה נעלית יותר **הַיְינוּ אִתְעֲרוּתָא־דִּלְעֵילָא** התעוררות (המשכה והתגלות) מלמעלה **שֶׁלְּמַעְלָה לְגַמְרֵי מֵאִתְעֲרוּתָא־דִּלְתַתָּא,** התעוררות מלמטה מצד האדם, ואמנם ההמשכה מלמעלה למעלה מהרגיל והמתחייב באה בעקבות עבודת האדם למעלה מהמתחייב ופעולתו בדרך ״לפנים משורת הדין״, אבל למעשה ההתעוררות וההמשכה מלמעלה היא מעל ומעבר למעשי האדם ואין כל יחס בין ה״אתערותא דלעילא״ וה״אתערותא דלתתא״ **כִּי כַּאֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה הִיא בְּאוֹפֶן נַעֲלֶה כָּזֶה, חֲרֵי אָז הַהַמְשָׁכָה הִיא שֶׁלֹּא בְּעֶרֶךְ,** ללא כל יחס והשוואה לעבודת האדם **בִּבְחִינַת נְשִׂיאַת פָּנִים כוּ׳** הרבה מעבר למה שמגיע ומתחייב בהתאם לעבודת האדם.

אָמְנָם הַמְשָׁכָה נעלית וגבוהה **זוֹ** שעצם ההתגלות שלה היא נשיאת פנים **צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהּ כְּלִי לְמַטָּה** שבו תומשך ותיקלט ההשפעה. **וְזֶהוּ מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ** בסיום ברכה זו **וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם, כִּי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אֶפְשָׁר לְחַבֵּר אֶת הַגִּלּוּי שֶׁלְּמַעְלָה מִגֶּדֶר אִתְעֲרוּתָא־דִּלְתַתָּא** ובעצם ״אתערותא דלתתא״ לא מסוגלת לגרום גילוי נעלה כל כך **שֶׁיּוּמְשַׁךְ לְמַטָּה, לְזֶה צָרִיךְ לְעִנְיַן הַשָּׁלוֹם, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה** שהיא המביאה שלום בעולם וכך היא פועלת שהעולם יהיה כלי לקלוט כזה אור נעלה, כמו שאמרו חכמינו ז״ל **שֶׁהַלּוֹמֵד תּוֹרָה מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וּבַפָּמַלְיָא שֶׁל מַטָּה**[17], (ובלשון רבנו הזקן בספר התניא (אגרת הקודש, סימן יב): ״ומודעת זאת מה שאמרו רבותינו ז״ל על העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. פמליא של מעלה הם... ההיכלות עליונים... ופמליא של מטה הן ההיכלות התחתונים ובפרט עולם הזה השפל המעורב טוב ורע... וכנראה בחוש באדם התחתון הנקרא בשם עולם קטן שלפעמים הטוב גובר ולפעמים להיפך ח״ו, ואין שלום בעולם עד עת קץ [זמן הגאולה] שיתברר הטוב מהרע לידבק בשרשו ומקורו מקור החיים ב״ה ואזי יתפרדו כל פועלי און ורוח הטומאה יעבור מן הארץ כשיתברר מתוכו בחי׳ הטוב המחייהו, ובירור זה יהיה ג״כ ע״י גילוי אלקותו למטה בהארה רבה והשפעה עצומה... וזהו בכללות העולם לעתיד אך באדם התחתון בכל עת מצוא זו תפלה או שאר עתים מזומנים להתבודד עם קונו כל אחד לפי מעשיו זוכה למעין בירור זה ע״י עסק התורה לשמה״) **וְעַד שֶׁכֵּן הוּא גַּם בָּעוֹלָם** כלומר, לא זו בלבד שהתורה מביאה שלום ב״פמליא״ הרוחנית למעלה ולמטה אלא היא מביאה גם שלום בענייני העולם הזה **כִּפְסַק הָרַמְבַּ״ם**[18] הלכה למעשה

---

1 **וְזֶהוּ** שֶׁהֵם מְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם עַד כְּזַיִת וְעַד
2 כְּבֵיצָה, שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוֹדָתָם עוֹלִים
3 לְדַרְגָּא נַעֲלַית יוֹתֵר מִשְּׁבִיעָה, וּמַעֲלִים הַנִּיצוֹצִין
4 לְמַעְלָה, כְּפִי הַפֵּירוּשִׁים שֶׁבָּזֶה, דְּכַזַּיִת הַיְינוּ שֵׁם
5 אד׳, וּכְבֵיצָה הַיְינוּ שֵׁם חֲוָיָ׳[21], יִרְאָה עִילָּאָה
6 וְיִרְאָה תַּתָּאָה, חָכְמָה עִילָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה וְכוּ׳.
7 שֶׁבִּכְלָלוּת הִיא הָעֲבוֹדָה שֶׁלְּפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין.
8 וּמִשּׁוּם זֶה בָּא עִנְיַן נְשִׂיאַת הַפָּנִים, שֶׁהִיא
9 הַמְשָׁכָה נַעֲלַית יוֹתֵר גַּם מִבְּחִינַת יָאֵר חֲוָיָ׳ פָּנָיו
10 אֵלֶיךָ, הַיְינוּ אִתְעֲרוּתָא־דִּלְעֵילָא שֶׁלְּמַעְלָה לְגַמְרֵי
11 מֵאִתְעֲרוּתָא־דִּלְתַתָּא, כִּי כַּאֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה הִיא
12 בְּאוֹפֶן נַעֲלֶה כָּזֶה, חֲרֵי אָז הַהַמְשָׁכָה הִיא שֶׁלֹּא
13 בְּעֶרֶךְ, בִּבְחִינַת נְשִׂיאַת פָּנִים כוּ׳.
14 **אָמְנָם** הַמְשָׁכָה זוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהּ כְּלִי לְמַטָּה.
15 וְזֶהוּ מַה שֶּׁמַּמְשִׁיךְ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם, כִּי
16 כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אֶפְשָׁר לְחַבֵּר אֶת הַגִּלּוּי שֶׁלְּמַעְלָה
17 מִגֶּדֶר אִתְעֲרוּתָא־דִּלְתַתָּא שֶׁיּוּמְשַׁךְ לְמַטָּה, לְזֶה
18 צָרִיךְ לְעִנְיַן הַשָּׁלוֹם, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁהַלּוֹמֵד
19 תּוֹרָה מֵשִׂים שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה וּבַפָּמַלְיָא
20 שֶׁל מַטָּה[22], וְעַד שֶׁכֵּן הוּא גַּם בָּעוֹלָם, כִּפְסַק
21 הָרַמְבַּ״ם[23] שֶׁהַתּוֹרָה נִיתְּנָה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם
22 בָּעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב[24] חֲוָיָ׳ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן חֲוָיָ׳
23 יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם, דְּקָאֵי[25] עַל הַתּוֹרָה,

---

21. ראה פרדס (שכ״ג) ומאו״א וקה״י בערכם. 22. סנהדרין צט, ב. 23. סוף הל׳ חנוכה. 24. תהלים כט, יא. 25. ראה זבחים קטז, א ובפרש״י שם. מכתב כללי דימי הגבלה ש.ז. וש״נ.

ביאור בדרך אפשר

שמי שיש לו נר אחד ישתמש בו לנר שבת (ולא לנר חנוכה) משום שלום בית **שֶׁהַתּוֹרָה נִיתְּנָה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב**[19] **הֲוֵי׳ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן הֲוֵי׳ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם, דְּקָאֵי**[20] הביטוי **שֶׁהַמְּשָׁכָה זוֹ** של עניין השלום

ביאור בדרך אפשר

בְּהֶמְשֵׁךְ קבוצת מאמרים בנושא אחד שנאמר על־ידי הרבי הרש״ב נ״ע בשנת **תרס״ה**[25] **שֶׁבְּפָסוּק זֶה מְבוֹאָרִים ה׳ עִנְיָנִים, א׳ וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, ב׳ וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים גו׳, ג׳ מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת, ד׳ מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ, ה׳ וְשַׁעֲשׁוּעַי אֶת בְּנֵי אָדָם,** ומבואר במאמר הנזכר מחג השבועות שחמשת העניינים הם: א׳ התורה כמו שהיא ״אצלו״ היינו אצל הקדוש ברוך הוא בעצמו ומאוחדת בו, ב׳ התגלות התורה למטה מ״כתר״, ג׳ התגלות והתפשטות התורה למטה מחכמה ובינה (התחלת הספירות העליונות), ד׳ התגלות והתפשטות התורה מהמידות העליונות לספירת המלכות, ה׳ כאשר התורה יורדת למטה יותר עד להיותה ״ושעשועי את בני אדם״ **דְּגַם בְּפָסוּק זֶה** ״ואהיה אצלו אמון״ **הַהַמְשָׁכָה** וההתגלות העליונה מלמעלה **הִיא מֵעִנְיַן הַחָכְמָה שֶׁבַּכֶּתֶר, וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, עַל־דֶּרֶךְ הַמְּבוֹאָר כָּאן** במאמר זה **שֶׁהַהַמְשָׁכָה הִיא בְּחִינַת כֹּה תְּבָרְכוּ אוֹתִיּוֹת בְּכִתְרוֹ,** היינו המשכה מבחינת הכתר **וַאֲנִי אֲבָרֵכֵם בְּחִינַת אַיִן, וְזֶה** שהוא אור נעלה ביותר מ״כתר״ ו״אין״ **נִמְשָׁךְ לְמַטָּה מַטָּה עַד וְשַׁעֲשׁוּעַי אֶת בְּנֵי אָדָם, שֶׁגַּם כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַטָּה, אֶת בְּנֵי אָדָם, הֲרֵי הִיא בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַי, שַׁעֲשׁוּעֵי הַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוּתוֹ,** ונמצא שההמשכה באה ממקור נעלה מאד ונמשכת עד למטה ביותר **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מְבוֹאָר כָּאן** לגבי ברכת כוהנים **שֶׁעִנְיַן הַבְּרָכָה דְּכֻתָּר** (״תברכו״ אותיות ״בכתרו״) **נִמְשָׁךְ בִּיבָרֶכְךָ לְמַטָּה** שהרי מדובר בברכה בענייני העולם (**וְגַם בְּרָכָה זוֹ שַׁיֶּכֶת לַתּוֹרָה,** ובכך יש דמיון נוסף בין הביאור על הכתוב ״ואהיה אצלו אמון״ לביאור על ברכת כוהנים **וְכַנַּ״ל שֶׁעִנְיַן הַשָּׁלוֹם הוּא עִנְיַן הַתּוֹרָה), וּבְכָל ה׳ הַדְּרָגוֹת הַנַּ״ל, מִיְּבָרֶכְךָ עַד וַאֲנִי אֲבָרֵכֵם.**

1 שֶׁהַמְּשָׁכָה זוֹ קְשׁוּרָה גַּם־כֵּן עִם שֵׁם הֲוֵי׳. וְזֶהוּ
2 מַה שֶׁמְּסַיֵּם וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי גו׳, שֵׁם הַמְיּוּחָד
3 וְשֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ (וְשֵׁם הָעֶצֶם[26]) שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּגָלוּי
4 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ[27], וְאַחַר־כָּךְ מְסַיֵּם וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם,
5 אֲנִי הוּא אוֹתִיּוֹת אַיִן כַּנַּ״ל, שֶׁהַהַמְשָׁכָה הִיא
6 מִבְּחִינַת הַכֶּתֶר, מִבְּחִינַת אַיִן. וְזֶהוּ הַקֶּשֶׁר בֵּין
7 עִנְיַן זֶה לִתְחִילַת הַבְּרָכָה, יְבָרֶכְךָ, כִּי דַּוְקָא
8 בַּמָּקוֹם הֲכִי תַּחְתּוֹן, בִּבְחִינַת יְבָרֶכְךָ שֶׁבַּטֶּבַע,
9 נִמְשָׁךְ וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם, בְּחִינַת אַיִן, שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן
10 בְּרָכָה בָּרֹאשׁ וּבְרָכָה בַּסּוֹף[28].
11 וְיֵשׁ לְקַשֵּׁר ה׳ דְּרָגוֹת אֵלּוּ שֶׁבִּבְרִכַּת כֹּהֲנִים גַּם
12 עִם ה׳ הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ
13 לְעֵיל[29], כַּמְבוֹאָר בְּהֶמְשֵׁךְ תרס״ה[30] שֶׁבְּפָסוּק זֶה
14 מְבוֹאָרִים ה׳ עִנְיָנִים, א׳ וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, ב׳
15 וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים גו׳, ג׳ מְשַׂחֶקֶת לְפָנָיו בְּכָל עֵת,
16 ד׳ מְשַׂחֶקֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ, ה׳ וְשַׁעֲשׁוּעַי אֶת בְּנֵי
17 אָדָם, דְּגַם בְּפָסוּק זֶה הַהַמְשָׁכָה הִיא מֵעִנְיַן
18 הַחָכְמָה שֶׁבַּכֶּתֶר, וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, עַל־דֶּרֶךְ
19 הַמְּבוֹאָר כָּאן שֶׁהַהַמְשָׁכָה הִיא בְּחִינַת כֹּה תְּבָרְכוּ
20 אוֹתִיּוֹת בְּכִתְרוֹ, וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם בְּחִינַת אַיִן, וְזֶה
21 נִמְשָׁךְ לְמַטָּה מַטָּה עַד וְשַׁעֲשׁוּעַי אֶת בְּנֵי אָדָם,
22 שֶׁגַּם כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַטָּה, אֶת בְּנֵי אָדָם,
23 הֲרֵי הִיא בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַי, שַׁעֲשׁוּעֵי הַמֶּלֶךְ
24 בְּעַצְמוּתוֹ, וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מְבוֹאָר כָּאן שֶׁעִנְיַן
25 הַבְּרָכָה דְּכֻתָּר נִמְשָׁךְ בִּיבָרֶכְךָ לְמַטָּה (וְגַם בְּרָכָה
26 זוֹ שַׁיֶּכֶת לַתּוֹרָה, וְכַנַּ״ל שֶׁעִנְיַן הַשָּׁלוֹם הוּא עִנְיַן
27 הַתּוֹרָה), וּבְכָל ה׳ הַדְּרָגוֹת הַנַּ״ל, מִיְּבָרֶכְךָ עַד
28 וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. וְיֵשׁ לְקַשֵּׁר ה׳ דְּרָגוֹת אֵלּוּ שֶׁבִּבְרִכַּת כֹּהֲנִים גַּם עִם
29 ה׳ הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ לְעֵיל[24], במאמר דיבור המתחיל
30 ״ואהיה אצלו אמון״ שנאמר בחג השבועות שנה זו, תשמ״ג כַּמְבוֹאָר

---

26. פרדס שי״ט. מו״נ ח״א פס״א ואילך. עיקרים מאמר ב׳ פכ״ח. 27. סוטה לח, א. ובפרש״י שם. וראה גם אוה״ת פרשתנו ע׳ רעח. 28. ראה סה״מ תקס״ו שם ע׳ רלד (מס״י). 29. בד״ה ואהי׳ אצלו אמון דחגה״ש (לעיל ע׳ קנג ואילך). 30. ע׳ עג ואילך.

ביאור בדרך אפשר

וְכֵיָן שֶׁקּוּדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא אֶסְתַּכֵּל בְּאוֹרַיְיתָא וּבָרָא עָלְמָא[26], הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם (כדברי חכמינו ז״ל שהיא היא מעין ׳תכנית׳ ו׳תרשים׳ לבריאת העולם) **חֲרֵי כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ ה׳ דְּרָגוֹת בַּתּוֹרָה, כֵּן הוּא גַּם בָּעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ ד׳ עוֹלָמוֹת אֲצִילוּת־בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה,** שעניינם מבואר בהרחבה בקבלה וחסידות **וּלְמַעְלָה מֵהֶם הִיא הַבְּחִינָה הַחֲמִישִׁית** שלמעלה מארבעת העולמות. **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מְבוֹאָר** בחסידות **בְּעִנְיַן אַרְבַּע הַיָּדוֹת תִּהְיֶינָה לָכֶם וְהַחֲמִישִׁית לְפַרְעֹה**[27] שהדרגה החמישית נעלית לגמרי מארבע הדרגות והיא מסוג אחר לחלוטין. **וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא עִנְיַן ד׳ אוֹתִיּוֹת שֵׁם הֲוָיָ׳** שרומזות לעשר הספירות **וְקוּצוֹ שֶׁל יו״ד** שרומז למה שלמעלה מהספירות. **וְכֵן בְּכַמָּה עִנְיָנִים**[28] שבדרך כלל בכולם ארבעת הדרגות מתייחסות לעניינים רגילים של ״סדר השתלשלות״ והדרגה החמישית מתייחסת לדרגה שלמעלה מזה. **וִיהִי־רָצוֹן שֶׁעַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ וַעֲבוֹדָתֵנוּ, וּבִפְרָט בְּאוֹפֶן דִּלְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין,** כמבואר לעיל שזהי העבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ומה שמתחייב בדרך כלל **יְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב כָּאן וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי גוֹ׳, שֶׁיִּהְיֶה גִּילוּי שֵׁם הֲוָיָ׳, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי נִכְתָּב כָּךְ אֲנִי נִקְרָא**[29], כדברי חכמינו ז״ל שבזמן הזה שם הוי׳ נכתב יו״ד, ה״א, וא״ו, ה״א, ונקרא א־ד־נ־י. אבל לעתיד לבוא הקריאה תהיה זהה לכתיבה **לֹא רַק**

1 וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. וְכֵיָן שֶׁקּוּדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא אֶסְתַּכֵּל
2 בְּאוֹרַיְיתָא וּבָרָא עָלְמָא[31], חֲרֵי כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ ה׳
3 דְּרָגוֹת בַּתּוֹרָה, כֵּן הוּא גַּם בָּעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ ד׳ עוֹלָמוֹת
4 אֲצִילוּת־בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה, וּלְמַעְלָה מֵהֶם הִיא
5 הַבְּחִינָה הַחֲמִישִׁית. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה מְבוֹאָר בְּעִנְיַן
6 אַרְבַּע הַיָּדוֹת תִּהְיֶינָה לָכֶם וְהַחֲמִישִׁית לְפַרְעֹה[32].
7 וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא עִנְיַן ד׳ אוֹתִיּוֹת שֵׁם הֲוָיָ׳ וְקוּצוֹ
8 שֶׁל יו״ד. וְכֵן בְּכַמָּה עִנְיָנִים[33].
9 **וִיהִי־רָצוֹן** שֶׁעַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ וַעֲבוֹדָתֵנוּ,
10 וּבִפְרָט בְּאוֹפֶן דִּלְפָנִים מִשּׁוּרַת
11 הַדִּין, יְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב כָּאן וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי גוֹ׳,
12 שֶׁיִּהְיֶה גִּילוּי שֵׁם הֲוָיָ׳, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי נִכְתָּב כָּךְ אֲנִי
13 נִקְרָא[34], לֹא רַק זֶה זִכְרִי אֶלָּא זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם[35],
14 שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁיִּהְיֶה לְעֹלָם כְּתִיב מִלְּשׁוֹן הֶעְלֵם[36],
15 יִהְיֶה שֵׁם הֲוָיָ׳ בְּגִלּוּי, וּכְבָר הָיָה לְעוֹלָמִים מֵעֵין
16 זֶה בִּשְׁעַת מַתַּן־תּוֹרָה, כַּמְבוֹאָר בַּתַּנְיָא[37], דְּיֵשׁ
17 לוֹמַר שֶׁמַּה שֶּׁכָּתוּב לְעוֹלָמִים לְשׁוֹן רַבִּים יֵשׁ בּוֹ
18 ב׳ פֵּירוּשִׁים, א׳ שֶׁנִּמְשָׁךְ הַגִּילוּי בְּכָל עוֹלָמוֹת
19 אֲצִילוּת־בְּרִיאָה־יְצִירָה־עֲשִׂיָּה, ב׳ שֶׁהַגִּילוּי הוּא
20 בְּאוֹפֶן נִצְחִי, לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וּבְגָלוּי
21 יִהְיֶה זֶה בָּאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי כַּמְבוֹאָר בַּהַגָּהָה בַּתַּנְיָא
22 שָׁם (וּבַאֲרוּכָה בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים) דְּעִיקַּר קַבָּלַת
23 הַשָּׁכָר הוּא בָּאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי, אָמְנָם טוֹעֲמֵיהָ חַיִּים
24 זָכוּ, וְטוֹעֲמִים מִכָּל תַּבְשִׁיל וְתַבְשִׁיל גַּם בָּאֶלֶף
25 הַשִּׁשִּׁי בְּעֶרֶב שַׁבָּת[38], בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ מַמָּשׁ,
26 בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

ביאור בדרך אפשר

36 **זֶה זִכְרִי אֶלָּא זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם**[30], **שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁיִּהְיֶה לְעֹלָם**
37 **כְּתִיב מִלְּשׁוֹן הֶעְלֵם**[31], **יִהְיֶה שֵׁם הֲוָיָ׳ בְּגִלּוּי, וּכְבָר הָיָה**
38 **לְעוֹלָמִים** בעבר **מֵעֵין זֶה בִּשְׁעַת מַתַּן־תּוֹרָה, כַּמְבוֹאָר**
39 **בַּתַּנְיָא**[32], שההתגלות במתן תורה היא מעין ההתגלות שתהיה לעתיד לבוא
40 בגאולה השלימה **דְּיֵשׁ לוֹמַר שֶׁמַּה**
41 **שֶׁכָּתוּב לְעוֹלָמִים** יש לדייק בלשון
42 ספר התניא ״לעולמים״ **לְשׁוֹן רַבִּים**
43 **יֵשׁ בּוֹ ב׳ פֵּירוּשִׁים, א׳**
44 **שֶׁנִּמְשָׁךְ הַגִּילוּי בְּכָל עוֹלָמוֹת**
45 **אֲצִילוּת־בְּרִיאָה־יְצִירָה־**
46 **עֲשִׂיָּה,** והחידוש המיוחד של
47 ההתגלות הזו הוא שהיא בכל הדרגות
48 מעולם האצילות העליון ועד עולם
49 העשייה התחתון ולכן נאמר הביטוי
50 ״לעולמים״ שיש לפרשו עולמות לשון
51 רבים. **ב׳** פירוש נוסף במשמעות
52 הביטוי ״לעולמים״ הוא **שֶׁהַגִּילוּי**
53 **הוּא בְּאוֹפֶן נִצְחִי, לָעַד**
54 **וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים,** ללא הפסק
55 לעולם אלא שבמתן תורה ההתגלות הזו
56 הייתה רק לפי שעה ורק ״מעין״ הגילוי
57 שיהיה לעתיד לבוא **וּבְגָלוּי יִהְיֶה**
58 **זֶה בָּאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי כַּמְבוֹאָר**
59 **בַּהַגָּהָה בַּתַּנְיָא שָׁם (וּבַאֲרוּכָה**
60 **בְּכַמָּה דְּרוּשִׁים** מאמרי חסידות)
61 **דְּעִיקַּר קַבָּלַת הַשָּׁכָר** על המצוות
62 ועיקר גילוי האלוקות בעולם **הוּא**
63 **בָּאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי, אָמְנָם** (כמו
64 שאמרו לגבי טעימה ממאכלי השבת
65 בערב שבת שדרשו על כך את הכתוב)
66 **טוֹעֲמֵיהָ חַיִּים זָכוּ, וְטוֹעֲמִים**
67 **מִכָּל תַּבְשִׁיל וְתַבְשִׁיל גַּם**
68 **בָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי בְּעֶרֶב שַׁבָּת**[33],
69 ברוחניות **בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ מַמָּשׁ,**
70 **בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.**

31. זח״ב קסא, א. 32. ויחי מז, כד. 33. ראה אוה״ת שבת שובה ע׳ א׳תקה ואילך. 34. פסחים נ, א. 35. שמות ג, טו. 36. לקו״ת במדבר ה, ג. וש״נ. 37. פל״ו (מו, א) 38. ראה לקו״ש חט״ו ע׳ 282. וש״נ.

בס"ד. שיחת ש"פ נשא, ט' סיון, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. דובר בהתוועדות דחג השבועות[1] אודות פירוש הבעש"ט[2] על מאמר המשנה[3] "הקורא את המגילה למפרע לא יצא", שכאשר קורא את המגילה באמרו שזהו ענין שאירע פעם, לפני שנים רבות, ואילו עתה אינו אלא זכרון בעלמא, אזי "לא יצא", כי, כל עניני תומ"צ הקשורים עם זכרון לענין שאירע פעם, אינם באופן שזהו רק זכרון בעלמא, אלא באופן שאותו ענין חוזר ומתחדש עוד הפעם.

ובפרט ע"פ פירוש האריז"ל[4] על הפסוק[5] "והימים האלה נזכרים ונעשים", שכאשר "נזכרים" [אפילו "נזכרים" בלבד, ותו לא, אבל "נזכרים"] כדבעי, אזי "נעשים", והיינו, שכל ההמשכות הארות והשפעות שנפעלו ב"ימים האלה" בפעם הראשונה, חוזרים ונמשכים עוד הפעם.

וכן הוא בנוגע לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו" - שאין זה ענין שאירע רק בששה בסיון בשנת ב' אלפים תמ"ח, אלא בששה בסיון בכל שנה חוזר ומתחדש הענין דמתן־תורה, כך, שגם עכשיו ישנו אותו "רעש" ("טומל און שטורעם") כמו בפעם הראשונה. וכמו"כ גם בנוגע לשאר הימים־טובים - חג המצות וחג הסוכות. ולא רק בנוגע לימים־טובים עצמם, אלא גם בנוגע לענינים שלפניהם ושלאחריהם, היינו, ההכנות והתוצאות, שגם הם חוזרים ומתחדשים.

ומזה מובן גם בנוגע ליום הש"ק זה שבא מיד לאחרי חג השבועות - נוסף לכך שעיקר העלי' של חג השבועות (ובפרט כשחל באמצע השבוע, כבקביעות שנה זו) נעשית ביום השבת שלאחריו, כי ביום השבת נאמר[6] "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם", שכל הענינים שהיו בימים שלפנ"ז הם באופן של כליון עצום בתכלית כו' - שבו "נזכרים ונעשים" כל הענינים שנפעלו בשבת הראשונה שלאחרי מ"ת.

ב. ביאור מעלת השבת הראשונה שלאחרי מ"ת, לא רק לגבי השבתות שלפני מ"ת[7], שהיו קודם ביטול הגזירה[8], אלא גם לגבי השבת שבו ניתנה התורה, שהשבת כולו (גם מעלי[9] שבתא[10]) הוא לאחרי מ"ת[11] - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ח ע' 49 ואילך.

ג. ועילוי זה צריך לפעול עבודה נעלית יותר בכל עניני השבת, הן בענין ד"זכור", קום ועשה, והן בענין ד"שמור", שב ואל תעשה[12].

וכל זה - מצד אמיתית הענין כשלעצמו, גם אם הוא אינו יודע ומרגיש זאת, כיון שאוחז רק בקבלת עול, ועאכו"כ אם הענין הוא אצלו באופן של "שמיעה", הבנה והשגה, ועד שע"י ההבנה וההשגה נתאמת הענין בתכלית כמו ע"י ראי', בבחינת "רואין את הנשמע"[13].

---

1) שיחת יום ב' דחה"ש סכ"ב (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ז ע' 50).

2) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ק. וש"נ.

3) מגילה רפ"ב (יז, א).

4) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

5) אסתר ט, כח.

6) בראשית ב, א.

7) שהרי הענין דשמירת שבת הי' גם קודם מ"ת, וכמ"ש בעשרת הדברות עצמם: "שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך", "קודם מתן תורה, במרה" (ואתחנן ה, יב ובפרש"י); ועוד לפנ"ז - כשבנ"י היו במצרים, כדאיתא במדרש (שמו"ר פ"א, כח) שמשה "אמר לפרעה, מי שיש לו עבד, אם אינו נח יום אחד בשבוע, הוא מת, ואלו עבדיך, אם אין אתה מניח להם יום אחד בשבוע, הם מתים, אמר לו, לך ועשה להן כמו שתאמר, הלך משה ותיקן להם את יום השבת לנוח"; ועוד לפנ"ז - אצל האבות (והשבטים), שקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה (וכמבואר בספרים כיצד אין זה בסתירה לאיסור ד"יום ולילה לא ישבותו" (נח ח, כב. וראה סנהדרין נח, סע"ב) שישנו אצל בני־נח (ראה פרשת דרכים בתחלתו. ועוד)).

8) ואצל האבות והשבטים - אפילו לפני ההכנה למ"ת שהיתה ע"י גלות מצרים, "כור הברזל" שצירף וזיכך את ישראל (תו"א יתרו עד, סע"א ואילך. ובכ"מ), ולכן, אף שהיו למעלה מהעולם כו', שהרי "האבות הן הן המרכבה" (ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו), וכן י"ב השבטים, שהם כנגד י"ב בקר דבריאה, מרכבתא תתאה (תו"א ויחי (בהוספות) קג, סע"א. ובכ"מ) - הרי זה שלא בערך לגבי העילוי שנפעל ע"י ביטול הגזירה במ"ת, שתחתונים יעלו לעליונים.

9) שהוא גם הכנה ליומא דשבתא, כמובן גם מדין קידוש, ש"אם שכח או עבר ולא קידש בלילה יש לו תשלומין למחר כל היום" (שו"ע אדה"ז או"ח סרע"א סט"ז. וש"נ), ומזה מובן, שהקידוש בלילה הוא באופן של "פעולה נמשכת" גם ביום.

10) וגם ההכנה לשבת במשך כל השבוע - ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" (ע"ז ג, סע"א) - היא לאחרי מ"ת.

11) ראה לקמן ס"ו.

12) ראה גם רמב"ן יתרו כ, ח.

13) מכילתא ופרש"י שם, טו.

ועי"ז נמשך גם בכל שאר שבתות השנה, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לשבת בראשית[14], שבא לאחרי העבודה של חודש תשרי, שאופן העמידה ("ווי מ'שטעלט זיך אַוועק") בשבת בראשית פועל ונמשך ("אַזוי גייט עס אַוועק") בכל השבתות של כל השנה, ומזה מובן גם בנוגע לשבת שלאחרי מ"ת, ובמכל־שכן, כי השבת שלאחרי מ"ת קשורה עם יצי"מ ("זכר ליציאת מצרים"[15]), שזהו"ע של הנהגה נסית, שלמעלה מהנהגה טבעית ששייכת לשבת בראשית, וא"כ, בודאי שפועלת על כל השבתות של כל השנה, עד לשבת שלאחרי מ"ת של השנה הבאה עלינו לטובה ולברכה.

* * *

ד. המשך הביאור בענין "רואין את הנשמע ושומעין את הנראה" - הביאור במ"ש בהפטרת פ' נשא[16]: "לו חפץ ה' גו' לא הראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו כזאת", בגלל ש"שומעין את הנראה" (שעניני העולם הם באופן של שמיעה) הו"ע נעלה יותר מאשר "רואין את הנשמע" (שענין האלקות הוא באופן של ראי'); והביאור בשיטת רש"י, שבפסוק[13] "רואים את הקולות" מפרש "רואין את הנשמע", כשיטת ר"ע, ובפסוק[17] "לאמר" מפרש "שהיו עונין על הן הן ועל לאו לאו" כשיטת ר"י, כי המענה "על לאו הן" קשור עם הענין היותר נעלה ד"שומעין את הנראה", ואילו ע"פ פשוטו של מקרא יש הכרח מהפסוק "וכל העם רואים את הקולות" רק על הענין ד"רואין את הנשמע", ולכן יש לפרש בתיבת "לאמר" שהמענה הי' בדיוק כפי ששמעו: "על לאו לאו" - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס[18] בלקו"ש ח"ו ע' 119 ואילך.

ה. ויש להוסיף ולבאר הוראה בעבודה - ע"פ מוסר, וביותר ע"פ חסידות - מכל האמור לעיל:

אע"פ שבזמן מ"ת נמצא יהודי במעמד ומצב של התעוררות גדולה, ומוכן לכל דבר טוב כו' (וכמו ההתעוררות שביוהכ"פ[19], ובפרט בשעת תפלת נעילה[20]) - יכול להיות שלאחרי כן, כשיוצא לעסוק בעניני העולם, יצטרך ללחום עם היצה"ר אפילו על דברים פשוטים ביותר. וכיון שכן, הרי יכול ליפול ברוחו כו'.

ועל זה אומר רבינו הזקן[21], ש"גם אחרי הדברים והאמת האלה, לא יפול לב האדם עליו כו'" (ואדרבה: נפילת הרוח גופא היא עצת היצר, שעי"ז יוכל לנצחו כו'), כי, בנוגע למעמד ומצב דזמן הגלות נאמר[22] "היינו כחולמים", וכשם שבחלום יכול להיות חיבור ב' הפכים, כך יכול להיות גם בעבודת האדם[23].

ויתירה מזה: "היינו כחולמים", בכ"ף הדמיון בלבד, כי באמת אין זה לגמרי כמו חלום, ששני ההפכים שבו אינם אמת, ואילו בנדו"ד, הרי העבודה היא עבודה אמיתית, אלא שכאשר באים לעניני העולם אזי ישנו ההעלם וההסתר של נפש הבהמית כו', אבל אין זה מוכיח שהעבודה אינה אמיתית ח"ו.

וראי' לדבר - ממתן תורה:

מ"ש במ"ת "וכל העם רואים את הקולות" - הי' ודאי באמת, ש"כל העם", אפילו הפחות שבפחותים, ואפילו הערב רב, ועאכו"כ בנ"י, כששמעו מהקב"ה בעצמו "אנכי גו'"[24], הי' זה אצלם באופן של ראי', ועד ש"פרחה נשמתן", והחזירה להם הקב"ה בטל תחי'[25].

---

14) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 295 הערה 22. וש"נ.
15) ראה שער הכולל פי"ז סכ"ט. וש"נ.
16) ס' שופטים יג, כג.
17) יתרו כ, א.
18) בשילוב שיחת יום ב' דחה"ש שנה זו.
19) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' עח (נעתק ב"היום יום" ג־ד סיון).
20) ראה מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' קנ. וש"נ. קונטרס העבודה ע' 34.
21) ראה תו"א ד"ה שיר המעלות גו' היינו כחולמים (וישב כח, ג ואילך). וראה גם תורת מנחם - התוועדויות חל"ב ע' 254 ואילך.
22) תהלים קכו, א.
23) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש דאשתקד ס"כ (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ג ע' 379). וש"נ.
24) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.
25) שבת פח, ב. וראה תניא ספל"ו.

ואעפ"כ, ראו גם את מציאות העולם ("רואין את הנראה"[26]), ועד שבאותו רגע ממש הי' גם הדיבור "לא יהי' לך"[27] (שהרי "אנכי" ו"לא יהי' לך" נאמרו בדיבור אחד[28]), כך, שראו לא רק את מציאות העולם, אלא ראו גם מציאות של עבודה זרה, והוצרכו לענות על זה: "לאו".

[וע"ד שמצינו בנוגע לרשב"י ור"א בנו, שאף שגדלה מעלתם ביותר, וכדברי רשב"י "ראיתי בני עלי' והם מועטין .. אם שנים הן, אני ובני הן"[29], מ"מ, הוצרכו להיות במערה י"ב שנים, ואח"כ נאמר להם "חיזרו למערתכם" למשך שנה נוספת[30], בכדי ששייכותם לעולם תהי' באופן של תיקון, ולא באופן של חורבן, ורק אז היו יכולים לפעול מילוי שליחותם בעולם].

ומזה מובן גם בנוגע למעמדו ומצבו של יהודי שנמצא בהתעוררות גדולה כו', וזהו בודאי ענין אמיתי, ואעפ"כ, לאחרי כן, זקוק הוא להלחם עם היצר.

אמנם, כל זה הוא רק בהתחלת העבודה, שכיון שצריכה להיות באופן ד"מעט מעט אגרשנו"[31], הרי זה באופן ש"רואין את הנשמע" (רוחניות ואלקות), ורואים גם מציאות העולם; אבל התכלית היא - שיהי' גם הענין שנתפרש בתורה שבע"פ [וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד[32]: "כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו, שנאמר[33] ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה, זו תורה שבכתב, והמצוה, זו פירושה .. תורה שבעל פה"] - בדברי המכילתא - שהיו גם "שומעין את הנראה".

וכיון שמפורש הדבר בתורה שבע"פ, הרי זה ענין שישנו כבר "בפיך ובלבבך", וצריך רק להמשיך זאת ב"לעשותו"[34].

וענין זה יכול להיות אצל כל אחד מישראל; החילוק הוא רק שיש מי שיכול להגיע לזה בשעה קלה, ויש מי שזקוק ליגיעת נפש ויגיעת בשר (כמבואר בתניא[35] טעם הדבר), אבל גם הוא יכול להגיע לזה. וכיון ש"לא ידח ממנו נדח"[36], בודאי יגיע לזה.

ועד שיקויים היעוד[37] "ואולך אתכם קוממיות", "כשתי קומות"[38], הקומה של נפש האלקית והקומה של נפש הבהמית (וכמדובר פעם הדיוק שבזה, ששתיהם נכללים בתיבה אחת)[39], בביאת משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

ו. המשך ביאור החידוש של השבת הראשונה שלאחרי מ"ת (כנ"ל ס"ב)

- ע"פ דרשת המכילתא עה"פ[40] "מחללי' מות יומת", "הרי הגוים שהקיפו את ארץ ישראל וחללו ישראל את השבת, שלא יהיו ישראל אומרין הואיל וחללנו את מקצתה נחלל את כולה.. (אלא) אפילו כהרף עין", שהקס"ד "נחלל את כולה" הוא בגלל שהקביעות דשבת (אף ש"מקדשא וקיימא"[41]) תלוי'

26) ואף שבודאי היו יחידי סגולה שהיו "שומעין את הנראה", מ"מ, בנוגע ל"כל העם", נאמר רק שהיו "רואין את הנשמע", אבל לא היו "שומעין את הנראה", אלא "רואין את הנראה".
27) שם, ג.
28) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"ח. וש"נ.
29) סוכה מה, ב.
30) שבת לג, ב. וראה גם לקו"ש חי"ז ע' 309. ועוד.
31) משפטים כג, ל.
32) בתחלתה.
33) שם כד, יב.
34) נצבים ל, יד.
35) פמ"ב (נט, ב).
36) ע"פ שמואל־ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.
37) בחוקותי כו, יג.
38) ב"ב עה, א. וש"נ.
39) ראה ד"ה והתהלכתי גו' ואולך אתכם קוממיות תשכ"ב (תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 417 ואילך). וש"נ.
40) תשא לא, יד.
41) ביצה יז, א.

בהמנין דבנ"י* [כדמוכח מהדין דה"מהלך בדרך ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד"[42] - לשיטת הרדב"ז[43] שזהו מדאורייתא, ואפילו לשיטת רש"י שזהו מדברי סופרים**], ומציאותו של מנין זה (כמו בספה"ע שמצוותי' אחשבי') היא רק כשנוגע לדיני שבת (מנין ע"פ תורה - היינו בנפק"מ בד"ת), ולכן, כאשר ע"פ תורה חייבים כל בנ"י לצאת למלחמה, ולא לשבות, בטלה כל המציאות ד"יום השביעי" (שאינה יכולה לחול על חלק מהיום)***.

ובנוגע לשבת דמ"ת - הרי הציווי דשבת בסיני, ביטל את הציווי במרה, ונמצא, שהשעות שלפני מ"ת לא נקבעו בתור יום השביעי (בנוגע מכאן ולהבא); וכיון שקודם שנאמר הפסוק "מחללי' גו'" לא חלה מציאות השבת על חלק מהיום, נמצא, שגם השעות שלאחרי מ"ת לא היו שבת. ולכן, ענין השבת מצד מ"ת הי' לראשונה בשבת שלאחרי מ"ת -

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש הנ"ל ס"ב[46].

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שענין הנ"ל הוא בתור השתתפות בה"כינוס תורה" בשייכות לחג השבועות, זמן מ"ת[47]].

* * *

ז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר.

* * *

ח. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שכיון שנמצאים כאן חתנים[48] ומחותנים - ינגנו ניגון ששייך לחתנים.

ואח"כ אמר, שזהו ענין ששייך גם למ"ת, כדאיתא בגמרא[49] שכל המשמח חתן "זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות".

וכיון שמשתדלים לקשר כל ענין עם כ"ק מו"ח אדמו"ר - יש להעיר, שה' פעמים קול בגימטריא תר"פ[50] - "בן פרת יוסף"[51].

---

*) ולחידודא עכ"פ י"ל דילפינן זאת ממכילתא זו.

**) ובדוגמת (להמ"ד[44]) דספירת העומר בזמן הזה דרבנן, וחג השבועות - דקביעותו תלוי' בזה - מן התורה (ומעין - ולא ממש - דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא[45]).

***) המדובר הוא ב"מציאות" (המיוחדת במינה) דהזמן - כבספה"ע, דצ"ל ספירה ע"פ תורה (משא"כ נכרי או יהודי שסופר לא לעומר), וזו עושה הזמן למציאות תורתית. וגם בש"ק נאמר "וביום השביעי", "וישבות ביום השביעי". אלא שחלוקים - דשבת מקדשא וקיימא, ואין זקוקה לישראל דיקדשוה. אבל בנדון המכילתא, דקוב"ה אומר דאף בשבת - וינפש - אין זה שייך לבנ"י בשבת זו (ואדרבה - מחוייבים לא לשבות), א"כ אין כאן ענין תורתי שיעשה מציאות "יום השביעי".

באם אין ציווי וכו' - אין תוכן (תורתי) בהמנין ובהמציאות דהזמן (בתור שבת), והיינו בדוגמת המונה הימים דקודם חג השבועות (ומכוון) שלא לספה"ע.

---

42) שבת סט, ב.

43) ח"א סע"ו.

44) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט ס"ב. וש"נ.

45) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ו ע' 16. וש"נ.

46) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חכ"ו ע' 114. וש"נ.

47) והוסיף בבת־שחוק - בנוגע להדיבור בשבת בעניני נגלה (ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ג ע' 284 הערה 56. וש"נ) - שבמ"ת ניתנה גם נגלה דתורה...

48) ביום הש"ק זה עלו לתורה חמשה חתנים שיחיו (המו"ל).

49) ברכות ו, ב.

50) פע"ח שער יוהכ"פ פ"ג. שער הכוונות ענין יוהכ"פ דרוש א'. ועוד. - כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת־שחוק, שמי שרוצה יכול לערוך החשבון בעצמו, אבל אין צורך בכך, כיון שהחשבון כבר נערך ומכוון כו'.

51) ויחי מט, כב. וראה אוה"ת עה"פ (ת, ב ואילך). ועוד.

ויה"ר שיהי' אצלם ענין הפירות - "פרו ורבו גו'"[52], "דור ישרים יבורך"[53].

[כאשר א' המחותנים התחיל לנגן בקול גדול - אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שישנם חמשה חתנים, צריך להיות "חמשה קולות"[54]].

* * *

ט. בנוגע להמנהג בתקופה האחרונה ללמוד פירוש רש"י בפרשת השבוע, הנה כיון שפרשת השבוע היא פרשת נשא, שזהו גם מלשון נשיא, ומתאים גם עם המדובר בפרשה אודות הנשיאים שהתנדבו "שש עגלות צב ושני עשר בקר"[55] בשביל לשאת את המשכן, וכן התנדבו קרבנות לחנוכת המזבח (שבזה מודגש ששם הסדרה שייך לכל הסדרה עד לסיומה) - נתעכב עתה על פירוש רש"י בנוגע לקרבנו של יששכר, שמביא מיסודו של רבי משה הדרשן כמה רמזים בנוגע לפרטי קרבנות הנשיאים (לאחרי שמבאר בקרבן הראשון כמה פרטים בנוגע לקרבנות עצמם).

י. הביאור בפירוש רש"י[56], "וביסודו של רבי משה הדרשן מצאתי וכו'" - דלכאורה אינו מובן: למה לא מספיק לכתוב שהנשיא השני הקריב אותם הקרבנות[57] (וכן בכל שאר הנשיאים), ומהו הצורך לחזור ולפרש את כל פרטי קרבנות הנשיאים? ומזה מוכח, שלכל נשיא היו כוונות ורמזים מיוחדים. אך עפ"ז אינו מובן: אם ברוחניות היו חלוקים זמ"ז - מדוע בגשמיות[58] היו כולם בשוה? ולכן מביא רש"י הרמזים ש"ביסודו של רבי משה הדרשן" (ולא דברי המדרש[59] אודות הכוונות והרמזים של כל נשיא בפ"ע), שמזה מובן, שקרבנות אלו מורים על ענין אחד כללי שמתחלק לכו"כ פרטים; והביאור בשני סוגי הקרבנות: העגלות והבקר שהביאו כל הנשיאים ביחד, והקרבנות שהקריב כל נשיא עבור שבטו[60] - מצד שתי התכונות שיש לנשיאים: "הם נשיאי המטות", "שהיו שוטרים עליהם במצרים והיו מוכים עליהם", ו"הם העומדים על הפקודים", "שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל"[61]; וההוראה שגם תפלת היחיד צריכה להיות קשורה עם כלל ישראל, כמודגש בהקדמת קבלת מצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך"[62] קודם התפלה[63] - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ח ע' 41 ואילך.

---

52) בראשית א, כח.

53) תהלים קיב, ב.

54) ושאל על א' המחותנים, היכן הוא, והוסיף בבת־שחוק: האם הוא אומר תהלים עדיין?! - והורה שיאמר לחיים ויהי' בשמחה.

55) ז, ג.

56) שם, יט.

57) ויתירה מזה - שמספיק לכתוב רק "הקריב את קרבנו", ומעצמו מובן שהקריב אותם הקרבנות, שהרי בתחילת הענין נאמר (שם, יא) "נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו גו'", שמזה מובן, שהחילוק אינו אלא בנוגע לימים, ולא בנוגע לקרבנות עצמם. וכמובן גם ממ"ש רש"י ש"לא הי' יודע משה איך יקריבו, אם כסדר תולדותם אם כסדר המסעות", ואם היו חילוקים בקרבנות עצמם, לא הי' מקום לספק בדבר, כיון שהמשובח יש לו דין קדימה.

58) ובפרט שכל ענין המשכן הוא לאחד את הגשמיות עם הרוחניות, שבהגשמי יהי' ניכר ענין הרוחניות שבו - הרי בודאי היו הקרבנות צריכים להיות בגשמיות כמו ברוחניות.

59) מימרות של תנאים ואמוראים - בניגוד לרבי משה הדרשן שהי' בן דורו של רש"י, אף שהי' אדם גדול, ופירושו מקובל וכו'.

60) ומהחילוקים ביניהם: העגלות והבקר לשאת את המשכן, שהיו טפלים למשכן, הוצרכו להיות כמו המשכן - ממון ציבור (שהרי לאחרי שכל אחד הביא נדבתו למשכן, נעשה הכל ממון ציבור, באופן שלכל אחד יש חלק בכל המשכן), ולכן נכללים כל הנשיאים ביחד; ואילו הקרבנות לחנוכת המזבח - כל נשיא "משלו הביא", "ולא שגבה משבטו" (פרש"י שם, יב), ולכן נתפרט קרבנו של כל נשיא.

וזהו גם הביאור בדברי רש"י (שם, יו"ד) "לאחר שהתנדבו העגלות והבקר לשאת המשכן, נשאם לבם להתנדב קרבנות המזבח לחנכו" (דלכאורה, הקדימה בכתוב היא רק בנוגע להקרבה בפועל, ומהו ההכרח שגם נשיאות הלב להתנדב קרבנות המזבח היתה רק לאחר שהתנדבו העגלות והבקר) - כי, נשיאי ישראל חושבים לכל לראש אודות מה שנוגע לכלל ישראל, ורק אח"כ חושבים אודות עצמם (כמובן מזה ש"במלאכת המשכן לא התנדבו תחלה", באמרם, "יתנדבו ציבור מה שיתנדבו כו'" (פרש"י שם, ג)). - וראה גם תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 232 ואילך. וש"נ.

61) שם, ב ובפרש"י.

62) קדושים יט, יח.

63) וענין זה מודגש גם באמירת פרשת קרבנות הנשיאים בחודש ניסן, ולאח"ז ה"יהי רצון .. שבאם אני עבדך משבט כו'" - כידוע מענה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שאפילו כהן ולוי צריכים לאמרו, כי זה שייך לעיבור ("היום יום" ר"ח ניסן), וכן גם מי שיודע בבירור שבטו - שבזה מודגשת אחדותם של כל בנ"י (לא רק קודם התפלה, אלא) גם לאחר התפלה.

לקוטי שיחות פרשת נשא חלק יג

א. בפסוק "ובבא משה גו' לדבר אתו גו' וישמע את הקול מדבר אליו גו' וידבר אליו" מפרש רש"י[1]: "וידבר אליו — למעט אהרן מן הדברות".

כוונת רש"י בפשטות היא: התיבות "וידבר אליו" הן מיותרות לכאורה, כי כבר נאמר לפנ"ז "(וישמע את הקול) מדבר[2] אליו"[3], ולכן מפרש שהכפיל הכתוב להדגיש שהדבור הי' "אליו" (אל משה) דוקא ו"למעט אהרן מן הדברות"[4].

לאחרי שפרש"י את התיבות "וידבר אליו" מעתיק הוא את התיבות "וישמע את הקול" ומפרש: "יכול קול נמוך ת"ל את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני וכשמגיע לפתח הי' נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל"[5].

וכוונתו בפשטות היא, שלשון הכתוב "(את) הקול" בה"א הידיעה משמיענו שהוא הקול הידוע מכבר, היינו הקול שנדבר עם משה בסיני, וקול זה ודאי שהי' "קול גדול" שהרי שמעו אותו כל הששים ריבוא אנשים (ונשים וכו') מישראל[6].

1) סיום פרשתנו.

2) משא"כ "לדבר אתו" — מדבר בכוונת משה ולא בהבפו"מ, ולהעיר מפי' המלבי"ם לספרא ר"פ ויקרא.

3) במושב זקנים עה"ת כאן משמע שמפרש מ"ש בתחלת הכתוב "(ובבא משה גו') לדבר אתו" ש"אתו" קאי על הקב"ה ו"לדבר אתו" פי' שמשה ידבר עם הקב"ה. ולפ"ז הי' אפשר לומר שגם מ"ש "וידבר אליו" פירושו, שמשה הי' מדבר עם הקב"ה (כפי' רבנו בחיי כאן) ואינו מיותר. אבל בר"פ ויקרא כבר כתב רש"י (והוא בספרי כאן. ובספרא ר"פ ויקרא) ש"לדבר אתו" "מדבר אליו" "וידבר אליו" הם מהי"ג מיעוטין שנאמרו למעט אהרן.

ומה שפרש"י ש"אתו" קאי על משה (דלא כהנ"ל), מובן בפשטות, כי ע"ד הפשט מוכח בכ"מ שמשה הי' בא לאהל מועד בכדי שהקב"ה ידבר אתו. ראה תרומה כה, כב. ר"פ ויקרא. ועוד.

4) ומ"ש רש"י "(מן) הדברות" (בה"א הידיעה ובל' רבים) כוונתו לעורר ולהזכיר על מה שכבר פירש בר"פ ויקרא: "י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטין ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן ואלו הן כו' וידבר אליו כו'", כי בפעם הראשונה מפרש הענין באריכות ובפרטיות, ובפעם השני' מעורר על הענין בכללות וסומך עמ"ש לפנ"ז. וראה לקו"ש חי"א ע' 100 הערה 14.

5) ראה פרש"י ר"פ ויקרא (וראה גם הערה הקודמת) — בשינויים. ונתבארו בשיחת ש"פ נשא תשכ"ח.

6) ובפרט לפי מה שפרש"י כבר (יתרו כ, ב): "קולות באין מד' רוחות ומן השמים ומן הארץ". וראה פרש"י (שם יט, יט) שגם כ"שהי' משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל כו' הקב"ה מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע". וראה ואתחנן ה, יט.

וצריך להבין:

א) בכתוב נאמר: "וישמע את הקול (ואח"כ) מדבר אליו גו' וידבר אליו" ולמה משנה רש"י בסדר פירושי התיבות, ומפרש "מדבר"; "וידבר אליו"[7] קודם לפירושו "וישמע את הקול"[8]?

ב) מזה שכתב רש"י "יכול קול נמוך" משמע שהסברא החיצונית היא שהקול הי' נמוך, ובא הכתוב להודיענו ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני", ולכאורה, מהיכא תיתי לומר שהקול הי' נמוך ולא קול ממוצע (עכ"פ) ע"ד הרגיל[9]?

ג) בכדי ליישב מה שנאמר "את הקול" (בה"א הידיעה) הרי מספיק לומר שבא ללמדנו ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני", ולמה מוסיף כאן[10] לומר: "וכשמגיע לפתח הי' נפסק כו'", שאין זה נוגע, לכאורה, לפרש"י כאן?

ד) למה מעתיק רש"י גם תיבות "וישמע את (הקול)" והרי לכאורה לא בא לבאר אלא תיבת "הקול".

ב. והביאור בכ"ז:

לאחרי שרש"י מפרש שהתיבות "וידבר אליו", באו "למעט אהרן מן הדברות", והיינו שאהרן גם בהיותו באהל מועד לא שמע את הדברות, מתעוררת סברא לומר שמה שלא שמע אהרן את

7) בנוגע לד"ה מבין שני הכרובים (שלכאורה גם הוא צ"ל לאחר ד"ה וישמע את הקול) — בכמה דפוסים (וכן משמע בדפוס ראשון ש)אינו דיבור חדש, כ"א בא בהמשך למ"ש רש"י לפנ"ז: "ושם שומע את הקול הבא מעל הכפורת (ובהמשך לזה) מבין שני הכרובים". וכדמשמע גם מסיום ל' רש"י: "ומשם יצא לאהל מועד", שבא בהמשך למ"ש לפנ"ז "משה בא אל אהל מועד ושם שומע כו'". וכן משמע שהי' בפרש"י של המשכיל לדוד.

8) במשכיל לדוד כאן כתב: "הפך רבנו סדר הכתובים לומר דהא דכתיב וידבר אליו למעט את אהרן בודאי, דליכא למימר למעט אחרים דהא כבר נשמע שפיר מאידך דהקול הי' נפסק ולא יצא חוץ לאהל וע"כ אינו אלא למעט את אהרן שאפי' הי' נכנס לפנים עמו לא הי' שומע קול הדיבור אלא משה לבדו".

ואינו מובן, דא"כ אדרבה מפני טעם זה גופא צריך להקדים הפי' על "וישמע את הקול" שהקול הי' נפסק, ואח"כ לפרש ש"וידבר אליו" בהכרח בא למעט אהרן, מאחר ששאר בנ"י נשללו כבר.

9) בפירושו בר"פ ויקרא מובן מ"ש "יכול מפני שהקול נמוך כו'" כי שם בא בהמשך למ"ש לפנ"ז: "שהי' הקול נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל" וע"ז ממשיך: "יכול (שהקול לא הי' יוצא חוץ לאהל) מפני שהקול נמוך כו'". אבל כאן הרי לא ביאר עדיין שהקול הי' נפסק וכו'.

10) משא"כ בפירושו בר"פ ויקרא ששם בא לבאר מ"ש

הדברות היתה לזה סיבה טבעית: הקול הי׳ נמוך, ולכן משה שהי׳ גבור כמש״נ ״ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען״[11] – י״ל שכל חושיו הטבעיים היו בהתגברות (גם בערך אהרן) ושמע את הקול, משא״כ אהרן.

ועפי״ז היתה מבוארת גם הדגשת הכתוב ״וישמע את הקול״ (שתולה הכתוב סדר ואופן הדבור בשמיעתו של משה) – זה שהדבור הי׳ ״אליו״ (אל משה) לבדו (״למעט אהרן״) ה״ז מפני שרק משה הי׳ יכול לשמוע את הקול, ולא אהרן.

וזוהי כוונת רש״י[12] באמרו ״יכול קול נמוך״ (לאחרי שמפרש: ״וידבר אליו״[13]), שדוקא לאחרי שידוע לנו כבר ש״וידבר אליו״ בא ״למעט אהרן מן הדברות״, ס״ד לומר שהקול הי׳ נמוך ולא הי׳ ביכולת אהרן לשמעו – ״ת״ל את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני״, שבודאי הי׳ ״קול גדול״, כנ״ל.

ומכיון שכן, הרי מה שאהרן לא שמע את הקול לא הי׳ זה מפני סיבה טבעית, אלא שע״י נס לא הי׳ הקול נשמע אלא למשה[14]. והדגשת הכתוב היא ״וישמע את הקול״, חידוש הי׳ בענין שרק משה שמע את הקול.

ג. אמנם לפי״ז תתעורר השאלה:

בשלמא אם הקול הי׳ נמוך, או עכ״פ לא הי׳ גדול ביותר, מובן מה שמשה הי׳ צריך ליכנס לאהל מועד לשמוע את הקול; אבל מאחר שהי׳ ״הקול שנדבר עמו בסיני״, הרי מצד טבע הקול הי׳ אפשר שיהי׳ נשמע גם למרחוק – מחוץ לאהל מועד (ובכ״ז הי׳ נשמע רק למשה – כמו שגם באהל מועד לא הי׳ נשמע לאהרן ע״י נס) – וא״כ למה הוצרך משה לבא לאהל מועד לשמוע את הקול.

ולישב שאלה זו (המתעוררת דוקא לאחרי שפירש ש״הוא הקול שנדבר עמו בסיני״) ממשיך רש״י: ״וכשמגיע לפתח הי׳ נפסק ולא הי׳ יוצא חוץ לאהל״, ז.א. שמצד טבע הקול הי׳ אפשר שיהי׳ נשמע גם מחוץ לאוהל מועד, אלא ש(ע״י נס) ״כשמגיע לפתח הי׳ נפסק ולא הי׳ יוצא חוץ לאהל״, ולכן הוזקק משה לבא לאהל מועד לשמוע את הקול.

ד. מ״יינה של תורה״ שבפרש״י:

לכאורה זה עצמו דורש ביאור: מכיון שע״פ טבע הי׳ הקול צ״ל נשמע למרחוק גם מחוץ לאהל מועד, למה נפסק כשהגיע לפתח (ומשום כך הוזקק משה לבוא ״אל אהל מועד לדבר אתו״)? ובפרט שהי׳ בזה נס מיוחד להפסיק את הקול!

וההסברה בזה (בפנימיות הענינים) מבוארת במ״ש רש״י ״הוא הקול שנדבר עמו בסיני״:

בקול ״שנדבר עמו בסיני״ מצינו ג״כ ענין של הפסק, אלא שהפסק זה הי׳ לא במקום[15] כמו בקול שבמשכן, אלא בזמן[16], שלאחרי מ״ת, ״במשך היובל״, נפסק הקול דמ״ת, וכמו שפרש״י[17]: ״כשימשוך היובל הוא סימן סילוק שכינה והפסקת הקול״.

וכשם שטעם הפסקת הקול דמ״ת (בזמן) מובן הוא, כי אילו הי׳ נמשך גם לאחרי מ״ת הי׳ זה שולל ענין העבודה התלוי׳ בבחירתם החפשית של בנ״י, כי בהגלות הקול גדול ״אנכי[18] הוי׳[19] אלקיך״[20] – אין מקום לבחירה באופן הפכי[21],

---

״(וידבר הוי׳ אליו) מאהל מועד״ ולכן כתב: ״מלמד שהי׳ הקול נפסק וכו׳״.

11) שמות ב, יז. ולהעיר מברכה לד, ז. פרש״י (שם, א. וילך לא, ב). וראה גם ברכות נד, ב – הובא בקיצור בפרש״י חקת כא, לה.

12) ראה גם דברי דוד (להט״ז) ר״פ ויקרא (בסוף פירושו לפסוק א׳).

13) ולכן בא ד״ה וישמע לאחרי ד״ה וידבר – משא״כ שאר הד״ה שבאו על הסדר. ובפרט שפירושו בד״ה ״וידבר אליו״ מיוסד ע״ז שכבר נאמר ״מדבר אליו״, כנ״ל בפנים.

14) ראה אברבנאל כאן שלפרש״י הי׳ הקול קול מוחשי (גשמי). ועיין שעהיחוה״א ספ״ב.

15) ראה פרש״י תהלים כט, ה. שמו״ר ה, ט. זבחים קטז, א. ועוד. וראה גם פרש״י יתרו כ, ב.

16) ראה לקו״ת ברכה צח, א: מאחר שהם בבחי׳ מקום . . ה״ה ג״כ בבחי׳ זמן שהמקום והזמן שניהם . . בבחי׳ אחד. וראה שעהיחוה״א רפ״ז.

17) יתרו יט, יג. וראה מכילתא עה״פ. ולהעיר מפרש״י ואתחנן ה, ט.

18) ״דלא אתרמיז לא בשום אות וקוץ״ (לקו״ת פנחס פ, ב. וראה זח״ג רנז, ב).

19) עיין מדרז״ל עה״פ ושמי הוי׳ לא נודעתי להם (וארא ו, ג).

20) כח שלך וחיותך – ראה טושו״ע חאו״ח סי׳ ה.

21) ע״ד המבואר בתו״א מג״א (צח, ד. וראה גם לקו״ת ראה כב, א) בפי׳ מרז״ל (שבת פח, א) בנוגע למעמד הר סיני ״כפה הקב״ה עליהם את ההר כגיגית . . מכאן מודעא רבא לאורייתא״: ״שהתעוררות זו בלבם לקבלת התורה בבחי׳ מס״נ כו׳ לא הי׳ זה מצדם בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד אלא שע״י הגילוי מלמעלה בבחי׳ אהבתי אתכם עי״ז דוקא נתעורר בהם הרצון

- כן הוא גם בהפסקות הקול שבמשכן (במקום) ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני"[22]: אילו הי' קולו ודיבורו של הקב"ה נמשך בעולם (בקביעות ובתמידות) גם מחוץ לאהל מועד, הרי אז הי' נעשה העולם כולו בבחי' אהל מועד[23], ולא הי' מקום ואפשריות לבחירה חפשית.

ועוד: נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים[24] דוקא, היינו שדוקא "תחתון" כזה שמצ"ע אין בו (בגילוי) קולו ודיבורו של הקב"ה, ימשיכו ויגלו בו קולו ית' וייעשה ע"י עבודת האדם לדירה לו ית'.

ה. ומזה ההוראה לכאו"א, שאל יאמר האדם די לי בעבודתי ב"אהל מועד" – באהלה של תורה[25] להתייחד שם עם קולו של הקב"ה[26], ומה לי ולכל הנעשה מחוץ לאהל זה – בגופי ונפה"ב וחלקי בעולם

- כי עיקר עבודתו של האדם (אף שבכאו"א יש מבחי' מרע"ה[27]) אינה בתוך "אהל מועד" עצמו, כ"א "לאמר" בכל העולם כולו מה ששמע באוה"מ ולעשות את כל העולם כולו דירה ומשכן לו ית'.

(משיחת ש"פ נשא תשכ"ה)

והאהבה כו'". וראה גם לקו"ת במדבר יג, ג. אוה"ת במדבר ע' קסב.

22) להעיר משהש"ר עה"פ כתפוח בעצי היער (שה"ש ב, ג).

23) שהרי נק' אהל מועד ע"ש "ונועדתי לך שם גו'" (תרומה כה, כב) – וגם באהל מועד לא הי' הקול נשמע אלא למשה.

24) תנחומא פרשתנו טז.

25) ראה לקו"ת (ויקרא א, ד. במדבר א, סע"ב ואילך) ואוה"ת בראשית (ח"ג תקפח, ב) שאהל מועד הוא בחי' התורה.

26) ראה לקו"ת ראה (כ, א), ש"בקולו (תשמעו)" הוא בחי' התורה.

27) תניא רפמ"ב.

אגרות קודש

ב"ה, ג' סיון, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים מו"ה
שמואל שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני בת"ח קבלת הספר שו"ת זקן אהרן חלק ראשון בהמשך לשיחתנו בעת נפגשנו פא"פ.

ות"ח על תשורתו האמורה, ויהי רצון אשר עוד רבות בשנים יתעסק בהפצת התורה ובפרט בהנוגע הלכה למעשה בחיי היום יומים.

שאם בכל המקומות ובכל הזמנים גדול הלימוד שמביא לידי מעשה, עאכו"כ גדול ההכרח בתקופתנו זו ובמדינה זו, שבה נמצאים רוב מנין ורוב בנין של אחב"י.

וביחד עם זה רבו בעוה"ר המטעים את הנחשלים להסבירם אשר רחמנא לבא בעי, וכל השאר אין נוגע כל כך, ובמילא בטלים המחיצות שבין האורטודוכסים ובין שמרנים וכו' ועד כמה גדול הטעות שישנם כאלו המלבישים ביטול מחיצות באיצטלא של יראת שמים וכו' וקשה להאריך בדבר המצער ומכאיב.

ויהי רצון שכיון שנמצאים אנו בימים עליהם נאמר, ויחן שם ישראל נגד ההר, שכל ישראל (ויחן לשון יחיד) נתאחדו נגד ההר ועניניו. - ראה שמו"ר פ"ב, ד ופנ"א, ח, שמפרש כל השמות של ההר - בתומ"צ, הנה יתוקן מצב זה בקרוב ממש.

בכבוד ובברכה, בסגנון כ"ק מו"ח אדמו"ר, לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בראשית א, ג - ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור

רמזים, דמתחלה נברא העולם במדת הדין "אלקים" (עולם התוהו – חשך), ואח"כ שיתף עמו שם "הוי'" (עולם התיקון – אור), וזהו ענין הנישואין "לא לתוהו בראה אלא לשבת יצרה", יחוד דכר ונוקבא

הנשואין לבנין עדי עד הוא ענין גדול ונכבד מאד, והיינו[1] כי יקח איש אשה חדשה זה קאי על בנין והתגלות עולם התיקון, כי נשואי איש ואשה הוא בחי' לשבת יצרה[2] היפך דלתהו בראה.

ובתהו נאמר הלשון בריאה, ובלשבת דתיקון נאמר הלשון יצירה, היינו כי בריאה הוא חשך ויצירה הוא אור כמ"ש[3] יוצר אור ובורא חשך.

ותהו הוא בחי'חשך ותיקון הוא בחי' אור, וכמ"ש והארץ היתה תהו כו' וחשך, והיינו עולם התהו.

ואח"כ כתיב, יהי אור ויהי אור, קאי על עולם התיקון.

יהי אור גימט' רל"ב שהם הד' שמות עסמ"ב[4] שמות הוי', שהוא הדכורא דעולם התיקון.

ויהי אור גימט' רח"ל[5], הנוקבא דעולם התיקון.

והיינו כי יקח איש דכורא, אשה חדשה נוקבא דעולם התיקון.

וידוע במארז"ל[6] ברישא חשוכא והדר נהורא שקאי על תהו ותיקון, ולכן בתהו נאמר בריאה, ובתיקון יצירה, ובריאה קאי על החומר ההיולי שכרוך בו ההעדר, שאי אפשר לראותו, והיינו חשך שאין רואים, ותהו הוא שמתהה דעת בני אדם שאין יכולים לעמוד עליו מה הוא, ויצירה קאי על התגלות הד' צורות אש רוח מים עפר, שע"י הצורות רואים את הדבר, והיינו אור שרואים את הדבר, ויש בו השגה.

1) דברים כד, ה.

2) ישעי' מה, יח. "לא לתהו בראה אלא לשבת יצרה".

3) ישעי' מה, ז.

4) פירוש: עסמ"ב הוא ר"ת ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, ד' אותיות שם הוי' במילואם, (שֵׁם ע"ב הוא: יו"ד, ה"י, וי"ו, ה"י (בגי'72). שם ס"ג הוא: יו"ד, ה"י, וא"ו, ה"י (63). שם מ"ה הוא: יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א (45). שם ב"ן הוא: יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה (52), סך הכל 72 + 63 + 45 + 52 = 232, רל"ב).

5) כי רחל היא כנסת ישראל מקור כל הנשמות (תניא פמ"ה). ראה תורה אור פרשת ויצא כג, ד. לקוטי תורה פרשת צו ח, ד. [לקמן סימן , הערה].

6) שבת עז, ב. מ"ט עזי מסגי ברישא והדר אימרא ברישא חשוכא והדר נהורא.

כי בתהו לא היו נשואי איש ואשה, כי בז' מלכי תהו מבלע[7] עד בעל חנן לא נאמר בהם נשים, והתחלת נשואי איש ואשה הוא מ"הדר"[8] מקור עולם התיקון שבו נאמר ושם אשתו "מהיטבאל".

וזהו שהזמן לנשואי איש ואשה הוא בגמר י"ח שנה, כמאמר[9] בן שמנה עשרה לחופה, והיינו מהתחלת שנת י"ט ואילך[10]. כי הי"ח שנה הראשונים יש לומר שהם לנגד הז' מלכי אדום שמתו, והי"א[11] אלופי עשו, שביחד הם י"ח, (ועד"ז הוא ז' ימי נדה, וי"א ימי זיבה).

וי"ל שהוא לנגד ה' אותיות הפשוטים דשם אלקים וי"ג[12] אותיות שבמילוי, ששם אלקים הוא בחי'גבורות ודינים, והוא בתהו כמ"ש בראשית ברא אלקים כו' והארץ היתה תהו, משא"כ בתיקון הוא שם הוי' שיתוף מדת הרחמים כמ"ש[13] ביום עשות הוי' אלקים כו'.

וזהו מה שהסופי תיבות[14] נקי יהי' לביתו שנה הוא שם הוי' כמ"ש בבעל הטורים, והיינו עולם התיקון, לא כמו בתהו שהי' רק שם אלקים מדת הדין, שמתחלה עלה[15] במח' לברוא את העולם במדת הדין, משא"כ בתיקון הוא שם הוי'מדת הרחמים.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שטו ואילך

7) בראשית פרק לו פסוקים לא-לח. ראה לקמן הערה 8, דבכל ז' מלכי אדום לא כתוב בהם נישואי אשה, וכתוב "וימלך וימת" דמרמז על שבירת ז' מלכי דתהו. וראה לקמן סימן

8) שם פסוק לט "וימת בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב". ראה זוהר ח"א דף רכג ע"ב וז"ל: (מ"א ה, י) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם, יש בזה סוד גדול כמה דכתיב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו', ואלין אקרון בני קדם ואלו נקראים בני קדם, לפי שמלכו קודם התיקון, דכלהו לא אתקיימו שכולם לא נתקיימו כמ"ש וימלוך וימת, בר מהאי דכלילא דכר ונוקבא דאקרי הדר חוץ ממלך השמיני שהי' כלול מזכר ונקבה הנקרא הדר שבו לא נזכר וימת, דכתיב וימלוך תחתיו הדר וגו' ושם אשתו מהיטבאל עיי"ש. (ראה גם לקמן סימן).

9) משנה אבות פרק ה משנה כא.

10) ציונים מכ"ק אדמו"ר שליט"א: לעיין שו"ע אדה"ז הל' ת"ת, ע"ש. [פרק א' הלכה א' בקונטרס אחרון. וראה רשימות חוברת נה].

11) בראשית לו, פסוקים מ-מג. דמונה שם י"א אלופי עשו. (ראה גם לקמן פרשת וישלח סימן).

12) פירוש: יש ה'אותיות של אלקי"ם, וי"ג אותיות של אלקי"ם במילוי היינו, אל"ף, למ"ד, ה"י, יו"ד, מ"ם – י"ג אותיות. ביחד הוא י"ח אותיות.

13) בראשית ב, ד.

14) דברים כד, ה.

15) ראה גם לעיל סוף סימן ז.

חוברת כח

הכרת־טובה בקרסקובה

בשנת 1946, כשהייתי בקרסקובה שעל־יד מוסקבה[110], הכל פחדו לעמוד בארבע אמותיי. כמעט כל יום היה עלי לחפש מקום אחר ללון, שכן ללון בעיר מבלי להירשם תחילה – אסור היה, ולהראות את הפספורט שלי[111] כדי להירשם – קל־וחומר שאסור היה... חיפשתי אפוא עצות כדי לשפר במידת־מה את מצבי.

יום אחד שמעתי שבמלחובקה הסמוכה לקרסקובה מתגורר הד"ר לנדמן, שאותו הכרתי. הלכתי אפוא אליו, בתקווה שיוכל לפתור עבורי את בעיית המגורים החוקיים.

הוא קיבל את פניי בידידות, ואמר לי מיד שהוא זוכר את ימי החג ושמחת־תורה שבהם בילה בביתנו. גם הוא היה מאלה שלקחו את חופשתם בחודש תשרי[112]. הוא עבד בבית־רפואה כמנתח בכיר, וכדי לחוש עונג יום־טוב – כפי שתיאר לעצמו – בחר להיות בחברתו של שניאורסון, הרב מיקטרינוסלב.

"עכשיו אני אומר לכם" – פנה אלי – "ביתי הוא ביתכם, אינני חושש מכלום".

מכירת חמץ – בכל מאת האחוזים

עכשיו כבר אחרי חג הפסח תש"י. בחודש אב ימלאו כבר שש שנים להיעדרו של בעלי. מדי פעם נזכרת אני במאורע נוסף מחייו.

במסגרת[113] מחוייבותו של בעלי למלא את כל התפקידים המוטלים על רב בישראל, נדרש הציבור היהודי לפנות אליו לשם מכירת חמץ. ומאחר שגישתו של בעלי כפי כל פעולה שביצע חייבה שהפעולה תהיה אמיתית לכל עומקה ובכל מאת האחוזים, ולא שטחית בלבד – היה הדבר כך גם בעניין זה: רצונו של בעלי היה שהחמץ יתבטל לגמרי.

היתה קטגוריה מסויימת של יהודים, בעלי נטייה להשכלה, שהביטו על מכירה זו בעין ביקורתית, אך מאחר שלא רצו לפגוע ברגשותיו הדתיים של הרב, השתתפו בה גם הם.

אני זוכרת שבתקופת הפליטים[114] התפנה מווילנא ליקטרינוסלב פאוול איסאקוב כהן[115] עם הגימנסיה שלו על כל מחלקותיה. בסמינר למורים שבהנהלתו למדו למעלה מאלף תלמידים, וכיהנו בו מספר גדול של מורים שהיו מפורסמים בעולם האקדמי היהודי.

אדם זה, פאוול איסאקוב, היה מלומד גדול בענייני יהדות, אך ללא נטייה לדת. הוא תפס מקום חשוב בעולם ה"השכלה", והוא הרגיש בכך ונהג גדלות בעצמו במידה רבה.

על־אף המעמד החברתי הגבוה שממנו נהנה האיש, הרי בשל הכבוד שרחש לשניאורסון ובשל ההערכה שחש כלפיו – הוא נהג לבקרנו לעתים קרובות – הוא השפיל עצמו, מעשה אדם פשוט (לפי הבנתו), ובא לביתנו בערב פסח כדי "לרשום את החמץ" (כך זה נקרא).

אני זוכרת כיצד הוא נכנס לביתנו, וניכר היה שרצונו שהרב יראה כי הוא עושה למענו מחווה רבתי. אך הוא זכה לקבלת־פנים שלא מהסוג שציפה לה.

היתה זו כבר שעת בוקר מאוחרת, ובתגובה לדבריו של האיש, שבירך את בעלי בבדיחות הדעת בברכת "בוקר טוב" – הרים עליו בעלי את קולו: "מוקדם יותר לא יכלתם להגיע? הרי רואים אתם מהי

110) ראה גם "תולדות לוי יצחק" ח"ג ע' 880.
111) שבו הופיע השם המחשיד שניאורסון.
112) ראה לעיל ע' 000.
113) מכאן ואילך מספרת הרבנית על שנות כהונתו של רלוי"צ ברבנות יקטרינוסלב.
114) הכוונה לתקופת מלחמת העולם הראשונה, שבה הגיעו ליקטרינוסלב פליטים רבים מאזור הכיבוש הגרמני.
115) פאוול איסקוביץ כגן (כהן), מנהל גימנסיה יהודית בווילנא.

השעה!"... כך, בקול רם מהרגע הראשון.

האיש הובך במידת־מה, אך התיישב מיד והשיב על השאלות ששאל אותו בעלי, בדיוק כפי שעשו כל הילדים הקטנים שנשלחו על־ידי הוריהם לבצע עבורם שליחות זו.

בחול־המועד הגיע אותו אדם לבקרנו יחד עם אשתו, באותה הדרת־כבוד שנהג בנו קודם לכן, ללא כל כעס.

במאורעות כאלה הבחנתי פעמים רבות. אנשים הגיבו כך משום שראו עד כמה בעלי עושה כל זאת מתוך רגש של אמת.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשי"ט
ברוקלין.

ברכה ושלום!

במה שכותבת אודות מצב נפשה, ואשר קשה עלי' להחליט באיזה ענין שיהי', וספק אצלה אם עושה כהוגן וכיו"ב.

בודאי על פי החנוך שקבלה, שמזכירה אודותו במכתבה, אין צורך הדגשה מיוחדת על ענין השגחה פרטית, שיסוד הוא באמונתנו ובתורתנו תורת חיים, והשגחה פרטית תוכנה כפשוטה, אשר השם יתברך בורא עולם ומנהיגו, משגיח על כל אחד ואחת, ולא רק בענינים הכללים, אלא גם בענינים הפרטים שלו, שמזה מובן ענין הבטחון במנהיג העולם שהוא עצם הטוב, שבודאי שכל הענינים הם גם כן לטובה כפשוטה, ומובן גם בשכל לכל מאמין, שמזה התוצאה הכי ראשונה, העדר הדאגה, והעדר המבוכה, שהרי גם בשעה שדנים בשכל, איך להחליט ולעשות, גם אז השם יתברך משגיח ועוזר, לכל החפצים בטוב וביושר, וכשמתנהגים על פי הוראת התורה, הרי זוהי הדרך הטובה, והנהגה זו עצמה מסייעת את האדם להמשיך בכל עניניו, באופן הטוב לפניו.

וכמו בכל עניני אמונה, גם נקודה האמורה, אינה דורשת פלפול בשכל והבאת ראיות מסובכות פילוסופיות ועמוקות, כיון שכל אחד מבני ישראל, הן איש והן אשה, חש בנפשו, אשר מאמין הוא באמת, אפילו באותה שעה, שאינו חושב על דבר זה, באם נכון הדבר ומוכרח על פי השכל או לא, וכהודעת חז"ל, אשר כל ישראל הם מאמינים בני מאמינים, ז. א. אשר ענין האמונה בהם, בכח עצמם וגם ירושה מאבותיהם שהיו מאמינים, וכל תכונות הבאות מצד האדם עצמו וגם מצד הירושה, חזקים הם בכל ובתכלית, וק"ל.

תקותי אשר שורותי המעטות בכמות, תספיקנה לעורר מחשבתה ולכוונה לנקודה האמיתית והפנימית שלה בעצמה, והיא, אשר בפנימיות נפשה, בוטחת בהחלט, אשר השם יתברך משגיח עלי', ועלי' רק להוציא מחשבה זו מפנימית הנפש לעניני' בחיי היום יומים, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, וכנ"ל הדרך לזה הוא, לא על ידי דיון והעמקה בשכל, כי אם לסמוך על הרגש הפנימי שלה, שבוטחת בהשם יתברך, ולא לחפש ספיקות ולברוא קושיות, שאינן קושיות כלל, ובאמת גם אין מבלבלות אותה, והיסח הדעת מכל הענין, בודאי שיעזור לה להפטר בקל מהבלבולים האמורים.

מהנכון אשר איזו פעמים בשבוע, בימות החול, קודם תפלת הבקר, תפריש סענט אחדים לצדקה, ומה טוב ביום השני וחמישי בשבוע ובערב שבת קדש - מובן שצריך להיות בלי נדר.

בברכה לחזק הבטחון ולבשורות טובות בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ו, ז – לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם כי נזר אלקיו על ראשו

ביאור דנזיר נק' קדוש, דפורש עצמו מן היין, דחטא עה"ד הי' ע"י גפן, דגרם כתנות עור בעין, (דקודם החטא, וכן) לע"ל יהי' כתנות אור באלף, וזהו "נזר אלקיו עליו" דהוא בגדר אדה"ר קודם החטא וכו'

כתיב אצל הנזיר (במדבר ו, ז) כי נזר אלקיו על ראשו כמו שכתוב בכהן כי נזר שמן משחת אלקיו עליו, כי הנזיר הוא כמו כהן שלא יטמא למת ונקרא קדוש.

אמנם יש יותר מעלה בנזיר, כי הכהן לא זכה להנזר אלא על ידי שמן המשחה, אבל הנזיר נזר אלקיו עליו, ודבר זה צריך ביאור, ויתבאר גם כן בזה מה שאמר (שם שם, ב) כי יפליא לנדור נדר נזיר ויהי' מופלא פירושו מכוסה ונעלם כמו כי לא נפלאת היא ממך.

והענין כי אלו לא חטא אדם הי' גופו קדוש כתנות אור[1] ועתה נעשה כתנות עור ובשר חומר והושם בגן עדן לעבדה ולשמרה כי הי' ראוי לעבודה כי לא הי' זר. ועתה בהתלבשות כתנות עור נעשה זר עד בוא אהרן שהוא במקום אדם ונתקן הזרות שבו על ידי שמן משחת קודש. ועיין לעיל בפרשת תצוה[2] מה שכתבתי מזה בענין משה רבינו ע"ה שהי' משמש בחלוק לבן כלומר שלא הי' זר מעולם, כי מעת שנולד נתמלא הבית אורה עד שלבסוף קרן אור פניו והוא הי' מלובש בכתנות אור, וזהו חלוק הלבן נמצא לא הי' זר ולא הוצרך לתיקון כי לא בא הזרות אלא לאחר שנסתלק כתנות אור המאיר ונגנז זה האור עד לעתיד כמו שנגנז אור העליון, ומשה רבינו ע"ה זכה תכף לאורה.

הנה הנזיר שפירש את עצמו מהיין כוונתו הוא לילך במופלא, כלומר במה שנתכסה להיות כאדם קודם שחטא דהיינו היפך התאוה שגרם לאדם להיות נפשט מכתנות אור, והי' על ידי גפן כי גפן הי' והוא אומר הריני נזיר כלומר אפרוש את עצמי מהתאוות בכל יכולתי וקובע זמן במה שאפשר לגופו להתקיים כי מה שהוא הכרחיי לקיום הגוף כדי שתשאר הנשמה דביקה בגוף אין זה נקרא הולך אחר התאוה.

והנה נצטווה לגדל שער ואחר כך במלאת ימי נזרו לגלח, כי אין ספק שהשער הגדל ביותר אז הגלוח הגמור יפסיד תואר בן אדם, ואינו מבקש תאוה מה שאין כן בדרך אמצעי מסלסל בשערו.

ואיתא בנזיר ריש פרק קמא (ד, ב) אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא (בלשון הגמרא חוץ מאדם אחד שבא אלי מן הדרום יפה עינים) אלא פעם אחד בא אחד לפני מן הדרום ראיתיו יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות [לשאוב] מים מן המעיין ונסתכלתי בבואה שלי ופחז יצרי עלי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה [ריקה מפני מה] אתה מתגאה בעולם שאינו שלך [שסופך להיות] במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים. (מיד) עמדתי ונשקתיו על ראשו ואמרתי לו (בני) כמותך ירבו (נודרי נזירות) [נזירים בישראל], עליך הכתוב אמר (במדבר ו, ב) איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה', עד כאן.

וזהו נזר אלקיו עליו כלומר נכנס בגדר אדם הראשון קודם שחטא שלא הי' זר ואז הי' נזר אלקיו בלי שום אמצעי כמו הכהן שהוצרך לשמן, וזה הנזר עליו כל זמן נזרו אבל בכלות הזמן וישוב להיות כשאר בני אדם אזי מסתלק ממנו הנזר ועל זה הוצרך להביא קרבנות דוגמא של אדם הראשון שהוצרך לקרבן אחר שחטא כמו שאמרו רז"ל (שבת כח, ב) שור שהקריב אדם וזהו טעם קרבן הנזיר.

של"ה עה"ת

ו, כג – דבר אל אהרן ואל בניו לאמור[3] כה תברכו את בני ישראל אמור להם

ג' ברכות של ברכת כהנים יתקיים רק לע"ל וזהו "אמור" בתוס' וא"ו, כשיבואו תולדות מלא וא"ו – משיח, ורמזים בזה

ג' ברכות של ברכת כהנים בעולם הזה לא נתקיימו כלל רק לעתיד לבוא, אמור להם מלא בו' כשיבואו תולדות[4] מלא בו', על כן וקרבנו ו' יתירה[5] גבי נחשון, כי שמו של משיח קודם שנברא העולם[6], בראשי"ת שית דרגין שמעיטה בהם משיח וירם קרן משיחו.

מגלה עמוקות

ביאור המשך המשנה (סוטה פ"ז) ברכת כהנים כיצד, ומבאר החילוק דבמדינה אומרים אותה ג' ברכות ובמקדש ברכה אחת, עפ"י הגמ' ב"מ (פ"ד) אליהו הוה שכיח במתיבתא... ומייתו לי' משיח וכו'

בסוטה פ"ז שנינו, **ברכת כהנים כיצד, במדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת, במקדש אומרים את השם ככתבו, ובמדינה בכנויו, במדינה כהנים נושאין את ידיהן כנגד כתפותיהן, ובמקדש על גב ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגבי' את ידיו למעלה מן הציץ, רבי**

1) אדם הי' גופו קדוש כתנות אור: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן שמ. פרשת ויקרא סימן יב. לג. פרשת צו סימן ו. לקמן סימן קלא. פרשת תזריע סימן קס.

2) ועיין לעיל בפרשת תצוה מה שכתבתי: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת מצורע סימן כג אות כד. כה. לב.

3) כה תברכו את בני ישראל: עיין בענין ברכת כהנים, ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת תצוה סימן קנב.

4) כשיבואו תולדות מלא בו': עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקותי סימן קמב, ובהנסמן שם.

5) וקרבנו ו' יתירה גבי נחשון: עיין בזה לקמן סימן קיב. (קיד).

6) שמו של משיח קודם שנברא העולם: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן א, ובהנסמן שם.

יהודה אומר אף כהן גדול מגבי' ידיו למעלה מן הציץ שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ע"כ.

והקשה התוס' על מה שאמר ובמקדש ברכה אחת לפי שאין עונין אמן במקדש שהרי היו עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וזה הי' הפסק גדול מעניית אמן, ותירצו שמא היו עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לאלתר כשהיו שומעין את השם ולא היו ממתינין עד סוף הפסוק, ולפי שלא היו מפסיקין בין פסוק לפסוק חשיב להו ברכה אחת ע"כ, וצריך טעם למה. ועוד קשה לי למה בחלוקה ראשונה ושלישית הקדים במדינה, ובחלוקה שנית הקדים המקדש, ולמה לא נקט לה כסדר האחרות.

והנה טעם שבמדינה אומרים אותה שלש ברכות ובמקדש ברכה אחת נלע"ד שהוא עם מאי דגרסינן בבבא מציעא פרק ז' אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא, חד ריש ירחא הי' נגה לי' ולא אתא א"ל מ"ט נגה לי' למר א"ד אדאוקימנא לחברה' ומשי ידי' ומצלי ומגנינ' לי' וכן ליצחק וכן ליעקב, ולוקמינהו בהדדי הדדי, סברי תקפי ברחמי ומייתו לי' למשיח' בלא זמני' ע"כ.

הנה כי כן במדינה שהוא רמז כשיראל חוצה לארץ אומרים אותה שלש ברכות שכבר כתבנו[7] שהם כנגד שלשת אבות וצריך שלא ירבו בתפלה כדי שלא להביא המשיח חוץ לזמנו, אך במקדש שישראל על אדמתם אומרים אותה ברכה אחת דאף דתקפי ברחמי כך יפה לנו שכבר בית המקדש בנוי.

ולכן הקדים במדינה אומרים אותה שלש ברכות וכו' וצריך טעם למה, לכן אחר שהטעם הוא לפי שבמקדש אומרים את השם ככתבו ואז היו עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ולפיכך לא הי' ראוי שיחזרו לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד במקום אמן בסוף הפסוק, אך במדינה שאומרים אותו בכנויו ואין צריך לענות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד היו עונין אמן במקומו בסוף כל פסוק ופסוק, וחזר לסדר הראשון במדינה נושאין את ידיהן כנגד כתפותיהן וכו'.

גבול בנימין – ח"ג דרוש לא

7) שכבר כתבנו: וז"ל איתא בב"ר פ' מ"ג מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים ר' יהודה ורבי נחמי' ורבנן רי"א מאברהם כה יהי' זרעך, כה תברכו את בני ישראל, רנ"א מיצחק שנאמר ואני והנער נלכה עד כה לפיכך אמר המקום כה תברכו את בני ישראל, ורבנן אמרי מיעקב שנאמר כה תאמר לבית יעקב וכנגדו כה תברכו וכו' רצה בעל המדרש להורות כי לכך נכתבו ג' פסוקים לרמז לג' אבות שבזכותם יתברכו ישראל מפי הכהנים, כי בזכות אברהם שאמר והתפלל על הזרע הבטיחו הקב"ה כה יהי' זרעך, שבישר לו שעל ידי הככבים הקב"ה מברך העולם בשבע ורוב טוב, כה יהי' זרעך שעל ידי ברכת כהנים יתברכו, ולכן יברכך ה' כמ"ש לאברהם ואברכך, וישמרך מגהינם שלכן בירר לו את המלכיות להצילם מדין גהינם, ובזכות יצחק שנעקד על גבי המזבח ואמר אברהם שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה זכו לברכת כהנים שכתוב בו יאר ה' פניו אליך ויחונך כשם שנראה ליצחק בהיותו על גבי המזבח והאיר פניו אליו, ובזכות יעקב שעסק בתורה כל ימיו שכתוב בה כה תאמר לבית יעקב זיכה בניו לברכת ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום שאף על פי שבא עשו לקראתו להלחם עמו, עם כל זה הזמין עצמו לשאול בשלומו ושלח מלאכים לפניו ושלח לו דורון כדי להיות בשלום עמו.

אגרות קודש

ב"ה, ג' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות קנין בית במקומו עתה, או שכירות דירה. - בכלל נכון קנין, אלא שנראה באופן להביא בחשבון הטענה, דלמה תתראו.

במ"ש אודות נכדו הבכור שלומד עם כת"ר שי' ולא בישיבה, זה מכבר נודעתי עד"ז, אלא כיון ששיטתי לא להתערב טרם ששואלים אותי, לא כתבתי בזה, אבל מובן שאין הענין נכון וטוב כלל וכלל, בהנוגע להנער עצמו וכן בהנוגע לאחיו וגם להוריו שיחיו, נוסף על הרושם שעושה כלפי חוץ, ומכמה טעמים מובנים וגם פשוטים, ובפרט היודע מס"נ רבה"ק בהנוגע לתומכי תמימים ובודאי לדכוותי' האריכות בזה אך למותר.

בעת רצון יזכירוהו ואת כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כאו"א להמצטרך לו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

◆ יום ראשון ג׳ סיון ◆

ד (כא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

כא וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃

(כב) נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם׃

כב קַבֵּל יָת חֵשְׁבַּן בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אַף אִנּוּן לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן לְזַרְעַיַתְהוֹן׃

רש״י◄ נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם • כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתִיךָ עַל בְּנֵי קְהָת, לִרְאוֹת כַּמָּה יֵשׁ שֶׁהִגִּיעוּ לִכְלָל עֲבוֹדָה. **אבן עזרא.**

(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבָא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃

כג מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָא עַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין תִּמְנֵי יָתְהוֹן כָּל דְּאָתֵי לְחַיָּלָא חֵילָא לְמִפְלַח פָּלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃

(כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא׃ **אבן עזרא.**

כד דֵּין פּוּלְחַן זַרְעַית גֵּרְשׁוֹן לְמִפְלַח וּלְמַטּוֹל׃

(כה) וְנָשְׂאוּ אֶת־יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכְסֵּהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמָעְלָה וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃

כה וְיִטְלוּן יָת יְרִיעַת מַשְׁכְּנָא וְיָת מַשְׁכַּן זִמְנָא חוֹפָאֵהּ וְחוֹפָאָה דְסַסְגּוֹנָא דִּי עֲלוֹהִי מִלְּעֵלָא וְיָת פְּרָסָא דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃

רש״י◄ אֶת־יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן • עֶשֶׂר הַתַּחְתּוֹנוֹת. וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד • יְרִיעוֹת עִזִּים הָעֲשׂוּיוֹת לְאֹהֶל עָלָיו. מִכְסֵהוּ • עוֹרוֹת אֵילִים מְאָדָּמִים. מָסַךְ פֶּתַח • וִילוֹן הַמִּזְרָחִי. **אבן עזרא.**

(כו) וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם וְעָבָדוּ׃

כו וְיָת סְרָדֵי דַרְתָּא וְיָת פְּרָסָא דְּמַעֲלָנָא דִּתְרַע דַּרְתָּא דִּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר וְיָת אַטּוּנֵיהוֹן וְיָת כָּל מָנֵי פָּלְחַנְהוֹן וְיָת כָּל דִּי יִתְמְסַר לְהוֹן וְיִפְלְחוּן׃

רש״י◄ אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן • כְּלוֹמַר, הַקְּלָעִים וְהַמָּסָךְ שֶׁל חָצֵר, הַסּוֹכְכִים וּמְגִנִּים עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת סָבִיב. וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם • כְּתַרְגּוּמוֹ: ״וְיַת כָּל דִּי יִתְמְסַר לְהוֹן״ — לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן. **אבן עזרא**

(כז) עַל־פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל־מַשָּׂאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקַדְתֶּם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מַשָּׂאָם׃

כז עַל מֵימַר אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יְהֵי כָּל פָּלְחַן בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְכָל מַטּוּלְהוֹן וּלְכֹל פָּלְחַנְהוֹן וּתְמַנּוּן עֲלֵיהוֹן בְּמַטְרָא יָת כָּל מַטּוּלְהוֹן׃

רש״י◄ עַל־פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו • וְאֵיזֶה מֵהַבָּנִים מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם? בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן.

אבן עזרא על התורה

כב נָשֹׂא. שֵׁם הַפֹּעַל. כְּמוֹ זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. וְטַעַם **נָשֹׂא.** שָׂא: **גַּם הֵם.** בַּעֲבוּר שֶׁנָּשָׂא אֶת רֹאשׁ הַקְּהָתִים:

כד לַעֲבוֹד. לְהָקִים הַמִּשְׁכָּן, וְלַעֲשׂוֹת הַלֶּחֶם וְלִשְׁחוֹט וְלִשְׁמוֹר: **וּלְמַשָּׂא.** שֵׁם הַפּוֹעֵל. וְכָמוֹהוּ, וּלְמַסָּע אֶת הַמַּחֲנוֹת. כִּי מִשְׁקְלֵי שְׁמוֹת הַפְּעָלִים, מִשְׁתַּנִּים:

כה וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר עָלָיו. אָחַז הַכָּתוּב דֶּרֶךְ קְצָרָה, שֶׁלֹּא הִזְכִּיר מִכְסֶה עוֹרוֹת אֵילִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁשְּׁנֵי הַמִּכְסִים הָיוּ דְּבֵקִים:

כו וְאֵת כָּל כְּלֵי עֲבוֹדָתָם. כְּשׁוּלְחָנוֹת וּיתֵדוֹת וּמֵיתָרוֹת: **וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה**

(כח) וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ ס

כח דֵּין פָּלְחַן זַרְעַית בְּנֵי גֵרְשׁוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּמַטַּרְתְּהוֹן בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא׃

◆ יום שני ד׳ סיון ◆

(כט) בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם׃

כט בְּנֵי מְרָרִי לְזַרְעַיְתְּהוֹן לְבֵית אֲבָהַתְּהוֹן תִּמְנֵי יָתְהוֹן׃

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ספר השיחות תשמ״ח ב עמ׳ 465)

בְּנֵי מְרָרִי . . תִּפְקֹד אֹתָם (ד, כט)

לֹא נֶאֱמַר בָּהֶם נְשִׂיאַת רֹאשׁ, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר בִּקְהָת וּבְגֵרְשׁוֹן. וְיֵשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן דָּרְשָׁה שְׁנֵי תְּנָאִים. **מְצִיאוּת** – נְדִיבַת הַלֵּב וְחָכְמַת לֵב. וְזֶה בָּא לִידֵי בִּטּוּי בִּקְהָת וְגֵרְשׁוֹן, שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת הַכֵּלִים הַיּוֹתֵר חֲשׁוּבִים. **בִּטּוּל** – ״לִי לִשְׁמִי״, בְּלִי פְּנִיּוֹת אִישִׁיּוֹת. וְזֶה בָּא לִידֵי בִּטּוּי בְּמְרָרִי (לְשׁוֹן מְרִירוּת וּבִטּוּל), שֶׁנִּשָּׂא אֶת הַקְּרָשִׁים. לָכֵן לֹא נֶאֱמַר בּוֹ נְשִׂיאַת רֹאשׁ, כִּי מַעֲלָתוֹ הִיא הַבִּטּוּל וְהַפַּשְׁטוּת. **אבן עזרא.**

(ל) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃

ל מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין תִּמְנִנּוּן כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְמִפְלַח יָת פָּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא׃

(לא) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו׃

לא וְדָא מַטְּרַת מַטּוּלְהוֹן לְכָל פָּלְחַנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דַּפֵּי מַשְׁכְּנָא וְעַבְרוֹהִי וְעַמּוּדוֹהִי וְסַמְכוֹהִי׃

(לב) וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכֹל עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם׃

לב וְעַמּוּדֵי דְּדַרְתָּא סְחוֹר סְחוֹר וְסַמְכֵיהוֹן וְסִכְּיֵהוֹן וְאַטּוּנֵיהוֹן לְכָל מָנֵיהוֹן וּלְכֹל פָּלְחַנְהוֹן וּבִשְׁמָהָן תִּמְנוּן יָת מָנֵי מַטְּרַת מַטּוּלְהוֹן׃

רש״י ◄ **וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם** • שֶׁל עַמּוּדִים, שֶׁהֲרֵי יְתֵדוֹת וּמֵיתְרֵי הַקְּלָעִים בְּמַשָּׂא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן הָיוּ; וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לַיְרִיעוֹת וְלַקְּלָעִים מִלְּמַטָּה, שֶׁלֹּא תַּגְבִּיהֵם הָרוּחַ, וִיתֵדוֹת וּמֵיתָרִים הָיוּ לָעַמּוּדִים סָבִיב לִתְלוֹת בָּהֶם הַקְּלָעִים בִּשְׁפָתָם הָעֶלְיוֹנָה בִּכְלוֹנְסוֹת וְקֶנְדָּסִין כְּמוֹ שֶׁשְּׁנוּיָה בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן.

(לג) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃

לג דֵּין פָּלְחַן זַרְעַית בְּנֵי מְרָרִי לְכָל פָּלְחַנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא׃

(לד) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃

לד וּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי כְּנִשְׁתָּא יָת בְּנֵי קְהָת לְזַרְעַיְתְּהוֹן וּלְבֵית אֲבָהַתְּהוֹן׃

(לה) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃

לה מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפָלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃

אבן עזרא על התורה

לָהֶם. לִכְלֵי הָעֲבוֹדָה אוֹ לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ: **כט בְּנֵי מְרָרִי.** לֹא הִזְכִּיר לָשֵׂאת שְׁמוֹתָם, כִּי הַפָּרָשָׁה דִּבְּקָה:

(לו) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שִׁבְעַ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃

לו וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעַיָתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין׃

(לז) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ ס

לז אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעַית קְהָת כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃

(לח) וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃

לח וּמִנְיָנֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְזַרְעַיָתְהוֹן וּלְבֵית אֲבָהַתְהוֹן׃

(לט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃

לט מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפָלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃

(מ) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃

מ וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעַיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין וְשִׁית מְאָה וּתְלָתִין׃

(מא) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה׃

מא אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעַית בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ׃

(מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃

מב וּמִנְיָנֵי זַרְעַית בְּנֵי מְרָרִי לְזַרְעַיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן׃

(מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃

מג מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְפָלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃

(מד) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃

מד וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעַיָתְהוֹן תְּלָתָא אַלְפִין וּמָאתָן׃

(מה) אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃

מה אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעַית בְּנֵי מְרָרִי דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה׃

(מו) כָּל־הַפְּקֻדִּים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃

מו כָּל מִנְיָנָיָא דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל יָת לֵוָאֵי לְזַרְעַיָתְהוֹן וּלְבֵית אֲבָהַתְהוֹן׃

(מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃

מז מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְמִפְלַח פָּלְחַן פָּלְחָנָא וּפָלְחַן מַטּוּל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃

רש״י ◄ עֲבֹדַת עֲבֹדָה • הוּא הַשִּׁיר בִּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה אַחֶרֶת. וַעֲבֹדַת מַשָּׂא • כְּמַשְׁמָעוֹ.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות יח עמ׳ 49)

כְּמַשְׁמָעוֹ (רש״י ד, מז)

כַּוָּנָתוֹ, שֶׁלֹּא נְפָרַשׁ שֶׁ״עֲבוֹדַת מַשָּׂא״ הִיא ״עֲבוֹדָה **לְמַשָּׂא**״, הַיְינוּ טְעִינַת הָעֲגָלוֹת, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה לְמַשָּׂא הָעֲגָלוֹת. וְרַשִׁ״י שׁוֹלֵל פֵּרוּשׁ זֶה, שֶׁכֵּן עֲבוֹדָה זוֹ, שֶׁנַּעֲשֵׂית עַל יְדֵי שְׁנֵי לְוִיִּם אוֹ יוֹתֵר, יְכוֹלָה לְהֵעָשׂוֹת גַּם עַל יְדֵי לֵוִי שֶׁהוּא מֵעַל לְגִיל חֲמִשִּׁים (רש״י בהעלתך ח, כה), וְאֵינָהּ שַׁיָּכֶת לַמִּנְיָן מִבֶּן שְׁלֹשִׁים עַד בֶּן חֲמִשִּׁים.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ע״פ לקו״ש חי״ח עמ׳ 44 ואילך – מתוך ׳לקראת שבת׳)

שִׁירַת הַלְוִיִּים בִּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת דַּוְקָא

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה הוּא הַשִּׁיר בִּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה אַחֶרֶת (ד, מז. ובפרש״י)

יֵשׁ לְעַיֵּן, מַדּוּעַ אֵין רַשִׁ״י מֵבִיא כְּלָל אֶת הַשִּׁירָה בַּפֶּה?

כֵּן יֵשׁ לְדַיֵּק מַה שֶּׁהֵבִיא רַשִׁ״י רַק ״מְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת״, וַהֲרֵי בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ הַלְוִיִּים מְנַגְּנִים בְּעוֹד כו״כ כֵּלִים (ראה רמב״ם הל׳ כלי המקדש פ״ג ה״ד)?

וְיֵשׁ לוֹמַר בְּזֶה בְּאֹפֶן מְחֻדָּשׁ, דְּהִנֵּה זֶה שֶׁרַק הַלְוִיִּים הַצְּעִירִים מֵחֲמִשִּׁים שָׁנָה הָיוּ רְאוּיִים לַעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן, מְפָרֵשׁ רַשִׁ״י (במדבר ד, ג ד״ה נשא) כִּי ״הַיּוֹתֵר עַל בֶּן חֲמִשִּׁים כֹּחוֹ מַכְחִישׁ״.

וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, הֲרֵי שִׁירָה בַּפֶּה, אוֹ בִּנְבָלִים וַחֲלִילִים וְכיו״ב, הִיא עֲבוֹדָה קַלָּה בְּיוֹתֵר, וְאֵין צְרִיכִים לַעֲבוֹדָה זוֹ כּוֹחַ רַב, וְא״כ מַדּוּעַ רְאוּיִים לַעֲבוֹדָה זוֹ רַק אֵלּוּ שֶׁהֵם פְּחוּתִים מֵחֲמִשִּׁים שָׁנָה, הֲרֵי גַּם הַמְּבֻגָּרִים יוֹתֵר יְכוֹלִים לָשִׁיר בַּפֶּה, אוֹ לִנְשֹׁף בַּחֲלִילִים וּנְבָלִים?

וְלָכֵן מִתָּרֵץ רַשִׁ״י, שֶׁבְּדָרְךָ הַפְּשָׁט אֵין הַמְּדֻבָּר כָּאן עַל שִׁירָה בַּפֶּה אוֹ בִּנְבָלִים, אֶלָּא רַק בִּנְגִינָה ״בִּמְצִלְתַּיִם וְכִנּוֹרוֹת״, שֶׁהֵם עֲבוֹדוֹת הַקְּשׁוּרוֹת עִם עֲשִׂיָּ״, וּמְלֶאכֶת יָד, וּבִפְרָט מְצִלְתַּיִם שֶׁהֵם ״ב׳ חֲתִיכוֹת רְחָבוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת״ (רש״י ד״ה עבידתא, ערכין יג, ב), וְהָעֲבוֹדָה בָּהֶם מַצְרִיכָה כֹּחַ רַב. וְלָכֵן רַק הַלְוִיִּים הַצְּעִירִים מִ״בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה״ רְאוּיִים לִמְלֶאכָה זוֹ. וק״ל. **אבן עזרא.**

(מח) וַיִּהְיוּ פְּקֻדֵיהֶם שִׁמֹנַת אֲלָפִים וְחָמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים:

מח **וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן תְּמַנְיָא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה וְתַמְנָן:**

(מט) עַל־פִּי יְהוָה פֻּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

מט **עַל מֵימְרָא דַיְיָ מְנָא יָתְהוֹן בִּידָא דְמֹשֶׁה גְּבַר גְּבַר עַל פָּלְחָנֵהּ וְעַל מַטּוּלֵהּ וּמִנְיָנוֹהִי דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:**

רש״י◄ **וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר־צִוָּה ה׳ אֶת־מֹשֶׁה•** וְאוֹתָן הַפְּקֻדִים הָיוּ בַּמִּצְוָה ״מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים״. **אבן עזרא.**

◆ יום שלישי ה׳ סיון ◆

ה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

א **וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר:**

(ב) צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשַׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ:

ב **פַּקֵּד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּן מִן מַשְׁרִיתָא כָּל דִּסְגִיר וְכָל דְּדָאֵב וְכֹל דִּמְסָאֵב לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶּאֱנָשָׁא:**

רש״י◄ **צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳•** פָּרָשָׁה זוֹ נֶאֱמְרָה בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וּשְׁמוֹנָה פָּרָשִׁיּוֹת נֶאֱמְרוּ בוֹ בַּיּוֹם, כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין בְּפֶרֶק הַנִּזְקִין (דף ס). **וִישַׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה•** שְׁלֹשׁ מַחֲנוֹת הָיוּ שָׁם בִּשְׁעַת חֲנָיָתָן: תּוֹךְ

אבן עזרא על התורה

מז **עֲבֹדַת עֲבֹדָה.** כַּאֲשֶׁר פֵּרַשְׁתִּי. וְהִנֵּה טַעַם כָּל הַפְּקוּדִים שֶׁהָיוּ מִבֶּן ל׳ שָׁנָה:

מט **אִישׁ אִישׁ.** עַל גֵּרְשׁוֹן קְהָת וּמְרָרִי: **עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מַשָּׂאוֹ.** עַל כֵּן וּפְקֻדָיו. וְנִסְמְכָה פָּרָשַׁת וִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה, בַּעֲבוּר הֱיוֹת הַשְּׁכִינָה בְּתוֹךְ הַמַּחֲנוֹת בְּנִסְעָם וּבַחֲנוֹתָם:

הַקְּלָעִים הִיא מַחֲנֵה שְׁכִינָה, חֲנָיַת הַלְוִיִּם סָבִיב – כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּפָרָשַׁת "בְּמִדְבַּר סִינַי" – הִיא מַחֲנֵה לְוִיָּה. וּמִשָּׁם וְעַד סוֹף מַחֲנֵה הַדְּגָלִים לְכָל אַרְבַּע הָרוּחוֹת הִיא מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. הַצָּרוּעַ נִשְׁתַּלַּח חוּץ לְכֻלָּן; הַזָּב מֵתָּר בְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וּמְשֻׁלָּח מִן הַשְּׁתַּיִם. וְטָמֵא לָנֶפֶשׁ מֻתָּר אַף בְּשֶׁל לְוִיָּה, וְאֵינוֹ מְשֻׁלָּח אֶלָּא מִשֶּׁל שְׁכִינָה. וְכָל זֶה דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ מִן הַמִּקְרָאוֹת בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים (דף סז). **טָמֵא לָנֶפֶשׁ** • דִּמְסָאָב לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶּאֱנָשָׁא. אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן עַצְמוֹת אָדָם בִּלְשׁוֹן אֲרָמִי, וְהַרְבֵּה יֵשׁ בִּב״ר (פע״ח): אַדְרְיָאנוּס שְׁחִיק טַמְיָא – שְׁחִיק עַצְמוֹת. **אבן עזרא.**

(ג) מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחֻם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: **אבן עזרא.**

ג מִדְּכַר עַד נוּקְבָא תְּשַׁלְּחוּן לְמִבְּרָא לְמַשְׁרִיתָא תְּשַׁלְּחֻנּוּן וְלָא יְסַאֲבוּן יָת מַשְׁרִיתְהוֹן דִּי שְׁכִנְתִּי שָׁרְיָא בֵּינֵיהוֹן:

(ד) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ **אבן עזרא.**

ד וַעֲבָדוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשַׁלְּחוּ יָתְהוֹן לְמִבְּרָא לְמַשְׁרִיתָא כְּמָא דִי מַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה כֵּן עֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

ה וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר:

(ו) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיהוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא:

ו מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי יַעְבְּדוּן מִכָּל חוֹבֵי אֱנָשָׁא לְשַׁקָּרָא שִׁקָּר קֳדָם יְיָ וְיֵחוֹב אֱנָשָׁא הַהוּא:

רש״י◄ **לִמְעֹל מַעַל בַּה׳** • הֲרֵי חָזַר וְכָתַב כָּאן פָּרָשַׁת גּוֹזֵל וְנִשְׁבָּע עַל שֶׁקֶר, הִיא הָאֲמוּרָה בְּפָרָשַׁת וַיִּקְרָא (ויקרא ה): "וּמָעֲלָה מַעַל בַּה׳ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ וְגוֹ׳", וְנִשְׁנֵית כָּאן בִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ בָהּ: הָאֶחָד שֶׁכָּתוּב "וְהִתְוַדּוּ", לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ חַיָּב חֹמֶשׁ וְאָשָׁם עַל פִּי עֵדִים עַד שֶׁיּוֹדֶה בַּדָּבָר. וְהַשֵּׁנִי – עַל גֶּזֶל הַגֵּר שֶׁהוּא נִתָּן לַכֹּהֲנִים.

(ז) וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת־אַשְׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ:

ז וִיוַדּוּן יָת חוֹבֵיהוֹן דִּי עֲבָדוּ וְיָתֵב יָת חוֹבְתֵהּ בְּרֵישֵׁהּ וְחֻמְשֵׁהּ יוֹסֵף עֲלוֹהִי וְיִתֵּן לִדְחָב לֵהּ:

רש״י◄ **אֶת־אַשְׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ** • (ב״ק קיא) הוּא הַקֶּרֶן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו. **לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ** • (כתובות יט) לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לוֹ.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ע״פ לקו״ש חל״ח עמ׳ 18 ואילך)

תְּשׁוּבָה כְּמִצְוָה כְּלָלִית

וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ (ה, ז)

צִוָּנוּ לְהִתְוַדּוֹת עַל הָעֲוֹנוֹת . . וְלֵאמֹר אוֹתָם עִם הַתְּשׁוּבָה . . וְהוּא אָמְרוֹ . . וְהִתְוַדּוּ (סהמ״צ להרמב״ם מ״ע עג)

אבן עזרא על התורה

ב כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְכֹל טָמֵא לָנֶפֶשׁ. אֵלֶּה הֵם מְטוּמְאַת שִׁבְעָה, וְהֵם מְטַמְּאִים אֲחֵרִים. עַל כֵּן לֹא יָצָא בַּעַל קֶרִי מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְאֵין יָד בַּמַּחֲנֶה לָצֵאת חוּץ, רַק כָּל אֶחָד חוֹפֵר בְּאָהֳלוֹ, כְּמִנְהַג כָּל הַמַּחֲנוֹת כֻּלָּן, כִּי תִּינוֹקִים יֵשׁ בֵּינֵיהֶם. וּפָרָשַׁת כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה, עַל מַחֲנֶה קָטָן יְדַבֵּר, שֶׁאֵין שָׁם אִשָּׁה וְהָאָרוֹן בֵּינֵיהֶם, וְאֵין (ס״א והם) סוֹבְבִים, כִּי בְּמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל הַשְּׁכִינָה בָּאֶמְצַע. וְעוֹד אֲפָרְשֶׁנּוּ בִּמְקוֹמוֹ:

ג נְקֵבָה. זָבָה אוֹ נִדָּה אוֹ מְצוֹרַעַת אוֹ טְמֵאַת מֵת:

ד וַיַּעֲשׂוּ כֵן. מִיַּד, קוֹדֶם שֶׁנָּסְעוּ. וְהַטְּמֵאִים בְּנָסְעָם, יִסְעוּ בֵּין דֶּגֶל אֶפְרַיִם לְדֶגֶל דָּן, עַל דֶּרֶךְ סְבָרָא, כִּי לֹא פּוֹרֵשׁ. וְנִסְמְכָה פָּרָשַׁת אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, כִּי הַצָּרַעַת וְהַזּוֹב יָבוֹאוּ בַּעֲבוּר מַעַל. וְטַעַם לְהַזְכִּיר זֹאת הַפָּרָשָׁה פַּעַם אַחֶרֶת, לְהַזְכִּיר וְאִם אֵין לָאִישׁ גּוֹאֵל:

כְּבָר הִקְשׁוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת עַל הָרַמְבַּ״ם (מנ״ח מצוה שסד. ועוד), מַדּוּעַ מָנָה רַק הַוִּדּוּי לְמִצְוָה, וְאֶת הַתְּשׁוּבָה עַצְמָהּ לֹא מָנָה. וּבֵאֲרוּ בְּאוֹפַנִּים שׁוֹנִים.

וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה בְּדֶרֶךְ הַדְּרוּשׁ:

אָמְרוּ חֲז״ל שֶׁרְמַ״ח מ״ע הֵם כְּנֶגֶד רְמַ״ח אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם (מכות כג, סע״ב) וְשֶׁסָּ״ה מִצְוֹת ל״ת הֵם כְּנֶגֶד שֶׁסָּ״ה גִּידִים (זח״א קע, ב). וּמְבֹאָר בְּסִפְרֵי חֲסִידוּת, שֶׁיֵּשׁ בְּכָל נְשָׁמָה ״תַּרְיָ״ג מִינֵי כֹּחוֹת וְחַיּוּת״ (תניא פרק נא), וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם הוּא שָׁלֵם בִּשְׁמִירַת כָּל הַתַּרְיָ״ג מִצְוֹת, אָז הוּא ״תָּמִים וְשָׁלֵם בְּכָל אֵיבְרֵי הַנֶּפֶשׁ כו׳, משא״כ אִם חִסֵּר מִצְוָה א׳ אוֹ פָּגַם בָּהּ הֲרֵי נַעֲשָׂה מְחֻסָּר אֵיבָר״ (לקוטי תורה נצבים מה, ג).

אַךְ מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה בְּכֹחָהּ לְתַקֵּן אֶת הָאֵיבָרִים הַפְּגוּמִים, כִּי הַתְּשׁוּבָה מַגִּיעָה מֵעֹמֶק דְּלִבָּא וּמֵעֶצֶם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהוּא מְקוֹר הַחַיּוּת שֶׁל הַ״תַּרְיָ״ג מִינֵי כֹּחוֹת וְחַיּוּת״. וְלָכֵן נִמְשָׁךְ מִשָּׁם חַיּוּת חָדָשׁ לְתַקֵּן הָאֵבָר הַפָּגוּם.

וְלָכֵן לֹא נִמְנֵית מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁבַּלֵּב בְּמִנְיַן הַמִּצְוֹת, כִּי נִמְנוּ רַק הַמִּצְוֹת שֶׁהֵם כְּנֶגֶד כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, אַךְ מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה מַגִּיעָה מֵעֹמֶק הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה מִכֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁבְּכֹחָהּ לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָמִים שֶׁבַּכֹּחוֹת, וְרַק מִצְוַת הַוִּדּוּי שֶׁהִיא בַּפֶּה יְכוֹלָה לְהִמָּנוֹת בְּמִנְיַן הַמִּצְוֹת. **אבן עזרא.**

(ח) וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו׃

ח וְאִם לֵית לִגְבַר פָּרִיק לַאֲתָבָא חוֹבְתָא לֵהּ חוֹבְתָא דְּמִתֵּב קֳדָם יְיָ לְכַהֲנָא בַּר מִדְּכַר כִּפּוּרַיָּא דִּי יְכַפַּר בֵּהּ עֲלוֹהִי׃

רש״י◄ **וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל•** שֶׁמֵּת הַתּוֹבֵעַ שֶׁהִשְׁבִּיעוֹ וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. **לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו•** כְּשֶׁנִּמְלַךְ זֶה לְהִתְוַדּוֹת עַל עֲוֹנוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי יֵשׁ לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֲלִים, אוֹ בֵּן, אוֹ בַּת, אוֹ אָח, אוֹ שְׁאֵר בָּשָׂר הַקָּרוֹב מִמִּשְׁפַּחַת אָבִיו לְמַעְלָה עַד יַעֲקֹב? אֶלָּא זֶה הַגֵּר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. **הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב•** זֶה הַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ. **לַה׳ לַכֹּהֵן•** קְנָאוֹ הַשֵּׁם וּנְתָנוֹ לַכֹּהֵן שֶׁבְּאוֹתוֹ מִשְׁמָר. **מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים•** הָאָמוּר בְּוַיִּקְרָא שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהָבִיא. **אבן עזרא.**

(ט) וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃

ט וְכָל אַפְרָשׁוּתָא לְכָל קוּדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יְקָרְבוּן לְכַהֲנָא דִּלֵּהּ יְהֵי׃

רש״י◄ **וְכָל־תְּרוּמָה וְגוֹ׳•** אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: וְכִי תְּרוּמָה מַקְרִיבִין לַכֹּהֵן? וַהֲלֹא הוּא הַמְחַזֵּר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגְּרָנוֹת?! וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן״? אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות כג): ״תָּבִיא בֵּית ה׳ אֱלֹהֶיךָ״, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה יֵּעָשֶׂה בָּהֶם? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה״, בָּא הַכָּתוּב וְלִמֵּד עַל הַבִּכּוּרִים שֶׁיִּהְיוּ נִתָּנִין לַכֹּהֵן.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות ח עמ׳ 29)

וַהֲלֹא הוּא הַמְחַזֵּר אַחֲרֶיהָ לְבֵית הַגְּרָנוֹת (רש״י ה, ט) יֵשׁ לִשְׁאֹל, מַדּוּעַ מְדַיֵּק ״**לְבֵית** הַגְּרָנוֹת״, וְלֹא נָקַט ״**בְּבֵית** הַגְּרָנוֹת״. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה אָמְרוּ רַז״ל ״הַכֹּהֲנִים . . הַמְסַיְּעִים . . בְּבֵית הַגְּרָנוֹת (לְדוּשׁ וּלְזָרוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ הַתְּרוּמוֹת), אֵין נוֹתְנִין לָהֶם תְּרוּמָה בִּשְׂכָרָן, וְאִם עוֹשִׂין כֵּן חִלְּלוּ״. לָכֵן כָּתַב ״**לְבֵית**״, וְלֹא שֶׁמְּסַיְּעִים בְּבֵית הַגְּרָנוֹת עַצְמוֹ (וְגַם בָּזֶה נִרְאֶה עַד כַּמָּה יֵשׁ לְדַיֵּק בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י).

(י) וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃

י וּגְבַר יָת מַעֲשַׂר קוּדְשֵׁהּ דִּלֵּהּ יְהוֹן גְּבַר דִּיתֵן לְכַהֲנָא דִּלֵּהּ יְהֵי׃

רש״י◄ **וְאִישׁ אֶת־קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ•** לְפִי שֶׁנֶּאֱמְרוּ מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה וּלְוִיָּה, יָכוֹל יָבוֹאוּ וְיִטְּלוּם בִּזְרוֹעַ? תַּלְמוּד

אבן עזרא על התורה

ז **וְהִתְוַדּוּ.** אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּהְיֶה, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה: **בְּרֹאשׁוֹ.** כַּאֲשֶׁר הוּא, לֹא פָּחוֹת מִמֶּנּוּ: **וַחֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו.** אִם הוּא מִתְוַדֶּה מֵעַצְמוֹ. וְאִם יֵשׁ עֵדִים עָלָיו, יוֹסֵף שְׁנֵי חֲמִישִׁיּוֹת. וּמַעְתִּיקֵי הַדַּת אָמְרוּ, חוֹמֶשׁ הַחוֹמֶשׁ. וְדַעְתָּם רְחָבָה מִדַּעְתֵּנוּ:

ח **הַמּוּשָׁב לַה׳.** בַּעֲבוּר יִרְאַת הַשֵּׁם הֶשִׁיבוֹ:

לוֹמַר: "וְאִישׁ אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ", מַגִּיד, שֶׁטּוֹבַת הֲנָאָתָן לַבְּעָלִים, וְעוֹד מִדְּרָשִׁים הַרְבֵּה דָּרְשׁוּ בּוֹ בַּסִּפְרֵי. וּמִדְּרַשׁ אַגָּדָה (תנחומא פ׳ ראה): "וְאִישׁ אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ", מִי שֶׁמְּעַכֵּב מַעֲשְׂרוֹתָיו וְאֵינוֹ נוֹתְנָן, לוֹ יִהְיוּ הַמַּעֲשְׂרוֹת, סוֹף שֶׁאֵין שָׁדֵהוּ עוֹשָׂה אֶלָּא אֶחָד מֵעֲשָׂרָה שֶׁהָיְתָה לְמוּדָה לַעֲשׂוֹת. **אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן • מַתָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לוֹ. לוֹ יִהְיֶה • מָמוֹן הַרְבֵּה. אבן עזרא.**

◆ יום רביעי ו׳ סיון ◆

(יא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

יא וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר:

(יב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל:

יב מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר גְּבַר אֲרֵי תִסְטֵי אִתְּתֵהּ וּתְשַׁקַּר בֵּהּ שְׁקָר:

רש״י ◄ **אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ •** מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעִנְיָן? "וְאִישׁ אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ", אִם אַתָּה מְעַכֵּב מַתְּנוֹת הַכֹּהֵן, חַייָךְ שֶׁתִּצְטָרֵךְ לָבֹא אֶצְלוֹ לְהָבִיא לוֹ אֶת הַסּוֹטָה. **אִישׁ אִישׁ •** לְלַמֶּדְךָ, שֶׁמּוֹעֶלֶת בִּשְׁתַּיִם: בְּאִישׁ מִלְחָמָה שֶׁל מַעְלָה וְאִישָׁהּ מִלְּמַטָּה. **כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ •** שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: אֵין הַמְנָאֲפִין נוֹאֲפִין עַד שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן רוּחַ שְׁטוּת, דִּכְתִיב: "כִּי־תִשְׂטֶה", וּכְתִיב בּוֹ (משלי ז): "נֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר־לֵב". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: "כִּי־תִשְׂטֶה" - תֵּט מִדַּרְכֵי צְנִיעוּת וְתִחָשֵׁד בְּעֵינָיו, כְּמוֹ "שִׂטָה מֵעָלָיו וַעֲבֹר" (שם ז): "אַל יִשְׂטְ אֶל־דְּרָכֶיהָ לִבֶּךָ". **וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל • וּמַהוּ הַמַּעַל?.**

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ע״פ לקו״ש ח״ב עמ׳ 311 ואילך – מתוך ׳לקראת שבת׳)

חֲשִׁיבוּת הַזְּהִירוּת בְּצִוּוּי הַקָּבָּ״ה

אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ (ה, יב)

אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אא״כ נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ, תִּשְׂטֶה כְּתִיב (סוטה ג, א) יֵשׁ לְבָאֵר הָא דְּהָרְאָי׳ לָעִנְיָן דְּאֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה כו׳ נִלְמָד מִדִּין סוֹטָה:

דִּין סוֹטָה שֵׁיָּךְ רַק בְּאִשֶּׁת אִישׁ וְלֹא בִּפְנוּיָה, וְהַנָּה, יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוּ לְאִשָּׁה וְהַקָּבָּ״ה לְבַעַל, וּמִכֵּיוָן שֶׁ״אֵיזוֹהִי אִשָּׁה כְּשֵׁרָה הָעוֹשָׂה רְצוֹן בַּעְלָהּ" (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִי׳ רַבָּא פֶּרֶק ט (בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹן קִצָּת)), וּמוּבָן שֶׁבְּזֶה נוֹגֵעַ שֶׁלֹּא לַעֲבֹר אֲפִי׳ עַל רָצוֹן קַל, שֶׁהֲרֵי אֲפִילּוּ אִם מְשַׁנִּים קְצָת מֵרְצוֹן הַבַּעַל הֲרֵי אֵין זֶה "עוֹשָׂה רְצוֹן בַּעְלָהּ", הֲרֵי כֵּן הוּא בְּיִשְׂרָאֵל וְהַקָּבָּ״ה שֶׁכָּל עֲבֵרָה נוֹגַעַת מִכֵּיוָן שֶׁגַּם ע״י עֲבֵרָה קַלָּה נִפְרָדִים ר״ל מֵהַקָּבָּ״ה. וְלָכֵן לוֹמְדִים עִנְיָן זֶה מֵהַפָּסוּק "כִּי תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ", ע״מ לְהַדְגִּישׁ שֶׁגַּם עֲבֵרָה קַלָּה נוֹגַעַת - ע״ד אִשָּׁה וּבַעַל. **אבן עזרא.**

(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה:

יג וְיִשְׁכַּב גְּבַר יָתַהּ שָׁכְבַת זַרְעָא וְיֶהֱי מְכַסָּא מֵעֵינֵי בַּעְלָהּ וּמִטַּמְּרָא וְהִיא מְסָאֲבָא וְסָהִיד לֵית בַּהּ וְהִיא לָא אִתְאֲחָזַת:

רש״י ◄ **וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ •** (סוטה כו) אִישׁ, פְּרָט לְקָטָן וּמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ. **אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע •** (יבמות צה) שְׁכִיבָתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ וְאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ פּוֹסֶלֶת אוֹתָהּ, כַּמַּעֲשֶׂה בִּשְׁתֵּי אַחָיוֹת שֶׁהָיוּ דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ. **וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ •** (סוטה כז) פְּרָט לְסוּמָא. הָא אִם הָיָה רוֹאֶה וּמְעַמְעֵם (סְפָרִים אֲחֵרִים: וּמַעְלִים), אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. **וְנִסְתְּרָה •** שֶׁעוּר שֶׁתֵּרָאֶה לְטֻמְאַת בִּיאָה. **וְעֵד אֵין בָּהּ •** הָא אִם יֵשׁ בָּהּ אֲפִלּוּ עֵד אֶחָד שֶׁאָמַר: נִטְמֵאת! לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. **וְעֵד אֵין בָּהּ •** בִּטֻּמְאָה, אֲבָל יֵשׁ עֵדִים לִסְתִירָה. **נִתְפָּשָׂה •** נֶאֱנָסָה, כְּמוֹ (דברים כב): "וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ". **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

י וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ. טַעְמוֹ, בִּרְשׁוּת הַמַּקְדִּישׁ הֵם, שֶׁיִּתְּנֵם לְאֵיזֶה כֹּהֵן שֶׁיִּרְצֶה. וְהִזְכִּיר זֶה בַּעֲבוּר מַתְּנוֹת כְּהוּנָה:

יב וְטַעַם תִּשְׂטֶה. בַּעֲבוּר וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל: תִּשְׂטֶה. תָּסוּר מֵהַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה. וְכֵן, שִׂטָה מֵעָלָיו וַעֲבוֹר:

יג שִׁכְבַת זָרַע. הַשְּׁכִיבָה הַיְדוּעָה, כִּי עִקָּרָהּ לְזֶרַע: וְנִסְתְּרָה. שֶׁלֹּא גִּלְתָּה הִיא הַדָּבָר, וַאֲפִילוּ עֵד אֶחָד אֵין בָּהּ, שֶׁתְּהֶיה חֲשׁוּדָה

(יד) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה:

יד וְיֶעְבַּר עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵהּ וְהִיא מְסָאָבָא אוֹ עֲבַר עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵהּ וְהִיא לָא מְסָאָבָא:

רש״י ◄ **וְעָבַר עָלָיו** • קֹדֶם לִסְתִירָה. **רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא** • פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ (סוטה ג׳): לְשׁוֹן הַתְרָאָה, שֶׁמַּתְרֶה בָּהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי. **וְהוּא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו וְגוֹ׳** • כְּלוֹמַר, הוּא הִתְרָה בָּהּ וְעָבְרָה עַל הַתְרָאָתוֹ, וְאֵין יָדוּעַ אִם נִטְמְאָה אִם לָאו. **אבן עזרא.**

(טו) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹּק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־מִנְחַת קְנָאֹת הִוא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן:

טו וַיַיתִי גַּבְרָא יָת אִתְּתֵהּ לְוָת כַּהֲנָא וַיַיתִי יָת קֻרְבָּנַהּ עֲלַהּ חַד מִן עַסְרָא בִּתְלַת סְאִין קֻמְחָא שְׂעָרִין לָא יְרִיק עֲלוֹהִי מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן עֲלוֹהִי לְבֻנְתָּא אֲרֵי מִנְחַת קִנְאָתָא הוּא מִנְחַת דּוּכְרָנָא מַדְכֶּרֶת חוֹבָא:

רש״י ◄ **קֶמַח** • שֶׁלֹּא יְהֵא מִסֹּלֶת. **שְׂעֹרִים** • וְלֹא חִטִּים (סוטה יב); הִיא עָשְׂתָה מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה וְקָרְבָּנָהּ מַאֲכַל בְּהֵמָה. **לֹא־יִצֹּק עָלָיו שֶׁמֶן** • שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנָהּ מְהֻדָּר, שֶׁהַשֶּׁמֶן קָרוּי ״אוֹר״, וְהִיא עָשְׂתָה בַּחֹשֶׁךְ. **וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה** • שֶׁהָאִמָּהוֹת נִקְרָאוֹת ״לְבוֹנָה״, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד): ״אֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה״, (סוטה ה) וְהִיא פִּירְשָׁה מִדַּרְכֵּיהֶן. **כִּי־מִנְחַת קְנָאֹת הִוא** • הַקֶּמַח הַזֶּה. קֶמַח – לְשׁוֹן זָכָר. **מִנְחַת קְנָאֹת** • מְעוֹרֶרֶת עָלֶיהָ שְׂתֵּי קְנָאוֹת: קִנְאַת הַמָּקוֹם וְקִנְאַת הַבַּעַל. **אבן עזרא.**

(טז) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה: **אבן עזרא.**

טז וִיקָרֵב יָתַהּ כַּהֲנָא וִיקִימִנַּהּ קֳדָם יְיָ:

(יז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמָּיִם:

יז וְיִסַּב כַּהֲנָא מֵי כִיּוֹר בְּמָן דַּחֲסָף וּמִן עַפְרָא דִּי יְהֵי בִּיסוֹדֵי מַשְׁכְּנָא יִסַּב כַּהֲנָא וְיִתֵּן לְמַיָּא:

רש״י ◄ **מַיִם קְדֹשִׁים** • שֶׁקֻּדְּשׁוּ בַּכִּיּוֹר, (כתובות עב) לְפִי שֶׁנַּעֲשָׂה (הַכִּיּוֹר) מִנְּחֹשֶׁת – מַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, וְזוֹ פִּירְשָׁה מִדַּרְכֵּיהֶן, שֶׁהָיוּ נִבְעָלוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בְּמִצְרַיִם תַּחַת הַתַּפּוּחַ, וְזוֹ קִלְקְלָה לְאַחֵר – תִּבָּדֵק בּוֹ. **בִּכְלִי־חָרֶשׂ** • (סוטה ז) הִיא הִשְׁקְתָה אֶת הַנּוֹאֵף יַיִן מְשֻׁבָּח בְּכוֹסוֹת מְשֻׁבָּחִים, לְפִיכָךְ תִּשְׁתֶּה מַיִם הַמָּרִים בִּמְקֻדָּה בְּזוּיָה שֶׁל חֶרֶס. **אבן עזרא.**

(יח) וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים:

יח וִיקִים כַּהֲנָא יָת אִתְּתָא קֳדָם יְיָ וְיִפְרַע יָת רֵישָׂא דְּאִתְּתָא וִיהֵב עַל יְדָהָא יָת מִנְחַת דּוּכְרָנָא מִנְחַת קִנְאָתָא הִיא וּבִידָא דְּכַהֲנָא יְהוֹן מַיָּא מְרִירַיָּא מְלַטְּטַיָּא:

רש״י ◄ **וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן וְגוֹ׳** • וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר ״וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי ה׳״? אֶלָּא מַסִּיעִין הָיוּ אוֹתָהּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם

אבן עזרא על התורה

בַּעֲבוּרוֹ: **וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה.** בְּעֵדִים אֲנָשִׁים, אוֹ עַל יְדֵי נָשִׁים, עַד שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּדָה:

יד וְעָבַר עָלָיו. לְשׁוֹן זָכָר. וְכֵן רוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְאֹד. וְטַעַם **עָבַר.** שֶׁעָלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ:

טו וְהֵבִיא. בְּעַל כָּרְחָהּ: **עָלֶיהָ.** עִמָּהּ, אוֹ בַּעֲבוּרָהּ: **קֶמַח שְׂעוֹרִים.** אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, הִיא עָשְׂתָה מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, תָּבִיא מַאֲכַל בְּהֵמָה. וּמִנְחַת הַנְּדָבָה הִיא סוֹלֶת חִטִּים, לְזִכָּרוֹן לְטוֹב. וְזֹאת הַמִּנְחָה מַזְכֶּרֶת עָוֹן, אִם הָיָה שָׁם, עַל כֵּן הִיא גָּרוּעַ לְהִיוֹתָהּ שְׂעוֹרִים בְּלֹא שֶׁמֶן וּבְלֹא לְבוֹנָה:

טז וְהִקְרִיב אֹתָהּ. הַמִּנְחָה: **וְהֶעֱמִידָהּ לִפְנֵי ה׳.** לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

יז מַיִם קְדֹשִׁים. מֵהַכִּיּוֹר, כִּי כְּבָר נִקְדְּשׁוּ: **בְּקַרְקַע.** יָדוּעַ תַּחַת הַקַּרְקַע:

כְּדֵי לְיַגְּעָהּ וְתִטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה. **וּפָרַע** • (שם יד. ספרי) סוֹתֵר אֶת קְלִיעַת שְׂעָרָהּ כְּדֵי לְבַזּוֹתָהּ. מִכָּאן לִבְנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁגִּלּוּי הָרֹאשׁ גְּנַאי לָהֶן. **לִפְנֵי ה׳** • (ספרי) בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר, הוּא שַׁעַר הָעֲזָרָה הַמִּזְרָחִי, דֶּרֶךְ כָּל הַנִּכְנָסִים. **וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ** • לְיַגְּעָהּ, אוּלַי תִּטָּרֵף דַּעְתָּהּ וְתוֹדֶה וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁם הַמְיֻחָד עַל הַמַּיִם. **הַמָּרִים** • עַל שֵׁם סוֹפָן שֶׁהֵם מָרִים לָהּ. **הַמְאָרְרִים** • הַמְחַסְּרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם, לְשׁוֹן (יחזקאל כד): סְלוֹן מַמְאִיר. וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ מַיִם אֲרוּרִים שֶׁהֲרֵי קְדוֹשִׁים הֵן וְלֹא אֲרוּרִים כָּתַב הַכָּתוּב, אֶלָּא מְאָרְרִים אֶת הָאֲחֵרִים. וְאַף אוּנְקְלוּס לֹא תִּרְגֵּם לִיטַיָּא, אֶלָּא מְלַטְטַיָּא, שֶׁמַּרְאוֹת קְלָלָה בְּגוּפָהּ שֶׁל זוֹ. **אבן עזרא.**

(יט) **וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה:**

יט וְיוֹמֵי יָתַהּ כַּהֲנָא וְיֵימַר לְאִתְּתָא אִם לָא שְׁכִיב גְּבַר יָתִיךְ וְאִם לָא סְטִית לְאִסְתְּאָבָא בַּר מִבַּעֲלִיךְ הֱוֵי זַכָּאָה מִמַּיָּא מְרִירַיָּא מְלַטְטַיָּא הָאִלֵּין:

רש״י ◄ **וְהִשְׁבִּיעַ וְגוֹ׳** • וּמַה הִיא הַשְּׁבוּעָה? אִם לֹא שָׁכַב – הִנָּקִי, הָא אִם שָׁכַב – חִנְקִי (סְפָרִים אֲחֵרִים: לֹא תִּנָּקִי), שֶׁמִּכְּלָל לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן, אֶלָּא שֶׁמִּצְוָה לִפְתֹּחַ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת תְּחִלָּה לִזְכוּת. **אבן עזרא.**

(כ) **וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ:**

כ וְאַתְּ אֲרֵי סְטִית בַּר מִבַּעֲלִיךְ וַאֲרֵי אִסְתְּאָבְתְּ וִיהַב גְּבַר בִּיךְ יָת שְׁכֻבְתֵּהּ בַּר מִבַּעֲלִיךְ:

רש״י ◄ **וְאַתְּ כִּי שָׂטִית** • ״כִּי״ מְשַׁמֵּשׁ בִּלְשׁוֹן ״אִם״.

(כא) **וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתְךְ לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבֶה:**

כא וְיוֹמֵי כַּהֲנָא יָת אִתְּתָא בְּמוֹמָתָא דִּלְוָטָא וְיֵימַר כַּהֲנָא לְאִתְּתָא יְהַב יְיָ יָתִיךְ לִלְוָט וּלְמוֹמֵי בְּגוֹ עַמִּיךְ בְּדִיהַב יְיָ יָת יַרְכִּיךְ מַסְיָא וְיָת מְעַיְכִי נְפִיחִין:

רש״י ◄ **בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה** • שְׁבוּעָה שֶׁל קְלָלָה. יִתֵּן ה׳ אוֹתְךְ לְאָלָה וְגוֹ׳ • שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל מְקַלְּלִין בִּיךְ: יְבוֹאֵךְ כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לְפְלוֹנִית. **וְלִשְׁבֻעָה** • (סוטה יח, שבועות כד) שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּיךְ: לֹא יֵאָרַע לִי כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵרַע לְפְלוֹנִית. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ישעיה סה): ״וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי״, שֶׁהַצַּדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפֶרְעָנוּתָן שֶׁל רְשָׁעִים, וְכֵן לְעִנְיַן הַבְּרָכָה (בראשית יא): ״וְנִבְרְכוּ וְגוֹ׳״ (שם מח): ״בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר״. **אֶת־יְרֵכֵךְ** • בַּקְּלָלָה הִקְדִּים יֶרֶךְ לְבֶטֶן, לְפִי שֶׁבָּהּ הִתְחִילָה בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה. **צָבָה** • כְּתַרְגּוּמוֹ: נְפוּחָה. **אבן עזרא.**

(כב) **וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפֵּל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן׀ אָמֵן:**

כב וְיֵעֲלוּן מַיָּא מְלַטְטַיָּא הָאִלֵּין בִּמְעַיְכִי לַאֲפָחָא מְעִין וּלְאַמְסָאָה יַרְכָּא וְתֵימַר אִתְּתָא אָמֵן אָמֵן:

רש״י ◄ **לַצְבּוֹת בֶּטֶן** • כְּמוֹ לְהַצְבּוֹת בֶּטֶן. זֶהוּ שִׁמּוּשׁ פַּתָּח שֶׁהַלָּמֶ״ד נְקוּדָה בּוֹ. וְכֵן (שמות יג): ״לַנְחֹתָם הַדֶּרֶךְ״, (דברים א): ״לַרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ־בָהּ״. וְכֵן לַנְפֵּל יָרֵךְ, לְהַנְפִּיל יָרֵךְ, שֶׁהַמַּיִם מְצַבִּים אֶת הַבֶּטֶן וּמַפִּילִים אֶת הַיָּרֵךְ. **לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפֵּל יָרֵךְ** • בִּטְנוֹ וִירֵכוֹ שֶׁל בּוֹעֵל. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁל נִבְעֶלֶת? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר

אבן עזרא על התורה

יח ופָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה. יְגַלֶּה. וּלְפִי דַּעְתִּי, יוֹצִיא פֶּרַע רֹאשָׁהּ שֶׁהָיָה מְכוּסֶה: **מֵי הַמָּרִים.** לְפִי דַּעְתִּי, שֶׁמִּלַּת מֵי סָמוּךְ, וּמִלַּת הַמָּרִים, תֹּאַר הַשֵּׁם, אִם כֵּן סוֹדוֹ יָדוּעַ. גַּם יִתָּכֵן שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם סוֹפָם, כְּמוֹ וּבְגִדֵי עֲרוּמִּים תַּפְשִׁיט. וְהָעֵד, וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים. לְהוֹרוֹת כִּי הָאָלוֹת הַנִּקְרָאוֹת הַמְאָרְרִים, יָשִׁימוּ הַמַּיִם מָרִים, אַחַר הֱיוֹתָם מְתוּקִים: וּמִלַּת **הַמְאָרְרִים.** מֻהַבְּנָן הַכָּבֵד. כְּמוֹ, אֲשֶׁר אֵרַרְהָ ה׳:

יט וְטַעַם וְהִשְׁבִּיעַ. שֶׁתַּעֲנֶה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: **אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ.** הַטַּעַם, אִישׁ אַחֵר בְּחֶזְקָה: **וְאִם לֹא שָׂטִית.** בִּרְצוֹנְךָ. וְדִקְדּוּק שָׂטִית, טוּמְאָה. כְּמוֹ לֹא תִּבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית: **הִנָּקִי.** תִּהְיֶה נְקִיָּה. כְּמוֹ, וּמוּת בָּהָר. וְיִתָּכֵן לִהְיוֹת וְהִשְׁבִּיעַ הָרִאשׁוֹן בַּשֵּׁם, וְהַשֵּׁנִי בָּאָלָה, כַּאֲשֶׁר הוּא מְפוֹרָשׁ:

כא יֶרֶךְ וּבֶטֶן. שְׁכֵנִים: **צָבָה.** כְּמוֹ נְפוּחָה.

אֶת־יִרְכֵּךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבָה; הֲרֵי שֶׁל נִבְעֶלֶת אָמוּר. **אָמֵן אָמֵן** • קַבָּלַת שְׁבוּעָה: אָמֵן עַל הָאָלָה, אָמֵן עַל הַשְׁבוּעָה. אָמֵן אִם מֵאִישׁ זֶה, אָמֵן אִם מֵאִישׁ אַחֵר. אָמֵן שֶׁלֹּא שָׁטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. **אבן עזרא.**

(כג) וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־מֵי הַמָּרִים: **אבן עזרא.**

כג וְיִכְתּוֹב יָת לְוָטַיָּא הָאִלֵּין כַּהֲנָא בְּסִפְּרָא וְיִמְחוֹק לְמַיָּא מְרִירַיָּא:

(כד) וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמְּאָרְרִים וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים:

כד וַיַּשְׁקֵי יָת אִתְּתָא יָת מַיָּא מְרִירַיָּא מְלַטְטַיָּא וְיֵעֲלוּן בַּהּ מַיָּא מְלַטְטַיָּא לְמְרִירוּ:

רש״י◄ **וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה** • אֵין זֶה סֵדֶר הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֲרֵי בִּתְחִלָּה מַקְרִיב מִנְחָתָהּ, אֶלָּא הַכָּתוּב מְבַשֵּׂרְךָ שֶׁכְּשֶׁיַּשְׁקֶנָּה יָבֹאוּ בָהּ לְמָרִים, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: בֶּטֶן וְיֶרֶךְ, מִנַּיִן לִשְׁאָר כָּל הַגּוּף? תַּלְמוּד לוֹמַר: וּבָאוּ בָהּ, בְּכֻלָּהּ. אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "בֶּטֶן וְיֶרֶךְ"? לְפִי שֶׁהֵן הִתְחִילוּ בַּעֲבֵרָה תְּחִלָּה, לְפִיכָךְ הִתְחִיל מֵהֶם הַפֻּרְעָנוּת. **לְמָרִים** • לִהְיוֹת לָהּ רָעִים וּמָרִים.

(כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ:

כה וְיִסַּב כַּהֲנָא מִידָא דְּאִתְּתָא יָת מִנְחַת קִנְאָתָא וִירִים יָת מִנְחָתָא קֳדָם יְיָ וִיקָרֵב יָתַהּ לְמַדְבְּחָא:

רש״י◄ **וְהֵנִיף** • מוֹלִיךְ וּמֵבִיא, מַעֲלֶה וּמוֹרִיד, וְאַף הִיא מְנִיפָה עִמּוֹ, שֶׁיָּדָהּ לְמַעְלָה מִיָּדוֹ שֶׁל כֹּהֵן. **וְהִקְרִיב אֹתָהּ** • זוֹ הִיא הַגְּשָׁתָהּ בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מַעֲרָבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ קֹדֶם קְמִיצָה כִּשְׁאָר מִנְחוֹת.

(כו) וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם:

כו וְיִקְמוֹץ כַּהֲנָא מִן מִנְחָתָא יָת אִדְכַּרְתַּהּ וַיַּסֵּק לְמַדְבְּחָא וּבָתַר כֵּן יַשְׁקֵי יָת אִתְּתָא יָת מַיָּא:

רש״י◄ **אַזְכָּרָתָהּ** • הוּא הַקֹּמֶץ, שֶׁעַל יְדֵי הַקְּטָרָתוֹ, הַמִּנְחָה בָּאָה לְזִכָּרוֹן לְגָבֹהַּ. **אבן עזרא.**

(כז) וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ:

כז וַיַּשְׁקִנַּהּ יָת מַיָּא וּתְהֵי אִם אִסְתָּאֲבַת וְשַׁקְרַת שָׁקָר בְּבַעֲלַהּ וְיֵעֲלוּן בַּהּ מַיָּא מְלַטְטַיָּא לְמְרִירוּ וְיִפְּחוּן מְעָהָא וְתִתְמְסֵי יַרְכַּהּ וּתְהֵי אִתְּתָא לְלָוַט בְּגוֹ עַמַּהּ:

רש״י◄ **וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם** • לְרַבּוֹת שֶׁאִם אָמְרָה: אֵינִי שׁוֹתָה! לְאַחַר שֶׁנִּמְחֲקָה הַמְּגִלָּה, מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן אָמְרָה: טְמֵאָה אֲנִי (סוטה כז). **וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְגוֹ׳** • אַף־עַל־פִּי שֶׁבִּקְלָלָה הִזְכִּיר יָרֵךְ תְּחִלָּה, הַמַּיִם אֵינָן בּוֹדְקִין אֶלָּא כְּדַרְכּוֹ כְּנִיסָתָן בָּהּ. **וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה** • כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל אָלִין בָּהּ. **בְּקֶרֶב עַמָּהּ** • הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין אָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁנִּכָּר, לְאָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נִכָּר. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

וְאֵין רֵעַ לוֹ, חוּץ מֵהַפָּרָשָׁה הַזֹּאת:

כב וְלַנָּפִיל. נִפְתַּח הַלָּמֶ״ד, לְהוֹרוֹת עַל חֶסְרוֹן הֵ״א הַבִּנְיָן. וְכֵן לַשְׁמִיד: **אָמֵן.** פַּעֲמַיִם, חִזּוּק:

כג וְטַעַם בַּסֵּפֶר. שֶׁהָיָה לָהֶם סֵפֶר יָדוּעַ בְּאָלוֹת:

כו אַזְכָּרָתָהּ. מַה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ לְזִכָּרוֹן לְטוֹב אוֹ לְרַע כְּפִי מַעֲשֶׂיהָ:

כז וַתִּמְעֹל מַעַל. כַּאֲשֶׁר פֵּרַשְׁתִּי, דָּבָר

(כח) וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע׃

כח וְאִם לָא אִסְתָּאֲבַת אִתְּתָא וְדַכְיָאָה הִיא וְתִפּוֹק זַכָּאָה וְתַעְדֵּי עִדּוּי׃

רש״י◂ **וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה** • בִּסְתִירָה זוֹ. **וּטְהוֹרָה הִיא** • מִמָּקוֹם אַחֵר. **וְנִקְּתָה** • מִמַּיִם הַמְאָרְרִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא ״וְנִזְרְעָה זָרַע״ — אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת בְּצַעַר, תֵּלֵד בְּרֶוַח, אִם הָיְתָה יוֹלֶדֶת שְׁחוֹרִים, יוֹלֶדֶת לְבָנִים (סוטה כז). **אבן עזרא.**

(כט) זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה׃

כט דָּא אוֹרַיְתָא דְּקִנְאָתָא דִּי תִסְטֵי אִתְּתָא בַּר מִבַּעֲלַהּ וְתִסְתָּאֲב׃

(ל) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃

ל אוֹ גְּבַר דִּי תֶעְבַּר עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵהּ וִיקֵם יָת אִתְּתָא קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵד לַהּ כַּהֲנָא יָת כָּל אוֹרַיְתָא הָדָא׃

רש״י◂ **אוֹ אִישׁ** • כְּמוֹ (שמות כא): ״אוֹ נוֹדָע״. כְּלוֹמַר אִם אִישׁ קַנַּאי הוּא, לְכָךְ ״וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה״.

(לא) וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ׃

לא וִיהֵי זַכָּאָה גַּבְרָא מֵחוֹבָא וְאִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּל יָת חוֹבַהּ׃

רש״י◂ **וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן** • אִם בְּדָקוּהָ הַמַּיִם, אַל יִדְאַג לוֹמַר: ״חַבְתִּי בְּמִיתָתָהּ!״ נָקִי הוּא מִן הָעֹנֶשׁ. דָּבָר אַחֵר: מִשֶּׁיַּשְׁקֶנָּה, תְּהֵא אֲצִלוֹ בְּהֶתֵּר וְנִקָּה מֵעָוֹן, שֶׁהַסּוֹטָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ (ספרי). **אבן עזרא.**

ו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה׃

ב מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי יִפְרֵשׁ לְמִדַּר נְדַר נְזִירוּ לְמֵיזַר קֳדָם יְיָ׃

רש״י◂ **כִּי יַפְלִא** • יַפְרִישׁ. לָמָּה נִסְמְכָה פָּרָשַׁת נָזִיר לְפָרָשַׁת סוֹטָה? לוֹמַר לְךָ: שֶׁכָּל הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן, שֶׁהוּא מֵבִיא לִידֵי נִיאוּף (סוטה ב). **נֶדֶר נָזִיר** • אֵין נְזִירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא פְּרִישָׁה, אַף כָּאן שֶׁפִּירַשׁ מִן הַיַּיִן. **לְהַזִּיר לַה׳** • לְהַבְדִּיל עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן לְשֵׁם שָׁמַיִם. **אבן עזרא.**

(ג) מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וְיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל׃

ג מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק יִזַּר חַל דַּחֲמַר חֲדַת וְחַל דַּחֲמַר עַתִּיק לָא יִשְׁתֵּי וְכָל מַתְרוּת עִנְּבִין לָא יִשְׁתֵּי וְעִנְּבִין רַטִּיבִין וִיבֵשִׁין לָא יֵיכוּל׃

אבן עזרא על התורה

מְכוּסֶה:

כח וְנִזְרְעָה זָרַע. שֶׁיִּתֵּן לָהּ הַשֵּׁם זֶרַע, בִּשְׂכַר הַקָּלוֹן שֶׁאֵירַע לָהּ:

לא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ. אִם נִטְמְאָה. וְטַעַם **וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן.** כִּי אִם עָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה, הִנֵּה הִיא אֲסוּרָה לוֹ שֶׁיִּשְׁכַּב עִמָּהּ. וְהַשּׁוֹכֵב יֵשׁ לוֹ עָוֹן. יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁטַּעַם הֶסְמֵךְ פָּרָשַׁת נָזִיר לְפָרָשַׁת סוֹטָה, שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בֵּן נָזִיר אִם לֹא נִטְמְאָה. וּלְפִי דַּעְתִּי, כִּי נִסְמְכָה בַּעֲבוּר נְזִירַת הָאִשָּׁה, שֶׁהִיא הֵפֶךְ הַמּוֹעֶלֶת. כִּי רוּבֵי הָעֲבֵירוֹת סִבָּתָם הַיַּיִן. וְאִשָּׁה שֶׁלֹּא תִּתַּקֵּן שְׂעַר רֹאשָׁהּ, אֵינֶנָּה מְבַקֶּשֶׁת לְהִבָּעֵל:

ב יַפְלִא. יַפְרִישׁ אוֹ יַעֲשֶׂה דָּבָר פֶּלֶא, כִּי רוֹב הָעוֹלָם הוֹלְכִים אַחַר תַּאֲוָתָם: **נֶדֶר נָזִיר.** פֵּירוּשׁ, נֶדֶר לִהְיוֹת נָזִיר. כִּי נָזִיר הוּא תֹּאַר הַשֵּׁם. וְיִנָּזְרוּ מִנְּזִירָתוֹ, שֶׁיַּרְחִיק מֵהַתַּאֲוֹת. וְעָשָׂה זֶה לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כִּי הַיַּיִן

רש״י◄ **מִיַּיִן וְשֵׁכָר** • כְּתַרְגּוּמוֹ: ״מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק״, שֶׁהַיַּיִן מְשַׁכֵּר כְּשֶׁהוּא יָשָׁן. **וְכָל־מִשְׁרַת** • לְשׁוֹן צְבִיעָה בְּמַיִם אוֹ בְּכָל מַשְׁקֶה. וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה: ״אֵין שׁוֹרִין דְּיוֹ וְסַמְמָנִים״, ״נָזִיר שֶׁשָּׁרָה פִּתּוֹ בְּיַיִן״. **אבן עזרא.**

(ד) כֹּ֚ל יְמֵ֣י נִזְרוֹ֔ מִכֹּ֖ל אֲשֶׁ֣ר יֵעָשֶׂ֑ה מִגֹּ֣פֶן הַיַּ֗יִן מֵחַרְצַנִּ֤ים וְעַד־זָ֙ג֙ לֹ֣א יֹאכֵֽל׃

ד כֹּל יוֹמֵי נִזְרֵהּ מִכֹּל דְּיִתְעֲבֵד מִגֶּפְנָא דְּחַמְרָא מִפּוּרְצָנִין וְעַד עִצּוּרִין לָא יֵיכוּל׃

רש״י◄ **חַרְצַנִּים** • (נזיר לד) הֵם הַגַּרְעִינִין. **זָג** • הֵם הַקְּלִפּוֹת שֶׁמִּבַּחוּץ, שֶׁהַחַרְצַנִּים בְּתוֹכָן כְּעִנְבָּל בַּזּוּג. **אבן עזרא.**

(ה) כָּל־יְמֵי֙ נֶ֣דֶר נִזְרוֹ֔ תַּ֖עַר לֹא־יַעֲבֹ֣ר עַל־רֹאשׁ֑וֹ עַד־מְלֹאת֩ הַיָּמִ֨ם אֲשֶׁר־יַזִּ֜יר לַיהוָ֗ה קָד֤וֹשׁ יִהְיֶה֙ גַּדֵּ֣ל פֶּ֔רַע שְׂעַ֖ר רֹאשֹֽׁו׃

ה כָּל יוֹמֵי נְדַר נִזְרֵהּ מַסְפַּר לָא יֶעְבַּר עַל רֵישֵׁהּ עַד מִשְׁלַם יוֹמַיָּא דְּיַנְזֵר קֳדָם יְיָ קַדִּישׁ יְהֵי מַרְבֵּי פֵּרוּעַ שְׂעַר רֵישֵׁהּ׃

רש״י◄ **קָדוֹשׁ יִהְיֶה** • (ספרי) הַשֵּׂעָר שֶׁלּוֹ, לְגַדֵּל הַפֶּרַע שֶׁל שְׂעַר רֹאשׁוֹ. **פֶּרַע** • נָקוּד פַּתָּח קָטָן (סֶגוֹל), לְפִי שֶׁהוּא דָּבוּק לִשְׂעַר רֹאשׁוֹ — פֶּרַע שֶׁל שֵׂעָר. וּפֵרוּשׁ שֶׁל פֶּרַע: גִּדּוּל שֶׁל שֵׂעָר. וְכֵן (ויקרא כא) אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע. וְאֵין קָרוּי פֶּרַע פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם. **אבן עזרא.**

(ו) כָּל־יְמֵ֥י הַזִּירוֹ֖ לַיהוָ֑ה עַל־נֶ֥פֶשׁ מֵ֛ת לֹ֥א יָבֹֽא׃ **אבן עזרא.**

ו כָּל יוֹמִין דְּיַנְזֵר קֳדָם יְיָ עַל נַפְשָׁא דְּמֵתָא לָא יֵיעוּל׃

(ז) לְאָבִ֥יו וּלְאִמּ֖וֹ לְאָחִ֑יו וּלְאַחֹתֹ֖ו לֹא־יִטַּמָּ֣א לָהֶ֔ם בְּמֹתָ֑ם כִּ֣י נֵ֥זֶר אֱלֹהָ֖יו עַל־רֹאשֹֽׁו׃ **אבן עזרא.**

ז לְאָבוּהִי וּלְאִמֵּהּ לְאַחוּהִי וּלְאַחָתֵהּ לָא יִסְתָּאַב לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן אֲרֵי כְּלִילָא דֵאֱלָהֵהּ עַל רֵישֵׁהּ׃

(ח) כֹּ֚ל יְמֵי נִזְרוֹ֔ קָד֖וֹשׁ הֽוּא־לַיהוָֽה׃

ח כֹּל יוֹמֵי נִזְרֵהּ קַדִּישׁ הוּא קֳדָם יְיָ׃

רש״י◄ **כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדוֹשׁ הוּא** • זוֹ קְדֻשַּׁת הַגּוּף מִלְּהִטָּמֵא לְמֵתִים. **אבן עזרא.**

(ט) וְכִי־יָמֻ֥ת מֵ֖ת עָלָ֑יו בְּפֶתַ֣ע פִּתְאֹ֔ם וְטִמֵּ֥א רֹ֖אשׁ נִזְרֹ֑ו וְגִלַּ֣ח רֹאשׁ֔וֹ בְּיֹ֥ום טָהֳרָתֹ֖ו בַּיֹּ֣ום הַשְּׁבִיעִ֑י יְגַלְּחֶֽנּוּ׃

ט וַאֲרֵי יְמוּת מֵתָא עֲלוֹהִי בִּתְכַף שָׁלוּ וִיסָאֵב רֵישׁ נִזְרֵהּ וִיגַלַּח רֵישֵׁהּ בְּיוֹמָא דְּדִכּוּתֵהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְגַלְּחִנֵּהּ׃

רש״י◄ **בְּפֶתַע** • זֶה אֹנֶס. **פִּתְאֹם** • זֶה שׁוֹגֵג. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: פֶּתַע פִּתְאֹם, דָּבָר אֶחָד הוּא: מִקְרֶה שֶׁל פִּתְאֹם. **וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו** • בָּאֹהֶל שֶׁהוּא בּוֹ. **בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ** • בְּיוֹם הַזָּיָתוֹ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בַּשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא טָהוֹר לְגַמְרֵי? תַּלְמוּד לוֹמַר: בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. אִי שְׁבִיעִי, יָכוֹל אֲפִלּוּ לֹא הִזָּה? תַּלְמוּד לוֹמַר: בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

מַשְׁחִית הַדַּעַת וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. וּבְפָרָשַׁת כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה, אֶרְמוֹז לְךָ סוֹד:

ג **וְטַעַם מִיַּיִן וְשֵׁכָר.** אִם נָדַר לְהִיוֹתוֹ נָזִיר וְקָדוֹשׁ מִיַּיִן וְשֵׁכָר, יַזִּיר. עַל דַּעַת הַמַּעְתִּיקִים שֶׁשֵּׁכָר גָּדוֹל מֵהַתִּירוֹשׁ. וַאֲחֵרִים אָמְרוּ שֵׁכָר מַמָּשׁ, כָּל דָּבָר שֶׁיִּשְׁתַּכֵּר הָאָדָם מִמֶּנּוּ: **וְטַעַם חֹמֶץ יַיִן** וְהַמִּשְׁרָה וְהָעֲנָבִים. לָשׁוֹם גֶּדֶר שֶׁיִּרְחַק מִן הַיַּיִן כְּלָל. וּבְאִשָּׁה מָנוֹחַ פֵּירֵשׁ כָּל טוּמְאָה, כָּל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן: **מִשְׁרַת.** אֵין לוֹ חָבֵר. וְהַתְּי״ו לְסְמִיכַת לְשׁוֹן נְקֵבָה. וְטַעְמוֹ, כָּל דָּבָר שֶׁיִּמַּס עִם עֲנָבִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מַשְׁקֶה מְבֻשָּׁל:

ד **מֵחַרְצַנִּים.** אֵין לוֹ רַע. וְכֵן זָג. וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ, חַרְצַנִּים חִצּוֹנִים, וְזָג פְּנִימִים. וַאֲחֵרִים הָפְכוּ הַפֵּירוּשׁ, וְיִהְיֶה פֵּירוּשׁ מֵחַרְצַנִּים, דָּבֵק עִם מִכָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה. כָּל מַה שֶּׁיֵּעָשֶׂה מֵאֵלֶּה שְׁנֵיהֶם:

ה **גַּדֵּל פֶּרַע.** שֵׁם הַפֹּעַל מֵהַכָּבֵד. וְהַטַּעַם גַּדֵּל. יְגַדֵּל:

ו **הַזִּירוֹ.** שֵׁם הַפֹּעַל מֵהַכָּבֵד. **עַל נֶפֶשׁ מֵת.** תֹּאַר לְנֶפֶשׁ. אוֹ יֶחְסַר גּוּף:

ז **לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ.** וְאַף כִּי לְאִשְׁתּוֹ וּלְבִתּוֹ וְלַאֲחֵרִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי מִלַּת נָזִיר, מִגְּזֵרַת נֵזֶר. וְהָעֵד, כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ, וְאֵינֶנּוּ רָחוֹק. וְדַע כִּי כָּל בְּנֵי אָדָם עַבְדֵי תַּאֲוַת הָעוֹלָם, וְהַמֵּלֶךְ בְּאֶמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נֵזֶר וַעֲטֶרֶת מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ, כָּל מִי שֶׁהוּא חָפְשִׁי מִן הַתַּאֲוֹת:

ט **בְּפֶתַע פִּתְאֹם.** שְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים בַּטַּעַם. וְכֵן אַדְמַת עָפָר: **וְטִמֵּא.** הַמֵּת יְטַמְּאֶנּוּ:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

י וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה יַיְתִי תְּרֵין שַׁפְנִינִין אוֹ תְּרֵין בְּנֵי יוֹנָה לְוָת כַּהֲנָא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש״י ◄ **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תֹרִים** • לְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁבִיעִי. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְהוֹצִיא אֶת הַתְּשִׁיעִי? קָבַע זְמַן לַקְּרֵבִין וְקָבַע זְמַן לַמַּקְרִיבִין: מַה קְּרֵבִין הִכְשִׁיר שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה, אַף מַקְרִיבִין – שְׁמִינִי וּמִשְּׁמִינִי וָהָלְאָה.

(יא) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

יא וַיַּעְבֵּד כַּהֲנָא חַד לְחַטָּאתָא וְחַד לַעֲלָתָא וִיכַפֵּר עֲלוֹהִי מִדְּחָב עַל מֵתָא וִיקַדֵּשׁ יָת רֵישֵׁה בְּיוֹמָא הַהוּא:

רש״י ◄ **מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ** • שֶׁלֹּא נִזְהַר מִטֻּמְאַת הַמֵּת, רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר אוֹמֵר: שֶׁצִּעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן. **וְקִדַּשׁ אֶת־רֹאשׁוֹ** • לַחֲזוֹר וּלְהַתְחִיל מִנְּיַן נְזִירוּתוֹ. **אבן עזרא.**

(יב) וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ:

יב וְיַזֵּיר קֳדָם יְיָ יָת יוֹמֵי נִזְרֵהּ וְיַיְתִי אִמַּר בַּר שַׁתֵּהּ לַאֲשָׁמָא וְיוֹמַיָּא קַדְמָאֵי יִבְטְלוּן אֲרֵי אִסְתָּאַב נִזְרֵהּ:

רש״י ◄ **וְהִזִּיר לַה׳ אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ** • יַחֲזוֹר וְיִמְנֶה נְזִירוּתוֹ כְּבַתְּחִלָּה. **וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ** • לֹא יַעֲלוּ מִן הַמִּנְיָן. **אבן עזרא.**

(יג) וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

יג וְדָא אוֹרַיְתָא דִּנְזִירָא בְּיוֹם מִשְׁלַם יוֹמֵי נִזְרֵהּ יַיְתִי יָתֵהּ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:

רש״י ◄ **יָבִיא אֹתוֹ** • יָבִיא אֶת עַצְמוֹ; וְזֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה אֶתִּי״ם שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ כֵּן, כַּיּוֹצֵא בּוֹ (ויקרא כב): ״וְהִשִּׁיאוּ אוֹתָם עָוֹן אַשְׁמָה״ – אֶת עַצְמָם; כַּיּוֹצֵא בּוֹ (דברים לד): ״וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי״, הוּא קָבַר אֶת עַצְמוֹ. **אבן עזרא.**

(יד) וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים: **אבן עזרא.**

יד וִיקָרֵב יָת קָרְבָּנֵהּ קֳדָם יְיָ אִמַּר בַּר שַׁתֵּהּ שְׁלִים חַד לַעֲלָתָא וְאִמַּרְתָּא חֲדָא בַּת שַׁתֵּהּ שְׁלֵמְתָּא לְחַטָּאתָא וּדְכַר חַד שְׁלִים לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא:

(טו) וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם:

טו וְסַל פַּטִּיר סֹלְתָא גְּרִיצַן דְּפִילָן בִּמְשַׁח וְאַסְפּוּגִין פַּטִּירִין דִּמְשִׁיחִין בִּמְשָׁח וּמִנְחַתְּהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן:

רש״י ◄ **וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם** • שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לְפִי שֶׁהָיוּ בַּכְּלָל וְיָצְאוּ לִדּוֹן בְּדָבָר חָדָשׁ – שֶׁיִּטְעִינוּ לֶחֶם – הֶחֱזִירָן לִכְלָלָן שֶׁיִּטְעִינוּ נְסָכִים כְּדִין עוֹלָה וּשְׁלָמִים. **חַלֹּת בְּלוּלֹת וּרְקִיקֵי מַצּוֹת** • (מנחות עז) עָשֶׂר מִכָּל מִין.

אבן עזרא על התורה

בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ. בְּמֵי נִדָּה, כִּי הוּא טָמֵא מֵת:
יא אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעוֹלָה. וְהַסּוֹד שֶׁהוּא שֶׁאָמְרוּ חֲז״ל וּשְׂכַר עֲבֵירָה עֲבֵירָה: **עַל הַנֶּפֶשׁ.** הוּא עַל נֶפֶשׁ מֵת, כְּמוֹ וְשֶׁרֶט לָנֶפֶשׁ. וְאִילוּ הָיָה שֶׁחָטָא עַל נַפְשׁוֹ, לֹא הָיָה הַשֵּׁם מְצַוֶּה אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲזוֹר לְחַטָּאתוֹ:
יב וְהִזִּיר לַה׳ אֶת יְמֵי נִזְרוֹ. כָּל הַיָּמִים שֶׁנָּדַר לִהְיוֹת נָזִיר, וְעַתָּה יָחֵל לִסְפּוֹר אוֹתָם: **כִּי טָמֵא נִזְרוֹ.** כִּי הוּא לֹא נָדַר רַק שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֵמִים זֶה אַחַר זֶה, וְלֹא יַכְרִית שׁוּם דָּבָר וְיַפְסִיק בֵּינֵיהֶם:
יג מְלֹאת. שֵׁם הַפּוֹעַל, מִבַּעֲלֵי הָאָלֶ״ף עַל מִנְהַג בַּעֲלֵי הַה״א בְּאַחֲרוֹנָה. וְכָמוֹהוּ, לְבִלְתִּי קְרֹאת לָנוּ: **יָבִיא אוֹתוֹ.** יָבִיא נַפְשׁוֹ. כְּמוֹ, וַיִּרְעוּ הָרוֹעִים אוֹתָם. אוֹ יָבִיא הַכֹּהֵן אוֹתוֹ בְּצִוּוּי בְּעַל כָּרְחוֹ, לְהַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ:
יד כֶּבֶשׂ. זָכָר, כְּמִשְׁפַּט כָּל עוֹלָה: **וְכַבְשָׂה.** נְקֵבָה, כְּמִשְׁפַּט כָּל חַטָּאת: **וְאַיִל לִשְׁלָמִים.**

(טז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ׃ **אבן עזרא.**

טז וִיקָרֵב כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ וְיַעְבֵּד יָת חַטָּאתֵהּ וְיָת עֲלָתֵהּ׃

(יז) וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ׃

יז וְיָת דִּכְרָא יַעְבֵּד נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ עַל סַלָּא דְּפַטִּירַיָּא וְיַעְבֵּד כַּהֲנָא יָת מִנְחָתֵהּ וְיָת נִסְכֵּהּ׃

רש״י◄ זֶבַח שְׁלָמִים לַה׳ עַל סַל הַמַּצּוֹת• יִשְׁחַט אֶת הַשְּׁלָמִים עַל מְנָת לְקַדֵּשׁ אֶת הַלֶּחֶם. אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ• שֶׁל אַיִל.

(יח) וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים׃

יח וִיגַלַּח נְזִירָא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יָת רֵישׁ נִזְרֵהּ וְיִסַּב יָת שְׂעַר רֵישׁ נִזְרֵהּ וְיִתֵּן עַל אֶשָּׁתָא דִּי תְחוֹת דּוּדָא דְּנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא׃

רש״י◄ וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד• (ספרי) יָכוֹל יְגַלַּח בָּעֲזָרָה? הֲרֵי זֶה דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן! אֶלָּא ״וְגִלַּח הַנָּזִיר״ – לְאַחַר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶן (ויקרא ג): ״וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד״. אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים• תַּחַת הַדּוּד שֶׁהוּא מְבַשְּׁלָן בּוֹ, לְפִי שֶׁשַּׁלְמֵי נָזִיר הָיוּ מִתְבַּשְּׁלִין בָּעֲזָרָה שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל הַכֹּהֵן הַזְּרוֹעַ אַחַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל וּלְהָנִיף לִפְנֵי ה׳. **אבן עזרא.**

(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָהּ מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ׃

יט וְיִסַּב כַּהֲנָא יָת דְּרָעָא בְּשֵׁלָא מִן דּוּכְרָא וּגְרַצְתָּא פַּטִּירְתָּא חֲדָא מִן סַלָּא וְאִסְפּוֹג פַּטִּיר חַד וְיִתֵּן עַל יְדֵי נְזִירָא בָּתַר דִּגַלַּח יָת נִזְרֵהּ׃

רש״י◄ הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָהּ• לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה. **אבן עזרא.**

(כ) וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן׃

כ וִירִים יָתְהוֹן כַּהֲנָא אֲרָמָא קֳדָם יְיָ קוּדְשָׁא הוּא לְכַהֲנָא עַל חַדְיָא דַּאֲרָמוּתָא וְעַל שָׁקָא דְּאַפְרָשׁוּתָא וּבָתַר כֵּן יִשְׁתֵּי נְזִירָא חַמְרָא׃

רש״י◄ קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן• הַחַלָּה וְהָרָקִיק וְהַזְּרוֹעַ – תְּרוּמָה הֵן לַכֹּהֵן. עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה• מִלְּבַד חָזֶה וָשׁוֹק הָרְאוּיִים לוֹ מִכָּל שְׁלָמִים, מוּסָף עַל שֶׁלְּמֵי נָזִיר הַזְּרוֹעַ הַזֶּה. לְפִי שֶׁהָיוּ שֶׁלְּמֵי נָזִיר בַּכְּלָל וְיָצְאוּ לִדּוֹן בַּדָּבָר הֶחָדָשׁ – לְהַפְרֶשֶׁת זְרוֹעַ – הֵצְרַךְ לְהַחֲזִירָן לִכְלָלָן, לִדּוֹן אַף בְּחָזֶה וָשׁוֹק.

(כא) זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל־נִזְרוֹ מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃ פ

כא דָּא אוֹרַיְתָא דִּנְזִירָא דִּי יִדַּר קָרְבָּנֵהּ קֳדָם יְיָ עַל נִזְרֵהּ בַּר מִדְּתַדְבֵּק יְדֵהּ כְּפוּם נִדְרֵהּ דִּי יִדַּר כֵּן יַעְבֵּד עַל אוֹרַיְתָא דְּנִזְרֵהּ׃

רש״י◄ מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ• שֶׁאִם אָמַר: הֲרֵינִי נָזִיר עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל מֵאָה עוֹלוֹת וְעַל מֵאָה שְׁלָמִים. כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה• מוּסָף עַל תּוֹרַת הַנָּזִיר, מוּסָף וְלֹא יְחַסֵּר, שֶׁאִם אָמַר: הֲרֵינִי נָזִיר חָמֵשׁ נְזִירֵיוֹת עַל מְנָת לְגַלֵּחַ עַל ג׳ בְּהֵמוֹת הַלָּלוּ, אֵין אֲנִי קוֹרֵא בּוֹ: ״כַּאֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה״. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

שִׂמְחָה שֶׁהִשְׁלִים מַה שֶּׁנָּדַר:

טז אֶת חַטָּאתוֹ. בַּעֲבוּר שֶׁהִזְכִּיר בָּאַחֲרוֹנָה. כִּי כֵּן מִנְהַג הַלָּשׁוֹן:

יח שְׂעַר. עַל שְׁנֵי מִשְׁקָלִים:

יט בְּשֵׁלָה. פֵּירוּשׁ, וְהִיא בְּשֵׁלָה: **הִתְגַּלְּחוֹ אֶת נִזְרוֹ.** הִנֵּה אוֹת כִּי קֹדֶשׁ הוּא, שָׁב אֶל הַזְּרוֹעַ, כִּי הוּא עִיקָּר. אוֹ יָשׁוּב הוּא עַל הַמּוּנָּף כֻּלּוֹ:

כא וְטַעַם מִלְּבַד אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ. חִיּוּב

(כב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

כב וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃

(כג) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם׃ ס

כג מַלֵּל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי לְמֵימַר כְּדֵין תְּבָרְכוּן יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֵּימְרוּן לְהוֹן׃

רש״י◄ **אָמוֹר לָהֶם** • כְּמוֹ זָכוֹר, שָׁמוֹר בְּלַעַ״ז דישנ״ט (זאגענד). **אָמוֹר לָהֶם** • (ספרי) שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם שׁוֹמְעִים. **אָמוֹר** • (תנחומא) מְלֵא, לֹא תְּבָרְכֵם בְּחִפָּזוֹן וּבְבֶהָלוּת, אֶלָּא בְּכַוָּנָה וּבְלֵב שָׁלֵם.

(כד) יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ׃ ס

כד יְבָרְכִנָּךְ יְיָ וְיִטְרִנָּךְ׃

רש״י◄ **יְבָרֶכְךָ** • שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ. **וְיִשְׁמְרֶךָ** • שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עָלֶיךָ שׁוֹדְדִים לִטֹּל מִמּוֹנְךָ, שֶׁהַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְעַבְדּוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁמְרוֹ מִכָּל אָדָם, וְכֵיוָן שֶׁבָּאִים לִיסְטִים עָלָיו וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, מַה הֲנָאָה יֵשׁ לוֹ בְּמַתָּנָה זוֹ? אֲבָל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוּא הַנּוֹתֵן הוּא הַשּׁוֹמֵר. וְהַרְבֵּה מִדְּרָשִׁים דָּרְשׁוּ בּוֹ בַּסִּפְרֵי.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ע״פ לקו״ש חל״ג עמ׳ 50 ואילך – מתוך ׳לקראת שבת׳)

יְבָרֶכְךָ – שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ

יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ:

יְבָרֶכְךָ – שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ (ו, כד. ובפרש״י)

יֵשׁ לְעַיֵּן, דִּבְפַשְׁטוּת בִּרְכַּת "יְבָרֶכְךָ" הִיא בְּרָכָה כְּלָלִית שֶׁהַקָּבָּ"ה יְבָרֵךְ אֶת הָאָדָם בְּכָל עִנְיָנָיו, וְא"כ מַדּוּעַ פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁהַבְּרָכָה הִיא "יִתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ" שֶׁהִיא עַל הַנְּכָסִים בִּלְבַד?

וי"ל בְּזֶה, דְּהִנֵּה בְּפָרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי נִתְפָּרְשׁוּ רִבּוּי בְּרָכוֹת לִמְקַיְּמֵי תומ"צ, וְא"כ קָשֶׁה מַה הַחִדּוּשׁ בְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּפָ׳ בְּחֻקֹּתַי (וְכֵן הִקְשׁוּ בְּפַעֲנֵחַ רָזָא וּמוֹשֵׁב זְקֵנִים כָּאן)?

וְלָכֵן פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁהַבְּרָכָה כָּאן הִיא "יִתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ", שֶׁהִיא בְּרָכָה מְיֻחֶדֶת שֶׁאֵינָהּ נִכְלֶלֶת בְּפָרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי.

דִּבְפָרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי, עִקַּר הַבְּרָכוֹת הוּא בְּעִנְיַן רִבּוּי הַטּוֹב בְּכַמּוּת שֶׁיִּשְׁפַּע לִבְנֵי"י ע"י קִיּוּם הַתּוֹמ"צ, וּכְשֶׁמְּדַבֵּר עַל הַתְּבוּאָה וְהַפֵּרוֹת, הַבְּרָכָה הִיא רַק שֶׁ"הַפֵּרוֹת יִהְיוּ מִשְׁתַּמְּרִין" (רש"י שם, י ד"ה ואכלתם).

משא"כ כָּאן הַבְּרָכָה הִיא "שֶׁיִּתְבָּרְכוּ נְכָסֶיךָ", דְּפֵרוּשׁוֹ שֶׁהַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהָאָדָם כְּבָר ("נְכָסֶיךָ"), יִתְבָּרְכוּ וְיִתְרַבּוּ יוֹתֵר מִכְּפִי מִדָּתָם וְטִבְעָם. ע"ד שֶׁמְּצִינוּ בְּיִצְחָק – "וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים" (תולדות כו, יב), דְּאע"פ שֶׁ"הָאָרֶץ קָשָׁה וְהַשָּׁנָה קָשָׁה", "עָשְׂתָה עַל אַחַת שֶׁאֲמָדוּהָ מֵאָה" (פרש"י שם). **אבן עזרא.**

(כה) יָאֵר יְהוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ׃ ס

כה יַנְהַר יְיָ שְׁכִנְתֵּהּ לְוָתָךְ וִירַחֵם יָתָךְ׃

רש״י◄ **יָאֵר ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ** • יַרְאֶה לְךָ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת, פָּנִים צְהֻבּוֹת. **וִיחֻנֶּךָּ** • (ספרי) יִתֵּן לְךָ חֵן. **אבן עזרא.**

(כו) יִשָּׂא יְהוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם׃ ס

כו יִסַּב יְיָ אַפֵּהּ לְוָתָךְ וִישַׁוֵּי לָךְ שְׁלָם׃

רש״י◄ **יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ** • יִכְבֹּשׁ כַּעֲסוֹ. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

שֶׁיִּתֵּן כְּפִי מָמוֹנוֹ. גַּם כְּפִי יְמֵי הַגֶּדֶר, אִם רַבִּים אִם מְעַטִּים. וְנִסְמְכָה פָּרָשַׁת בִּרְכַּת כֹּהֲנִים לְפָרָשַׁת נָזִיר, כַּאֲשֶׁר הִשְׁלִים תּוֹרַת הַנָּזִיר שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, הִזְכִּיר תּוֹרַת כֹּהֲנִים שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים. וְהַמַּכְחִישִׁים אָמְרוּ, כִּי זֹאת הַבְּרָכָה הָיָה הַכֹּהֵן מְבָרֵךְ לְכָל מֵבִיא מִנְחָה, וְנִסְמְכָה בַּעֲבוּר עַל פִּי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יַד הַנּוֹדֵר. וְהָאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁהֶעְתִּיקוּ חֲז״ל. וְהָעֵד, וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. וְנִכְתְּבָה זֹאת הַפָּרָשָׁה שֶׁהַשֵּׁם צִוָּה בַּהֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁיְּבָרֵךְ אַהֲרֹן אֶת הָעָם, וְשָׁם כְּתִיב נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם. כִּי הַכַּפַּיִם כְּיָדִים, רַק יָדִים כְּלָלִים:

כד יְבָרֶכְךָ. תּוֹסְפוֹת חַיִּים וָעֹשֶׁר: וְטַעַם **וְיִשְׁמְרֶךָ.** שֶׁיִּשְׁמוֹר הַתּוֹסֶפֶת, שֶׁלֹּא יִגְזוֹל אַחֵר מַה שֶּׁהוֹסִיף:

כה יָאֵר ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ. כְּטַעַם בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. וְהַטַּעַם, וְכָל אֲשֶׁר תְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, וּבִשְׁעַת שֶׁתִּדְרְשׁוֹ, יָאֵר פָּנָיו. וְהַטַּעַם, יְקַבֵּל אוֹתְךָ וְיִרְצֶה לְמִלֹּאת שְׁאֵלָתְךָ מִיָּד. וְאִם בִּקַּשְׁתָּ אוֹתוֹ בְּעֵת צָרָה, הוּא יָחְנְךָ. גַּם יִתְכַּן הֱיוֹת וִיחַנְּךָ, וְיִתֵּן לְךָ בַּקָּשָׁתְךָ. כְּטַעַם חַנּוּנִי אַתֶּם. אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹהִים, מִגְּזֵרַת חָנַן:

כו יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ. הֵפֶךְ אַעֲלִים עֵינַי מִכֶּם. וְהַטַּעַם כַּאֲשֶׁר פֵּרַשְׁתִּי. כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּפְנֶה, יִהְיֶה פָּנָיו נְשׂוּאוֹת אֵלֶיךָ: **וְיָשֵׂם**

(כז) וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם׃ ס

כז וִישַׁוּוּן יָת בִּרְכַּת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא אֲבָרְכִנּוּן׃

רש״י◄ **וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי•** (ספרי) יְבָרְכוּם בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. **וַאֲנִי אֲבָרְכֵם•** (חולין מט) לְיִשְׂרָאֵל וְאַסְכִּים עִם הַכֹּהֲנִים. דָּבָר אַחֵר: ״וַאֲנִי אֲבָרְכֵם״ — לַכֹּהֲנִים. **אבן עזרא.**

״בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – ״השמים כסאי״ עד והי׳ מידי חודש בחדשו גו׳״, ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ״ק מורי וחמי אדמו״ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע״.

התוועדויות חלק א תשמ״ה עמוד 351

הפטרה ליום ראשון של שבועות יחזקאל פרק א

א א וַיְהִי | בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְתוֹךְ־הַגּוֹלָה עַל־נְהַר־כְּבָר נִפְתְּחוּ
הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים: ב בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הִיא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ
יְוֹיָכִין: ג הָיֹה הָיָה דְבַר־יְהוָה אֶל־יְחֶזְקֵאל בֶּן־בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל־נְהַר־כְּבָר וַתְּהִי
עָלָיו שָׁם יַד־יְהוָה: ד וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ
לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ה וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן
דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה: ו וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם: ז וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה
וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל: ח וִידֵי אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם עֵל
אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם לְאַרְבַּעְתָּם: ט חֹבֶרֶת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ כַּנְפֵיהֶם לֹא־יִסַּבּוּ
בְּלֶכְתָּן אִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ: י וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם
וּפְנֵי־שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן: יא וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְּמַעְלָה
לְאִישׁ שְׁתַּיִם חֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה: יב וְאִישׁ אֶל־עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל
אֲשֶׁר יִהְיֶה־שָּׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן: יג וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי־אֵשׁ

אבן עזרא על התורה

לְךָ שָׁלוֹם. כְּטַעַם לֹא יִגַּע בְּךָ רַע. לֹא מֵאֶבֶן וְלֹא מֵרָעָה וְלֹא מֵאוֹיֵב:

כז וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי. כְּטַעַם לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם, שֶׁיִּהְיוּ מְקוּדָּשִׁים בַּשֵּׁם. אוֹ טַעְמוֹ, כַּאֲשֶׁר יַזְכִּירוּ שְׁמִי עֲלֵיהֶם. כִּי בְּכָל אֶחָד מֵהַשְּׁלֹשָׁה פְּסוּקִים, הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא: **וַאֲנִי אֲבָרְכֵם.** יִתְּכֵן הֱיוֹת מ״ם אֲבָרְכֵם, סִימַן הַכֹּהֲנִים הַמְבָרְכִים. אוֹ יִהְיֶה סִימָן לְיִשְׂרָאֵל. וְהַטַּעַם, אִם הֵם יְבָרְכוּם, אֲנִי אֲבָרְכֵם. וְהַטַּעַם, שֶׁאֲקַיֵּם בִּרְכָתָם. לְפִי דַּעְתִּי שֶׁמֵּ״ם אֲבָרְכֵם, סִימָן לְכֻלָּם כֹּהֲנִים וְיִשְׂרָאֵלִים:

בְּעֵרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ לָאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק:
יד וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק: טו וָאֵרֶא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת
לְאַרְבַּעַת פָּנָיו: טז מַרְאֵה הָאוֹפַנִּים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ וּדְמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעְתָּן וּמַרְאֵיהֶם
וּמַעֲשֵׂיהֶם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפָן בְּתוֹךְ הָאוֹפָן: יז עַל־אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶן בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ
בְּלֶכְתָּן: יח וְגַבֵּיהֶן וְגֹבַהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם וְגַבֹּתָם מְלֵאֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן: יט וּבְלֶכֶת
הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבְהִנָּשֵׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים: כ עַל אֲשֶׁר
יִהְיֶה־שָּׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה
בָּאוֹפַנִּים: כא בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְהִנָּשְׂאָם מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם
כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים: כב וּדְמוּת עַל־רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי
עַל־רָאשֵׁיהֶם מִלְּמָעְלָה: כג וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ לְאִישׁ שְׁתַּיִם
מְכַסּוֹת לָהֵנָּה וּלְאִישׁ שְׁתַּיִם מְכַסּוֹת לָהֵנָּה אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶם: כד וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל
מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שַׁדַּי בְּלֶכְתָּם קוֹל הֲמֻלָּה כְּקוֹל מַחֲנֶה בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן: כה וַיְהִי־קוֹל
מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן: כו וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם
כְּמַרְאֵה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְּמָעְלָה:
כז וָאֵרֶא | כְּעֵין חַשְׁמַל כְּמַרְאֵה־אֵשׁ בֵּית־לָהּ סָבִיב מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַעְלָה וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו
וּלְמַטָּה רָאִיתִי כְּמַרְאֵה־אֵשׁ וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב: כח כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם
כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד־יְהוָה וָאֶרְאֶה וָאֶפֹּל עַל־פָּנַי וָאֶשְׁמַע קוֹל
מְדַבֵּר: **ג** יב וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד־יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ:

◆ יום חמישי ז׳ סיון ◆

הפטרה ליום שני של שבועות בחו״ל חבקוק פרק ב

ב כ וַיהוָה בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל־הָאָרֶץ: **ג** א תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק הַנָּבִיא עַל שִׁגְיֹנוֹת:
ב יְהוָה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי יְהוָה פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ בְּרֹגֶז רַחֵם
תִּזְכּוֹר: ג אֱלוֹהַּ מִתֵּימָן יָבוֹא וְקָדוֹשׁ מֵהַר־פָּארָן סֶלָה כִּסָּה שָׁמַיִם הוֹדוֹ וּתְהִלָּתוֹ מָלְאָה
הָאָרֶץ: ד וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה קַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ וְשָׁם חֶבְיוֹן עֻזּוֹ: ה לְפָנָיו יֵלֶךְ דָּבֶר וְיֵצֵא רֶשֶׁף
לְרַגְלָיו: ו עָמַד | וַיְמַדֵּד אֶרֶץ רָאָה וַיַּתֵּר גּוֹיִם וַיִּתְפֹּצְצוּ הַרְרֵי־עַד שַׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלָם הֲלִיכוֹת
עוֹלָם לוֹ: ז תַּחַת אָוֶן רָאִיתִי אָהֳלֵי כוּשָׁן יִרְגְּזוּן יְרִיעוֹת אֶרֶץ מִדְיָן: ח הֲבִנְהָרִים חָרָה יְהוָה
אִם־בַּנְּהָרִים אַפֶּךָ אִם־בַּיָּם עֶבְרָתֶךָ כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה: ט עָרְיָה תֵעוֹר

קַשְׁתֶּךָ שְׁבֻעוֹת מַטּוֹת אֹמֶר סֶלָה נְהָרוֹת תְּבַקַּע־אָרֶץ: יז רָאוּךָ יָחִילוּ הָרִים זֶרֶם מַיִם עָבָר נָתַן
תְּהוֹם קוֹלוֹ רוֹם יָדָיהוּ נָשָׂא: יח שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה לְאוֹר חִצֶּיךָ יְהַלֵּכוּ לְנֹגַהּ בְּרֶק חֲנִיתֶךָ:
יט בְּזַעַם תִּצְעַד־אָרֶץ בְּאַף תָּדוּשׁ גּוֹיִם: יג יָצָאתָ לְיֵשַׁע עַמֶּךָ לְיֵשַׁע אֶת־מְשִׁיחֶךָ מָחַצְתָּ רֹאשׁ
מִבֵּית רָשָׁע עָרוֹת יְסוֹד עַד־צַוָּאר סֶלָה: יד נָקַבְתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָיו יִסְעֲרוּ לַהֲפִיצֵנִי עֲלִיצָתָם
כְּמוֹ־לֶאֱכֹל עָנִי בַּמִּסְתָּר: טו דָּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ חֹמֶר מַיִם רַבִּים: טז שָׁמַעְתִּי | וַתִּרְגַּז בִּטְנִי
לְקוֹל צָלְלוּ שְׂפָתַי יָבוֹא רָקָב בַּעֲצָמַי וְתַחְתַּי אֶרְגַּז אֲשֶׁר אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לְעַם יְגוּדֵנוּ:
יז כִּי־תְאֵנָה לֹא־תִפְרָח וְאֵין יְבוּל בַּגְּפָנִים כִּחֵשׁ מַעֲשֵׂה־זַיִת וּשְׁדֵמוֹת לֹא־עָשָׂה אֹכֶל גָּזַר
מִמִּכְלָה צֹאן וְאֵין בָּקָר בָּרְפָתִים: יח וַאֲנִי בַּיהוָה אֶעֱלוֹזָה אָגִילָה בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי: יט יֱהוִה אֲדֹנָי
חֵילִי וַיָּשֶׂם רַגְלַי כָּאַיָּלוֹת וְעַל־בָּמוֹתַי יַדְרִיכֵנִי לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹתָי:

ז (א) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן
וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם:

א וַהֲוָה בְּיוֹמָא דְשֵׁיצֵי מֹשֶׁה לַאֲקָמָא יָת מַשְׁכְּנָא וְרַבִּי יָתֵהּ וְקַדִּישׁ יָתֵהּ וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְיָת מַדְבְּחָא וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְרַבִּנּוּן וְקַדִּישׁ יָתְהוֹן:

רש״י ◄ **וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה•** (במדבר רבה) ״כַּלּוֹת״ כְּתִיב (רָצָה לוֹמַר בְּפַתָּח וְלֹא ״כְּלוֹת״ בִּשְׁוָא וְדוּ״ק) יוֹם הֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּכַלָּה הַנִּכְנֶסֶת לַחֻפָּה. **כַּלּוֹת מֹשֶׁה•** בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל חֲכַם לֵב עָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וּתְלָאוֹ הַכָּתוּב בְּמֹשֶׁה, לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עָלָיו לִרְאוֹת תַּבְנִית כָּל דָּבָר וְדָבָר, כְּמוֹ שֶׁהֶרְאָהוּ בָּהָר לְהוֹרוֹת לְעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה וְלֹא טָעָה בְּתַבְנִית אַחַת. וְכֵן מָצִינוּ בְּדָוִד, לְפִי שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים קלב) ״זְכוֹר ה׳ לְדָוִד אֵת כָּל עֳנוֹתוֹ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לַה׳ וְגוֹ׳״, לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א יב): ״רְאֵה בֵיתְךָ דָוִד״. **בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים•** וְלֹא נֶאֱמַר ״בְּיוֹם הָקִים״, מְלַמֵּד, שֶׁכָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים הָיָה מֹשֶׁה מַעֲמִידוֹ וּמְפָרְקוֹ, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הֶעֱמִידוֹ וְלֹא פֵּרְקוֹ, לְכָךְ נֶאֱמַר: ״בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים״, אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּלוּ הֲקָמוֹתָיו, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיָה (גיטין ס). בַּשֵּׁנִי נִשְׂרְפָה הַפָּרָה, בַּשְּׁלִישִׁי הִזּוּ הַדָּיָה רִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁבִיעִי גִּלְּחוּ.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ע״פ לקו״ש חכ״ח עמ׳ 40 – מתוך ׳לקראת שבת׳)

הֲעָגְלוֹת הֵיוּ מִגּוּדְרֵי הַמִּשְׁכָּן עַצְמוֹ

וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן . . נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל . . וַיַּגִּישׁוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה . . עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂיאִים (ז, א)

וְלִכְאוֹרָה דְּבַר פֶּלֶא הוּא, שֶׁהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁאֶת נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן תָּרְמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּנְדִיבוּת לֵב גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר (וְכִלְשׁוֹן הַכָּתוּב ״דַּיָּם . . וְהוֹתֵר״ (ויקהל לו, ז)), וְדַוְקָא נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל יִתְרְמוּ בְּצִמְצוּם גָּדוֹל כ״כ – עֶגְלָה אַחַת עַל ב׳ נְשִׂיאִים? [וּבִפְרָט שֶׁתְּרוּמָתָם בְּיוֹם זֶה הָיְתָה בִּזְרִיזוּת גְּדוֹלָה, ע״מ לְתַקֵּן עִכּוּבָם בְּנִדְבוֹת מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, וּמַדּוּעַ צִמְצְמוּ בְּכַמּוּת הַתְּרוּמָה].
וְהַבֵּאוּר בָּזֶה: אי׳ בַּמִּדְרָשׁ (במדב״ר פי״ב, טז): ״וּמִי נָתַן לָהֶם הָעֲצָה הַזֹּאת שִׁבְטוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר, שֶׁכָּךְ אָמְרוּ לָהֶם מִשְׁכָּן שֶׁעֲשִׂיתֶם פּוֹרֵחַ הוּא בָּאֲוִיר, אֶלָּא הִתְנַדְּבוּ עֲגָלוֹת שֶׁתִּהְיוּ נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ בָּהֶם״. וְעפ״ז י״ל, שֶׁכֵּיוָן שֶׁעַ״י הִתְנַדְּבוּת הָעֲגָלוֹת, נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן מִמִּשְׁכָּן ״פּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר״ לְמִשְׁכָּן נִשָּׂא, הֲרֵי אֵין הָעֲגָלוֹת אֵיזֶה אֶמְצָעִי לְסִיּוּעַ לַמִּשְׁכָּן, כ״א תְּרוּמָתָם הִוְתָה חֵלֶק מֵהַמִּשְׁכָּן עַצְמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לְמִשְׁכָּן הַנִּשָּׂא בַּעֲגָלוֹת, דְּכֵיוָן שֶׁהַמִּשְׁכָּן הָיָה ״אֹהֶל מוֹעֵד״, שֶׁעִנְיָנוֹ שֶׁהוּא נִשָּׂא מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הֲרֵי שֶׁאִלּוּלֵי הָעֲגָלוֹת הָיָה חָסֵר בִּשְׁלֵמוּת הַמִּשְׁכָּן עַצְמוֹ.

וּבָזֶה יוּבָן הַטַּעַם שֶׁהֵבִיאוּ רַק שִׁשָּׁה עֲגָלוֹת, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁכָּל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן הָצְרְכוּ לִהְיוֹת מְדֻיָּקִים בְּתַכְלִית לְלֹא כָּל יִתּוּר בְּכַמּוּת וּבְגֹדֶל הַכֵּלִי, עַד״ז הָעֲגָלוֹת, כֵּיוָן שֶׁמַּטְרָתָם שְׁלֵמוּת הַמִּשְׁכָּן, הָצְרְכוּ לִהְיוֹת בְּתַכְלִית הַדִּיּוּק כְּפִי הַצֹּרֶךְ דְּהַמִּשְׁכָּן, וּלְכָךְ לֹא הִפְלִיגוּ הַנְּשִׂיאִים בִּתְרוּמָתָם. **אבן עזרא.**

(ב) **וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקֻדִים:**

ב **וּקְרִיבוּ רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית אֲבָהָתְהוֹן אִנּוּן רַבְרְבֵי שִׁבְטַיָּא אִנּוּן דְּקַיְמִין עַל מִנְיָנַיָּא:**

רש״י◄ **הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת•** (ספרי) שֶׁהָיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ מֵכִּים עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ה): ״וַיֻּכּוּ שֹׁטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳״. **הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקֻדִים•** שֶׁעָמְדוּ עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּשֶׁמָּנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר א): ״וְאִתְּכֶם יִהְיוּ וְגוֹ׳״.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (ע״פ לקו״ש חכ״ח עמ׳ 40 ואילך – מתוך ׳לקראת שבת׳)

בְּכָל פֵּרֶט צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לַעֲבוֹדַת ה׳

וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל . . שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב.. עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים (ז, ב־ג)

עֶגְלוֹת אֵלּוּ שֶׁנָּדְבוּ הַנְּשִׂיאִים הִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם לְצֹרֶךְ נְשִׂיאַת הַקְּרָשִׁים וְהַמִּשְׁכָּן, וּכְמ״ש (ז, ז־ח) ״אֵת שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְגוֹ׳ נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבוֹדָתָם. וְאֵת אַרְבַּע הָעֲגָלוֹת וְגוֹ׳ נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבוֹדָתָם״.

וְלִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ הַדָּבָר בְּיוֹתֵר, דְּאַף שֶׁבְּנוֹגֵעַ לַמִּשְׁכָּן וּלְבֵית הַמִּקְדָּשׁ יֵשׁ כְּלָל שֶׁ״אֵין עֲנִיּוּת בְּמָקוֹם עֲשִׁירוּת״ (שבת קב, ב), מ״מ נָדְבוּ הַנְּשִׂיאִים רַק אַרְבַּע עֲגָלוֹת לְצֹרֶךְ נְשִׂיאַת הַקְּרָשִׁים הַמְּרֻבִּים, שֶׁרַק בְּדֹחַק הִסְפִּיקוּ לִנְשִׂיאַת הַקְּרָשִׁים (עיין שבת צט, א).

וְיֵשׁ לְבָאֵר בָּזֶה, דְּאַף שֶׁבַּמִּשְׁכָּן הָיָ׳ הַכֹּל צ״ל בְּרַחֲבוּת וּבַעֲשִׂירוּת, מִכָּל מָקוֹם הָיָה כָּל דָּבָר בַּמִּשְׁכָּן מְנֻצָּל לְגַמְרֵי לְתַכְלִיתוֹ וּבְכָל פְּרָטָיו, מִבְּלִי שֶׁהָיָה אֲפִי׳ פֵּרֶט אֶחָד מְיֻתָּר. וְכִדְאִי׳ בְּסִפְרִי (פרשתנו ז, פה) ״הָיוּ כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ מְכֻוָּנִים בְּמִשְׁקָלָן כֻּלָּן כְּאֶחָד, לֹא רִיבָּה כוּ׳״.

וְא״כ, מִכֵּיוָן שֶׁאַרְבַּע עֲגָלוֹת הִסְפִּיקוּ לִנְשִׂיאַת הַקְּרָשִׁים, הֲרֵי בְּאֵם הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּעוֹד עֲגָלוֹת, לֹא הָיוּ עֲגָלוֹת אֵלּוּ מְנֻצָּלוֹת לְגַמְרֵי וּלְכָל תַּכְלִיתָן.

וּמִזֶּה יֵשׁ לִלְמֹד הוֹרָאָה נִפְלָאָה בְּדַרְכֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁי״ת, שֶׁ״כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּבָ״ה בְּעוֹלָמוֹ לֹא בָּרָא דָּבָר אֶחָד לְבַטָּלָה״ (שבת עז, ב). דְּאַל יֹאמַר הָאָדָם: הֲרֵי רֹב שְׁעוֹת הַיּוֹם הִקְדַּשְׁתִּי לַעֲבוֹדַת ה׳, וּמַה בְּכָךְ בְּאֵם יֵלְכוּ כַּמָּה רְגָעִים לְבַטָּלָה? אֶלָּא עָלָיו לָדַעַת שֶׁכָּל רֶגַע וּפֶרֶט בְּחַיָּיו צ״ל מְנֻצָּל לְגַמְרֵי לַעֲבוֹדַת ה׳ וּלְכִבּוּדוֹ ית׳. **אבן עזרא.**

(ג) **וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר עֶגְלָה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן:**

ג **וְאַיְתִיוּ יָת קָרְבָּנֵיהוֹן קֳדָם יְיָ שִׁית עֶגְלָן כַּד מְחַפְּיָן וּתְרֵי עֲשַׂר תּוֹרִין עִגְלְתָא עַל תְּרֵין רַבְרְבָיָא וְתוֹר לְחַד וְקָרִיבוּ יָתְהוֹן לָקֳדָם מַשְׁכְּנָא:**

רש״י◄ **שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב•** אֵין ״צָב״ אֶלָּא מְחֻפִּים, וְכֵן (ישעיה סו): ״וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים״ — עֲגָלוֹת מְכֻסִּים קְרוּיִים ״צַבִּים״. **וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן•** שֶׁלֹּא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַמָּקוֹם. אָמַר רַבִּי נָתָן: מָה רָאוּ הַנְּשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב כָּאן בִּתְחִלָּה, וּבִמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְנַדְּבוּ תְּחִלָּה? אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ הַנְּשִׂיאִים: יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שֶּׁיִּתְנַדְּבוּ וּמַה שֶּׁמְּחַסְּרִין אָנוּ מַשְׁלִימִין, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁהִשְׁלִימוּ צִבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לו): ״וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם״, אָמְרוּ: מֵעַתָּה מַה לָּנוּ לַעֲשׂוֹת? הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְהַמִּלּוּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן, לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ כָּאן תְּחִלָּה. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

א וְטַעַם וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה. אַחַר בִּרְכַּת כֹּהֲנִים, כִּי כֵן הָיָה. כִּי בַּיּוֹם שֶׁנָּשָׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרֲכֵם, הֵחֵלָּה חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ. וּפָסוּק וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, לְעֵד עַל דִּבְרֵי הַמַּעֲתִיקִים כִּי הָיָה סוֹתְרוֹ וּמְקִימוֹ, וְחוֹזֵר לְסוֹתְרוֹ וְלַהֲקִימוֹ כָּל ז׳ יְמֵי הַמִּלּוּאִים לְהַרְגִּילָם, כִּי טַעַם וַיְקַדֵּשׁ אוֹתָם, בְּהַזָּאַת הַדָּם בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים: **וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו.** דָּבֵק עִם בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. וְהַטַּעַם, שֶׁהֵקִים הַמִּזְבֵּחַ בִּמְקוֹמוֹ: **וְאֶת כָּל כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם.** בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה: **וַיְקַדֵּשׁ אוֹתָם.** בַּדָּם. וְהִזְכִּיר הַמִּזְבֵּחַ בַּעֲבוּר הַחֲנוּכָּה:

ב וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל. שֵׁם כְּלָל. וְהַטַּעַם, שֶׁעָשׂוּ קָרְבָּן לַה׳ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ג צָב. כְּמוֹ וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים. מִין מִמִּינֵי

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

ד וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימָר׃

(ה) קַח מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ׃

ה קַבֵּל מִנְּהוֹן וִיהוֹן לְמִפְלַח יָת פֻּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִתֵּן יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי גְּבַר כְּמִסַּת פֻּלְחָנֵהּ׃

(ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם׃

ו וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת עֶגְלָתָא וְיָת תּוֹרֵי וִיהַב יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי׃

(ז) אֵת׀ שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם׃

ז יָת תַּרְתֵּין עֶגְלָתָא וְיָת אַרְבְּעָא תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן כְּמִסַּת פֻּלְחַנְהוֹן׃

רש״י◄ כְּפִי עֲבֹדָתָם • שֶׁהָיָה מַשָּׂא בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן קַל מִשֶּׁל מְרָרִי, שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים הַקְּרָשִׁים וְהָעַמּוּדִים וְהָאֲדָנִים.

(ח) וְאֵת׀ אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃

ח וְיָת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיָת תְּמַנְיָא תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמִסַּת פֻּלְחַנְהוֹן בִּידָא דְּאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא׃

(ט) וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃

ט וְלִבְנֵי קְהָת לָא יְהַב אֲרֵי פֻּלְחַן קוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן בְּכַתְפָּא נָטְלִין׃

רש״י◄ כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם • מַשָּׂא דְּבַר הַקֹּדֶשׁה: הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְגוֹ׳, לְפִיכָךְ ״בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ״.

(י) וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃

י וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יָת חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיוּ יָתֵהּ וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יָת קָרְבַּנְהוֹן קֳדָם מַדְבְּחָא׃

רש״י◄ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ • לְאַחַר שֶׁהִתְנַדְּבוּ הָעֲגָלוֹת וְהַבָּקָר לְשֵׁאת הַמִּשְׁכָּן, נְשָׂאָם לְבָם לְהִתְנַדֵּב קָרְבְּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְחָנְכוֹ. וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ • כִּי לֹא קִבֵּל מֹשֶׁה מִיָּדָם עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ׃ ס

יא וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא חַד לְיוֹמָא יְקָרְבוּן יָת קָרְבַּנְהוֹן לַחֲנֻכַּת מַדְבְּחָא׃

רש״י◄ יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ • (זבחים כא) וַעֲדַיִן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה הֵאֵיךְ יַקְרִיבוּ; אִם כְּסֵדֶר תּוֹלְדוֹתָם, אִם כְּסֵדֶר הַמַּסָּעוֹת, עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יַקְרִיבוּ לַמַּסָּעוֹת אִישׁ יוֹמוֹ.

אבן עזרא על התורה

הַשְּׁוָרִים הַמּוֹשְׁכִים אֶת הָעֲגָלוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא כְּטַעַם מְלֵאוֹת יוֹתֵר מִדַּי, מִגְּזֶרֶת וְאֶת בִּטְנְךָ צָבָה, בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה. כְּבָר בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר מֹאזְנַיִם שֶׁמִּ״ם שְׁנַיִם עָשָׂר דָּבֵק וּמוּכְרַת. וְהַטַּעַם, שְׁנַיִם וְעָשָׂר. וְנִסְמָךְ אֶל עָשָׂר לְקַצֵּר, כְּמוֹ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. וְכֵן שְׁלָשׁ אֵלֶּה. וּבָאָה מִלַּת שְׁנֵי עָשָׂר בְּחֶסְרוֹן מֵ״ם, דֶּרֶךְ קְצָרָה: **עַל שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים.** כְּמוֹ לִשְׁנֵי. אָמַר הַכָּתוּב וְקָרְבָּנוֹ, כִּי כְּבָר הִזְכִּיר הַמַּקְרִיב. וְהַוִּי״ו יֵשׁ לוֹ טַעַם, כְּאוֹמֵר וְזֶה קָרְבָּנוֹ. וְאָמַר בַּשֵּׁנִי הִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ, כִּי כֵּן דֶּרֶךְ הַמִּקְרָא. כְּמוֹ וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי, בַּעֲבוּר שֶׁאָרְכוּ לוֹ הַדְּבָרִים. וְכֵן וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה. וְלֹא הִזְכִּיר בְּיֶתֶר הַנְּשִׂיאִים הִקְרִיב, כִּי אָחַז דֶּרֶךְ קְצָרָה. וְכֵן לְגַלְגֻּלּוֹתָם בְּמִסְפַּר רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן לְבַדָּם, וְכֵן רַבִּים:

(יב) וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה:

יב וַהֲוָה דְּמַקְרֵב בְּיוֹמָא קַדְמָאָה יָת קָרְבָּנֵהּ נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה:

רש״י ◄ **בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן** • אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר עֲטָרוֹת: רִאשׁוֹן לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, רִאשׁוֹן לִנְשִׂיאִים וְכוֹ׳ כִּדְאִיתָא בְּסֵדֶר עוֹלָם. **לְמַטֵּה יְהוּדָה** • יְחָסוֹ הַכָּתוּב עַל שִׁבְטוֹ וְלֹא שֶׁגָּבָה מִשִּׁבְטוֹ וְהִקְרִיב. אוֹ אֵינוֹ אוֹמֵר ״לְמַטֵּה יְהוּדָה״, אֶלָּא שֶׁגָּבָה מִשִּׁבְטוֹ וְהֵבִיא? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן״, מִשֶּׁלּוֹ הֵבִיא.

(יג) וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

יג וְקָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דְכַסְפָּא חָדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סָלְתָּא דְפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא:

רש״י ◄ **שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת** • לְמִנְחַת נְדָבָה.

(יד) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

יד בָּזִיכָא חָדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדָהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

רש״י ◄ **עֲשָׂרָה זָהָב** • כְּתַרְגּוּמוֹ: מִשְׁקַל עֶשֶׂר שִׁקְלֵי הַקֹּדֶשׁ הָיָה בָּהּ. **מְלֵאָה קְטֹרֶת** • לֹא מָצִינוּ קְטֹרֶת לְיָחִיד וְלֹא עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, אֶלָּא זוֹ בִּלְבַד. וְהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה.

(טו) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

טו תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא:

רש״י ◄ **פַּר אֶחָד** • מִיֶּחָד שֶׁבְּעֶדְרוֹ.

(טז) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

טז צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

רש״י ◄ **שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת** • לְכַפֵּר עַל קֶבֶר הַתְּהוֹם (עיין ברא״ם) וְטֻמְאַת סָפֵק.

(יז) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: פ

יז וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דְּכָרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבָּנָא דְנַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב:

(יח) בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר:

יח בְּיוֹמָא תִּנְיָנָא קָרִיב נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר רַבָּא דְיִשָּׂשכָר:

רש״י ◄ **הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר:**

(יט) הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

יט קָרִיב יָת קָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דְכַסְפָּא חָדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דְּכַסְפָּא מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סָלְתָּא דְפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא:

רש״י ◄ **הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ** • מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״הִקְרִיב״ בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים? לְפִי שֶׁבָּא רְאוּבֵן וְעָרַר וְאָמַר: דַּיֵּי שֶׁקָּדְמַנִי יְהוּדָה אָחִי, אַקְרִיב אֲנִי אַחֲרָיו! אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה

נֶאֱמַר לִי שֶׁיַּקְרִיבוּ כְּסֵדֶר מַסָּעָן לְדִגְלֵיהֶם, לְכָךְ אָמַר: "הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ", וְהוּא חָסֵר יוֹ"ד, שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ: "הַקְרֵב" לְשׁוֹן צִוּוּי, שֶׁמִּפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטַוּוּ: "הַקְרֵב". וּמַהוּ "הִקְרִיב, הִקְרִיב" שְׁתֵּי פְּעָמִים? שֶׁבִּשְׁבִיל שְׁנֵי דְּבָרִים זָכָה לְהַקְרִיב שְׁנֵי לַשְׁבָטִים: אַחַת שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דה"ב א יב): "וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים", וְאַחַת — שֶׁהֵם נָתְנוּ עֵצָה לַנְּשִׂיאִים לְהִתְנַדֵּב קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ. וּבִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן מָצָאתִי: אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר הִשִּׂיאָן עֵצָה זוֹ. **קַעֲרַת־כֶּסֶף** • מִנְיַן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימַטְרִיָּא תתק"ל, כְּנֶגֶד שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. **שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ** • עַל שֵׁם שֶׁכְּשֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ה): "וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ וְגוֹ'". **מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף** • בְּגִימַטְרִיָּא תק"כ, עַל שֵׁם נֹחַ שֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלְדוֹת, בֶּן ת"ק שָׁנָה, וְעַל שֵׁם עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרַת הַמַּבּוּל קֹדֶם תּוֹלְדוֹתָיו — כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי אֵצֶל (שם ה): "וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה", לְפִיכָךְ נֶאֱמַר: "מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף" וְלֹא נֶאֱמַר: "מִזְרָק כֶּסֶף אֶחָד" כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּקְּעָרָה, לוֹמַר שֶׁאַף אוֹתִיּוֹת שֶׁל "אֶחָד" מִצְטָרְפוֹת לַמִּנְיָן. **שִׁבְעִים שֶׁקֶל** • כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אֻמּוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִבָּנָיו.

(כ) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

כ בְּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין הִיא דְּדַהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

רש"י◄ **כַּף אַחַת** • כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִיָּדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. **עֲשָׂרָה זָהָב** • כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. **מְלֵאָה קְטֹרֶת** • גִּימַטְרִיָּא שֶׁל קְטֹרֶת תַּרְנַ"ג מִצְוֹת, וּבִלְבַד שֶׁתַּחֲלִיף קו"ף בְּדָלֶ"ת עַל־יְדֵי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.

(כא) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

כא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא:

רש"י◄ **פַּר אֶחָד** • כְּנֶגֶד אַבְרָהָם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית יח): "וַיִּקַּח בֶּן־בָּקָר". **אַיִל אֶחָד** • כְּנֶגֶד יִצְחָק (שם כב): "וַיִּקַּח אֶת־הָאַיִל וְגוֹ'". **כֶּבֶשׂ־אֶחָד** • כְּנֶגֶד יַעֲקֹב (שם ל): "וְהַכְּשָׂבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב".

(כב) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

כב צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

רש"י◄ **שְׂעִיר־עִזִּים** • לְכַפֵּר עַל מְכִירַת יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם לז): "וַיִּשְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים".

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות ח עמ׳ 46)

לְכַפֵּר עַל מְכִירַת יוֹסֵף (רש"י ז, כב)

יֵשׁ לִשְׁאֹל, מַדּוּעַ הֵבִיא גַּם נְשִׂיא בִּנְיָמִין שְׂעִיר עִזִּים לְכַפֵּר, וַהֲרֵי בִּנְיָמִין לֹא הָיָה קָשׁוּר כְּלָל לִמְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וְיֵשׁ לוֹמַר, עַל שֶׁלֹּא חִפֵּשׂ אוֹתוֹ כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים. אוֹ יֵשׁ לוֹמַר, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל יַעֲקֹב אָבִיו, שֶׁשָּׁלַח אֶת יוֹסֵף לִשְׁכֶם. וּשְׁנֵי הַדְּבָרִים שַׁיָּכִים לְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט.

(כג) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר:

כג וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׂא גְּדֵיֵי חַמְשָׂא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׂא דֵּין קָרְבַּן נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר:

רש"י◄ **וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם** • כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁנִּתְּנוּ שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. **אֵילִם עַתֻּדִים כְּבָשִׂים** • שְׁלֹשָׁה מִינִים — כְּנֶגֶד כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וּכְנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים; שָׁלֹשׁ חֲמִשִּׁיּוֹת כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חֲמָשִׁין וְחָמֵשׁ הַדִּבְּרוֹת הַכְּתוּבִין עַל לוּחַ אֶחָד וְחָמֵשׁ הַכְּתוּבִין עַל הַשֵּׁנִי, עַד כָּאן מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

(כד) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן:

כד בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי זְבוּלֵן אֱלִיאָב בַּר חֵלוֹן:

רש״י◄ **בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא וְגוֹ׳** • בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה נָשִׂיא הַמַּקְרִיב לִבְנֵי זְבוּלֻן, וְכֵן כֻּלָּם, אֲבָל בִּנְתַנְאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: ״הִקְרִיב נְתַנְאֵל״, נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלָּשׁוֹן לוֹמַר ״נָשִׂיא יִשָּׂשְׂכָר״, לְפִי שֶׁכְּבָר הִזְכִּיר שְׁמוֹ וְהַקְרָבָתוֹ, וּבַשְּׁאָר – שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן ״הִקְרִיב״, נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לָשׁוֹן זֶה ״נָשִׂיא לִבְנֵי פְּלוֹנִי״, אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לְשֵׁבֶט פְּלוֹנִי.

(כה) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃

כה קַרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דְכַסְף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דְכַסְף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃

(כו) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃

כו בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדָהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃

(כז) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃

כז תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃

(כח) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃

כח צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃

(כט) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ פ

כט וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁיָא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבַּן אֱלִיאָב בַּר חֵלוֹן׃

(ל) בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃

ל בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר׃

(לא) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃

לא קַרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דְכַסְף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דְכַסְף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃

(לב) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃

לב בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדָהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃

(לג) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃

לג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃

(לד) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃

לד צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃

(לה) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ פ

לה וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁיָא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבַּן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר׃

(לו) בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃

לו בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃

(לז) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃

לז קָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃

(לח) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃

לח בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדָהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃

(לט) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃

לט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא׃

(מ) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃

מ צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃

(מא) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן שְׁלֶמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ פ

מא וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁא תּוֹרִין תְּרֵין דִכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵין קָרְבַּן שְׁלֵמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃

◆ יום שישי ח׳ סיון ◆

(מב) בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃

מב בְּיוֹמָא שְׁתִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל׃

(מג) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃

מג קָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃

(מד) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃

מד בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדָהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃

(מה) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃

מה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא׃

(מו) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃

מו צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃

(מז) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ פ

מז וּלְנִכְסַת קוּדְשָׁא תּוֹרִין תְּרֵין דִכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵין קָרְבַּן אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל׃

(מח) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ **אבן עזרא.**

מח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד׃

אבן עזרא על התורה

מח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. יֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי בְּשַׁבָּת הִקְרִיבוּ וְהִיא הוֹרָאַת שָׁעָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כִּי הַיּוֹם הוּא שְׁבִיעִי לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ. וְהַמַּכְחִישִׁים אָמְרוּ, כִּי לֹא הָיָה תְּחִלַּת הַחֲנוּכָּה יוֹם רִאשׁוֹן לַשָּׁבוּעַ. וְזֶה לֹא יוֹעִיל, כִּי לֹא יִתָּכֵן שֶׁלֹּא יִהְיֶה שַׁבָּת בֵּין שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם. וְהַנָּכוֹן בְּעֵינַי, כִּי הוּא כְּפֵירוּשׁ הַשֵּׁנִי בַּעֲבוּר זֶבַח הַשְּׁלָמִים. וְכֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּהַקָּפַת יְרִיחוֹ. וְכֵן ז׳ הַיָּמִים

(מט) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

מט קָרְבָּנֵה מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסְלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא:

(נ) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

נ בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדְהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

(נא) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: אבן עזרא.

נא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא:

(נב) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

נב צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

(נג) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד: פ אבן עזרא.

נג וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִכְרִין חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵין קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד:

(נד) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר:

נד בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה רַבָּא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר:

(נה) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

נה קָרְבָּנֵה מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסְלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא:

(נו) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

נו בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְדְהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

(נז) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

נז תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא:

(נח) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

נח צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

(נט) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר: פ

נט וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִכְרִין חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵין קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר:

(ס) בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי:

ס בְּיוֹמָא תְּשִׁיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר גִּדְעֹנִי:

(סא) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

סא קָרְבָּנֵה מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסְלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא:

אבן עזרא על התורה

בְּחַנוּכַּת הַבַּיִת, בַּעֲבוּר יוֹם עִנּוּי נֶפֶשׁ: יוֹנָה: מִין הַבָּקָר. וְהָעֵד, וְכֹל בְּקַר זֶבַח הַשְּׁלָמִים

נא פַּר אֶחָד בֶּן בָּקָר. קָטָן. כְּמוֹ בֶּן נג בָּקָר שְׁנַיִם. גַּם הֵם פָּרִים זְכָרִים. וְטַעְמוֹ, עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים:

(סב) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃

(סג) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃

(סד) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃

(סה) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ פ

(סו) בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃

(סז) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃

(סח) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃

(סט) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃

(ע) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃

(עא) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ פ

(עב) בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ **אבן עזרא.**

(עג) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃

סב בְּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדְהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃

סג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא׃

סד צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃

סה וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבַּן אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי׃

סו בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דָן אַחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי׃

סז קָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלֶת דְּפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃

סח בְּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדְהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃

סט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא׃

ע צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃

עא וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי׃

עב בְּיוֹמָא חַד עֲשַׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן׃

עג קָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלֶת דְּפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃

אבן עזרא על התורה

עב בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם. כְּבָר בֵּאַרְתִּי בְּסֵפֶר מֹאזְנַיִם לָמָּה הִשְׁתַּנָּה זֶה הַמִּסְפָּר. וְטַעַם עַשְׁתֵּי, כְּמוֹ עֶשְׁתֹּנֹתָיו, מַה שֶּׁיּוֹלִידוּ מַחְשְׁבוֹתָיו. כְּאִילוּ הָעֲשָׂר הוֹלִיד, וְהוּא סוֹד גָּדוֹל. וַיֹּאמֶר רַבִּי יוֹנָה הַסְּפָרַדִּי, כִּי פֵּירוּשוֹ עַל שְׁתֵּי עָשָׂר. וְהַטַּעַם, הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁהוּא קוֹדֶם מִמֶּנּוּ. וְהִנֵּה טָעָה שְׁתֵּי טָעֲיוֹת גְּדוֹלוֹת. הָאֶחָד כִּי חֶשְׁבּוֹן שְׁנֵים עָשָׂר הוּא עַל אַחַד עָשָׂר, הֵפֶךְ דִּבּוּרוֹ. וְהָעֵד הַנֶּאֱמָן, מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה. וְהַטָּעוּת הַשֵּׁנִית, כִּי אִילוּ הָיָה עַל שְׁתֵּי, הָיָה רָאוּי שֶׁיֹּאמַר עַשְׁנֵי עָשָׂר, וְלֹא עַשְׁתֵּי עָשָׂר, כִּי עַשְׁתֵּי לְשׁוֹן נְקֵבָה. רַק עַשְׁתֵּי מִלָּה אַחַת:

(עד) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(עה) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

(עו) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

(עז) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן: פ

(עח) בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן:

(עט) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:

(פ) כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:

(פא) פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה:

(פב) שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:

(פג) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: פ

עד בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדַהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

עה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא:

עו צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

עז וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דְּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן:

עח בְּיוֹמָא תְּרֵי עֲשַׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן:

עט קָרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דְּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דְּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סְלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֹלְתָּא דְּפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא:

פ בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הִיא דְּדַהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא:

פא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּה לַעֲלָתָא:

פב צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא:

פג וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דְּכְרֵי חַמְשָׁא גְּדָיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קָרְבַּן אֲחִירַע בַּר עֵינָן:

◆ שבת קודש ט׳ סיון ◆

(פד) זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנֵים עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה:

פד דָּא חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיוּ יָתֵהּ מִן רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל מְגִיסֵי כַסְפָּא תְּרֵתָא עַשְׂרֵי מַזְרְקֵי כַסְפָּא תְּרֵין עֲשַׂר בָּזִיכֵי דְּדַהֲבָא תְּרֵתָא עַשְׂרֵי:

רש״י ◄ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ • בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּמְשַׁח הִקְרִיב, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם ״אַחֲרֵי הִמָּשַׁח״? שֶׁנִּמְשַׁח תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב, אוֹ ״אַחֲרֵי הִמָּשַׁח״ – לְאַחַר זְמַן וְלֹא בָּא לִלְמוֹד בְּיוֹם הִמָּשַׁח, אֶלָּא לוֹמַר שֶׁנִּמְשַׁח בַּיּוֹם? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (ויקרא ז): ״בְּיוֹם מָשְׁחוֹ אֹתָם״, לָמַדְנוּ שֶׁנִּמְשַׁח בַּיּוֹם. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ״בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ״? בַּיּוֹם שֶׁנִּמְשַׁח – הִקְרִיב. קַעֲרַת כֶּסֶף שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה • (ספרי במ״ר) הֵם הֵם שֶׁהִתְנַדְּבוּ וְלֹא אֵרַע בָּהֶם פְּסוּל.

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות ח״ז עמ׳ 47)

וְלֹא אַרַע בָּהֶם פְּסוּל (רש״י ז, פד)

עֲבָדָה זוֹ נִרְמְזָה בַּפָּסוּק שֶׁבּוֹ נִכְלָלִים יַחַד קָרְבְּנוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל הַנְּשִׂיאִים. וְאַף בַּתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בִּמְקוֹם קָרְבָּן, כָּךְ: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַתְּפִלָּה, וְגַם בְּעֵת הַתְּפִלָּה עָלָיו לְאַחֵד אֶת עַצְמוֹ עִם הַכְּלָל, שֶׁהֲרֵי גַּם תְּפִלַּת הַיָּחִיד נֶאֱמֶרֶת בִּלְשׁוֹן רַבִּים. וְאָז מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יְהֵא ׳פְּסוּל׳ בִּתְפִלָּתוֹ, כְּמַאֲמָר ״אֵין הַקָּבָּ״ה מוֹאֵס בִּתְפִלָּתָן שֶׁל רַבִּים״.

(פה) שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

פה מְאָה וּתְלָתִין סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלָא דְּמִגִּיסָתָא חֲדָא דְּכַסְפָּא וְשַׁבְעִין דְּמִזְרָקָא חַד כֹּל כְּסַף מָנְיָא תְּרֵין אַלְפִּין וְאַרְבַּע מְאָה בִּסְלְעֵי קוּדְשָׁא:

רש״י◄ **שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת וְגוֹ׳** • מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: ״שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ״, וְלֹא פֵּרֵשׁ בְּאֵיזוֹ שֶׁקֶל, לְכָךְ חָזַר וּשְׁנָאָהּ כָּאן וְכָלַל בְּכֻלָּן ״כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ״. **כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים וְגוֹ׳** • (ספרי) לְמֻדְּךָ שֶׁהָיוּ כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ מְכֻוָּנִים בְּמִשְׁקָלָן, שׁוֹקְלָן אֶחָד וְשׁוֹקְלָן כֻּלָּן כְּאֶחָד, לֹא רִבָּה וְלֹא מִעֵט.

(פו) כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאֹת קְטֹרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה:

פו בָּזִיכֵי דְּדַהֲבָא תַּרְתֵּי עַשְׂרֵי מַלְיַן קְטֹרֶת בּוּסְמָיָא מַתְקַל עֲשַׂר סְלְעִין הֲוָה מַתְקְלָא דְּבָזִיכָא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא כָּל דְּהַב בָּזִיכַיָּא מְאָה וְעַשְׂרִין:

רש״י◄ **כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה** • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר ״כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב״ — הִיא שֶׁל זָהָב וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שְׁקָלִים שֶׁל כֶּסֶף. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כַּף אַחַת שֶׁל כֶּסֶף וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שִׁקְלֵי זָהָב, וְשִׁקְלֵי זָהָב אֵין מִשְׁקָלָם שָׁוֶה לְשֶׁל כֶּסֶף? תַּלְמוּד לוֹמַר ״כַּפּוֹת זָהָב״ — שֶׁל זָהָב הָיוּ (ספרי).

(פז) כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילֵם שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת:

פז כָּל תּוֹרֵי לַעֲלָתָא תְּרֵי עַשַׂר תּוֹרִין דִּכְרִין תְּרֵי עַשַׂר אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא תְּרֵי עַשַׂר וּמִנְחַתְהוֹן וּצְפִירֵי בַר עִזִּין תְּרֵי עַשַׂר לְחַטָּאתָא:

(פח) וְכֹל בְּקַר זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילֵם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ:

פח וְכֹל תּוֹרֵי לְנִכְסַת קוּדְשָׁיָא עַשְׂרִין וְאַרְבְּעָא תּוֹרִין דִּכְרִין שִׁתִּין גַּדְיַן שִׁתִּין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁתִּין דָּא חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בָּתַר דְּרַבִּיוּ יָתֵהּ:

(פט) וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: פפפ

פט וְכַד עָלִיל מֹשֶׁה לְמַשְׁכַּן זִמְנָא לְמַלָּלָא עִמֵּהּ וּשְׁמַע יָת קָלָא דְּמִתְמַלֵּל עִמֵּהּ מֵעִלָּוֵי כַּפֻּרְתָּא דִּי עַל אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא מִבֵּין תְּרֵין כְּרוּבַיָּא וּמִתְמַלֵּל עִמֵּהּ: פ פ פ

רש״י◄ **וּבְבֹא מֹשֶׁה** • שְׁנֵי כְּתוּבִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה, בָּא שְׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (ויקרא א): ״וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד״ — וְהוּא חוּץ לַפָּרֹכֶת, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שמות כח): ״וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת״. בָּא זֶה וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מֹשֶׁה בָּא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְשָׁם שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַבָּא מֵעַל הַכַּפֹּרֶת. **מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים** • הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם לְבֵין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים וּמִשָּׁם יָצָא לְאֹהֶל מוֹעֵד. **מִדַּבֵּר** • כְּמוֹ ״מִתְדַּבֵּר״.

כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַעְלָה לוֹמַר כֵּן: מְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ וּמֹשֶׁה שׁוֹמֵעַ מֵאֵלָיו. **וַיְדַבֵּר אֵלָיו•** (ספרי) לְמַעֵט אֶת אַהֲרֹן מִן הַדִּבְּרוֹת. **וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל•** יָכוֹל קוֹל נָמוּךְ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת־הַקּוֹל", הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינַי, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּתַח הָיָה נִפְסָק וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ לָאֹהֶל (במדבר רבה) : **אבן עזרא.**

קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן. חסלת פרשת נשא

הפטרה לפרשת נשא לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפס לקמן ע׳ קפו

אבן עזרא על התורה

פט וְטַעַם וּבְבֹא מֹשֶׁה. יִתָּכֵן שֶׁתְּחִלַּת הַדִּבּוּר שֶׁהוּא וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, הָיָה כַּאֲשֶׁר נִשְׁלְמָה הַחֲנוּכָּה. וְכָל הַמְּדַקְדְּקִים אָמְרוּ כִּי מְדַבֵּר אֵלָיו מִבִּנְיַן הִתְפַּעֵל, וְהַתָּי"ו מוּבְלָע. וּלְפִי דַּעְתִּי, שֶׁהוּא שֵׁם הַפּוֹעֵל, כְּמוֹ הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דַּבֵּר. וְהַמֵּ"ם תַּחַת מִן, לְמִשְׁפַּט הַלָּשׁוֹן: וְטַעַם **וַיִּשְׁמַע.** שֶׁהוּא לְבַדּוֹ הָיָה שׁוֹמֵעַ הַקּוֹל, וְלֹא יִשְׁמָעֶנּוּ מִי שֶׁהוּא בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרוֹכֶת. גַּם זֶה נָכוֹן, כִּי הַשֵּׁם הוֹסִיף בְּהַרְגָּשַׁת אָזְנָיו, כַּאֲשֶׁר הוֹסִיף בָּאוֹר עֵינֵי נַעַר אֱלִישָׁע. וְכֵן וַיְגַל ה׳ אֶת עֵינֵי בִלְעָם: **וַיְדַבֵּר אֵלָיו.** כֵּן הָיָה מִשְׁפַּט הַדִּבּוּר תָּמִיד:

אגרות קודש

[ב׳ אייר תשי״ט]

לאחרי הפסק ארוך ביותר, נתקבל מכתבו מכ״ג ניסן, ר״פ מפעולותיו.

ומובן שהפלא והתמי׳ גדולה ביותר על ההפסק הכי ארוך. ובפרט שהלא מן הצד קבלתי כמה ידיעות מפעולותיו במשך חדשים שעברו, שהיו בהצלחה והשאירו רושם טוב, ולפעמים גם רושם חזק וכו׳ וכו׳. ולמה ימנע הטוב מלהודיע, ובפרט שזהו טוב לשמים טוב לבריות וטוב עושה פירות, וכדרז״ל בקדושין מ׳ ע״א. מהנ״ל מובן ג״כ, שמה שכותב שבמצב הרוח אין שינוי לטובה מפני כו׳, בודאי שאין זה מתאים להמציאות.

וכבר ידוע פתגם כ״ק מו״ח אדמו״ר, שאיסור לשון הרע הוא לא רק בהנוגע לזולתו אלא גם בהנוגע לעצמו. וידוע פתגם הוראה מכ״ק (אביו) אדמו״ר: כמו שצריך לדעת חסרונות עצמו, כן צריך לדעת ג״כ מעלות עצמו. ועוד להעיר - שבהנוגע לפעולה עם הזולת, לפעמים הכרת מעלות עצמו נוגעת יותר מאשר הכרת חסרונות עצמו, וק״ל.

בעת רצון יזכירוהו וכל ב״ב שיחיו על הציון הק׳ של כ״ק מו״ח אדמו״ר זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע, ויהי רצון שיבשר טוב אודות כאו״א מהם.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, בו נולדו זיותני עולם, וידוע דברי האריז״ל, שכשהימים נזכרים (ה״ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בענינים הפרטים והכללים, בתכ״י, חירות וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו״ט בכל האמור.

שיעורי תהלים לשבת פרשת נשא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ג' סיון פרק כ פרק יח עד סוף פסוק כב	**יום רביעי - ו' סיון** פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח
יום שני - ד' סיון פרק כ פרק כג עד סוף פרק כח	**יום חמישי - ז' סיון** פרק כ מפרק לט עד סוף פרק מג
יום שלישי - ה' סיון פרק כ מפרק כט עד סוף פרק לד	**יום שישי - ח' סיון** פרק כ מפרק מד עד סוף פרק מח
שבת קודש - ט' סיון פרק כ מפרק מט עד סוף פרק נד	

יום ראשון ג' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 148, וז"ש הינוקא... עד עמ' עה, ית' וית'.

להלן, מסיים רבנו הזקן, מה שהחל להסביר (בפרק נ"א) בתוספת ביאור, לשון ה"ינוקא" ב"זוהר", שאמר שאור השכינה המאיר על ראש האדם – צריך ל"משחא", לשמן, והינוקא מוסיף "ואינון עובדין טבין" – ואלה הם מעשים טובים, מעשה המצוות; בכל מקום מציין "שמן" את הענין ה"חכמה" – איזו שייכות, איפוא, יש למעשה המצוות, ל"חכמה" הנקראת "משחא" – שמן? – יוסבר להלן, שעל אור השכינה להתלבש בחכמה, שהיא שמן, מפני שחכמה, מוחין, היא כלי ולבוש לאור השכינה, והיא החכמה המלובשת בתורה; ברם, כדי להמשיך את אור השכינה שיאיר בנפשו האלקית של יהודי – צריכים לא רק לשמן (חכמה) הנהפך כולו לאור, אלא גם ל"פתילה" שהיא (על ידי השמן) פועלת שהאש (שטבעה להימשך למעלה) תחזיק עצמה בנר – ה"פתילה" בנפש האדם, היא הנפש החיונית המחיה את הגוף, בחיים גשמיים, זוהי הפתילה הנשרפת על ידי תורה ומצוות: כמו ב"פתילה" גשמית, שהחלק העליון שלה – נשרף מהאש, כך גם באדם, שעל ידי תורה ומצוות, נשרפים הלבושים של מחשבה, דיבור ומעשה של הנפש הבהמית, באש של אור השכינה, על ידי המחשבה, דיבור ומעשה של תורה ומצוות; ולכן, על ה"שמן" להתבטא ב"עובדין טבין", מעשה המצוות, הבאים **מחכמתו** יתברך, ולא די בתורה בלבד (**שהיא** הרי חכמה) שתשמש ל"שמן", כי מעשה המצוות דוקא מביאים לכך שאור השכינה יימשך ב"פתילה" – בנפש החיונית, וזאת על ידי שהנפש החיונית נשרפת באור השכינה המאיר על ראשו. ובלשון ה"תניא": **וְזֶה שֶׁאָמַר הַיָּנוּקָא:** – ב"זוהר", מובא לעיל בפרק ל"ה: **"דְּנַהוֹרָא עִלָּאָה דְּאַדְלִיק עַל רֵישֵׁיהּ" - הִיא שְׁכִינְתָּא - "אִצְטָרִיךְ לְמִשְׁחָא",** – האור העליון המאיר על ראשו (של יהודי), שהוא "שכינה" – צריך ל"שמן", **פֵּרוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּחָכְמָה, הַנִּקְרֵאת "שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ",** – "קדש" זה "חכמה", **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר** – ש"שמן משחת קדש" הוא "חכמה" – ואור השכינה ש"על ראשו", צריך ל"שמן", כלומר: עליו להתלבש בחכמה שהיא הלבוש, הכלי, לאור השכינה – וה"זוהר" מסיים שם, את דברי הינוקא: **וְ"אִינּוּן עוֹבְדִין טָבִין"** – ואלה (השמן) הם, מעשים טובים, מעשה המצוות, **הֵן תַּרְיַ"ג** – 613, **מִצְוֹת** – לכאורה, צריך להבין: איזו שייכות יש למעשה המצוות – ל"שמן", חכמה? אלא, מפני שהן תרי"ג המצוות, **הַנִּמְשָׁכוֹת מֵחָכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ,** – ומדוע לא מספיקה לכך, תורה בלבד, שהיא שמן, חכמה, וצריכים גם ל"עובדין טבין" – למעשה המצוות **הנמשכים** מחכמה? - **כְּדֵי לֶאֱחֹז אוֹר הַשְּׁכִינָה בַּפְּתִילָה, הִיא נֶפֶשׁ הַחִיּוּנִית שֶׁבַּגּוּף, הַנִּקְרֶאת פְּתִילָה עַל־דֶּרֶךְ־מָשָׁל. כִּי כְּמוֹ שֶׁכְּנֵגֶד הַגַּשְׁמִי הָאוֹר מֵאִיר עַל יְדֵי כְּלִיּוֹן וּשְׂרֵפַת הַפְּתִילָה הַנֶּהֱפֶכֶת לְאֵשׁ - כָּךְ אוֹר הַשְּׁכִינָה שׁוֹרֶה עַל נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית** – שהיא "נר" – "נר ה' נשמת אדם", **עַל יְדֵי כְּלִיּוֹן נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית וְהִתְהַפְּכוּתָהּ מֵחֲשׁוּכָא לְנַהוֹרָא** – מחושך (הקליפה) לאור (הקדושה), **וּמִמְּרִירוּ לְמִתְקָא** – ממרירות (הקליפה) למתיקות (הקדושה) **בְּצַדִּיקִים,** – שבהם הדבר כך, כאמור לעיל פרק י', שהם מהפכים את מהות ועצמות נפש הבהמית, מדותיה ושכלה, מרע לטוב וקדושה, **אוֹ לְפָחוֹת עַל יְדֵי כְּלִיּוֹן לְבוּשֶׁיהָ** – של הנפש הבהמית, **שֶׁהֵן מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה,** – שהיו לפני כן לבושים של הנפש הבהמית, שהיא נפש של קליפה, **וְהִתְהַפְּכוּתָן מֵחֹשֶׁךְ הַקְּלִפּוֹת לְאוֹר ה' אֵין־סוֹף בָּרוּךְ־הוּא - הַמְלֻבָּשׁ וּמְיֻחָד בְּמַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁל תַּרְיַ"ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה, בַּבֵּינוֹנִים** – כפי שלמדנו בפרק י"ב, שב"בינונים" לא נהפכות מהות ועצמות הנפש הבהמית לטוב ולקדושה, כפי שהדבר בצדיקים, אלא רק הלבושים, מחשבה, דיבור ומעשה של הנפש הבהמית, נהפכים לטוב על ידי מחשבה, דיבור ומעשה של התורה והמצוות שלהם – וביחס ל"בינונים" זה נקרא כליון ה"פתילה", של הנפש החיונית שלהם, הנהפכת לאור ולקדושה. **כִּי עַל יְדֵי הִתְהַפְּכוּת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית הַבָּאָה מִקְּלִפַּת נֹגַהּ מֵחֲשׁוּכָא לְנַהוֹרָא וְכוּ'** – הנהפכת מחושך הקליפה לאור הקדושה, **נַעֲשָׂה בְּחִינַת "הַעֲלָאַת מַיִן נוּקְבִין",** – כפי שכבר למדנו, והכוונה להתעוררות שהעבודה של המקבל, מעוררת למעלה, **לְהַמְשִׁיךְ אוֹר הַשְּׁכִינָה,** – לא רק שמן־חכמה – תורה – שהוא כלי לאור השכינה, "לקלוט" את האור, כי אם היא ממשיכה את אור השכינה, **הִיא בְּחִינַת גִּלּוּי אוֹר אֵין־**

ליקוטי אמרים

וז"ש הינוקא דנהורא עילאה דאדליק על רישיה היא שכינתא אצטריך למשחא פי' להתלבש בחכמה הנק' שמן משחת קדש כמ"ש בזהר ואינון עובדין טבין הן תרי"ג מצות הנמשכות מחכמתו ית' כדי לאחוז אור השכינה בפתילה היא נפש החיונית שבגוף הנקראת פתילה עד"מ כי כמו שבנר הגשמי האור מאיר ע"י כליון ושריפת הפתילה הנהפכת לאש כך אור השכינה שורה על נפש האלהית על ידי כליון נפש הבהמית והתהפכותה מחשוכא לנהורא וממרירו למתקא בצדיקים או לפחות ע"י כליון לבושיה שהן מחשבה דבור ומעשה והתהפכותן מחשך הקליפות לאור ה' א"ס ב"ה המלובש ומיוחד במחשבה דבור ומעשה תרי"ג מצות התורה בבינונים כי ע"י התהפכות נפש הבהמית הבאה מקליפ' נוגה מחשוכא לנהורא וכו' נעשה בחי' העלאת מ"ן להמשיך אור השכינה היא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה על

סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, עַל נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית שֶׁבַּמֹּחִין שֶׁבְּרֹאשׁוֹ – שלכן אומר ה"ינוקא" "ההוא נהורא דעל רישיה" – האור שעל ראשו (על המוחין) של יהודי – "איצטריך למשחא" – צריך ל"שמן", "ואינון עובדין טבין" – ואלה הם מעשים טובים. **וּבָזֶה יוּבָן הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתוּב**[7]: **"כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא"**, – כלומר: כמו שאי אפשר לאש להיאחז בדבר, רק על ידי שאותו דבר נשרף ונכלה על ידי האש – כך מאיר אור השכינה, שה' יהיה **אלקיך** – אלקה **שלך**, שיאיר על נפש יהודי – הרי זה דוקא על ידי שהוא "אש אוכלה", אש שורפת ומכלה את הפתילה של הנפש החיונית, שהנפש החיונית שהיא באה מקליפה – נשרפת ונהפכת לאש של קדושה, **וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר**[8] – שדוקא התבטלותו של יהודי, שמבטל את עצמו להקב"ה, ומתבטל ממציאותו – כמו דבר ש"נשרף" ומאבד את מציאותו – דבר זה דוקא ממשיך עליו את אור השכינה:

ליקוטי אמרים

נפשו האלהית שבמוחין שבראשו ובזה יובן היטב מ"ש כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא וכמ"ש במ"א:

נשלם חלק ראשון בעז"ה ית' וית'

יום שני ד' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 150, ליקוטי אמרים... עד עמ' עו, באריכות.

חנוך קטן

לִקּוּטֵי אֲמָרִים חֵלֶק שֵׁנִי הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "חִנּוּךְ קָטָן" מְלֻקָּט מִפִּי סְפָרִים וּמִפִּי סוֹפְרִים – כך הוא גם לשונו הקדוש של רבנו הזקן בדף–השער של החלק הראשון – "מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים" – וכפי שהרבי הקודם נשמתו־עדן מביא בשיחותיו הקדושות, מקובל שהכוונה ב"ספרים" לספרי השל"ה הקדוש והמהר"ל מפראג, וב"סופרים" – לבעל שם טוב ולהרב המגיד ממזריטש, **קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן נִשְׁמָתָם עֵדֶן, מֻיָּסָד עַל פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע*** - לפי דברי רבנו הזקן להלן, באות מילים אלו כדי להסביר שני אופני ההבנה באחדות ה', המתבטאים ב"שמע ישראל" וב"ברוך שם כבוד מלכותו כו'", עליהם נאמר בזהר, ש"שמע ישראל" הוא "יחודא עילאה" – הפן הנעלה יותר בהבנת אחדות ה', ו"ברוך שם" – "יחודא תתאה" – הפן הנמוך יותר בהבנת אחדות ה'. על שני אלה מיוסד החלק השני של "לקוטי אמרים", הנקרא "שער היחוד והאמונה".

(מלות כותרת אלו הן גם כן לשון המחבר, רבנו הזקן):

"חָנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ, גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה"[1]. **הִנֵּה, מִדְּכְתִיב** – ממה שהפסוק אומר: **"עַל פִּי דַרְכּוֹ"**, – שיש לחנך את הנער לפי הדרך **שלו, מַשְׁמַע שֶׁאֵינָהּ** – דרך זו, **דֶּרֶךְ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ**, – זוהי דרך לנער בלבד, ואינה הדרך האמיתית, **וְאִם כֵּן מַאי מַעֲלִיּוּתָא** – מהי המעלה בכך עד, **שֶׁ"גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה"?** – אדרבה, כשיתבגר – עליו, אכן, לסור מדרכו של ה"נער", כדי להגיע לדרך האמיתית. מהי המעלה, איפוא, שלא יסור מדרך זו? **אַךְ, הִנֵּה מוּדַעַת זֹאת,** – דבר ידוע הוא, **כִּי שָׁרְשֵׁי עֲבוֹדַת ה' וְיִסּוּדוֹתֶיהָ**[2] **הֵן דְּחִילוּ וּרְחִימוּ,** – יראת ה' ואהבת ה' הן השרשים והיסודות של עבודת ה', המתבטאת בקיום תורה ומצוות במחשבה דיבור ומעשה – להיזהר מכל מצוות לא־תעשה ולקיים כל מצוות־עשה: **יראת ה'** משפיעה ופועלת שיהודי יישמר מכל לא־תעשה, **ואהבת ה'** משפיעה ופועלת שיקיים כל מצות־עשה מתוך רגש פנימי של הנפש (**הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א**: כדלעיל רפ"ד), כפי המוסבר להלן: **הַיְרֵאָה** - **שֹׁרֶשׁ וְיִסּוֹד לְ"סוּר מֵרָע",** – שלא לעשות מה שאסור לעשות[3], **וְהָאַהֲבָה** – היא שורש ויסוד, **לְ"וַעֲשֵׂה טוֹב", וְקִיּוּם כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא וּדְרַבָּנָן,** – מצוות שמן התורה ומצוות שמדרבנן, **כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמָן.** – בחלק הראשון של ספר ה"תניא". כפי המקובל בין חסידים, היתה סברא אצל רבנו הזקן, שחלק זה (השני מספר ה"תניא") יהיה החלק הראשון, וחמישים ושלשה הפרקים של החלק הראשון, יהיו החלק השני. לכן, כשהוא מתייחס כאן לחלק הראשון, הוא משתמש בלשון "כמו **שיתבאר**" להלן. (**וּמִצְוַת הַחִנּוּךְ** – לחנך

ליקוטי אמרים חלק שני

הנקרא בשם חינוך קטן

מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים קדושי עליון נ"ע מיוסד על פרשה ראשונה של קריאת שמע:

חנוך

לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה הנה מדכתיב על פי דרכו משמע שאינה דרך האמת לאמיתו

וא"כ מאי מעליותא שגם כי יזקין לא יסור ממנה. אך הנה מודעת זאת כי שרשי עבודת ה' ויסודותיה הן דחילו ורחימו היראה שרש ויסוד לסור מרע והאהבה לועשה טוב וקיום כל מ"ע דאוריית' ודרבנן כמו שיתב' במקומן (ומצות החינוך היא ג"כ במ"ע כמ"ש בא"ח סימן שמ"ג): והנה באהבה כתיב בס"פ עקב אשר

---

7. דברים ד, כד. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה להנדפס בלקו"ת ר"פ אחרי". *) הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כדאי להוסיף שבסו"ס פלח הרמון ח"א (קה"ת, תשי"ד) הערות מר"ה מפאריטש ע"ז. מראי מקומות – נמצאו באוה"ת להצ"צ (לחנוכה)". 1. משלי כב, ו. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב' הל' יל"ה: שרש – שממנו נמצאים ונמשכים. יסוד – שגם בשעת מעשה המצוה מתקיים עי"ז [ובפ"ד: נמשכות... קיום אמיתי]". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצ"ע שלא הוסיף כאן "כל מל"ת" כדלקמן באהבה. וכדלעיל בפ"ד. ואולי נשמטה תיבה אחת וצ"ל לקמן 'כל מ"ע ומל"ת דאורייתא'".

את הקטן, **הִיא גַּם כֵּן בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאַרַח חַיִּים סִימָן שמג):** – כיוון שיש לחנך את הקטן לא רק במצוות לא־תעשה אלא גם במצוות עשה, ומאחר שאהבת ה' היא השורש והיסוד לכל מצוות־עשה (**הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:** "נוסף ע"ז שאהבה עצמה – וכן יראה – הן מ"ע פרטיות") יש לומר שקיימת בחינת אהבה המשמשת שורש ויסוד למצוות־העשה שמקיימים מצד חינוך. כלומר, אהבה זו אינה דומה למדריגת האהבה המשמשת שורש ויסוד למצוות־העשה הנעשות על ידי האדם במצב של תמידיות, בהיותו גדול ומחוייב במצוות. אלא, מכיון שאהבה זו משמשת שורש לקיום מצוות־העשה שמקיימים אותן בתור חינוך בלבד, נכללת גם אהבה זו בסוג של חינוך – לא אהבה יציבה, שאפשר להישאר אתה לתמיד. להלן יוסבר אופן חינוך – אהבה זו, שגם עליה מתאים לומר "חנוך לנער על פי דרכו", שכן, קיימת כאן מעלה שגם "כי יזקין" לא יסור ממנה. **וְהִנֵּה, בְּאַהֲבָה כְּתִיב** – כתוב, **בְּסוֹף פָּרָשַׁת עֵקֶב: "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשֹׂתָהּ, לְאַהֲבָה אֶת ה' וְגוֹ'". וְצָרִיךְ לְהָבִין, אֵיךְ שַׁיָּךְ לְשׁוֹן "עֲשִׂיָּה" נֶגֶד אַהֲבָה** – שהיא רגש שֶׁבַּלֵּב? – הלשון "עשיה" מתאים על דבר של מעשה. כיצד, איפוא, מתאים להשתמש בלשון עשיה לגבי אהבה שהיא רגש שבלב? – להלן יוסבר, שישנה אהבה שאדם משיג אותה על ידי התבוננות, על ידי התעמקותו בענינים המעוררים אהבה זו. לכן מתאים להשתמש לגבי אהבה **זו** בלשון של עשיה – ליצור ולפתח בתוכו אהבה זו. דבר זה יוסבר להלן אחרי הדיון במדריגה העליונה יותר של אהבה, שלגביה לא מתאים להשתמש בלשון עשיה, מפני שאין זו אהבה הנוצרת ונפעלת על ידי האדם: הוא רק עושה הכנה שאהבה זו תוכל להתגלות אצלו. **אַךְ הָעִנְיָן הוּא, דְּיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי אַהֲבַת ה'. הָאַחַת, הִיא כְּלוּת הַנֶּפֶשׁ בְּטִבְעָהּ אֶל בּוֹרְאָהּ,** – בטבע הנפש ישנה אהבה כזו של "כלות הנפש". שהרי הנפש האלקית היא "חלק אלקה ממעל ממש", היא חלק מעצם ה"אין סוף" – לכן יש בה, מצד הטבע, אהבה כזו של כליון לעצמותה, ל"אין סוף" ברוך הוא. הרי מובן שאהבה זו אין צורך ליצור – ואף אין יכולת ליצור אותה – כיוון שהיא נמצאת בטבע הנפש האלקית; אך יש לגלות אהבה זו של הנפש האלקית, שגם לב הבשר הגשמי ירגיש באהבה ובכלות הנפש אלו. כיצד היא אכן מתגלה? **כַּאֲשֶׁר תִּתְגַּבֵּר נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית עַל הַחֹמֶר** – של הגוף, **וְתַשְׁפִּילֵהוּ וְתַכְנִיעֵהוּ תַּחְתֶּיהָ,** – דבר המתבטא בעבודת הנפש האלקית – לתקן את הנפש הבהמית ולזכך את הגוף על ידי הנפש השכלית: על ידי שהשכל מבין ענייני אלקות. שכן, השכל של הנפש האלקית והשגתו באלקות הם במצב מרומם ונעלה יותר מאשר להשפיע על הגוף, ואילו הנפש השכלית שהיא השכל הטבעי של האדם, כאשר הוא מבין אלקות, הרי זה כבר קרוב לגוף ומשפיע על חומר הגוף, להכניעו אל הנפש באופן של "הגברת הצורה על החומר". וכשהנפש השכלית יוצרת השפלת והכנעת חומר הגוף – **אֲזַי תִּתְלַהֵב וְתִתְדַּלֵּק** – הנפש, **בְּשַׁלְהֶבֶת הָעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ,** – לא שלהבת של אהבה הנוצרת על ידי התבוננות, אלא שלהבת של אהבה המתלקחת בנפש עצמה; שכן, בנפש קיימת אהבה זו, אלא שבתחילה כיסה עליה חומר הגוף ולא היה באפשרותה להתגלות – ועתה היא מתגלה, **וְתָגֵל וְתִשְׂמַח בַּה' עוֹשָׂהּ, וְתִתְעַנֵּג עַל ה'** – בקב"ה, **תַּעֲנוּג נִפְלָא.** – בעבודה מסוג אחר משמש התענוג כשכר על העבודה, ואילו באהבה ועבודה זו, התענוג הוא באהבה ובעבודה עצמית. **וְהַזּוֹכִים לְמַעֲלַת אַהֲבָה רַבָּה זוֹ - הֵם הַנִּקְרָאִים צַדִּיקִים,** – אופן האהבה של צדיקים הוא בתענוג ושמחה, **כְּדִכְתִיב:** – כמו שכתוב[4]: **"שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּה'"** – כלומר, אופן העבודה בצדיקים הוא אהבה בשמחה ותענוג. למרות שכאמור לעיל, זוהי אהבה שמצד הנפש האלקית הנמצאת בכל אחד מישראל, ואם כך, הרי היתה צריכה להיות יכולת בכל יהודי להגיע לאהבה כזו – מוסבר מיד להלן, שלא כל אחד יכול להגיע לכך.. שכן, לשם כך נדרשת עבודה רבה ועבודה גדולה מאד, כדי לזכך את החומר שלא יפריע ליכולת קליטת אהבה כזו. **אַךְ, לֹא כָּל אָדָם זוֹכֶה לָזֶה,** – להגיע לאהבה זו, שאז הוא במדריגת צדיק, **כִּי לָזֶה צָרִיךְ** – לשם כך נדרש, **זִכּוּךְ הַחֹמֶר** – של הגוף, **בְּמְאֹד מְאֹד, וְגַם** – נדרשים לשם כך, לימוד **תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים הַרְבֵּה,** כדי **לִזְכּוֹת לִנְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמַּדְרֵגַת רוּחַ** – שעל ידי כך זוכה האדם לדרגת "נשמה" שהיא העליונה בין שלש הדרגות: "נפש", "רוח", "נשמה", שכן, מצד מדריגת ה"רוח" העבודה היא במדות שבלב, **וְנֶפֶשׁ,** – מצד ה"נפש" אופן קיום המצוות הוא בקבלת עול – אלא זו מדריגה של נשמה, שמבחינתה העבודה היא של שכל – כלשון הכתוב: "ונשמת שדי תבינם" – המשפיע על החומר להכניעו ולזככו. **כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּ"רֵאשִׁית חָכְמָה' שַׁעַר הָאַהֲבָה.** – שאהבה כזו קשורה במדריגה של נשמה דוקא – על כל פנים מובן, שעל אהבה זו לא מתאים לומר שהאדם יפעל וייצר אותה בתוכו – שכן, אין באפשרותו ליצור אותה; הוא יכול רק להכשיר ולזכך את **עצמו**, כך שהאהבה שמהנפש תתגלה בתוכו, וכן אין ביכולת כל אחד להגיע לכך. **וְהַשֵּׁנִית,** – הבחינה השניה של אהבה **הִיא אַהֲבָה שֶׁכָּל אָדָם יוּכַל לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ,** – כל אדם יכול להגיע למדריגת אהבה זו, – כיצד? – **כְּשֶׁיִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּעֻמְקָא דְּלִבָּא** – בעומק הלב, שהתבוננות היא באופן שהיא באה בלב, **כַּדְּבָרִים הַמְעוֹרְרִים אֶת הָאַהֲבָה לַה' בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל.** – ישנם ענינים המעוררים את האהבה (השניה) להקב"ה בלב יהודי – וכאשר הוא יתבונן בענינים אלה – **הֵן דֶּרֶךְ כְּלָל,** – גם כשהוא

1 אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה
2 את ה' וגו' וצריך להבין איך שייך
3 לשון עשייה גבי אהבה שבלב אך
4 הענין הוא דיש שני מיני אהבת ה'
5 האחת היא כלות הנפש בטבעה אל
6 בוראה כאשר תתגבר נפש השכלית
7 על החומר ותשפילהו ותכניעהו תחתיה
8 אזי תתלהב ותתלהט בשלהבת העולה
9 מאליה ותגל ותשמח בה' עושה
10 ותתענג על ה' תענוג נפלא והזוכים
11 למעלת אהבה רבה זו הם הנקראים
12 צדיקים כדכתיב שמחו צדיקים בה'
13 אך לא כל אדם זוכה לזה כי לזה
14 צריך זיכוך החומר במאד מאד וגם
15 תורה ומעשים טובים הרבה לזכות
16 לנשמה עליונה שלמעלה ממדרגת רוח
17 ונפש כמ"ש בר"ח שער האהבה.
18 והשנית היא אהבה שכל אדם יוכל
19 להגיע אליה כשיתבונן היטב בעומקא
20 דלבא בדברים המעוררים את האהבה
21 לה' בלב כל ישראל. הן דרך כלל
22 כי הוא חיינו ממש וכאשר האדם

4. תהלים צז, יב.

מתבונן באופן כללי, **כִּי הוּא** – הקב"ה, **חַיֵּינוּ מַמָּשׁ,** –**הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:** "כמבואר לעיל פמ"ד", **וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם אוֹהֵב אֶת נַפְשׁוֹ וְחַיָּיו - כֵּן יֹאהַב אֶת ה', כַּאֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן וְיָשִׂים אֶל לִבּוֹ כִּי ה' הוּא נַפְשׁוֹ הָאֱמִתִּית וְחַיָּיו מַמָּשׁ,** – שהרי הקב"ה הוא הנפש והחיות של נפשו, וממילא הקב"ה הוא חייו האמיתיים – לכן ההתעמקות בזה תעורר בו אהבה להקב"ה, כאהבת האדם לנפשו ולחייו, **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר עַל פָּסוּק: "נַפְשִׁי אַוִּיתִךָּ וְגוֹ'".** – הזהר מפרש, ש"נפשי" הכוונה על הקב"ה: "נפשי", מפני שאתה, ריבונו של עולם, הוא נפשי וחיי, לכן "אויתיך", אני אוהב אותך ומתאוה לך[5]. **וְהֵן דֶּרֶךְ פְּרָט,** – וגם כשיתבונן באופן פרטי – "כמבואר לעיל פמ"ו" – **הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. שֶׁכְּשֶׁיָּבִין וְיַשְׂכִּיל בִּגְדֻלָּתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דֶּרֶךְ פְּרָטִית** – כגון, בפרטי גדלות האלקות, שהקב"ה הוא "ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וכולא קמיה כלא חשיבי" – הרי כשיתבונן בפרטי הגדלות, **כַּאֲשֶׁר יוּכַל שְׁאֵת בְּשִׂכְלוֹ וּמַה שֶּׁלְּמַעְלָה מִשִּׂכְלוֹ.** – ענינים שבכוח שכלו להבין, יבין אותם ב"ידיעת החיוב" – וענינים שלמעלה מהבנתו, יבין אותם ב"ידיעת השלילה", שאין הוא מבין את הדבר עצמו, אלא רק כפי שהדבר מושלל מענינים וגדרים מסויימים. כלומר, עניני האלקות שלמעלה מהבנתו, יבין אותם לכל הפחות איך אלקות מושללת מענין ומושג זה וזה – בכך יש כבר גם מדה מסויימת של ידיעה באלקות; **וְאַחַר כָּךְ** – אחרי שיתבונן בפרטי גדלות ה', **יִתְבּוֹנֵן בְּאַהֲבַת ה' הַגְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה אֵלֵינוּ,** – בני ישראל, אהבה שהביאה לכמה פרטי ענינים: **לֵירֵד** – לרדת, **לְמִצְרַיִם "עֶרְוַת הָאָרֶץ",** – שם "ירד" בביכול הקב"ה, **לְהוֹצִיא נִשְׁמוֹתֵינוּ מִ"כּוּר הַבַּרְזֶל",** [11]הברזל שהוא הם"א ר"ל לקרבנו אליו [12]ולדבקנו בשמו ממש והוא ושמו אחד [13]דהיינו שרוממנו מתכלית השפלות [14]והטומאה לתכלית הקדושה וגדולתו [15]ית' שאין לה קץ ותכלית אזי כמים [16]הפנים אל פנים תתעורר האהבה בלב [17]כל משכיל ומתבונן בענין זה בעומקא [18]דלבא לאהוב את ה' אהבה עזה [19]ולדבקה בו בלב ונפש כמו שיתבאר [20]במקומה באריכות.

שֶׁהוּא הַ"סִּטְרָא אָחֳרָא" רַחֲמָנָא־לִצְלָן, – בה היו בני ישראל שקועים רחמנא ליצלן בהיותם במצרים – והוא יתברך הוציאנו משם, **לְקָרְבֵנוּ אֵלָיו וּלְדָבְקֵנוּ בִּשְׁמוֹ מַמָּשׁ, וְהוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד,** – ועל ידי היותנו דבוקים בשמו התדבקנו בו יתברך. **דְּהַיְנוּ,** – כלומר: **שֶׁרוֹמְמָנוּ מִתַּכְלִית הַשְּׁפָלוּת וְהַטֻּמְאָה לְתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה, וּגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁאֵין לָהּ קֵץ וְתַכְלִית**[6]**,** – ואחרי שיבין במפורט את גדלות הקב"ה, ולאחרי שיתעמק באהבת הקב"ה הגדולה לבני ישראל – **אֲזַי "כְּמַיִם הַפָּנִים אֶל פָּנִים"** – הרי "לב האדם לאדם", הלב, האהבה שחש אדם לזולתו, מעוררת אהבה חוזרת מהזולת אליו; כך גם בענינו, האהבה שהראה ומראה הקב"ה לבני ישראל, תשפיע "כמים הפנים לפנים", **שֶׁתִּתְעוֹרֵר הָאַהֲבָה בְּלֵב כָּל מַשְׂכִּיל וּמִתְבּוֹנֵן בְּעִנְיָן זֶה בְּעֻמְקָא דְּלִבָּא,** – בעומק הלב, **לֶאֱהֹב אֶת ה' אַהֲבָה עַזָּה, וּלְדָבְקָה בּוֹ בְּלֵב וָנֶפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמָהּ בַּאֲרִיכוּת.**

– היכן שמדובר אודות האהבה שבבחינת "כמים הפנים", והוא בחלק הראשון של ספר ה"תניא" בפרקים מ"ו עד מ"ט.

וְהִנֵּה, עִנְיַן אַהֲבָה זוֹ – האהבה הבאה מהתבוננות, **רָצָה**

יום שלישי ה' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עו, והנה ענין אהבה זו... עד עמ' עו, שית' במקומה.

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו־הַשָּׁלוֹם לִטַּעַ – לטעת, **בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, בְּפָרָשָׁה**[7]**: "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'",** – **בַּפָּסוּק: "הֵן לַה' אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְגוֹ',** – בפסוק זה מדובר אודות גדלות ה'; ובפסוקים הבאים אחריו מובאים ענינים המראים על אהבתו הגדולה של הקב"ה לבני ישראל: **רַק בַּאֲבוֹתֶיךָ חָשַׁק וְגוֹ', וּמִלְּתָם וְגוֹ', בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ וְגוֹ',** – ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך ה' אלקיך ככוכבי השמים לרוב, דבר הדורש, כפי שהפסוק אומר להלן, את הענין של: **וְאָהַבְתָּ וְגוֹ'"**[8]. – להגיע לאהבת ה'. **וְלָכֵן סִיַּם דְּבָרָיו** – בפרשה זו, **עַל אַהֲבָה זוֹ: "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשֹׂתָהּ"**[9], – שלכאורה לא מובן, כיצד מתאים לומר על אהבה – שהיא רגש שבלב – לשון עשיה? – אלא, מפני שמדובר על אהבה הבאה מהתבוננות, עליה מתאים הלשון "לעשותה", משום, **שֶׁהִיא אַהֲבָה עֲשׂוּיָה בַּלֵּב, עַל יְדֵי הַבִּינָה וְהַדַּעַת** – ההבנה והעמקה, **בַּדְּבָרִים הַמְעוֹרְרִים אֶת הָאַהֲבָה.** – ברם, לכאורה אפשר לשאול: מכיוון שיש לעורר אהבה זו על ידי התבוננות, היה על הפסוק להורות בתחילה שצריכים להתבונן? מעיר רבנו הזקן מיד, שאכן: **וְעַל זֶה צִוָּה כְּבָר תְּחִלָּה** – בפרשה ראשונה של "קריאת שמע": **"וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ"**[10]**, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה תָּבֹא לְאַהֲבָה אֶת ה', כַּדְּאִיתָא** –

ליקוטי חלק שני אמרים

21 והנה ענין אהבה [22]זו רצה מרע"ה ליטע בלב כל ישראל [23]בפרשה ועתה ישראל וגו' בפסוק הן [24]לה' אלהיך השמים וגו' רק באבותיך [25]חשק וגו' ומלתם וגו' בשבעים נפש [26]וגו' ואהבת וגו'. ולכן סיים דבריו על [27]אהבה זו אשר אנכי מצוה אתכם [28]לעשותה שהיא אהבה עשויה בלב [29]ע"י הבינה והדעת בדברים המעוררים [30]את האהבה וע"ז צוה כבר תחלה והיו [31]הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום [32]על לבבך כדי שעי"ז תבא לאהבה [33]את ה' כדאיתא בספרי ע"פ זה. [34]והנה על אהבה זו השנית שייך לשון

---

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכ"ז הוא ענין כללי – חיים ואהבת חיים. ואין שייך בזה (כ"כ) חילוקי דבקות ופרטים וכו'". **6.** הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וככל שידע בפרטיות יותר ריחוק הערך וכו' תגדל יותר האהבה – עיין פמ"ו". **7.** עקב י, יב – יד – טו – טז – כד. **8.** שם יא, א. **9.** יא, כב. **10.** ואתחנן ו, ו.

כפי שמובא **בְּסִפְרֵי עַל פָּסוּק זֶה**[11]. **וְהִנֵּה, עַל אַהֲבָה זוֹ הַשֵּׁנִית** מסיים רבנו הזקן את אשר התחיל להסביר במה מתבטאת מעלת "חנוך לנער על פי דרכו", עד ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה", כלומר, כש"יזקין", כשיגיע למדריגה עליונה יותר, לא יסור מדרך העבודה שהיא ענין של "חנוך לנער" בלבד. כדי להקל על הבנת הענין, הרי הביאור בקצרה הוא: למרות שהאהבה הנמוכה יותר, הבאה על ידי התבוננות, היא בבחינה של "חינוך" (דרך העבודה של "נער" שכל אחד יכול להגיע אליה) בהשוואה למדריגה העליונה יותר של אהבה, שהיא עצמותית ותמידית (והשייכת לצדיקים בלבד) – הרי יש בה (באהבה של "חינוך") מעלה, שגם כשנמצא במדריגת צדיק, הכוללת מדריגת האהבה העליונה יותר – עליו להזדקק גם אז להאהבה של "חינוך" הבאה על ידי התבוננות. שכן, גם בצדיק יכול להיות אי־פעם, שהמדריגה העליונה שלו באהבה בתענוגים לא תהיה אצלו בגילוי; במיוחד משום שכשעולים ממדריגה למדריגה, **נדרש**, לפני שמגיעים למדריגה העליונה יותר, לסגת מהמדריגה הקודמת, וזאת כדי שהיא לא תפריע להגיע למדריגה העליונה יותר – ואז, כשחסרה לו המדריגה **שלו** באהבה, הוא עובד את ה' במה שנשאר לו ממדריגת האהבה הראשונה שלו, האהבה של "חינוך" הבאה על ידי התבוננות, בה "התחנך" לפני שהגיע למדריגת צדיק.

בְּמִקוֹמָהּ – היכן שמדובר אודות מדריגת אהבה בתענוגים. להלן מסיים רבנו הזקן את אשר התחיל להסביר במה מתבטאת מעלת "חנוך לנער על פי דרכו", עד ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה", כלומר, כש"יזקין", כשיגיע למדריגה עליונה יותר, לא יסור מדרך העבודה שהיא ענין של "חנוך לנער" בלבד. כדי להקל על הבנת הענין, הרי הביאור בקצרה הוא: למרות שהאהבה הנמוכה יותר, הבאה על ידי התבוננות, היא בבחינה של "חינוך" (דרך העבודה של "נער" שכל אחד יכול להגיע אליה) בהשוואה למדריגה העליונה יותר של אהבה, שהיא עצמותית ותמידית (והשייכת לצדיקים בלבד) – הרי יש בה (באהבה של "חינוך") מעלה, שגם כשנמצא במדריגת צדיק, הכוללת מדריגת האהבה העליונה יותר – עליו להזדקק גם אז להאהבה של "חינוך" הבאה על ידי התבוננות. שכן, גם בצדיק יכול להיות אי־פעם, שהמדריגה העליונה שלו באהבה בתענוגים לא תהיה אצלו בגילוי; במיוחד משום שכשעולים ממדריגה למדריגה, **נדרש**, לפני שמגיעים למדריגה העליונה יותר, לסגת מהמדריגה הקודמת, וזאת כדי שהיא לא תפריע להגיע למדריגה העליונה יותר – ואז, כשחסרה לו המדריגה **שלו** באהבה, הוא עובד את ה' במה שנשאר לו ממדריגת האהבה הראשונה שלו, האהבה של "חינוך" הבאה על ידי התבוננות, בה "התחנך" לפני שהגיע למדריגת צדיק.

יום רביעי ו' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עו, אך הנה ידוע... עד עמ' עו, יתברך וית':

אַךְ הִנֵּה יָדוּעַ לַיּוֹדְעִים, טַעֲמָא דִּקְרָא מַאי דִּכְתִיב: – טעם הפסוק מה שנאמר: **"כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם"**[14], – שגם בצדיק שייך ענין ה"נפילה", שהוא נופל ממדריגתו ועולה לאחר מכן שוב – כך, שישנו זמן שאין הוא במדריגת אהבה בתענוגים, **וּכְפֵרֵט** – שמצד סדר העבודה נדרש שבזמנים מסויימים לא יעמוד הצדיק במדריגתו, מפני **שֶׁהָאָדָם נִקְרָא "מְהַלֵּךְ" וְלֹא "עוֹמֵד"**, – האדם נקרא "מהלך", הוא הולך ועולה ממדריגה למדריגה, ובאופן שהמדריגה אליה הגיע היא באין־ערוך למעלה מהמדריגה הקודמת, זהו ענינו האמיתי של "מהלך", ולא "עומד" הנמצא תמיד במדריגה אחת, או גם כשהעליונות של המדריגה השניה היא ביחס מסויים למדריגה הראשונה, שאז לא נדרש (כפי שיוסבר להלן) שלפני שהוא מגיע למדריגה השניה, הוא מוכרח לסור ממדריגתו הראשונה. להיפך, המדריגה הראשונה מסייעת למדריגה השניה. ואילו ב"מהלך" אמיתי, ההולך ועולה ממדריגה אחת למדריגה שניה, שהיא עליונה בלי ערך – מפריעה אז המדריגה הראשונה למדריגה העליונה השניה, ולכן מן ההכרח שיסור לגמרי ממדריגתו הראשונה, כדי שיוכל להגיע למדריגה השניה[15], **וְצָרִיךְ** – האדם המהלך, **לֵילֵךְ** – ללכת, **מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, וְלֹא לַעֲמֹד בְּמַדְרֵגָה אַחַת לְעוֹלָם**, – שכאמור, גם כשהמדריגה (העליונה) השניה היא בערך למדריגה הראשונה, הן נקראות שתיהן מדריגה **אחת**, **וּבֵין מַדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה טֶרֶם שֶׁנַּגִּיעַ לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנָּה, הוּא בְּחִינַת "נְפִילָה" מִמַּדְרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה.** – כך, שאז אין לו את מדריגתו הגבוהה של אהבה בתענוגים. **אַךְ "כִּי יִפֹּל לֹא יוּטָל" כְּתִיב**[16], –גם כשהוא נופל, אין הוא ניטל לגמרי מעבודתו, **וְאֵינָהּ נִקְרֵאת נְפִילָה** – מה שאומרים **"כי יפול" ו"שבע יפול** צדיק", שלפעמים הצדיק הוא במצב של נפילה, אין זה נקרא נפילה, **אֶלָּא לְגַבֵּי מַדְרֵגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה,** – בהשוואה למדריגתו המעולה הקודמת לפני ה"נפילה", זה נקרא נפילה, **וְלֹא לְגַבֵּי שְׁאָר כָּל אָדָם חַס־וְשָׁלוֹם,**

ליקוטי חלק שני אמרים

1 כפי שמובא בספרי על פסוק זה
2 – הבאה מהתבוננות, שיך לשון מצוה וצווי,
3 כלשון הפסוק "אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה". שהרי, לכאורה, לא
4 מתאים להשתמש לגבי אהבה זו בלשון של ציווי, כיון שאהבה היא
5 הרי רגש הלב, וממה נפשך:
6 אם יש לו רגש זה, מיותר
7 הרי הציווי; ואם חסר לו
8 רגש זה, מה יועיל הציוויך? –
9 ברם, לגבי אהבה זו מכיון
10 שהיא באה מהתבוננות, מתאים להשתמש בלשון ציווי: ציווי
11 שיתבונן ויעורר את האהבה. דְּהַיְנוּ – כלומר, כוונת הציווי היא:
12 לְשׂוּם לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ בְּדְבָרִים הַמְעוֹרְרִים אֶת הָאַהֲבָה. אֲבָל
13 בְּאַהֲבָה רִאשׁוֹנָה, – לגבי מדריגת האהבה הראשונה אודותה דובר
14 לעיל, שֶׁהִיא שַׁלְהֶבֶת הָעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, – ואין היא אהבה שיוצרים
15 אותה, לֹא שַׁיָּךְ לְשׁוֹן צִוּוּי וּמִצְוָה כְּלָל. וְלֹא עוֹד, – לא זו בלבד
16 שמדריגת אהבה ראשונה זו אי אפשר ליצור על ידי התבוננות,
17 שלכן לא מתאים לגביה לשון ציווי, אֶלָּא שֶׁהִיא – אהבה זו היא
18 מַתָּן שְׂכָרָן שֶׁל צַדִּיקִים, לִטְעֹם מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה,
19 – העולם הבא הוא הרי הענין של "נהנין מזיו השכינה" – תענוג
20 מאלקות, ומזה נהנים צדיקים בעולם הזה, באהבה זו, שֶׁעָלֶיהָ – על
21 מדריגת אהבה זו, נֶאֱמַר[12]: "עֲבוֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם"[13],
22 – שישנו אופן עבודה שבא כמתנה מלמעלה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר

5 ולא עוד אלא שהיא מתן שכרן של
6 צדיקים לטעום מעין עו"הב בע"הז
7 שעליה נאמר עבודת מתנה אתן את
8 כהונתכם כמו שיתב' במקומה

9 אך הנה
10 ידוע ליודעים טעמא דקרא מאי דכתיב
11 כי שבע יפול צדיק וקם וכפרט שהאדם
12 נקרא מהלך ולא עומד וצריך לילך
13 ממדרגה למדרגה ולא לעמוד במדרגה
14 אחת לעולם ובין מדרגה למדרגה טרם

15 שיגיע למדרגה עליונה ממנה הוא
16 בבחי' נפילה ממדרג' הראשונ' אך כי
17 יפול לא יוטל כתיב ואינה נקראת
18 נפילה אלא לגבי מדריגתו הראשונה
19 ולא לגבי שאר כל אדם ח"ו שאעפ"כ
20 הוא למעלה מכל האדם בעבודתו כי

---

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפ"ז מובנים דברי הספרי הסתומים שם: איני יודע כו' ת"ל כו' לבבך – מה מוסיף בזה על מש"נ (ומובא שם) ואהבת את ה"א בכל לבבך וק"ל". **12.** קרח יח, ז. **13.** על הפירוש שבחינת כהונה בעבודת האדם היא מדריגת אהבה בתענוגים, כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צע"ג אם כן הוא – ויל"ע אגה"ק רסי"ח". **14.** משלי כד, טז. **15.** הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בדוגמא דר"ז צם דלישכח בבלי כו' (ב"מ פה, א)". **16.** תהלים לז, כד.

– שיהיה חלילה למטה מאלה שאינם במדריגת צדיק, **שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן** – למרות ה"נפילה" שלו, **הוּא לְמַעְלָה מִכָּל הָאָדָם בַּעֲבוֹדָתוֹ, כִּי נִשְׁאַר בָּהּ** – בעבודתו, **בְּחִינַת רְשִׁימוּ** – רושם, **מִמַּדְרֵגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה. אַךְ עִקָּרָהּ** – עיקר עבודתו באה אז **מֵאַהֲבָה שֶׁנִּתְחַנֵּךְ וְהֹרְגַּל בָּהּ מִנְּעוּרָיו, בְּטֶרֶם** – לפני, **שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרֵגַת צַדִּיק.** – ולמדריגה העליונה יותר של אהבה; שאז היתה עבודתו בהאהבה הבאה מהתבוננות, האהבה של "חינוך" – הנה גם כעת עיקר עבודתו הוא באהבה זו. **וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב: "גַּם כִּי יַזְקִין וְגוֹ'".** – מ"דרכו", בה מחנכים את ה"נער". – לא נאמר "גם בזקנתו לא יסור ממנה", שגם כשיהיה קשיש לא יסור מהדרך בה נתחנך, אלא כתוב "כי יזקין" – כשהוא בתהליך של התבגרות כלומר: בהליכתו ועלייתו ממדריגה למדריגה, ובהיותו בין מדריגה אחת לשניה (שזה "כי יזקין", שהוא בתהליך של התבגרות ושל התעלות למדריגה עליונה יותר) – לא יסור אז מהדרך (מהאהבה) בה נתחנך בנערותו. **וְהִנֵּה, רֵאשִׁית הַדְּבָרִים הַמְּעוֹרְרִים הָאַהֲבָה וְהַיִּרְאָה וְיִסּוֹדָן** – אהבה ויראה הן הרי, כאמור, השורש והיסוד לעבודת ה', וראשית ויסוד האהבה והיראה[17], **הִיא הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה וְנֶאֱמָנָה בְּיִחוּדוֹ וַאֲחִדּוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה:** – "אחדותו" היינו מה שכל הנבראים מאוחדים אתו ובטלים לגמרי אליו. – אמונה טהורה, היינו ש"לוקחים" באמונה את הענינים שלמעלה מהשכל ונתפסים בכוח האמונה בלבד. שכן, זה הרי ענין כוח האמונה לתפוס מה שלמעלה מהשכל. שהרי דבר שהשכל יכול לתפוס ו"לוקחים" אותו באמונה, אין זו תפיסה בחוש ובכוח הנכון, כי "כל חוש תופס מוחשו": על שכל "לקחת" ענינים של שכל, ועל אמונה "לקחת" ענינים שלמעלה מהשכל. וכיוון שבענינים שהוא מאמין בהם ישנם כאלה שאפשר להבין אותם – אין זו אמונה טהורה. דוקא כשבשכל מבינים מה שניתן להבנה, והאמונה היא רק במה שלמעלה מהבנה, אז היא אמונה טהורה. כמו בענין אחדות ה', שישנם בו ענינים שהשכל יכול וצריך להבין אותם, וישנם בו ענינים שהם למעלה מהבנה, צריכים איפוא להסביר את הענינים שביכולת השכל להבינם, כדי שהאמונה תהיה טהורה ונקיה רק בענינים שלמעלה מהבנה.

1 נשאר בה בח' רשימו ממדריגתו
2 הראשונה אך עיקרה מאהבה שנתחנך
3 והורגל בה מנעוריו בטרם שהגיע
4 למדרגת צדיק וז"ש גם כי יזקין וגו'.

5 והנה ראשית הדברים המעוררים האהבה
6 והיראה ויסודן היא האמונה הטהורה
7 ונאמנה ביחודו ואחדותו יתברך וית':

יום חמישי ז' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, שער היחוד והאמונה... עד עמ' 152, ימי בראשית.

שַׁעַר הַיִּחוּד וְהָאֱמוּנָה

(השורות דלהלן, משמשות כמבוא ל"שער היחוד והאמונה")

לְהָבִין מְעַט מְזֻעָר מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר, דְּ"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל כו'" - הוּא יְחוּדָא עִלָּאָה, וּ"בָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" - הוּא יְחוּדָא תַּתָּאָה. –

הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תוכן שער היחוד והאמונה הוא" – להבין, ולו במעט משהו ממה שכתוב בזהר (ח"א יח, א. יב, א. ועוד), ש"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" הוא האופן העליון ביותר בהבנת אחדות ה', ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (המלה "ועד" בחילופי אותיות היא "אחד", כנאמר בזהר), הוא האופן התחתון יותר בהבנת אחדות ה', להבין, איך יתכנו שני אופני הבנה באחדות ה', עליון ותחתון, וביאורם –

שער היחוד והאמונה

להבין מעט מזער מ"ש בזהר דשמע ישראל כו' הוא יחודא עילאה ובשכמל"ו הוא יחודא תתאה:

פרק א וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. וצריך להבין וכי תעלה על דעתך שיש אלהים נשרה במים מתחת לארץ שצריך להזהיר כ"כ והשבות אל לבבך. הנה כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים ממעל ועל הארץ. וצריך להבין: וכי תעלה על דעתך שיש אלהים נשרה – שרוי **בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְהִיר כָּל כָּךְ "וַהֲשַׁבְתָּ אֶל לְבָבֶךָ"?** – כלומר, להתבונן היטב ולשים לב כי אין הדבר כך? **הִנֵּה, כְּתִיב[3]: "לְעוֹלָם, ה', דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם", וּפֵרֵשׁ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל:** – הסביר באריכות, ובביאור באופן של הפצה[4] שפירוש הפסוק הוא: **כִּי דְּבָרְךָ** – של הקב"ה,

---

17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כ"מ (קצת) הפי' גם בפלח הרמון, אלא שלפ"ז זהו **סותר הנ"ל** – שבאים ע"י הבינה ודעת כו' (היפך, דאמונה, ובפרט – טהורה), או ע"י האהבה העליונה – (דרק באבותיך גו'). – וכנראה הפי' שצ"ל האמונה הטהורה ביחודו כו' (יחו"ע ויחו"ת וכו'. שבא לבארם עתה) ואיך מעוררת האהוי"ר כו'? ע"י הבינה ודעת בכ"ז (ושאעפ"כ באבותיך חשק גו' והוא חייו כו') וכו'. ולפ"ז הפי': 'ראשית הדברים' – שכמה 'דברים' ישנם (שה' חייו, גדלות ה' וכו' – כדלעיל) **וראשית** כולם האמונה כו'. והוא ע"ד מש"כ פל"ג 'כשיעמיק כו' באמונה כו' באמונתו ביחוד ה' כו' כל התרי"ג מצות'. ועד"ז באגה"ק להצ"צ (דרמ"צ סוף ע' 226): אמונת ה' אחד כו' אך כדי שיבוא... בגילוי כו' ע"י התבוננות כו' (עיי"ש). ועייג"כ הקדמה לשער האמונה (ע' 14): ואחר חיזוק האמונה כו' התבוננות **ביחו"ע ויחו"ת** כו' **אהוי"ר** כו'". **1.** ואתחנן ד, לט. **2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:** "שזה בא בהמשך לקודמו אתה הראת (בעת מ"ת), שאז וידבר גו' (ד, יב) פן תשחיתון גו' (- מלמטה מטה) דגה אשר במים מתחת לארץ (ועד למעלה) תשא עיניך השמימה גו'". **3.** תהלים קיט, פט. **4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:**

שֶׁאָמַרְתָּ "יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'" – שמדיבור ואותיות אלו נברא רקיע השמים, **תֵּבוֹת וְאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ, הֵן נִצְבוֹת וְעוֹמְדוֹת לְעוֹלָם בְּתוֹךְ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וּמְלֻבָּשׁוֹת בְּתוֹךְ כָּל הָרְקִיעִים לְעוֹלָם לְהַחֲיוֹתָם,** – **הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:** "ול"ק – שהדבר נאמר **מכבר**, לפני כמה אלפים שנה" – **כִּדְכְתִיב:** – כמו שכתוב[5]: "וּדְבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם", "וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים לָעַד כּוֹ" – ולא זו בלבד שהדברים מתייחסים לנברא כמו "בשמים", הקיים תמיד (השמים וצבא השמים שמש וירח כו' "קיימים באיש": כל פרט שבהם קיים תמיד) – אלא גם צבא הארץ (ה"קיימין במין": המין בלבד קיים, ואילו הנבראים הפרטיים מתחלפים) מן ההכרח שבכל נברא תתקיים תמיד החיות האלקית שבראה אותו, ותיצור ותחיה אותו מחדש, כפי שהדבר הוא לגבי "שמים", שהדיבור מוכרח לעמוד בו תמיד, כפי שהוא מבאר להלן, **כִּי אֵלּוּ הֵיוּ הָאוֹתִיּוֹת** – של המאמר האלקי שברא את השמים, **מִסְתַּלְּקוֹת כֶּרֶגַע חַס־וְשָׁלוֹם וְחוֹזְרוֹת לִמְקוֹרָן** – לאותה דרגה באלקות שממנה באות האותיות, **הָיוּ כָּל הַשָּׁמַיִם** – כל הרקיעים, **אֵין וָאֶפֶס מַמָּשׁ, וְהָיוּ כְּלֵא הָיוּ כְּלָל, וּכְמוֹ קֹדֶם מַאֲמַר "יְהִי רָקִיעַ כּוֹ"** מַמָּשׁ – שאז לא הייתה קיימת כלל שום מציאות של רקיע, כך גם עתה לא היתה קיימת שום מציאות של רקיע, אילו האותיות היו מסתלקות ממנו. להלן מסביר רבנו הזקן, שהדברים אמורים לא רק לגבי רקיע, אלא כך הדבר גם בכל הנבראים: **וְכֵן בְּכָל הַבְּרוּאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וַאֲפִלּוּ אֶרֶץ הַלָּזוֹ הַגַּשְׁמִית וּבְחִינַת דּוֹמֵם מַמָּשׁ,** – הדברים הדוממים שבהם לא נראית שום תנועה של חיות ושל רוחניות, גם לא החיות הנראית ב"צומח" כשגדל מקטן לגדול, ואילו ב"דומם", כמו אדמה, אבנים וכדומה, לא נראית שום חיות, אלא חומר בלבד – אף על פי כן גם ב"דומם" קיים תמיד הכוח האלקי שברא אותו, **אֵלּוּ הָיוּ מִסְתַּלְּקוֹת מִמֶּנָּה כְּרֶגַע חַס־וְשָׁלוֹם הָאוֹתִיּוֹת מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרֵאת הָאָרֶץ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית** – בתחילת בריאת העולם, **הָיְתָה** – הארץ, **חוֹזֶרֶת לְאַיִן וָאֶפֶס מַמָּשׁ, כְּמוֹ לִפְנֵי שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית מַמָּשׁ** – שאז הרי לא היתה קיימת שום מציאות של ארץ, כך לא הייתה קיימת גם עתה שום מציאות של ארץ. **וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב[6] הָאָר"י זַ"ל, שֶׁגַּם בְּדוֹמֵם מַמָּשׁ, כְּמוֹ אֲבָנִים וְעָפָר וּמַיִם,** – בהם לא נראית שום חיות ושום רוחניות, **יֵשׁ בְּחִינַת נֶפֶשׁ וְחַיּוּת רוּחָנִית. דְּהַיְנוּ,** – איזו חיות רוחנית ישנה ב"דומם", מאחר שגם החיות שקיימת ב"צומח", איננה נמצאת בו? – זו **בְּחִינַת הִתְלַבְּשׁוּת אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר, מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת הַמְּחַיּוֹת וּמְהַוּוֹת אֶת הַדּוֹמֵם, לִהְיוֹת** – שיהא הדומם **יֵשׁ מֵאַיִן וָאֶפֶס שֶׁלִּפְנֵי שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית** – שבמקום המצב שלפני ששת ימי בראשית שאז לא היתה קיימת שום מציאות של "דומם", כי אם רק "אין ואפס" – תהיה עכשיו מציאות של "דומם", באמצעות האותיות של "עשרה מאמרות" – ואם כן, האותיות של "עשרה מאמרות" הן הנפש והחיות הרוחנית של ה"דומם".

שער היחוד והאמונה

1 בשמים ופי' הבעש"ט ז"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע
2 בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות
3 לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים
4 לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלהינו יקום לעולם
5 ודבריו חיים וקיימים לעד כו' כי אילו היו האותיות
6 מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים
7 אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר
8 יהי רקיע כו' ממש וכן בכל הברואים שבכל העולמות
9 עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם
10 ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות
11 מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי
12 בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת
13 ימי בראשית ממש וז"ש האר"י ז"ל שגם בדומם ממש
14 כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית
15 דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו'
16 המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס
17 שלפני ששת ימי בראשית

יום שישי ח' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, ואף שלא הוזכר שם... עד עמ' עז, כולא חד:

שער היחוד והאמונה

18 ואף שלא הוזכר שם אבן
19 בעשרה מאמרות שבתורה אעפ"כ נמשך חיות לאבן
20 ע"י צירופים וחילופי אותיו' המתגלגלות ברל"א שערים

69 **וְאַף שֶׁלֹּא הֻזְכַּר שֵׁם**
70 **"אֶבֶן" בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת**
71 **שֶׁבַּתּוֹרָה,** – כיצד, איפוא,
72 אנו אומרים שב"אבן"
73 נמצאות האותיות של
74 "עשרה מאמרות" שבתורה?
75 מ"עשרה מאמרות", **עַל יְדֵי צֵרוּפִים וְחִלּוּפֵי אוֹתִיּוֹת,** – אות אחת
76 מחליפה את השניה, לדוגמה: האות אל"ף מתחלפת באות ה"א, כי
77 שתיהן הן ממוצא אחד,
78 וכדומה, **הַמִּתְגַּלְגְּלוֹת**
79 **בְּרֹל"א שְׁעָרִים פָּנִים**
80 **וְאָחוֹר,** – המתגלגלות
81 ומתחלפות לפי מאתים
82 שלושים ואחד אופנים, באופן של "פנים ואחור"[26], **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב**
83 **בְּסֵפֶר יְצִירָה, עַד שֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וְנִמְשָׁךְ מֵהֶן**
84 **צֵרוּף** – האותיות המהוות **שֵׁם "אֶבֶן", וְהוּא** – צירוף האותיות

"וכמובא בלקו"ת ר"פ אחרי שנקודת הענין היא במד"ת" [על הפסוק]. **5.** ישעי' מ, ח. **6.** הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מע"ח ש"נ (פ"ב, יוד)". **26.** הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אויסגערעכנט בפרטיות בס' הפרדס ש' הצירוף פ"ה" — מפורטים בפרוטרוט בספר הפרדס

המשתלשלות מ"עשרה מאמרות" ומצטרפות למלה "אבן", הן **חַיּוּתוֹ שֶׁל הָאֶבֶן. וְכֵן בְּכָל הַנִּבְרָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, הַשֵּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים בָּהֶם** – הנבראים, **בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ** – לשון הקודש היא הלשון שבה נברא העולם – והשמות בלשון הקודש של הדברים קשורים למהותם – שלא כמו בשפות אחרות, שהן שפות־הסכמה בלבד, שבני אדם החליטו לקרוא לדבר מסויים בשם מסויים – הרי השמות בהם נקראים הנבראים בלשון הקודש – **הֵן הֵן אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר, הַמִּשְׁתַּלְשְׁלוֹת מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, עַל יְדֵי חִלּוּפִים וּתְמוּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת בְּרל"א שְׁעָרִים, עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתוֹ נִבְרָא לְחַיּוֹתוֹ. לְפִי שֶׁאֵין פְּרָטֵי הַנִּבְרָאִים** – (לא הנבראים הכלליים כמו שמים, ארץ, או שמש וירח, אלא) הנבראים הפרטיים אינם, **יְכוֹלִים לְקַבֵּל חִיּוּתָם מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת עַצְמָן שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁהַחִיּוּת הַנִּמְשָׁךְ מֵהֶן** – מ"עשרה מאמרות" **עַצְמָן** - **גָּדוֹל מְאֹד מִבְּחִינַת הַנִּבְרָאִים פְּרָטִיִּים,** – מלהיות החיות של הנבראים, **וְאֵין כֹּחַ בָּהֶם** – בנבראים הפרטיים, **לְקַבֵּל הַחִיּוּת, אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁיּוֹרֵד הַחִיּוּת וּמִשְׁתַּלְשֵׁל מִמַּדְרֵגָה** – שלה, **לְמַדְרֵגָה פְּחוּתָה מִמֶּנָּה,** – וירידה זו נעשית **עַל יְדֵי חִלּוּפִים וּתְמוּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת, וְגִימַטְרִיָּאוֹת שֶׁהֵן חֶשְׁבּוֹן הָאוֹתִיּוֹת,** – החיות היא לא רק על ידי חילוף אות אחת בשניה, אלא גם על ידי חישוב חשבון האות, **עַד שֶׁיּוּכַל** – שתוכל החיות, **לְהִתְצַמְצֵם וּלְהִתְלַבֵּשׁ וּלְהִתְהַוּוֹת מִמֶּנּוּ** – מהחיות, **נִבְרָא פְּרָטִי. וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לוֹ** – השם שקוראים לנברא, **בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, הוּא כְּלִי לַחִיּוּת הַמְצֻמְצָם בְּאוֹתִיּוֹת שֵׁם זֶה, שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם** – ב"עשרה מאמרות", **כֹּחַ וְחַיּוּת לִבְרֹא יֵשׁ מֵאַיִן, וּלְהַחֲיוֹתוֹ** – את ה"יש" הנברא, **לְעוֹלָם,** – מדוע יש בהם כח זה? – הרי זה מפני **דְּאוֹרַיְתָא וְקֻדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא** – התורה והקדוש ברוך הוא **כֻּלָּא חַד** – הם כולם אחד. וכשם שיש בכוחו של הקב"ה לברוא יש מאין, כך יש ל"עשרה מאמרות" שבתורה הכוח והחיות לברוא "יש" מ"אין".

שער היחוד והאמונה

פנים ואחור כמ"ש בס' יצירה עד שמשתלשל מעשרה מאמרות ונמשך מהן צירוף שם אבן והוא חיותו של האבן וכן בכל הנבראים שבעולם השמות שנקראים בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדבור המשתלשלו' ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו לפי שאין פרטי הנבראים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה שהחיות הנמשך מהן עצמן גדול מאד מבחי' הנבראים פרטיים ואין כח בהם לקבל החיות אלא ע"י שיורד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה ע"י חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות שהן חשבון האותיות עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקב"ה כולא חד:

יום שבת קודש ט' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עז, פרק ב והנה מכאן... עד עמ' 154, הבריאה:

פֶּרֶק ב. בפרק הקודם, פרק א', הסביר רבנו הזקן, שהכוח האלקי שברא כל נברא, חייב להתקיים תמיד בנברא, לברוא אותו ולהחיותו מחדש. שכן, אם הכוח האלקי שברא את הנברא היה חוזר למקורו, היה הופך הנברא ל"אין ואפס", הוא היה מתבטל ממציאותו, כפי שהיה לפני שנברא.

וְהִנֵּה, מִכָּאן – ממה שהוסבר עד עתה, שהכוח האלקי שברא את הנברא חייב להתקיים תמיד בנברא, לבראו ולהחיותו מחדש, **תְּשׁוּבַת הַמִּינִים** – התשובה למינים, **וְגִלּוּי שֹׁרֶשׁ טָעוּתָם,** – של המינים. הכוונה ב"מינים" כאן, היא לא לאלה שכופרים בחידוש העולם, שהעולם נברא על ידי הבורא – בכך הם מודים, אלא **הַכּוֹפְרִים בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית וּבְאוֹתוֹת וּמוֹפְתֵי הַתּוֹרָה,** – הם כופרים בכך שהקב"ה משגיח בהשגחה "פרטית" על כל נברא ויצור, וכופרים גם באותות ובמופתים הכתובים בתורה; מדוע הם אכן כופרים בכך, למרות שהם מודים שהקב"ה ברא את העולם? הרי זה מפני **שֶׁטּוֹעִים בִּדְמְיוֹנָם הַכּוֹזֵב,** – הם טועים בהשוואתם הכוזבת והם טועים גם בנוסף לכך. שכן, גם לפי השוואתם הכוזבת צריך להיות אחרת מכפי שהם חושבים, כפי שמובן מההסבר הבא: **שֶׁמִּדְּמִין** – שהם משווים **מַעֲשֵׂה ה' "עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ" לְמַעֲשֵׂה אֱנוֹשׁ וְתַחְבּוּלוֹתָיו, כִּי כַּאֲשֶׁר**

שער היחוד והאמונה

פרק ב והנה מכאן תשובת המינים וגילוי שורש טעותם הכופרים בהשגחה פרטית **ובאותו' ומופתי התורה שטועי' בדמיונם הכוזב שמדמין מעשה ה' עושה שמי' וארץ למעשה אנוש ותחבולותיו כי**

שער הצירוף פרק ה. *) על השאלה, כיצד אפשר לשכנע את ה"מינים" הכופרים במופתי התורה וגם בקריעת ים סוף, על ידי השתמשות בדוגמה של קריעת ים סוף? — ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אין זה מכוון אליהם — שהרי אומרים להד"ם — כ"א זהו מעין מאמר המוסגר, המבאר **אליבא דאמת** — איך שזהו פלא גדול וכו' [כן בזה מסולקת קושיא עצומה לכאורה ודוקא אצל המאמינים דאין לדמות מעשה ה' עושה

יֵצֵא לַצּוֹרֵף כְּלִי – כשכלי יוצא מתחת ידי האומן, **שׁוּב אֵין הַכְּלִי צָרִיךְ לִידֵי הַצּוֹרֵף, כִּי** – שהרי, **אַף שֶׁיָּדָיו** – של האומן, **מְסֻלָּקוֹת הֵימֶנּוּ** – מהכלי, **וְהוֹלֵךְ לוֹ בַּשּׁוּק - הַכְּלִי קַיָּם בְּתַבְנִיתוֹ וְצַלְמוֹ מִמָּשׁ כַּאֲשֶׁר יָצָא מִידֵי הַצּוֹרֵף, כָּךְ מִדַּמִּין** – משווים, **הַסְּכָלִים הָאֵלּוּ מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ.** – שאחרי שהקב"ה ברא שמים וארץ, אין הם צריכים להזדקק יותר, חלילה, להקב"ה, בוראם, ולכן הם כופרים בהשגחה פרטית ובאותות ובמופתים שבתורה המראים שהקב"ה משגיח על הנבראים ולפעמים גם משנה, על ידי נסים ומופתים, את טבע הנבראים. **אַךְ טָח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם,** – את, **הַהֶבְדֵּל הַגָּדוֹל שֶׁבֵּין מַעֲשֵׂה אֱנוֹשׁ וְתַחְבּוּלוֹתָיו, שֶׁהוּא** – מעשה האנוש, **יֵשׁ מִיֵּשׁ,** – מדבר שכבר קיים יוצר האדם יצירה נוספת, כפי המשל המובא להלן, על כלי הנוצר מחתיכת כסף, שהכסף הוא דבר שכבר קיים, **רַק שֶׁמְּשַׁנֶּה** – האומן את **הַצּוּרָה וְהַתְּמוּנָה** – של החומר: **מִתְּמוּנַת חֲתִיכַת כֶּסֶף לִתְמוּנַת כְּלִי,** – הרי כיוון שלא יצר כאן מציאות חדשה, שהרי, המציאות, החומר של הכלי, היתה קיימת גם לפני עשיית הכלי; וגם הצורה והתבנית של הכלי שיצר האומן מחתיכת הכסף, אין בהם באמת משום חידוש בכסף, שכן, מציאות הכסף נבראה כך, שהיא ניתנת לעיצוב בכל מיני צורות ותבניות של כלים – הרי שהאדם לא חידש חידוש מהותי במציאות הכסף, ולכן אין הכלי, אחרי יצירתו, צריך להזדקק לידי האדם שיצר אותו – ואילו ה"מינים" אינם רואים כיצד אי אפשר להשוות יצירת כלי – **לְמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁהוּא יֵשׁ מֵאַיִן.** – לפני שנבראו השמים והארץ, הם היו אין ואפס, הם לא היו קיימים כלל, ועם התהוותם הם נעשו בבחינת "יש" דבר ממשי – הרי שנתחדש כאן דבר חדש שלא היה קיים מקודם כלל. ומכיוון שנוצרת כאן יצירה מהותית חדשה – יסביר להלן – מן ההכרח, איפוא, שהכוח שיצר חידוש זה יהווה תמיד את החידוש, שאם לא כן – יתבטל הדבר ממציאותו. **וְהוּא** – בהתהוותם של שמים וארץ "יש מאין", **פֶּלֶא גָּדוֹל יוֹתֵר מִקְּרִיעַת יַם סוּף עַל־דֶּרֶךְ־מָשָׁל,** – שהיתה על ידי **שֶׁהוֹלִיךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה** – כלומר, הכוח שבקע את הים התלבש ברוח הקדים **וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם, וְנִצְבוּ כְּמוֹ גֵד וּכְחוֹמָה,** – שלא זו בלבד שהמים לא המשיכו בזרימתם הטבעית, אלא גם עמדו כחומה בצורה. **וְאִלּוּ הִפְסִיק ה' אֶת הָרוּחַ כְּרֶגַע, הָיוּ הַמַּיִם חוֹזְרִים וְנִגְּרִים כַּמּוֹרֵד כְּדַרְכָּם וְטִבְעָם, וְלֹא קָמוּ כְּחוֹמָה כְּלִי סָפֵק,** – כלומר, אין מקום לחשוב כלל, שהמים היו נשארים עומדים כחומה אחרי שהרוח היתה מפסיקה לנשוב עלידהם בחזקה, אלא בודאי היו המים חוזרים לטבעם וניגרים מלמעלה למטה. **אַף שֶׁהַטֶּבַע הַזֶּה בַּמַּיִם גַּם כֵּן נִבְרָא וּמְחֻדָּשׁ יֵשׁ מֵאַיִן,** – שבמקום שמקודם היה "אין", שלא היה טבע כזה – נעשה "יש", נתהווה טבע כזה. כלומר, כפי שמפרש הרבי שליט"א – שטבע זה במים, הניגרים תמיד ואינם עומדים כחומה, גם הוא נברא "יש מאין": לא רק מציאות המים נבראה "יש מאין", אלא שגם נברא במים הטבע להיות ניגרים ולא לעמוד כחומה. הרי כשהרוח החזקה משפיעה על המים שיעמדו כחומה, אין זה באופן שנוצר דבר חדש לגמרי, "יש מאין", אלא רק שינוי "יש" אחד (טבע המים להיות ניגרים) ל"יש" שני (לעמוד כחומה); ואף על פי כן, כדי שהמים יעמדו באופן של חידוש, מן ההכרח שעל הכוח הפועל חידוש זה, לברוא את החידוש בלי הפסק – הרוח מוכרחה תמיד ובאופן סדיר לעשות את המים עומדים כחומה – וכשכוח זה מפסיק לרגע פעילותו זו, מתבטל החידוש. אם כן מוכיח הדבר שגם **בחידוש** של "יש" מ"יש", מן ההכרח שהכוח המחדש לא יפסיק מלברוא את החידוש. וכלפי מה שדובר שטבע המים להיות ניגרים הוא בריאה "יש מיש" ולא ענין עצמי במים – כלומר, שנאמר, שאם נוצרת מציאות של מים, מן ההכרח שעליהם להיות ממילא דבר שניגר מלמעלה למטה (כמו למשל, הענין מה שנברא תופס מקום, הרי זה ענין עצמי בנברא, באופן שעל תפיסת המקום שלו אין בריאה מיוחדת "יש מאין", אלא עם יצירת נברא הוא ממילא באופן שהוא תופס מקום, ואילו מה שהמים ניגרים אינו כך), אלא טבע זה עצמו הוא בריאה "יש מאין" – על כך מביא רבנו הזקן מיד להלן ראיה ממה שישנם נבראים, כמו קיר, חומה, העומדים מעצמם מבלי להזדקק לכוח אחר שיחזיק אותם – **שֶׁהֲרֵי חוֹמַת אֲבָנִים נִצֶּבֶת מֵעַצְמָהּ בְּלִי רוּחַ** – שיחזיק אותה, **רַק שֶׁטֶּבַע הַמַּיִם אֵינוֹ כֵּן;** – ואם למים יש טבע לא להיות עומדים, אלא להיות ניגרים מלמעלה למטה, הרי שטבע זה הוא בריאה "יש מאין" במים עצמם, הרי שהכוח האלקי שברוח, לא היה צריך ליצור מציאות חדשה "יש מאין", דבר חדש שלא היה לפני כן בנבראים, אלא רק שינוי "יש" אחד ל"יש" שני – מן הטבע להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה – ואף על פי כן יש בכך משום פלא־חידוש גדול, עד שלשם כך מוכרח הכוח מחדש לברוא תמיד את החידוש (ובאם לאו – מתבטל החידוש מיד), הרי מכל שכן וקל וחומר שבחידוש של "יש מאין", שזה התהוותם של כל הנבראים, על הכוח האלקי שברא אותם, לברוא את החידוש תמיד ובלי הפסק, שיהיו "יש" ולא יחזרו ל"אין" כלפני בריאתם – הרי שגם לפי ההשוואה הכוזבת, מה שהמינים מדמים מעשה שמים וארץ ("יש מאין") ליצירתו של אדם שהיא רק "יש מיש", צריכים לומר שגם בשינוי מ"יש" אחד ל"יש" שני ובאופן של חידוש (כמו מטבע המים להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה) מוכרח הכוח לחדש זאת

שער היחוד והאמונה

כאשר יצא לצורף כלי שוב אין הכלי צריך לידי הצורף
כי אף שידיו מסולקות הימנו והולך לו בשוק הכלי קיים
בתבניתו וצלמו ממש כאשר יצא מידי הצורף כך
מדמין הסכלים האלו מעשה שמים וארץ אך טח מראות
עיניהם ההבדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו
שהוא יש מיש רק שמשנה הצורה והתמונה מתמונת
חתיכת כסף לתמונת כלי למעשה שמים וארץ שהוא
יש מאין והוא פלא גדול יותר מקריעת ים סוף עד"מ
שהוליך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה ויבקעו
המים ונצבו כמו גד וכחומה ואילו הפסיק ה' את הרוח
כרגע היו המים חוזרים וניגרים במורד כדרכם וטבעם
ולא קמו כחומה בלי ספק אף שהטבע הזה במים גם כן
נברא ומחודש יש מאין שהרי חומת אבנים נצבת
מעצמה בלי רוח רק שטבע המים אינו כן וכ"ש וק"ו

באופן תמידי; דבר זה עצמו כבר מחייב, שהכוח האלקי שברא את הנברא חייב לעמוד תמיד בנברא ולברוא אותו תמיד בלי הפסק. כך, שנוסף על הכזב שבהשוואתם, הם גם טועים, בחשבם שהכוח המחדש אינו מוכרח לעמוד תמיד בחידוש – ואם בקריעת ים סוף, שינוי "יש" אחד לשני בלבד, מן ההכרח שהכוח המחדש יברא את החידוש תמיד ובלי הפסק – **וְכָל שֶׁכֵּן וְקַל וָחֹמֶר בִּבְרִיאַת** – הנבראים, **יֵשׁ מֵאַיִן, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, וְהַפְלָא וָפֶלֶא יוֹתֵר מִקְּרִיעַת יַם סוּף, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁבְּהִסְתַּלְּקוּת כֹּחַ הַבּוֹרֵא מִן הַנִּבְרָא חַס־וְשָׁלוֹם - יָשׁוּב הַנִּבְרָא לְאַיִן וָאֶפֶס מַמָּשׁ. אֶלָּא צָרִיךְ לִהְיוֹת כֹּחַ הַפּוֹעֵל** – המהווה את הנברא, **בַּנִּפְעָל** – בנברא, **תָּמִיד, לְהַחֲיוֹתוֹ וּלְקַיְּמוֹ. וְהֵן הֵן בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ** – הנבראים. לכן אומר הפסוק: "לעולם הוי' **דברך** נצב בשמים" – הדיבור, שהוא הכוח האלקי שברא את הנברא, מוכרח לעמוד תמיד בנברא לברוא אותו ולהחיותו מחדש* **וְעַל זֶה נֶאֱמַר:** – על מה שדובר לעיל, שהחיות האלקית שבראה את הנברא מוכרחת לעמוד תמיד בנברא לבראו ולהחיותו מחדש, אומר הפסוק[1]: **"וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם"** – אתה מחיה את השמים ואת הארץ ואת כל הנבראים שבתוכם – הנזכרים בתחילת הפסוק, **אַל תִּקְרֵי "מְחַיֶּה" אֶלָּא "מְהַוֶּה"**, – כך נאמר ב"ראשית חכמה" ובשל"ה (מח, ב. ע, א) שלמרות שנאמר "מחיה", אין הכוונה שהקב"ה מחיה בלבד את הנבראים, שבתחילה ברא אותם ועתה הוא רק נותן להם חיים בלבד, כמו מה שהנשמה נותנת לגוף, אלא הכוונה היא שהחיות גם מחדשת את קיומו של הנברא, **דְּהַיְנוּ יֵשׁ מֵאַיִן,** – דבר קיים מדבר שלא היה קיים, ובלעדי החיות האלקית לא היה הדבר נמצא כלל, ועל ידי החיות הדבר הוא "יש", דבר קיים. **וְ"אַתָּה"** – המלה "אתה", **הֵן בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת מֵאַלֶּ"ף – וְעַד תָּי"ו,** – האות האחרונה באותיות – זהו הא' והת' שבמלה "אתה", **וְהַהֵ"א** – שבמלת "אתה", **הִיא** – רומזת על **ה' מוֹצְאוֹת הַפֶּה,** – חמשת המוצאות של הדיבור, **מְקוֹר הָאוֹתִיּוֹת.** – זהו פירוש "ואתה מחיה את כולם", ש"אתה" – האותיות שלמעלה, הבאות מה' המוצאות שלמעלה, מקור האותיות, הן מחיות כל הנבראים באופן של התהוות "יש מאין", שהתהוות "יש מאין" באה בעיקר מצד **האותיות,** ולא מצד האור המאיר **על ידי** האותיות. **וְאַף שֶׁאֵין לוֹ** – להקב"ה, **דְּמוּת הַגּוּף** – כיצד, איפוא, אומרים אנו שקיים ענין האותיות למעלה, ואשר מהן דוקא באה ההתהוות "יש מאין"? **הֲרֵי מִקְרָא מָלֵא דִּבֵּר הַכָּתוּב: "וַיְדַבֵּר ה'", "וַיֹּאמֶר ה'",** – ענין של דיבור ושל אותיות, **וְהִיא** – מה שכתוב "וידבר ה', ויאמר ה'", הכוונה **לִבְחִינַת הִתְגַּלּוּת הַכ"ב אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת לַנְּבִיאִים, וּמִתְלַבְּשׁוֹת** – האותיות העליונות, **בְּשִׂכְלָם וְהַשָּׂגָתָם** – של הנביאים, **בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה,** – ולא רק בשכלם ובהשגתם, אלא **וְגַם בְּמַחֲשַׁבְתָּם וְדִבּוּרָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב[2]: "רוּחַ ה' דִּבֶּר בִּי, וּמִלָּתוֹ עַל לְשׁוֹנִי", וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָאָר"י זַ"ל [בְּשַׁעַר הַנְּבוּאָה].** – הרי, שקיים למעלה ענין של אותיות, השייכות להתלבש עד במחשבתם ודיבורם של הנביאים. **וּכְעֵין זֶה** – דומה לכך, **הִיא הִתְלַבְּשׁוּת הָאוֹתִיּוֹת** – שלמעלה, **בַּבְּרוּאִים, כְּדִכְתִיב:** – כמו שכתוב[3]: **"בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וּבְרוּחַ פִּיו** – נבראו, **כָּל צְבָאָם",** – הרי זה ענין של "דיבור" ו"רוח פה", כמו שבנבואה הוא ענין של "דיבור" ו"רוח ה'" **רַק שֶׁהִיא** – מה שהדיבור מתלבש בנבראים, הוא **עַל יְדֵי הִשְׁתַּלְשְׁלוּת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת, עַד שֶׁיּוֹרְדוֹת לַעֲשִׂיָּה גּוּפָנִית,** – בעולם העשיה, שהוא עולם גופני בעל נבראים גופניים **מַה־שֶּׁאֵין־כֵּן הַשָּׂגַת הַנְּבִיאִים הִיא** – בעולם **בַּאֲצִילוּת הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה:** – וממדריגה עליונה זו, מאיר ומתגלה לנביאים. ברם, על כל פנים, מדובר כאן על האותיות שלמעלה המתלבשות בנבראים להחיותם באופן של התהוות יש מאין.

שער היחוד והאמונה

בבריאת יש מאין שהיא למעלה מהטבע והפלא ופלא יותר מקריעת ים סוף עאכ"ו שבהסתלקו' כח הבורא מן הנברא ח"ו ישוב הנברא לאין ואפס ממש אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו וע"ז נאמר ואתה מחיה את כולם אל תקרי מחיה אלא מהוה דהיינו יש מאין ואתה הן בחי' האותיות מאל"ף ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות ואף שאין לו דמות הגוף הרי מקרא מלא דבר הכתוב וידבר ה' ויאמר ה' והיא בחי' התגלות הכ"ב אותיות עליונות לנביאי' ומתלבשות בשכלם והשגתם במראה הנבואה וגם במחשבתם ודיבורם כמ"ש רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני וכמ"ש האר"י ז"ל [בשער הנבואה] וכעין זה היא התלבשות האותיות בברואים כדכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם רק שהיא ע"י השתלשלות רבות ועצומות עד שיורדות לעשיה גופנית משא"כ השגת הנביאי' היא באצילו' המתלבשת בעולם הבריאה:

שו"א למעשה כו' ולכן מעשיו עצמאים לגמרי אחרי שבראם – אלא שקרי"ס שהוליך ה' מוכיחה שאינו]". **1.** נחמיה ט, ו. **2.** שמואל ב, כג, ב. **3.** תהלים לג, ו.

יום ראשון

יום ראשון — **ג סיון, מז לעומר** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: נשא, פרשה ראשונה עם פירש״י.
תהלים: יח־כב.
תניא: פרק נג. והנה . . . ־148־ לי״ח.

בְּשֶׁהִסְתַּפְּרוּ בִּימֵי הַגְּבָלָה, קֹדֶם עֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת, לֹא הָיְתָה רוּחַ אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הָרַשַׁ״בַּ] נוֹחָה מִזֶּה.

הַמְעַיֵּן בְּשִׁיטַת תּוֹסְפוֹת דִּבּוּר הַמַּתְחִיל ״תּוֹרָה״ (שַׁבָּת פט. א) יָבִין, שֶׁחַג הַשָּׁבוּעוֹת הוּא זְמַן עֵת רָצוֹן לְמַעְלָה, וְה׳ יִתְבָּרֵךְ מַטְרִיד אֶת הַמְקַטְרֵג עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כְּדִגְמַת הַטְרָדָתוֹ בִּשְׁעַת הַתְּקִיעוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַקָּדוֹשׁ דְּצוֹם כִּפּוּרִים.

יום שני

יום שני — **ד סיון, מח לעומר** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: נשא, שני עם פירש״י.
תהלים: כג־כח.
תניא: ובבית שני . . . ־148־ ברתא.

חַג הַשָּׁבוּעוֹת הוּא זְמַן הַמֻּכְשָׁר לַעֲשׂוֹת הַכֹּל לְטוֹבַת לִמּוּד הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, וְכֵן לְהִתְעַסֵּק בִּתְשׁוּבָה בְּהַנּוּגֵעַ לְתוֹרָה בְּאֵין מַפְרִיעַ מִשָּׁטָן הַמְקַטְרֵג, כְּדִגְמַת זְמַן הַתְּקִיעוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַקָּדוֹשׁ דְּצוֹם הַכִּפּוּרִים.

יום שלישי

יום שלישי — **ה סיון, עחה״ש, מט לעומר** — ה׳תש״ג

שיעורים. חומש: נשא, שלישי עם פירש״י.
תהלים: כט־לד.
תניא: וז״ש הינוקא . . . במ״א.

ערב חג השבועות תקנ״ז אמר רבינו הזקן תורה:

וקדשתם היום ומחר גו׳ וקדשתם היום ומחר זהו מלמעלה, אבל וכבסו שמלותם דאָס דארף מען אליין. דאָס איז געווען די גאַנצע תורה. דער צ״צ האָט מבאר געווען: וקדשתם איז געזאָגט געוואָרען צו משה׳ן, און אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, וואָס זיי קענען הייליג מאַכען דעם היינט און דעם מאָרגען, אָבער מ׳דארף דערצו וכבסו שמלותם – לבושי מחשבה דבור ומעשה, וואָס דאָס דארף מען אליין.

עֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת תקנ״ז אָמַר רַבֵּנוּ הַזָּקֵן תּוֹרָה:

״וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר גו׳״. ״וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר״ זֶהוּ מִלְּמַעְלָה, אֲבָל ״וְכִבַּסוּ שִׂמְלֹתָם״ זֶה צָרִיךְ [לַעֲשׂוֹת] לְבַד. זוֹ הָיְתָה כָּל הַ׳תּוֹרָה׳. הַ״צֶּמַח צֶדֶק״ בֵּאֵר: ״וְקִדַּשְׁתָּם״ נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה, וְאִתְפַּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה בְּכָל דָּרָא וְדָרָא – שֶׁהֵם יְכוֹלִים לְקַדֵּשׁ אֶת ׳הַיּוֹם׳ וְאֶת הַ׳מָּחָר׳; אַךְ נָחוּץ לְכָךְ ״וְכִבַּסוּ שִׂמְלֹתָם״ – לְבוּשֵׁי מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, שֶׁזֶּה צָרִיךְ [לַעֲשׂוֹת] לְבַד.

יום רביעי

יום רביעי — ו סיון, א דחה"ש — ה'תש"ג

בִּשְׁעַת קְרִיאַת עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת עוֹמְדִים וּפְנֵיהֶם אֶל הַסֵּפֶר תּוֹרָה, אֵין אוֹמְרִים אַקְדָּמוּת.

שיעורים. חומש: נשא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: לה־לח.
תניא: לקוטי אמרים .. הנקרא בשם . . . ואחדותו ית'.

הִסְתַּלְּקוּת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב – בַּיּוֹם הָרְבִיעִי א דְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת תק"ך, וּמְנוּחָתוֹ כָּבוֹד בְּמעֶזִיבּוּשׁ. אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן אָמַר עַל זֶה – יוֹם ד כ בְּכִסְלֵו תקנ"ט בְּפִעֶטעֶרְבּוּרְג – בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נִטְלוּ הַמְּאוֹרוֹת.

יום חמישי

יום חמישי — ז סיון, ב דחג השבועות [בחו"ל] — ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: לט־מג.
תניא: שער היחוד . . . כולא חד.

נְטִילַאוּת בַּפַּיִם:

כְּשֶׁאוֹמְרִים תֵּבֵת יְבָרֶכְךָ - הַמִּתְבָּרֵךְ רֹאשׁוֹ בְּאֶמְצַע. ה' - מֵסֵב רֹאשׁוֹ לִימִינוֹ, שֶׁהִיא שְׂמֹאל הַמְּבָרֵךְ. וְיִשְׁמְרֶךָ - בָּאֶמְצַע. יָאֵר - לִשְׂמֹאלוֹ שֶׁהִיא יְמִין הַמְּבָרֵךְ וְכוּ'. שָׁלוֹם - רֹאשׁוֹ בְּאֶמְצַע. אֲמִירַת רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם - בִּשְׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים מְנַגְּנִים דַּוְקָא, אֲבָל כְּשֶׁאוֹמְרִים הַתֵּבוֹת צָרִיךְ לִשְׁמוֹעַ. כְּשֶׁמְּנַגְּנִים לְ"וְיָשֵׂם", אוֹמְרִים רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם . . . הַצַּדִּיק. כְּשֶׁמְּנַגְּנִים לְתֵבַת "לְךָ" - וְאִם . . . אֱלִישָׁע. לְ"שָׁלוֹם" - וּכְשֵׁם . . . לְטוֹבָה. כְּשֶׁאוֹמְרִים [הַכֹּהֲנִים] "שָׁלוֹם" - אוֹמְרִים [הַקָּהָל] "וְתִשְׁמְרֵנִי וּתְחָנֵנִי וְתִרְצֵנִי". "אַדִּיר בַּמָּרוֹם" אוֹמְרִים אַחַר עֲנִיַּת אָמֵן, כְּשֶׁעֲדַיִן הַטַּלִּית עַל פָּנָיו.

יום ששי

יום ששי — ח סיון, אסרו חה"ש [בחו"ל] — ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, ששי.
תהלים: מד־מח.
תניא: פרק ב. והנה . . . ־154־ אינו כן.

דער עולם הזה הגשמי איז א געמיש פון גינוניא של הקב"ה (א צוזאמענקונפט פלאַץ, וואו השי"ת כביכול קומט זיך צוזאמען מיט דעם אדם בחיר הנבראים) און גנת אגוז (בגימטריא חטא). און השי"ת גיט א בחירה חפשית צום מענשען, אז דער מענש קען זיך אליין אויסקלייבן א וועג אין לעבען.

הָעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי הוּא תַּעֲרֹבֶת שֶׁל "גִּינוּנְיָא" שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (מְקוֹם מִפְגָּשׁ, שֶׁבּוֹ ה' יִתְבָּרֵךְ כִּבְיָכוֹל מִזְדַּמֵּן עִם הָאָדָם בְּחִיר הַנִּבְרָאִים) וְ"גִנַּת אֱגוֹז" [=הַמִּלָּה 'אֱגוֹז' עִם הַכּוֹלֵל] (בְּגִימַטְרִיָּא חֵטְא) . וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מַעֲנִיק בְּחִירָה חָפְשִׁית לָאָדָם, שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לִבְחֹר בְּעַצְמוֹ דֶּרֶךְ בַּחַיִּים.

שבת קודש

שבת — ט סיון — ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: מט־נד.
תניא: וכ"ש . . . ־154־ הבריאה.

די וועלט דארף האָבען טהרת האויר. טהרת האויר איז נאָר דורך אותיות התורה. די אותיות שבתורה זיינען א שמירה כללית און א שמירה פרטית. חלוקת השתא סדרי

משנה (בעל־פה) איז א "ובלכתך בדרך"דיקער. די משנה משניות וואָס מען וועט חזר'ן וואו מען וועט זיין, אין וואָס פאר א פּלאַץ מען וועט זיין, וועט באלייכטען די פארבינדונג פון ישראל מיט קוב"ה. משנה איז אותיות נשמה. עס איז זייער שווער צו געפינען די ווערטער אויסצודריקען דעם גרעסטען תועלת בעזה"י אין דער שמירה כללית און דער שמירה פרטית, וואָס דער כסדר'דיגער חזר'ן משניות וועט בעזה"י ברייגגען. און עס פעלען אויס די ווערטער צו באַשרייבען דעם גרויסען נחת רוח, וואָס מען וועט פארשאַפען דעם בורא עולם ב"ה.

הָעוֹלָם זָקוּק לְטָהֲרַת הָאֲוִיר. טָהֲרַת הָאֲוִיר הִיא רַק עַל יְדֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה הֵן שְׁמִירָה כְּלָלִית וּשְׁמִירָה פְּרָטִית. חֲלֻקַּת הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה (בְּעַל פֶּה) הִיא "וּבְלֶכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ". הַמִּשְׁנָה־מִשְׁנָיוֹת שֶׁיְּשַׁנְּנוּ אוֹתָם הֵיכָן שֶׁיִּמְצָאוּ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּמְצָאוּ - יָאִירוּ אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁל יִשְׂרָאֵל עִם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. מִשְׁנָה הִיא אוֹתִיּוֹת נְשָׁמָה. קָשֶׁה מְאֹד לִמְצֹא אֶת הַמִּלִּים לְהַבִּיעַ אֶת הַתּוֹעֶלֶת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרֵךְ, בַּשְּׁמִירָה הַכְּלָלִית וּבַשְּׁמִירָה פְּרָטִית, שֶׁהַחֲזָרָה הַסִּדִירָה שֶׁל מִשְׁנָיוֹת תָּבִיא, בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרֵךְ, וַחֲסֵרוֹת הַמִּלִּים לְתָאֵר אֶת גֹּדֶל נַחַת הָרוּחַ שֶׁיִּגְרְמוּ לְבוֹרֵא עוֹלָם בָּרוּךְ הוּא.

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד סיון, תשי"ט
ברוקלין.

מר חיים שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט' סיון, בו כותב אודות ענין השלום וכו'.

כבר הודיעתנו תורתנו תורת חיים, אמיתית ענין השלום, ואיך שביד כל אחד מישראל לעשות בזה, על ידי הפצת עניני תורתנו, שניתנה לעשות שלום בעולם, ולא להסתפק בהנהגת עצמו באופן כזה, אלא להשפיע בכל הסביבה, ובזה גם בסיוע ביסוס הישיבות בם לומדים תורה ביראת שמים, ויסוד ישיבות חדשות ברוח זה.

והקמת מכון לשלום עולמי וכו', מלבד שכבר בכמה מקומות לומדים כביכול ענין זה, ולעת עתה לא נראה כל תועלת, מלבד בזבוז ממון וכחות ומרץ, הנה כל פרוטה ופרוטה שיתנו בנ"י למכון האמור, הלואי שלא תזיק, ובודאי שלא תביא תועלת, ועל האיש הישראלי ליתן כספו לעניני תורה ומצותי' שבהם השכר בטוח ואין הפסד.

לפלא שאין מזכיר דבר מפעולותיו הוא בהפצת היהדות, שכנ"ל זהו תפקידו הראשון של כל אחד מבני ישראל, ותקותי שאין זה אלא חסרון בכתיבה אבל עושה כל התלוי בו בשטח האמור.

בכבוד ובברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

למה ממתינים בין בשר לחלב? יום ראשון ג' סיון ה'תשע"ג

הלכות מאכלות אסורות פרק ט, הלכה כח: מִי שֶׁאָכַל בָּשָׂר בַּתְּחִלָּה... לֹא יֹאכַל אַחֲרָיו חָלָב עַד שֶׁיִּהְיֶה בֵּינֵיהֶן כְּדֵי שִׁעוּר סְעֻדָּה אַחֶרֶת... מִפְּנֵי הַבָּשָׂר שֶׁל בֵּין הַשִּׁנַּיִם שֶׁאֵינוֹ סָר בְּקִנּוּחַ.

הרמב"ם מנמק את חיוב ההמתנה בין אכילת בשר לחלב מפני הבשר של בין השיניים. כלומר, קיים חשש שבעת אכילת מאכלי החלב הבשר שנותר בין השיניים יצא ויתערב עם מאכלי החלב.

אך לדעת רש"י (חולין קה, א ד"ה אסור) חיוב ההמתנה הוא משום שהבשר פולט שומן וטעמו נרגש בפה לאחר האכילה.

ונפקא מינה בין השיטות:

א) הלועס בשר ואינו בולעו: לדעת רש"י אין צריך לשהות אחריו, כי מאחר שלא אכלו אין הטעם נמשך בפיו, אך לדעת הרמב"ם הלעיסה עצמה אוסרת מחמת הבשר הנותר בין השיניים.

ב) שהה שש שעות מאכילת הבשר אך עדיין נותר בשר בין שיניו – האם חייב להסירו? לדעת הרמב"ם שההמתנה היא מחמת הבשר שבין השיניים, הרי מכך ששיעור ההמתנה הוא שש שעות מוכח שלאחר מכן בשר זה מאבד את חשיבותו ואינו אסור וממילא אין צריך להסירו, אך לדעת רש"י שחיוב ההמתנה הוא משום הטעם הנמשך בפה לאחר האכילה, המתנת שש שעות מועילה לענין זה, אך לא לשיירי בשר הנמצאים בפה שאם ישנם חובה להסירם אף לאחר שש שעות (טור יו"ד סי' פט).

ולגבי אכילת בשר לאחר גבינה קשה: הרמ"א (יו"ד פט, ב) כתב שיש מחייבים להמתין והט"ז (שם סק"ד) ביאר שהדבר תלוי בטעם חיוב ההמתנה אחרי אכילת בשר: לדעת רש"י שהוא מצד הטעם הנמשך לאחר האכילה, יש להמתין גם לאחר אכילת גבינה קשה שטעמה נמשך, אך לדעת הרמב"ם שהוא משום הבשר שבין השיניים אין להחמיר אלא בבשר ולא בגבינה, שכן בגמרא (חולין קה, א) נלמד דין זה שבשר שבין השיניים חשוב כבשר מהפסוק 'הבשר עודנו בין שיניהם', ואם כן הדין אמור רק בבשר, ודברים אחרים, והגבינה בכללם, מאבדים את חשיבותם לאחר שנלעסו, ולכן אין להמתין אחריה שש שעות.

אך יש סוברים שהפסוק מלמדנו שכל מאכל נשאר בחשיבותו גם לאחר הלעיסה, וגם לדעת הרמב"ם יש לחשוש לגבינה הנותרת בין השיניים (פר"ח שם. ערוך השולחן שם סי"א).

יין הגוי - מתי מותר בהנאה? יום שני ד' סיון ה'תשע"ג

הלכות מאכלות אסורות פרק יא, הלכה ז: גֵּר תּוֹשָׁב, וְהוּא שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שֶׁבַע מִצְוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ – יֵינוֹ אָסוּר בִּשְׁתִיָּה וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה... וְכֵן כָּל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּגוֹן אֵלּוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים – יֵינָן אָסוּר בִּשְׁתִיָּה וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה.

יין הגויים ('סתם יינם') אסור בהנאה מגזירת חכמים כמו יין שנתנסך (לעיל ה"ג), אבל יין של גוי שאינו עובד עבודה זרה מותר בהנאה ואסור רק בשתיה.

ובטעם הדבר כתב הרשב"א (תורת הבית, בית הייו ש"א, הובא בכסף משנה):

בתחילה אסרו חכמים סתם יינם משום בנותיהם ("שהיין בוער בו ומביא לידי בנותיהן" - רש"י ע"ז לו, ב) ולא אסרוהו בהנאה אלא בשתיה, ובית דין שאחריהם הוסיפו וגזרו איסור הנאה מחשש שמא ניסך בו, כי היו רגילים לנסך לעבודה זרה. ואם כן, בגוי שאינו עובד ע"ז נותרה רק הגזירה הראשונה לאסור בשתיה בלבד.

ואם כן יש לדייק בדברי הרמב"ם "גר תושב, והוא שקיבל עליו שבע מצוות.. יינו אסור בשתיה ומותר בהנאה", ומשמע שאם יחסר משבע המצוות ויקבל עליו רק שש מצוות (ובכלל זה איסור ע"ז) עדיין יינו אסור בהנאה. וצריך להבין: מדוע יגרע מגוי שאינו עובד ע"ז ולא קיבל על עצמו את שאר המצוות שיינו מותר בהנאה?

וביאר ה'כסף משנה':

א. גוי שהאומה שלו מוחזקת שאינה עובדת ע"ז יינו מותר בהנאה, אבל אם כל האומה עובדת ע"ז, אף שהיחיד קיבל על עצמו לא לעבוד, לא יצא מכלל האומה עד שיקבל על עצמו שבע מצוות בני נח. ולכן דייק הרמב"ם וכתב רק "גוי שאינו עובד ע"ז כגון אלו הישמעאלים" שכל האומה מוחזקת שאינה עובדת ע"ז - יינן מותר בהנאה.

ב. גם גוי יחיד המוחזק שאינו עובד ע"ז, אף שאומתו עובדת, יינו מותר בהנאה אפילו אם אינו מקיים שאר מצוות בני נח. והרמב"ם שהזכיר גר תושב (שקיבל עליו שבע מצוות) אין כוונתו שרק אם קיבל עליו שבע מצוות יינו מותר בהנאה, אלא אדרבה שגם אם קיבל עליו שבע מצוות יינו אסור בשתיה.

עכבר שנפל למשקה יום שלישי ה' סיון ה'תשע"ג

הלכות מאכלות אסורות פרק טו, הלכה לא: עַכְבָּר שֶׁנָּפַל לְשֵׁכָר אוֹ לְחֹמֶץ – מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשִׁשִּׁים; שֶׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא טַעֲמוֹ בְּשֵׁכָר וּבְחֹמֶץ מַשְׁבִּיחַ. אֲבָל אִם נָפַל לְיַיִן אוֹ לְשֶׁמֶן אוֹ לִדְבַשׁ – מֻתָּר, וַאֲפִלּוּ נָתַן טַעַם, מִפְּנֵי שֶׁטַּעְמוֹ פּוֹגֵם. שֶׁכָּל אֵלּוּ צְרִיכִין לִהְיוֹתָן מְבֻשָּׁמִים, וְזֶה מַסְרִיחָן וּמַפְסִיד טַעְמָן.

הגמרא (ע"ז סט, א) מסתפקת בעכבר שנפל לחומץ האם העכבר פוגם את החומץ ואין צריך שישים או ש"החומץ טעמו קשה ואין השרץ מפיגו לתת בו טעם" וצריך לשער בשישים. ולמסקנת הגמרא, יש לשערו בשישים כי חוששים שמא העכבר משביח את החומץ והשיכר (רי"ף שם).

וכתב הר"ן (שם) שלדעת הרמב"ם דוקא בחומץ ושכר צריך שישים לפי שמשביחן, אבל בשמן ויין ושאר משקין העכבר פוגם ומותר. וכן יש לדייק מהגמרא שהסתפקה רק בנפל לחומץ - שבשאר משקין פשוט שמותר (ביאור הגר"א, יו"ד סי' קד, ז).

אבל הרש"ל (חולין, פ"ז, סי' מח) כתב שמדברי הרמב"ם "שכל אלו צריכין להיות מבושמים" וכוונתו ליין שמן ודבש – משמע שגם בשאר משקין צריך שישים ולכן לדעתו "נכון להחמיר ולאסור כל המשקין חוץ מיין ושמן ודבש מהותך". ולפי הדיוק מדברי הגמרא שהסתפקה רק בנוגע לחומץ ולא גם בנוגע לשאר משקין – בא ללמד שיין ושמן ודבש מותרים, מפני שצריכים להיות מבושמים (ביאור הגר"א, שם, ח).

וב'שלחן ערוך' (יו"ד סי' קד, ס"ב) פסק: "אם נפל ליין ושמן או לשאר משקין פוגם בודאי, ואין צריך שישים לבטל פליטתו". וכתב על־כך ה'פרי חדש': "אנו אין לנו אלא פסק שולחן ערוך". אבל הש"ך והט"ז (שם) הביאו את דברי הרש"ל בדעת הרמב"ם שבכל שאר המשקין, מלבד יין ושמן ודבש, יש להחמיר ולהצריך שישים.

האם מותר לטבול כלי חדש בשבת?

יום רביעי ו' סיון ה'תשע"ג

הלכות מאכלות אסורות פרק יז, הלכה ה: טְבִילָה זוֹ שֶׁמַּטְבִּילִין כְּלֵי הַסְּעֻדָּה הַנִּלְקָחִין מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְאַחַר כָּךְ יֶחְדּוּ לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה – אֵינָן לְעִנְיַן טֻמְאָה וְטָהֳרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.

לדעת הרמב"ם חיוב טבילת כלים הוא מדברי סופרים, אבל לדעת רוב הפוסקים טבילת כלים היא מן התורה (ראה אנצ"ת ערך טבילת כלים הע' 21). וכתב אדמו"ר הזקן - "העיקר כדברי האומרים שטבילת כלים היא מן התורה" (שו"ע או"ח סי' שכג ס"ח).

ו'נפקא מינה' למעשה – האם קטן נאמן על טבילת כלים ואפשר לשלוח בידו כלים להטבילם. לפי הדעה שטבילת כלים היא דרבנן, יש לקטן נאמנות על כך (ראה מג"א או"ח סי' תלז, סק"ח) אבל למעשה "אין מאמינים קטן על טבילת כלים" (יו"ד, סי' קכ סי"ד) – "לפי שטבילת כלים דאורייתא" (ט"ז, שם, סקט"ז).

ולכאורה היה אפשר לומר 'נפקא מינה' נוספת – האם מותר להטביל בשבת כלי חדש (הנלקח מן הגוי); אם טבילת כלים היא מן התורה, הרי היא תיקון כלי ואסורה בשבת ואם היא מדברי סופרים – הרי היא מותרת בשבת "ואינו חשוב כמתקן כלי, הואיל ומן התורה מותר להשתמש בו בלא טבילה, ואין חיוב טבילתו אלא מדברי סופרים" (שו"ע אדה"ז, שם).

אך למעשה, כתב ה'מגיד משנה' (הל' יו"ט פ"ד הי"ח) שגם לדעת הרמב"ם שטבילת כלים היא מדברי סופרים, אין להטביל כלי חדש בשבת כי דוקא טבילת כלים שנטמאו לא נחשבת תיקון כלי, "שאפילו קודם טבילה היה הכלי ראוי להשתמש בו לטומאה בטמא ולמי שאינו אוכל חולין בטהרה, ומשום הכי לא חשבי הטבילה תקון", אבל טבילה של כלים חדשים הנלקחים מהגוי שללא הטבילה אינם ראויים לשימוש, ודאי שטבילתם נראית כתיקון כלי ואסורה לכל הדעות.

בין שחיטה להפרשת תרומה

יום חמישי ז' סיון ה'תשע"ג

הלכות שחיטה פרק ד, הלכה ט: מֻמְחֶה שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק... הֲרֵי זֶה שׁוֹחֵט לְכַתְּחִלָּה. וְכֵן מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ – הֲרֵי זֶה שׁוֹחֵט.

לגבי 'נשתתק' כותב הרמב"ם שיכול לשחוט לכתחילה, אך לגבי מי שאינו שומע כתב 'הרי זה שוחט' ולא כתב לכתחילה. ומכך מדייק הרא"ש (חולין פ"א סי' ג) שאכן לכתחילה עדיף שחרש שלא ישחט, והטעם הוא משום שצריך לברך קודם השחיטה ומי שאינו מדבר ('נשתתק') יכול לשמוע את הברכה מאחר ולצאת ידי חובתו, אך מי שאינו יכול לשמוע את הברכה לא ישחט לכתחילה.

ומקשה ה'בית יוסף' (יו"ד סי' א ד"ה וחרש): אם כן, מדוע אילם יכול לשחוט לכתחילה, והרי בהפרשת תרומה שנינו שאילם לא יתרום לכתחילה משום שאינו יכול לברך בעצמו (ואף שיכול לשמוע מאחר, לכתחילה עדיף שעושה המצוה יברך בעצמו)?

ומבאר הט"ז (יו"ד שם סקי"ז):

יש לחלק בין ברכת הפרשת תרומה לברכת השחיטה: ברכת הפרשת תרומה היא על המצוה ולכן עדיף שעושה המצוה יברך, ואם אינו יכול לברך ראוי שיניח את עשיית המצוה לאחר, אך בשחיטה הברכה אינה על קיום המצוה שהרי אין מצוה בשחיטה אלא שאם רוצה לאכול עליו לשחוט, וברכה זו נחשבת כ'ברכת השבח' - שבח לקב"ה שקידשנו ואסר עלינו בשר ללא שחיטה, ונמצא שברכה זו אינה שייכת דוקא לשוחט אלא לכל אחד מישראל השייך באיסור זה, ולכן יכול האילם לשחוט לכתחילה אף שאינו יכול לברך בעצמו, כי הברכה אינה שייכת דוקא לשוחט.

וכן מצאנו בברכת אירוסין, שהחתן מקדש אך הרב מברך את הברכה, מאחר שהברכה אינה על מעשה הקידושין אלא היא ברכת השבח ("שאסר לנו את הארוסות...").

ומכל מקום, חרש לא ישחט לכתחילה, כי אף שהברכה

אינה על קיום המצוה אלא היא ברכת השבח, מכל מקום היא קשורה למעשה השחיטה, שהרי אין לברך אלא בשעת שחיטה ולכן ראוי שתהא שייכות בין המברך לשוחט בכך שהשוחט שומע את הברכה, שאם לא כן אין כל צירוף בין מעשה השחיטה שלו לברכת חברו, וכאילו זה שוחט כאן וזה מברך במקום אחר (הר צבי יו"ד סי' א).

כל יתר כ'נטול' או כ'חסר'? יום שישי ח' סיון ה'תשע"ג

הלכות שחיטה פרק ח, הלכה י"א: בְּהֵמָה שֶׁהָיְתָה חֲסֵרָה רֶגֶל בִּתְחִלַּת בְּרִיָּתָהּ – טְרֵפָה. וְכֵן אִם הָיְתָה יְתֵרָה רֶגֶל; שֶׁכָּל הַיָּתֵר – כְּחָסֵר הוּא.

לדעת הרמב"ם (לקמן הכ"ד), כאשר הבהמה אסורה משום איבר חסר – הרי זה גם בחסר בידי שמיים מתחילת ברייתו, ואילו כשנאסרה משום שאיבר ניטל – אסורה רק אם ניטל בידי אדם.

לכן, באיבר שנאמר בו "אם ניטל טריפה" (כגון כבד שנאמר בו "ניטל הכבד – טריפה" ולא "נחסר הכבד"), הבהמה נאסרת רק אם נחתך בידי אדם, אבל אם היתה חסירה אותו איבר מתחילת ברייתה, מותרת. ואילו באיבר שנאמר בו "אם חסר – טריפה", אסורה אם היתה חסירה אותו מתחילת ברייתה, וכל שכן אם נחתך בידי אדם.

והיתר שהוא כנטול, לדעת הרמב"ם אינו כנטול בידי אדם אלא כחסר בידי שמיים מתחילת ברייתו, ולכן מדייק וכותב "שכל היתר חסר הוא", היינו כחסר בידי שמיים מתחילת ברייתו.

ולפי זה אם נמצאו בבהמה שני כבדים – כשרה, שהרי אם לא היה לה כבד מתחילת ברייתה כשרה (ורק אם נחתך בידי אדם טריפה), וכל יתר הוא רק כחסר מתחילת ברייתה.

אך לדעת הרשב"א, אף באלו שנאמר בהם "אם ניטל – טריפה", האיסור הוא בין בניטל בידי אדם ובין בחסר בידי שמים, ואם נמצאו בבהמה שני כבדים בבהמה - טריפה, כי "יתר כנטול", ואין הבדל אם ניטל בידי אדם או חסר בידי שמים (טור יור"ד סי' נ, ובית יוסף שם סו"ס מ"א).

וכתב הרמ"א (יור"ד סי' נ סע' ב) ש"בהפסד מרובה יש לסמוך אמכשירין", היינו שיטת הרמב"ם.

נאמנות אדם על עצמו שבת קודש ט' סיון ה'תשע"ג

הלכות שחיטה פרק י, הלכה יד: כָּל טַבָּח שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַטְּרֵפוֹת הָאֵלּוּ וַהֲרֵי הוּא בְּחֲזָקַת כַּשְׁרוּת – מֻתָּר לוֹ לִשְׁחֹט וְלִבְדֹּק לְעַצְמוֹ וְלִמְכֹּר, וְאֵין בָּזֶה חֵשָׁשׁ; שֶׁעֵד אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין, בֵּין יֵשׁ לוֹ הֲנָיָה בְּעֵדוּתוֹ בֵּין אֵין לוֹ.

מן הדין המוחזק בכשרות רשאי להיות שוחט ובודק לעצמו ולמכור לאחרים, למרות שאם נמצאה טריפה מפסיד. ועם זאת הטבח צריך ליטול שכר מן הטריפות, כדי שלא יבוא להקל ולהכשיר כדי לקבל שכר מהכשרות. וכתב הרמ"א שלכן נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא הממונים מן הקהל.

והקשה הט"ז (הל' שחיטה סי' יח ס"ק טו): מדוע מותר לטבח לשחוט ולבדוק לעצמו ולמכור לאחרים והרי שנינו (נגעים פ"ב) "כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו", והטעם הוא כדברי הגמרא (בכורות לא, א) משום שאדם חשוד על ממונו.?

ומתרץ: בבכורות יש איסור בוודאי אבל בבדיקת כשרות הבהמה, כיוון שרוב השוחטים מומחים, השוחט נאמן גם כאשר הוא מוכר את הבהמות ששחט בעצמו. והט"ז מסיים בהוראה מעניינת: מותר לאדם לשחוט בעצמו "אבל אם אירע לו הוראה - לא יורה". מוסיף על כך אדמו"ר הזקן:

"ולפי זה אין לשום חכם להורות היתר בשלו אלא בטרפות וכהאי גוונא דאיכא חזקה דהיתרא, אבל לא במידי דאתחזק איסורא כשחיטה וכהאי גוונא".

אדמו"ר הזקן מביא דעות אחרות, לפיהן ההבדל הוא אחר: לגבי שוחט שסוחר בבשר ששוחט אין הבדל בין 'בכורות' ל'בדיקת הכשרות', אבל בשוחט את הבהמה שלו, חוששים לחשד רק בבכורות כי התרת בכורות אינה אלא במומחה שנתן לו הנשיא שבארץ ישראל רשות ואומר לו התר בכורות במומן, ואפילו היה מום גדול וגלוי לא יתירו אלא מומחה שנטל רשות (כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות בכורות).

ומאחר שהתרת בכורות היא רק ברשות, כי עשו מעלה בקדשים שלא יהיו מסורים לכל, אלא למי שהנשיא רואה בו ראוי לכך, עשו בהם גם מעלה זו שלא להאמין לאדם על בכורות עצמו. מה שאין כן בכל האיסורים שאין צריך נטילת רשות מיוחדת להורות בהם - יכול להורות אף בשלו. ולכן היודע הלכות שחיטה יכול להורות היתר אף בשלו, כי עד אחד נאמן באיסורין אף על פי שיש לו הנאה בעדות כמ"ש הרמב"ם (בפירוש המשניות לבכורות שם).

(שו"ע אדה"ז קו"א להל' שחיטה סי"ח, ס"ק י)

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – ג'־ט' סיון ה'תשע"ג

יום א' ג' סיון ה'תשע"ג

הִלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת

פֶּרֶק ח

א. גִּיד הַנָּשֶׁה - נוֹהֵג בִּבְהֵמָה וְחַיָּה הַטְּהוֹרִין, וַאֲפִלּוּ בִּנְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת שֶׁלָּהֶן; וְנוֹהֵג בִּשְׁלִיל וּבְמִקְדָּשִׁין, בֵּין קָדָשִׁים הַנֶּאֱכָלִין בֵּין קָדָשִׁים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין. וְנוֹהֵג בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין, וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמֹאל. וְאֵין אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא שֶׁעַל כַּף הַיָּרֵךְ בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ"; אֲבָל שְׁאָר הַגִּיד שֶׁלְּמַעְלָה מִן הַכַּף, וְשֶׁלְּמַטָּה עַד סוֹפוֹ, וְכֵן חֵלֶב שֶׁעַל הַגִּיד - אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וּשְׁנֵי גִידִין הֵן - הַפְּנִימִי הַסָּמוּךְ לָעֶצֶם, אָסוּר מִן הַתּוֹרָה; וְהָעֶלְיוֹן כֻּלּוֹ, אָסוּר מִדִּבְרֵיהֶם.

ב. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנָּשֶׁה הַפְּנִימִי, מִמָּקוֹם שֶׁעַל הַכַּף - לוֹקֶה; וְאִם אָכַל מֵחֶלְבּוֹ, אוֹ מִשְּׁאָר הַגִּיד הַפְּנִימִי, אוֹ מִכָּל הַחִיצוֹן - מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְכַמָּה שִׁעוּר אֲכִילָה? כַּזַּיִת; וְאִם אָכַל הַגִּיד שֶׁעַל הַכַּף כֻּלּוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ כַּזַּיִת - לוֹקֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּבְרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ.

ג. אָכַל כַּזַּיִת מִגִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל יָמִין וְכַזַּיִת מִגִּיד שֶׁל שְׂמֹאל, אוֹ שֶׁאָכַל שְׁנֵי גִידִין כֻּלָּן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן כַּזַּיִת - לוֹקֶה שְׁמוֹנִים; וְכֵן הוּא לוֹקֶה עַל כָּל גִּיד וָגִיד.

ד. הָעוֹף - אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גִּיד הַנָּשֶׁה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ כַּף יָרֵךְ אֶלָּא יְרֵכוֹ עָגֹל. וְאִם נִמְצָא עוֹף שֶׁיְּרֵכוֹ כְּיָרֵךְ הַבְּהֵמָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּף - גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁלּוֹ אָסוּר, וְאֵין לוֹקִין עָלָיו. וְכֵן בְּהֵמָה שֶׁכַּף יַרְכָהּ אָרֹךְ כְּשֶׁל עוֹף - גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁלָּהּ אָסוּר, וְאֵין לוֹקִין עָלָיו.

ה. הָאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה מִבְּהֵמָה וְחַיָּה הַטְּמֵאִין - פָּטוּר, לְפִי שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג בִּטְמֵאָה אֶלָּא בִּבְהֵמָה שֶׁכֻּלָּהּ מֻתֶּרֶת; וְאֵינוֹ כְּאוֹכֵל מִשְּׁאָר גּוּפָהּ, שֶׁאֵין הַגִּידִין מִכְּלַל הַבָּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם אָכַל מֵחֶלֶב שֶׁעַל הַגִּיד, הֲרֵי זֶה כְּאוֹכֵל מִבְּשָׂרָהּ.

ו. הָאוֹכֵל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל נְבֵלָה, אוֹ שֶׁל טְרֵפָה, אוֹ שֶׁל עוֹלָה - חַיָּב שְׁתַּיִם; מִתּוֹךְ שֶׁנִּכְלַל בְּאִסּוּר שְׁאָר גּוּפָהּ שֶׁהָיָה מֻתָּר, נִכְלַל גַּם הַגִּיד וְנוֹסַף עָלָיו אִסּוּר אַחֵר.

ז. הַנּוֹטֵל גִּיד הַנָּשֶׁה - צָרִיךְ לְחַטֵּט אַחֲרָיו, עַד שֶׁלֹּא יַשְׁאִיר מִמֶּנּוּ כְּלוּם. וְנֶאֱמָן הַטַּבָּח עַל גִּיד הַנָּשֶׁה, כְּשֵׁם שֶׁנֶּאֱמָן עַל הַחֵלֶב; וְאֵין לוֹקְחִין בָּשָׂר מִכָּל טַבָּח, אֶלָּא אִם הָיָה אָדָם כָּשֵׁר וּמֻחְזָק בְּכַשְׁרוּת - הוּא שֶׁשּׁוֹחֵט לְעַצְמוֹ, וּמוֹכֵר, וְנֶאֱמָן.

ח. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּחוּצָה לָאָרֶץ; אֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּהּ לְיִשְׂרָאֵל, לוֹקְחִין מִכָּל אָדָם.

ט. טַבָּח הַנֶּאֱמָן לִמְכֹּר בָּשָׂר, וְנִמְצָא בְּשַׂר נְבֵלָה אוֹ בְּשַׂר טְרֵפָה - מַחְזִיר אֶת הַדָּמִים לַבְּעָלִים; וּמְשַׁמְּתִין אוֹתוֹ, וּמַעֲבִירִין אוֹתוֹ. וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה לְעוֹלָם לִקַּח מִמֶּנּוּ בָּשָׂר, עַד שֶׁיֵּלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, וַיַּחְזִיר אֲבֵדָה בְּדָבָר חָשׁוּב, אוֹ יִשְׁחֹט לְעַצְמוֹ וְיוֹצִיא טְרֵפָה לְעַצְמוֹ בְּמָמוֹן חָשׁוּב; שֶׁוַּדַּאי עָשָׂה תְּשׁוּבָה בְּלֹא הַעֲרָמָה.

י. הַלּוֹקֵחַ בָּשָׂר וְשִׁלְּחוֹ בְּיַד אֶחָד מֵעַמֵּי הָאָרֶץ, הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן עָלָיו; וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מֻחְזָק בְּכַשְׁרוּת, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא יַחְלִיף. וַאֲפִלּוּ עַבְדֵי יִשְׂרָאֵל וְאַמְהוֹתֵיהֶן [שפחותיהן] נֶאֱמָנִין בְּדָבָר זֶה; אֲבָל לֹא גּוֹיִם, שֶׁמָּא יַחְלִיף.

יא. עֶשֶׂר חֲנֻיּוֹת, תֵּשַׁע מוֹכְרוֹת בְּשַׂר שְׁחוּטָה וְאַחַת מוֹכֶרֶת בְּשַׂר נְבֵלָה, וְלָקַח בָּשָׂר מֵאַחַת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ מִמִּי לָקַח - הֲרֵי זֶה אָסוּר. אֲבָל בָּשָׂר הַנִּמְצָא מֻשְׁלָךְ בַּשּׁוּק, הַלֵּךְ אַחַר הָרֹב: אִם הָיוּ רֹב הַמּוֹכְרִין גּוֹיִם, אָסוּר; וְאִם הָיוּ רֹב הַמּוֹכְרִים יִשְׂרָאֵל, מֻתָּר.

יב. וְכֵן בָּשָׂר הַנִּמְצָא בְּיַד גּוֹי - אִם הָיוּ מוֹכְרֵי הַבָּשָׂר יִשְׂרָאֵל, מֻתָּר. זֶה הוּא דִּין תּוֹרָה; וּכְבָר אָסְרוּ חֲכָמִים כָּל הַבָּשָׂר הַנִּמְצָא, בֵּין בַּשּׁוּק בֵּין בְּיַד גּוֹי - אַף עַל פִּי שֶׁכָּל הַשּׁוֹחֲטִין וְכָל הַמּוֹכְרִין יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַלּוֹקֵחַ בָּשָׂר וְהִנִּיחוֹ בְּבֵיתוֹ, וְנֶעֱלַם מִן הָעַיִן - אָסוּר, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה לוֹ בּוֹ סִימָן, אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ בּוֹ טְבִיעוּת עַיִן וְהוּא מַכִּירוֹ וַדַּאי שֶׁהוּא זֶה, אוֹ שֶׁהָיָה צָרוּר וְחָתוּם.

יג. תָּלָה כְּלֵי מָלֵא חֲתִיכוֹת בָּשָׂר, נִשְׁבַּר הַכְּלִי וְנָפְלוּ הַחֲתִיכוֹת לָאָרֶץ, וּבָא וּמְצָאָן חֲתִיכוֹת, וְאֵין לוֹ בָּהֶן סִימָן וְלֹא טְבִיעוּת עַיִן - הֲרֵי זֶה אָסוּר; שֶׁאָנוּ אוֹמְרִין: 'אוֹתוֹ בָּשָׂר גְּרָרָתוּ חַיָּה אוֹ שֶׁרֶץ, וְזֶה בָּשָׂר אַחֵר הוּא'.

יד. גִּיד הַנָּשֶׁה מֻתָּר בַּהֲנָאָה. לְפִיכָךְ, מֻתָּר לְאָדָם לִשְׁלֹחַ לְנָכְרִי יָרֵךְ שֶׁגִּיד הַנָּשֶׁה בְּתוֹכָהּ, וְנוֹתֵן לוֹ הַיָּרֵךְ שְׁלֵמָה בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל; וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יֹאכַל מִמֶּנָּה יִשְׂרָאֵלִי זֶה קֹדֶם שֶׁיְּנַטֵּל הַגִּיד, שֶׁהֲרֵי מְקוֹמוֹ נִכָּר. לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה הַיָּרֵךְ חֲתוּכָה - לֹא יִתְּנֶנָּה לְגוֹי בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּטֹּל הַגִּיד; שֶׁמָּא יֹאכַל מִמֶּנָּה יִשְׂרָאֵל.

טו. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "לֹא תֹאכַל", "לֹא תֹאכְלוּ", "לֹא יֹאכְלוּ", "לֹא יֹאכַל" - אֶחָד אִסּוּר אֲכִילָה וְאֶחָד אִסּוּר הֲנָיָה בַּמַּשְׁמָע, עַד שֶׁיִּפְרֹט לְךָ הַכָּתוּב, כְּדֶרֶךְ שֶׁפָּרַט בַּנְּבֵלָה: "לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ", וּבַחֵלֶב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה". אוֹ עַד שֶׁיִּתְפָּרֵשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה שֶׁהוּא מֻתָּר בַּהֲנָיָה, כְּגוֹן: שְׂקָצִים, וּרְמָשִׂים, וְדָם, וְאֵבֶר מִן הַחַי, וְגִיד הַנָּשֶׁה - שֶׁכָּל אֵלּוּ מֻתָּרִין בַּהֲנָיָה מִפִּי הַקַּבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲסוּרִין בַּאֲכִילָה.

טז. כָּל מַאֲכָל שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָיָה - אִם נֶהֱנָה וְלֹא אָכַל, כְּגוֹן שֶׁמָּכַר אוֹ נָתַן לְגוֹי אוֹ לְכֶלָבִים, אֵינוֹ לוֹקֶה; וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת, וְהַדָּמִים מֻתָּרִין. וְכָל דָּבָר שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻתָּר בַּהֲנָיָה,

אָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה, וּלְכַוֵּן מְלַאכְתּוֹ [להתעסק במכוון] בִּדְבָרִים אֲסוּרִין; חוּץ מִן הַחֵלֶב, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר בּוֹ: "יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה". לְפִיכָךְ אֵין עוֹשִׂין סְחוֹרָה לֹא בִּנְבֵלוֹת, וְלֹא בִּטְרֵפוֹת, וְלֹא בִּשְׁקָצִים, וְלֹא בִּרְמָשִׂים.

יז. הַצַּיָּד שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לוֹ חַיָּה אוֹ עוֹף וְדָג טְמֵאִים וְצָדָן, אוֹ שֶׁנִּצּוֹדוּ לוֹ טְמֵאִים וּטְהוֹרִים - מֵתָּר לְמָכְרָן; אֲבָל לֹא יְכַוֵּן מְלַאכְתּוֹ לַטְּמֵאִים. וּמֵתָּר לַעֲשׂוֹת סְחוֹרָה בְּחֶלֶב שֶׁחֲלָבוֹ גּוֹי וְאֵין יִשְׂרָאֵל רוֹאֶהוּ, וּבִגְבִינַת הַגּוֹיִים, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן.

יח. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁאִסּוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה, אָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה; וְכָל שֶׁאִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶם - מֵתָּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ סְחוֹרָה, בֵּין בִּסְפֵקוֹ בֵּין בְּוַדָּאוֹ.

פֶּרֶק ט

א. בָּשָׂר בְּחֶלֶב - אָסוּר לְבַשְּׁלוֹ וְאָסוּר לְאָכְלוֹ מִן הַתּוֹרָה, וְאָסוּר בַּהֲנָיָה; וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ, וְאֶפְרוֹ אָסוּר כְּאֵפֶר כָּל הַנִּקְבָּרִין. וּמִשֶּׁיְּבַשֵּׁל מִשְּׁנֵיהֶן כַּזַּיִת - לוֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ". וְכֵן הָאוֹכֵל כַּזַּיִת מִשְּׁנֵיהֶן, מִן הַבָּשָׂר וְהֶחֱלֶב שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ כְּאֶחָד - לוֹקֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בִּשֵּׁל.

ב. לֹא שָׁתַק הַכָּתוּב מִלֶּאֱסֹר הָאֲכִילָה, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאָסַר הַבִּשּׁוּל - כְּלוֹמַר: 'וַאֲפִלּוּ בִּשּׁוּלוֹ אָסוּר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֲכִילָתוֹ'; כְּמוֹ שֶׁשָּׁתַק מִלֶּאֱסֹר הַבַּת, מֵאַחַר שֶׁאָסַר בַּת הַבַּת.

ג. אֵין אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" - וּגְדִי הוּא כּוֹלֵל וְלַד הַשּׁוֹר וּוְלַד הַשֶּׂה וּוְלַד הָעֵז, עַד שֶׁיְּפָרֵט וְיֹאמַר 'גְּדִי עִזִּים'; וְלֹא נֶאֱמַר "גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ", אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בְּהֹוֶה. אֲבָל בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁבִּשְּׁלוֹ בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה, אוֹ בְּשַׂר בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁבִּשְּׁלוֹ בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה - מֵתָּר לְבַשֵּׁל וּמֵתָּר בַּהֲנָיָה; וְאֵין חַיָּבִין עַל אֲכִילָתוֹ מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב.

ד. וְכֵן בְּשַׂר חַיָּה וָעוֹף, בֵּין בַּחֲלֵב בְּהֵמָה בֵּין בַּחֲלֵב חַיָּה - אֵינוֹ אָסוּר בַּאֲכִילָה מִן הַתּוֹרָה; לְפִיכָךְ מֵתָּר לְבַשְּׁלוֹ וּמֵתָּר בַּהֲנָיָה. וְאָסוּר בַּאֲכִילָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְשְׁטוּ הָעָם וְיָבוֹאוּ לִידֵי אִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב שֶׁל תּוֹרָה, וְיֹאכְלוּ בְּשַׂר טְהוֹרָה בַּחֲלֵב טְהוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אֵין מִשְׁמַע הַכָּתוּב אֶלָּא גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ מַמָּשׁ, לְפִיכָךְ אָסְרוּ כָּל בָּשָׂר בְּחָלָב.

ה. דָּגִים וַחֲגָבִים, מֵתָּר לְאָכְלָן בְּחָלָב; וְהַשּׁוֹחֵט עוֹף, וְנִמְצָא בּוֹ בֵּיצִים גְּמוּרוֹת - מֵתָּר לְאָכְלָן בְּחָלָב.

ו. בָּשָׂר הַמְעֻשָּׁן וְהַמְבֻשָּׁל בְּחַמֵּי טִבֶּרְיָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - אֵין לוֹקִין עָלָיו; וְכֵן הַמְבֻשָּׁל בָּשָׂר בְּמֵי חָלָב, אוֹ בַּחֲלֵב מֵתָה, אוֹ בַּחֲלֵב זָכָר, אוֹ שֶׁבִּשֵּׁל דָּם בְּחָלָב - פָּטוּר, וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב. אֲבָל הַמְבַשֵּׁל בְּשַׂר מֵתָה אוֹ חֵלֶב וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, בְּחָלָב - לוֹקֶה עַל בִּשּׁוּלוֹ; וְאֵינוֹ לוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב, שֶׁאֵין אִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב חָל עַל אִסּוּר נְבֵלָה אוֹ אִסּוּר חֵלֶב - שֶׁאֵין כָּאן לֹא אִסּוּר כּוֹלֵל, וְלֹא אִסּוּר מוֹסִיף, וְלֹא אִסּוּר בַּת אַחַת.

ז. הַמְבַשֵּׁל שְׁלִיל [עובר] בְּחָלָב, חַיָּב; וְכֵן הָאוֹכְלוֹ. אֲבָל הַמְבַשֵּׁל שִׁלְיָה, אוֹ עוֹר וְגִידִין וַעֲצָמוֹת, וְעִקְּרֵי קְרָנַיִם וּטְלָפַיִם הָרַכִּים, בְּחָלָב - פָּטוּר; וְכֵן הָאוֹכְלָן, פָּטוּר.

ח. בָּשָׂר שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הֶחָלָב, אוֹ חָלָב שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הַבָּשָׂר, וְנִתְבַּשֵּׁל עִמּוֹ - שֶׁעוּרוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם. כֵּיצַד? חֲתִיכָה שֶׁל בָּשָׂר שֶׁנָּפְלָה לְקִדְרָה רוֹתַחַת שֶׁל חָלָב - טוֹעֵם הַגּוֹי אֶת הַקִּדְרָה: אִם אָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ טַעַם בָּשָׂר, אֲסוּרָה; וְאִם לָאו, מֻתֶּרֶת. וְאוֹתָהּ חֲתִיכָה, אֲסוּרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁקָּדַם וְהוֹצִיא אֶת הַחֲתִיכָה קֹדֶם שֶׁתִּפְלֹט חָלָב שֶׁבָּלְעָה; אֲבָל אִם לֹא סִלֵּק - מְשַׁעֲרִין אוֹתָהּ בְּשִׁשִּׁים; מִפְּנֵי שֶׁהֶחָלָב שֶׁנִּבְלַע בָּהּ וְנֶאֱסַר, יָצָא וְנִתְעָרֵב עִם שְׁאָר הֶחָלָב.

ט. נָפַל חָלָב לְתוֹךְ קִדְרָה שֶׁל בָּשָׂר - טוֹעֲמִין אֶת הַחֲתִיכָה שֶׁנָּפַל עָלֶיהָ חָלָב: אִם אֵין בָּהּ טַעַם חָלָב, הַכֹּל מֻתָּר; וְאִם יֵשׁ בַּחֲתִיכָה טַעַם חָלָב - אַף עַל פִּי שֶׁאִם תִּסָּחֵט הַחֲתִיכָה לֹא יִשָּׁאֵר בָּהּ טַעַם - הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהּ עַתָּה טַעַם חָלָב, נֶאֱסְרָה אוֹתָהּ חֲתִיכָה. וּמְשַׁעֲרִין בְּכֻלָּהּ: אִם הָיָה בְּכָל שֶׁיֵּשׁ בַּקִּדְרָה, מִן הַחֲתִיכוֹת וְהַיָּרָק וְהַמָּרָק וְהַתַּבְלִין, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה חֲתִיכָה זוֹ אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מִן הַכֹּל - הַחֲתִיכָה אֲסוּרָה, וְהַשְּׁאָר מֻתָּר.

י. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא נִעַר אֶת הַקִּדְרָה בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁנָּפַל הֶחָלָב אֶלָּא לְבַסּוֹף, וְלֹא כִּסָּה. אֲבָל אִם נִעַר מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, אוֹ שֶׁכִּסָּה מִשְּׁעַת נְפִילָה עַד סוֹף - הֲרֵי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם. וְכֵן אִם נָפַל חָלָב לְתוֹךְ הַמָּרָק אוֹ לְתוֹךְ הַחֲתִיכוֹת וְלֹא נוֹדַע לְאֵיזוֹ חֲתִיכָה נָפַל - נוֹעֵר אֶת הַקִּדְרָה כֻּלָּהּ עַד שֶׁיִּתְעָרֵב הַכֹּל; אִם יֵשׁ בַּקִּדְרָה כֻּלָּהּ טַעַם חָלָב, אֲסוּרָה; וְאִם לָאו, מֻתֶּרֶת. אִם לֹא נִמְצָא גּוֹי שֶׁיִּטְעַם וְנִסְמֹךְ עָלָיו - מְשַׁעֲרִין בְּשִׁשִּׁים, בֵּין בָּשָׂר לְתוֹךְ חָלָב בֵּין חָלָב לְתוֹךְ בָּשָׂר; אֶחָד מִשִּׁשִּׁים, מֻתָּר; פָּחוֹת מִשִּׁשִּׁים, אָסוּר.

יא. קִדְרָה שֶׁבִּשֵּׁל בָּהּ בָּשָׂר, לֹא יְבַשֵּׁל בָּהּ חָלָב; וְאִם בִּשֵּׁל, בְּנוֹתֵן טַעַם.

יב. הַכְּחָל [שד הבהמה], אָסוּר מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים; שֶׁאֵין בָּשָׂר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בַּחֲלֵב שְׁחוּטָה אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. הַכְּחָל שֶׁקָּרְעוּ וּמֵרַק הֶחָלָב שֶׁבּוֹ, מֻתָּר לְצָלוֹתוֹ וּלְאָכְלוֹ; וְאִם קָרְעוּ שְׁתֵּי וַעֲרֵב, וְטָחוּ [סחט] בַּכֹּתֶל עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בּוֹ לַחְלוּחִית חָלָב - מֻתָּר לְבַשְּׁלוֹ עִם הַבָּשָׂר. וּכְחָל שֶׁלֹּא קָרְעוּ, בֵּין שֶׁל קְטַנָּה שֶׁלֹּא הֵנִיקָה בֵּין שֶׁל גְּדוֹלָה - אָסוּר לְבַשְּׁלוֹ; וְאִם עָבַר וּבִשְּׁלוֹ בִּפְנֵי עַצְמוֹ, מֻתָּר לְאָכְלוֹ; וְאִם בִּשְּׁלוֹ עִם בָּשָׂר אַחֵר - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשִׁשִּׁים, וּכְחָל מִן הַמִּנְיָן.

יג. כֵּיצַד? אִם הָיָה הַכֹּל עִם הַכְּחָל כְּמוֹ שִׁשִּׁים בַּכְּחָל - הַכְּחָל אָסוּר, וְהַשְּׁאָר מֻתָּר; וְאִם הָיָה בְּפָחוֹת מִשִּׁשִּׁים, הַכֹּל אָסוּר. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, אִם נָפַל לְקִדְרָה אַחֶרֶת - אוֹסֵר

מתוך מהדורת חזק

אוֹתָהּ, וּמִשֶּׁעָרִין בּוֹ בְּשִׁשִּׁים כְּרִאשׁוֹנָה; שֶׁהַכְּחָל עַצְמוֹ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל, נַעֲשָׂה כַּחֲתִיכָה הָאֲסוּרָה; וְאֵין מִשֶּׁעָרִין בּוֹ אֶלָּא כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּעֵת שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל, לֹא כְּמוֹת שֶׁהָיָה בְּשָׁעָה שֶׁנָּפַל.

יד. אֵין צוֹלִין אֶת הַכְּחָל שֶׁחָתְכוֹ, לְמַעְלָה מִן הַבָּשָׂר בְּשַׁפּוּד; וְאִם צָלָהוּ, הַכֹּל מֻתָּר.

טו. קֵבָה שֶׁבִּשְׁלָהּ בֶּחָלָב שֶׁבָּהּ, מֻתֶּרֶת; שֶׁאֵינוֹ חָלָב, אֶלָּא חֲרֵי הוּא כְּטִנּוּפוֹת, שֶׁחֲרֵי יִשְׁתַּנֶּה בַּמֵּעַיִם.

טז. אָסוּר לְהַעֲמִיד [לייצב] הַגְּבִינָה [באמצעות השהייה] בְּעוֹר הַקֵּבָה שֶׁל שְׁחוּטָה. וְאִם הֶעֱמִיד - טוֹעֵם אֶת הַגְּבִינָה: אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם בָּשָׂר, אֲסוּרָה; וְאִם לָאו, מֻתֶּרֶת. מִפְּנֵי שֶׁהַמַּעֲמִיד - דָּבָר הַמֻּתָּר הוּא, שֶׁקֶּבֶת שְׁחוּטָה הִיא; וְאֵין כָּאן אֶלָּא אִסּוּר בָּשָׂר בְּחָלָב, שֶׁשִּׁעוּרוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם. אֲבָל הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר קֶבֶת נְבֵלָה וּטְרֵפָה וּבְהֵמָה טְמֵאָה - הוֹאִיל וְהַמַּעֲמִיד דָּבָר הָאָסוּר בִּפְנֵי עַצְמוֹ, נֶאֱסָרָה הַגְּבִינָה מִשּׁוּם נְבֵלָה, לֹא מִשּׁוּם בָּשָׂר בְּחָלָב. וּמִפְּנֵי חֲשָׁשׁ זֶה, אָסְרוּ גְּבִינַת הַגּוֹיִים כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

יז. הַבָּשָׂר לְבַדּוֹ מֻתָּר, וְהֶחָלָב לְבַדּוֹ מֻתָּר, וּבְהִתְעָרֵב שְׁנֵיהֶן עַל יְדֵי בִּשּׁוּל יֵאָסְרוּ שְׁנֵיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ שְׁנֵיהֶן בְּיַחַד, אוֹ שֶׁנָּפַל חַם לְתוֹךְ חַם, אוֹ צוֹנֵן לְתוֹךְ חַם; אֲבָל אִם נָפַל אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶן וְהוּא חַם לְתוֹךְ הַשֵּׁנִי וְהוּא צוֹנֵן - קוֹלֵף הַבָּשָׂר כֻּלּוֹ שֶׁנָּגַע בּוֹ הֶחָלָב, וְאוֹכֵל הַשְּׁאָר. וְאִם נָפַל צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן - מַדִּיחַ הַחֲתִיכָה, וְאוֹכְלָהּ. לְפִיכָךְ, מֻתָּר לִצְרוֹר בָּשָׂר וּגְבִינָה בְּמִטְפַּחַת אַחַת, וְהוּא שֶׁלֹּא יִגְּעוּ זֶה בָּזֶה; וְאִם נָגְעוּ - מַדִּיחַ הַבָּשָׂר וּמַדִּיחַ הַגְּבִינָה, וְאוֹכֵל.

יח. מָלִיחַ [= בשר בשימור במלח] שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל מֻחְמַת מִלְּחוֹ, חֲרֵי הוּא כְּרוֹתֵחַ; וְאִם נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא כְּמוֹ הַכּוּתָּח, אֵינוֹ כְּרוֹתֵחַ.

יט. עוֹף שֶׁחוּט שֶׁנָּפַל לְחָלָב, אוֹ לְכוּתָּח שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חָלָב - אִם חַי הוּא, מְדִיחוֹ וּמֻתָּר; וְאִם צָלִי, קוֹלְפוֹ; וְאִם הָיָה בּוֹ פְּלָחִים פְּלָחִים אוֹ שֶׁהָיָה מְתֻבָּל בְּתַבְלִין, וְנָפַל לְחָלָב אוֹ לְכוּתָּח - חֲרֵי זֶה אָסוּר.

כ. אָסוּר לְהַעֲלוֹת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁהוּא אוֹכֵל עָלָיו - גְּזֵרָה מִשּׁוּם הֶרְגֵּל עֲבֵרָה, שֶׁמָּא יֹאכַל זֶה עִם זֶה; אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹף בְּחָלָב אָסוּר מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.

כא. שְׁנֵי אַכְסְנָאִין [אורחים] שֶׁאֵינָן מַכִּירִין זֶה אֶת זֶה - אוֹכְלִין עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, זֶה בְּשַׂר בְּהֵמָה וְזֶה גְּבִינָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין זֶה גַּס לִבּוֹ בָּזֶה כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל עִמּוֹ.

כב. אֵין לָשִׁין אֶת הָעִסָּה בְּחָלָב; וְאִם לָשׁ - כָּל הַפַּת אֲסוּרָה, מִפְּנֵי הֶרְגֵּל עֲבֵרָה; שֶׁמָּא יֹאכַל בָּהּ בָּשָׂר. וְאֵין שָׁטִין אֶת הַתַּנּוּר בְּאַלְיָה; וְאִם שָׁט - כָּל הַפַּת אֲסוּרָה, עַד שֶׁיַּסִּיס אֶת הַתַּנּוּר; שֶׁמָּא יֹאכַל בָּהּ חָלָב. וְאִם שִׁנָּה בְּצוּרַת הַפַּת עַד שֶׁתִּהְיֶה נִכֶּרֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאכַל בָּהּ לֹא בָּשָׂר וְלֹא חָלָב - חֲרֵי זֶה מֻתָּר.

כג. פַּת שֶׁאֲפָיָהּ עִם הַצָּלִי, וְדָגִים שֶׁצָּלָן עִם הַבָּשָׂר - אָסוּר לְאָכְלָן בְּחָלָב. קְעָרָה שֶׁאָכְלוּ בָהּ בָּשָׂר, וּבִשְּׁלוּ בָהּ דָּגִים - אוֹתָן הַדָּגִים, מֻתָּר לְאָכְלָן בְּכוּתָּח.

כד. סַכִּין שֶׁחָתַךְ בָּהּ בָּשָׂר צָלִי, וְחָזַר וְחָתַךְ בָּהּ צְנוֹן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים חֲרִיפִּין - אָסוּר לְאָכְלָן בְּכוּתָּח; אֲבָל אִם חָתַךְ בָּהּ קִשּׁוּת אוֹ אֲבַטִּיחַ - גּוֹרֵד מְקוֹם הַחֲתָךְ, וְאוֹכֵל הַשְּׁאָר בְּחָלָב.

כה. אֵין מַנִּיחִין כַּד שֶׁל מֶלַח בְּצַד כַּד שֶׁל כָּמָךְ [כותח] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹאֵב מִמֶּנּוּ, וְנִמְצָא מְבַשֵּׁל הַבָּשָׂר בְּמֶלַח זֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם הֶחָלָב; אֲבָל מַנִּיחַ כַּד הַחֹמֶץ בְּצַד כַּד הַכָּמָךְ, שֶׁאֵין הַחֹמֶץ שׁוֹאֵב מִמֶּנּוּ.

כו. מִי שֶׁאָכַל גְּבִינָה אוֹ חָלָב תְּחִלָּה - מֻתָּר לֶאֱכֹל אַחֲרָיו בָּשָׂר מִיָּד, וְצָרִיךְ שֶׁיַּדִּיחַ יָדָיו וִיקַנֵּחַ פִּיו בֵּין הַגְּבִינָה וּבֵין הַבָּשָׂר. וּבְמֵה יְקַנֵּחַ פִּיו? בְּפַת אוֹ בְּפֵרוֹת, שֶׁלּוֹעֲסָן וּבוֹלְעָן אוֹ פּוֹלְטָן; וּבַכֹּל מְקַנְּחִין אֶת הַפֶּה - חוּץ מִתְּמָרִים אוֹ קֶמַח אוֹ יְרָקוֹת, שֶׁאֵין אֵלּוּ מְקַנְּחִין יָפֶה.

כז. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּבְשַׂר בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה; אֲבָל אִם אָכַל בְּשַׂר עוֹף אַחַר שֶׁאָכַל הַגְּבִינָה אוֹ הֶחָלָב, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא קִנּוּחַ הַפֶּה וְלֹא נְטִילַת יָדַיִם.

כח. מִי שֶׁאָכַל בָּשָׂר בַּתְּחִלָּה, בֵּין בְּשַׂר בְּהֵמָה בֵּין בָּשָׂר עוֹף - לֹא יֹאכַל אַחֲרָיו חָלָב עַד שֶׁיִּשְׁהֶה בֵּינֵיהֶן כְּדֵי שִׁעוּר סְעוּדָה אַחֶרֶת, וְהוּא כְּמוֹ שֵׁשׁ שָׁעוֹת; מִפְּנֵי הַבָּשָׂר שֶׁל בֵּין הַשִּׁנַּיִם, שֶׁאֵינוֹ סָר בְּקִנּוּחַ.

פֶּרֶק י

א. כָּל אִסּוּרִין שֶׁאָמַרְנוּ, הֵם בְּמִינֵי נֶפֶשׁ חַיָּה; וְיֵשׁ אִסּוּרִין אֲחֵרִים שֶׁל תּוֹרָה, בְּזֶרַע הָאָרֶץ - וְהֵן הֶחָדָשׁ, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, וְהָעָרְלָה, וְהַטֶּבֶל.

ב. הֶחָדָשׁ כֵּיצַד? כָּל אֶחָד מֵחֲמִשֶּׁת מִינֵי תְּבוּאָה בִּלְבַד - אָסוּר לֶאֱכֹל מִן הֶחָדָשׁ שֶׁלּוֹ קֹדֶם שֶׁיִּקְרַב הָעֹמֶר בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ"; וְכָל הָאוֹכֵל כַּזַּיִת חָדָשׁ קֹדֶם הַקְרָבַת הָעֹמֶר, לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה - בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ, בֵּין בִּפְנֵי הַבַּיִת בֵּין שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת. אֶלָּא שֶׁבִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ מִקְדָּשׁ - מִשֶּׁיִּקְרַב הָעֹמֶר, הֵתַּר הֶחָדָשׁ בִּירוּשָׁלַיִם; וְהַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִין, מֻתָּרִין אַחַר חֲצוֹת, שֶׁאֵין בֵּית דִּין מִתְעַצְּלִין בּוֹ עַד אַחַר חֲצוֹת. וּבִזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה; וּבַזְּמַן הַזֶּה, בַּמְּקוֹמוֹת שֶׁעוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים - הֶחָדָשׁ אָסוּר כָּל יוֹם שִׁבְעָה עָשָׂר בְּנִיסָן עַד לָעֶרֶב, מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.

ג. הָאוֹכֵל לֶחֶם וְקָלִי [גרעינים קלויים] וְכַרְמֶל [שבלים קלויות], כַּזַּיִת מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד - לוֹקֶה שָׁלֹשׁ מַלְקִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ, שֶׁשִּׁלְשְׁתָּן בְּלָאוּין חֲלוּקִין זֶה מִזֶּה.

ד. כָּל תְּבוּאָה שֶׁהִשְׂרִישָׁה קֹדֶם הַקְרָבַת הָעֹמֶר - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה אֶלָּא אַחַר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר, מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה מִשֶּׁקָּרַב הָעֹמֶר; וּתְבוּאָה שֶׁהִשְׂרִישָׁה אַחַר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר - אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה זְרוּעָה קֹדֶם שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר, חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עַד שֶׁיִּקְרַב הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה. וְדִין זֶה בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, מִן הַתּוֹרָה.

מתוך מהדורת חזק

ה. תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה אַחַר הָעֹמֶר, וּקְצָרָהּ, וְזָרַע מִן הַחִטִּים בַּקַּרְקַע, וְאַחַר כָּךְ קָרַב הָעֹמֶר הַבָּא וַעֲדַיִן הַחִטִּים בַּקַּרְקַע - הֲרֵי אֵלּוּ סָפֵק אִם הִתִּירָן הָעֹמֶר, כְּאִלּוּ הָיוּ מֻנָּחִין בְּכַד, אוֹ לֹא יַתִּיר אוֹתָן, מִפְּנֵי שֶׁבָּטְלוּ בַּקַּרְקַע. לְפִיכָךְ, אִם לָקַט מֵהֶם וְאָכַל, אֵינוֹ לוֹקֶה; אֲבָל מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְכֵן שִׁבֹּלֶת שֶׁהֵבִיאָה שְׁלִישׁ מִלִּפְנֵי הָעֹמֶר, וַעֲקָרָהּ, וּשְׁתָלָהּ אַחַר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר, וְהוֹסִיפָה - הֲרֵי זֶה סָפֵק אִם תִּהְיֶה אֲסוּרָה מִפְּנֵי הַתּוֹסֶפֶת עַד שֶׁיָּבוֹא הָעֹמֶר הַבָּא, אוֹ לֹא תִּהְיֶה אֲסוּרָה, שֶׁהֲרֵי הִשְׁרִישָׁה קֹדֶם הָעֹמֶר.

ו. כִּלְאֵי הַכֶּרֶם כֵּיצַד? מִין מִמִּינֵי תְּבוּאָה אוֹ מִינֵי יְרָקוֹת שֶׁנִּזְרְעוּ עִם הַגֶּפֶן - בֵּין שֶׁזָּרַע יִשְׂרָאֵל, בֵּין שֶׁזָּרַע גּוֹי, בֵּין שֶׁעָלוּ מֵאֲלֵיהֶן, בֵּין שֶׁנְּטָעָם הַגֶּפֶן בְּתוֹךְ הַיָּרָק - שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין בַּאֲכִילָה וּבַהֲנָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזָּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע, וּתְבוּאַת הַכֶּרֶם" - כְּלוֹמַר פֶּן תִּתְרַחֵק, וְתֵאָסֵר שְׁנֵיהֶן.

ז. וְהָאוֹכֵל כַּזַּיִת מִכִּלְאֵי הַכֶּרֶם - בֵּין מִן הַיָּרָק, בֵּין מִן הָעֲנָבִים - לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה; וּשְׁנֵיהֶם מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. **ח.** בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁנִּזְרְעוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל בְּחוּצָה לָאָרֶץ, כִּלְאֵי הַכֶּרֶם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וּבְהִלְכוֹת כִּלְאַיִם יִתְבָּאֵר אֵיזֶה מִין אָסוּר בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם, וְאֵיזֶה מִין אֵינוֹ אָסוּר, וְהֵיאַךְ יֵאָסֵר, וּמָתַי יֵאָסֵר, וְאֵיזֶה דָּבָר מְקַדֵּשׁ [גורם חיוב שריפה], וְאֵיזֶה דָּבָר אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

ט. הָעָרְלָה כֵּיצַד? כָּל הַנּוֹטֵעַ אִילָן מַאֲכָל - כָּל פֵּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ אִילָן שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִשֶּׁנִּזְרַע, הֲרֵי הֵן אֲסוּרִין בַּאֲכִילָה וּבַהֲנָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים, לֹא יֵאָכֵל"; וְכָל הָאוֹכֵל מֵהֶן כַּזַּיִת, לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה.

י. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּנוֹטֵעַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגוֹ'"; אֲבָל אִסּוּר עָרְלָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ - הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, שֶׁוַּדַּאי הָעָרְלָה בְּחוּצָה לְאָרֶץ אֲסוּרָה, וּסְפֵקָהּ מֻתָּר. וּבְהִלְכוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי יִתְבָּאֵר דְּבָרִים הָאֲסוּרִין מִשּׁוּם עָרְלָה וּדְבָרִים הַמֻּתָּרִין.

יא. סְפֵק עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם - בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָסוּר; וּבְסוּרְיָה, וְהִיא אֲרָצוֹת שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד, מֻתָּר. כֵּיצַד? הָיָה כֶּרֶם עָרְלָה וַעֲנָבִים נִמְכָּרוֹת חוּצָה לוֹ, הָיָה יָרָק זָרוּעַ בְּתוֹכוֹ וְיָרָק נִמְכָּר חוּצָה לוֹ - שֶׁמָּא מִמְּנוּ הוּא זֶה, שֶׁמָּא מֵאַחֵר - בְּסוּרְיָה, מֻתָּר. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, אֲפִלּוּ רָאָה הָעֲנָבִים יוֹצְאוֹת מִכֶּרֶם עָרְלָה, אוֹ יָרָק יוֹצֵא מִן הַכֶּרֶם - לוֹקֵחַ מֵהֶן; וְהוּא שֶׁלֹּא יִרְאֶה אוֹתוֹ בּוֹצֵר מִן הָעָרְלָה אוֹ לוֹקֵט הַיָּרָק בְּיָדוֹ.

יב. כֶּרֶם שֶׁהוּא סְפֵק עָרְלָה אוֹ סְפֵק כִּלְאַיִם - בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָסוּר; וּבְסוּרְיָה, מֻתָּר. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

יג. חָבִית יַיִן הַנִּמְצֵאת טְמוּנָה בְּפַרְדֵּס שֶׁל עָרְלָה - מֻתֶּרֶת בַּבַּהֲנָיָה, שֶׁאֵין הַגַּנָּב גּוֹנֵב מִמְּקוֹם וְטוֹמֵן בּוֹ; אֲבָל עֲנָבִים הַנִּמְצָאִין טְמוּנִים שָׁם - אֲסוּרִין, שֶׁמָּא מִשָּׁם נִלְקְטוּ וְהִצְנִיעָן שָׁם.

יד. גּוֹי וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין בִּנְטִיעָה - אִם הִתְנוּ מִתְּחִלַּת הַשֻּׁתָּפוּת שֶׁיִּהְיֶה הַגּוֹי אוֹכֵל שְׁנֵי עָרְלָה, וְיִשְׂרָאֵל אוֹכֵל שָׁלֹשׁ שָׁנִים מִשְּׁנֵי הֶתֵּר כְּנֶגֶד שְׁנֵי הָעָרְלָה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר; וְאִם לֹא הִתְנוּ מִתְּחִלָּה, אָסוּר; וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי חֶשְׁבּוֹן. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁיַּחְשֹׁב כַּמָּה פֵּרוֹת אָכַל הַגּוֹי בִּשְׁנֵי עָרְלָה, עַד שֶׁיֹּאכַל יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד אוֹתָם הַפֵּרוֹת - אִם הִתְנוּ כָּזֶה, אָסוּר; שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמַחְלִיף פֵּרוֹת עָרְלָה.

טו. יֵרָאֶה לִי, שֶׁאֵין דִּין נָטַע רְבָעִי נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אֶלָּא אוֹכֵל פֵּרוֹת שָׁנָה רְבִיעִית בְּלֹא פִּדְיוֹן כְּלָל; שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא הָעָרְלָה. וְקַל וָחֹמֶר הַדְּבָרִים: וּמַה סוּרְיָה שֶׁהִיא חַיֶּבֶת בְּמַעֲשְׂרוֹת וּבִשְׁבִיעִית מִדִּבְרֵיהֶם, אֵינָהּ חַיֶּבֶת בְּנֶטַע רְבָעִי, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - חוּצָה לָאָרֶץ לֹא כָּל שֶׁכֵּן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶטַע רְבָעִי נוֹהֵג בָּהּ?! אֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - נוֹהֵג בָּהּ בֵּין בִּפְנֵי הַבַּיִת בֵּין שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת. וְהוֹרוּ מִקְצָת גְּאוֹנִים, שֶׁכֶּרֶם רְבָעִי לְבַדּוֹ פּוֹדִין אוֹתוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה מֻתָּר בַּאֲכִילָה; וְאֵין לְדָבָר זֶה עִקָּר. **טז.** פֵּרוֹת שָׁנָה רְבִיעִית כֻּלָּהּ, אָסוּר לֶאֱכֹל מֵהֶם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיִּפְּדוּ; וּבְהִלְכוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי יִתְבָּאֵר מִשְׁפְּטֵי פִּדְיוֹנָן, וְדִין אֲכִילָתָן, וּמֵאֵימָתַי מוֹנִין לְעָרְלָה וְלִרְבָעִי.

יז. כֵּיצַד פּוֹדִין פֵּרוֹת נֶטַע רְבָעִי בַּזְּמַן הַזֶּה? אַחַר שֶׁאוֹסַף אוֹתָן, מְבָרֵךְ: 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן נֶטַע רְבָעִי'. וְאַחַר כָּךְ פּוֹדֶה אֶת כֻּלָּן, וַאֲפִלּוּ בִּפְרוּטָה אַחַת, וְאוֹמֵר: 'הֲרֵי אֵלּוּ פְּדוּיִין בִּפְרוּטָה זוֹ'; וּמַשְׁלִיךְ אוֹתָהּ פְּרוּטָה לַיָּם הַמֶּלַח. אוֹ מְחַלְּלָן עַל שָׁוֶה פְּרוּטָה מִפֵּרוֹת אֲחֵרוֹת, וְאוֹמֵר: 'הֲרֵי כָּל הַפֵּרוֹת הָאֵלּוּ מְחֻלָּלִין עַל חִטִּים אֵלּוּ' אוֹ 'עַל שְׂעוֹרִים אֵלּוּ' וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וְשׁוֹרֵף אוֹתָן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ תַּקָּלָה לַאֲחֵרִים. וְאוֹכֵל כָּל הַפֵּרוֹת.

יח. הוֹרוּ מִקְצָת הַגְּאוֹנִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁפָּדָה פֵּרוֹת שָׁנָה רְבִיעִית אוֹ חִלְּלָן, אָסוּר לֶאֱכֹלָן עַד שֶׁתִּכְנַס שָׁנָה חֲמִישִׁית; וְדָבָר זֶה אֵין לוֹ עִקָּר. וְיֵרָאֶה לִי, שֶׁזּוֹ שִׁגְגַת הוֹרָאָה; וּפָסוּק הִטְעָם, לְפִי שֶׁכָּתוּב: "וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁת תֹּאכְלוּ אֶת פִּרְיוֹ". וְאֵין עִנְיַן הַכָּתוּב אֶלָּא שֶׁבַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ פִּרְיוֹ בְּלֹא פִּדְיוֹן, כְּכָל חֵלֵי שֶׁבָּעוֹלָם. וְאֵין רָאוּי לָחֹשׁ לְהוֹרָאָה זוֹ.

יט. הַטֶּבֶל כֵּיצַד? כָּל אֹכֶל שֶׁהוּא חַיָּב לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת - קֹדֶם שֶׁיַּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ, נִקְרָא 'טֶבֶל'; וְאָסוּר לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה'", כְּלוֹמַר לֹא יִנְהֲגוּ בָּהֶן מִנְהַג חֵלִין, וַעֲדַיִן קָדָשִׁים שֶׁעֲתִידִין לְהִתָּרֵם לֹא הוּרְמוּ. הָאוֹכֵל כַּזַּיִת מִן הַטֶּבֶל קֹדֶם שֶׁיַּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר - חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' וְהִשִּׂיאוּ אוֹתָם עָוֹן אַשְׁמָה".

כ. אֲבָל הָאוֹכֵל מִדָּבָר שֶׁנִּטְּלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וַעֲדַיִן לֹא הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מַעַשְׂרוֹת, וַאֲפִלּוּ לֹא נִשְׁאַר בּוֹ אֶלָּא מַעֲשַׂר עָנִי - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה מִשּׁוּם אוֹכֵל טֶבֶל, וְאֵין בּוֹ מִיתָה; שֶׁאֵין עָוֹן מִיתָה אֶלָּא בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר.

כא. אַזְהָרָה לְאוֹכֵל טֶבֶל שֶׁלֹּא הוּרְמוּ מִמֶּנּוּ מַעַשְׂרוֹת, בְּכְלַל

שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעֲשַׂר דְּגָנְךָ" וְגוֹ'. וּבְהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת יִתְבָּאֵר אֵיזֶה דָּבָר חַיָּב בִּתְרוּמָה וּבְמַעֲשְׂרוֹת, וְאֵיזֶה דָּבָר פָּטוּר, וְאֵיזֶה דָּבָר הוּא חַיָּב מִן הַתּוֹרָה, וְאֵיזֶה הוּא הַחַיָּב מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְהָאוֹכֵל כַּזַּיִת מִטֶּבֶל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם, אוֹ מִכְּלָאֵי הַכֶּרֶם וְעָרְלָה שֶׁל חוּצָה לָאָרֶץ - מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

כב. הַטֶּבֶל, וְהֶחָדָשׁ, וְהַהֶקְדֵּשׁ, וּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית, וְהַכִּלְאַיִם, וְהָעָרְלָה - מִשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מִפֵּרוֹתֵיהֶן אֲסוּרִין כְּמוֹתָן, וְאֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶן; חוּץ מִיַּיִן וְשֶׁמֶן שֶׁל עָרְלָה וְיַיִן שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם - שֶׁלּוֹקִין עֲלֵיהֶן כְּדֶרֶךְ שֶׁלּוֹקִין עַל הַזֵּיתִים וְעַל הָעֲנָבִים שֶׁלָּהֶן.

כג. יֵשׁ בְּקָדָשִׁים אִסּוּרִין אֲחֵרִים בְּמַאֲכָלוֹת, וְכֻלָּן שֶׁל תּוֹרָה הֵן - כְּגוֹן אִסּוּרִין שֶׁיֵּשׁ בַּאֲכִילַת תְּרוּמוֹת, וּבִכּוּרִים, וְחַלָּה, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי; וְאִסּוּרִין שֶׁיֵּשׁ בְּקָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ, כְּגוֹן פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. וְכָל אֶחָד מֵהֶן יִתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ.

כד. וְשִׁעוּר כָּל אֲכִילָה מֵהֶן - כַּזַּיִת, בֵּין לְמַלְקוּת בֵּין לְכָרֵת. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ אִסּוּר חָמֵץ בְּפֶסַח וְדִינָיו בְּהִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה. אֲבָל אִסּוּר אֲכִילָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵינוֹ אִסּוּר מִין בִּפְנֵי עַצְמוֹ; וְכֵן אִסּוּר יוֹצֵא מִגֶּפֶן עַל הַנָּזִיר, אֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל. וּלְפִיכָךְ יִתְבָּאֵר אִסּוּר כָּל אֶחָד מֵהֶן וְשִׁעוּרוֹ וְדִינָיו, בִּמְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ.

יום ב' ד' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק יא

א. יַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה, אָסוּר בַּהֲנָיָה; וְהַשּׁוֹתֶה מִמֶּנּוּ כָּל שֶׁהוּא, לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה. וְכֵן הָאוֹכֵל כָּל שֶׁהוּא מִתִּקְרֹבֶת [שמוקרב ל] עֲבוֹדָה זָרָה, מִבָּשָׂר אוֹ פֵּרוֹת, אֲפִלּוּ מֵיִם וּמֶלַח - הָאוֹכֵל מֵהֶן כָּל שֶׁהוּא לוֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ, יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם".

ב. יַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לָהּ, כְּזֶבַח שֶׁקָּרַב לָהּ; וְכֵיוָן שֶׁאִסּוּר זֶה מִשּׁוּם עֲבוֹדָה זָרָה הוּא, אֵין לוֹ שִׁעוּר, שֶׁנֶּאֱמַר בַּעֲבוֹדָה זָרָה: "וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם".

ג. יֵין הַגּוֹיִם שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם נִתְנַסֵּךְ אוֹ לֹא נִתְנַסֵּךְ, וְהוּא הַנִּקְרָא 'סְתָם יֵינָם' - אָסוּר בַּהֲנָיָה כְּיַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ; וְדָבָר זֶה, מִגְּזֵרַת סוֹפְרִים הוּא. וְהַשּׁוֹתֶה מִסְּתָם יֵינָם רְבִיעִית, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

ד. וְכָל יַיִן שֶׁיֵּצֵא בּוֹ הַגּוֹי - הֲרֵי זֶה אָסוּר, שֶׁמָּא נִסֵּךְ אוֹתוֹ, שֶׁמַּחְשֶׁבֶת הַגּוֹי לַעֲבוֹדָה זָרָה. הָא לָמַדְתָּ, שֶׁיֵּין יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַע בּוֹ הַגּוֹי - דֵּינוֹ כְּסְתָם יֵינָם, שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָיָה.

ה. גּוֹי שֶׁנָּגַע בְּיַיִן שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה, וְכֵן תִּינוֹק גּוֹי שֶׁנָּגַע בַּיַּיִן - אָסוּר בִּשְׁתִיָּה, וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה. הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים מִן הַגּוֹיִם, וּמָלָן וּטְבָלָן - מִיָּד אֵינָן מְנֻסָּכִין, וְיַיִן שֶׁיִּגְּעוּ בּוֹ מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נָהֲגוּ בְּדָתֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא פָּסְקָה עֲבוֹדָה זָרָה מִפִּיהֶן.

ו. בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת הַגּוֹיוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל וּמָלוּ, וַעֲדַיִן לֹא טָבְלוּ - הַגְּדוֹלִים אוֹסְרִין הַיַּיִן כְּשֶׁיִּגְּעוּ בּוֹ, וְהַקְּטַנִּים אֵינָן אוֹסְרִין.

ז. גֵּר תּוֹשָׁב, וְהוּא שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שֶׁבַע מִצְוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ - יֵינוֹ אָסוּר בִּשְׁתִיָּה, וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה; וּמִיַּחֲדִין אֶצְלוֹ יַיִן [לזמן קצר], וְאֵין מַפְקִידִין אֶצְלוֹ יַיִן [לזמן ארוך]. וְכֵן כָּל גּוֹי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּגוֹן אֵלּוּ הַיִּשְׁמְעֵאלִים - יֵינָם אָסוּר בִּשְׁתִיָּה, וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה; וְכֵן הוֹרוּ כָּל הַגְּאוֹנִים. אֲבָל הַנּוֹצְרִים - עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הֵן, וּסְתָם יֵינָם אָסוּר בַּהֲנָיָה.

ח. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּעִנְיָן זֶה שֶׁהַיַּיִן אָסוּר - אִם הָיָה הַגּוֹי שֶׁנֶּאֱסַר הַיַּיִן בִּגְלָלוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, הֲרֵי הוּא אָסוּר בַּהֲנָיָה; וְאִם אֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, הֲרֵי הוּא אָסוּר בִּשְׁתִיָּה בִּלְבַד. וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'גּוֹי' סְתָם, הֲרֵי זֶה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה.

ט. אֵין מִתְנַסֵּךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה, אֶלָּא יַיִן שָׁרָאוּי לְהִקָּרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ; וּמִפְּנֵי זֶה, כְּשֶׁגָּזְרוּ עַל סְתָם יֵינָם וְגָזְרוּ עַל כָּל יַיִן שֶׁיִּגַּע בּוֹ הַגּוֹי שֶׁיִּהְיֶה אָסוּר בַּהֲנָיָה, לֹא גָּזְרוּ אֶלָּא עַל הַיַּיִן הָרָאוּי לְהִתְנַסֵּךְ. לְפִיכָךְ, יַיִן מְבֻשָּׁל שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּגַע בּוֹ הַגּוֹי - אֵינוֹ אָסוּר, וּמֻתָּר לִשְׁתּוֹתוֹ עִם הַגּוֹי בְּכוֹס אֶחָד; אֲבָל יַיִן מָזוּג, וְיַיִן שֶׁהִתְחִיל לְהַחְמִיץ וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּשְׁתֶּה - אִם נָגַע בּוֹ, נֶאֱסָר.

י. הוֹרוּ גְּאוֹנֵי הַמַּעֲרָב, שֶׁאִם נִתְעָרֵב בְּיֵין יִשְׂרָאֵל מְעַט דְּבַשׁ אוֹ מְעַט שְׁאוֹר - הוֹאִיל וְאֵינוֹ רָאוּי לַמִּזְבֵּחַ, הֲרֵי הוּא כִּמְבֻשָּׁל אוֹ כְּשֵׁכָר וְאֵינוֹ מִתְנַסֵּךְ; וּמֻתָּר לִשְׁתּוֹתוֹ עִם הַגּוֹי.

יא. מֵאֵימָתַי יֵאָסֵר יֵין הַגּוֹיִם? מִשֶּׁיִּדְרֹךְ וְיִמָּשֵׁךְ [ניגר] הַיַּיִן; אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָרַד לַבּוֹר, אֶלָּא עֲדַיִן הוּא בַּגַּת - הֲרֵי זֶה אָסוּר; לְפִיכָךְ, אֵין דּוֹרְכִין עִם הַנָּכְרִי בַּגַּת, שֶׁמָּא יִגַּע בְּיָדוֹ וִינַסֵּךְ, וַאֲפִלּוּ הָיָה כָּפוּת. וְאֵין לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ גַּת דְּרוּכָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן הַיַּיִן מְעֹרָב עִם הַחַרְצַנִּין וְהַזּוּגִין וְלֹא יָרַד לַבּוֹר.

יב. נָכְרִי שֶׁדָּרַךְ הַיַּיִן וְלֹא נָגַע בּוֹ, וַהֲרֵי יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו, וְיִשְׂרָאֵל הוּא שֶׁכִּנְּסוֹ בְּחָבִית - הֲרֵי זֶה אָסוּר בִּשְׁתִיָּה.

יג. הַחֹמֶץ שֶׁל גּוֹיִם אָסוּר בַּהֲנָיָה, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה יֵין נֶסֶךְ קֹדֶם שֶׁיַּחְמִיץ. גּוֹי שֶׁהָיָה דּוֹרֵס עֲנָבִים בְּחָבִית - אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן צָף עַל גַּבֵּי יָדָיו, אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ; הָיָה אוֹכֵל מִן הַסַּלִּים [שבהם ענבים], וְהוֹתִיר כִּסְאָה וְכִסְאָתַיִם, וּזְרָקָן לַגַּת - אַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן מְנַתֵּז עַל הָעֲנָבִים, אֵינוֹ עוֹשֶׂה יֵין נֶסֶךְ.

יד. הַחַרְצַנִּים וְהַזּוּגִין שֶׁל גּוֹיִם - אֲסוּרִין בַּהֲנָיָה כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וּלְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ - כְּבָר יָבְשׁוּ וְלֹא נִשְׁאֲרָה בָּהֶן לַחְלוּחִית, וּמֻתָּרִין בַּאֲכִילָה. וְכֵן שְׁמָרִים שֶׁל יַיִן שֶׁיָּבְשׁוּ - לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מֻתָּרִין, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר בָּהֶן רֵיחַ יַיִן, וַהֲרֵי הֵן כְּעָפָר וְכַאֲדָמָה.

טו. נוֹדוֹת הַגּוֹיִם וְקַנְקַנֵּיהֶן שֶׁהִכְנִיסוּ בָּהֶן הַגּוֹיִם יֵינָם - אָסוּר לִתֵּן לְתוֹכָן יַיִן, עַד שֶׁיַּיְשְׁנָן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אוֹ עַד שֶׁיַּחְזִירָן לְאוּר [לכבשן] עַד שֶׁיִּתְרַפֶּה הַזֶּפֶת שֶׁעֲלֵיהֶן [מהחום], אוֹ שֶׁיַּחֲמוּ, אוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכָן מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים

מֵעֵת לְעֵת, וּמְעָרֶה הַמַּיִם וּמַחְלִיף מַיִם אֲחֵרִים כָּל מֵעֵת לְעֵת שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בִּשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים; בֵּין שֶׁהָיוּ הַכֵּלִים שֶׁלָּהֶן, בֵּין שֶׁהָיוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשָׁאֲלוּ אוֹתָן וְהִכְנִיסוּ בָּהֶן יַיִן. וְאִם נָתַן לְתוֹכָן יַיִן קֹדֶם שֶׁיִּטַּהֵר אוֹתָן, הֲרֵי זֶה אָסוּר בִּשְׁתִיָּה.

טז. וּמֵתֶּר לִתֵּן לְתוֹכָן שֵׁכָר אוֹ צִיר [של דגים] אוֹ מוּרְיָס [שומן דגים] מִיָּד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִכְלוּם; וּמֵתֶּר לִתֵּן הַיַּיִן לְתוֹכָן אַחַר שֶׁיִּתֵּן הַצִּיר אוֹ הַמּוּרְיָס, שֶׁהַמֶּלַח שׁוֹרְפָן.

יז. הַלּוֹקֵחַ כֵּלִים חֲדָשִׁים שֶׁאֵינָן מְזַפְּתִין מִן הַגּוֹיִים - נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן מִיָּד, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא נָתְנוּ בָּהֶן יַיִן נֶסֶךְ; וְאִם הָיוּ מְזַפְּתִין - מְדִיחָן, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן חֲדָשִׁים. וְכֵן כְּלִי שֶׁנָּתְנוּ בּוֹ יַיִן נֶסֶךְ וְאֵין מְכַנְּסוֹ לְקִיּוּם, כְּגוֹן כְּלִי שֶׁחוֹשֵׁף בּוֹ אוֹ הַמַּשְׁפֵּךְ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - מְשַׁכְשְׁכוֹ בְּמַיִם, וְדַיּוֹ.

יח. וְכֵן כּוֹס שֶׁל חֶרֶשׂ שֶׁשָּׁתָה בּוֹ הַגּוֹי, אָסוּר לִשְׁתּוֹת בּוֹ פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה; וּשְׁלִישִׁית מֻתָּר, שֶׁכְּבָר הָלְכוּ צַחְצוּחֵי הַיַּיִן שֶׁבּוֹ; וְהוּא שֶׁהָיָה מְצֻפֶּה בְּאָבָר כְּדֶרֶךְ שֶׁהַיּוֹצְרִין עוֹשִׂין, אוֹ שֶׁהָיָה מְזֻפֶּת; אֲבָל שֶׁל חֶרֶשׂ, צָרִיךְ הֲדָחָה.

יט. כְּלֵי חֶרֶשׂ הַשּׁוּעִים בְּאָבָר [מצופים במתכת] שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶן בְּיֵין נֶסֶךְ - אִם הָיוּ לְבָנִים, אוֹ אֲדֻמִּים, אוֹ שְׁחֹרִים - מֻתָּרִין; וְאִם הָיוּ יְרַקִּין - אֲסוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בּוֹלְעִין. וְאִם יֵשׁ בָּהֶן מָקוֹם מְגֻלֶּה שֶׁל חֶרֶשׂ - בֵּין לְבָנִים, בֵּין יְרַקִּין - אֲסוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בּוֹלְעִין. וְיֵרָאֶה לִי, שֶׁאֵין הַדָּבָר אֶלָּא בִּשְׁכִּנְסוֹ בָּהֶן לְקִיּוּם; אֲבָל אִם לֹא כִּנְּסוֹ בָּהֶן לְקִיּוּם - מְדִיחָן וּמֻתָּרִין, וַאֲפִלּוּ הֵן שֶׁל חֶרֶשׂ.

כ. גַּת שֶׁל אֶבֶן וְשֶׁל עֵץ שֶׁדָּרַךְ בָּהֶן הַגּוֹי, אוֹ גַּת שֶׁל אֶבֶן שֶׁזִּפְּתָהּ הַגּוֹי אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא דָרַךְ בָּהֶן - מְדִיחָן בְּמַיִם וּבְאֵפֶר אַרְבָּעָה פְּעָמִים, וְדוֹרֵךְ בָּהֶן. וְאִם הָיְתָה בָּהֶן לַחְלוּחִית, מְקָדִים הָאֵפֶר לַמַּיִם; וְאִם לָאו, מַקְדִּים הַמַּיִם.

כא. גַּת שֶׁל אֶבֶן מְזֻפֶּתֶת שֶׁדָּרַךְ בָּהּ הַגּוֹי, אוֹ גַּת שֶׁל עֵץ זְפוּתָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא דָרַךְ בָּהּ - צָרִיךְ לִקְלֹף אֶת הַזֶּפֶת. וְאִם יִשְׁנָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אוֹ נָתַן בָּהּ מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעֵת לְעֵת - אֵינוֹ צָרִיךְ לִקְלֹף; לֹא תִּהְיֶה הַגַּת חֲמוּרָה יָתֵר מִן הַקַּנְקַנִּים; לֹא נֶאֱמַר יִקְלֹף, אֶלָּא לְהַתִּירָהּ מִיָּד.

כב. גַּת שֶׁל חֶרֶשׂ - אַף עַל פִּי שֶׁקָּלַף אֶת הַזֶּפֶת, אָסוּר לִדְרֹךְ בָּהּ מִיָּד, עַד שֶׁיָּחֵם אוֹתָהּ בְּאֵשׁ עַד שֶׁיִּרְפֶּה הַזֶּפֶת. וְאִם יִשְׁנָהּ אוֹ נָתַן בָּהּ מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים - מֻתֶּרֶת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

כג. מְשַׁמֶּרֶת [מסננת] שֶׁל יַיִן שֶׁל גּוֹיִים - אִם הָיְתָה שֶׁל שֵׁעָר, מְדִיחָהּ וּמְשַׁמֵּר בָּהּ; וְאִם הָיְתָה שֶׁל שֵׁשׁ, מְיַשְּׁנָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וְאִם יֵשׁ בָּהּ קְשָׁרִים, מַתִּירָן. וְכֵן כְּלֵי חֵלֶף וְהוּצִין וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, מִקְּפִיפוֹת שֶׁדּוֹרְכִין בָּהֶן יַיִן - אִם הָיוּ תְּפוּרִין בַּחֲבָלִים, מְדִיחָן; וְאִם הָיוּ אֲחוּזוֹת זוֹ בְּזוֹ בְּסִבּוּךְ קָשֶׁה, מְדִיחָן בְּאֵפֶר וּבְמַיִם אַרְבָּעָה פְּעָמִים וּמְנַגְּבָן, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; וְאִם הָיוּ תְּפוּרוֹת בִּפְשִׁתָּן, מְיַשְּׁנָן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וְאִם יֵשׁ בָּהֶן קְשָׁרִים, מַתִּירָן.

כד. כְּלֵי הַגַּת שֶׁדָּרַךְ בָּהֶן הַנָּכְרִי יֵין נֶסֶךְ, כֵּיצַד מְטַהֲרִין אוֹתָן כְּדֵי שֶׁיִּדְרֹךְ בָּהֶן הַיִּשְׂרְאֵלִי? הַדַּפִּין [שמניחים על הענבים] וְהָעֲדָשִׁים [גושי בטון לדריכה] וְהַלּוּלָבִין [מטאטאים], מְדִיחָן. הָעֲקָלִין [כלי עזר] שֶׁל נְסָרִין וְשֶׁל בִּצְבּוּץ [קנבוס], מְנַגְּבָן. שֶׁל שִׂיפָה [עשב גדל במים] וְשֶׁל גֶּמִי, מְיַשְּׁנָן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וְאִם רָצָה לְטַהֲרָן מִיָּד - מַגְעִילָן בְּרוֹתְחִין, אוֹ חוֹלְטָן בְּמֵי זֵיתִים, אוֹ מַנִּיחָן תַּחַת צִנּוֹר שֶׁמֵּימָיו מְקַלְּחִין אוֹ בְּמַעְיָן שֶׁמֵּימָיו רוֹדְפִין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, וְאַחַר כָּךְ יַתְּרוּ.

כה. בִּזְמַן שֶׁהָיְתָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּהּ לְיִשְׂרָאֵל, הָיוּ לוֹקְחִין הַיַּיִן מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ; וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, לֹא הָיוּ לוֹקְחִין מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, אֶלָּא מֵאָדָם שֶׁהֶחְזַק בְּכַשְׁרוּת. וּבַזְּמַן הַזֶּה, אֵין לוֹקְחִין יַיִן בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא מֵאָדָם שֶׁהֶחְזַק בְּכַשְׁרוּת; וְכֵן הַבָּשָׂר וְהַגְּבִינָה וַחֲתִיכַת דָּג שֶׁאֵין בָּהּ סִימָן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

כו. הַמִּתְאָרֵחַ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן, וְהֵבִיא לוֹ יַיִן אוֹ בָּשָׂר אוֹ גְּבִינָה וַחֲתִיכַת דָּג - הֲרֵי זֶה מֻתָּר וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִשְׁאֹל עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּירוֹ אֶלָּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יְהוּדִי בִּלְבַד. וְאִם הֶחְזַק שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר וְלֹא מְדַקְדֵּק בִּדְבָרִים אֵלּוּ, אָסוּר לְהִתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ; וְאִם עָבַר וְנִתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ - אֵינוֹ אוֹכֵל בָּשָׂר וְלֹא שׁוֹתֶה יַיִן עַל פִּיו, עַד שֶׁיָּעִיד לוֹ אָדָם כָּשֵׁר עֲלֵיהֶן.

פֶּרֶק יב

א. כֵּיצַד הִיא הַנְּגִיעָה שֶׁאוֹסֶר בָּהּ הַגּוֹי הַיַּיִן? הוּא שֶׁיִּגַּע בַּיַּיִן עַצְמוֹ, בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בִּשְׂאָר אֵבָרָיו שֶׁדַּרְכָּן לְנַסֵּךְ בָּהֶן, וּיִשַּׁכְשֵׁךְ. אֲבָל אִם פָּשַׁט יָדוֹ לְחָבִית, וְתָפְסוּ אֶת יָדוֹ קֹדֶם שֶׁיּוֹצִיאָהּ, וְלֹא יְנִידָהּ, וּפָתְחוּ הֶחָבִית מִלְּמַטָּה עַד שֶׁיָּצָא הַיַּיִן וְיָרַד לְמַטָּה מִיָּדוֹ - לֹא נֶאֱסַר הַיַּיִן. וְכֵן אִם אָחַז כְּלִי פָּתוּחַ שֶׁל יַיִן, וְשִׁכְשְׁכוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגְבִּיהַּ הַכְּלִי, וְלֹא נָגַע בַּיַּיִן - נֶאֱסַר הַיַּיִן.

ב. נָטַל כְּלִי שֶׁל יַיִן, וְהִגְבִּיהוֹ וְיָצַק הַיַּיִן - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁכְשֵׁךְ, נֶאֱסַר; שֶׁהֲרֵי בָּא הַיַּיִן מִכֹּחוֹ. הִגְבִּיהַּ, וְלֹא שִׁכְשֵׁךְ וְלֹא נָגַע - מֻתָּר.

ג. נָכְרִי שֶׁהָיָה אוֹחֵז הַכְּלִי בְּקַרְקַע, וְיִשְׂרָאֵל צַק לְתוֹכוֹ יַיִן - הַיַּיִן מֻתָּר; וְאִם נִדְנֵד הַגּוֹי הַכְּלִי, נֶאֱסַר הַיַּיִן.

ד. כְּלִי סָתוּם - מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ הַגּוֹי מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן מִתְנַדְנֵד; שֶׁאֵין זֶה דֶּרֶךְ הַנִּסּוּךְ. הֶעֱבִיר נוֹד שֶׁל יַיִן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהוּא אוֹחֵז פִּי הַנּוֹד בְּיָדוֹ - בֵּין שֶׁהָיָה הַנּוֹד מָלֵא אוֹ חָסֵר - מֻתָּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַיַּיִן מִתְנַדְנֵד. הֶעֱבִיר כְּלִי חֶרֶשׂ פָּתוּחַ מָלֵא יַיִן, אָסוּר שֶׁמָּא יִגַּע בּוֹ; וְאִם הָיָה חָסֵר, מֻתָּר אֶלָּא אִם כֵּן שִׁכְשְׁכוֹ.

ה. גּוֹי שֶׁנָּגַע בַּיַּיִן, וְלֹא נִתְכַּוֵּן לָזֶה - הֲרֵי הַיַּיִן מֻתָּר בַּהֲנָיָה בִּלְבַד. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנָּפַל עַל נוֹד שֶׁל יַיִן, אוֹ שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ לְחָבִית עַל מְנָת שֶׁהִיא שֶׁמֶן וְנִמְצֵאת יַיִן.

ו. בָּא הַיַּיִן מִכֹּחוֹ שֶׁל גּוֹי בְּלֹא כַוָּנָה - הוֹאִיל וְלֹא נָגַע בַּיַּיִן, הֲרֵי זֶה מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁהִגְבִּיהַּ כְּלִי שֶׁל יַיִן וְיָצַק לִכְלִי אַחֵר, וְהוּא מְדַמֶּה שֶׁהוּא שֵׁכָר אוֹ שֶׁמֶן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

מתוך מהדורת חזק

ז. נִכְנַס הַגּוֹי לְבַיִת אוֹ לַחֲנוּת לְבַקֵּשׁ יַיִן, וּפָשַׁט יָדוֹ כְּשֶׁהוּא מְחַפֵּשׂ, וְנָגַע בַּיַּיִן - אֲסָרוֹ; שֶׁהֲרֵי לְיַיִן נִתְכַּוֵּן, וְאֵין זֶה נוֹגֵעַ בְּלֹא כַּוָּנָה.

ח. חָבִית שֶׁנִּסְדְּקָה לְאָרְכָּהּ, וְקָדַם הַגּוֹי וַחֲבָקָהּ [הידק באצבעותיו] כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפָּרְדוּ הַחֲרָשִׂים - הֲרֵי זֶה מֻתָּר בַּהֲנָיָה; אֲבָל אִם נִסְדְּקָה לְרָחְבָּהּ, וְתָפַס בַּסֶּדֶק הָעֶלְיוֹן כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל - הֲרֵי זֶה מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה, שֶׁהֲרֵי אֵין הַיַּיִן עַל כֹּחוֹ שֶׁל גּוֹי.

ט. גּוֹי שֶׁנָּפַל לְבוֹר שֶׁל יַיִן וְהֶעֱלוּהוּ מִשָּׁם מֵת, אוֹ שֶׁמָּדַד הַבּוֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַיַּיִן בְּקָנֶה, אוֹ שֶׁהִתִּיז אֶת הַזְּבוּב וְהַצְּרָעָה מֵעָלָיו בְּקָנֶה, אוֹ שֶׁהָיָה מְטַפֵּחַ עַל פִּי הֶחָבִית הָרוֹתַחַת כְּדֵי שֶׁתָּנוּחַ הָרְתִיחָה, אוֹ שֶׁנָּטַל חָבִית וּזְרָקָהּ בַּחֲמָתוֹ לַבּוֹר - הֲרֵי זֶה מֻתָּר בַּהֲנָיָה בִּלְבַד; וְאִם עָלָה הַגּוֹי חַי, הַיַּיִן אָסוּר בַּהֲנָיָה.

י. חָבִית שֶׁהָיָה נֶקֶב בְּצִדָּהּ, וְנִשְׁמַט הַפְּקָק מִן הַנֶּקֶב, וְהִנִּיחַ הַגּוֹי אֶצְבָּעוֹ בִּמְקוֹם הַנֶּקֶב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצֵא הַיַּיִן - כָּל הַיַּיִן שֶׁמֵּרֹאשׁ הֶחָבִית עַד הַנֶּקֶב, אָסוּר; וְשֶׁתַּחַת הַנֶּקֶב, מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה.

יא. מֵינֶקֶת כְּפוּפָה [צינורית] שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָהּ מִמַּתֶּכֶת אוֹ זְכוּכִית וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, שֶׁהִנִּיחַ רֹאשָׁהּ לְתוֹךְ הַיַּיִן שֶׁבֶּחָבִית וְהָרֹאשׁ הָאַחֵר חוּץ לֶחָבִית, וּמָצַץ הַיַּיִן וְהִתְחִיל הַיַּיִן לִירֵד כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין תָּמִיד, וּבָא הַגּוֹי וְהִנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ עַל פִּי הַמֵּינֶקֶת וּמָנַע הַיַּיִן מִלֵּירֵד - נֶאֱסַר כָּל הַיַּיִן שֶׁבֶּחָבִית: שֶׁהַכֹּל הָיָה יוֹצֵא וְנִגְרָר לוּלֵי יָדוֹ, וְנִמְצָא הַכֹּל כְּבָא מִכֹּחוֹ.

יב. הַמְעָרֶה יַיִן לְתוֹךְ כְּלִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יֵין גּוֹיִים - נֶאֱסַר כָּל הַיַּיִן שֶׁבַּכְּלִי הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי הָעַמּוּד הַנִּצּוֹק [הקילוח] מְחַבֵּר בֵּין הַיַּיִן שֶׁבַּכְּלִי הָעֶלְיוֹן וּבֵין הַיַּיִן שֶׁבַּכְּלִי הַתַּחְתּוֹן; לְפִיכָךְ הַמּוֹדֵד לְגוֹי לְתוֹךְ כְּלִי שֶׁבְּיָדוֹ - יְנַפֵּץ נְפִיצָה [שפיכות קטועות] אוֹ יִזְרֹק זְרִיקָה [התזה], כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִצּוֹק חִבּוּר וְיֵאָסֵר עָלָיו מַה שֶׁיִּשָּׁאֵר בַּכְּלִי הָעֶלְיוֹן.

יג. מַשְׁפֵּךְ שֶׁמָּדַד בּוֹ לְנָכְרִי - אִם יֵשׁ בִּקְצֵה הַמַּשְׁפֵּךְ עַכֶּבֶת יַיִן [מקום שחלק מהיין מתעכב] - לֹא יִמְדֹּד בּוֹ לְיִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּדְיַחֶנּוּ וִינַגֵּב; וְאִם לֹא הִדִּיחַ, הֲרֵי זֶה אָסוּר.

יד. כְּלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין יוֹצְאִין מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ הַכֵּלִים שֶׁנּוֹטְלִין בָּהֶן לַיָּדַיִם, שֶׁהָיָה מָלֵא יַיִן בְּיַד יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה יִשְׂרָאֵל מוֹצֵץ וְשׁוֹתֶה מֵחֹטֶם זֶה וְהַגּוֹי מוֹצֵץ וְשׁוֹתֶה מֵחֹטֶם הַשֵּׁנִי - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְהוּא שֶׁיַּקְדִּים הַיִּשְׂרְאֵלִי וְיִפְסֹק, וַעֲדַיִן הַגּוֹי שׁוֹתֶה; שֶׁמִּשֶּׁיִּפְסֹק הַגּוֹי - יַחֲזֹר הַיַּיִן שֶׁיִּשָּׁאֵר וְיֵאָסֵר כָּל מַה שֶׁיִּשָּׁאֵר בּוֹ, שֶׁהֲרֵי בָּא הַיַּיִן מִכֹּחוֹ.

טו. גּוֹי שֶׁמָּצַץ הַיַּיִן מִן הֶחָבִית בַּמְּנִיקֶת - אָסַר כָּל הַיַּיִן שֶׁבָּהּ; שֶׁכְּשֶׁיִּפְסֹק, יַחֲזֹר הַיַּיִן שֶׁעָלָה בַּמְּנִיקֶת בִּמְצִיצָתוֹ, וְיִפֹּל לֶחָבִית, וְיֵאָסֵר הַכֹּל.

טז. נָכְרִי שֶׁהָיָה מַעֲבִיר עִם יִשְׂרָאֵל כַּדֵּי יַיִן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהוּא הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶן לְשָׁמְרָן - אֲפִלּוּ הִפְלִיגוּ מִמֶּנּוּ כְּדֵי מִיל, הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת; שֶׁאִימְּתוֹ עֲלֵיהֶן, וְאוֹמְרִין: 'עַתָּה יֵצֵא לְפָנֵינוּ וְיִרְאֶה אוֹתָנוּ'. וְאִם אָמַר לָהֶם: 'לְכוּ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרֵיכֶם' - אִם נִתְעַלְּמוּ מֵעֵינָיו כְּדֵי שֶׁיִּפְתְּחוּ פִּי הַכַּד וְיַחְזְרוּ וְיָגִיפוּ אוֹתָהּ וְתִגֹּב, הֲרֵי הַיַּיִן כֻּלּוֹ אָסוּר בִּשְׁתִיָּה; וְאִם פָּחוֹת מִכֵּן, מֻתָּר.

יז. וְכֵן הַמַּנִּיחַ נָכְרִי בַּחֲנוּתוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹצֵא וְנִכְנָס כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, הַיַּיִן מֻתָּר; וְאִם מוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מַפְלִיג, וְשָׁהָה כְּדֵי שֶׁיִּפְתַּח וְיִגֹּף וְתִגֹּב - הַיַּיִן אָסוּר בִּשְׁתִיָּה. וְכֵן הַמַּנִּיחַ יֵינוֹ בְּקָרוֹן אוֹ בִּסְפִינָה עִם הַגּוֹיִים, וְנִכְנַס לָעִיר לַעֲשׂוֹת צָרְכּוֹ וְיָצָא - הַיַּיִן מֻתָּר; וְאִם הוֹדִיעָן שֶׁהוּא מַפְלִיג, וְשָׁהָה כְּדֵי שֶׁיִּפְתַּח וְיִגֹּף וְתִגֹּב - הַיַּיִן אָסוּר בִּשְׁתִיָּה. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, בְּחָבִיּוֹת סְתוּמוֹת; אֲבָל בִּפְתוּחוֹת - אֲפִלּוּ לֹא שָׁהָה, מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעָן שֶׁהוּא מַפְלִיג, הַיַּיִן אָסוּר.

יח. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹכֵל עִם הַגּוֹי, וְהִנִּיחַ יַיִן פָּתוּחַ עַל הַשֻּׁלְחָן וְיַיִן פָּתוּחַ עַל הַדּוֹלְפְּקִי [מענד להנחת יין], וְיָצָא - שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן אָסוּר, וְשֶׁעַל הַדּוֹלְפְּקִי מֻתָּר; וְאִם אָמַר לוֹ: 'מְזֹג וּשְׁתֵה' - כָּל הַיַּיִן הַפָּתוּחַ שֶׁבַּבַּיִת אָסוּר.

יט. הָיָה שׁוֹתֶה עִם הַנָּכְרִי, וְשָׁמַע קוֹל תִּפְלָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְיָצָא - אַף הַיַّיִן הַפָּתוּחַ, מֻתָּר; שֶׁהַנָּכְרִי אוֹמֵר: 'עַתָּה יִזְכֹּר הַיַּיִן וְיָבוֹא בִּמְהֵרָה וְיִמְצָא אוֹתִי נוֹגֵעַ בְּיֵינוֹ'; וּלְפִי זֶה אֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ, וְאֵין נֶאֱסָר אֶלָּא מַה שֶׁלְּפָנָיו בִּלְבַד.

כ. נָכְרִי וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ דָּרִין בְּחָצֵר אַחַת, וְיָצְאוּ שְׁנֵיהֶן בְּבֶהָלָה לִרְאוֹת חָתָן אוֹ הֶסְפֵּד, וְחָזַר הַגּוֹי וְסָגַר הַפֶּתַח, וְאַחַר כָּךְ בָּא יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי הַיַּיִן הַפָּתוּחַ שֶׁבְּבֵית הַיִּשְׂרְאֵלִי בְּהֶתֵּרוֹ; שֶׁלֹּא סָגַר הַגּוֹי אֶלָּא עַל דַּעַת שֶׁכְּבָר נִכְנַס הַיִּשְׂרְאֵלִי לְבֵיתוֹ וְלֹא נִשְׁאַר אָדָם בַּחוּץ, וְכִמְדֻמֶּה לוֹ שֶׁהוּא קָדְמוֹ.

כא. יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל גּוֹי בְּבֵית אֶחָד, וְהָיוּ חָבִיּוֹת פְּתוּחוֹת, וְנִכְנַס הַגּוֹי לַבַּיִת, וְנָעַל הַדֶּלֶת בַּעֲדוֹ - נֶאֱסַר כָּל הַיַּיִן. וְאִם יֵשׁ חַלּוֹן בַּדֶּלֶת, שֶׁמִּסְתַּכֵּל מִמֶּנּוּ הָעוֹמֵד אַחוֹרֵי הַפֶּתַח וְרוֹאֶה כְּנֶגְדּוֹ - כָּל הֶחָבִיּוֹת שֶׁכְּנֶגֶד הַחַלּוֹן מֻתָּרוֹת, וְשֶׁמִּן הַצְּדָדִין אֲסוּרִין; שֶׁהֲרֵי מְפַחֵד מִן הָרוֹאֶה אוֹתוֹ.

כב. וְכֵן אִם שָׁאַג אַרְיֵה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, וּבָרַח הַגּוֹי וְנֶחְבָּא בֵּין הֶחָבִיּוֹת הַפְּתוּחוֹת - הַיַּיִן מֻתָּר; שֶׁהוּא אוֹמֵר: 'שָׁמָּא יִשְׂרָאֵל אַחֵר נֶחְבָּא כָּאן, וְהוּא רוֹאֶה אוֹתִי כְּשֶׁאֲגַע'.

כג. אוֹצָר שֶׁל יַיִן שֶׁהָיוּ חָבִיּוֹתָיו פְּתוּחוֹת, וְיֵשׁ לְגוֹי חָבִיּוֹת אֲחֵרוֹת בְּאוֹתוֹ הַפּוּנְדָּק [מחסן משותף], וְנִמְצָא הַגּוֹי עוֹמֵד בֵּין חָבִיּוֹת יִשְׂרְאֵל הַפְּתוּחוֹת - אִם נִבְהַל כְּשֶׁנִּמְצָא וְנִתְפַּס עָלָיו כְּגַנָּב, הֲרֵי הַיַּיִן מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה; שֶׁמִּפַּחְדּוֹ וְיִרְאָתוֹ, אֵין לוֹ פְּנַאי לְנַסֵּךְ. וְאִם לֹא נִתְפַּס כְּגַנָּב אֶלָּא הֲרֵי הוּא בּוֹטֵחַ שָׁם, הַיַּיִן אָסוּר. וְתִינוֹק הַנִּמְצָא בֵּין הֶחָבִיּוֹת - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, כָּל הַיַּיִן מֻתָּר.

כד. גְּדוּד שֶׁנִּכְנַס לִמְדִינָה דֶּרֶךְ שָׁלוֹם - כָּל הֶחָבִיּוֹת הַפְּתוּחוֹת שֶׁבַּחֲנֻיּוֹת, אֲסוּרוֹת; וּסְתוּמוֹת, מֻתָּרוֹת. וּבִשְׁעַת מִלְחָמָה - אִם פָּשַׁט הַגְּדוּד בַּמְּדִינָה וְעָבַר, אֵלּוּ וָאֵלּוּ מֻתָּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶן פְּנַאי לְנַסֵּךְ.

כה. גּוֹי שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בְּצַד הַבּוֹר שֶׁל יַיִן - אִם יֵשׁ לוֹ

מִלְוָה עַל אוֹתוֹ הַיַּיִן, הֲרֵי זֶה אָסוּר; מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ, שׁוֹלֵחַ יָדוֹ וּמְנַסֵּךְ. וְאִם אֵין לוֹ עָלָיו מִלְוָה, הַיַּיִן מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה.

כו. זוֹנָה גּוֹיָה בִּמְסִבָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל - הַיַּיִן מֻתָּר, שֶׁאֵימָתָן עָלֶיהָ וְלֹא תִגַּע; אֲבָל זוֹנָה יִשְׂרָאֵלִית בִּמְסִבַּת גּוֹיִים - יֵינָהּ שֶׁלְּפָנֶיהָ בְּכֵלֶיהָ אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹגְעִין בּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ.

כז. גּוֹי הַנִּמְצָא בְּבֵית הַגַּת - אִם יֵשׁ שָׁם לַחְלוּחִית יַיִן כְּדֵי לִבְלֹל הַכַּף, עַד שֶׁתִּבָּלֵל הַכַּף לְכַף שְׁנָיָה - צָרִיךְ לְהָדִיחַ כָּל בֵּית הַגַּת, וִינַגֵּב; וְאִם לָאו - מֵדִיחַ הַגַּת בִּלְבַד, וְזוֹ הַרְחָקָה יְתֵרָה.

כח. חָבִית שֶׁצָּפָה בְּנָהָר - אִם נִמְצֵאת כְּנֶגֶד עִיר שֶׁרֻבָּהּ יִשְׂרָאֵל, מֻתֶּרֶת בַּהֲנָיָה; כְּנֶגֶד עִיר שֶׁרֻבָּהּ גּוֹיִים, אֲסוּרָה.

כט. מָקוֹם שֶׁהָיוּ רֹב מוֹכְרֵי הַיַּיִן בּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצְאוּ בּוֹ כֵּלִים גְּדוֹלִים מְלֵאִים יַיִן, וְהֵן כֵּלִים שֶׁדֶּרֶךְ הַמּוֹכְרִין לְבַדָּם לְכָנֹס בָּהֶן הַיַּיִן - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין בַּהֲנָיָה. חָבִית שֶׁפְּתָחוּהָ גַּנָּבִים - אִם רֹב גַּנָּבֵי הָעִיר יִשְׂרָאֵל, הַיַּיִן מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה.

פֶּרֶק יג

א. הַלּוֹקֵחַ בַּיִת אוֹ שֶׁשָּׂכַר בַּיִת בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל גּוֹי, וּמִלְּאָהוּ יַיִן - אִם הָיָה הַיִּשְׂרְאֵלִי דָּר בְּאוֹתָהּ חָצֵר, אַף עַל פִּי שֶׁהֶפֶּתַח פָּתוּחַ, הַיַּיִן מֻתָּר; מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹי מְפַחֵד תָּמִיד וְאוֹמֵר: 'עַתָּה יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ פִּתְאוֹם וְיִמְצָא אוֹתִי בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ'. וְאִם הָיָה דָר בְּחָצֵר אַחֶרֶת - לֹא יֵצֵא עַד שֶׁיִּסְגֹּר הַבַּיִת, וְיִהְיֶה הַמַּפְתֵּחַ וְהַחוֹתָם בְּיָדוֹ; וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יְזַיֵּף הַגּוֹי וְיִפְתַּח הַבַּיִת.

ב. יָצָא וְלֹא סָגַר הַפֶּתַח, אוֹ שֶׁסָּגַר וְהִנִּיחַ הַמַּפְתֵּחַ בְּיַד הַגּוֹי - הֲרֵי הַיַּיִן אָסוּר בִּשְׁתִיָּה, שֶׁמָּא נִכְנַס הַגּוֹי וְנִסְּךָ; שֶׁהֲרֵי אֵין הַיִּשְׂרְאֵלִי שָׁם. וְאִם אָמַר לוֹ: 'אֶחֹז לִי מַפְתֵּחַ זֶה עַד שֶׁאָבוֹא' - הַיַּיִן מֻתָּר, שֶׁלֹּא מָסַר לוֹ שְׁמִירַת הַבַּיִת אֶלָּא שְׁמִירַת הַמַּפְתֵּחַ.

ג. נָכְרִי שֶׁשָּׂכַר לְיִשְׂרָאֵל לִדְרֹךְ לוֹ יֵינוֹ בְּטָהֳרָה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל וְיִקָּחוּהוּ מִמֶּנּוּ, וְהָיָה הַיַּיִן בְּבֵיתוֹ שֶׁל גּוֹי - אִם הָיָה יִשְׂרָאֵל זֶה שֶׁשּׁוֹמֵר הַיַּיִן דָּר בְּאוֹתָהּ חָצֵר - הַיַּיִן מֻתָּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶפֶּתַח פָּתוּחַ וְהַשּׁוֹמֵר נִכְנָס וְיוֹצֵא. וְאִם הָיָה הַשּׁוֹמֵר דָּר בְּחָצֵר אַחֶרֶת - הַיַּיִן אָסוּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַמַּפְתֵּחַ וְהַחוֹתָם בְּיַד יִשְׂרָאֵל; שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַיַּיִן שֶׁל גּוֹי וּבִרְשׁוּתוֹ, אֵינוֹ מְפַחֵד לְזַיֵּף וּלְהִכָּנֵס לַבַּיִת, וְיֹאמַר: 'יִהְיֶה מָה, אִם יֵדְעוּ בִּי לֹא יִקָּחוּ מִמֶּנִּי'.

ד. אֲפִלּוּ כָּתַב הַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הַמָּעוֹת לִמְכֹּר לוֹ בָּהֶן יַיִן - הוֹאִיל וְאֵין הַיִּשְׂרְאֵלִי יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת הַגּוֹי עַד שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַמָּעוֹת, הֲרֵי הוּא שֶׁל גּוֹי וְאָסוּר, אֶלָּא אִם הָיָה הַשּׁוֹמֵר דָּר שָׁם בֶּחָצֵר. וְאֵין הַשּׁוֹמֵר צָרִיךְ לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר תָּמִיד, אֶלָּא נִכְנָס וְיוֹצֵא כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, בֵּין בִּרְשׁוּת בַּעַל הַיַּיִן, בֵּין בִּרְשׁוּת גּוֹי אַחֵר.

ה. הָיָה יַיִן זֶה הַטָּהוֹר שֶׁל גּוֹי מֻנָּח בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ בְּבֵית הַפְּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְיִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים וְשָׁבִים - מֻתָּר, שֶׁעֲדַיִן לֹא נִכְנַס בִּרְשׁוּת הַגּוֹי.

ו. וְאַשְׁפָּה, וְחַלּוֹן, וְדֶקֶל אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ פֵּרוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ כִּרְשׁוּת הָרַבִּים; וְחָבִית יַיִן שָׁם וְגוֹי הַנִּמְצָא שָׁם, אֵינוֹ אוֹסְרָהּ. וּבַיִת הַפָּתוּחַ לְשָׁם, הֲרֵי הוּא כְּפָתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים.

ז. חָצֵר הַחֲלוּקָה בִּפְסִיפָס [מחיצה חלקית] וְגוֹי בְּצַד זֶה וְיִשְׂרָאֵל בְּצַד אַחֵר, וְכֵן שְׁנֵי גַּגִּין שֶׁהָיָה גַּג יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וְגַג הַגּוֹי לְמַטָּה, אוֹ שֶׁהָיוּ זֶה בְּצַד זֶה וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶן פְּסִיפָס - אַף עַל פִּי שֶׁיַּד הַגּוֹי מַגַּעַת לְחֵלֶק יִשְׂרָאֵל - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם יַיִן נֶסֶךְ, וְלֹא מִשּׁוּם טְהָרוֹת.

ח. מֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיד יֵינוֹ בִּכְלֵי סָתוּם בְּיַד גּוֹיִים - וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בּוֹ שְׁנֵי סִימָנִין; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם'. כֵּיצַד? סָתַם הֶחָבִית בִּכְלֵי שֶׁאֵינוֹ מְהַדֵּק כְּדֶרֶךְ שֶׁסּוֹתְמִין כָּל אָדָם, וְטָח בְּטִיט - הֲרֵי זֶה חוֹתָם אֶחָד; הָיָה כְּלֵי מְהַדֵּק, וְטָח עָלָיו מִלְמַעְלָה - הֲרֵי זֶה חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם. וְכֵן אִם צָר פִּי הַנּוֹד, הֲרֵי זֶה חוֹתָם אֶחָד; הָפַךְ קְצֵה פִּי הַנּוֹד לְתוֹכוֹ וְצָר עָלָיו, הֲרֵי זֶה חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם. וְכֵן כָּל שִׁנּוּי שֶׁמְּשַׁנֶּה מִדְּבָרִים שֶׁהֵן דֶּרֶךְ כָּל אָדָם, הֲרֵי הֵן כְּחוֹתָם אֶחָד; וְהַטִּיחָה אוֹ הַקְשִׁירָה, הֲרֵי זֶה חוֹתָם שֵׁנִי.

ט. וְאִם הִפְקִיד בְּיַד גּוֹי בְּחוֹתָם אֶחָד - הֲרֵי זֶה אָסוּר בִּשְׁתִיָּה, וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה; וְהוּא שֶׁיִּחֵד לוֹ קֶרֶן זָוִית.

י. יַיִן מְבֻשָּׁל, וְהַשֵּׁכָר, אוֹ יַיִן שֶׁעֵרְבוּ עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים כְּגוֹן דְּבַשׁ וְשֶׁמֶן, וְכֵן הַחֹמֶץ, וְהַגְּבִינָה, וְהֶחָלָב, וְכָל שֶׁאִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהִפְקִידוֹ בְּיַד גּוֹי - אֵינוֹ צָרִיךְ שְׁנֵי חוֹתָמוֹת, אֶלָּא חוֹתָם אֶחָד בִּלְבַד דַּיּוֹ; אֲבָל הַיַּיִן וְהַבָּשָׂר וַחֲתִיכַת דָּג שֶׁאֵין בָּהֶן סִימָן, שֶׁהִפְקִידָן בְּיַד גּוֹיִים - צְרִיכִין שְׁנֵי חוֹתָמוֹת.

יא. יֵרָאֶה לִי, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ בְּעִנְיַן יַיִן שֶׁלָּנוּ שֶׁהוּא אָסוּר בִּשְׁתִיָּה וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה, מִפְּנֵי צַד נְגִיעָה שֶׁנָּגַע בּוֹ הַגּוֹי - בְּשֶׁהָיָה הַגּוֹי עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה; אֲבָל אִם הָיָה אִסּוּרוֹ בִּגְלַל גּוֹי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּגוֹן יִשְׂמְעֵאלִי שֶׁנָּגַע בְּיַיִן שֶׁלָּנוּ שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה, אוֹ שֶׁטָּפַח עַל פִּי הֶחָבִית - הֲרֵי זֶה מֻתָּר בִּשְׁתִיָּה. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יב. אֲבָל הַמַּפְקִיד יַיִן בְּיַד גֵּר תּוֹשָׁב, אוֹ שֶׁשָּׁלְחוֹ עִמּוֹ וְהִפְלִיג, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ בֵּיתוֹ פָּתוּחַ בַּחֲצַר גֵּר תּוֹשָׁב - הֲרֵי זֶה אָסוּר בִּשְׁתִיָּה; שֶׁכָּל חֲשָׁשׁ שֶׁל חִלּוּף וְזִיּוּף, יֵרָאֶה לִי שֶׁכָּל הַגּוֹיִים שָׁוִין בּוֹ - הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה הַיַּיִן בִּרְשׁוּתָן, נֶאֱסַר בִּשְׁתִיָּה עַל כָּל פָּנִים.

יג. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶן אִסּוּר נִסּוּךְ כְּלָל, וְאָסְרוּ אוֹתָן חֲכָמִים כְּדֵי לְהַרְחִיק מִן הַנִּסּוּךְ; וְאֵלּוּ הֵן: לֹא יִמְזֹג הַגּוֹי הַמַּיִם לְתוֹךְ הַיַּיִן שֶׁבְּיַד הַיִּשְׂרְאֵלִי, שֶׁמָּא יָבוֹא לִצֹּק הַיַּיִן לְתוֹךְ הַמַּיִם; וְלֹא יוֹלִיךְ הַגּוֹי עֲנָבִים לַגַּת, שֶׁמָּא יָבוֹא לִדְרֹךְ אוֹ לִגַּע; וְלֹא יִסְיַע לַיִּשְׂרְאֵלִי בְּשָׁעָה שֶׁמֵּרִיק הַיַּיִן מִכְּלֵי לִכְלִי, שֶׁמָּא נִיעַר הַכְּלִי בְּיַד הַגּוֹי וְנִמְצָא הַיַּיִן בָּא מִכֹּחוֹ. וְאִם סִיַּע עִמּוֹ, אוֹ מָזַג הַיַּיִן, אוֹ הֵבִיא עֲנָבִים - מֻתָּר.

יד. וְכֵן מֻתָּר שֶׁיָּרִיחַ הַגּוֹי בְּחָבִית שֶׁל יַיִן שֶׁלָּנוּ; וּמֻתָּר לְיִשְׂרָאֵל לְהָרִיחַ בְּחָבִית שֶׁל יַיִן נֶסֶךְ, וְאֵין בָּזֶה שֵׁם אִסּוּר - שֶׁאֵין הָרֵיחַ כְּלוּם, לְפִי שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ.

טו. כְּבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָיָה, אִם עָבַר וּמְכָרוֹ דָּמָיו מֻתָּרִין - חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה, וּמִשֶּׁמְּשֶׁיָּהּ, וְתִקְרֹבֶת שֶׁלָּהּ, וְיַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לָהּ; וְהֶחְמִירוּ חֲכָמִים בִּסְתָם יֵינָם, לִהְיוֹת דָּמָיו אֲסוּרִין כִּדְמֵי יַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה. לְפִיכָךְ, גּוֹי שֶׁשָּׁכַר אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּיַיִן, שְׂכָרוֹ אָסוּר.

טז. וְכֵן הַשּׂוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהָבִיא עָלָיו יַיִן, אוֹ שֶׁשָּׁכַר סְפִינָה לְהָבִיא בָּהּ יַיִן - שְׂכָרָן אָסוּר; אִם מָעוֹת נָתְנוּ לוֹ, יוֹלִיכֵן לְיָם הַמֶּלַח; וְאִם נָתְנוּ לוֹ בִּשְׂכָרוֹ כְּסוּת אוֹ כֵּלִים אוֹ פֵּרוֹת, הֲרֵי זֶה יִשְׂרֹף אוֹתָן וְיִקְבֹּר הָאֵפֶר כְּדֵי שֶׁלֹּא לֵהָנוֹת בּוֹ.

יז. שָׁכַר לְגוֹי חֲמוֹר לִרְכֹּב עָלָיו, וְהִנִּיחַ עָלָיו לָגִין שֶׁל יַיִן - שְׂכָרוֹ מֻתָּר; שְׂכָרוֹ לְשַׁבֵּר כַּדֵּי יַיִן נֶסֶךְ - שְׂכָרוֹ מֻתָּר וְתָבוֹא עָלָיו בְּרָכָה, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֵט בִּתְפִלָּה.

יח. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל וְאָמַר לוֹ: 'הַעֲבֵר לִי מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל שֵׁכָר בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת', וְנִמְצֵאת אַחַת מֵהֶן יַיִן - שְׂכָרוֹ כֻּלּוֹ אָסוּר.

יט. אָמַר לוֹ: 'הַעֲבֵר לִי חָבִית בִּפְרוּטָה חָבִית בִּפְרוּטָה', וְהֶעֱבִיר, וְנִמְצָא בֵּינֵיהֶן חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן - שְׂכַר חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן אָסוּר, וּשְׁאָר שְׂכָרוֹ מֻתָּר.

כ. אֲמָנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁלַח לָהֶן גּוֹי חָבִית שֶׁל יַיִן בִּשְׂכָרָן, מֻתָּר שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ: 'תֵּן לָנוּ אֶת דָּמֶיהָ'; וְאִם מִשֶּׁנִּכְנְסָה לִרְשׁוּתָן, אָסוּר.

כא. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה נוֹשֶׂה בְּגוֹי מָנֶה - הָלַךְ הַגּוֹי וּמָכַר עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ וְיַיִן נֶסֶךְ, וְהֵבִיא לוֹ דְּמֵיהֶן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאִם אָמַר לוֹ קֹדֶם שֶׁיִּמְכֹּר: 'הַמְתֵּן לִי עַד שֶׁאֶמְכֹּר עֲבוֹדָה זָרָה אוֹ יַיִן שֶׁלִּי וְאָבִיא לְךָ' - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא סְתָם יֵינוֹ וּמָכַר וְהֵבִיא לוֹ, הֲרֵי זֶה אָסוּר; מִפְּנֵי שֶׁהַיִּשְׂרְאֵלִי רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרַע מִמֶּנּוּ חוֹבוֹ.

כב. וְכֵן גֵּר וְגוֹי שֶׁהָיוּ שֻׁתָּפִין, וּבָאוּ לַחֲלֹק - אֵין הַגֵּר יָכוֹל לוֹמַר לַגּוֹי: 'טֹל אַתָּה עֲבוֹדָה זָרָה וַאֲנִי מָעוֹת, אַתָּה יַיִן וַאֲנִי פֵּרוֹת'; שֶׁהֲרֵי רוֹצֶה בְּקִיּוּמָן, כְּדֵי שֶׁיִּטֹּל כְּנֶגְדָּן. אֲבָל גֵּר וְגוֹי שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶן גּוֹי - יָכוֹל הַגֵּר לוֹמַר לוֹ: 'טֹל אַתָּה עֲבוֹדָה זָרָה וַאֲנִי מָעוֹת, אַתָּה יַיִן וַאֲנִי פֵּרוֹת'; קַל הוּא שֶׁהֵקֵלוּ בִּירֻשַּׁת הַגֵּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחֲזֹר לְסוּרוֹ. וְאִם מִשֶּׁבָּאוּ לִרְשׁוּת הַגֵּר, אָסוּר.

כג. יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר יֵינוֹ לְגוֹי - פָּסַק [קבע מחיר] עַד שֶׁלֹּא מָדַד לוֹ, דָּמָיו מֻתָּרִין; שֶׁמִּשֶּׁפָּסַק סָמְכָה דַּעְתּוֹ, וּמִשֶּׁמָּשַׁךְ קָנָה, וְיַיִן נֶסֶךְ אֵינוֹ נַעֲשֶׂה עַד שֶׁיִּגַּע בּוֹ - נִמְצָא בִּשְׁעַת מְכִירָה הָיָה מֻתָּר. מָדַד לוֹ עַד שֶׁלֹּא פָּסַק הַדָּמִים, דָּמָיו אֲסוּרִין; שֶׁהֲרֵי לֹא סָמְכָה דַּעְתּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁמָּשַׁךְ, וְנִמְצָא כְּשֶׁנָּגַע עֲדַיִן לֹא סָמְכָה דַּעְתּוֹ לִקַּח, וְנֶאֱסַר הַיַּיִן בִּנְגִיעָתוֹ, וַהֲרֵי זֶה כְּמוֹכֵר סְתָם יֵינָם.

כד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁמָּדַד הַיִּשְׂרְאֵלִי לְכֵלָיו; אֲבָל אִם מָדַד לִכְלֵי הַגּוֹי, אוֹ לִכְלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּיַד הַגּוֹי - צָרִיךְ לִקַּח אֶת הַדָּמִים וְאַחַר כָּךְ יִמְדֹּד. וְאִם מָדַד וְלֹא לָקַח דָּמִים - אַף עַל פִּי שֶׁפָּסַק, דָּמָיו אֲסוּרִין; שֶׁמִּשֶּׁגִּיעַ לַכֵּלִי, נֶאֱסַר כִּסְתָם יֵינָם.

כה. הַנּוֹתֵן דִּינָר לְחֶנְוָנִי גּוֹי, וְאָמַר לְפוֹעֲלוֹ הַגּוֹי: 'לֵךְ וּשְׁתֵה וֶאֱכֹל מִן הַחֶנְוָנִי, וַאֲנִי מְחַשֵּׁב לוֹ' - הֲרֵי זֶה חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִשְׁתֶּה יַיִן; שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁקָּנָה לוֹ יַיִן נֶסֶךְ, וְהִשְׁקָהוּ. וּכְנֶגֶד זֶה בִּשְׁבִיעִית אָסוּר, כְּגוֹן שֶׁנָּתַן דִּינָר לְחֶנְוָנִי יִשְׂרָאֵל עַם הָאָרֶץ, וְאָמַר לְפוֹעֲלוֹ הַיִּשְׂרְאֵלִי: 'לֵךְ וֶאֱכֹל וַאֲנִי מְחַשֵּׁב לוֹ'; וְאִם אָכַל הַפּוֹעֵל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר, אָסוּר.

כו. אֲבָל אִם אָמַר לָהֶם: 'אִכְלוּ וּשְׁתוּ בְּדִינָר זֶה', אוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם: 'אִכְלוּ וּשְׁתוּ עָלַי מִן הַחֶנְוָנִי וַאֲנִי פּוֹרֵעַ' - אַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּעְבֵּד, הוֹאִיל וְלֹא נִתְיַחֵד שִׁעְבּוּדוֹ, הֲרֵי זֶה מֻתָּר; וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ, וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר.

כז. מֶלֶךְ שֶׁהָיָה מְחַלֵּק יֵינוֹ לָעָם, וְלוֹקֵחַ מֵהֶן דָּמָיו כְּפִי מַה שֶּׁיִּרְצֶה - אַל יֹאמַר אָדָם לְגוֹי: 'הֵא לְךָ מָאתַיִם זוּז, וְהִכָּנֵס תַּחְתַּי בְּאוֹצַר הַמֶּלֶךְ', כְּדֵי שֶׁיִּקַּח הַגּוֹי הַיַּיִן שֶׁכְּתָבוֹ בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל, וְיִתֵּן הַגּוֹי הַדָּמִים לַמֶּלֶךְ; אֲבָל אוֹמֵר לוֹ: 'הֵא לְךָ מָאתַיִם זוּז, וּמַלְּטֵנִי מִן הָאוֹצָר'.

כח. גּוֹי שֶׁנָּגַע בְּיֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאָנְסוֹ, מֻתָּר לִמְכֹּר אוֹתוֹ יַיִן לְאוֹתוֹ הַגּוֹי שֶׁאָסְרוֹ לְבַדּוֹ; שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּוֵּן זֶה הַגּוֹי לְהַזִּיקוֹ וְלֶאֱסֹר יֵינוֹ - הֲרֵי זֶה כְּמוֹ שֶׁשִּׁבְּרוֹ אוֹ שְׂרָפוֹ, שֶׁחַיָּב לְשַׁלֵּם; וְנִמְצָאוּ הַדָּמִים שֶׁלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ דְּמֵי הַהֶזֵּק, לֹא דְּמֵי הַמְּכִירָה.

יום ג' ה' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק יד

א. כָּל אִסּוּרֵי מַאֲכָלוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - שִׁעוּרָן בְּכַזַּיִת בֵּינוֹנִי, בֵּין לְמַלְקוּת בֵּין לְכָרֵת בֵּין לְמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם; וּכְבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּל הַמְחַיֵּב כָּרֵת אוֹ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם עַל מַאֲכָל, לוֹקֶה.

ב. וְשִׁעוּר זֶה עִם כָּל הַשִּׁעוּרִין, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הֵן. וְאָסוּר מִן הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל כָּל שֶׁהוּא מִדָּבָר הָאָסוּר, אֲבָל אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא עַל כַּזַּיִת; וְאִם אָכַל כָּל שֶׁהוּא פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

ג. כַּזַּיִת שֶׁאָמַרְנוּ, חוּץ מִשֶּׁל בֵּין הַשִּׁנַּיִם; אֲבָל מַה שֶּׁלְּבֵין הַחֲנִיכַיִם מִצְטָרֵף לְמַה שֶּׁבַּלַּע, שֶׁהֲרֵי נֶהֱנָה גְּרוֹנוֹ בְּכַזַּיִת. אֲפִלּוּ אָכַל כַּחֲצִי זַיִת וֶהֱקִיאוֹ, וְחָזַר וְאָכַל אוֹתוֹ חֲצִי זַיִת עַצְמוֹ שֶׁהֵקִיא - חַיָּב; שֶׁאֵין הַחִיּוּב אֶלָּא עַל הֲנָאַת הַגָּרוֹן בְּכַזַּיִת מִדָּבָר הָאָסוּר.

ד. כַּזַּיִת חֵלֶב אוֹ נְבֵלָה אוֹ פִּגּוּל וְנוֹתָר וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, שֶׁהִנִּיחוֹ בַּחַמָּה וְנִתְמַעֵט - הָאוֹכְלוֹ פָּטוּר; חָזַר וְהִנִּיחוֹ בַּגְּשָׁמִים וְנִתְפַּח, חַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת אוֹ מַלְקוּת. הָיָה פָּחוֹת מִכַּזַּיִת בַּתְּחִלָּה, וְנִתְפַּח וְעָמַד עַל כַּזַּיִת - אָסוּר, וְאֵין לוֹקִין עָלָיו.

ה. כְּבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכַזַּיִת - חוּץ מִבְּשַׂר נְבֵלָה עִם בְּשַׂר טְרֵפָה, וְאִסּוּרֵי נָזִיר שֶׁיִּתְבָּאֲרוּ בְּמִקוֹמָן. חֲמִשָּׁה מִינֵי תְבוּאָה, וּקְמָחִין שֶׁלָּהֶן, וְהַבְּצִיקוֹת שֶׁלָּהֶן - הַכֹּל מִצְטָרְפִין לְכַזַּיִת, בֵּין לְאִסּוּר

מתוך מהדורת חזק

חָמֵץ בְּפֶסַח, בֵּין לְאִסּוּר חָדָשׁ מִלִּפְנֵי הָעֹמֶר, בֵּין לְאִסּוּר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּתְרוּמוֹת.

ו. יֵרֶאֶה לִי, שֶׁכָּל הַחַיָּב בִּתְרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת - מִצְטָרֵף לְכַזַּיִת בְּטֵבֶל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁם אֶחָד; הָא לְמָה זֶה דּוֹמֶה? לְנִבְלַת הַשּׁוֹר וְנִבְלַת הַשֶּׂה וְנִבְלַת הַצְּבִי, שֶׁהֵן מִצְטָרְפִין לְכַזַּיִת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

ז. הָאוֹכֵל אֲכִילָה גְּדוֹלָה מִדָּבָר אָסוּר - אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ מַלְקוּת אוֹ כָּרֵת עַל כָּל כְּזַיִת וּכְזַיִת, אֶלָּא חִיּוּב אֶחָד לְכָל הָאֲכִילָה; וְאִם הָיוּ הָעֵדִים מַתְרִין בּוֹ בִּשְׁעַת אֲכִילָה עַל כָּל כְּזַיִת וּכְזַיִת, חַיָּב עַל כָּל הַתְּרָאָה וְהַתְּרָאָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲכִילָה אַחַת וְלֹא הִפְסִיק.

ח. הָאוֹכֵל כִּשְׁעוֹרָה אוֹ כְּחַרְדָּל מֵאֶחָד מִמַּאֲכָלוֹת הָאֲסוּרִין, וְשָׁהָה מְעַט וְחָזַר וְאָכַל כְּחַרְדָּל, וְכֵן עַד שֶׁהִשְׁלִים כַּזַּיִת, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - אִם שָׁהָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף כְּדֵי אֲכִילַת שָׁלֹשׁ בֵּיצִים - יִצְטָרֵף הַכֹּל, וַהֲרֵי הוּא חַיָּב כָּרֵת אוֹ מַלְקוּת אוֹ קָרְבָּן, כְּמוֹ שֶׁאָכַל כַּזַּיִת בְּבַת אַחַת. וְאִם שָׁהָה יָתֵר מִזֶּה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁהָה בֵּינֵיהֶן, אֶלָּא אָכַל כְּחַרְדָּל אַחַר כְּחַרְדָּל - הוֹאִיל וְלֹא הִשְׁלִים כַּזַּיִת אֶלָּא בְּיָתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס, אֵינָן מִצְטָרְפִין וּפָטוּר.

ט. וְכֵן הַשּׁוֹתֶה רְבִיעִית שֶׁל סְתָם יֵינָם מְעַט מְעַט, אוֹ שֶׁהִמְחָה אֶת הֶחָמֵץ בְּפֶסַח אוֹ אֶת הַחֵלֶב וּגְמָאוֹ מְעַט מְעַט, אוֹ שֶׁשָּׁתָה מִן הַדָּם מְעַט מְעַט - אִם שָׁהָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף כְּדֵי שְׁתִּיַּת רְבִיעִית, מִצְטָרְפִין; וְאִם לָאו, אֵין מִצְטָרְפִין.

י. כָּל הָאֲכָלִין הָאֲסוּרִין, אֵינוֹ חַיָּב עֲלֵיהֶן עַד שֶׁיֹּאכַל אוֹתָן דֶּרֶךְ הֲנָאָה; חוּץ מִבָּשָׂר בְּחָלָב וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, לְפִי שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶן אֲכִילָה, אֶלָּא הוֹצִיא אִסּוּר אֲכִילָתָן בִּלְשׁוֹן אַחֶרֶת - בִּלְשׁוֹן בִּשּׁוּל וּבִלְשׁוֹן הֶקְדֵּשׁ, לֶאֱסֹר אוֹתָן וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ הֲנָיָה.

יא. כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁהִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָאוֹ כְּשֶׁהוּא חַם עַד שֶׁנִּכְוָה גְּרוֹנוֹ מִמֶּנּוּ, אוֹ שֶׁאָכַל חֵלֶב חַי, אוֹ שֶׁעֵרֵב דְּבָרִים מָרִים כְּגוֹן רֹאשׁ וְלַעֲנָה לְתוֹךְ יַיִן נֶסֶךְ אוֹ לְתוֹךְ קְדֵרָה שֶׁל נְבֵלָה וַאֲכָלָן כְּשֶׁהֵן מָרִין, אוֹ שֶׁאָכַל אֹכֶל הָאָסוּר אַחַר שֶׁהִסְרִיחַ וְהִבְאִישׁ וּבָטַל מֵאֹכֶל אָדָם - הֲרֵי זֶה פָּטוּר; וְאִם עֵרֵב דָּבָר מַר בְּתוֹךְ קְדֵרָה שֶׁל בָּשָׂר בְּחָלָב אוֹ בְּיֵין כִּלְאֵי הַכֶּרֶם וַאֲכָלוֹ - חַיָּב.

יב. הָאוֹכֵל מַאֲכָל מִמַּאֲכָלוֹת הָאֲסוּרוֹת דֶּרֶךְ שְׂחוֹק אוֹ כְּמִתְעַסֵּק - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְגוּף הָאֲכִילָה - הוֹאִיל וְנֶהֱנָה, חַיָּב כְּמִי שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְעַצְמָהּ שֶׁל אֲכִילָה; וַהֲנָיָה הַבָּאָה לוֹ לָאָדָם בְּעַל כָּרְחוֹ בְּאִסּוּר מִכָּל הָאִסּוּרִין - אִם נִתְכַּוֵּן, אָסוּר; וְאִם לֹא נִתְכַּוֵּן, מֻתָּר.

יג. הָאוֹכֵל מַאֲכָל אָסוּר לְתֵאָבוֹן, אוֹ מִפְּנֵי הָרָעָב - חַיָּב; וְאִם הָיָה תּוֹעֶה בַּמִּדְבָּר וְאֵין לוֹ מַה יֹּאכַל אֶלָּא דָּבָר אִסּוּר - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת.

יד. עֲבָרָה שֶׁהֵרִיחָה מַאֲכָל אָסוּר, כְּגוֹן בְּשַׂר קֹדֶשׁ אוֹ בְּשַׂר חֲזִיר - מַאֲכִילִין אוֹתָהּ מִן הַמָּרָק. אִם נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתָּהּ, מוּטָב; וְאִם לָאו, מַאֲכִילִין אוֹתָהּ פָּחוֹת פָּחוֹת מִכַּשִּׁעוּר. וְאִם לֹא נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתָּהּ, מַאֲכִילִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב דַּעְתָּהּ.

טו. וְכֵן הַבְּרִיא שֶׁהֵרִיחַ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חָמֵץ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים שֶׁמְּעָרְעָרִין אֶת הַנֶּפֶשׁ, דִּינוֹ כְּעֲבָרָה.

טז. מִי שֶׁאֲחָזוֹ בֶּלְמוּס [רעב חזק] - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ דְּבָרִים הָאֲסוּרִין מִיָּד, עַד שֶׁיֵּאוֹרוּ עֵינָיו; וְאֵין מְחַזְּרִין עַל דָּבָר הַמֻּתָּר, אֶלָּא מְמַהֲרִין בַּנִּמְצָא. וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ הַקַּל הַקַּל תְּחִלָּה; אִם הֵאִירוּ עֵינָיו, דַּיּוֹ; וְאִם לָאו, מַאֲכִילִין אוֹתוֹ הֶחָמוּר.

יז. כֵּיצַד? הָיוּ לְפָנֵינוּ טֶבֶל וּנְבֵלָה - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ נְבֵלָה תְּחִלָּה, שֶׁהַטֶּבֶל בְּמִיתָה; נְבֵלָה וּסְפֵיחֵי שְׁבִיעִית - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ סְפֵיחֵי שְׁבִיעִית, שֶׁאִסּוּרָן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת שְׁמִיטָה וְיוֹבֵל; טֶבֶל וּשְׁבִיעִית - מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁבִיעִית; טֶבֶל וּתְרוּמָה - אִם אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן הַטֶּבֶל, מַאֲכִילִין אוֹתוֹ טֶבֶל שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ כִּתְרוּמָה. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יח. כְּבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁאֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר, אֶלָּא אִם הָיוּ שְׁנֵי הָאִסּוּרִין בָּאִין כְּאַחַת, אוֹ שֶׁהָיָה אִסּוּר מוֹסִיף, אוֹ אִסּוּר כּוֹלֵל; לְפִיכָךְ יֵשׁ אוֹכֵל כַּזַּיִת אֶחָד וְלוֹקֶה עָלָיו חָמֵשׁ מַלְקָיוֹת - וְהוּא, שֶׁהִתְרוּ בּוֹ בַּחֲמִשָּׁה אִסּוּרִין שֶׁנִּתְקַבְּצוּ בּוֹ. כֵּיצַד? כְּגוֹן טָמֵא שֶׁאָכַל כַּזַּיִת חֵלֶב שֶׁנּוֹתַר מִן הַמֻּקְדָּשִׁין, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - לוֹקֶה מִשּׁוּם אוֹכֵל חֵלֶב, וּמִשּׁוּם אוֹכֵל נוֹתָר, וּמִשּׁוּם אוֹכֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּמִשּׁוּם טָמֵא שֶׁאָכַל קֹדֶשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּהֱנָה מִן הַקֹּדֶשׁ וּמָעַל.

יט. וְלָמָּה חָל כָּאן אִסּוּר עַל אִסּוּר? שֶׁבְּהֵמָה זוֹ הָיָה חֶלְבָּהּ אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָיָה. הִקְדִּישָׁהּ - נֶאֱסַר חֶלְבָּהּ בַּהֲנָיָה, וּמִתּוֹךְ שֶׁנּוֹסַף בּוֹ אִסּוּר הֲנָיָה, נוֹסַף עָלָיו אִסּוּר קָדָשִׁים. וַעֲדַיִן הָיָה חֵלֶב זֶה מֻתָּר לַגָּבוֹהַּ וְאָסוּר לְהֶדְיוֹט; נַעֲשָׂה נוֹתָר - מִתּוֹךְ שֶׁנּוֹסַף בּוֹ אִסּוּר לַגָּבוֹהַּ, נֶאֱסַר לְהֶדְיוֹט. וְהָאוֹכֵל הַזֶּה הָיָה מֻתָּר בִּבְשַׂר בְּהֵמָה וְאָסוּר בְּחֶלְבָּהּ; נִטְמָא - נֶאֱסַר אַף בִּבְשָׂרָהּ, נוֹסַף לוֹ אִסּוּר עַל הַחֵלֶב. בָּא יוֹם הַכִּפּוּרִים - כָּלַל כָּל הָאֲכָלִין, וּמִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱסַר אַף בְּחֵלִין, נוֹסַף אִסּוּרוֹ בְּחֵלֶב זֶה. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

פֶּרֶק טו

א. דָּבָר אָסוּר שֶׁנִּתְעָרֵב בְּדָבָר מֻתָּר - מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, בְּנוֹתֵן טַעַם; וּמִין בְּמִינוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל טַעֲמוֹ, יִבָּטֵל בְּרֹב.

ב. כֵּיצַד? חֵלֶב הַכְּלָיוֹת שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ הַגְּרִיסִין, וְנִמּוֹחַ הַכֹּל - טוֹעֲמִין אֶת הַגְּרִיסִין: אִם לֹא נִמְצָא בָּהֶן טַעַם חֵלֶב, הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין; וְאִם נִמְצָא בָּהֶן טַעַם חֵלֶב וְהָיָה בָּהֶן מַמָּשׁוֹ, הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין מִן הַתּוֹרָה; נִמְצָא בָּהֶן טַעֲמוֹ וְלֹא הָיָה בָּהֶן מַמָּשׁוֹ, הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים.

ג. כֵּיצַד הוּא מַמָּשׁוֹ? כְּגוֹן שֶׁהָיָה מִן הַחֵלֶב כַּזַּיִת בְּכָל שָׁלֹשׁ בֵּיצִים מִן הַתַּעֲרֹבֶת. אִם אָכַל מִן הַגְּרִיסִין הָאֵלּוּ כְּשָׁלֹשׁ בֵּיצִים - הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן כַּזַּיִת מִן הַחֵלֶב, לוֹקֶה;

שֶׁהֲרֵי טָעַם הָאִסּוּר וּמַמְּשׁוֹ. אָכַל פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ בֵּיצִים - מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת מִדִּבְרֵיהֶם. וְכֵן אִם לֹא הָיָה בַּתַּעֲרֹבֶת כַּזַּיִת בְּכָל שָׁלֹשׁ בֵּיצִים - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן טַעַם חֵלֶב וְאָכַל כָּל הַקְּדֵרָה, אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא מַכַּת מַרְדּוּת.

ד. נָפַל חֵלֶב כְּלָיוֹת לְחֵלֶב הָאַלְיָה וְנִמּוֹחַ הַכֹּל - אִם הָיָה חֵלֶב הָאַלְיָה כִּשְׁנַיִם בְּחֵלֶב הַכְּלָיוֹת, חֲרֵי הַכֹּל מֻתָּר מִן הַתּוֹרָה; אֲפִלּוּ חֲתִיכַת נְבֵלָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת שֶׁל שְׁחוּטָה, הַכֹּל מֻתָּר מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים - הַכֹּל אָסוּר, עַד שֶׁיֹּאבַד דָּבָר הָאָסוּר מֵעֹצֶם מְעוּטוֹ, וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר חָשׁוּב שֶׁעֵינוֹ עוֹמֶדֶת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

ה. וּבְכַמָּה יִתְעָרֵב דָּבָר הָאָסוּר, וְיֹאבַד בְּעֹצֶם מְעוּטוֹ? כַּשֵּׁעוּר שֶׁנָּתְנוּ חֲכָמִים: יֵשׁ דָּבָר שֶׁשֵּׁעוּרוֹ בְּשִׁשִּׁים, וְיֵשׁ שֶׁשֵּׁעוּרוֹ בְּמֵאָה, וְיֵשׁ שֶׁשֵּׁעוּרוֹ בְּמָאתַיִם.

ו. נִמְצֵאתָ לָמֵד, שֶׁכָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה - בֵּין אִסּוּרֵי מַלְקוּת, בֵּין אִסּוּרֵי כָּרֵת, בֵּין אִסּוּרֵי חֲנָיָה, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּמַאֲכָל הַמֻּתָּר - מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, בְּנוֹתֵן טַעַם; מִין בְּמִינוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטַּעַם, שֶׁעוּרוֹ בְּשִׁשִּׁים אוֹ בְּמֵאָה אוֹ בְּמָאתַיִם; חוּץ מִיֵּין נֶסֶךְ, מִפְּנֵי חֲמִרַת עֲבוֹדָה זָרָה, וְחוּץ מִטֶּבֶל, שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לְתַקְּנוֹ; וּמִפְּנֵי זֶה, אוֹסְרִין בְּמִינָן בְּכָל שֶׁהֵן, וְשֶׁלֹּא בְּמִינָן, בְּנוֹתֵן טַעַם כִּשְׁאָר הָאִסּוּרִין.

ז. כֵּיצַד? טִפַּת יַיִן נֶסֶךְ שֶׁנָּפַל עָלֶיהָ כַּמָּה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן - הַכֹּל אָסוּר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר; וְכֵן כּוֹס שֶׁל יַיִן טֶבֶל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחָבִיּוֹת - הַכֹּל טֶבֶל, עַד שֶׁיַּפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת הָרְאוּיִין לַתַּעֲרֹבֶת כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ.

ח. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית - אַף עַל פִּי שֶׁאִם נִתְעָרְבוּ בְּמִינָן בְּכָל שֶׁהוּא, וְשֶׁלֹּא בְּמִינָן בְּנוֹתֵן טַעַם - אֵינָן בִּכְלַל אִסּוּרֵי תוֹרָה; שֶׁאֵין אוֹתָהּ הַתַּעֲרֹבֶת אֲסוּרָה, אֶלָּא חַיָּב לֶאֱכֹל כָּל הַתַּעֲרֹבֶת בִּקְדֻשַּׁת שְׁבִיעִית, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ.

ט. חָמֵץ בְּפֶסַח - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֵאִסּוּרֵי תוֹרָה, אֵינוֹ בִּכְלָלוֹת אֵלּוּ; לְפִי שֶׁאֵין הַתַּעֲרֹבֶת אֲסוּרָה לְעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי לְאַחַר הַפֶּסַח תִּהְיֶה כָּל הַתַּעֲרֹבֶת מֻתֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. לְפִיכָךְ אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא, בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ.

י. וְהוּא הַדִּין לִתְבוּאָה חֲדָשָׁה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּישָׁנָה מִלִּפְנֵי הָעֹמֶר - אוֹסֶרֶת בְּכָל שֶׁהוּא, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהּ מַתִּירִין, שֶׁלְּאַחַר הָעֹמֶר יֵתַר הַכֹּל. וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין, וַאֲפִלּוּ הָיָה אִסּוּרוֹ מִדִּבְרֵיהֶם, כְּגוֹן אִסּוּר מֵקֶצָה וְנוֹלָד בְּיוֹם טוֹב - לֹא נָתְנוּ בּוֹ חֲכָמִים שִׁעוּר, אֶלָּא אֲפִלּוּ אֶחָד בְּכַמָּה אֲלָפִים אֵינוֹ בָּטֵל; שֶׁהֲרֵי יֵשׁ דֶּרֶךְ שֶׁיֵּתֵר בָּהּ, כְּגוֹן הֶקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן.

יא. אֲבָל הָעָרְלָה, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, וְחֵלֶב, וְדָם, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וְכֵן תְּרוּמוֹת - נָתְנוּ חֲכָמִים בָּהֶן שִׁעוּר, שֶׁאֵין בָּהֶן דֶּרֶךְ הֶתֵּר לְכָל אָדָם.

יב. יְרֵאָה לִי, שֶׁאֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין, אִם נִתְעָרֵב בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ וְלֹא נָתַן טַעַם - מֻתָּר; לֹא יִהְיֶה זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין חָמוּר מִטֶּבֶל, שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לְתַקְּנוֹ; וְאַף עַל פִּי כֵן שֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאַל תִּתְמַהּ עַל חָמֵץ בְּפֶסַח, שֶׁהַתּוֹרָה אָסְרָה "כָּל מַחְמֶצֶת", לְפִיכָךְ הֶחְמִירוּ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

יג. וְאֵלּוּ הֵן הַשִּׁעוּרִין שֶׁנָּתְנוּ חֲכָמִים: הַתְּרוּמָה, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְהַחַלָּה, וְהַבִּכּוּרִים - עוֹלִין [בטלים] בְּאֶחָד וּמֵאָה; וְצָרִיךְ לְהָרִים, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים לְתוֹךְ פְּרוּסוֹת שֶׁל חֵלִין, עוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה. כֵּיצַד? סְאָה קֶמַח מֵאֶחָד מֵאֵלּוּ, אוֹ סְאָה מִכֻּלָּן, שֶׁנָּפְלָה לְמֵאָה סְאָה קֶמַח שֶׁל חֵלִין, וְנִתְעָרֵב הַכֹּל - מֵרִים מִן הַכֹּל סְאָה אַחַת כְּנֶגֶד סְאָה שֶׁנָּפְלָה, וְהַשְּׁאָר מֻתָּר לְכָל אָדָם; נָפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה, נַעֲשָׂה הַכֹּל מְדֻמָּע.

יד. הָעָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם - עוֹלִין בְּאֶחָד וּמָאתַיִם, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה; וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָרִים. כֵּיצַד? רְבִיעִית שֶׁל יַיִן עָרְלָה אוֹ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, אוֹ שֶׁהָיְתָה הָרְבִיעִית מִצְטָרֶפֶת מִשְּׁנֵיהֶן, שֶׁנָּפְלָה לְתוֹךְ מָאתַיִם רְבִיעִיּוֹת שֶׁל יַיִן - הַכֹּל מֻתָּר, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָרִים כְּלוּם; נָפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאתַיִם, הַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָיָה.

טו. וְלָמָּה צָרִיךְ לְהָרִים הַתְּרוּמָה, וְלֹא יָרִים עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם? שֶׁהַתְּרוּמָה, מָמוֹן כֹּהֲנִים; לְפִיכָךְ, כָּל תְּרוּמָה שֶׁאֵין הַכֹּהֲנִים מְקַפִּידִין עָלֶיהָ, כְּגוֹן תְּרוּמַת הַכְּלִיסִין [תאנים גרועות] וְהֶחָרוּבִין וּשְׁעוֹרִין שֶׁבָּאֲדוֹם - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָרִים.

טז. וְלָמָּה כָּפְלוּ שִׁעוּר עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם? מִפְּנֵי שֶׁהֵן אֲסוּרִין בַּהֲנָיָה. וְלָמָּה סָמְכוּ עַל שִׁעוּר מֵאָה בִּתְרוּמוֹת? שֶׁהֲרֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר אֶחָד מִמֵּאָה וּמְקַדֶּשֶׁת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶת מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ"; אָמְרוּ חֲכָמִים: 'דָּבָר שֶׁאַתָּה מֵרִים מִמֶּנּוּ - אִם חָזַר לְתוֹכוֹ, מְקַדְּשׁוֹ'.

יז. שְׁאָר אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה כֵּלָן, כְּגוֹן בְּשַׂר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים וְחֵלֶב וְדָם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - שִׁעוּרָן בְּשִׁשִּׁים. כֵּיצַד? כַּזַּיִת חֵלֶב כְּלָיוֹת שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ שִׁשִּׁים כַּזַּיִת מֵחֵלֶב הָאַלְיָה, הַכֹּל מֻתָּר; נָפַל לְפָחוֹת מִשִּׁשִּׁים, הַכֹּל אָסוּר. וְכֵן אִם נָפַל כִּשְׁעוֹרָה חֵלֶב, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׁם כְּמוֹ שִׁשִּׁים שְׁעוֹרָה. וְכֵן בִּשְׁאָר אִסּוּרִין. וְכֵן שֵׁמֶן שֶׁל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁנָּפַל לְקִדֵּרָה שֶׁל בָּשָׂר - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשִׁשִּׁים, וְאֵין שֵׁמֶן הַגִּיד מִן הַמִּנְיָן; וְאַף עַל פִּי שֶׁשֵּׁמֶן גִּיד הַנָּשֶׁה מִדִּבְרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, הוֹאִיל וְגִיד הַנָּשֶׁה בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, הֶחְמִירוּ בּוֹ כְּאִסּוּרֵי תוֹרָה. וְהַגִּיד עַצְמוֹ - אֵין מְשַׁעֲרִין בּוֹ וְאֵינוֹ אוֹסֵר, שֶׁאֵין בְּגִידִים בְּנוֹתֵן טַעַם.

יח. אֲבָל כִּחַל [שד הבהמה] שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַבָּשָׂר - בְּשִׁשִּׁים, וּכְחָל מִן הַמִּנְיָן; הוֹאִיל וְהַכְּחָל מִדִּבְרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, הֵקֵלּוּ בְּשִׁעוּרוֹ.

יט. בֵּיצָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ אֶפְרוֹחַ, שֶׁנִּשְׁלְקָה עִם בֵּיצִים הַמֻּתָּרוֹת - אִם הָיְתָה עִם שִׁשִּׁים וְאַחַת וְהִיא, חֲרֵי הֵן מֻתָּרוֹת; הָיְתָה עִם שִׁשִּׁים בִּלְבַד, נֶאֱסְרוּ הַכֹּל; מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, עָשׂוּ הֶכֵּר בָּהּ וְהוֹסִיפוּ בְּשִׁעוּרָהּ.

כ. אֲבָל בֵּיצַת עוֹף טָמֵא שֶׁנִּשְׁלְקָה עִם בֵּיצֵי עוֹף טָהוֹר, לֹא

מתוך מהדורת חזק

אֶסְרָה אוֹתָן; וְאִם טָרַף אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, אוֹ שֶׁנִּתְעָרְבָה בֵּיצַת עוֹף טָמֵא אוֹ בֵּיצַת טְרֵפָה עִם בֵּיצִים אֲחֵרוֹת - שִׁעוּרָן בְּשִׁשִּׁים.

כא. וּמִנַּיִן סָמְכוּ חֲכָמִים עַל שִׁעוּר שִׁשִּׁים? שֶׁהֲרֵי הַמּוּרָם מֵאֵיל נָזִיר, וְהִיא הַזְּרוֹעַ, אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מִשְּׁאָר הָאַיִל; וְהִיא מִתְבַּשֶּׁלֶת עִמּוֹ וְאֵינָהּ אוֹסֶרֶת אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזְּרוֹעַ בְּשֵׁלָה מִן הָאַיִל".

כב. מִין בְּמִינוֹ וְדָבָר אַחֵר שֶׁנִּתְעָרְבוּ, כְּגוֹן קְדֵרָה שֶׁהָיָה בָהּ חֵלֶב אַלְיָה וּגְרִיסִין, וְנָפַל לְתוֹכָהּ חֵלֶב הַכְּלָיוֹת, וְנִמְחָה הַכֹּל וְנַעֲשָׂה גּוּף אֶחָד - רוֹאִין אֶת חֵלֶב הָאַלְיָה וְאֶת הַגְּרִיסִין כְּאִלּוּ הֵם גּוּף אֶחָד, וּמְשַׁעֲרִין חֵלֶב הַכְּלָיוֹת בַּגְּרִיסִין וּבָאַלְיָה; אִם הָיָה אֶחָד מִשִּׁשִּׁים - מֻתָּר, שֶׁהֲרֵי אִי אֶפְשָׁר כָּאן לַעֲמֹד עַל הַטַּעַם.

כג. וְהוּא הַדִּין לִתְרוּמוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ לְשַׁעֲרָן בְּמֵאָה, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם אוֹ עָרְלָה לְשַׁעֵר אוֹתָן בְּמָאתַיִם.

כד. כְּשֶׁמְּשַׁעֲרִין בְּכָל הָאִסּוּרִין - בֵּין בְּשִׁשִּׁים, בֵּין בְּמֵאָה, בֵּין בְּמָאתַיִם - מְשַׁעֲרִין בַּמֶּרֶק וּבַתַּבְלִין וּבְכָל שֶׁיֵּשׁ בַּקְּדֵרָה וּבְמַה שֶׁבָּלְעָה קְדֵרָה מֵאַחַר שֶׁנָּפַל הָאִסּוּר, לְפִי אֵמְדַּן הַדַּעַת; שֶׁהֲרֵי אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל מַה שֶׁבָּלְעָה בְּצִמְצוּם.

כה. אָסוּר לְבַטֵּל אִסּוּרִין שֶׁל תּוֹרָה, לְכַתְּחִלָּה. וְאִם בִּטֵּל, הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאַף עַל פִּי כֵן, קָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים, וְאָסְרוּ הַכֹּל. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא קָנָס, אֵין אוֹסְרִין תַּעֲרֹבֶת זוֹ אֶלָּא עַל זֶה הָעוֹבֵר שֶׁבִּטֵּל הָאִסּוּר, אֲבָל לַאֲחֵרִים - הַכֹּל מֻתָּר.

כו. כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁנָּפְלָה סְאָה שֶׁל עָרְלָה לְתוֹךְ מֵאָה סְאָה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱסַר הַכֹּל - לֹא יָבִיא מֵאָה סְאָה אַחֶרֶת וִיצָרֵף, כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם; וְאִם עָבַר וְעָשָׂה כֵן, הַכֹּל מֻתָּר. אֲבָל בְּאִסּוּר שֶׁל דִּבְרֵיהֶם - מְבַטְּלִין הָאִסּוּר לְכַתְּחִלָּה.

כז. כֵּיצַד? חֵלֶב שֶׁנָּפַל לִקְדֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בְּשַׂר עוֹף, וְנָתַן טַעַם בַּקְּדֵרָה - מַרְבֶּה עָלָיו בְּשַׂר עוֹף אַחֵר, עַד שֶׁיְּבַטֵּל הַטַּעַם. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

כח. כְּבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁאִם נָתַן דָּבָר הָאָסוּר טַעֲמוֹ בְּדָבָר הַמֻּתָּר, נֶאֱסַר הַכֹּל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִשְׁבִּיחוֹ. אֲבָל אִם פָּגַם זֶה הָאָסוּר לַמֻּתָּר וְהִפְסִיד טַעֲמוֹ, הֲרֵי זֶה מֻתָּר; וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה פּוֹגֵם מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף; אֲבָל אִם פָּגַם בַּתְּחִלָּה, וְסוֹפוֹ לְהַשְׁבִּיחַ, אוֹ הִשְׁבִּיחַ בַּתְּחִלָּה, אַף עַל פִּי שֶׁסּוֹפוֹ לִפְגֹּם - הֲרֵי זֶה אָסוּר.

כט. וּמִי יִטְעַם אֶת הַתַּעֲרֹבֶת? אִם הָיָה הַמְעָרֵב תְּרוּמוֹת עִם הַחֻלִּין, טוֹעֵם אוֹתָן הַכֹּהֵן. אִם הָיָה טַעַם הַתְּרוּמָה נִכָּר - הַכֹּל מְדֻמָּע [תערובת תרומה וחולין]. וּבְהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת יִתְבָּאֵר דִּין הַמְדֻמָּע.

ל. וְאִם הָיָה בָּשָׂר בְּחָלָב, אוֹ יַיִן נָסֵךְ, וְיַיִן עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנָּפְלוּ לְדָבָשׁ, אוֹ בְּשַׂר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַיָּרָק, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - טוֹעֵם אוֹתָן הַגּוֹי, וְסוֹמְכִין עַל פִּיו. אִם אָמַר: 'אֵין בּוֹ טַעַם', אוֹ שֶׁאָמַר: 'יֵשׁ בּוֹ טַעַם, וּמִטַּעַם רַע הוּא וַהֲרֵי פְּגָמוֹ' - הַכֹּל מֻתָּר; וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה סוֹפוֹ לְהַשְׁבִּיחַ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם אֵין שָׁם גּוֹי לְטָעֹם - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשִׁעוּרוֹ, בְּשִׁשִּׁים אוֹ בְּמֵאָה אוֹ בְּמָאתַיִם.

לא. עַכְבָּר שֶׁנָּפַל לְשֵׁכָר אוֹ לְחֹמֶץ - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשִׁשִּׁים; שֶׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא טַעֲמוֹ בְּשֵׁכָר וּבְחֹמֶץ מַשְׁבִּיחַ. אֲבָל אִם נָפַל לַיַּיִן אוֹ לְשֶׁמֶן אוֹ לִדְבַשׁ - מֻתָּר, וַאֲפִלּוּ נָתַן טַעַם; מִפְּנֵי שֶׁטַּעֲמוֹ פּוֹגֵם - שֶׁכָּל אֵלּוּ צְרִיכִין לִהְיוֹתָן מְבֻשָּׁמִין, וְזֶה מַסְרִיחָן וּמַפְסִיד טַעֲמָן.

לב. גְּדִי שֶׁצָּלָה אוֹתוֹ בְּחֶלְבּוֹ, אָסוּר לֶאֱכֹל אֲפִלּוּ מִקְּצָה אָזְנוֹ - שֶׁהַחֵלֶב נִבְלַע בְּאֵבָרָיו, וְהוּא מַשְׁבִּיחוֹ וְנוֹתֵן בּוֹ טַעַם. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה כָּחוּשׁ וְלֹא הָיָה בּוֹ חֵלֶב כְּלָיוֹת, וְלֹא חֵלֶב קֶרֶב אֶלָּא מְעַט כְּאֶחָד מִשִּׁשִּׁים - קוֹלֵף וְאוֹכֵל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַחֵלֶב. וְכֵן יָרֵךְ שֶׁצָּלָהּ בְּגִיד הַנָּשֶׁה שֶׁבָּהּ - קוֹלֵף וְאוֹכֵל עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לַגִּיד, וּמַשְׁלִיכוֹ. וְכֵן בְּהֵמָה שֶׁצָּלָאָהּ שְׁלֵמָה וְלֹא הֵסִיר מִמֶּנָּה לֹא חוּטִין וְלֹא קְרוּמוֹת הָאֲסוּרוֹת - קוֹלֵף וְאוֹכֵל, וְכֵיוָן שֶׁגִּיעַ לְדָבָר אָסוּר, חוֹתְכוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ; שֶׁאֵין בְּגִידִין בְּנוֹתֵן טַעַם, כְּדֵי לְשַׁעֵר בָּהֶן.

לג. אֵין צוֹלִין בְּשַׂר שְׁחוּטָה עִם בְּשַׂר נְבֵלָה אוֹ בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּתַנּוּר אֶחָד, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה; וְאִם צָלָאן - הֲרֵי זֶה מֻתָּר, וַאֲפִלּוּ הָיְתָה הָאֲסוּרָה שְׁמֻנָּה הַרְבֵּה וְהַמֻּתֶּרֶת רָזָה, שֶׁהֲרֵיחַ אֵינוֹ אוֹסֵר, וְאֵין אוֹסֵר אֶלָּא עַצְמוֹ שֶׁל אִסּוּר.

לד. בְּשַׂר נְבֵלָה מָלִיחַ שֶׁנִּבְלַל עִמּוֹ בְּשַׂר שְׁחוּטָה - הֲרֵי זֶה נֶאֱסָר, מִפְּנֵי שֶׁתַּמְצִית הַנְּבֵלָה נִבְלַעַת בְּגוּף בְּשַׂר הַשְּׁחוּטָה, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד כָּאן לֹא עַל הַטַּעַם וְלֹא עַל הַשִּׁעוּר. וְכֵן בְּשַׂר דָּג טָמֵא מָלִיחַ שֶׁנִּבְלַל עִמּוֹ דָּג תָּפֵל טָהוֹר, נֶאֱסָר מִפְּנֵי צִירוֹ; אֲבָל אִם הָיָה הַמָּלִיחַ טָהוֹר וְהַתָּפֵל דָּג טָמֵא - לֹא נֶאֱסָר הַמָּלִיחַ, שֶׁהַתָּפֵל בּוֹלֵעַ מִן הַמָּלִיחַ. דָּג טָמֵא שֶׁכְּבָשׁוֹ עִם דָּג טָהוֹר - צִיר הַכֹּל אָסוּר, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה הַטָּמֵא אֶחָד מִמָּאתַיִם מִן הַטָּהוֹר.

פֶּרֶק טז

א. כָּל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ שֶׁנִּתְּנוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר הָאָסוּר שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמִינוֹ הַמֻּתָּר - בְּשֶׁלֹּא הָיָה הַדָּבָר הָאָסוּר מְחַמֵּץ אוֹ מְתַבֵּל, אוֹ דָּבָר חָשׁוּב שֶׁהוּא עוֹמֵד כְּמוֹת שֶׁהוּא וְלֹא נִתְעָרֵב וְנִדְמַע בַּדָّבָר הַמֻּתָּר; אֲבָל אִם הָיָה מְחַמֵּץ אוֹ מְתַבֵּל אוֹ דָּבָר חָשׁוּב - אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא.

ב. כֵּיצַד? שְׂאוֹר שֶׁל חִטִּין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ עִסַּת חִטִּין שֶׁל חֻלִּין, וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ - הֲרֵי זוֹ הָעִסָּה כֻּלָּהּ מְדֻמָּע; וְכֵן תַּבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפְלוּ לִקְדֵרַת חֻלִּין, וְיֵשׁ בָּהֶן כְּדֵי לְתַבֵּל, וְהֵן מִמִּין הַחֻלִּין - הַכֹּל מְדֻמָּע, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׂאוֹר אוֹ הַתַּבְלִין אֶחָד מֵאֶלֶף. וְכֵן שְׂאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם לְתוֹךְ הָעִסָּה, אוֹ תַּבְלִין שֶׁל עָרְלָה לְתוֹךְ הַקְּדֵרָה - הַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָיָה.

ג. דָּבָר חָשׁוּב שֶׁהוּא אוֹסֵר בְּמִינוֹ בְּכָל שֶׁהוּא - שִׁבְעָה

דְּבָרִים; וְאֵלּוּ הֵן: אֲגוֹזֵי פֶּרֶךְ, וְרִמּוֹנֵי בָּדָן [שמות מקומות],
וְחָבִיּוֹת סְתוּמוֹת, וְחִלְפּוֹת תְּרָדִין [סלק], וְקַלְסֵי אַכְרוּב,
וּדְלַעַת יְוָנִית, וְכִכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

ד. כֵּיצַד? רִמּוֹן אֶחָד מֵרִמּוֹנֵי בָּדָן שֶׁהָיָה עָרְלָה, וְנִתְעָרֵב בְּכַמָּה אֲלָפִים רִמּוֹנִים - הַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָיָה; וְכֵן חָבִית סְתוּמָה שֶׁל יֵין עָרְלָה אוֹ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּכַמָּה אֲלָפִים חָבִיּוֹת סְתוּמוֹת - הַכֹּל אָסוּרִין בַּהֲנָיָה. וְכֵן שְׁאָר הַשִּׁבְעָה דְּבָרִים.

ה. וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה, אוֹ שֶׁל בְּשַׂר בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה אוֹ עוֹף אוֹ דָּג הַטְּמֵאִין, שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּכַמָּה אֲלָפִים חֲתִיכוֹת - הַכֹּל אָסוּר עַד שֶׁיַּגְבִּיהַּ אוֹתָהּ חֲתִיכָה, וְאַחַר כָּךְ יְשַׁעֵר הַשְּׁאָר בְּשִׁשִּׁים; שֶׁאִם לֹא הִגְבִּיהָהּ, הֲרֵי הַדָּבָר הָאָסוּר עוֹמֵד וְלֹא נִשְׁתַּנָּה; וְהַחֲתִיכָה חַשּׁוּבָה אֶצְלוֹ, שֶׁהֲרֵי מִתְכַּבֵּד בָּהּ לִפְנֵי הָאוֹרְחִין.

ו. וְהוּא הַדִּין בַּחֲתִיכָה שֶׁל בָּשָׂר בְּחָלָב, אוֹ שֶׁל חֵלִין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָּעַזָּרָה, שֶׁהֲרֵי הֵן אֲסוּרִין מִדִּבְרֵיהֶם בַּהֲנָיָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת שְׁחִיטָה - אוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהֵן, עַד שֶׁיַּגְבִּיהַּ אוֹתָן. וְכֵן גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִין אוֹ עִם הַבָּשָׂר - בִּזְמַן שֶׁמַּכִּירוֹ, מַגְבִּיהוֹ וְהַשְּׁאָר מֻתָּר, שֶׁאֵין בַּגִּידִין בְּנוֹתֵן טַעַם. וְאִם אֵינוֹ מַכִּירוֹ, הַכֹּל אָסוּר; מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ, הֲרֵי הוּא חָשׁוּב וְאוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא.

ז. וְכֵן כָּל בַּעֲלֵי חַיִּים, חֲשׁוּבִין הֵן וְאֵינָן בְּטֵלִין; לְפִיכָךְ, שׁוֹר הַנִּסְקָל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּאֶלֶף שְׁוָרִים, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה בְּאֶלֶף עֶגְלוֹת, אוֹ צִפּוֹר מְצֹרָע הַשְּׁחוּטָה בְּאֶלֶף צִפּוֹרִים, אוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר בְּאֶלֶף חֲמוֹרִים - כֻּלָּן אֲסוּרִין בַּהֲנָיָה. אֲבָל שְׁאָר הַדְּבָרִים - אַף עַל פִּי שֶׁדַּרְכָּן לִמָּנוֹת, הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלִין בְּשִׁעוּרָן.

ח. כֵּיצַד? אֲגֻדָּה שֶׁל יָרָק מִכִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמָאתַיִם אֲגֻדּוֹת, אוֹ אֶתְרוֹג שֶׁל עָרְלָה שֶׁנִּתְעָרֵב בְּמָאתַיִם אֶתְרוֹגִין - הַכֹּל מֻתָּר. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ט. יֵרָאֶה לִי, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא חָשׁוּב אֵצֶל בְּנֵי מָקוֹם מִן הַמְּקוֹמוֹת, כְּגוֹן אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ וְרִמּוֹנֵי בָּדָן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָן הַזְּמַנִּין - שֶׁהוּא אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא, לְפִי חֲשִׁיבוּתוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וּבְאוֹתוֹ זְמַן; וְלֹא הֵזְכִּרוּ אֵלּוּ, אֶלָּא שֶׁהֵן אוֹסְרִין בְּכָל שֶׁהֵן בְּכָל מָקוֹם, וְהוּא הַדִּין לְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת. וְדָבָר בָּרוּר הוּא שֶׁכָּל אִסּוּרִין הָאֵלּוּ מִדִּבְרֵיהֶם.

י. נָפַל רִמּוֹן אֶחָד מִן הַתַּעֲרֹבֶת הַזֹּאת, לִשְׁנֵי רִמּוֹנִים אֲחֵרִים מֵרִמּוֹנֵי בָדָן, וְנָפַל מִן הַשְּׁלֹשָׁה רִמּוֹן אֶחָד לְרִמּוֹנִים אֲחֵרִים - הֲרֵי אֵלּוּ הָאֲחֵרִים מֻתָּרִין, שֶׁהֲרֵי הָרִמּוֹן שֶׁל תַּעֲרֹבֶת הָרִאשׁוֹנָה בָּטֵל בְּרֹב; וְאִם נָפַל מִן הַתַּעֲרֹבֶת הָרִאשׁוֹנָה רִמּוֹן לְאֶלֶף, כֻּלָּן אֲסוּרִין; לֹא נֶאֱמַר בָּטֵל בְּרֹב, אֶלָּא לְהַתִּיר סְפֵק סְפֵקוֹ - שֶׁאִם יִפֹּל מִן הַתַּעֲרֹבֶת הַשְּׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר, אֵינוֹ אוֹסֵר. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יא. נִתְפַּצְּעוּ אֲגוֹזִים אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱסְרוּ כֻּלָּן מִפְּנֵי אֲגוֹז עָרְלָה שֶׁבֵּינֵיהֶן, אוֹ נִתְפָּרְדוּ הָרִמּוֹנִים, וְנִתְפַּתְּחוּ הֶחָבִיּוֹת, וְנִתְחַתְּכוּ הַדְּלוּעִין, וְנִתְפָּרְסוּ הַכִּכָּרוֹת אַחַר שֶׁנֶּאֱסְרוּ - הֲרֵי אֵלּוּ יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמָאתַיִם; וְהוּא הַדִּין לַחֲתִיכַת נְבֵלָה שֶׁנִּדְרוֹכָה בִּכְלַל הַחֲתִיכוֹת וְנַעֲשָׂה הַכֹּל כָּמוֹהָ, שֶׁהִיא עוֹלָה בְּשִׁשִּׁים.

יב. וְאָסוּר לִפְצֹעַ [לרסק] הָאֲגוֹזִים, וּלְפָרֵד הָרִמּוֹנִים, וְלִפְתּוֹחַ הֶחָבִיּוֹת אַחַר שֶׁנֶּאֱסְרוּ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלוּ בְּאֶחָד וּמָאתַיִם - שֶׁאֵין מְבַטְּלִין אִסּוּר לְכַתְּחִלָּה; וְאִם עָשָׂה כֵּן, קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְאוֹסְרִין עָלָיו כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

יג. שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם וְשֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹךְ הָעִסָּה, לֹא בָּזֶה כְּדֵי לְחַמֵּץ וְלֹא בָּזֶה כְּדֵי לְחַמֵּץ, וּבִשְׁנֵיהֶן כְּשֶׁיִּצְטָרְפוּ כְּדֵי לְחַמֵּץ - אוֹתָהּ עִסָּה אֲסוּרָה לְיִשְׂרָאֵל וּמֻתֶּרֶת לַכֹּהֲנִים. וְכֵן תְּבָלִין שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹךְ הַקִּדְרָה, וְלֹא בְּאֶחָד מֵהֶם כְּדֵי לְתַבֵּל, וּבִשְׁנֵיהֶן כְּדֵי לְתַבֵּל - אוֹתָהּ קִדְרָה אֲסוּרָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי דָּבָר הָאָסוּר לָהֶם תִּבְּלָהּ; וּמֻתֶּרֶת לַכֹּהֲנִים.

יד. תְּבָלִין שֶׁהֵן שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת מִמִּין אֶחָד, אוֹ שְׁלֹשָׁה מִינִין מִשֵּׁם אֶחָד - מִצְטָרְפִין לְתַבֵּל וְלֶאֱסֹר, וְכֵן לְחַמֵּץ. כֵּיצַד? שְׁאוֹר שֶׁל חִטִּין וּשְׁאוֹר שֶׁל שְׂעוֹרִין - הוֹאִיל וְשֵׁם שְׁאוֹר אֶחָד הוּא, אֵינָן כְּמִין וְשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, אֶלָּא הֲרֵי הֵן כְּמִין אֶחָד; וּמִצְטָרְפִין לְשַׁעֵר בָּהֶן כְּדֵי לְחַמֵּץ בְּעִסָּה שֶׁל חִטִּין, אִם הָיָה טַעַם שְׁנֵיהֶם טַעַם חִטִּין, אוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ בְּעִסָּה שֶׁל שְׂעוֹרִים, אִם הָיָה טַעַם שְׁנֵיהֶם טַעַם שְׂעוֹרִים.

טו. שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת מִמִּין אֶחָד כֵּיצַד? כְּגוֹן כַּרְפַּס שֶׁל נְהָרוֹת וְכַרְפַּס שֶׁל אָפָר וְכַרְפַּס שֶׁל גִּנָּה - אַף עַל פִּי שֶׁלְּכָל אֶחָד מֵהֶן שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמוֹ - הוֹאִיל וְהֵן מִין אֶחָד, מִצְטָרְפִין לְתַבֵּל.

טז. עִסָּה מְחֻמֶּצֶת שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, וְכֵן קִדְרָה מְתֻבֶּלֶת שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹכָהּ תְּבָלִין שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ שֶׁל עָרְלָה אוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם - אִם יֵשׁ בַּשְּׁאוֹר כְּדֵי לְחַמֵּץ אֵלּוּ הָיְתָה הָעִסָּה מַצָּה, וּבַתְּבָלִין כְּדֵי לְתַבֵּל הַקִּדְרָה אֵלּוּ הָיְתָה תְּפֵלָה - הֲרֵי הַכֹּל אָסוּר; וְאִם אֵין בָּהֶן כְּדֵי לְתַבֵּל וּלְחַמֵּץ - יַעֲלוּ בִּשְׁעוּרָן, תְּרוּמָה בְּאֶחָד וּמֵאָה, וְעָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם בְּאֶחָד וּמָאתַיִם.

יז. הַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעָרְלָה וְאֶת כִּלְאֵי הַכֶּרֶם. כֵּיצַד? סְאָה תְּרוּמָה שֶׁנָּפְלָה לְתִשְׁעָה וְתִשְׁעִים חֵלִין, וְאַחַר כָּךְ נָפַל לַכֹּל [לכל התערובת], חֲצִי סְאָה שֶׁל עָרְלָה אוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם - אֵין כָּאן אִסּוּר עָרְלָה, וְלֹא אִסּוּר כִּלְאֵי הַכֶּרֶם; שֶׁהֲרֵי עָלָה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם, וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּקְצָת הַמָּאתַיִם תְּרוּמָה.

יח. וְכֵן הָעָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם מַעֲלִין אֶת הַתְּרוּמָה. כֵּיצַד? מֵאָה סְאָה שֶׁל עָרְלָה אוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנָּפְלוּ לְעֶשְׂרִים אֶלֶף שֶׁל חֵלִין, נַעֲשָׂת כָּל הַתַּעֲרֹבֶת עֶשְׂרִים אֶלֶף וּמֵאָה; וְאַחַר כָּךְ נָפַל לַכֹּל, מָאתַיִם סְאָה וּסְאָה שֶׁל תְּרוּמָה - הֲרֵי הַכֹּל מֻתָּר: וְתַעֲלֶה הַתְּרוּמָה בְּאֶחָד וּמֵאָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּקְצָת הַמֵּאָה הַמַּעֲלִין אוֹתָהּ עָרְלָה אוֹ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם.

יט. וְכֵן הָעָרְלָה מַעֲלָה אֶת כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם אֶת הָעָרְלָה, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם אֶת כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, וְהָעָרְלָה אֶת הָעָרְלָה. כֵּיצַד? מָאתַיִם סְאָה שֶׁל עָרְלָה אוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם

שֶׁנִּפְּלוּ לְאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלִין, וְאַחַר כָּךְ נָפַל לַכֹּל, מָאתַיִם סְאָה וּסְאָה שֶׁל עָרְלָה אוֹ שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם - הַכֹּל מֻתָּר; שֶׁכֵּיוָן שֶׁבָּטַל הָאִסּוּר שֶׁנָּפַל תְּחִלָּה, נַעֲשָׂה הַכֹּל כְּחֻלִּין הַמֻּתָּרִין.

כ. בֶּגֶד שֶׁצְּבָעוֹ בִּקְלִפֵּי עָרְלָה, יִשְׂרָף; נִתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים, יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם. תַּבְשִׁיל שֶׁבִּשְׁלוֹ בִּקְלִפֵּי עָרְלָה, וּפַת שֶׁאָפָיָה בִּקְלִפֵּי עָרְלָה אוֹ בִּכְלִאֵי הַכֶּרֶם - יִשְׂרָף הַתַּבְשִׁיל וְהַפַּת, שֶׁהֲרֵי הֲנָיָתוֹ נִכֶּרֶת בָּהֶן; נִתְעָרְבוּ בַּאֲחֵרִים, יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמָאתַיִם.

כא. וְכֵן בֶּגֶד שֶׁאָרַג בּוֹ מְלֹא הַסִּיט [שישית זרת] שֶׁצְּבָעוֹ בְּעָרְלָה, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה הוּא - יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם. נִתְעָרְבוּ סַמְּנֵי עָרְלָה בְּסַמְּנֵי הֶתֵּר - יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמָאתַיִם; מֵי צֶבַע בְּמֵי צֶבַע - יִבָּטֵל בְּרֹב.

כב. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ בִּקְלִפֵּי עָרְלָה וּבִכְלִאֵי הַכֶּרֶם, בֵּין חָדָשׁ בֵּין יָשָׁן - יוּצַן, וְאַחַר כָּךְ יָחֵם אוֹתוֹ בַּעֲצֵי הֶתֵּר; וְאִם בִּשֵּׁל בּוֹ קֹדֶם שֶׁיּוּצַן, בֵּין פַּת בֵּין תַּבְשִׁיל - חֲרֵי זֶה אָסוּר בַּהֲנָיָה; יֵשׁ שֶׁבַח עֲצֵי אִסּוּר בַּפַּת אוֹ בַּתַּבְשִׁיל. גָּרַף אֶת כָּל הָאֵשׁ, וְאַחַר כָּךְ בִּשֵּׁל אוֹ אָפָה בְּחֵמוֹ שֶׁל תַּנּוּר - חֲרֵי זֶה מֻתָּר, שֶׁחֲרֵי עֲצֵי אִסּוּר הָלְכוּ לָהֶם.

כג. קְעָרוֹת וְכוֹסוֹת וּקְדָרוֹת וּצְלוֹחִיּוֹת שֶׁבִּשְׁלָן הַיּוֹצֵר בִּקְלִפֵּי עָרְלָה - חֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין בַּהֲנָיָה, שֶׁחֲרֵי דָּבָר הָאָסוּר בַּהֲנָיָה עָשָׂה אוֹתָן חָרֵשׁ.

כד. פַּת שֶׁבִּשְׁלָהּ עַל גַּבֵּי גֶחָלִים שֶׁל עֲצֵי עָרְלָה, מֻתֶּרֶת; כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשׂוּ גֶחָלִים - הָלַךְ אִסּוּרָן, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בּוֹעֲרוֹת. קְדֵרָה שֶׁבִּשֵּׁל אוֹתָהּ בִּקְלִפֵּי עָרְלָה אוֹ בִּכְלִאֵי הַכֶּרֶם, וּבַעֲצֵי הֶתֵּר - חֲרֵי הַתַּבְשִׁיל אָסוּר, וְאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה וְזֶה גּוֹרֵם; שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה מֵחֲמַת עֲצֵי אִסּוּר, עֲדַיִן לֹא בָּאוּ עֲצֵי הַהֶתֵּר; וְנִמְצָא מִקְצָת הַבִּשּׁוּל בַּעֲצֵי הֶתֵּר וּמִקְצָתוֹ בְּאִסּוּר.

כה. נְטִיעָה שֶׁל עָרְלָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּנְטִיעוֹת, וְכֵן עֲרוּגָה שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם בַּעֲרוּגוֹת - חֲרֵי זֶה לוֹקֵט לְכַתְּחִלָּה מִן הַכֹּל: אִם הָיְתָה נְטִיעָה בְּמָאתַיִם נְטִיעוֹת, וַעֲרוּגָה בְּמָאתַיִם עֲרוּגוֹת - חֲרֵי כָּל הַנִּלְקָט מֻתָּר; וְאִם הָיוּ בְּפָחוֹת מִזֶּה, חֲרֵי כָּל הַנִּלְקָט אָסוּר. וְלָמָּה הִתִּירוּ לוֹ לִלְקֹט לְכַתְּחִלָּה, וְהָיָה מִן הַדִּין שֶׁאוֹסְרִין לוֹ הַכֹּל עַד שֶׁיַּטְרִיחַ וְיוֹצִיא הַנְּטִיעָה וְהָעֲרוּגָה הָאֲסוּרָה? שֶׁהַדָּבָר חָזָקָה, שֶׁאֵין אָדָם אוֹסֵר כַּרְמוֹ בִּנְטִיעָה אַחַת, וְאִלּוּ הָיָה יוֹדְעָהּ הָיָה מוֹצִיאָהּ.

כו. הַמַּעֲמִיד גְּבִינָה בִּשְׂרַף פִּגֵּי עָרְלָה, אוֹ בְּקִבַּת תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ בְּחֹמֶץ יַיִן שֶׁל גּוֹיִם - חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה בַּהֲנָיָה; אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא כָּל שֶׁהוּא - שֶׁחֲרֵי הַדָּבָר הָאָסוּר הוּא הַנִּכָּר, וְהוּא שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ גְּבִינָה.

כז. הָעָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, דִּין הַפֵּרוֹת שֶׁלָּהֶן שֶׁיִּשָּׂרְפוּ; וְהַמַּשְׁקִין שֶׁלָּהֶן יִקָּבְרוּ, מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִשְׂרֹף הַמַּשְׁקִין.

כח. יַיִן שֶׁנִּתְנַסֵּךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנִּתְעָרֵב עִם הַיַּיִן - הַכֹּל אָסוּר בַּהֲנָיָה בְּכָל שֶׁהוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהוּרַק הַיַּיִן הַמֻּתָּר עַל טִפָּה שֶׁל יַיִן נָסֶךְ; אֲבָל אִם עֵרָה יַיִן נָסֶךְ מִצִּלְצוּל [כלי] קָטָן לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יַיִן - אֲפִלּוּ עֵרָה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל. עֵרָה מִן הַחָבִית - בֵּין שֶׁעֵרָה מִן הַמֻּתָּר לָאָסוּר, אוֹ מִן הָאָסוּר לַמֻּתָּר - הַכֹּל אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהָעַמּוּד הַיּוֹרֵד מִפִּי הַחָבִית גָּדוֹל.

כט. נִתְעָרֵב סְתָם יֵינָם בְּיַיִן - חֲרֵי זֶה אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא, בְּשִׁתִּיָּה; וְיִמָּכֵר כֻּלּוֹ לְגוֹיִם, וְלוֹקֵחַ דְּמֵי הַיַּיִן הָאָסוּר שֶׁבּוֹ וּמַשְׁלִיכוֹ לְיָם הַמֶּלַח, וְיִהְנֶה בִּשְׁאָר הַמְּעוֹת. וְכֵן אִם נִתְעָרְבָה חָבִית שֶׁל יַיִן נָסֶךְ בֵּין הַחָבִיּוֹת - הַכֹּל אֲסוּרִין בִּשְׁתִּיָּה, וּמֻתָּרִין בַּהֲנָיָה; וְיוֹלִיךְ דְּמֵי אוֹתָהּ חָבִית לְיָם הַמֶּלַח, כְּשֶׁיִּמְכֹּר הַכֹּל לְגוֹי. וְכֵן בְּחָבִית שֶׁל סְתָם יֵינָם.

ל. מַיִם שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּיַיִן, אוֹ יַיִן בְּמַיִם - בְּנוֹתֵן טַעַם, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁנָּפַל הַמַּשְׁקֶה הַמֻּתָּר לְתוֹךְ הַמַּשְׁקֶה הָאָסוּר; אֲבָל אִם נָפַל הַמַּשְׁקֶה הָאָסוּר לְתוֹךְ הַמַּשְׁקֶה הַמֻּתָּר - רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל; וְהוּא שֶׁיּוֹרֵד מִצִּלְצוּל קָטָן, שֶׁהָיָה מֵרִיק וְיוֹרֵד מְעַט מְעַט. וְהֵיאַךְ יִהְיוּ הַמַּיִם אֲסוּרִין? כְּגוֹן שֶׁהָיוּ נֶעֱבָדִין, אוֹ תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה.

לא. בּוֹר שֶׁל יַיִן שֶׁנָּפַל לְתוֹכוֹ קִיתוֹן שֶׁל מַיִם תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ נָפַל לְתוֹכוֹ יַיִן נָסֶךְ - רוֹאִין אֶת יַיִן הַהֶתֵּר כְּאִלּוּ אֵינוֹ, וְהַמַּיִם שֶׁנָּפְלוּ מְשַׁעֲרִין בָּהֶן עִם יַיִן נָסֶךְ: אִם רְאוּיִין לְבַטֵּל טַעַם אוֹתוֹ יַיִן נָסֶךְ - חֲרֵי הַמַּיִם רָבִין עָלָיו וּמְבַטְּלִין אוֹתוֹ, וַחֲרֵי הַכֹּל מֻתָּר.

לב. יַיִן נָסֶךְ שֶׁנָּפַל עַל הָעֲנָבִים - יְדִיחֵן, וְהֵן מֻתָּרוֹת בַּאֲכִילָה; וְאִם הָיוּ מְבֻקָּעוֹת - בֵּין שֶׁהָיָה הַיַּיִן יָשָׁן, בֵּין שֶׁהָיָה חָדָשׁ - אִם נָתַן טַעַם בָּעֲנָבִים, חֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת בַּהֲנָיָה; וְאִם לָאו, חֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת בַּאֲכִילָה.

לג. נָפַל עַל גַּבֵּי תְּאֵנִים - חֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהַיַּיִן פּוֹגֵם בְּטַעַם הַתְּאֵנִים.

לד. יַיִן נָסֶךְ שֶׁנָּפַל עַל הַחִטִּים - חֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת בַּאֲכִילָה, וּמֻתָּרוֹת בַּהֲנָיָה. וְלֹא יִמְכְּרֵם לְגוֹי, שֶׁמָּא יַחֲזֹר וְיִמְכְּרֵם לְיִשְׂרָאֵל. אֶלָּא כֵּיצַד עוֹשֶׂה? טוֹחֵן אוֹתָן, וְעוֹשֶׂה מֵהֶן פַּת, וּמוֹכְרָהּ לַגּוֹיִם שֶׁלֹּא בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְחוּ אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹי - שֶׁחֲרֵי פַּת גּוֹיִם אֲסוּרָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְלָמָּה אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַחִטִּים בְּנוֹתֵן טַעַם? מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוֹאֲבוֹת, וְהַיַּיִן נִבְלָע בָּהֶן.

לה. יַיִן נָסֶךְ שֶׁהֶחְמִיץ, וְנָפַל לְתוֹךְ חֹמֶץ שֵׁכָר - אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּמִינוֹ; שֶׁשְּׁנֵיהֶן חֹמֶץ הֵן. וְיַיִן שֶׁנִּתְעָרֵב עִם הַחֹמֶץ, בֵּין שֶׁנָּפַל חֹמֶץ לְיַיִן בֵּין שֶׁנָּפַל יַיִן לְחֹמֶץ - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם.

יום ד' ו' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק יז

א. קְדֵרָה שֶׁל חֶרֶשׁ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ בְּשַׂר נְבֵלָה אוֹ בְּשַׂר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים - לֹא יְבַשֵּׁל בָּהּ בְּשַׂר שְׁחוּטָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. וְאִם בִּשֵּׁל בָּהּ מִין בָּשָׂר, הַתַּבְשִׁיל אָסוּר; בִּשֵּׁל בָּהּ מִין אַחֵר, בְּנוֹתֵן טַעַם.

ב. וְלֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא קְדֵרָה בַּת יוֹמָהּ בִּלְבַד, הוֹאִיל

מתוך מהדורת חזק

1 וַעֲדַיִן לֹא נִפְגַּם הַשֵּׁמֶן שֶׁנִּבְלַע בַּקְּדֵרָה; וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים,
2 לֹא יִבַּשֵּׁל בָּהּ לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ אֵין לוֹקְחִין כְּלֵי חֶרֶשׂ יְשָׁנִים
3 מִן הַגּוֹיִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶן בְּחַמִּין, כְּגוֹן קְדֵרוֹת וּקְעָרוֹת,
4 לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הָיוּ שׁוּעִין בְּאָבָר; וְאִם לָקַח, וּבִשֵּׁל בָּהֶן
5 מִיּוֹם שֵׁנִי וָהָלְאָה - הַתַּבְשִׁיל מֻתָּר.
6 **ג.** הַלּוֹקֵחַ כְּלֵי תַשְׁמִישׁ סְעוּדָה מִן הַגּוֹיִים, מִכְּלֵי מַתָּכוֹת
7 וּכְלֵי זְכוּכִית - דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כָּל עִקָּר - מַטְבִּילָן
8 בְּמֵי מִקְוֶה, וְאַחַר כָּךְ יִהְיוּ מֻתָּרִין לֶאֱכֹל בָּהֶם וְלִשְׁתּוֹת.
9 וּדְבָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַל יְדֵי צוֹנֵן, כְּגוֹן כּוֹסוֹת וּצְלוֹחִיּוֹת
10 וְקִיתוֹנוֹת - מְדִיחָן וּמַטְבִּילָן, וְהֵן מֻתָּרִין. וּדְבָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ
11 בָּהֶם עַל יְדֵי חַמִּין, כְּגוֹן יוֹרוֹת וְקַמְקְמוֹסִין וּמְחַמֵּי חַמִּין -
12 מַגְעִילָן וּמַטְבִּילָן, וְהֵן מֻתָּרִין. וּדְבָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַל
13 יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן שַׁפּוּדִין וְאַסְכְּלָאוֹת - מְלַבְּנָן בָּאוּר עַד
14 שֶׁתִּנָּשֵׁר קִלְקָפָתָן, וּמַטְבִּילָן וְהֵן מֻתָּרִין.
15 **ד.** כֵּיצַד מַגְעִילָן? נוֹתֵן יוֹרָה [סיר] קְטַנָּה לְתוֹךְ יוֹרָה
16 גְּדוֹלָה, וּמְמַלֵּא עָלֶיהָ מַיִם עַד שֶׁיָּצוּפוּ עַל הַקְּטַנָּה,
17 וּמַרְתִּיחָהּ יָפֶה יָפֶה; וְאִם הָיְתָה יוֹרָה גְּדוֹלָה - מַקִּיף עַל
18 שְׂפָתָהּ בְּצַק אוֹ טִיט, וּמְמַלְּאָהּ מַיִם עַד שֶׁיָּצוּפוּ הַמַּיִם עַל
19 שְׂפָתָהּ, וּמַרְתִּיחַ. וְכֵלָן שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁלֹּא הִרְתִּיחַ, אוֹ
20 עַד שֶׁלֹּא הֵדִיחַ, וְעַד שֶׁלֹּא הִלְבִּין, וְעַד שֶׁלֹּא הִטְבִּיל - מֻתָּר;
21 שֶׁכָּל הַשֵּׁמֶן שֶׁבָּהֶן נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.
22 **ה.** טְבִילָה זוֹ שֶׁמַּטְבִּילִין כְּלֵי הַסְּעוּדָה הַנִּלְקָחִין מִן הַגּוֹיִים,
23 וְאַחַר כָּךְ יַתִּירוּ לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה - אֵינָן לְעִנְיַן טֻמְאָה וְטָהֳרָה,
24 אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְרֶמֶז לָהּ - "כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָּאֵשׁ
25 תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר"; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ, שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר
26 אֶלָּא בְּטָהֳרָתָן מִידֵי גְעוּלֵי גוֹיִים, לֹא מִידֵי טֻמְאָה; שֶׁאֵין
27 לְךָ טֻמְאָה שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה אֶלָּא עַל יְדֵי הָאֵשׁ; וְכָל הַטְּמֵאִים,
28 בִּטְבִילָה עוֹלִין מִטֻּמְאָתָן; וְטֻמְאַת מֵת, בְּהַזָּיָה וּטְבִילָה.
29 וְאֵין שָׁם אֵשׁ כְּלָל אֶלָּא לְעִנְיַן גְּעוּלֵי גוֹיִים. וְכֵיוָן שֶׁכָּתוּב
30 "וְטָהֵר", אָמְרוּ חֲכָמִים: 'הוֹסֵף לוֹ טָהֳרָה אַחַר עֲבָרָתוֹ בָּאֵשׁ
31 לְהַתִּירוֹ מִגְּעוּלֵי גוֹיִים'.
32 **ו.** לֹא חִיְּבוּ בִּטְבִילָה זוֹ, אֶלָּא כְּלֵי מַתָּכוֹת שֶׁל סְעוּדָה
33 הַנִּלְקָחִין מִן הַגּוֹיִים; אֲבָל הַשּׁוֹאֵל מִן הַגּוֹיִים, אוֹ שֶׁמִּשְׁכֵּן
34 הַגּוֹי אֶצְלוֹ כְּלֵי מַתָּכוֹת - מֵדִיחַ אוֹ מַרְתִּיחַ אוֹ מְלַבֵּן, וְאֵינוֹ
35 צָרִיךְ לְהַטְבִּיל. וְכֵן אִם לָקַח כְּלֵי עֵץ אוֹ כְּלֵי אֲבָנִים - מֵדִיחַ
36 אוֹ מַרְתִּיחַ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַטְבִּיל. וְכֵן כְּלֵי חֶרֶשׂ הַחֲדָשִׁים,
37 אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַטְבִּיל; אֲבָל הַשּׁוּעִים בְּאָבָר, הֲרֵי הֵן כִּכְלֵי
38 מַתָּכוֹת וּצְרִיכִין טְבִילָה.
39 **ז.** הַלּוֹקֵחַ סַכִּין מִן הַגּוֹיִים - מְלַבְּנָהּ בָּאוּר [באש], אוֹ
40 מַשְׁחִיזָהּ בְּרֵחַיִם שֶׁלָּהּ. וְאִם הָיְתָה סַכִּין יָפָה שֶׁאֵין בָּהּ
41 פְּגִימוֹת - דַּי לוֹ אִם נְעָצָהּ בְּקַרְקַע קָשֶׁה עֲשָׂרָה פְּעָמִים,
42 וְאוֹכֵל בָּהּ צְנוֹן [דבר חריף]; וְאִם הָיוּ בָהּ פְּגִימוֹת, אוֹ
43 שֶׁהָיְתָה יָפָה וְרָצָה לֶאֱכֹל בָּהּ חַמִּין אוֹ לִשְׁחֹט בָּהּ - מְלַבְּנָהּ
44 אוֹ מַשְׁחִיזָהּ כֻּלָּהּ. שָׁחַט בָּהּ קֹדֶם שֶׁיְּטַהֲרֶנָּה, מֵדִיחַ מְקוֹם
45 הַשְּׁחִיטָה; וְאִם קָלַף, הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח.
46 **ח.** סַכִּין שֶׁשָּׁחַט בָּהּ טְרֵפָה - לֹא יִשְׁחֹט בָּהּ עַד שֶׁיְּדִיחָהּ,
47 אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן; אוֹ מְקַנְּחָהּ בִּבְלָיוֹת שֶׁל בְּגָדִים.
48 **ט.** וְיֵשׁ שָׁם דְּבָרִים אֲחֵרִים, אָסְרוּ אוֹתָן חֲכָמִים; וְאַף עַל
49 פִּי שֶׁאֵין לְאִסּוּרָן עִקָּר מִן הַתּוֹרָה, גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן כְּדֵי לְהִתְרַחֵק
50 מִן הַגּוֹיִים - עַד שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל, וְיָבוֹאוּ לִידֵי
51 חֲתָנוּת; וְאֵלּוּ הֵן: אָסְרוּ לִשְׁתּוֹת עִמָּהֶן, וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם
52 שֶׁאֵין לָחֹשׁ לְיֵין נְסָךְ; וְאָסְרוּ לֶאֱכֹל פִּתָּן אוֹ בִּשּׁוּלֵיהֶן,
53 וַאֲפִלּוּ בִּמְקוֹם שֶׁאֵין לָחֹשׁ לִגְעוּלֵיהֶן.
54 **י.** כֵּיצַד? לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם בִּמְסִבָּה שֶׁל גּוֹיִים, וְאַף עַל פִּי
55 שֶׁהוּא יַיִן מְבֻשָּׁל שֶׁאֵינוֹ נֶאֱסָר, אוֹ שֶׁהָיָה הַשּׁוֹתֶה מִכֵּלָיו
56 לְבַדּוֹ; וְאִם הָיָה רֹב הַמְּסִבָּה יִשְׂרָאֵל, מֻתָּר. וְאֵין שׁוֹתִין
57 שֵׁכָר שֶׁלָּהֶן שֶׁעוֹשִׂין מִן הַתְּמָרִים וְהַתְּאֵנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן;
58 וְאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בִּמְקוֹם מְכִירָתוֹ, אֲבָל אִם הֵבִיא הַשֵּׁכָר
59 לְבֵיתוֹ וְשָׁתָהוּ שָׁם, מֻתָּר; שֶׁעִקַּר הַגְּזֵרָה, שֶׁמָּא יִסְעֹד אֶצְלָן.
60 **יא.** יֵין תַּפּוּחִים וְיֵין רִמּוֹנִים וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, מֻתָּר לִשְׁתּוֹתָן
61 בְּכָל מָקוֹם; דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי - לֹא גָּזְרוּ עָלָיו. יֵין צִמּוּקִים,
62 הֲרֵי הוּא כְּיֵין וּמִתְנַסֵּךְ.
63 **יב.** אַף עַל פִּי שֶׁאָסְרוּ פַּת גּוֹיִים, יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמְּקִלִּין
64 בַּדָּבָר וְלוֹקְחִין פַּת מִן הַנַּחְתּוֹם הַגּוֹי, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם
65 נַחְתּוֹם יִשְׂרָאֵל; וּבַשָּׂדֶה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שְׁעַת הַדְּחָק. אֲבָל פַּת
66 בַּעֲלֵי בָתִּים, אֵין שָׁם מִי שֶׁמּוֹרֶה בָּהּ לְהָקֵל; שֶׁעִקַּר הַגְּזֵרָה
67 מִשּׁוּם חֲתָנוּת, וְאִם יֹאכַל פַּת בַּעֲלֵי בָתִּים, יָבוֹא לִסְעֹד
68 אֶצְלָן.
69 **יג.** הִדְלִיק הַגּוֹי אֶת הַתַּנּוּר וְאָפָה בּוֹ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהִדְלִיק
70 יִשְׂרָאֵל וְאָפָה גּוֹי, אוֹ שֶׁהִדְלִיק הַגּוֹי וְאָפָה הַגּוֹי וּבָא יִשְׂרָאֵל
71 וְנִעֵר הָאֵשׁ מְעַט אוֹ כִּבְשׁוֹ לָאֵשׁ - הוֹאִיל וְנִשְׁתַּתֵּף בִּמְלֶאכֶת
72 הַפַּת, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וַאֲפִלּוּ לֹא זָרַק אֶלָּא עֵץ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר
73 - הִתִּיר כָּל הַפַּת שֶׁבּוֹ, שֶׁאֵין הַדָּבָר אֶלָּא לְהִיוֹת הֶכֵּר שֶׁהַפַּת
74 שֶׁלָּהֶן אֲסוּרָה.
75 **יד.** גּוֹי שֶׁבִּשֵּׁל לָנוּ יַיִן אוֹ חָלָב אוֹ דְּבַשׁ אוֹ פְּרִישִׁין [סוג
76 פרי], וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ מִכָּל דָּבָר הַנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי -
77 הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. וְלֹא גָּזְרוּ אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל כְּמוֹת
78 שֶׁהוּא חַי, כְּגוֹן בָּשָׂר וְדָג תָּפֵל וּבֵיצָה וִירָקוֹת; אִם בִּשְּׁלָן
79 הַגּוֹי מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, וְלֹא נִשְׁתַּתֵּף יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ בְּבִשּׁוּלָן
80 - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין, מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גוֹיִים.
81 **טו.** בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שֶׁהוּא עוֹלֶה עַל שֻׁלְחַן
82 מְלָכִים לֶאֱכֹל בּוֹ אֶת הַפַּת, כְּגוֹן בָּשָׂר וּבֵיצִים וְדָגִים וְכַיּוֹצֵא
83 בָּהֶן; אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים לֶאֱכֹל בּוֹ
84 אֶת הַפַּת, כְּגוֹן תּוּרְמוּסִין שֶׁשָּׁלְקוּ אוֹתָן גּוֹיִים - אַף עַל פִּי
85 שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין חַיִּין, הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָהֶן;
86 שֶׁעִקַּר הַגְּזֵרָה מִשּׁוּם חֲתָנוּת, שֶׁלֹּא יַזְמִנוּ הַגּוֹי אֶצְלוֹ
87 בִּסְעוּדָה, וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים לֶאֱכֹל בּוֹ אֶת
88 הַפַּת, אֵין אָדָם מְזַמֵּן אֶת חֲבֵרוֹ עָלָיו.
89 **טז.** דָּגִים קְטַנִּים שֶׁמְּלָחָן יִשְׂרָאֵל אוֹ גּוֹי, הֲרֵי הֵן כְּמוֹ
90 שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ מִקְצָת בִּשּׁוּל; וְאִם צְלָיָן גּוֹי אַחַר כֵּן, מֻתָּרִין.
91 וְכֹל שֶׁבִּשְּׁלוֹ יִשְׂרָאֵל מְעַט בִּשּׁוּלוֹ, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף -
92 מֻתָּר; לְפִיכָךְ, אִם הִנִּיחַ הַגּוֹי בָּשָׂר אוֹ קְדֵרָה עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ
93 וְהִפֵּךְ יִשְׂרָאֵל בַּבָּשָׂר וְהִגִּיס בַּקְּדֵרָה, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ יִשְׂרָאֵל
94 וְגָמַר הַגּוֹי - הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

יז. דָּג שֶׁמְּלָחוֹ גּוֹי, וּפֵרוֹת שֶׁעִשְּׁנָן, עַד שֶׁהִכְשִׁירָן לַאֲכִילָה - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין; מָלִיחַ אֵינוֹ כְּרוֹתֵחַ בִּגְזֵרָה זוֹ, וְהַמְעֻשָּׁן אֵינוֹ כִּמְבֻשָּׁל. וְכֵן קְלִיּוֹת שֶׁל גּוֹיִם - מֻתָּרִין, וְלֹא גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן; שֶׁאֵין אָדָם מְזַמֵּן חֲבֵרוֹ עַל הַקְּלִיּוֹת.

יח. פּוֹלִין וַאֲפוּנִין וַעֲדָשִׁים וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, שֶׁשּׁוֹלְקִין אוֹתָן הַגּוֹיִם וּמוֹכְרִין אוֹתָן - אֲסוּרִין מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גּוֹיִם, בְּמָקוֹם שֶׁעוֹלִין עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים מִשּׁוּם פַּרְפֶּרֶת; וּמִשּׁוּם גְּעוּלֵי גּוֹיִם, בְּכָל מָקוֹם, שֶׁמָּא יְבַשְּׁלוּ אוֹתָן עִם הַבָּשָׂר, אוֹ בִּקְדֵרָה שֶׁבִּשְּׁלוּ בָהּ בָּשָׂר. וְכֵן הַסַּפְּגִנִין שֶׁקּוֹלִין אוֹתָן הַגּוֹיִם בְּשֶׁמֶן, אֲסוּרִין אַף מִשּׁוּם גְּעוּלֵי גּוֹיִם.

יט. גּוֹי שֶׁבִּשֵּׁל וְלֹא נִתְכַּוֵּן לְבִשּׁוּל, הֲרֵי זֶה מֻתָּר. כֵּיצַד? גּוֹי שֶׁהִצִּית אוּר בַּאֲגַם כְּדֵי לְהַעֲבִיר הֶחָצִיר, וְנִתְבַּשְּׁלוּ בוֹ חֲגָבִים - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין, וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהֵן עוֹלִין עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים מִשּׁוּם פַּרְפֶּרֶת; וְכֵן אִם חָרַךְ הָרֹאשׁ לְהַעֲבִיר הַשֵּׂעָר - מֻתָּר לֶאֱכֹל מִן הַדִּלְדּוּלִין וּמִן רָאשֵׁי אָזְנַיִם שֶׁנִּצְלוּ בִּשְׁעַת חֲרִיכָה.

כ. תְּמָרִים שֶׁשָּׁלְקוּ אוֹתָן גּוֹיִם - אִם הָיוּ מְתוּקִין מִתְּחִלָּתָן, הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין; וְאִם הָיוּ מָרִין וּמִתְקָן הַבִּשּׁוּל, הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין; הָיוּ בֵּינוֹנִיִּים, הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין.

כא. קָלִי שֶׁל עֲדָשִׁים שֶׁלָּשׁוּ בֵּין בְּמַיִם בֵּין בְּחֹמֶץ, הֲרֵי זֶה אָסוּר; אֲבָל קָלִי שֶׁל חִטִּים וּשְׂעוֹרִים שֶׁלָּשִׁין אוֹתָן בַּמַּיִם, הֲרֵי זֶה מֻתָּר.

כב. שֶׁמֶן שֶׁל גּוֹיִם, מֻתָּר; וּמִי שֶׁאוֹסְרוֹ - הֲרֵי זֶה עוֹמֵד בְּחִטָּא גָּדוֹל, מִפְּנֵי שֶׁהִמְרָה עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁהִתִּירוּהוּ; וַאֲפִלּוּ נִתְבַּשֵּׁל הַשֶּׁמֶן, הֲרֵי זֶה מֻתָּר; וְאֵינוֹ נֶאֱסָר לֹא מִפְּנֵי בִּשּׁוּלֵי גּוֹיִם, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי, וְלֹא מִפְּנֵי גְּעוּלֵי גּוֹיִם, מִפְּנֵי שֶׁהַבָּשָׂר פּוֹגֵם אֶת הַשֶּׁמֶן וּמַסְרִיחוֹ.

כג. וְכֵן דְּבַשׁ שֶׁל גּוֹיִם שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל, וְעָשׂוּ מִמֶּנּוּ מִינֵי מְתִיקָה - מֻתָּר מִטַּעַם זֶה.

כד. כֶּסֶף [פסולת תמרים] שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהוּחַמּוּ חַמִּין, בֵּין בְּיוֹרָה גְּדוֹלָה בֵּין בְּיוֹרָה קְטַנָּה - מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁנּוֹתֵן טַעַם לִפְגָּם הוּא. וְכֵן כְּבָשִׁין שֶׁאֵין דַּרְכָּן לָתֵת לְתוֹכָן חֹמֶץ אוֹ יַיִן, אוֹ זֵיתִים הַכְּבוּשִׁין, וַחֲגָבִים הַכְּבוּשִׁין שֶׁבָּאִין מִן הָאוֹצָר - מֻתָּרִין. אֲבָל חֲגָבִים וּכְבָשִׁים שֶׁמְּזַלְּפִין עֲלֵיהֶן יַיִן, אֲסוּרִין; וְכֵן אִם הָיוּ מְזַלְּפִין עֲלֵיהֶן חֹמֶץ, וַאֲפִלּוּ חֹמֶץ שֵׁכָר - אֲסוּרִין.

כה. וּמִפְּנֵי מָה אָסְרוּ חֹמֶץ שֵׁכָר שֶׁל גּוֹיִם? מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁלִיכִין לְתוֹכוֹ שִׁמְרֵי יַיִן; לְפִיכָךְ הַנִּלְקָח מִן הָאוֹצָר, מֻתָּר.

כו. הַמּוּרְיָס [שמן דג] - בְּמָקוֹם שֶׁדַּרְכָּן לָתֵת לְתוֹכוֹ יַיִן, אָסוּר; וְאִם הָיָה הַיַּיִן יָקָר מִן הַמּוּרְיָס, מֻתָּר. וְכָזֶה מוֹרִין בְּכָל דָּבָר שֶׁחוֹשְׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא עֵרְבוּ בוֹ הַגּוֹיִם דָּבָר אָסוּר - שֶׁאֵין אָדָם מְעָרֵב הַיָּקָר בַּזּוֹל, שֶׁהֲרֵי מַפְסִיד; אֲבָל מְעָרֵב הַזּוֹל בַּיָּקָר, כְּדֵי לְהִשְׁתַּכֵּר.

כז. קָטָן שֶׁאָכַל אֶחָד מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, אוֹ שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת - אֵין בֵּית דִּין מְצַוִּין עָלָיו לְהַפְרִישׁוֹ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן דַּעַת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁעָשָׂה מֵעַצְמוֹ; אֲבָל לְהַאֲכִילוֹ בַּיָּדַיִם - אָסוּר, וַאֲפִלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֲסוּרָן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן אָסוּר לְהַרְגִּילוֹ בְּחִלּוּל שַׁבָּת וּמוֹעֵד, וַאֲפִלּוּ בִּדְבָרִים שֶׁהֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת.

כח. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְצַוִּין לְהַפְרִישׁ אֶת הַקָּטָן, מִצְוָה עַל אָבִיו לִגְעֹר בּוֹ וּלְהַפְרִישׁוֹ - כְּדֵי לְחַנְּכוֹ בִּקְדֻשָּׁה וּפְרִישָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "חַנֹּךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ" וְגוֹ'.

כט. וְאָסְרוּ חֲכָמִים מַאֲכָלוֹת וּמַשְׁקִין שֶׁנֶּפֶשׁ רֹב בְּנֵי אָדָם קֵהָה מֵהֶן, כְּגוֹן מַאֲכָלוֹת וּמַשְׁקִין שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהֶן קִיא אוֹ צוֹאָה וְלֵחָה סְרוּחָה וְכַיּוֹצֵא בָהֶן; וְכֵן אָסְרוּ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּכֵלִים הַצּוֹאִים שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאוֹנֶנֶת מֵהֶן, כְּגוֹן כְּלֵי בֵית הַכִּסֵּא וּכְלֵי זְכוּכִית שֶׁל סַפָּרִין [מקיזי דם] שֶׁגּוֹרְעִין בָּהֶן אֶת הַדָּם וְכַיּוֹצֵא בָהֶן;

ל. וְכֵן אָסְרוּ לֶאֱכֹל בְּיָדַיִם מְזֹהָמוֹת, וְעַל גַּבֵּי כֵּלִים מְלֻכְלָכִין; שֶׁכָּל דְּבָרִים אֵלּוּ, בִּכְלַל "אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם". וְהָאוֹכֵל מַאֲכָלוֹת אֵלּוּ, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

לא. וְכֵן אָסוּר לְאָדָם שֶׁיַּשְׁהֶה אֶת נְקָבָיו כְּלָל, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים; וְכָל הַמַּשְׁהֶה נְקָבָיו - הֲרֵי זֶה בִּכְלַל מְשַׁקֵּץ נַפְשׁוֹ, יָתֵר עַל חֲלָאִים רָעִים שֶׁיָּבִיא עַל עַצְמוֹ, וְיִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. אֶלָּא רָאוּי לוֹ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּעִתִּים מְזֻמָּנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרַחֵק בִּפְנֵי בְנֵי אָדָם, וְלֹא יְשַׁקֵּץ נַפְשׁוֹ.

לב. וְכָל הַנִּזְהָר בִּדְבָרִים אֵלּוּ - מֵבִיא קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה יְתֵרָה לְנַפְשׁוֹ, וּמְמָרֵק נַפְשׁוֹ לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי".

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסַיְּעַן

הִלְכוֹת שְׁחִיטָה

יֵשׁ בִּכְלָלָן חָמֵשׁ מִצְוֹת - שָׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לִשְׁחֹט וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל; (ב) שֶׁלֹּא לִשְׁחֹט אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ בְּיוֹם אֶחָד; (ג) לְכַסּוֹת דַּם חַיָּה וָעוֹף; (ד) שֶׁלֹּא לִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים; (ה) לְשַׁלֵּחַ הָאֵם, אִם לְקָחָהּ עַל הַבָּנִים. וּבֵאוּר מִצְוֹת אֵלּוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ.

פֶּרֶק א

א. מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁיִּשְׁחֹט מִי שֶׁרָצָה לֶאֱכֹל בְּשַׂר בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ", וְנֶאֱמַר בִּבְכוֹר בַּעַל מוּם: "אַךְ כַּאֲשֶׁר יֵאָכֵל אֶת הַצְּבִי וְאֶת הָאַיָּל, כֵּן תֹּאכְלֶנּוּ" - הָא לָמַדְתָּ, שֶׁחַיָּה כִּבְהֵמָה לְעִנְיַן שְׁחִיטָה; וּבְעוֹף הוּא אוֹמֵר: "אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל - וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ", מְלַמֵּד שֶׁשְּׁפִיכַת דַּם הָעוֹף כִּשְׁפִיכַת דַּם הַחַיָּה.

ב. וְהִלְכוֹת שְׁחִיטָה בְּכֻלָּן, אַחַת הִיא. לְפִיכָךְ, הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה אוֹ עוֹף מְבֹרָךְ תְּחִלָּה: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַשְּׁחִיטָה'; וְאִם לֹא בֵּרַךְ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - הַבָּשָׂר מֻתָּר. וְאָסוּר לֶאֱכֹל מִן הַשְּׁחוּטָה, כָּל זְמַן שֶׁהִיא מְפֻרְכֶּסֶת. וְהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה קֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ -

מתוך מהדורת חזק

עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וַהֲרֵי הוּא בִּכְלַל "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם"; וְאֵינוֹ לוֹקֶה. וּמֵתָּר לַחְתּוֹךְ מִמֶּנָּה אַחַר שְׁחִיטָה קֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה וּמְדִיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַנִּיחוֹ עַד שֶׁתָּמוּת; וְאַחַר כָּךְ יֹאכְלֶנּוּ.

ג. דָּגִים וַחֲגָבִים - אֵינָן צְרִיכִין שְׁחִיטָה, אֶלָּא אֲסָפָתָן הִיא הַמַּתֶּרֶת אוֹתָן; הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם, וּמָצָא לָהֶם; אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם, וּמָצָא לָהֶם" - אֲסִפַּת דָּגִים כִּשְׁחִיטַת בָּקָר וְצֹאן; וּבַחֲגָבִים נֶאֱמַר: "אֹסֶף הֶחְסִיל", בַּאֲסִפָּה לְבַדָּהּ. לְפִיכָךְ אִם מֵתוּ מֵאֲלֵיהֶן בְּתוֹךְ הַמַּיִם, מֻתָּרִין; וּמֻתָּר לְאָכְלָן חַיִּים.

ד. זְבִיחָה זוֹ הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה סְתָם - צָרִיךְ לְפָרֵשׁ אוֹתָהּ, וּלֵידַע בְּאֵיזֶה מָקוֹם מִן הַבְּהֵמָה שׁוֹחֲטִין, וְכַמָּה הוּא שִׁעוּר הַשְּׁחִיטָה, וּבְאֵיזֶה דָּבָר שׁוֹחֲטִין, וּמָתַי שׁוֹחֲטִין, וְהֵיכָן שׁוֹחֲטִין, וְכֵיצַד שׁוֹחֲטִין, וּמַה הֵם הַדְּבָרִים הַמַּפְסִידִין אֶת הַשְּׁחִיטָה, וּמִי הוּא הַשּׁוֹחֵט. וְעַל כָּל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ, צִוָּנוּ בַּתּוֹרָה וְאָמַר: "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ - וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ", שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ עַל פֶּה צִוָּה בָּהֶן, כְּשֶׁאָר תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא הַנִּקְרֵאת 'מִצְוָה', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּתְחִלַּת חִבּוּר זֶה.

ה. מְקוֹם הַשְּׁחִיטָה מִן הַחַי - הוּא הַצַּוָּאר, וְכָל הַצַّוָּאר כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה. כֵּיצַד? בַּוּשֶׁט - מִתְּחִלַּת הַמָּקוֹם שֶׁכְּשֶׁחוֹתְכִין אוֹתוֹ מִתְקַבֵּץ, עַד מָקוֹם שֶׁיַּשְׁעִיר וַיַּתְחִיל לִהְיוֹת פְּרָצִין פְּרָצִין [מחוספס] כְּכָרֵשׂ - זֶה הוּא מְקוֹם הַשְּׁחִיטָה בַּוּשֶׁט.

ו. שָׁחַט לְמַעְלָה מִמָּקוֹם זֶה, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'תַּרְבַּץ הַוּשֶׁט', אוֹ לְמַטָּה מִמָּקוֹם זֶה, וְהוּא מִתְּחִלַּת בְּנֵי מֵעַיִם - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. וְשִׁעוּר תַּרְבַּץ הַוּשֶׁט שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִשְׁחִיטָה לְמַעְלָה - בְּבְהֵמָה וְחַיָּה, כְּדֵי שֶׁיֹּאחַז בִּשְׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו; וּבְעוֹף, הַכֹּל לְפִי גָּדְלוֹ וְקָטְנוֹ.

ז. וְאֵיזֶה הוּא מְקוֹם שְׁחִיטָה בַּקָּנֶה? מִשִּׁפּוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה, עַד רֹאשׁ כְּנַף הָרֵאָה כְּשֶׁתִּמְשֹׁךְ הַבְּהֵמָה צַוָּארָהּ לִרְעוֹת - זֶה הוּא מְקוֹם הַשְּׁחִיטָה בַּקָּנֶה. וְכֹל שֶׁכְּנֶגֶד הַמָּקוֹם הַזֶּה מִבַּחוּץ, נִקְרָא 'צַוָּאר'.

ח. אָנְסָה הַבְּהֵמָה עַצְמָהּ וּמָשְׁכָה צַוָּארָהּ הַרְבֵּה, אוֹ שֶׁאִנֵּס הַשּׁוֹחֵט אֶת הַסִּימָנִין וּמְשָׁכָן לְמַעְלָה, וְשָׁחַט בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה בַּצַּוָּאר, וְנִמְצֵאת הַשְּׁחִיטָה בַּקָּנֶה אוֹ בַּוּשֶׁט שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם שְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה.

ט. וְצָרִיךְ הַשּׁוֹחֵט שֶׁיִּשְׁחֹט בְּאֶמְצַע הַצַּוָּאר; וְאִם שָׁחַט מִן הַצִּדָּדִין, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְכַמָּה הוּא שִׁעוּר הַשְּׁחִיטָה? שְׁנֵי הַסִּימָנִין שֶׁהֵן הַקָּנֶה וְהַוּשֶׁט - הַשְּׁחִיטָה הַמְעֻלָּה שֶׁיֶּחְתְּכוּ שְׁנֵיהֶן בֵּין בְּבְהֵמָה בֵּין בְּעוֹף, וְלָזֶה יִתְכַּוֵּן הַשּׁוֹחֵט; וְאִם שָׁחַט רֹב אֶחָד מֵהֶן בְּעוֹף, וְרֹב הַשְּׁנַיִם בְּבְהֵמָה וּבְחַיָּה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

י. שָׁחַט הָאֶחָד כֻּלּוֹ וַחֲצִי הַשֵּׁנִי, בְּבְהֵמָה - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. רֻבּוֹ שֶׁל זֶה וְרֻבּוֹ שֶׁל זֶה - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁחַט מִכָּל אֶחָד מֵהֶן אֶלָּא יָתֵר עַל חֶצְיוֹ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה; כֵּיוָן שֶׁשָּׁחַט יָתֵר עַל חֶצְיוֹ בְּמַשֶּׁהוּ, רֻבּוֹ הוּא.

יא. שָׁחַט חֶצְיוֹ שֶׁל זֶה וְחֶצְיוֹ שֶׁל זֶה - אֲפִלּוּ בְּעוֹף, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. קָנֶה שֶׁהָיָה חֶצְיוֹ פָּסוּק [פגום], וְשָׁחַט עַל מָקוֹם הֶחָתוּךְ מְעַט וְהִשְׁלִימוֹ לְרֹב - בֵּין שֶׁהִתְחִיל לִשְׁחֹט בַּמָּקוֹם הַשָּׁלֵם וּפָגַע בַּחֲתָךְ, בֵּין שֶׁהִכְנִיס אֶת הַסַּכִּין בַּחֲתָךְ וְהִשְׁלִימוּ לְרֹב - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

יב. כָּל הַשּׁוֹחֵט, צָרִיךְ לִבְדֹּק הַסִּימָנִין לְאַחַר הַשְּׁחִיטָה; וְאִם לֹא בָּדַק, וְנֶחְתַּךְ הָרֹאשׁ קֹדֶם שֶׁיִּבְדֹּק - הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה, וַאֲפִלּוּ הָיָה הַשּׁוֹחֵט זָרִיז וּמָהִיר;

יג. שֶׁכָּל בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ אֲסוּרָה, עַד שֶׁיֻּדַּע בְּוַדַּאי שֶׁנִּשְׁחֲטָה שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה.

יד. וּבְאֵיזֶה דָּבָר שׁוֹחֲטִין? בַּכֹּל, בֵּין בְּסַכִּין שֶׁל מַתֶּכֶת, בֵּין בְּצֹר [אבן מחודדת], בֵּין בִּזְכוּכִית, בֵּין בְּקָרוּמִית [צדו] שֶׁל קָנֶה הָאֲגַם, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִדְּבָרִים הַחוֹתְכִין; וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה פִּיהָ חַד וְלֹא יִהְיֶה בָהּ פְּגָם; אֲבָל אִם הָיָה כְּמוֹ תֻּלֶם [שקע] בְּחֵדוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁשּׁוֹחֲטִין בּוֹ, וַאֲפִלּוּ הָיָה הַתֻּלֶם קָטָן בְּיוֹתֵר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

טו. הָיָה הַתֻּלֶם מֵרוּחַ אַחַת, לֹא יִשְׁחֹט בָּהּ; וְאִם שָׁחַט דֶּרֶךְ הָרוּחַ שֶׁאֵין הַפְּגִימָה נִכֶּרֶת בָּהּ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

טז. כֵּיצַד? סַכִּין שֶׁתִּבְדֹּק בְּהוֹלָכָה, וְלֹא תַרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּגָם, וּכְשֶׁתַּחְזִיר אוֹתָהּ בַּהֲבָאָה, תַּרְגִּישׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּגָם - אִם שָׁחַט בָּהּ דֶּרֶךְ הוֹלָכָה וְלֹא הֵבִיא, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; וְאִם הֵבִיא, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

יז. סַכִּין שֶׁהִיא עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת כְּנָחָשׁ, וְאֵין בָּהּ פְּגָם - שׁוֹחֲטִין בָּהּ לְכַתְּחִלָּה. וְסַכִּין שֶׁפִּיהָ חָלָק, וְאֵינָהּ חַדָּה - הוֹאִיל וְאֵין בָּהּ פְּגָם, שׁוֹחֲטִין בָּהּ; וְאַף עַל פִּי שֶׁהוֹלִיךְ וְהֵבִיא בָּהּ כָּל הַיּוֹם עַד שֶׁשָּׁחֲטָה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

יח. וְסַכִּין חַדָּה שֶׁהֶשְׁחֲזָה, וַהֲרֵי אֵינָהּ חֲלָקָה אֶלָּא מַגְּעָהּ כְּמַגַּע רֹאשׁ הַשִּׁבֹּלֶת שֶׁהוּא מִסְתַּבֵּךְ בָּאֶצְבַּע - הוֹאִיל וְאֵין בָּהּ פְּגָם, שׁוֹחֲטִין בָּהּ.

יט. הַתּוֹלֵשׁ קָנֶה, אוֹ שֵׁן, אוֹ שֶׁקֶצֶץ צֹר, אוֹ צִפֹּרֶן, וַהֲרֵי הֵן חַדִּין וְאֵין בָּהֶן פְּגָם - שׁוֹחֲטִין בָּהֶן. וְאִם נְעָצָן בַּקַּרְקַע, לֹא יִשְׁחֹט בָּהֶן כְּשֶׁהֵן נְעוּצִין; וְאִם שָׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

כ. שָׁחַט בָּהֶן כְּשֶׁהֵן מִחֻבָּרִין מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָן, קֹדֶם שֶׁיַּעֲקֹר אוֹתָן - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן פְּגָם.

כא. לָקַח לְחִי בְּהֵמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנַיִם חַדִּין, וְשָׁחַט בָּהֶן - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּמַגָּל; אֲבָל בְּשֵׁן אַחַת הַקְּבוּעָה בַּלְּחִי - שׁוֹחֵט בָּהּ לְכַתְּחִלָּה, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא קְבוּעָה בּוֹ.

כב. לְבֵן הַסַּכִּין בָּאוּר, וְשָׁחַט בָּהּ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. סַכִּין שֶׁצִּדָּהּ אֶחָד מַגָּל, וְצִדָּהּ הַשֵּׁנִי יָפֶה - לֹא יִשְׁחֹט בַּצַּד הַיָّפֶה לְכַתְּחִלָּה; גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יִשְׁחֹט בַּצַּד הָאַחֵר. וְאִם שָׁחַט - הוֹאִיל וּבַצַּד הַיָّפֶה שָׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

כג. הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שֶׁיִּבְדֹּק הַסַּכִּין בְּחֵדָהּ, וּמִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. וְכֵיצַד בּוֹדְקָהּ? מוֹלִיכָהּ וּמְבִיאָהּ עַל בְּשַׂר אֶצְבָּעוֹ, וּמוֹלִיכָהּ וּמְבִיאָהּ עַל צִפָּרְנוֹ, מִשָّלֹשׁ רוּחוֹתֶיהָ, שֶׁהֵם פִּיהָ וּשְׁנֵי צִדָּדִין - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ פְּגָם כְּלָל; וְאַחַר כָּךְ יִשְׁחֹט בָּהּ.

כד. וְצָרִיךְ לִבְדֹּק כֵּן אַחַר הַשְּׁחִיטָה - שֶׁאִם מָצָא בָּהּ פְּגָם אַחַר הַשְּׁחִיטָה, הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה; שֶׁמָּא בָּעוֹר נִפְגְּמָה, וּכְשֶׁשָּׁחַט הִסִּימָנִין בְּסַכִּין פְּגוּמָה שָׁחַט. לְפִיכָךְ, הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמוֹת רַבּוֹת אוֹ עוֹפוֹת רַבִּים, צָרִיךְ לִבְדֹּק בֵּין כָּל אַחַת וְאַחַת; שֶׁאִם לֹא בָּדַק, וּבָדַק בָּאַחֲרוֹנָה וְנִמְצֵאת הַסַּכִּין פְּגוּמָה - הַכֹּל סְפֵק נְבֵלוֹת, וַאֲפִלּוּ הָרִאשׁוֹנָה.

כה. בָּדַק הַסַּכִּין וְשָׁחַט בָּהּ, וְלֹא בְּדָקָהּ אַחַר שְׁחִיטָה, וְשִׁבֵּר בָּהּ עֵצֶם אוֹ עֵץ וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, וְאַחַר כָּךְ בְּדָקָהּ וּמְצָאָהּ פְּגוּמָה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה, שֶׁחֲזְקַת הַסַּכִּין שֶׁנִּפְגְּמָה בְּדָבָר קָשֶׁה שֶׁשִּׁבֵּר בָּהּ; וְכֵן אִם פָּשַׁע בָּהּ וְלֹא בְּדָקָהּ, אוֹ שֶׁאָבְדָה הַסַּכִּין עַד שֶׁלֹּא יִבְדֹּק - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

כו. כָּל טַבָּח שֶׁלֹּא בָּדַק הַסַּכִּין שֶׁלּוֹ שֶׁשּׁוֹחֵט בָּהּ לִפְנֵי חָכָם, וְשָׁחַט בָּהּ לְעַצְמוֹ - בּוֹדְקִין אוֹתָהּ: אִם נִמְצֵאת יָפָה וּבְדוּקָה - מְנַדִּין אוֹתוֹ, לְפִי שֶׁסּוֹמֵךְ עַל עַצְמוֹ פַּעַם אַחֶרֶת, וְתִהְיֶה פְּגוּמָה, וְיִשְׁחֹט בָּהּ; וְאִם נִמְצֵאת פְּגוּמָה - מַעֲבִירִין אוֹתוֹ, וּמַכְרִיזִין עַל כָּל בָּשָׂר שֶׁשָּׁחַט שֶׁהוּא טְרֵפָה.

כז. כַּמָּה הוּא אֹרֶךְ הַסַּכִּין שֶׁשּׁוֹחֵט בָּהּ? כָּל שֶׁהוּא; וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר דַּק שֶׁנּוֹקֵב וְאֵינוֹ שׁוֹחֵט, כְּמוֹ רֹאשׁ הָאִזְמֵל הַקָּטָן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ.

כח. וּמָתַי שׁוֹחֵטִין? בְּכָל זְמַן, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה; וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה אֲבוּקָה עִמּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה מַה יַּעֲשֶׂה; וְאִם שָׁחַט בָּאֲפֵלָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

כט. הַשּׁוֹחֵט בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אוֹ בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג - אַף עַל פִּי שֶׁאִלּוּ הָיָה מֵזִיד, הָיָה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ אוֹ מִתְחַיֵּב מַלְקוּת עַל יוֹם הַכִּפּוּרִים - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

פֶּרֶק ב

א. בְּכָל מָקוֹם מֻתָּר לִשְׁחֹט, חוּץ מִן הָעֲזָרָה; שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין בָּעֲזָרָה אֶלָּא קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ בִּלְבַד; אֲבָל הַחֻלִּין - אָסוּר לִשְׁחֲטָן בָּעֲזָרָה, בֵּין בְּהֵמָה בֵּין חַיָּה בֵּין עוֹף. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בִּבְשַׂר תַּאֲוָה: "כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'" - הָא לָמַדְתָּ, שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין בְּשַׂר תַּאֲוָה, אֶלָּא חוּץ לַמָּקוֹם אֲשֶׁר בָּחַר ה';

ב. וְזֶה שֶׁנִּשְׁחַט חוּץ לַמָּקוֹם, הוּא שֶׁמֻּתָּר לְאָכְלוֹ בְּכָל הַשְּׁעָרִים. אֲבָל הַשּׁוֹחֵט חֻלִּין בָּעֲזָרָה - אוֹתוֹ הַבָּשָׂר טָהוֹר, וְאָסוּר בַּהֲנָיָה כְּבָשָׂר בְּחֶלֶב וְכַיּוֹצֵא בּוֹ; וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ, וְאֶפְרוֹ אָסוּר; אֲפִלּוּ שָׁחַט לְרִפּוּאָה, אוֹ לַאֲכִילַת גּוֹיִם, אוֹ לְהַאֲכִיל לְכֶלְבִּים. אֲבָל הַנּוֹחֵר בָּעֲזָרָה, וְהַמְעַקֵּר, וְגוֹי שֶׁשָּׁחַט, וְהַשּׁוֹחֵט וְנִמְצֵאת טְרֵפָה, וְהַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף הַטְּמֵאִין בָּעֲזָרָה - הֲרֵי אֵלּוּ כֻּלָּן מֻתָּרִין בַּהֲנָיָה.

ג. וְלֹא בְּהֵמָה וְחַיָּה בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל הַחֻלִּין - אָסוּר לְהַכְנִיסָן לָעֲזָרָה, אֲפִלּוּ בְּשַׂר שְׁחוּטָה אוֹ פֵּרוֹת וּפַת וְכַיּוֹצֵא בָהֶן; אִם עָבַר וְהִכְנִיסָן, מֻתָּרִין בַּאֲכִילָה כְּשֶׁהָיוּ. וּדְבָרִים אֵלּוּ כֻּלָּן, דִּבְרֵי קַבָּלָה הֵן. וְכָל הַשּׁוֹחֵט חֻלִּין בָּעֲזָרָה, אוֹ הָאוֹכֵל כַּזַּיִת מִבְּשַׂר חֻלִּין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בָּעֲזָרָה - מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

ד. הָאוֹמֵר: 'בְּהֵמָה זוֹ שְׁלָמִים, וּוְלָדָהּ חֻלִּין' - אִם נִשְׁחֲטָה בָּעֲזָרָה, וְלָדָהּ מֻתָּר בַּאֲכִילָה, לְפִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁחֹט אוֹתָהּ בְּרִחוּק מָקוֹם.

ה. אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ יַמִּים וּנְהָרוֹת, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: 'עוֹבֵד מַיִם הוּא זֶה, וְנִרְאֶה כְּמַקְרִיב לַמַּיִם'; וְלֹא יִשְׁחֹט לִכְלִי מָלֵא מַיִם, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: 'לַצּוּרָה שֶׁתִּרְאֶה בְּתוֹךְ הַמַּיִם שָׁחַט'. וְלֹא יִשְׁחֹט לֹא לְתוֹךְ הַכֵּלִים, וְלֹא לְתוֹךְ הַגֵּמָּה - שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְאִם שָׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

ו. שׁוֹחֲטִין לִכְלִי מָלֵא מַיִם עֲכוּרִין, שֶׁאֵין הַצּוּרָה נִרְאֵית בָּהֶן. וְכֵן שׁוֹחֵט חוּץ לַגֵּמָּה, וְהַדָּם יוֹרֵד לַגֵּמָּה; וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁמָּא יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִים; וְאִם שָׁחַט לַגֵּמָּה בַּשּׁוּק - אָסוּר לֶאֱכֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ עַד שֶׁיִּבְדְּקוּ אַחֲרָיו, שֶׁמָּא מִין הוּא. וּמֻתָּר לִשְׁחֹט עַל דֹּפֶן הַסְּפִינָה, וְהַדָּם שׁוֹתֵת עַל הַדֹּפֶן וְיוֹרֵד לַמַּיִם; וּמֻתָּר לִשְׁחֹט עַל גַּבֵּי הַכֵּלִים.

ז. כֵּיצַד שׁוֹחֲטִין? מוֹתֵחַ הַצַּוָּאר, וּמוֹלִיךְ הַסַּכִּין וּמְבִיאָהּ עַד שֶׁשּׁוֹחֵט; בֵּין שֶׁהָיְתָה הַבְּהֵמָה רְבוּצָה בֵּין שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת, וְאָחַז בְּעָרְפָּהּ וְהַסַּכִּין בְּיָדוֹ מִלְּמַטָּה וְשָׁחַט - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה.

ח. נָעַץ אֶת הַסַּכִּין בַּכֹּתֶל וְהֶעֱבִיר הַצַּוָּאר עָלֶיהָ עַד שֶׁנִּשְׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה - וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה צַוַּאר הַבְּהֵמָה לְמַטָּה, וְסַכִּין לְמַעְלָה; שֶׁאִם הָיָה צַוַּאר בְּהֵמָה לְמַעְלָה מִן הַסַּכִּין הַנְּעוּצָה - שֶׁמָּא תֵּרֵד הַבְּהֵמָה בְּכֹבֶד גּוּפָהּ, וְתִתְחַתֵּךְ בְּלֹא הוֹלָכָה וַהֲבָאָה, וְאֵין זוֹ שְׁחִיטָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה עוֹף - בֵּין שֶׁהָיָה צַוָּארוֹ לְמַעְלָה מִן הַסַּכִּין הַנְּעוּצָה, אוֹ לְמַטָּה מִמֶּנָּה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

ט. הַשּׁוֹחֵט וְהוֹלִיךְ אֶת הַסַּכִּין וְלֹא הֱבִיאָהּ, אוֹ הֱבִיאָהּ וְלֹא הוֹלִיכָהּ, וּשְׁחָטָהּ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; הוֹלִיךְ וְהֵבִיא עַד שֶׁחָתַךְ רֹאשׁ וְהִתִּיזוֹ - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. הוֹלִיךְ וְלֹא הֵבִיא, אוֹ הֵבִיא וְלֹא הוֹלִיךְ, וְהִתִּיז אֶת רֹאשׁ בְּהוֹלָכָה בִּלְבַד, אוֹ בַּהֲבָאָה בִּלְבַד - אִם יֵשׁ בַּסַּכִּין כִּמְלֹא שְׁנֵי צַוָּארִין מִצַּוָּארֵי הַנִּשְׁחָט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; וְאִם לָאו, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. שָׁחַט שְׁנֵי רָאשִׁים כְּאֶחָד, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

י. שְׁנַיִם שֶׁאָחֲזוּ בְּסַכִּין, אֲפִלּוּ אֶחָד מִצַּד זֶה וְשֵׁנִי מִצַּד אַחֵר כְּנֶגְדּוֹ, וְשָׁחֲטוּ - שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁאָחֲזוּ שְׁנֵי סַכִּינִין, וְשָׁחֲטוּ כְּאֶחָד בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת בַּצַּוָּאר - שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה; וַאֲפִלּוּ שָׁחַט זֶה הַשֵּׁשֶׁת בִּלְבַד אוֹ רֻבּוֹ, וְהַשֵּׁנִי שָׁחַט בְּמָקוֹם אַחֵר הַקָּנֶה אוֹ רֻבּוֹ - הֲרֵי שְׁחִיטָה זוֹ כְּשֵׁרָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַשְּׁחִיטָה כֻּלָּהּ בְּמָקוֹם אֶחָד. וְכֵן שְׁחִיטָה הָעֲשׂוּיָה כְּקוּלְמוּס, וּשְׁחִיטָה הָעֲשׂוּיָה כְּמַסְרֵק - כְּשֵׁרָה.

יא. אֵין שְׁחִיטַת הַחֻלִּין צְרִיכָה כַּוָּנָה; אֶלָּא אֲפִלּוּ שָׁחַט כְּמִתְעַסֵּק, אוֹ דֶּרֶךְ שְׂחוֹק, אוֹ שֶׁדָּרַק סַכִּין לְנַעֲצָהּ בַּכֹּתֶל וְשָׁחֲטָה בַּהֲלִיכָתָהּ - הוֹאִיל וְהַשְּׁחִיטָה כָּרָאוּי בִּמְקוֹמָהּ וְשִׁעוּרָהּ, הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה.

יב. לְפִיכָךְ, חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה אוֹ קָטָן, אוֹ שִׁכּוֹר שֶׁנִּתְבַּלְבְּלָה דַּעְתּוֹ, וּמִי שֶׁאָחֲזוּהוּ רוּחַ רָעָה, שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן שֶׁהַשְּׁחִיטָה כְּתִקָּנָהּ - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה. אֲבָל סַכִּין שֶׁנָּפְלָה

וְשָׁחֲטָה - אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחֲטָה כְּדַרְכָּהּ, הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזָבַחְתָּ" - עַד שֶׁיִּהְיֶה הַזּוֹבֵחַ אָדָם, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לִשְׁחִיטָה.

יג. גַּלְגַּל שֶׁל אֶבֶן אוֹ שֶׁל עֵץ שֶׁהָיְתָה הַסַּכִּין קְבוּעָה בּוֹ, וְסִבֵּב אָדָם אֶת הַגַּלְגַּל, וְשָׁם צַוַּאר הָעוֹף אוֹ הַבְּהֵמָה כְּנֶגְדּוֹ עַד שֶׁנִּשְׁחַט בְּסִבִּיבַת הַגַּלְגַּל - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה. וְאִם הַמַּיִם הֵן הַמְסַבְּבִין אֶת הַגַּלְגַּל, וְשָׁם הַצַּוָּאר כְּנֶגְדּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁסִּבֵּב וְנִשְׁחַט - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה; וְאִם פָּטַר [שיחרר] אָדָם אֶת הַמַּיִם עַד שֶׁבָּאוּ וְסִבְּבוּ אֶת הַגַּלְגַּל, וְשָׁחַט בְּסִבִּיבָתוֹ - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה, שֶׁהֲרֵי מִכֹּחַ אָדָם בָּא. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּסִבִּיבָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא מִכֹּחַ בֶּן אָדָם; אֲבָל מִסִּבִּיבָה שְׁנִיָּה וּלְאַחֲרֶיהָ, אֵינָהּ מִכֹּחַ הָאָדָם אֶלָּא מִכֹּחַ הַמַּיִם בַּהֲלִיכָתָן.

יד. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים, לְשֵׁם גְּבָעוֹת, לְשֵׁם יַמִּים, לְשֵׁם נְהָרוֹת, לְשֵׁם מִדְבָּרוֹת - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְעָבְדָן אֶלָּא לִרְפוּאָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ מִדִּבְרֵי הֲבַאי שֶׁאוֹמְרִין הַגּוֹיִים, הֲרֵי שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה; אֲבָל אִם שָׁחַט לְשֵׁם מַזַּל הַיָּם, אוֹ מַזַּל הֶהָר, אוֹ לְכוֹכָבִים וּלְמַזָּלוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה בַּהֲנָיָה, כְּכָל תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה.

טו. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לִזְרֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ לְהַקְטִיר חֶלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה; שֶׁלּוֹמְדִין מַחֲשָׁבָה בַּחוּץ בְּחֻלִּין, מִמַּחֲשֶׁבֶת הַקָּדָשִׁים בִּפְנִים, שֶׁמַּחֲשָׁבָה כָּזוֹ פּוֹסֶלֶת בָּהֶן, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.

טז. שָׁחְטָהּ וְאַחַר כָּךְ חָשַׁב לִזְרֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ לְהַקְטִיר חֶלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה מִסָּפֵק, שֶׁמָּא סוֹפוֹ הוֹכִיחַ עַל תְּחִלָּתוֹ וּבְמַחֲשָׁבָה כָּזוֹ שָׁחַט.

יז. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם קָדָשִׁים שֶׁמִּתְנַדְּבִין וְנוֹדְרִין כְּמוֹתָן - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, שֶׁזֶּה כְּשׁוֹחֵט קָדָשִׁים בַּחוּץ; שָׁחַט לְשֵׁם קָדָשִׁים שֶׁאֵינָן בָּאִין בְּנֶדֶר וּנְדָבָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

יח. כֵּיצַד? הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה, לְשֵׁם שְׁלָמִים, לְשֵׁם תּוֹדָה, לְשֵׁם פֶּסַח - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה; הוֹאִיל וְהַפֶּסַח מַפְרִישׁ אוֹתוֹ בְּכָל הַשָּׁנָה בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה, הֲרֵי הוּא דּוֹמֶה לְדָבָר הַנִּדָּר וְהַנִּדָּב. שָׁחַט לְשֵׁם חַטָּאת, לְשֵׁם אָשָׁם וַדַּאי, לְשֵׁם אָשָׁם תָּלוּי, לְשֵׁם בְּכוֹר, לְשֵׁם מַעֲשֵׂר, לְשֵׁם תְּמוּרָה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

יט. הָיָה מְחֻיָּב חַטָּאת, וְשָׁחַט וְאָמַר: 'לְחַטָּאתִי' - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה; הָיָה לוֹ קָרְבָּן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְשָׁחַט וְאָמַר: 'לְשֵׁם תְּמוּרַת זִבְחִי' - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, שֶׁהֲרֵי הֵמִיר בּוֹ.

כ. הָאִשָּׁה שֶׁשָּׁחֲטָה לְשֵׁם עוֹלַת יוֹלֶדֶת, וְאָמְרָה: 'זוֹ לְעוֹלָתִי' - שְׁחִיטָתָהּ כְּשֵׁרָה; שֶׁאֵין עוֹלַת יוֹלֶדֶת בָּאָה בְּנֶדֶר וּנְדָבָה, וַהֲרֵי אֵינָהּ יוֹלֶדֶת שֶׁנִּתְחַיְּבָה בְּעוֹלָה; וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא הִפִּילָה, שֶׁכָּל הַמַּפֶּלֶת קוֹל יֵשׁ לָהּ. אֲבָל הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלַת נָזִיר - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נָזִיר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, שֶׁעִקַּר הַנְּזִירוּת נֶדֶר מִן הַנְּדָרִים.

כא. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בַּסַּכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד נִתְכַּוֵּן לְשֵׁם דָּבָר שֶׁהַשּׁוֹחֵט לוֹ שְׁחִיטָתוֹ אֲסוּרָה, וְהַשֵּׁנִי לֹא הָיְתָה לוֹ כַּוָּנָה כְּלָל, וַאֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לְשֵׁם דָּבָר הַמֻּתָּר לְהִתְכַּוֵּן לוֹ - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה; וְכֵן אִם שָׁחַט זֶה אַחַר זֶה, וְהִתְכַּוֵּן הָאֶחָד מֵהֶן לְשֵׁם דָּבָר הַפָּסוּל - פּוֹסֵל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה לוֹ בָּהּ שֶׁתָּפוּת; אֲבָל אִם אֵין לוֹ בָּהּ שֶׁתָּפוּת - אֵינָהּ אֲסוּרָה, שֶׁאֵין אָדָם מִישְׂרָאֵל אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא לְצַעֲרוֹ.

כב. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט לְנָכְרִי - אַף עַל פִּי שֶׁהַנָּכְרִי מִתְכַּוֵּן לְכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין אֶלָּא לְמַחֲשֶׁבֶת הַזּוֹבֵחַ, לֹא לְמַחֲשֶׁבֶת בַּעַל הַבְּהֵמָה. לְפִיכָךְ, נָכְרִי שֶׁשָּׁחַט לְיִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ הָיָה קָטָן - שְׁחִיטָתוֹ נְבֵלָה, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

יום חמישי ז' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק ג

א. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מַפְסִידִין אֶת הַשְּׁחִיטָה, וְעִקַּר הִלְכוֹת שְׁחִיטָה לְהִזָּהֵר מִכָּל אַחַת מֵהֶן; וְאֵלּוּ הֵן: שְׁהִיָּה, חֲלָדָה, דְּרָסָה, הַגְרָמָה, וְעִקּוּר.

ב. שְׁהִיָּה כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁהִתְחִיל לִשְׁחֹט, וְהִגְבִּיהַּ יָדוֹ קֹדֶם שֶׁיִּגְמֹר הַשְּׁחִיטָה, וְשָׁהָה, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, וְחָזַר הוּא אוֹ אַחֵר וְגָמַר אֶת הַשְּׁחִיטָה - אִם שָׁהָה כְּדֵי שֶׁיִּגְבִּיהַּ אֶת הַבְּהֵמָה וְיַרְבִּיצֶנָּה וְיִשְׁחֹט, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה; וְאִם שָׁהָה פָּחוֹת מִכְּדֵי זֶה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

ג. הָיְתָה בְּהֵמָה דַּקָּה, שִׁעוּר שְׁהִיָּה כְּדֵי שֶׁיִּגְבִּיהַּ בְּהֵמָה דַּקָּה וְיַרְבִּיצֶנָּה וְיִשְׁחֹט; וְאִם הָיְתָה גַּסָּה, כְּדֵי שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה וְיַרְבִּיצֶנָּה וְיִשְׁחֹט. וּבָעוֹף, כְּדֵי שֶׁיִּגְבִּיהַּ בְּהֵמָה דַּקָּה וְיַרְבִּיצֶנָּה וְיִשְׁחֹט.

ד. שָׁחַט מְעַט וְשָׁהָה מְעַט, וְחָזַר וְשָׁחַט מְעַט וְשָׁהָה מְעַט, עַד שֶׁגָּמַר הַשְּׁחִיטָה, וְלֹא שָׁהָה בְּפַעַם אַחַת שִׁעוּר הַשְּׁהִיָּה, אֲבָל כְּשֶׁתַּחְשֹׁב כָּל זְמַן הַשְּׁהִיּוֹת יִצְטָרֵף מִכֻּלָּן שִׁעוּר שְׁהִיָּה - הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה. וְכֵן אִם שָׁהָה כְּדֵי שֶׁיַּגְבִּיהֶנָּה וְיַרְבִּיצֶנָּה וּכְדֵי שֶׁיִּשְׁחֹט כְּמוֹ מְעוּט הַסִּימָנִין בִּלְבַד, לֹא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁחֹט שְׁחִיטָה גְּמוּרָה - הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה.

ה. שָׁחַט רֹב אֶחָד בְּעוֹף, אוֹ רֹב הַשְּׁנַיִם בִּבְהֵמָה - אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁהָה חֲצִי הַיּוֹם, וְחָזַר וְגָמַר חֲתִיכַת הַסִּימָנִין - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁחַט בָּהּ כַּשִּׁעוּר, הֲרֵי זֶה כִּמְחַתֵּךְ בְּשַׂר הַשְּׁחוּטָה.

ו. שָׁחַט בַּקָּנֶה לְבַדּוֹ חֶצְיוֹ אוֹ מְעוּטוֹ, וְשָׁהָה זְמַן מְרֻבֶּה - הֲרֵי זֶה חוֹזֵר וְגוֹמֵר הַשְּׁחִיטָה, וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם. אֲבָל אִם שָׁחַט רֹב הַקָּנֶה, אוֹ שֶׁנִּקַּב בַּוּשְׁט כָּל שֶׁהוּא, וְשָׁהָה כַּשִּׁעוּר - בֵּין שֶׁחָזַר וְגָמַר הַשְּׁחִיטָה שֶׁהִתְחִיל, בֵּין שֶׁשָּׁחַט שְׁחִיטָה גְּמוּרָה בְּמָקוֹם אַחֵר - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה; מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹף אוֹ הַבְּהֵמָה שֶׁנִּפְסַק רֹב הַקָּנֶה שֶׁלָּהּ, אוֹ שֶׁנִּקַּב הַוּשְׁט בְּמַשֶּׁהוּ - נְבֵלָה, וְאֵין הַשְּׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בָּהּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

ז. הִנֵּה נִתְבָּאֵר לְךָ, שֶׁאֵין שְׁהִיָּה בַּקָּנֶה בְּעוֹף כְּלָל - שֶׁאִם שָׁחַט רֹב הַקָּנֶה וְשָׁהָה, כְּבָר נִגְמְרָה שְׁחִיטָתוֹ, וּכְשֶׁחָזַר

מתוך מהדורת חזק

וְגָמַר, מְחַתֵּךְ בָּשָׂר הוּא; וְאִם שָׁחַט מִעוּט הַקָּנֶה וְשָׁהָה, חֲרֵי זֶה חוֹזֵר וְשׁוֹחֵט כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה, שֶׁאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת מִשּׁוּם נְבֵלָה עַד שֶׁיִּפְסֹק רֹב הַקָּנֶה.

ח. שָׁחַט הָעוֹף וְשָׁהָה בּוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם נִקַּב הַוֵּשֶׁט אוֹ לֹא נִקַּב - חוֹזֵר וְשׁוֹחֵט הַקָּנֶה לְבַדּוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, וּמַנִּיחוֹ עַד שֶׁיָּמוּת, וּבוֹדֵק הַוֵּשֶׁט מִבִּפְנִים: אִם לֹא נִמְצֵאת בּוֹ טִפַּת דָּם, בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נִקַּב, וּכְשֵׁרָה.

ט. חֻלְּדָה [הסכין מסתתרת כחולדה] כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁהִכְנִיס הַסַּכִּין בֵּין סִימָן לְסִימָן - בֵּין שֶׁפָּסַק הַסִּימָן הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה, בֵּין שֶׁשָּׁחַט הַתַּחְתּוֹן לְמַטָּה שֶׁהוּא דֶּרֶךְ שְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה.

י. הִכְנִיס אֶת הַסַּכִּין תַּחַת הָעוֹר, וְשָׁחַט שְׁנֵי הַסִּימָנִין כְּדַרְכָּן, אוֹ שֶׁהֶחְלִיד אֶת הַסַּכִּין תַּחַת צֶמֶר מְסֻבָּךְ, אוֹ שֶׁפָּרַס מַטְּלִית עַל הַסַּכִּין וְעַל הַצַּוָּאר וְשָׁחַט תַּחַת הַמַּטְּלִית - הוֹאִיל וְאֵין הַסַּכִּין גְּלוּיָה, הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה; וְכֵן אִם שָׁחַט מִעוּט הַסִּימָנִין בְּהַחְלָדָה, וְגָמַר הַשְּׁחִיטָה שֶׁלֹּא בְּהַחְלָדָה - הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה.

יא. דְּרָסָה [הפעלת לחץ] כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁהִכָּה בְּסַכִּין עַל הַצַּוָּאר כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּכִּין בְּסַיִף, וְחָתַךְ הַסִּימָנִין בְּבַת אַחַת בְּלֹא הוֹלָכָה וַהֲבָאָה, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ הַסַּכִּין עַל הַצַּוָּאר, וְדָחַק לְמַטָּה כְּחוֹתֵךְ צְנוֹן אוֹ קִשּׁוּת עַד שֶׁחָתַךְ הַסִּימָנִין - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה.

יב. הַגְרָמָה [גלישה] כֵּיצַד? זֶה הַשּׁוֹחֵט בַּקָּנֶה לְמַעְלָה, בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִשְׁחִיטָה; וּכְמוֹ שְׁנֵי חִטִּין יֵשׁ בְּסוֹף הַקָּנֶה לְמַעְלָה בְּטַבַּעַת גְּדוֹלָה. שָׁחַט בְּתוֹךְ הַחִטִּין - אִם שֵׁיֵּר מֵהֶן כָּל שֶׁהוּא לְמַעְלָה, הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה, שֶׁהֲרֵי שָׁחַט מִשְּׁפוּי כּוֹבַע וּלְמַטָּה, וְהוּא מִן הַמָּקוֹם הָרָאוּי לִשְׁחִיטָה; וְאִם לֹא שִׁיֵּר מֵהֶן כְּלוּם אֶלָּא שָׁחַט לְמַעְלָה מֵהֶן, הֲרֵי זוֹ מֻגְרֶמֶת וּפְסוּלָה.

יג. שָׁחַט רֹב הָאֶחָד אוֹ רֹב הַשְּׁנַיִם, וְהִשְׁלִים בִּדְרָסָה אוֹ בְּהַגְרָמָה - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה, שֶׁהֲרֵי נִשְׁחַט הַשִּׁעוּר כָּרָאוּי. הִגְרִים בַּתְּחִלָּה שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁנֵי שְׁלִישִׁים - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה; שָׁחַט שְׁלִישׁ, וְהִגְרִים שְׁלִישׁ, וְחָזַר וְשָׁחַט שְׁלִישׁ הָאַחֲרוֹן - כְּשֵׁרָה. הִגְרִים שְׁלִישׁ, וְשָׁחַט שְׁלִישׁ, וְחָזַר וְהִגְרִים שְׁלִישׁ הָאַחֲרוֹן - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה. וְאִם דָּרַס אוֹ הֶחְלִיד, בֵּין בַּשְּׁלִישׁ הָרִאשׁוֹן בֵּין בַּשְּׁלִישׁ הָאֶמְצָעִי - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה.

יד. עִקּוּר כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנַּעֲקָרָה הַגַּרְגֶּרֶת, וְהִיא הַקָּנֶה, אוֹ הַוֵּשֶׁט, וְנִשְׁמַט אֶחָד מֵהֶן אוֹ שְׁנֵיהֶן קֹדֶם גְּמַר שְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה; אֲבָל אִם שָׁחַט אֶחָד בְּעוֹף אוֹ רֻבּוֹ, וְאַחַר כָּךְ נִשְׁמַט הַסִּימָן הַשֵּׁנִי - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

טו. נִשְׁמַט אֶחָד מֵהֶן, וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת הַשֵּׁנִי - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה; שָׁחַט אֶחָד מֵהֶן, וְנִמְצָא הַשֵּׁנִי שָׁמוּט, וְאֵין יָדוּעַ אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה נִשְׁמַט, אוֹ אַחַר שְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה.

טז. נִמְצָא הַסִּימָן הַשָּׁחוּט שָׁמוּט - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה, שֶׁוַּדַּאי אַחַר שְׁחִיטָה נֶעֱקַר; שֶׁאִלּוּ נֶעֱקַר קֹדֶם שְׁחִיטָה, הָיָה מִדַּלְדֵּל וְלֹא יִשָּׁחֵט.

יז. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא תָּפַס הַסִּימָנִין בְּיָדוֹ כְּשֶׁשָּׁחַט; אֲבָל אִם תְּפָסָן וְשָׁחַט, אֶפְשָׁר שֶׁתִּשָּׁחֵט אַחַר הָעִקּוּר, וּלְפִיכָךְ אִם נִמְצֵאת שְׁמוּטָה וּשְׁחוּטָה, הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה.

יח. כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ בִּשְׁחִיטָה 'פְּסוּלָה' - הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה, וְאִם אָכַל מִמֶּנָּה כַּזַּיִת, לוֹקֶה מִשּׁוּם אוֹכֵל נְבֵלָה; שֶׁאֵין מוֹצִיא מִידֵי נְבֵלָה אֶלָּא שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְכָל סָפֵק שֶׁיִּסְתַּפֵּק בִּשְׁחִיטָה, הֲרֵי הוּא סְפֵק נְבֵלָה; וְהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

יט. בְּהֵמָה שֶׁנִּטַּל יָרֵךְ שֶׁלָּהּ וַחֲלָלָהּ עִמָּהּ, עַד שֶׁתֵּרָאֶה חֲסֵרָה כְּשֶׁתִּרְבַּץ - הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה כְּמִי שֶׁנֶּחְתַּךְ חֶצְיָהּ וְנֶחְלְקָה לִשְׁנֵי גּוּפוֹת, וְאֵין הַשְּׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בָּהּ. וְכֵן אִם נִשְׁבְּרָה מַפְרֶקֶת וְרֹב בָּשָׂר עִמָּהּ, אוֹ שֶׁנִּקְרְעָה מִגַּבָּהּ כְּדָג, אוֹ שֶׁנִּפְסַק רֹב הַקָּנֶה, אוֹ שֶׁנִּקַּב הַוֵּשֶׁט בְּכָל שֶׁהוּא בְּמָקוֹם הָרָאוּי לִשְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה מֵחַיִּים, וְאֵין הַשְּׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בָּהּ. וְאֶחָד הַבְּהֵמָה וְאֶחָד הָעוֹף, בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ.

כ. שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לַוֵּשֶׁט - הַחִיצוֹן אָדֹם, וְהַפְּנִימִי לָבָן; נִקַּב הָאֶחָד מֵהֶן בִּלְבַד, כְּשֵׁרָה. נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶן בְּכָל שֶׁהוּא בְּמָקוֹם הָרָאוּי לִשְׁחִיטָה, הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה; וּבֵין שֶׁנִּשְׁחֲטָה בִּמְקוֹם הַנֶּקֶב, בֵּין שֶׁנִּשְׁחֲטָה בְּמָקוֹם אַחֵר - אֵין הַשְּׁחִיטָה מוֹעֶלֶת בָּהּ; נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶן זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, נְבֵלָה.

כא. נִקַּב הַוֵּשֶׁט, וְעָלָה בּוֹ קְרוּם וּסְתָמוֹ - אֵין הַקְּרוּם כְּלוּם, וַהֲרֵי הוּא נָקוּב כְּשֶׁהָיָה. נִמְצָא קוֹץ עוֹמֵד בַּוֵּשֶׁט - הֲרֵי זוֹ סְפֵק נְבֵלָה, שֶׁמָּא נִקַּב הַוֵּשֶׁט וְעָלָה קְרוּם בְּמָקוֹם הַנֶּקֶב, וְאֵינוֹ נִרְאֶה; אֲבָל אִם נִמְצָא הַקּוֹץ לְאָרְכּוֹ בַּוֵּשֶׁט - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ, שֶׁרֹב הַבְּהֵמוֹת הַמִּדְבָּרִיּוֹת אוֹכְלוֹת הַקּוֹצִים תָּמִיד.

כב. וֵשֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ, אֶלָּא מִבִּפְנִים. כֵּיצַד? הוֹפְכוֹ וּבוֹדֵק: אִם נִמְצָא עָלָיו טִפַּת דָּם, בְּיָדוּעַ שֶׁהָיָה נָקוּב.

כג. גַּרְגֶּרֶת שֶׁנִּפְסַק רֹב חֲלָלָהּ בְּמָקוֹם הָרָאוּי לִשְׁחִיטָה, הֲרֵי זוֹ נְבֵלָה; וְכֵן אִם נִקְּבָה כְּאִסָּר. נִקְּבָה נְקָבִים קְטַנִּים - אִם נְקָבִים שֶׁאֵין בָּהֶן חִסָּרוֹן הֵן - מִצְטָרְפִין לְרֻבָּהּ; וְאִם נְקָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִסָּרוֹן הֵן - מִצְטָרְפִין לִכְאִסָּר. וְכֵן אִם נִטְּלָה מִמֶּנָּה רְצוּעָה, מִצְטָרֶפֶת לִכְאִסָּר. וּבָעוֹף - כֹּל שֶׁאִלּוּ מְקַפֵּל הָרְצוּעָה אוֹ הַנְּקָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִסָּרוֹן, וּמַנִּיחָן עַל פִּי הַקָּנֶה - אִם חוֹפֶה אֶת רֻבּוֹ, נְבֵלָה; וְאִם לָאו, כְּשֵׁרָה.

כד. נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת נֶקֶב מְפֻלָּשׁ מִשְּׁנֵי צִדָּדֶיהָ כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס אִסָּר לְרֻחְבּוֹ - נְבֵלָה; נִסְדְּקָה לְאָרְכָּהּ - אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר מִן הַמָּקוֹם הָרָאוּי בָּהּ לִשְׁחִיטָה אֶלָּא מַשֶּׁהוּ לְמַעְלָה וּמַשֶּׁהוּ לְמַטָּה, כְּשֵׁרָה.

כה. גַּרְגֶּרֶת שֶׁנִּקְּבָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה נִקְּבָה אוֹ אַחַר שְׁחִיטָה - נוֹקְבִין אוֹתָהּ עַתָּה בְּמָקוֹם אַחֵר, וּמְדַמִּין הַנֶּקֶב לַנֶּקֶב: אִם נִדְמֶה לוֹ, מֻתֶּרֶת. וְאֵין מְדַמִּין אֶלָּא מֵחַלְיָה גְּדוֹלָה לְחַלְיָה גְּדוֹלָה, אוֹ מִקְּטַנָּה לִקְטַנָּה; אֲבָל לֹא מִקְּטַנָּה לִגְדוֹלָה וְלֹא מִגְּדוֹלָה לִקְטַנָּה; שֶׁכָּל הַקָּנֶה חֲלִיּוֹת

מתוך מהדורת חזק

חֲלִיּוֹת הוּא, וּבֵין כָּל חֲלִיָּה וְחֲלִיָּה חֲלִיָּה אַחַת קְטַנָּה מִשְּׁתֵּיהֶן וְרַכָּה.

פֶּרֶק ד

א. יִשְׂרָאֵלִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים הַמַּפְסִידִין אֶת הַשְּׁחִיטָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מֵהִלְכוֹת שְׁחִיטָה שֶׁבַּאַרְנוּ, וְשָׁחַט בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ - אָסוּר לֶאֱכֹל מִשְּׁחִיטָתוֹ, לֹא הוּא וְלֹא אֲחֵרִים. וַהֲרֵי זוֹ קְרוֹבָה לִסְפֵּק נְבֵלָה; וְהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה כַּזַּיִת, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת.

ב. וַאֲפִלּוּ שָׁחַט בְּפָנֵינוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה, וַהֲרֵי שְׁחִיטָה זוֹ שֶׁשָּׁחַט בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ נְכוֹנָה וּגְמוּרָה - אָסוּר לֶאֱכֹל מִמֶּנָּה; הוֹאִיל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ דְּבָרִים הַמַּפְסִידִין, אֶפְשָׁר שֶׁיַּפְסִיד הַשְּׁחִיטָה וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ, כְּגוֹן שֶׁיַּשֶּׁהֶה אוֹ יִדְרֹס אוֹ יִשְׁחֹט בְּסַכִּין פְּגוּמָה וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ, בְּלֹא כַּוָּנָתוֹ.

ג. יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדֵעַ הִלְכוֹת שְׁחִיטָה - הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁחֹט בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ לְכַתְּחִלָּה, עַד שֶׁיִּשְׁחֹט בִּפְנֵי חָכָם פְּעָמִים רַבּוֹת עַד שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל וְזָרִיז; וְאִם שָׁחַט תְּחִלָּה בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

ד. הַיּוֹדֵעַ הִלְכוֹת שְׁחִיטָה, וְשָׁחַט בִּפְנֵי חָכָם עַד שֶׁנַּעֲשָׂה רָגִיל - הוּא הַנִּקְרָא 'מֻמְחֶה'; וְכָל הַמֻּמְחִין שׁוֹחֲטִין לְכַתְּחִלָּה. וַאֲפִלּוּ נָשִׁים וַעֲבָדִים - אִם הָיוּ מֻמְחִין, הֲרֵי אֵלּוּ שׁוֹחֲטִין לְכַתְּחִלָּה.

ה. חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן וְשִׁכּוֹר שֶׁנִּתְבַּלְבְּלָה דַּעְתּוֹ שֶׁשָּׁחֲטוּ - שְׁחִיטָתָן פְּסוּלָה; מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת, שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ בִּשְׁחִיטָתָן; לְפִיכָךְ אִם שָׁחֲטוּ בִּפְנֵי הַיּוֹדֵעַ, וְרָאָה אוֹתָן שֶׁשָּׁחֲטוּ כַּהֹגֶן - שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה.

ו. מִי שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ אֶצְלֵנוּ שֶׁשָּׁחַט בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ - שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ; אִם נִמְצָא יוֹדֵעַ עִקְּרֵי הִלְכוֹת שְׁחִיטָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

ז. הֲרֵי שֶׁרָאִינוּ יִשְׂרָאֵלִי מֵרָחוֹק שֶׁשָּׁחַט וְהָלַךְ לוֹ, וְלֹא יָדַעְנוּ אִם יוֹדֵעַ אוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וְכֵן הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ: 'צֵא וּשְׁחֹט לִי', וּמְצָא הַבְּהֵמָה שְׁחוּטָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם שְׁלוּחוֹ שְׁחָטָהּ אוֹ אַחֵר - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; שֶׁרֹב הַמְּצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה, מֻמְחִין הֵן.

ח. אָבַד לוֹ גְּדִי אוֹ תַּרְנְגוֹל, וּמְצָאוֹ שָׁחוּט - בַּבַּיִת - מֻתָּר, שֶׁרֹב הַמְּצוּיִין אֵצֶל שְׁחִיטָה, מֻמְחִין הֵן; מְצָאוֹ בַּשּׁוּק - אָסוּר, שֶׁמָּא נִתְנַבֵּל וּלְפִיכָךְ הֵשְׁלַךְ. וְכֵן אִם מְצָאוֹ בָּאַשְׁפָּה שֶׁבַּבַּיִת, אָסוּר.

ט. מֻמְחֶה שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, וַהֲרֵי הוּא מֵבִין וְשׁוֹמֵעַ, וְדַעְתּוֹ נְכוֹנָה - הֲרֵי זֶה שׁוֹחֵט לְכַתְּחִלָּה; וְכֵן מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, הֲרֵי זֶה שׁוֹחֵט.

י. הַסּוּמָה - לֹא יִשְׁחֹט לְכַתְּחִלָּה, אֶלָּא אִם כֵּן אֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתוֹ; וְאִם שָׁחַט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה.

יא. נָכְרִי שֶׁשָּׁחַט - אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁחַט בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסַכִּין יָפָה, וַאֲפִלּוּ הָיָה קָטָן - שְׁחִיטָתוֹ נְבֵלָה; וְלוֹקֶה עַל אֲכִילָתָהּ מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְקָרָא לְךָ, וְאָכַלְתָּ מִזִּבְחוֹ"; מֵאַחַר שֶׁהִזְהִיר שֶׁמָּא יֹאכַל מִזִּבְחוֹ, אַתָּה לָמֵד שֶׁזִّבְחוֹ אָסוּר; וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הִלְכוֹת שְׁחִיטָה.

יב. וְגֵדֵר גָּדוֹל גָּדְרוּ בַּדָּבָר - שֶׁאֲפִלּוּ גּוֹי שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, שְׁחִיטָתוֹ נְבֵלָה.

יג. הִתְחִיל הַגּוֹי לִשְׁחֹט מִעוּט הַסִּימָנִין, וְגָמַר יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהִתְחִיל יִשְׂרָאֵל, וְגָמַר הַגּוֹי - פְּסוּלָה; יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף. אֲבָל שָׁחַט הַגּוֹי דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ נְבֵלָה, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט חֲצִי הַגַּרְגֶּרֶת בִּלְבַד, וְגָמַר יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה.

יד. יִשְׂרָאֵל מְשֻׁמָּד לַעֲבֹרָה מִן הָעֲבֵרוֹת, שֶׁהָיָה מֻמְחֶה - הֲרֵי זֶה שׁוֹחֵט לְכַתְּחִלָּה; וְצָרִיךְ יִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר לִבְדֹּק אֶת הַסַּכִּין, וְאַחַר כָּךְ יִתְנָנָּה לְמְשֻׁמָּד זֶה לִשְׁחֹט בָּהּ - מִפְּנֵי שֶׁחֶזְקָתוֹ שֶׁאֵינוֹ טוֹרֵחַ לִבְדֹּק. וְאִם הָיָה מְשֻׁמָּד לַעֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא, אוֹ מִין, וְהוּא הַכּוֹפֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה - הֲרֵי הוּא כְּגוֹי, וּשְׁחִיטָתוֹ נְבֵלָה.

טו. מִי שֶׁהוּא פָּסוּל לְעֵדוּת בַּעֲבֹרָה מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁל תּוֹרָה - הֲרֵי זֶה שׁוֹחֵט בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, אִם הָיָה מֻמְחֶה; שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ דָּבָר מֵתָּר וְאוֹכֵל דָּבָר אָסוּר - שֶׁזּוֹ חֲזָקָה הִיא עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים מֵהֶן.

טז. אֵלּוּ הַצְּדוֹקִין וְהַבַּיְתוֹסִין [כיתות שייסדו המתיונים שכופרים בתושבע"פ] וְתַלְמִידֵיהֶן, וְכָל הַטּוֹעִין אַחֲרֵיהֶן שֶׁאֵינָן מַאֲמִינִין בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה - שְׁחִיטָתָן אֲסוּרָה. וְאִם שָׁחֲטוּ בְּפָנֵינוּ, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; שֶׁאֵין אִסּוּר שְׁחִיטָתָן אֶלָּא שֶׁמָּא יְקַלְקְלוּ בִּשְׁחִיטָתָן, וְהֵן אֵינָן מַאֲמִינִין בְּתוֹרַת שְׁחִיטָה; לְפִיכָךְ אֵינָן נֶאֱמָנִין לוֹמַר 'לֹא קִלְקַלְנוּ'.

יז. כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא נִצְטַוּוּ בִּשְׁחִיטַת הַחֻלִּין, אֶלָּא הָיוּ נוֹחֲרִין [קורעים בידים] אוֹ שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין, כִּשְׁאָר הַגּוֹיִים. וְנִצְטַוּוּ בַּמִּדְבָּר, שֶׁכָּל הָרוֹצֶה לִשְׁחֹט, לֹא יִשְׁחֹט אֶלָּא שְׁלָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר וְגוֹ' וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְגוֹ' וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַה'" וְגוֹ'; אֲבָל הָרוֹצֶה לִנְחֹר וְלֶאֱכֹל בַּמִּדְבָּר, הָיָה נוֹחֵר וְאוֹכֵל.

יח. וּמִצְוָה זוֹ אֵינָהּ נוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת, אֶלָּא בַּמִּדְבָּר בִּלְבַד בְּעֵת הֱיוֹת הַנִּחְרָה. וְנִצְטַוּוּ שָׁם, שֶׁכְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ, תֵּאָסֵר עֲלֵיהֶם הַנִּחְרָה, וְלֹא יֹאכְלוּ חֻלִּין אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה; וְיִשְׁחֲטוּ בְּכָל מָקוֹם לְעוֹלָם חוּץ לָעֲזָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ וְגוֹ', וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' לְךָ" וְגוֹ'. וְזוֹ הִיא הַמִּצְוָה הַנּוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת, לִשְׁחֹט וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל.

פֶּרֶק ה

א. כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי מַאֲכָלוֹת, שֶׁהַטְּרֵפָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה הִיא הַנּוֹטָה לָמוּת; וְלֹא נֶאֱמַר "טְרֵפָה", אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בַּהֹוֶה - כְּגוֹן שֶׁטְּרָפָהּ אֲרִי וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וּשְׁבָרָהּ, וַעֲדַיִן לֹא מֵתָה.

ב. וְיֵשׁ שָׁם חֻלָּאִים אֲחֵרִים, שֶׁאִם יֶאֱרְעוּ לָהּ תֵּחָשֵׁב טְרֵפָה,

וְהֵן הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי; וּשְׁמוֹנָה מִינֵי טְרֵפוֹת נֶאֱמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְאֵלּוּ הֵן: דְּרוּסָה, נְקוּבָה, חֲסֵרָה, נְטוּלָה, פְּסוּקָה, קְרוּעָה, נְפוּלָה, וּשְׁבוּרָה.

ג. אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּן הֲלָכָה, הוֹאִיל וְאֵין לְךָ בְּפֵרוּשׁ בַּתּוֹרָה אֶלָּא דְּרוּסָה, הֶחְמִירוּ בָּהּ, וְכָל סָפֵק שֶׁיִּסְתַּפֵּק בִּדְרוּסָה - אָסוּר; וּשְׁאָר שִׁבְעָה מִינֵי טְרֵפוֹת, יֵשׁ בָּהֶן סְפֵקוֹת מֻתָּרִין, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

ד. הַדְּרוּסָה - הוּא שֶׁיִּטְרֹף הָאַרְי וְכַיּוֹצֵא בּוֹ הַבְּהֵמָה וְיִדְרֹס עָלֶיהָ בְּיָדוֹ, אוֹ יִדְרֹס הַנֵּץ וְהַנֶּשֶׁר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן עַל הָעוֹף. וְאֵין דְּרִיסָה בִּבְהֵמָה גַּסָּה וּבְחַיָּה גַּסָּה, אֶלָּא לָאֲרִי בִּלְבַד; וּבִבְהֵמָה דַּקָּה וּבְחַיָּה דַּקָּה, מִן הַזְּאֵב וּלְמַעְלָה. וּבִגְדָיִים וּטְלָאִים - אֲפִלּוּ חָתוּל וְשׁוּעָל וּנְמִיָּה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, יֵשׁ לָהֶן דְּרִיסָה.

ה. הַנֵּץ - יֵשׁ לוֹ דְּרִיסָה, וַאֲפִלּוּ בְּעוֹף גָּדוֹל; אֲבָל שְׁאָר עוֹפוֹת הַדּוֹרְסִים - יֵשׁ לוֹ דְּרִיסָה בְּעוֹף שֶׁכָּמוֹהוּ, וְאֵין לוֹ דְּרִיסָה בְּעוֹף שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ.

ו. וְיֵשׁ לְחֻלְּדָה דְּרִיסָה בְּעוֹפוֹת; וְכֶלֶב - אֵין לוֹ דְּרִיסָה כָּל עִקָּר, לֹא בְּעוֹף וְלֹא בִּבְהֵמָה וְחַיָּה. וְהַנֵּץ - יֵשׁ לוֹ דְּרִיסָה בִּגְדָיִים וּטְלָאִים, וְהוּא שֶׁיִּקּוּב בְּצִפָּרְנָיו לְבֵית הֶחָלָל.

ז. אֵין דְּרִיסָה אֶלָּא בְּיַד הַטּוֹרֵף, אֲבָל בְּרַגְלָיו - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ. וְאֵין דְּרִיסָה אֶלָּא בְּצִפֹּרֶן, אֲבָל בַּשֵּׁן - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נִקַּב עַד בֵּית הֶחָלָל; וּבוֹדְקִין שֶׁמָּא נִקַּב אֶחָד מִן הָאֲבָרִים שֶׁנִּטְרְפָת בִּנְקִיבָתָן. וְאֵין דְּרִיסָה אֶלָּא בְּכַנָּנַת הַטּוֹרֵף, אֲבָל אִם נָפַל הַדּוֹרֵס וְנִשְׁתַּקְּעוּ צִפָּרְנָיו בַּנִּטְרָף, אֵין זוֹ דְּרִיסָה. וְאֵין דְּרִיסָה אֶלָּא מֵחַיִּים, אֲבָל אִם דָּרַס וְנֶהֱרַג וַעֲדַיִן יָדוֹ בַּדְּרוּסָה, וְלֹא שָׁמַט צִפָּרְנָיו מִמֶּנָּה אֶלָּא אַחַר מוֹתוֹ - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ.

ח. וְכֵיצַד דִּין הַדְּרוּסָה? כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ 'חוֹשְׁשִׁין לָהּ' - שׁוֹחֲטִין אֶת הַנִּטְרָף, וּבוֹדְקִין כָּל הֶחָלָל שֶׁלּוֹ מִכַּף הַיָּרֵךְ עַד הַקָּדְקֹד; אִם נִמְצֵאת כֻּלָּהּ שְׁלֵמָה מִכָּל מִינֵי טְרֵפוֹת, וְלֹא נִמְצָא בָּהּ רֹשֶׁם הַדְּרִיסָה - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וְאִם נִמְצָא בָּהּ רֹשֶׁם הַדְּרִיסָה - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה.

ט. אֵיזֶה הוּא רֹשֶׁם הַדְּרִיסָה? הוּא שֶׁיְּאַדִּים הַבָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם; וְאִם נִמּוֹק הַבָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה כַּבָּשָׂר שֶׁהָרוֹפֵא גּוֹרְדוֹ מִן הַחַבּוּרָה - רוֹאִין אוֹתוֹ הַבָּשָׂר כְּאִלּוּ חָסֵר, וּטְרֵפָה.

י. וְאִם דָּרַס בַּסִּימָנִין, מִשֶּׁיְּאַדִּימוּ - טְרֵפָה; וּדְרִיסָתָן בְּמַשֶּׁהוּ: כֵּיצַד? כֵּיוָן שֶׁהֶאֱדִים בָּהֶן כָּל שֶׁהוּא מֵחֲמַת דְּרִיסָה, טְרֵפָה.

יא. סְפֵק דְּרוּסָה אֲסוּרָה עַד שֶׁתִּבָּדֵק, כִּדְרוּסָה וַדַּאי. כֵּיצַד? אַרְי שֶׁנִּכְנַס לְבֵין שְׁוָרִים, וְנִמְצָא צִפֹּרֶן בְּגַבּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן - חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא אַרְי דְּרָסוֹ, וְאֵין אוֹמְרִין: 'שֶׁמָּא בַּכֹּתֶל נִתְחַכֵּךְ'. וְכֵן שׁוּעָל אוֹ נְמִיָּה שֶׁנִּכְנַס לְבֵין הָעוֹפוֹת, וְהוּא שׁוֹתֵק וְהֵם מְקַרְקְרִין - חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא דָּרַס; אֲבָל אִם הָיָה הוּא נוֹהֵם וְהֵן מְקַרְקְרִין, מִיְּרָאָתָן מִנְּהִימָתוֹ הֵן מְקַרְקְרִין. וְכֵן אִם קָטַע רֹאשׁ אֶחָד מֵהֶן, הִנֵּה נָח רָגְזוֹ; וְכֵן אִם שָׁתַק הוּא וְהֵן, אֵין חוֹשְׁשִׁין; שֶׁאִלּוּ הִזִּיק, הָיוּ מְקַרְקְרִין.

יב. סְפֵק שֶׁנִּכְנַס לְכָאן טוֹרֵף אוֹ לֹא נִכְנַס לְכָאן, אוֹ שֶׁרְאִינוּהוּ שֶׁנִּכְנַס וְלֹא נוֹדַע אִם זֶה מִן הַטּוֹרְפִין אוֹ אֵינוֹ מִן הַטּוֹרְפִין - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ; וְכֵן עוֹף שֶׁנִּכְנַס לְבֵין הָעֵצִים, אוֹ לְבֵין הַקָּנִים, וְיָצָא וְרֹאשׁוֹ מְנַטֵּף דָּם, אוֹ צַוָּארוֹ - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא נִטְרַף, אֶלָּא אוֹמְרִין: 'שֶׁמָּא בָּעֵצִים נִדְּק'.

יום שישי ח' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק ו

א. נְקוּבָה כֵּיצַד? אַחַד עָשָׂר אֵבָרִים הֵן, שֶׁאִם נִקַּב אֶחָד מֵהֶן לְבֵית חֲלָלוֹ בְּמַשֶּׁהוּ - טְרֵפָה; וְאֵלּוּ הֵן: תַּרְבַּץ הַוֵּשֶׁט, וּקְרוּם שֶׁל מֹחַ הָרֹאשׁ, וְהַלֵּב עִם הַקָּנֶה שֶׁלּוֹ, וְהַמָּרָה, וּקְנֵי הַכָּבֵד, וְהַקִּבָּה, וְהַכְּרַס, וְהַמְסוֹס [חלקי הכרס], וּבֵית הַכּוֹסוֹת, וְהַדַּקִּין, וְהָרֵאָה עִם הַקָּנֶה שֶׁלָּהּ.

ב. תַּרְבַּץ הַוֵּשֶׁט - כְּבָר בֵּאַרְנוּ שִׁעוּרוֹ, וְשֶׁהוּא הַמָּקוֹם מִן הַוֵּשֶׁט שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִשְׁחִיטָה לְמַעְלָה; אִם נִקַּב לַחֲלָלוֹ בְּמַשֶּׁהוּ, טְרֵפָה.

ג. שְׁנֵי קְרוּמוֹת יֵשׁ לַמֹּחַ שֶׁבָּרֹאשׁ, אִם נִקַּב הָעֶלְיוֹן הַסָּמוּךְ לָעֶצֶם בִּלְבַד - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וְאִם נִקַּב הַתַּחְתּוֹן הַסָּמוּךְ לַמֹּחַ - טְרֵפָה. וּמִשֶּׁיַּתְחִיל הַמֹּחַ לְהִמָּשֵׁךְ לַשִּׁדְרָה, וְהוּא מִחוּץ לַפּוֹלִין שֶׁהֵם תְּחִלַּת הָעֹרֶף - יִהְיֶה לִקְרוּמוֹ דִּין אַחֵר; וְאִם נִקַּב חוּץ לַפּוֹלִין, מֻתָּר.

ד. הַמֹּחַ עַצְמוֹ שֶׁנִּקַּב אוֹ נִתְמַעֵךְ, וְהַקְּרוּם קַיָּם - כְּשֵׁרָה; וְאִם נִשְׁפַּךְ כַּמַּיִם אוֹ כַּדּוֹנַג, טְרֵפָה.

ה. הַלֵּב שֶׁנִּקַּב לְבֵית חֲלָלוֹ, בֵּין לְחֶלֶל גָּדוֹל שֶׁבַּשְּׂמֹאל בֵּין לְחֶלֶל קָטָן שֶׁבַּיָּמִין - טְרֵפָה; אֲבָל אִם נִקַּב בְּשֵׂר הַלֵּב וְלֹא הִגִּיעַ לַחֲלָלוֹ - מֻתָּר. וּקְנֵה הַלֵּב, וְהוּא הַמִּזְרָק הַגָּדוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ לָרֵאָה - הֲרֵי הוּא כַּלֵּב, אִם נִקַּב לַחֲלָלוֹ בְּמַשֶּׁהוּ - טְרֵפָה.

ו. מָרָה שֶׁנִּקְּבָה, וְכָבֵד סוֹתֵמְתָּהּ - מֻתֶּרֶת; וְאִם לֹא נִסְתַּם הַנֶּקֶב - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא סָמוּךְ לַכָּבֵד, טְרֵפָה.

ז. נוֹיָה [גרגיר] שֶׁנִּמְצֵאת בַּמָּרָה - אִם הָיְתָה כְּמוֹ גַּרְעִינָה שֶׁל תְּמָרָה שֶׁאֵין רֹאשָׁהּ חַד, מֻתֶּרֶת; וְאִם הָיָה רֹאשָׁהּ חַד כְּגַרְעִינַת הַדִּית, אֲסוּרָה; שֶׁהֲרֵי נִקְּבָה אוֹתָהּ כְּשֶׁנִּכְנְסָה; וְזֶה שֶׁלֹּא יֵרָאֶה הַנֶּקֶב, מִפְּנֵי שֶׁהֶגְלַד פִּי הַמַּכָּה.

ח. קְנֵי הַכָּבֵד, וְהֵן הַמִּזְרָקִים שֶׁבָּהֶן הַדָּם מִתְשַׁשֵּׁל - אִם נִקַּב אֶחָד מֵהֶם בְּמַשֶּׁהוּ, טְרֵפָה; לְפִיכָךְ, מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּתוֹךְ הַכָּבֵד - אִם הָיְתָה מַחַט גְּדוֹלָה וְהָיָה הַקָּצֶה הַחַד שֶׁלָּהּ לִפְנִים, בְּיָדוּעַ שֶׁנִּקְּבָה כְּשֶׁנִּכְנְסָה; וְאִם הָיָה הָרֹאשׁ הָעָגֹל לִפְנִים - אוֹמְרִין: 'דֶּרֶךְ סִמְפּוֹנוֹת הָלְכָה', וּמֻתֶּרֶת.

ט. הָיְתָה מַחַט קְטַנָּה, הֲרֵי הִיא טְרֵפָה - מִפְּנֵי שֶׁשְּׁנֵי

רָאשֶׁיהָ חַדִּין, וּוַדַּאי נְקֵבָה; וְאִם נִמְצֵאת בַּסִּמְפוֹן הַגָּדוֹל שֶׁבַּכָּבֵד, וְהוּא הַקָּנֶה הָרָחָב שֶׁבְּאֶמְצָעוֹ שֶׁבּוֹ נִכְנָס הַמַּאֲכָל לַכָּבֵד - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וּבְשַׂר כָּבֵד שֶׁהִתְלִיעַ, מֻתֶּרֶת.

י. קֵבָה שֶׁנִּקְּבָה, וְחֵלֶב טָהוֹר סוֹתֵם אֶת הַנֶּקֶב - מֻתֶּרֶת. וְכֵן כָּל נֶקֶב שֶׁהַבָּשָׂר אוֹ הַחֵלֶב הַמַּתִּיר בַּאֲכִילָה סוֹתֵם אוֹתוֹ, הֲרֵי זֶה מֻתָּר; חוּץ מֵחֵלֶב הַלֵּב, וְהַכִּיס שֶׁעַל הַלֵּב כֻּלּוֹ, וְהַמְּחִיצָה שֶׁבְּאֶמְצַע הַבֶּטֶן הַמַּבְדֶּלֶת בֵּין אִבְרֵי הַמַּאֲכָל וְאִבְרֵי הַנְּשִׁימָה, וְהִיא שֶׁקּוֹרְעִין אוֹתָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּרָאֶה הֲרָאָה, וְהִיא הַנִּקְרֶאת 'טַרְפֵּשׁ הַכָּבֵד', וְהוּא הַמָּקוֹם הַלָּבָן שֶׁבְּאֶמְצָעָהּ, וְחֵלֶב הַמְּעֵי הָאַחֲרוֹן - שֶׁאֵבָרִים אֵלּוּ אֵין מְגַנִּין, לְפִי שֶׁהֵן קָשִׁין; וְנֶקֶב שֶׁנִּסְתַּם בְּאֶחָד מֵהֶן, אֵינוֹ כְּסָתוּם. וְחֵלֶב חַיָּה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ בִּבְהֵמָה אָסוּר - אֵינוֹ סוֹתֵם, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻתָּר.

יא. כָּרֵשׂ שֶׁנִּקַּב - טְרֵפָה, וְאֵין לוֹ דָּבָר שֶׁיִּסְתֹּם אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַחֵלֶב שֶׁעָלָיו אָסוּר. וְכֵן הַמְּסוֹס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּקַּב אֶחָד מֵהֶן לַחוּץ - טְרֵפָה; וְאִם נִקַּב אֶחָד מֵהֶן לְתוֹךְ חֲלַל חֲבֵרוֹ, מֻתֶּרֶת.

יב. מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּעָבֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת, כְּשֵׁרָה. וְאִם נִקְּבָה נֶקֶב מְפֻלָּשׁ [מצד לצד] לְתוֹךְ חֲלַל בֵּית הַכּוֹסוֹת, וְנִמְצֵאת טִפַּת דָּם בִּמְקוֹם הַנֶּקֶב - טְרֵפָה, שֶׁוַּדַּאי קֹדֶם שְׁחִיטָה נִקַּב; אֲבָל אִם אֵין דָּם בִּמְקוֹם הַנֶּקֶב, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת - שֶׁמָּא אַחַר הַשְׁחִיטָה דָּחֲקָה הַמַּחַט, וְנִקְּבָה.

יג. בְּהֵמָה שֶׁהִלְעִיטָהּ דָּבָר שֶׁנּוֹקֵב בְּנֵי מֵעֶיהָ, כְּגוֹן קֹרֶט שֶׁל חִלְתִּית [שרף של סוג צמח חריף] וְכֵיוֹצֵא בּוֹ - טְרֵפָה, שֶׁוַּדַּאי נוֹקֵב; וְאִם הָיָה סָפֵק נוֹקֵב סָפֵק אֵינוֹ נוֹקֵב, תִּבָּדֵק. כָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַמֵּעַיִם שֶׁפְּסֹלֶת הַמַּאֲכָל סוֹבֶבֶת בָּהֶן, וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'דַּקִּין', שֶׁנִּקַּב - טְרֵפָה. וְיֵשׁ מֵהֶם מְלֻפָּפִין וּמְקֻפָּפִין זוֹ לְפָנִים מִזּוֹ וְזוֹ לְפָנִים מִזּוֹ בְּעִגּוּל, כְּמוֹ נָחָשׁ שֶׁנִּכְרַךְ, וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְרָאִין 'הֲדַר הַכִּנָּה' [צינורות המעיים] - אִם נִקַּב אֶחָד מֵהֶן לַחֲבֵרוֹ [לעבר מעי הסמוך לו], כְּשֵׁרָה, שֶׁהֲרֵי חֲבֵרוֹ מֵגֵן עָלָיו.

יד. וּמֵעַיִם שֶׁנִּקְּבוּ וְלֵחָה סוֹתֶמֶתָן - טְרֵפָה, שֶׁאֵין זוֹ סְתִימָה עוֹמֶדֶת. בְּנֵי מֵעַיִם שֶׁבָּא זְאֵב אוֹ כֶּלֶב אוֹ גּוֹי וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן וּנְטָלָן, וַהֲרֵי הֵן נְקוּבִין אַחַר שֶׁהִנִּיחָן - תּוֹלִין בּוֹ וּמֻתֶּרֶת, וְאֵין אוֹמְרִין: 'שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב נִקַּב'. נִמְצְאוּ נְקוּבִין, וְלֹא נוֹדַע אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה נִקְּבוּ אוֹ אַחַר שְׁחִיטָה - נוֹקְבִין בָּהֶן נֶקֶב אַחֵר, וּמְדַמִּין לוֹ: אִם הָיָה הַנֶּקֶב הָרִאשׁוֹן כְּמוֹתוֹ, כְּשֵׁרָה; וְאִם הָיָה בֵּינֵיהֶן שִׁנּוּי, קֹדֶם שְׁחִיטָה נִקַּב, וּטְרֵפָה. וְאִם מִשְׁמְשׁוּ הַיָּדַיִם בְּנֶקֶב הַסָּפֵק - כָּךְ צָרִיךְ לְמַשְׁמֵשׁ בַּנֶּקֶב שֶׁמְּדַמִּין לוֹ, וְאַחַר כָּךְ עוֹרְכִין.

טו. בְּנֵי מֵעַיִם שֶׁיָּצְאוּ לַחוּץ, וְלֹא נִקְּבוּ - מֻתֶּרֶת. וְאִם נִתְהַפְּכוּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקְּבוּ - טְרֵפָה; שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּחְזְרוּ כְּמוֹת שֶׁהָיוּ אַחַר שֶׁנִּתְהַפְּכוּ, וְאֵינָהּ חַיָּה.

טז. הַמְּעֵי הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא שָׁוֶה וְאֵין בּוֹ עִקּוּם, וְהוּא שֶׁהָרְעִי יוֹצֵא בּוֹ מִן הָעֲרָוָה, וְהוּא דָּבוּק בֵּין עִקְּרֵי הַיְרֵכַיִם, הוּא הַנִּקְרָא 'חַלְחֹלֶת' - אִם נִקַּב בְּמַשֶּׁהוּ, טְרֵפָה כִּשְׁאָר הַמֵּעַיִם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁנִּקַּב לַחֲלַל הַבֶּטֶן. אֲבָל אִם נִקַּב בַּמָּקוֹם הַדָּבוּק בַּיְרֵכַיִם, מֻתָּר; וַאֲפִלּוּ נִטַּל מִמֶּנּוּ מְקוֹם הַדֶּבֶק כֻּלּוֹ - מֻתָּר, וְהוּא שֶׁיִּשְׁתַּיֵּר מֵאָרְכּוֹ בְּשׁוֹר, כְּמוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת.

יז. הָעוֹף - אֵין לוֹ לֹא כָּרֵשׂ, וְלֹא מְסוֹס, וְלֹא בֵּית הַכּוֹסוֹת; אֲבָל יֵשׁ לוֹ כְּנֶגְדָּן זָפֶק וְקַרְקְבָן. וְכָל הַטְּרֵפוֹת שָׁווֹת הֵן, בִּבְהֵמָה חַיָּה וָעוֹף; וְזָפֶק שֶׁנִּקַּב גַּגּוֹ בְּמַשֶּׁהוּ, טְרֵפָה; וְאֵיזֶה הוּא גַּגּוֹ שֶׁל זָפֶק? זֶה שֶׁיִּמָּתַח עִם הַוֵּשֶׁט כְּשֶׁיַּאֲרִיךְ הָעוֹף צַוָּארוֹ. אֲבָל שְׁאָר הַזָּפֶק שֶׁנִּקַּב, מֻתָּר.

יח. שְׁנֵי כִּיסִין יֵשׁ בַּקַּרְקְבָן - הַחִיצוֹן אָדֹם כְּמוֹ בָּשָׂר, וְהַפְּנִימִי לָבָן כְּמוֹ עוֹר. נִקַּב זֶה בִּלֹּא זֶה - מֻתָּר, עַד שֶׁיִּנָּקְבוּ שְׁנֵיהֶן בְּמַשֶּׁהוּ; וְאִם נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶן זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, מֻתָּר.

יט. הַטְּחוֹל, אֵינוֹ מִן הָאֵבָרִים שֶׁנִּקִּיבָתָן בְּמַשֶּׁהוּ; וּלְפִיכָךְ לֹא מָנוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים בִּכְלָלָן, אֶלָּא יֵשׁ לַנֶּקֶב שֶׁלּוֹ שִׁעוּר שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בְּכֻלּוֹ. כֵּיצַד? הַטְּחוֹל, רֹאשׁוֹ הָאֶחָד עָבֶה וְהַשֵּׁנִי דַּק, כִּבְרִית הַלָּשׁוֹן. אִם נִקַּב בָּרֹאשׁ הָעָבֶה נֶקֶב מְפֻלָּשׁ, טְרֵפָה. וְאִם נִקַּב נֶקֶב מְפֻלָּשׁ - אִם נִשְׁאַר תַּחְתָּיו כָּעֲבִי דִּינָר שֶׁל זָהָב, מֻתָּר; פָּחוֹת מִזֶּה, הֲרֵי הוּא כִּמְפֻלָּשׁ וּטְרֵפָה, אֲבָל אִם נִקַּב הַדַּק כְּשֵׁרָה.

כ. כָּל אֵבֶר שֶׁאָמַרְנוּ בּוֹ שֶׁאִם נִקַּב בְּמַשֶּׁהוּ טְרֵפָה - כָּךְ אִם נִטַּל כֻּלּוֹ, טְרֵפָה; בֵּין שֶׁנִּטַּל בָּחֳלִי אוֹ בְּיָד, בֵּין שֶׁנִּבְרָא חָסֵר. וְכֵן אִם נִבְרָא בִּשְׁנֵי אֵבָרִים מֵאוֹתוֹ אֵבֶר - טְרֵפָה, שֶׁכָּל הַיָּתֵר כְּנָטוּל הוּא חָשׁוּב. כֵּיצַד? נִטַּל אֶחָד מִן הַמֵּעַיִם אוֹ הַמָּרָה וְכֵיוֹצֵא בָהֶן, בֵּין בְּעוֹף בֵּין בִּבְהֵמָה - טְרֵפָה; וְכֵן אִם נִמְצָא בָהֶן שְׁתֵּי מְרֵרוֹת אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי מֵעַיִם - טְרֵפָה. וְכֵן כֹּל כֵּיוֹצֵא בָהֶן. אֲבָל אִם נִטַּל הַטְּחוֹל, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנַיִם - מֻתֶּרֶת, שֶׁאֵינוֹ מִכְּלַל הַמְּנוּיִין.

כא. הַמְּעֵי הַיָּתֵר שֶׁתְּטָרֵף בּוֹ הַבְּהֵמָה - הוּא הַיָּתֵר מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנֵי בְּנֵי מֵעַיִם זֶה בְּצַד זֶה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, כִּמְעֵי הָעוֹף; אוֹ שֶׁהָיָה הַמְּעֵי יוֹצֵא כְּעָנָף מִן הַבַּד, וַהֲרֵי הוּא מֵבְדָּל, בֵּין בְּעוֹף בֵּין בִּבְהֵמָה. אֲבָל אִם חָזַר וְנִתְעָרֵב עִם הַמְּעֵי, וְנַעֲשָׂה אֶחָד מִשְּׁנֵי רָאשָׁיו, וַהֲרֵי שְׁנֵיהֶן מֻבְדָּלִין בָּאֶמְצַע - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת, וְאֵין כָּאן יָתֵר.

פֶּרֶק ז

א. שְׁנֵי קְרוּמוֹת יֵשׁ עַל הָרְאָה, אִם נִקַּב זֶה בִּלֹּא זֶה, מֻתֶּרֶת; וְאִם נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶן, טְרֵפָה. אֲפִלּוּ נִגְלַד הַקְּרוּם הָעֶלְיוֹן כֻּלּוֹ וְהָלַךְ לוֹ, מֻתֶּרֶת. וְהַקָּנֶה שֶׁנִּקַּב מִן הֶחָזֶה וּלְמַטָּה בְּמַשֶּׁהוּ - טְרֵפָה, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִשְׁחִיטָה, בַּקָּנֶה לְמַטָּה.

ב. הִתְחִיל בִּשְׁחִיטָה וְשָׁחַט כָּל הַקָּנֶה, וְאַחַר כָּךְ נִקְּבָה הָרְאָה, וְאַחַר כָּךְ גְּמַר הַשְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה, הוֹאִיל וְנִקְּבָה קֹדֶם גְּמַר שְׁחִיטָה; וְכֵן כֹּל כֵּיוֹצֵא בָזֶה.

ג. אֶחָד מִסִּמְפּוֹנֵי רְאָה שֶׁנִּקַּב, אֲפִלּוּ לַחֲבֵרוֹ - טְרֵפָה; וְרְאָה שֶׁנִּקְּבָה, וְעָלָה קְרוּם בַּמַּכָּה וְנִסְתַּם הַנֶּקֶב - אֵינוֹ כְּלוּם. נִקְּבָה הָאוֹם שֶׁל רְאָה - אַף עַל פִּי שֶׁדֹּפֶן סוֹתַמְתָּהּ, טְרֵפָה; וְאִם נִקְּבָה בִּמְקוֹם חִתּוּךְ הָאוּנוֹת שֶׁלָּהּ, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁרוֹבֶצֶת עָלָיו - כְּשֵׁרָה.

ד. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁסְּתָמָם מִקּוֹם הַנֶּקֶב שֶׁבָּאוּנוֹת,

מתוך מהדורת חזק

בָּשָׂר; אֲבָל אִם נִסְמַךְ הַנֶּקֶב לְעֻצָּם, אֵינוֹ מֵגֵן; וְאִם הָיָה נֶקֶב הָאוּנוֹת דָּבוּק בְּעֻצָּם וּבְבָשָׂר, מֻתֶּרֶת.

ה. הָאוֹם שֶׁל רֵאָה שֶׁנִּמְצֵאת סְמוּכָה לַדֹּפֶן, בֵּין שֶׁהֶעֱלָת [פטריות] צְמָחִים בֵּין שֶׁלֹּא הֶעֱלָת צְמָחִים - חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִקְּבָה. וְכֵיצַד עוֹשִׂין בָּהּ? מְפָרְקִין אוֹתָהּ מִן הַדֹּפֶן, וְנִזְהָרִין בָּהּ שֶׁלֹּא תִּנָּקֵב. וְאִם נִמְצֵאת נְקוּבָה, וְנִמְצָא בַּדֹּפֶן מַכָּה בִּמְקוֹם הַנֶּקֶב - תּוֹלִין בַּמַּכָּה וְאוֹמְרִין: 'אַחַר שְׁחִיטָה נִקְּבָה, כְּשֶׁנִּפְרְקָה מִן הַמַּכָּה'; וְאִם אֵין מַכָּה בַּדֹּפֶן - בְּיָדוּעַ שֶׁנֶּקֶב זֶה בְּרֵאָה הָיָה קֹדֶם שְׁחִיטָה, וּטְרֵפָה.

ו. הָרֵאָה שֶׁנִּמְצָא בָּהּ מָקוֹם אָטוּם כָּל שֶׁהוּא, שֶׁאֵין הָרוּחַ נִכְנֶסֶת בּוֹ וְאֵינוֹ נִתְפַּח - הֲרֵי זוֹ כִּנְקוּבָה, וּטְרֵפָה. וְכֵיצַד בּוֹדְקִין אוֹתוֹ? קוֹרְעִין הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא נִתְפַּח בִּשְׁעַת נְפִיחָה: אִם נִמְצֵאת בּוֹ לֵחָה - מֻתֶּרֶת, שֶׁמֵּחֲמַת הַלֵּחָה לֹא נִכְנְסָה שָׁם הָרוּחַ. וְאִם לֹא נִמְצֵאת בּוֹ לֵחָה - נוֹתְנִין עָלָיו מְעַט רֹק אוֹ תֶּבֶן אוֹ כָּנָף וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וְנוֹפְחִין אוֹתָהּ: אִם נִתְנַדְנֵד - כְּשֵׁרָה; וְאִם לָאו - טְרֵפָה, שֶׁאֵין הָרוּחַ נִכְנֶסֶת לְשָׁם.

ז. רֵאָה שֶׁתִּשָּׁמַע בָּהּ הֲבָרָה כְּשֶׁנּוֹפְחִין אוֹתָהּ - אִם נִכָּר הַמָּקוֹם שֶׁמְּמֻנּוּ תִּשָּׁמַע הַהֲבָרָה, מוֹשִׁיבִין עָלָיו רֹק אוֹ תֶּבֶן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ: אִם נִתְנַדְנֵד - בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא נְקוּבָה, וּטְרֵפָה. וְאִם לֹא נִכָּר הַמָּקוֹם - מוֹשִׁיבִין אוֹתָהּ בְּמַיִם פּוֹשְׁרִין, וְנוֹפְחִין אוֹתָהּ: אִם בִּקְבֵּק הַמַּיִם, טְרֵפָה; אִם לָאו, בְּיָדוּעַ שֶׁקְּרוּם הַתַּחְתּוֹן בְּלִבַּד שֶׁנִּקַּב, וְהָרוּחַ תִּנְהַג [חודרת] בֵּין שְׁנֵי הַקְּרוּמוֹת, וּמִפְּנֵי זֶה יִשָּׁמַע בָּהּ קוֹל דְּמָמָה בִּשְׁעַת נְפִיחָה.

ח. זֶה עִקָּר גָּדוֹל יִהְיֶה בְּיָדְךָ: שֶׁכָּל רֵאָה שֶׁנּוֹפְחִין אוֹתָהּ בְּפוֹשְׁרִין, וְלֹא יִבְקְבֵּק הַמַּיִם - הֲרֵי הִיא שְׁלֵמָה מִכָּל נֶקֶב.

ט. רֵאָה שֶׁנִּשְׁפְּכָה כְּקִיתוֹן, וּקְרוּם הָעֶלְיוֹן שֶׁלָּהּ קַיָּם שָׁלֵם בְּלֹא נֶקֶב - אִם הַסִּמְפּוֹנוֹת עוֹמְדִין בִּמְקוֹמָן וְלֹא נִמּוֹחוּ, כְּשֵׁרָה; וְאִם נִמּוֹחַ אֲפִלּוּ סִמְפּוֹן אֶחָד, טְרֵפָה. כֵּיצַד עוֹשִׂין? נוֹקְבִין אוֹתָהּ, וְשׁוֹפְכִין אוֹתָהּ בִּכְלִי שֶׁהוּא שׁוּעַ בְּאָבָר [מצופה במתכת חלקה] וְכַיּוֹצֵא בּוֹ: אִם נִרְאֶה בָּהּ חוּטִין לְבָנִים - בְּיָדוּעַ שֶׁנִּמּוֹקוּ הַסִּמְפּוֹנוֹת, וּטְרֵפָה; וְאִם לָאו - בְּשֵׁר הָרֵאָה בִּלְבַד הוּא שֶׁנִּמּוֹק, וּכְשֵׁרָה.

י. רֵאָה שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהּ אֲבַעְבּוּעוֹת אֲבַעְבּוּעוֹת - אִם הָיוּ מְלֵאִים רוּחַ, אוֹ מַיִם זַכִּים, אוֹ לֵחָה הַנִּמְשֶׁכֶת כִּדְבַשׁ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, אוֹ לֵחָה יְבֵשָׁה וְקָשָׁה אֲפִלּוּ כְּאֶבֶן - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וְאִם נִמְצֵאת בָּהֶן לֵחָה סְרוּחָה, אוֹ מַיִם סְרוּחִין אוֹ עֲכוּרִין - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. וּכְשֶׁמּוֹצִיא הַלֵּחָה וּבוֹדֵק אוֹתָהּ, צָרִיךְ לִבְדֹּק הַסִּמְפּוֹן שֶׁתַּחְתֶּיהָ; אִם נִמְצָא נָקוּב, טְרֵפָה.

יא. רֵאָה שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהּ שְׁנֵי אֲבַעְבּוּעוֹת סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ - טְרֵפָה; שֶׁהַדָּבָר קָרוֹב הַרְבֵּה שֶׁיֵּשׁ נֶקֶב בֵּינֵיהֶן, וְאֵין לָהֶן דֶּרֶךְ בְּדִיקָה. הָיְתָה אַחַת וְנִרְאֵית כִּשְׁתַּיִם - נוֹקְבִין הָאַחַת: אִם שָׁפְכָה לָהּ הָאַחֶרֶת, אַחַת הִיא וּמֻתֶּרֶת; וְאִם לָאו, טְרֵפָה.

יב. הָרֵאָה שֶׁנִּתְמַסְמְסָה, טְרֵפָה. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנִּמְצֵאת שְׁלֵמָה, וּכְשֶׁתּוֹלִין אוֹתָהּ, תֶּחֱתַךְ וְתִפֹּל חֲתִיכוֹת חֲתִיכוֹת. רֵאָה שֶׁנִּמְצֵאת נְקוּבָה בְּמָקוֹם שֶׁיַּד הַטַּבָּח מְמַשְׁמֶשֶׁת, מֻתֶּרֶת; וְתוֹלִין בְּיָדוֹ וְאוֹמְרִין: 'מִיַּד הַטַּבָּח נִקְּבָה אַחַר הַשְּׁחִיטָה'. נִמְצָא הַנֶּקֶב בְּמָקוֹם אַחֵר, וְאֵין יָדוּעַ אִם קֹדֶם שְׁחִיטָה נִקַּב אוֹ אַחַר שְׁחִיטָה - נוֹקְבִין בָּהּ נֶקֶב אַחֵר וּמְדַמִּין [משוורים ביניהם], כְּשֵׁם שֶׁעוֹשִׂין בִּבְנֵי מֵעַיִם.

יג. וְאֵין מְדַמִּין מֵרֵאָה שֶׁל בְּהֵמָה דַּקָּה לְרֵאָה שֶׁל בְּהֵמָה גַּסָּה, אֶלָּא מִדַּקָּה לְדַקָּה וּמִגַּסָּה לְגַסָּה. נִמְצָא נֶקֶב בְּאֶחָד מִן הָאֲבַעְבּוּעוֹת, הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; וְאֵין אוֹמְרִין: 'נִקַּב אֲבַעְבּוּעַ אַחֵר וְנִעֲרַךְ', שֶׁאֵין הַדָּבָר נִכָּר.

יד. מַחַט שֶׁנִּמְצֵאת בְּרֵאָה, נוֹפְחִין אוֹתָהּ: אִם לֹא יָצָא מִמֶּנָּה רוּחַ - בְּיָדוּעַ שֶׁזֹּאת הַמַּחַט דֶּרֶךְ סִמְפּוֹנוֹת נִכְנְסָה, וְלֹא נִקְּבָה. וְאִם נִתְחַתְּכָה הָרֵאָה קֹדֶם נְפִיחָה, וְנִמְצָא בָּהּ הַמַּחַט - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה, שֶׁהַדָّבָר קָרוֹב שֶׁנִּקְּבָה כְּשֶׁנִּכְנְסָה.

טו. תּוֹלַעַת שֶׁהָיְתָה בְּרֵאָה, וְנִקְּבָה וְיָצְאָה, הֲרֵי הָרֵאָה נְקוּבָה בְּתוֹלַעַת - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; חֶזְקָתָהּ שֶׁאַחַר הַשְּׁחִיטָה תִּקֹּב וְתֵצֵא. יֵשׁ שָׁם [במציאות] מַרְאוֹת, שֶׁאִם נִשְׁתַּנָּה מַרְאֵה הָאֶבֶר לְאוֹתוֹ הַמַּרְאֶה הָרַע - הֲרֵי הוּא כְּנָקוּב; שֶׁאוֹתוֹ הַבָּשָׂר שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מַרְאָיו לְמַרְאֶה זֶה, כְּמֵת הוּא חָשׁוּב, וּכְאִלּוּ אוֹתוֹ הַבָּשָׂר הַנִּהְפַּךְ עֵינוֹ אֵינוֹ מָצוּי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וּמִחְיַת בָּשָׂר חַי בַּשְּׁאֵת", "וּבְיוֹם הֵרָאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי" - מִכְּלָל, שֶׁשְּׁאָר הַבָּשָׂר שֶׁנִּשְׁתַּנָּה, אֵינוֹ חַי.

טז. רֵאָה שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיהָ, בֵּין מַרְאֵה כֻּלָּהּ בֵּין מִקְצָתָהּ - אִם נִשְׁתַּנִּית לַמַּרְאֶה הַמֵּתָר, אֲפִלּוּ נִשְׁתַּנִּית כֻּלָּהּ, מֻתֶּרֶת. וְאִם נִשְׁתַּנִּית לַמַּרְאֶה הָאָסוּר - אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, טְרֵפָה; שֶׁהַמַּרְאֶה הָאָסוּר כְּנֶקֶב הוּא חָשׁוּב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

יז. וְחָמֵשׁ מַרְאוֹת אֲסוּרוֹת יֵשׁ בְּרֵאָה, וְאֵלּוּ הֵן: שְׁחוֹרָה כִּדְיוֹ, אוֹ יֶרֶקָה ['ירוק' בלשון תלמוד כולל גוונים שונים] כְּעֵין הַכִּשּׁוּת, אוֹ כְּעֵין חֶלְמוֹן בֵּיצָה, אוֹ כְּעֵין חָרִיעַ [כרכום], אוֹ כְּמַרְאֵה הַבָּשָׂר. וְחָרִיעַ - הוּא הַצֶּמַח שֶׁצּוֹבְעִין בּוֹ הַבְּגָדִים, וְהוּא דּוֹמֶה לִשְׁעָרוֹת אֲדֻמּוֹת מְעַט וְנוֹטוֹת לִירוֹקָה.

יח. נִמְצֵאת כְּעֵין חֲרִיּוֹת [ענפים] שֶׁל דֶּקֶל - אוֹסְרִין אוֹתָהּ מִסָּפֵק, שֶׁזֶּה קָרוֹב לַמַּרְאֶה הָאָסוּר. וְכָל הַמַּרְאוֹת הָאֵלּוּ - אֵין אוֹסְרִין בָּהֶן, עַד שֶׁנּוֹפְחִין אוֹתָהּ וּמְמָרֵס בָּהּ בְּיָדוֹ; אִם נִשְׁתַּנִּית לַמַּרְאֶה הַמֵּתָּר, מֻתֶּרֶת; וְאִם עָמְדָה בְּעֵינָהּ, אֲסוּרָה.

יט. אַרְבַּע מַרְאוֹת מֻתָּרוֹת יֵשׁ בָּהּ, וְאֵלּוּ הֵן: שְׁחוֹרָה כְּכֹחַל, אוֹ יֶרֶקָה כְּחָצִיר, אוֹ אֲדֻמָּה, אוֹ כְּמַרְאֵה הַכָּבֵד. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה הָרֵאָה כֻּלָּהּ טְלָאִים טְלָאִים, נְקֻדּוֹת נְקֻדּוֹת, מֵאַרְבַּע מַרְאוֹת אֵלּוּ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

כ. עוֹף שֶׁנִּפַּל לָאוּר [לאש], וְהוֹרִיק לִבּוֹ אוֹ כְּבֵדוֹ אוֹ קֻרְקְבָנוֹ, אוֹ הֶאֱדִימוּ הַמֵּעַיִם שֶׁלּוֹ, בְּכָל שֶׁהוּא - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה: שֶׁכָּל הַיְּרָקִים שֶׁהֶאֱדִימוּ, וְהָאֲדֻמִּים שֶׁהוֹרִיקוּ, מֵחֲמַת הָאוּר, בְּעוֹף - הֲרֵי הֵן כְּמֵי שֶׁנִּטְּלוּ, וּטְרֵפָה. וְהוּא שֶׁיֵּעָמְדוּ בְּמַרְאֶה זֶה אַחַר שֶׁשּׁוֹלְקִין אוֹתָן מְעַט, וּמְמָרְסִין [משפשפים] בָּהֶן.

כא. כָּל עוֹף שֶׁנִּמְצֵאת כָּבֵד שֶׁלּוֹ כְּמַרְאֵה בְּנֵי מֵעָיו, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ שְׁאָר בְּנֵי מֵעָיו, וְעָמְדוּ בִּשְׁנוּיָן אַחַר שְׁלִיקָה וּמְרִיסָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ - בְּיָדוּעַ שֶׁנָּפַל לָאוּר וְנֶחְמְרוּ בְּנֵי מֵעָיו, וּטְרֵפָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּנֵי מֵעַיִם שֶׁל עוֹף שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם שִׁנּוּי, וּכְשֶׁנִּשְׁלְקוּ נִשְׁתַּנּוּ וְהוֹרִיקוּ הָאֲדֻמִּים -

מתוך מהדורת חזק

בְּיָדוּעַ שֶׁנָּפַל לָאוּר וְנִחְמְרוּ בְּנֵי מֵעָיו, וּטְרֵפָה. וְכֵן הַדּוֹשֵׁט שֶׁנִּמְצָא הָעוֹר הַחִיצוֹן שֶׁלּוֹ לָבָן וְהַפְּנִימִי אָדֹם, בֵּין בְּעוֹף בֵּין בְּבְהֵמָה - הֲרֵי זֶה כְּאִלּוּ אֵינוֹ, וּטְרֵפָה.

פֶּרֶק ח

א. חֲסֵרָה כֵּיצַד? שְׁנֵי אֵבָרִים הֵן, שֶׁאִם חָסֵר מִנְיָנָם, טְרֵפָה; וְאֵלּוּ הֵן: הָרֵאָה, וְהָרַגְלַיִם. וְחָמֵשׁ אוּנוֹת [אוזניים] יֵשׁ לָהּ לָרֵאָה - כְּשֶׁיִּתְלֶה אוֹתָהּ אָדָם בְּיָדוֹ וּפְנֵי רֵאָה כְּנֶגֶד פָּנָיו, שָׁלֹשׁ מִן הַיָּמִין וּשְׁתַּיִם מִן הַשְּׂמֹאל. וּבְצַד יָמִין מִמֶּנָּה כְּמוֹ אֹזֶן קְטַנָּה, וְאֵינָהּ בְּצַד הָאוּנוֹת, וְיֵשׁ לָהּ כְּמוֹ כִּיס בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְהִיא בְּתוֹךְ הַכִּיס; וְאֹזֶן זוֹ הַקְּטַנָּה - הִיא הַנִּקְרֵאת ׳וַרְדָּה׳, מִפְּנֵי שֶׁהִיא דּוֹמָה לְוָרֶד, וְאֵינָהּ מִן הַמִּנְיָן. לְפִיכָךְ, אִם לֹא נִמְצֵאת הַוָּרֶד - מֻתֶּרֶת, שֶׁכָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ: יֵשׁ בְּהֵמוֹת תִּמָּצֵא בָּהֶן, וְיֵשׁ בְּהֵמוֹת לֹא תִּמָּצֵא בָּהֶן. וְאִם נִמְצֵאת נְקוּבָה - אַף עַל פִּי שֶׁהַכִּיס שֶׁלָּהּ סוֹתֵם אֶת הַנֶּקֶב, הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה.

ב. חָסֵר מִנְיַן הָאוּנוֹת, וְנִמְצֵאת אַחַת מִן הַשְּׂמֹאל אוֹ שְׁתַּיִם מִן הַיָּמִין - טְרֵפָה; וְאִם נִמְצְאוּ בַּיָּמִין שְׁתַּיִם וְזֹאת הַוַּרְדָּה, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

ג. נִתְחַלְּפוּ הָאוּנוֹת, וְנִמְצְאוּ שָׁלֹשׁ מִן הַשְּׂמֹאל וּשְׁתַּיִם מִן הַיָּמִין בְּלֹא וָרֶד, אוֹ שֶׁהָיְתָה הַוָּרֶד עִם הַשָּׁלֹשׁ בְּצַד שְׂמֹאל - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; שֶׁהֲרֵי חֲסֵרָה מִצַּד הַיָּמִין.

ד. נִתּוֹסְפוּ הָאוּנוֹת בְּמִנְיָנָם, אִם הָיְתָה הָאֹזֶן הַיְתֵרָה בְּצַד הָאוּנוֹת, אוֹ מִלִּפְנֵי הָרֵאָה שֶׁהוּא לְעֻמַּת הַלֵּב - מֻתֶּרֶת. וְאִם הָיְתָה עַל גַּבָּהּ שֶׁהוּא לְעֻמַּת הַצְּלָעוֹת - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה, שֶׁהַיֶּתֶר כְּחָסֵר; וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה כְּמוֹ עָלֶה שֶׁל הֲדַס, אֲבָל פָּחוֹת מִזֶּה - אֵינָהּ אֹזֶן, וּמֻתֶּרֶת.

ה. אֹזֶן שֶׁנִּמְצֵאת דְּבוּקָה בַּחֲבֵרְתָּהּ הַסְּמוּכָה לָהּ, מֻתֶּרֶת; וְאִם נִסְמְכוּ שֶׁלֹּא עַל הַסֵּדֶר, כְּגוֹן שֶׁנִּסְמְכָה רִאשׁוֹנָה לִשְׁלִישִׁית - טְרֵפָה.

ו. נִמְצְאוּ שְׁתֵּי הָאוּנוֹת כְּאוּנָה אַחַת, וְאֵינָן נִרְאוֹת כִּשְׁתַּיִם דְּבוּקוֹת - אִם הָיָה בֵּינֵיהֶן כְּמוֹ עָלֶה שֶׁל הֲדַס, בֵּין בְּעִקָּרָן, בֵּין בְּאֶמְצָעָן, בֵּין בְּסוֹפָן, כְּדֵי שֶׁיֵּכֵר שֶׁהֵן דְּבוּקוֹת - מֻתֶּרֶת; וְאִם לָאו - הֲרֵי זוֹ חֲסֵרָה, וּטְרֵפָה.

ז. נִמְצֵאת כֻּלָּהּ שְׁתֵּי עֲרוּגוֹת, וְאֵין לָהּ חִתּוּךְ אָזְנַיִם - טְרֵפָה. וְכֵן אִם חָסֵר גּוּף הָרֵאָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקְּבָה - הֲרֵי זוֹ כְּמִי שֶׁחָסֵר מִנְיַן הָאוּנוֹת, וּטְרֵפָה. לְפִיכָךְ, אִם נִמְצָא מִמֶּנָּה מָקוֹם יָבֵשׁ, עַד שֶׁיִּפָּרֵךְ [יתפורר] בַּצִּפֹּרֶן - הֲרֵי זֶה כְּחָסֵר וּטְרֵפָה, וַאֲפִלּוּ הָיָה כָּל שֶׁהוּא.

ח. רֵאָה שֶׁנִּמְצֵאת נְפוּחָה כְּמוֹ עִקַּר חֲרִיּוֹת שֶׁל דֶּקֶל - אוֹסְרִין אוֹתָהּ מִסָּפֵק; שֶׁזּוֹ תּוֹסֶפֶת מְשֻׁנָּה בְּגוּפָהּ, וְשֶׁמָּא הַתּוֹסֶפֶת בַּגּוּף כְּחִסָּרוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּמִּנְיָן.

ט. הַבְּהֵמָה שֶׁפָּחֲדָה וְיָרְאָה, עַד שֶׁצָּמְקָה הָרֵאָה שֶׁלָּהּ וְקָרְבָה לִהְיוֹת יְבֵשָׁה - אִם פָּחֲדָה בִּידֵי שָׁמַיִם, כְּגוֹן שֶׁשָּׁמְעָה קוֹל רַעַם אוֹ רָאֲתָה זִיקִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה - מֻתֶּרֶת; וְאִם פָּחֲדָה בִּידֵי אָדָם, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחֲטוּ לְפָנֶיהָ בְּהֵמָה אַחֶרֶת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה - הֲרֵי זוֹ כַּחֲסֵרָה, וּטְרֵפָה.

י. כֵּיצַד בּוֹדְקִין אוֹתָהּ? מוֹשִׁיבִין אֶת הָרֵאָה בְּמַיִם מֵעֵת לְעֵת; אִם הָיָה זְמַן הַקֹּר, מוֹשִׁיבִין אוֹתָהּ בְּמַיִם פּוֹשְׁרִין וּבִכְלִי שֶׁאֵין הַמַּיִם מִתְמַצִּין מִגַּבּוֹ וְנוֹזְלִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יְצוֹנוּ בִּמְהֵרָה, וְאִם הָיָה זְמַן הַחֹם, מוֹשִׁיבִין אוֹתָהּ בְּמַיִם צוֹנְנִין וּבִכְלִי שֶׁהַמַּיִם מִתְמַצִּין מִגַּבּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ קָרִים. אִם חָזְרָה לִבְרִיָּתָהּ - הֲרֵי זוֹ בִּידֵי שָׁמַיִם, וּמֻתֶּרֶת; וְאִם לֹא חָזְרָה - בִּידֵי אָדָם הִיא, וּטְרֵפָה.

יא. בְּהֵמָה שֶׁהָיְתָה חֲסֵרָה רֶגֶל מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָהּ, טְרֵפָה; וְכֵן אִם הָיְתָה יְתֵרָה רֶגֶל, שֶׁכָּל הַיֶּתֶר כְּחָסֵר הוּא. אֲבָל אִם הָיוּ לָהּ שָׁלֹשׁ יָדַיִם, אוֹ יָד אַחַת - מֻתֶּרֶת; לְפִיכָךְ אִם נֶחְתַּךְ הַיָּד שֶׁלָּהּ, מֻתֶּרֶת. נֶחְתַּךְ הָרֶגֶל - מִן הָאַרְכֻּבָּה [חיבור העצמות] וּלְמַעְלָה, טְרֵפָה; מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה, מֻתֶּרֶת. בְּאֵיזוֹ אַרְכֻּבָּה אָמְרוּ? בָּאַרְכֻּבָּה שֶׁהִיא סוֹף הַיָּרֵךְ הַסָּמוּךְ לַגּוּף.

יב. נִשְׁבַּר הָעֶצֶם לְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה - אִם יָצָא כֻּלּוֹ אוֹ רֻבּוֹ לַחוּץ, הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁנֶּחְתַּךְ וְנָפַל, וּטְרֵפָה; וְאִם הָיָה הַבָּשָׂר אוֹ הָעוֹר חוֹפֶה רֹב עָבְיוֹ וְרֹב הֶקֵּפוֹ שֶׁל עֶצֶם שֶׁנִּשְׁבַּר - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת, וַאֲפִלּוּ נָפַל מִקְצָת הָעֶצֶם שֶׁנִּשְׁבַּר וְהָלַךְ לוֹ. וְגִידִים הָרַכִּים, אֵינָן חֲשׁוּבִין כְּבָשָׂר.

יג. צֹמֶת [מקום חיבור] הַגִּידִין, הֵן בַּבְּהֵמָה וּבַחַיָּה לְמַעְלָה מִן הֶעָקֵב בַּמָּקוֹם שֶׁתּוֹלִין בּוֹ הַטַּבָּחִים הַבְּהֵמָה; וְהֵן שְׁלֹשָׁה גִידִים לְבָנִים - אֶחָד עָבֶה, וּשְׁנַיִם דַּקִּים. וּמִמָּקוֹם שֶׁיִּתְחִילוּ וְהֵן קָשִׁים וּלְבָנִים, עַד שֶׁיָּסוּר הַלֶּבֶן מֵהֶן וְיַתְחִילוּ לְהִתְאַדֵּם וּלְהִתְרַכֵּךְ - הִיא צֹמֶת הַגִּידִים, וְהִיא כְּאֹרֶךְ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אֶצְבָּעוֹת בְּשׁוֹר.

יד. וּמִנְיַן גִּידִים אֵלּוּ בְּעוֹף; שִׁשָּׁה עָשָׂר גִּידִים; תְּחִלָּתָן מִן הָעֵנָב שֶׁלְּמַטָּה מֵאֶצְבַּע יְתֵרָה, עַד סוֹף הָרֶגֶל שֶׁהוּא קַשְׁקַשִּׁים קַשְׁקַשִּׁים.

טו. בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ בִּמְקוֹם צֹמֶת הַגִּידִים, טְרֵפָה; וְאַל תִּתְמַהּ וְתֹאמַר: ׳כֵּיצַד תֵּחָתֵךְ לְמַעְלָה מִצֹּמֶת הַגִּידִים וְהִיא מֻתֶּרֶת, עַד שֶׁתֵּחָתֵךְ לְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ, וְאִם תֵּחָתֵךְ לְמַטָּה בְּצֹמֶת הַגִּידִים, אֲסוּרָה׳? - שֶׁבַּטְּרֵפוֹת תֵּחָתֵךְ מִכָּאן וְתִחְיֶה, וּמִכָּאן וְתָמוּת; לֹא נֶאֱסְרָה בְּהֵמָה זוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲתוּכַת רֶגֶל מִמָּקוֹם זֶה, אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְתְּכוּ הַגִּידִים, שֶׁחֲתִיכָתָן מִכְּלַל הַטְּרֵפוֹת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

טז. נְטוּלָה כֵּיצַד? שְׁלֹשָׁה אֵבָרִים הֵן, שֶׁאִם נִטְלוּ טְרֵפָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן דִּין נֶקֶב וְלֹא דִּין חִסָּרוֹן; וְאֵלּוּ הֵם: צֹמֶת הַגִּידִים, וְהַכָּבֵד, וּלְחִי הָעֶלְיוֹן.

יז. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁהַבְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ, וְכֵן הָעוֹף, בִּמְקוֹם צֹמֶת הַגִּידִים - לֹא נַעֲשׂוּ טְרֵפָה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁנֶּחְתְּכוּ הַגִּידִים; לְפִיכָךְ, אִם נֶחְתְּכוּ הַגִּידִים לְבַדָּם, וְהָרֶגֶל קַיֶּמֶת - טְרֵפָה, שֶׁהֲרֵי נִטְלָה צֹמֶת הַגִּידִים.

יח. נֶחְתַּךְ בַּבְּהֵמָה הָאֶחָד הֶעָבֶה לְבַדּוֹ - מֻתֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי נִשְׁאֲרוּ שְׁנַיִם; נֶחְתְּכוּ שְׁנַיִם הַדַּקִּין - מֻתֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי הָאֶחָד הֶעָבֶה גָּדוֹל מִשְּׁנֵיהֶם, וַהֲרֵי לֹא נִטְלָה כָּל הַצֹּמֶה, אֶלָּא מִעוּטָהּ. נֶחְתַּךְ רֻבּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶן, טְרֵפָה; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁנֶּחְתְּכוּ כֻּלָּן, אוֹ נִטְלוּ כֻּלָּן.

יט. וּבָעוֹף - אֲפִלּוּ נֶחְתַּךְ רֻבּוֹ שֶׁל אֶחָד מִן הַשִּׁשָּׁה עָשָׂר, טְרֵפָה.

כ. וְעוֹף שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ גַּפָּיו - מֵתָר, כִּבְהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ יָדֶיהָ.

כא. כָּבֵד שֶׁנִּטְלָה כֻּלָּהּ, טְרֵפָה; וְאִם נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנָּה כַּזַּיִת בַּמָּקוֹם שֶׁהִיא תְּלוּיָה בּוֹ, וְכַזַּיִת בִּמְקוֹם מָרָה - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. נִדְלְדְּלָה הַכָּבֵד, וַהֲרֵי הִיא מְעֹרָה בַּטַּרְפֵּשׁ [בהסתעפות] שֶׁלָּהּ - מֻתֶּרֶת; נִטַּל מִמֶּנָּה מָקוֹם שֶׁהִיא תְּלוּיָה בּוֹ וּמְקוֹם מָרָה - אַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁאָר קַיָּם כְּמוֹת שֶׁהוּא, טְרֵפָה.

כב. נִשְׁאַר בָּהּ כַּזַּיִת בִּמְקוֹם מָרָה, וְכַזַּיִת בַּמָּקוֹם שֶׁהִיא תְּלוּיָה בּוֹ, אֲבָל הָיָה מְפֻזָּר מְעַט בְּכָאן וּמְעַט בְּכָאן, אוֹ שֶׁהָיָה מְרֻדָּד [רקוע], אוֹ שֶׁהָיָה אָרֹךְ כִּרְצוּעָה - הֲרֵי זֶה סָפֵק; וְיֵרָאֶה לִי שֶׁהִיא אֲסוּרָה.

כג. לְחִי הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּטַּל, טְרֵפָה; אֲבָל אִם נִטַּל הַתַּחְתּוֹן - כְּגוֹן שֶׁנִּגְמַם עַד מְקוֹם הַסִּימָנִין, וְלֹא נֶעֱקְרוּ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

כד. וְכָל אֵבֶר שֶׁנֹּאמַר בּוֹ שֶׁאִם הָיָה חָסֵר טְרֵפָה - כָּךְ אִם נִטַּל, טְרֵפָה. אֲבָל אֵבֶר שֶׁנֹּאמַר בּוֹ אִם נִטַּל טְרֵפָה - אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת אֶלָּא אִם נֶחְתַּךְ אוֹתוֹ אֵבֶר; אֲבָל אִם נִבְרֵאת חֲסֵרָה אוֹתוֹ אֵבֶר, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; שֶׁאִם לֹא תֹּאמַר כֵּן, נִמְצֵאת הַחֲסֵרָה וְהַנִּטּוּלָה אַחַת הִיא. וְכָל אֵבֶר שֶׁנֹּאמַר בּוֹ שֶׁאִם נִטַּל מֻתֶּרֶת - קַל וָחֹמֶר אִם חָסֵר מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתוֹ וְלֹא נִבְרָא, שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת.

כה. בְּהֵמָה שֶׁנִּטְלָה הָאֵם שֶׁלָּהּ, וְהוּא בֵּית הָרֶחֶם, אוֹ שֶׁנִּטְלוּ הַכְּלָיוֹת - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. לְפִיכָךְ, אִם נִבְרֵאת בְּכִלְיָה אַחַת אוֹ בְּשָׁלֹשׁ כְּלָיוֹת, מֻתֶּרֶת; וְכֵן אִם נִקְּבָה הַכִּלְיָה, מֻתֶּרֶת.

כו. אַף עַל פִּי שֶׁהַכִּלְיָה שֶׁנִּטְלָה אוֹ שֶׁחָסְרָה מֻתֶּרֶת, אִם נִמְצֵאת קְטַנָּה בְּיוֹתֵר, וְהִקְטִינָה בְּדֻקָּה עַד כְּפוֹל, וּבְגַסָּה עַד כַּעֲנָבָה - טְרֵפָה. וְכֵן אִם לָקְתָה הַכִּלְיָה, וְהוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה בְּשָׂרָהּ כִּבְשַׂר הַמֵּת שֶׁהִבְאִישׁ אַחַר יָמִים, שֶׁאִם תֶּאֱחֹז בְּמִקְצָתוֹ, יִתְמַסְמֵס וְיִפֹּל, וְהִגִּיעַ חֳלִי זֶה עַד הַלֵּבָן שֶׁבְּתוֹךְ הַכִּלְיָה - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. וְכֵן אִם נִמְצֵאת בַּכִּלְיָה לְחָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ סְרוּחָה, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ בָהּ מַיִם עֲכוּרִין אוֹ סְרוּחִין - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; אֲבָל אִם נִמְצְאוּ בָהּ מַיִם זַכִּים, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

יום ש"ק ט' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק ט

א. פְּסוּקָה כֵּיצַד? חוּט הַשִּׁדְרָה שֶׁנִּפְסַק הָעוֹר הַחוֹפֶה אֶת הַמֹּחַ - טְרֵפָה, וּבִלְבַד שֶׁיִּפָּסֵק רֹב הֶקֵּפוֹ; אֲבָל אִם נִסְדַּק הָעוֹר לְאָרְכּוֹ, אוֹ נִקַּב - מֻתֶּרֶת. וְכֵן אִם נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה, וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, אוֹ נִתְמַעֵךְ הַמֹּחַ שֶׁבְּתוֹךְ הַחוּט, וְנִתְנַדְנֵד - הוֹאִיל וְעוֹרוֹ קַיָּם, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

ב. הֶמְרֵךְ הַמֹּחַ וְנִשְׁפַּךְ כַּמַּיִם אוֹ כַּדּוֹנַג שֶׁנִּמּוֹס, עַד שֶׁיִּמָּצֵא הַחוּט כְּשֶׁמַּעֲמִידוֹ אֵינוֹ עוֹמֵד - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד מִפְּנֵי כָּבְדּוֹ, הֲרֵי זוֹ סְפֵק אֲסוּרָה.

ג. עַד הֵיכָן הוּא חוּט הַשִּׁדְרָה? תְּחִלָּתוֹ מֵחוּץ לַפּוֹלִין שֶׁבִּתְחִלַּת הָעֹרֶף, עַד סוֹף פָּרָשָׁה שְׁנִיָּה, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר אַחֲרֶיהָ אֶלָּא פָּרָשָׁה שְׁלִישִׁית הַסְּמוּכָה לִתְחִלַּת הָאַלְיָה.

ד. וְשָׁלֹשׁ פָּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ, הֵן שְׁלֹשָׁה עֲצָמוֹת דְּבוּקִין זֶה בְּזֶה לְמַטָּה מֵחֲלִיּוֹת שֶׁל שִׁדְרָה; וְחוּט הַשִּׁדְרָה בָּעוֹף, עַד בֵּין הָאַגַּפִּים. אֲבָל לְמַטָּה מִמְּקוֹמוֹת אֵלּוּ - אֵין מַשְׁגִּיחִין עַל הַחוּט הַנִּמְשָׁךְ לְשָׁם, בֵּין שֶׁנִּפְסַק עוֹרוֹ בֵּין שֶׁנִּמְרַךְ הַמֹּחַ.

ה. קְרוּעָה כֵּיצַד? בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכָּרֵשׂ, וְהוּא הַמָּקוֹם מִן הַבֶּטֶן שֶׁאִם יִקָּרַע יֵצֵא הַכָּרֵשׂ - אִם נִקְרַע בָּשָׂר זֶה, טְרֵפָה; אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַקָּרַע לַכָּרֵשׂ עַד שֶׁנִּרְאֵית, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁנִּקְרַע רֹב עֲבִי הַבָּשָׂר הַזֶּה, אוֹ נִטַּל - טְרֵפָה. וְכַמָּה שִׁעוּר הַקָּרַע בְּאָרְכּוֹ? אֹרֶךְ טֶפַח; וְאִם הָיְתָה בְּהֵמָה קְטַנָּה וְנִקְרַע רֹב אֹרֶךְ הַבָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת הַכָּרֵשׂ - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּאֹרֶךְ הַקָּרַע טֶפַח - טְרֵפָה, הוֹאִיל וְנִקְרַע רֻבָּהּ.

ו. נִקְדַּר [נחתך] הַבָּשָׂר הַזֶּה בְּעִגּוּל, אוֹ בְּאֹרֶךְ - אִם הָיָה יָתֵר מִכְּסֶלַע, וְהוּא כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס בּוֹ שְׁלֹשָׁה גַּרְעִינֵי תְּמָרָה זוֹ בְּצַד זוֹ בְּדֹחַק - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; שֶׁאִם יִמָּתַח קֶרַע זֶה, יַעֲמֹד עַל טֶפַח.

ז. בְּהֵמָה שֶׁנִּפְשְׁטָה הָעוֹר שֶׁעָלֶיהָ כֻּלּוֹ, בֵּין שֶׁנִּקְרַע בְּיָד אוֹ בָּחֲלִי, וְנִמְצָא בָּשָׂר בְּלֹא עוֹר - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה, וְזוֹ הִיא הַנִּקְרֵאת 'גְּלוּדָה'. וְאִם נִשְׁאַר מִן הָעוֹר רֹחַב סֶלַע עַל פְּנֵי כָּל הַשִּׁדְרָה, וְרֹחַב סֶלַע עַל הַטַּבּוּר, וְרֹחַב סֶלַע עַל רָאשֵׁי אִבְרֶיהָ - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; וְאִם נִטַּל כְּרֹחַב סֶלַע מֵעַל כָּל פְּנֵי הַשִּׁדְרָה, אוֹ מֵעַל הַטַּבּוּר, אוֹ מֵעַל רָאשֵׁי אִבְרֶיהָ, וּשְׁאָר כָּל הָעוֹר קַיָּם - הֲרֵי זֶה סָפֵק, וְיֵרָאֶה לִי שֶׁמַּתִּירִין אוֹתָהּ.

ח. נְפוּלָה כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁנָּפְלָה הַבְּהֵמָה מִמְּקוֹם גָּבוֹהַּ שֶׁגְּבָהוֹ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר, וְנִתְרַסֵּק אֵבֶר מֵאֵבְרֶיהָ - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. וְכֵיצַד הוּא הָרִסּוּק? שֶׁיִּתְרוֹצֵץ הָאֵבֶר וְיֵהָלֵם מֵחֲמַת הַנְּפִילָה, עַד שֶׁתִּתְפַּסֵּד צוּרָתוֹ וְתָאֳרוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקַּב, וְלֹא נִסְדַּק, וְלֹא נִשְׁבַּר - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. וְכֵן אִם הִכָּה אוֹתָהּ בְּאֶבֶן אוֹ בְּמַטֶּה, וְרִצֵּץ אֵבֶר מֵאֵבְרֶיהָ - טְרֵפָה. בְּאֵיזֶה אֵבְרִים אָמְרוּ? בְּאֵבְרִים שֶׁבַּחֲלַל הַגּוּף.

ט. בְּהֵמָה שֶׁנָּפְלָה מִן הַגַּג - אִם הָלְכָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ; וְאִם עָמְדָה וְלֹא הָלְכָה, חוֹשְׁשִׁין לָהּ. קָפְצָה מֵחֲמַת עַצְמָהּ, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ; הִנִּיחָהּ לְמַעְלָה, וּמְצָאָהּ לְמַטָּה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נָפְלָה.

י. זְכָרִים הַמְנַגְּחִים זֶה אֶת זֶה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן; נָפְלוּ לָאָרֶץ, חוֹשְׁשִׁין לָהֶן. וְכֵן בְּהֵמָה שֶׁהָיְתָה מְגֻרֶרֶת רַגְלֶיהָ - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִתְרַסְּקוּ אִבְרֶיהָ, אוֹ שֶׁמָּא נִפְסַק הַחוּט שֶׁל שִׁדְרָהּ.

יא. גַּנָּבִים שֶׁגּוֹנְבִין הַטְּלָאִים וּמַשְׁלִיכִין אוֹתָן לַאֲחוֹרֵי הַדִּיר - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן מִשּׁוּם רִסּוּק אִבְרִים, מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַשְׁלִיכִין אוֹתָן אֶלָּא בְּכַוָּנָה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּבְּרוּ. וְאִם הֶחְזִירוּם

וְהִשְׁלִיכוּם לַדִּיר - מֵחֲמַת יִרְאָה, חוֹשְׁשִׁין לָהֶן; מֵחֲמַת תְּשׁוּבָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן; מִפְּנֵי שֶׁמִּתְכַּוְּנִין לְהַחְזִירָן שְׁלֵמִים, וְיִזָּהֲרוּ בְּהַשְׁלָכָתָן.

יב. שׁוֹר שֶׁהִרְבִּיצוּהוּ [הריצו אותו] לִשְׁחִיטָה - אַף עַל פִּי שֶׁנָּפַל נְפִילָה גְּדוֹלָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קוֹל בְּעֵת שֶׁמַּפִּילִין אוֹתוֹ, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ; מִפְּנֵי שֶׁנּוֹעֵץ צִפָּרְנָיו בַּקַּרְקַע, וּמִתְחַזֵּק עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָאָרֶץ.

יג. הִכָּה הַבְּהֵמָה עַל רֹאשָׁהּ וְהָלְכָה לָהּ הַמַּכָּה כְּלַפֵּי זְנָבָהּ, אוֹ עַל זְנָבָהּ וְהָלְכָה לָהּ כְּלַפֵּי רֹאשָׁהּ, וַאֲפִלּוּ הִכָּה אוֹתָהּ בְּמַטֶּה עַל כָּל הַשִּׁדְרָה - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ; וְאִם יֵשׁ בַּמַּטֶּה חֲלָיוֹת חֲלָיוֹת - חוֹשְׁשִׁין לָהּ; וְאִם הִגִּיעַ רֹאשׁ הַמַּטֶּה לְמִקְצָת הַשִּׁדְרָה - חוֹשְׁשִׁין לָהּ. וְכֵן אִם הִכָּהּ לְרֹחַב הַשִּׁדְרָה - חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

יד. עוֹף שֶׁנְּחַבַּט עַל גַּבֵּי דָּבָר קָשֶׁה, כְּגוֹן כִּרֵי שֶׁל חִטִּים אוֹ קֶפָּה שֶׁל שְׁקֵדִים וְכַיּוֹצֵא בָהֶן - חוֹשְׁשִׁין לְרִסּוּק אֵבָרִים; וְאִם נֶחְבַּט עַל גַּבֵּי דָּבָר רַךְ, כְּגוֹן כְּסוּת כְּפוּלָה וְהַתֶּבֶן וְהָאֵפֶר וְכַיּוֹצֵא בָהֶן - אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ.

טו. נִדְבְּקוּ כְּנָפָיו בְּדָבָק בִּשְׁעַת צֵידָה, וְנִתְחַבֵּט - אִם בְּכָנָף אֶחָד נֶאֱחַז, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ; וְאִם נֶאֱחַז בִּשְׁתֵּי כְנָפָיו וְנִתְחַבֵּט בְּגוּפוֹ, חוֹשְׁשִׁין לוֹ.

טז. נֶחְבַּט עַל פְּנֵי הַמַּיִם - אִם שָׁט מְלֹא קוֹמָתוֹ מִמַּטָּה לְמַעְלָה לְעֻמַּת הַמַּיִם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ. אֲבָל אִם שָׁט מִמַּעְלָה לְמַטָּה עִם הִלּוּךְ הַמַּיִם - חוֹשְׁשִׁין לוֹ, שֶׁמָּא הַמַּיִם הֵן הַמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ; וְאִם קָדַם לְתֶבֶן אוֹ לְקַשׁ שֶׁמְּהַלְּכִין עַל גַּבֵּי הַמַּיִם - הֲרֵי זֶה שָׁט מֵחֲמַת עַצְמוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ.

יז. כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ 'אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ' - מֻתָּר לִשְׁחֹט מִיָּד, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִבְדֹּק שֶׁמָּא נִתְרַסֵּק אֵבֶר. וְכָל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ 'חוֹשְׁשִׁין לָהּ' - אִם שְׁחָטָהּ, צָרִיךְ לִבְדֹּק כְּנֶגֶד כָּל הַחֶלֶל כֻּלּוֹ מִקֻּדְקֹד הָרֹאשׁ עַד הַיָּרֵךְ: אִם מָצָא בָהּ טְרֵפָה מִן הַטְּרֵפוֹת שֶׁמָּנִינוּ, אוֹ שֶׁנִּתְרַסֵּק אֵבֶר מִן הָאֵבָרִים שֶׁבִּפְנִים וְנִפְסְדָה צוּרָתוֹ - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. אֲפִלּוּ נִתְרַסֵּק אֵבֶר מִן הָאֵבָרִים שֶׁאִם נִטְּלוּ כְּשֵׁרָה, כְּגוֹן טְחוֹל וּכְלָיוֹת - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; חוּץ מִבֵּית הָרֶחֶם - שֶׁאִם נִתְרַסֵּק, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

יח. וְהַסִּימָנִין [ושט וקנה] אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה בְּכָאן, שֶׁאֵין הַנְּפִילָה מְמַעֶטֶת אוֹתָן.

יט. נָפְלָה מִן הַגַּג וְלֹא עָמְדָה - אָסוּר לִשְׁחֹט אוֹתָהּ, עַד שֶׁתִּשְׁהֶה מֵעֵת לְעֵת; וְאִם שְׁחָטָהּ בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. וּכְשֶׁשּׁוֹחֵט אוֹתָהּ אַחַר מֵעֵת לְעֵת, צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרְנוּ.

כ. וְכֵן מִי שֶׁדָּרַס בְּרַגְלוֹ עַל הָעוֹף, אוֹ שֶׁדְּרָסָתוּ בְּהֵמָה, אוֹ שֶׁטְּרָפוֹ לַכֹּתֶל, וַהֲרֵי הוּא מְפַרְכֵּס - מַשְׁהִין אוֹתוֹ מֵעֵת לְעֵת; וְאַחַר כָּךְ שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ, וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁבַּאֲרְנוּ.

כא. סִימָנִין שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ רֻבָּן - טְרֵפָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא מֵחֲמַת נְפִילָה; וְכֵן אִם נִתְקַפְּלוּ, שֶׁהֲרֵי אֵינָן רְאוּיִין לִשְׁחִיטָה. אֲבָל אִם נִפְרַץ רֹב תַּרְבִּיץ הַרֹּאשׁ מִן הַלְּחִי - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; שֶׁאֵין הַתַּרְבִּיץ רָאוּי לִשְׁחִיטָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרְנוּ.

פֶּרֶק י

א. שְׁבוּרָה כֵּיצַד? הוּא שֶׁיִּשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ; וְצַלְעוֹת הַבְּהֵמָה, הֵן אַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן וְאַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן. נִשְׁתַּבְּרוּ שֵׁשׁ מִכָּאן וְשֵׁשׁ מִכָּאן, אוֹ אַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן - טְרֵפָה; וְהוּא שֶׁיִּשְׁתַּבְּרוּ מֵחֲצִין שֶׁל מוּל הַשִּׁדְרָה.

ב. נִשְׁתַּבְּרוּ שֵׁשׁ מִכָּאן וְשֵׁשׁ מִכָּאן - אִם הָיוּ צְלָעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מֹחַ, טְרֵפָה; וְאִם לָאו, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן רֹב, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ כְּלַפֵּי הַשִּׁדְרָה - מֻתֶּרֶת. וְכֵן אִם נֶעֱקְרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ, טְרֵפָה; וְאִם נֶעֱקְרָה אֲפִלּוּ צֶלַע אַחַת, וַחֲצִי חֲלָיָתָהּ עִמָּהּ שֶׁהַצֶּלַע תְּקוּעָה בָּהּ - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה. וְכֵן אִם נֶעֱקְרָה מִן הַשִּׁדְרָה חֲלָיָה אַחַת - אֲפִלּוּ הָיְתָה מִן הַחֲלָיוֹת שֶׁלְּמַטָּה מִן הַכְּסָלִים שֶׁאֵין בָּהֶן צְלָעוֹת, הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה.

ג. בְּהֵמָה שֶׁנִּשְׁמַט הַיָּרֵךְ שֶׁלָּהּ מֵעִקָּרוֹ, וְיָצָא מִן הַכַּף - אִם נִתְאַכְּלוּ נִיבָיו, וְהֵן הַיְתֵרוֹת שֶׁבְּעֶצֶם הַכַּף שֶׁיּוֹצְאוֹת עַל הָעֶצֶם הַזָּכָר וְאוֹחֲזוֹת אוֹתוֹ - הֲרֵי זוֹ טְרֵפָה; וְאִם לֹא נִתְאַכְּלוּ, מֻתֶּרֶת.

ד. וְכֵן בְּעוֹף, אִם נִשְׁמַט יְרֵכוֹ - טְרֵפָה. נִשְׁמַט כְּנָפוֹ מֵעִקָּרוֹ - חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִקְּבָה הָרֵאָה שֶׁלּוֹ; וּלְפִיכָךְ בּוֹדְקִין אוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל. וּבְהֵמָה שֶׁנִּשְׁמְטָה יָדָהּ מֵעִקָּרָהּ - מֻתֶּרֶת, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

ה. גֻּלְגֹּלֶת בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה שֶׁנִּטַּל מִמֶּנָּה כְּסֶלַע - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקַּב הַקְּרוּם, טְרֵפָה; וְאִם נִקְּבָה נְקָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חִסָּרוֹן, כֵּלָּן מִצְטָרְפִין לִכְסֶלַע.

ו. וְכֵן גֻּלְגֹּלֶת שֶׁנֶּחְבַּס [נמעך] רֹב גָּבְהָהּ וְרֹב הֶקֵּפָהּ - טְרֵפָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַקְּרוּם שָׁלֵם וְלֹא חָסַר מִמֶּנָּה כְּלוּם. נֶחְבַּס רֹב גָּבְהָהּ וַהֲרֵי רֹב הֶקֵּפָהּ קַיָּם, אוֹ שֶׁנֶּחְבַּס רֹב הֶקֵּפָהּ וַהֲרֵי רֹב גָּבְהָהּ קַיָּם - הֲרֵי זוֹ סָפֵק; וְיֵרָאֶה לִי שֶׁאוֹסְרִין אוֹתָהּ.

ז. עוֹף שֶׁל מַיִם, כְּגוֹן אַוִּזִּין - אִם נִקַּב עֶצֶם גֻּלְגֻּלְתּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ, טְרֵפָה; מִפְּנֵי שֶׁקְּרוּמוֹ רַךְ. עוֹף הַיַּבָּשָׁה שֶׁהִכַּתּוּ חֲלֻדָּה עַל רֹאשׁוֹ, אוֹ שֶׁנִּגַּף בְּאֶבֶן אוֹ בְּעֵץ - מַנִּיחַ יָדוֹ בְּצַד הַנֶּקֶב וְנוֹעֵץ, אוֹ מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיו וְדוֹחֵק לְמַעְלָה: אִם יָצָא הַמֹּחַ מִן הַנֶּקֶב - בְּיָדוּעַ שֶׁנִּקַּב הַקְּרוּם, וּטְרֵפָה; וְאִם לָאו, מֻתָּר.

ח. בְּהֵמָה שֶׁאָחֲזָהּ דָּם, אוֹ שֶׁהָיְתָה מְעֻשָּׁנֶת, אוֹ מְצֻנֶּנֶת, אוֹ שֶׁאָכְלָה סַם שֶׁהוֹרֵג אֶת הַבְּהֵמָה, אוֹ שֶׁשָּׁתָת מַיִם הָרָעִים - הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת; אָכְלָה סַם שֶׁהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, אוֹ שֶׁנִּשְׁכָּהּ נָחָשׁ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ - מֻתֶּרֶת מִשּׁוּם טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת.

ט. נִמְצְאוּ כָּל הַטְּרֵפוֹת הַמְּנוּיוֹת כְּשֶׁיִּפָּרְטוּ, וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּמָּצְאוּ בִּבְהֵמָה וְחַיָּה - שִׁבְעִים; וְאֵלּוּ הֵן, עַל סֵדֶר שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּחִבּוּר זֶה: (א) דְּרוּסָה; (ב) נִקַּב תַּרְבִּץ הַרֹּאשׁ; (ג) נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ; (ד) נִתְמַסְמֵס הַמֹּחַ עַצְמוֹ; (ה) נִקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ; (ו) נִקַּב קְנֵה הַלֵּב; (ז) נִקְּבָה הַמָּרָה;

(ח) נִקְּבוּ קְנֵי הַכָּבֵד; (ט) נִקְּבָה הַקֵּבָה; (י) נִקַּב הַכָּרֵשׂ;
(יא) נִקַּב הַמְּסוֹס; (יב) נִקַּב בֵּית הַכּוֹסוֹת; (יג) נִקְּבוּ מֵעֶיהָ;
(יד) יָצְאוּ הַמֵּעַיִם לַחוּץ, וְנֶהֱפְכוּ; (טו) נִקַּב הַטְּחוֹל בְּעָבְיוֹ;
(טז) חָסְרָה הַמָּרָה; (יז) נִמְצְאוּ שְׁתֵּי מְרֵרוֹת; (יח) חָסְרָה
הַקֵּבָה; (יט) נִמְצְאוּ שְׁתֵּי קֵבוֹת; (כ) חָסֵר הַכָּרֵשׂ;
(כא) נִמְצְאוּ שְׁנֵי כְּרֵשִׂים; (כב) חָסֵר הַמְּסוֹס; (כג) נִמְצְאוּ
שְׁנֵי מְסוֹסִים; (כד) חָסֵר בֵּית הַכּוֹסוֹת; (כה) נִמְצְאוּ שְׁנֵי
בָּתֵּי כוֹסוֹת; (כו) חָסֵר אֶחָד מִן הַמֵּעַיִם; (כז) נִמְצְאוּ שְׁנֵי
בְּנֵי מֵעַיִם; (כח) נִקְּבָה הָרֵאָה; (כט) נִקַּב הַקָּנֶה לְמַטָּה,
בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִשְׁחִיטָה; (ל) נִקַּב סִמְפּוֹן מִסִּמְפּוֹנֵי
רֵאָה, אֲפִלּוּ לַחֲבֵרוֹ; (לא) נֶאֱטַם מָקוֹם מִן הָרֵאָה;
(לב) נִמּוֹק סִמְפּוֹן מִסִּמְפּוֹנֵי הָרֵאָה; (לג) נִמְצֵאת לֵחָה
סְרוּחָה בָּרֵאָה; (לד) נִמְצְאוּ בָהּ מַיִם סְרוּחִין; (לה) נִמְצְאוּ
בָהּ מַיִם עֲכוּרִין; (לו) נִתְמַסְמְסָה הָרֵאָה; (לז) נִשְׁתַּנּוּ
מַרְאֶיהָ; (לח) נֶהְפַּךְ הַוֵּשֶׁט בְּמַרְאָיו; (לט) חָסְרָה הָרֵאָה
מִמִּנְיַן הָאוּנוֹת; (מ) נִתְחַלְּפוּ הָאוּנוֹת; (מא) הוֹתִירוּ הָאוּנוֹת
מִגַּבָּהּ; (מב) נִסְרְכָה אוּנָה לְאוּנָה שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן;
(מג) נִמְצֵאת הָרֵאָה בְּלֹא חִתּוּךְ אָזְנַיִם; (מד) חָסֵר מִקְצָת
הָרֵאָה; (מה) יָבֵשׁ מִקְצָת גּוּפָהּ; (מו) נִמְצֵאת הָרֵאָה נְפוּחָה
וְעוֹמֶדֶת; (מז) צָמְקָה הָרֵאָה מִפַּחַד אָדָם; (מח) חָסְרָה רֶגֶל,
בֵּין מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָהּ בֵּין שֶׁנֶּחְתְּכָה; (מט) אוֹ שֶׁהָיְתָה יְתֵרָה
רֶגֶל; (נ) נִטְלָה צֹמֶת הַגִּידִים; (נא) נִטְלָה הַכָּבֵד; (נב) נִטַּל
לְחִי הָעֶלְיוֹן; (נג) כִּלְיָה שֶׁהִקְטִינָה בְּיוֹתֵר; (נד) כִּלְיָה
שֶׁלָּקְתָה; (נה) כִּלְיָה שֶׁנִּמְצֵאת בָּהּ לֵחָה; (נו) כִּלְיָה
שֶׁנִּמְצְאוּ בָהּ מַיִם עֲכוּרִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם סְרוּחִין;
(נז) כִּלְיָה שֶׁנִּמְצְאוּ בָהּ מַיִם סְרוּחִין; (נח) נִפְסַק חוּט
הַשִּׁדְרָה; (נט) נִמְרַךְ מֹחַ חוּט הַשִּׁדְרָה, וְנִתְמַסְמֵס;
(ס) נִקְרַע רֹב הַבָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת הַכָּרֵשׂ; (סא) נִגְלַד הָעוֹר
שֶׁעָלֶיהָ; (סב) נִתְרַסְּקוּ אֵבָרֶיהָ מִנְּפִילָה; (סג) נִדְלְדְּלוּ
הַסִּימָנִין; (סד) נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ; (סה) נֶעֱקְרוּ רֹב
צַלְעוֹתֶיהָ; (סו) נֶעֱקְרָה צֵלָע אַחַת בְּחֶלְיָתָהּ; (סז) נֶעֱקְרָה
חֶלְיָה אַחַת; (סח) נִשְׁמַט הַיָּרֵךְ מֵעִקָּרוֹ; (סט) חָסְרָה
הַגַּלְגֹּלֶת כְּסֶלַע; (ע) נָחְבַּס רֹב הַגַּלְגֹּלֶת, וְנִתְרוֹצֵץ.

י. אֵלּוּ הַשִּׁבְעִים חֳלִי שֶׁאוֹסְרִין אֶת הַבְּהֵמָה וְאֶת הַחַיָּה
מִשּׁוּם טְרֵפָה, כְּבָר נִתְבָּאֵר כָּל אֶחָד מֵהֶן וּמִשְׁפָּטָיו. וְכָל
שֶׁאֶפְשָׁר מֵהֶן שֶׁיִּמָּצֵא בְּעוֹף בְּאֵבָרִין הַמְּצוּיִין לָעוֹף
כְּבְהֵמָה, דֵּינוֹ בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף אֶחָד הוּא - חוּץ מִטְּרֵפוֹת
שֶׁבַּכְּלִיָה, וְשֶׁבַּטְּחוֹל, וְשֶׁבְּאוּנוֹת הָרֵאָה; מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹף אֵין
לוֹ חִתּוּךְ אוּנוֹת כַּבְּהֵמָה; וְאִם יִמָּצֵא, אֵין לוֹ מִנְיָן יָדוּעַ.
וּטְחוֹל הָעוֹף עָגֹל כְּמוֹ עֵנָב, וְאֵינוֹ כִּטְחוֹל בְּהֵמָה; וּטְרֵפוֹת
שֶׁבַּכְּלִיָה וְשֶׁבַּטְּחוֹל - לֹא מָנוּ אוֹתָן חֲכָמִים בַּבְּהֵמָה כְּדֵי
שֶׁיִּהְיֶה כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף, וּלְפִיכָךְ לֹא נָתְנוּ לְכִלְיָה שֶׁהִקְטִינָה
שִׁעוּר בָּעוֹף. וְכֵן כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

יא. וּשְׁתֵּי טְרֵפוֹת יֵשׁ בָּעוֹף, יָתֵר עַל הַבְּהֵמָה, וְאַף עַל פִּי
שֶׁיֵּשׁ לָהּ אוֹתָן הָאֵבָרִים; וְאֵלּוּ הֵן: עוֹף שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מַרְאֵי בְּנֵי
מֵעָיו מֵחֲמַת הָאוּר, וְעוֹף הַמַּיִם שֶׁנִּקַּב עֶצֶם רֹאשׁוֹ.

יב. וְאֵין לְהוֹסִיף עַל טְרֵפוֹת אֵלּוּ כְּלָל; שֶׁכָּל שֶׁיֵּאָרַע
לְבְהֵמָה אוֹ לְחַיָּה אוֹ לְעוֹף חוּץ מֵאֵלּוּ שֶׁמָּנוּ חַכְמֵי הַדּוֹרוֹת
הָרִאשׁוֹנִים, וְהִסְכִּימוּ עֲלֵיהֶן בָּתֵּי דִינֵי יִשְׂרָאֵל - אֶפְשָׁר
שֶׁתִּחְיֶה, וַאֲפִלּוּ נוֹדַע לָנוּ מִדֶּרֶךְ הָרְפוּאָה שֶׁאֵין סוֹפָהּ
לִחְיוֹת.

יג. וְכֵן אֵלּוּ שֶׁמָּנוּ וְאָמְרוּ שֶׁהֵן טְרֵפָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּרָאֶה
מִדַּרְכֵי הָרְפוּאָה שֶׁבְּיָדֵינוּ שֶׁמִּקְצָתָן אֵינָן מְמִיתִין, וְאֶפְשָׁר
שֶׁתִּחְיֶה מֵהֶן - אֵין לְךָ אֶלָּא מַה שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר:
"עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ".

יד. כָּל טַבָּח שֶׁיּוֹדֵעַ הַטְּרֵפוֹת הָאֵלּוּ, וַהֲרֵי הוּא בְּחֶזְקַת
כַּשְׁרוּת - מֻתָּר לוֹ לִשְׁחֹט וְלִבְדֹּק לְעַצְמוֹ וְלִמְכֹּר, וְאֵין בָּזֶה
חֲשָׁשׁ; שֶׁעַד אֶחָד נֶאֱמָן בְּאִסּוּרִין, בֵּין יֵשׁ לוֹ הֲנָיָה בְּעֵדוּתוֹ
בֵּין אֵין לוֹ. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ, שֶׁאֵין לוֹקְחִין בָּשָׂר מִטַּבָּח
שֶׁשּׁוֹחֵט וּבוֹדֵק לְעַצְמוֹ בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
בַּזְּמַן הַזֶּה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה מֻמְחֶה. וְאִם יָצְאַת טְרֵפָה
מִתַּחַת יָדוֹ - מְנַדִּין אוֹתוֹ, וּמַעֲבִירִין אוֹתוֹ; וְאֵינוֹ חוֹזֵר
לְכַשְׁרוּתוֹ עַד שֶׁיֵּלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, וְיַחֲזִיר
אֲבֵדָה בְּדָבָר חָשׁוּב, אוֹ יוֹצִיא טְרֵפָה לְעַצְמוֹ בְּמָמוֹן חָשׁוּב.

פֶּרֶק יא

א. כָּל בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה אוֹ עוֹף שֶׁנּוֹלַד בָּהֶן סְפֵק טְרֵפָה
מִטְּרֵפוֹת אֵלּוּ - כְּגוֹן בְּהֵמָה שֶׁנָּפְלָה וְלֹא הָלְכָה, אוֹ
שֶׁנִּטְרְפָה בְּיַד חַיָּה וְאֵין יָדוּעַ אִם הֵאֱדִים הַבָּשָׂר כְּנֶגֶד בְּנֵי
מֵעַיִם אוֹ לֹא הֵאֱדִים, אוֹ שֶׁנֶּחְבְּסָה גַּלְגֹּלְתָּהּ וְאֵין יָדוּעַ אִם
רֻבָּהּ אוֹ מִעוּטָהּ, וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ - אִם הָיָה זָכָר וְשָׁהָה
שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת שְׁלֵמָה כִּשְׁאָר כָּל
הַבְּהֵמוֹת; וְאִם הָיְתָה נְקֵבָה, עַד שֶׁתֵּלֵד. וּבָעוֹף - בְּזָכָר,
שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ; וּבִנְקֵבָה, עַד שֶׁתֵּלֵד כָּל הַבֵּיצִים שֶׁל
טְעִינָה הָרִאשׁוֹנָה, וְתִטְעֹן טְעִינָה שְׁנִיָּה וְתֵלֵד.

ב. וְאָסוּר לִמְכֹּר סְפֵק טְרֵפָה זוֹ לְגוֹי בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, שֶׁמָּא
יִמְכְּרֶנָּה לְיִשְׂרָאֵל.

ג. כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף בְּחֶזְקַת בְּרִיאִין הֵן, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין
לָהֶן שֶׁמָּא יֵשׁ בָּהֶן טְרֵפָה. לְפִיכָךְ, כְּשֶׁיִּשְׁחַטוּ שְׁחִיטָה
כְּשֵׁרָה, אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה שֶׁמָּא יֵשׁ בָּהֶן אַחַת מִן
הַטְּרֵפוֹת, אֶלָּא הֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת הֶתֵּר - עַד שֶׁיִּוָּלֵד לָהֶן דָּבָר
שֶׁחוֹשְׁשִׁין לוֹ, וְאַחַר כָּךְ בּוֹדְקִין עַל אוֹתוֹ דָּבָר בִּלְבַד.

ד. כֵּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁמַט הַגַּף שֶׁל עוֹף, בּוֹדְקִין אֶת הָרֵאָה
שֶׁמָּא נִקְּבָה; נְפָלָה הַבְּהֵמָה, בּוֹדְקִין אוֹתָהּ שֶׁמָּא נִתְרַסְּקוּ
אֵבָרֶיהָ; נִתְרוֹצֵץ עֶצֶם הָרֹאשׁ, בּוֹדְקִין שֶׁמָּא נִקַּב קְרוּם שֶׁל
מֹחַ; הִכָּה אוֹתָהּ קוֹץ אוֹ נִזְרַק בָּהּ חֵץ אוֹ רֹמַח וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן
וְנִכְנַס לַחֲלָלָהּ, חוֹשְׁשִׁין לָהּ, וּצְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד כָּל
הַחֲלָל, שֶׁמָּא נִקַּב אֶחָד מִן הָאֵבָרִים שֶׁתִּטָּרֵף בִּנְקִיבָתָן. וְכֵן
כֹּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ה. לְפִיכָךְ, רֵאָה שֶׁהֶעֱלָת צְמָחִין, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ סִרְכוֹת, כְּמוֹ
חוּטִין תְּלוּיִין מִמֶּנָּה וְלַדֹּפֶן, אוֹ שֶׁהָיוּ לַלֵּב אוֹ לְטַרְפֵּשׁ
הַכָּבֵד - חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִקְּבָה וּצְרִיכָה בְּדִיקָה; וְכֵן אִם
נִמְצָא בָהּ אֲבַעְבּוּעַ מָלֵא לֵחָה - חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִקַּב סִמְפּוֹן
שֶׁתַּחְתָּיו, וְצָרִיךְ בְּדִיקָה.

ו. מִן הַדִּין הָיָה עַל דֶּרֶךְ זוֹ, שֶׁאִם נִמְצֵאת הָרֵאָה תְּלוּיָה בְּסִרְכוֹת כְּמוֹ חוּטִין - אִם הָיוּ מִן הָאֵם שֶׁל רֵאָה וְלַדֹּפֶן, אוֹ שֶׁהָיוּ לַלֵּב אוֹ לְטַרְפֵּשׁ הַכָּבֵד - שֶׁחוֹתְכִין אֶת הַסִּרְכָה, וּמוֹצִיאִין אֶת הָרֵאָה, וְנוֹפְחִין אוֹתָהּ בְּפוֹשְׁרִין: אִם נִמְצֵאת נְקוּבָה, טְרֵפָה; וְאִם לֹא נִתְבַּעְבֵּעַ הַמַּיִם, הֲרֵי הִיא שְׁלֵמָה, וּמֵתֶּרֶת, וְסִרְכָא זוֹ לֹא הָיְתָה בִּמְקוֹם נֶקֶב, אוֹ שֶׁמָּא נִקַּב קְרוּם הָעֶלְיוֹן בִּלְבַד. וּמֵעוֹלָם לֹא רָאִינוּ מִי שֶׁהוֹרָה כָּךְ, וְלֹא שָׁמַעְנוּ מָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין בּוֹ כָּךְ.

ז. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים הַנִּרְאִין מִדִּבְרֵי חַכְמֵי תַּלְמוּד, הַמִּנְהָג הַפָּשׁוּט בְּיִשְׂרָאֵל כָּךְ הוּא - כְּשֶׁשּׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּהֵמָה אוֹ אֶת הַחַיָּה, קוֹרְעִין אֶת הַטַּרְפֵּשׁ שֶׁל כָּבֵד, וּבוֹדְקִין אֶת הָרֵאָה בִּמְקוֹמָהּ: אִם לֹא נִמְצֵאת תְּלוּיָה בְּסִרְכָא, אוֹ שֶׁנִּמְצֵאת סִרְכָא מֵאֹזֶן מֵאָזְנֵי רֵאָה וְלַבָּשָׂר בִּמְקוֹם רְבִיצָתָהּ, בֵּין בָּשָׂר שֶׁבֵּין הַצְּלָעוֹת בֵּין בָּשָׂר שֶׁבֶּחָזֶה, אוֹ שֶׁנִּמְצֵאת סִרְכָא מֵאֹזֶן לְאֹזֶן עַל הַסֵּדֶר, אוֹ מִן הָאֵם לְאֹזֶן הַסְּמוּכָה לָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ מַתִּירִין אוֹתָהּ.

ח. וְאִם נִמְצָא חוּט יוֹצֵא מִן הָאֵם שֶׁל רֵאָה לְאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁיִּמְשֵׁךְ, וַאֲפִלּוּ הָיָה כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה - אוֹסְרִין אוֹתָהּ.

ט. וְכֵן אִם הָיָה מִן הָרֵאָה חוּט מָשׁוּךְ לַלֵּב, אוֹ לְטַרְפֵּשׁ הַכָּבֵד, אוֹ לְכִיס הַלֵּב, אוֹ לַוַּרְדָּה - בֵּין שֶׁהָיָה הַחוּט מִן הָאֵם שֶׁל רֵאָה, בֵּין שֶׁהָיָה מִן הָאֹזֶן, וַאֲפִלּוּ הָיָה כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה - אוֹסְרִין אוֹתָהּ. וְכֵן וַרְדָּה שֶׁנִּמְצֵאת דְּבוּקָה בְּכִיסָהּ, אוֹ חוּט יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְכִיסָהּ - אוֹסְרִין אוֹתָהּ. וְחוּט הַיּוֹצֵא מֵאֹזֶן לְאֹזֶן שֶׁלֹּא עַל הַסֵּדֶר (אפילו במקום רביצתה, או על הסדר שלא במקום רביצתה), אוֹסְרִין אוֹתָהּ.

י. יֵשׁ מְקוֹמוֹת, שֶׁמִּנְהָגָם אִם מָצְאוּ סִרְכָא מִן הָאֹזֶן לַבָּשָׂר וְלָעֶצֶם שֶׁבַּצְּלָעוֹת, וְהַסִּרְכָא דְּבוּקָה בִּשְׁתֵּיהֶן - אוֹסְרִין אוֹתָהּ. וְאַבָּא מָרִי זצ"ל, מִן הָאוֹסְרִין; וַאֲנִי, מִן הַמַּתִּירִין. וּמִעוּט מְקוֹמוֹת מַתִּירִין אֲפִלּוּ נִדְבְּקָה בָּעֶצֶם לְבַדּוֹ; וַאֲנִי אוֹסֵר.

יא. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹפְחִין אֶת הָרֵאָה, שֶׁמָּא יֵשׁ בָּהּ נֶקֶב; וְרֹב הַמְּקוֹמוֹת אֵין נוֹפְחִין, שֶׁהֲרֵי לֹא נוֹלַד דָּבָר שֶׁגּוֹרֵם לַחֲשָׁשׁ. וּמֵעוֹלָם לֹא נָפַחְנוּ רֵאָה בְּסִפְרַד וּבַמַּעֲרָב, אֶלָּא אִם נוֹלַד לָנוּ דָּבָר שֶׁחוֹשְׁשִׁין לוֹ.

יב. וּדְבָרִים אֵלּוּ כֻּלָּן - אֵינָן עַל פִּי הַדִּין, אֶלָּא עַל פִּי הַמִּנְהָג, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמַעְנוּ בְּמִי שֶׁבָּדַק עוֹף, אֶלָּא אִם נוֹלַד לוֹ חֲשָׁשׁ.

יג. מִי שֶׁשָּׁחַט אֶת הַבְּהֵמָה, וְקָרַע אֶת הַבֶּטֶן, וְקִדֵּם שֶׁיִּבְדֹּק אֶת הָרֵאָה בָּא כֶּלֶב אוֹ גּוֹי, וְנָטַל אֶת הָרֵאָה וְהָלַךְ לוֹ - הֲרֵי זֶה מֻתֶּרֶת; וְאֵין אוֹמְרִין: 'שֶׁמָּא נִקּוּבָה הָיְתָה הָרֵאָה, אוֹ שֶׁמָּא דְּבוּקָה הָיְתָה' - שֶׁאֵין מַחְזִיקִין אִסּוּר; אֶלָּא הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת הֶתֵּר, עַד שֶׁיִּוָּדַע בְּמַה נִּטְרְפָה. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לִקְרוּם מֹחַ וּלְשִׁדְרָה וְכַיּוֹצֵא בָהֶן, כָּךְ לֹא נָחוּשׁ לְרֵאָה שֶׁאָבְדָה. וְאֵין בָּזֶה מִנְהָג; שֶׁדָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי, אֵין בּוֹ מִנְהָג.

יד. בָּא הַגּוֹי אוֹ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְהוֹצִיא אֶת הָרֵאָה קֹדֶם שֶׁתִּבָּדֵק, וַהֲרֵי הִיא קַיֶּמֶת - נוֹפְחִין אוֹתָהּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין אִם הָיוּ שָׁם צְמָחִים אוֹ לֹא הָיוּ; מִפְּנֵי פְּשׁוּט הַמִּנְהָג.

טו. יֵשׁ מְקוֹמוֹת, שֶׁאִם יִמְצְאוּ סִרְכוֹת מְדֻלְדָּלוֹת מִן הָרֵאָה - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן דְּבוּקוֹת לֹא לַדֹּפֶן וְלֹא לְמָקוֹם - אוֹסְרִין אוֹתָהּ. וְדָבָר זֶה הֶפְסֵד גָּדוֹל הוּא, וְאִבּוּד לְמָמוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמֵעוֹלָם לֹא נָהֲגוּ זֶה בְּצָרְפַת וְלֹא בִּסְפָרַד, וְלֹא נִשְׁמַע זֶה בַּמַּעֲרָב. וְאֵין רָאוּי לִנְהֹג בְּמִנְהָג זֶה, אֶלָּא נוֹפְחִין אוֹתָהּ בִּלְבַד - אִם נִמְצֵאת שְׁלֵמָה מִן הַנֶּקֶב, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ג'-ט' סיון ה'תשע"ג

יום ראשון ג' סיון ה'תשע"ג

הִלְכוֹת שְׁמִיטָּה וְיוֹבֵל

פֶּרֶק ט

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַשְׁמִיט הַמִּלְוָה בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁנֶּאֱמַר: "שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ"; וְהַתּוֹבֵעַ חוֹב שֶׁעָבְרָה עָלָיו שְׁבִיעִית - עָבַר עַל לָאו, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו".

ב. אֵין שְׁמִטַּת כְּסָפִים נוֹהֶגֶת מִן הַתּוֹרָה בַּשְּׁבִיעִית, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג, שֶׁיֵּשׁ שָׁם [- ביובל] שְׁמִטַּת קַרְקַע - שֶׁהֲרֵי יָשׁוּב הַקַּרְקַע לִבְעָלָיו בְּלֹא כֶּסֶף; וְדָבָר זֶה, קַבָּלָה הוּא [ממשה רבינו]: אָמְרוּ חֲכָמִים, בִּזְמַן שֶׁאַתָּה מַשְׁמִיט קַרְקַע - אַתָּה מַשְׁמִיט כְּסָפִים בְּכָל מָקוֹם, בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ; וּבִזְמַן שֶׁאֵין שָׁם שְׁמִטַּת קַרְקַע - אֵין אַתָּה מַשְׁמִיט כְּסָפִים בַּשְּׁבִיעִית, אֲפִלּוּ בָּאָרֶץ.

ג. וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים [חכמים], שֶׁתְּהֵא שְׁמִטַּת כְּסָפִים נוֹהֶגֶת בַּזְּמַן הַזֶּה בְּכָל מָקוֹם, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג - כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַת הַשְּׁמִטָּת כְּסָפִים מִיִּשְׂרָאֵל.

ד. אֵין שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת כְּסָפִים אֶלָּא בְּסוֹפָהּ - שֶׁנֶּאֱמַר: "מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים, תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה: שָׁמוֹט וְכוּ'", וְשָׁם הוּא אוֹמֵר: "מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים, בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה - בְּחַג הַסֻּכּוֹת"; מַה שָּׁם אַחַר שֶׁבַע, אַף הַשְּׁמִטָּת כְּסָפִים אַחַר שֶׁבַע. לְפִיכָךְ, הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בַּשְּׁבִיעִית עַצְמָהּ, גּוֹבֶה חוֹבוֹ כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ; וּכְשֶׁתִּשְׁקַע חַמָּה בְּלֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אָבַד הַחוֹב.

מתוך מהדורת חזק

ה. שָׁחַט אֶת הַפָּרָה, וְחִלְּקָהּ עַל דַּעַת שֶׁהַיּוֹם רֹאשׁ הַשָّנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְנִתְעַבֵּר אֱלוּל, וְנִמְצָא אוֹתוֹ הַיּוֹם סוֹף שְׁבִיעִית - אָבְדוּ הַדָּמִים, שֶׁהֲרֵי עֶבְרָה שְׁבִיעִית עַל הַחוֹב.

ו. שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַמִּלְוָה; וַאֲפִלּוּ מִלְוָה שֶׁבִּשְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים, הֲרֵי זֶה מַשְׁמִיט. וְאִם סִיֵּם לוֹ שָׂדֶה בְּהַלְוָאָתוֹ, אֵינוֹ מַשְׁמִיט. וְהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַשְּׁבוּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִגֹּשׁ" - מִכָּל מָקוֹם, לֹא לְשַׁלֵּם וְלֹא לְהִשָּׁבַע.

ז. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין, וְכֹל כַּיּוֹצֵא בָּהּ מִדְּבָרִים שֶׁאִם יוֹדֶה בָּהֶן, שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אוֹתָן; אֲבָל שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין וְהַשֻּׁתָּפִין [- שטענו שנגנב מהם], וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִשְּׁבוּעוֹת שֶׁאִם יוֹדֶה יְשַׁלֵּם - הֲרֵי זֶה יִשָּׁבַע אַחַר הַשְּׁמִטָּה.

ח. הִלְוָהוּ וּתְבָעוֹ וְכָפַר בּוֹ, וְהִגִּיעָה שְׁמִטָּה וְהוּא בִּכְפִירָתוֹ, וְהוֹדָה אַחַר שֶׁעָבְרָה שְׁבִיעִית, אוֹ שֶׁבָּאוּ עָלָיו עֵדִים אַחַר הַשְּׁבִיעִית - אֵין הַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת.

ט. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ, וְקָבַע לוֹ זְמַן לְעֶשֶׂר שָׁנִים - אֵינוֹ מַשְׁמִיט; אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּא לִידֵי "לֹא יִגֹּשׁ", הֲרֵי הוּא עַתָּה אֵינוֹ יָכוֹל לִנְגֹּשׁ. הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁלֹּא יִתְבָּעֶנּוּ, שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת.

י. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִתְנָה עִמּוֹ שֶׁלֹּא תְשַׁמְּטֶנּוּ שְׁבִיעִית - הֲרֵי זֶה נִשְׁמָט, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל דִּין הַשְּׁבִיעִית. הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁלֹּא יַשְׁמִיט הוּא חוֹב זֶה, וַאֲפִלּוּ בַּשְּׁבִיעִית - תְּנָאוֹ קַיָּם; שֶׁכָּל תְּנַאי שֶׁבַּמָּמוֹן קַיָּם, וְנִמְצָא זֶה חַיֵּב עַצְמוֹ בְּמָמוֹן שֶׁלֹּא חִיְּבָה אוֹתוֹ תּוֹרָה, שֶׁהוּא חַיָּב.

יא. הַקָּפַת הַחֲנוּת, אֵינָהּ נִשְׁמֶטֶת; וְאִם עָשָׂה אוֹתָהּ מִלְוָה, נִשְׁמֶטֶת. שְׂכַר שָׂכִיר, אֵינוֹ נִשְׁמָט; וְאִם זְקָפוֹ עָלָיו בְּמִלְוָה, הֲרֵי זֶה נִשְׁמָט.

יב. קָנָס שֶׁל אוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע - אֵינָן נִשְׁמָטִין; וְאִם זְקָפָן בְּמִלְוָה, נִשְׁמָטִין. וּמֵאֵימָתַי נִזְקָפִין בְּמִלְוָה? מִשְּׁעַת הַעֲמָדָה בַּדִּין.

יג. הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ קֹדֶם הַשְּׁמִטָּה, אֵין כְּתֻבָּתָהּ נִשְׁמֶטֶת; וְאִם פָּגְמָה אוֹתָהּ, אוֹ זְקָפַתְּהָ עָלָיו בְּמִלְוָה - נִשְׁמֶטֶת.

יד. הַמַּלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, אֵינוֹ מַשְׁמִיט - וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה הַחוֹב כְּנֶגֶד הַמַּשְׁכּוֹן; וְאִם הָיָה יָתֵר, מַשְׁמִיט הַיָּתֵר עַל הַמַּשְׁכּוֹן.

טו. הַמּוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין, וְאָמַר לָהֶם: "אַתֶּם גְּבוּ לִי חוֹבִי זֶה" - אֵינוֹ נִשְׁמָט, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת אָחִיךָ"; וְזֶה - בֵּית דִּין תּוֹבְעִין אוֹתוֹ. וְכֵן בֵּית דִּין שֶׁחָתְכוּ אֶת הַדִّין, וְכָתְבוּ: "אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּב לִתֵּן לָזֶה כָּךְ וְכָךְ" - אֵינוֹ נִשְׁמָט; שֶׁזֶּה כְּגָבוּי הוּא, וּכְאִלּוּ בָּא לְיָדוֹ, וְאֵינוֹ כְּמִלְוָה.

טז. כְּשֶׁרָאָה הִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁנִּמְנְעוּ מִלְּהַלְוֹת זֶה אֶת זֶה, וְעוֹבְרִין עַל הַכָּתוּב בַּתּוֹרָה: "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר וְגוֹ'" - הִתְקִין [שטר] פְּרוֹזְבּוּל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁמֵט הַחוֹב, עַד שֶׁיַּלְווּ זֶה אֶת זֶה. וְאֵין הַפְּרוֹזְבּוּל מוֹעִיל אֶלָּא בִּשְׁמִטַּת כְּסָפִים בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁהִיא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים; אֲבָל שְׁמִטָּה שֶׁל תּוֹרָה, אֵין הַפְּרוֹזְבּוּל מוֹעִיל בָּהּ.

יז. אֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבּוּל, אֶלָּא בֵּית דִּין חֲכָמִים גְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, כְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי - שֶׁהֵן רְאוּיִין לְהַפְקִיעַ מָמוֹן בְּנֵי אָדָם; אֲבָל שְׁאָר בָּתֵּי דִּינִין, אֵין כּוֹתְבִין.

יח. זֶה הוּא גּוּפוֹ שֶׁל פְּרוֹזְבּוּל: "מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם, פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי הַדַּיָּנִין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, שֶׁכָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי, שֶׁאֶגְבֶּנּוּ כָּל זְמַן שֶׁאֶרְצֶה"; וְהַדַּיָּנִין חוֹתְמִין מִלְּמַטָּן, אוֹ הָעֵדִים.

יט. אֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹזְבּוּל, אֶלָּא עַל הַקַּרְקַע; אִם אֵין קַרְקַע לַלֹּוֶה - מְזַכֶּה לוֹ הַמַּלְוֶה כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, אֲפִלּוּ קֶלַח שֶׁל כְּרוּב. הִשְׁאִילוֹ מָקוֹם לְתַנּוּר אוֹ לְכִירָה, כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל; הָיְתָה לוֹ שָׂדֶה מְמֻשְׁכֶּנֶת, כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבּוּל.

כ. וְכוֹתְבִין לְאִישׁ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וְלַיְתוֹמִים עַל נִכְסֵי אֶפִּיטְרוֹפִּין. אֵין לוֹ קַרְקַע, וְלֶעָרֵב יֵשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין לוֹ עָלֶיהָ פְּרוֹזְבּוּל. הָיָה לוֹ חוֹב עַל חֲבֵרוֹ, וְיֵשׁ לַחֲבֵרוֹ קַרְקַע - הוֹאִיל וְהוּא תַּחַת שִׁעְבּוּדוֹ, כּוֹתֵב עָלָיו פְּרוֹזְבּוּל.

כא. אֶחָד שֶׁלָּוָה מִחֲמִשָּׁה, צְרִיכִין פְּרוֹזְבּוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד; וַחֲמִשָּׁה שֶׁלָּווּ מֵאֶחָד, דַּיָּן פְּרוֹזְבּוּל אֶחָד לְכֻלָּן.

כב. כָּתַב הַפְּרוֹזְבּוּל תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ הִלְוָה - אֵינוֹ מוֹעִיל, אֶלָּא מַשְׁמִיט; עַד שֶׁיִּכְתֹּב הַפְּרוֹזְבּוּל לְאַחַר שֶׁהִלְוָה. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, שֶׁכָּל מִלְוָה הַקּוֹדֶמֶת לַפְּרוֹזְבּוּל, אֵינָהּ נִשְׁמֶטֶת בִּפְרוֹזְבּוּל זֶה; וְאִם הַפְּרוֹזְבּוּל קָדַם אֶת הַמִּלְוָה, הֲרֵי זוֹ נִשְׁמֶטֶת.

כג. לְפִיכָךְ, פְּרוֹזְבּוּל הַמֻּקְדָּם כָּשֵׁר, וְהַמְאֻחָר פָּסוּל. כֵּיצַד? כָּתַב הַפְּרוֹזְבּוּל בְּנִיסָן, וְהִקְדִּים זְמַנּוֹ מֵאֲדָר - כָּשֵׁר; שֶׁהֲרֵי הוּרַע כֹּחוֹ, שֶׁאֵינוֹ מַשְׁמִיט אֶלָּא עַד אֲדָר. אֲבָל אִם אִחֵר זְמַנּוֹ, וּכְתָבוֹ מֵאִיָּר - פָּסוּל; שֶׁהֲרֵי מְיַפֶּה כֹּחוֹ, שֶׁהוּא אֵינוֹ מַשְׁמִיט עַד אִיָּר שֶׁלֹּא כַּדִּין - שֶׁאֵין דִּינוֹ שֶׁלֹּא יַשְׁמִיט אֶלָּא עַד נִיסָן, בִּשְׁעַת מְסִירַת הַדְּבָרִים לְבֵית דִּין.

כד. הַמּוֹצִיא שְׁטַר חוֹב אַחַר שְׁבִיעִית, וְאֵין עִמּוֹ פְּרוֹזְבּוּל - אָבַד חוֹבוֹ. וְאִם אָמַר: "הָיָה לִי פְּרוֹזְבּוּל, וְאָבַד" - נֶאֱמָן; שֶׁמִּזְּמַן הַסַּכָּנָה וָאֵילָךְ, בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה שֶׁלֹּא בִּפְרוֹזְבּוּל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּשֶׁיָּבִיא בַּעַל חוֹב אֶת שְׁטָרוֹ, אוֹ כְּשֶׁיָּבוֹא לִתְבֹּעַ בְּמִלְוָה עַל פֶּה - אוֹמְרִים לַנִּתְבָּע: "שִׁלַּם לוֹ"; וְאִם טָעַן הַנִּתְבָּע וְאָמַר: "אַיֵּה פְּרוֹזְבּוּל שֶׁלּוֹ"? אוֹמְרִים לַתּוֹבֵעַ: "הָיָה לְךָ פְּרוֹזְבּוּל, וְאָבַד"? אִם אָמַר: "כֵּן הָיָה", נֶאֱמָן; וְאִם הוֹדָה שֶׁלֹּא כָּתַב פְּרוֹזְבּוּל, אָבַד חוֹבוֹ. וְהַיְתוֹמִין, אֵינָן צְרִיכִין פְּרוֹזְבּוּל.

כה. הוֹצִיא פְּרוֹזְבּוּל, וְטָעַן הַנִּתְבָּע וְאָמַר: "מִלְוָה זוֹ שֶׁהוּא תּוֹבֵעַ - אַחַר פְּרוֹזְבּוּל זֶה הָיְתָה", וְהַתּוֹבֵעַ אוֹמֵר: "קֹדֶם פְּרוֹזְבּוּל זֶה הָיְתָה" - הַתּוֹבֵעַ נֶאֱמָן; שֶׁאִלּוּ אָמַר: "הָיָה לִי וְאָבַד" - נֶאֱמָן, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין זְמַן הַפְּרוֹזְבּוּל שֶׁאָבַד.

כו. טָעַן הַנִּתְבָּע וְאָמַר: "מִלְוָה יֵשׁ לוֹ אֶצְלִי", וְהַתּוֹבֵעַ אוֹמֵר: "לֹא כִּי, אֶלָּא הַקָּפַת הַחֲנוּת הִיא שֶׁאֵינָהּ נִשְׁמֶטֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא זְקַפְתָּהּ מִלְוָה" - הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן; שֶׁאִם יִרְצֶה

יאמַר: 'מִלְוָה הָיְתָה, וּפְרוֹזְבּוּל הָיָה לִי וְאָבַד' - שֶׁכֵּיוָן שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים פְּרוֹזְבּוּל, חֲזָקָה הִיא שֶׁאֵין אָדָם מַנִּיחַ דָּבָר מֵתָּר וְאוֹכֵל דָּבָר אָסוּר.

כז. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהִלְּוּוּ זֶה אֶת זֶה, וּמָסַר דִּבְרָיו לְתַלְמִידִים, וְאָמַר: 'מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם, שֶׁכָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי שֶׁאֶגְבֶּנּוּ כָּל זְמַן שֶׁאֶרְצֶה' - אֵינוֹ צָרִיךְ לִכְתֹּב פְּרוֹזְבּוּל; מִפְּנֵי שֶׁהֵן יוֹדְעִין שֶׁהַשְּׁמִטָּת כְּסָפִים בַּזְּמַן הַזֶּה מִדִּבְרֵיהֶם [של חכמים], וּבִדְבָרִים בִּלְבַד הִיא נִדְחֵית.

כח. כָּל הַמַּחֲזִיר חוֹב שֶׁעָבְרָה עָלָיו שְׁבִיעִית, רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. וְצָרִיךְ הַמַּלְוֶה לוֹמַר לַמַּחְזִיר: 'מַשְׁמִיט אֲנִי, וּכְבָר נִפְטַרְתָּ מִמֶּנִּי'. אוֹמֵר לוֹ: 'אַף עַל פִּי כֵן, רְצוֹנִי שֶׁתְּקַבֵּל' - יְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִגֹּשׁ", וַהֲרֵי לֹא נָגַשׁ. וְלֹא יֹאמַר לוֹ: 'בְּחוֹבִי אֲנִי נוֹתֵן לְךָ'; אֶלָּא יֹאמַר לוֹ: 'שֶׁלִּי הֵם, וּבְמַתָּנָה אֲנִי נוֹתֵן לְךָ'.

כט. הֶחְזִיר לוֹ חוֹבוֹ, וְלֹא אָמַר לוֹ כֵּן - מְסַבֵּב עִמּוֹ בִּדְבָרִים, עַד שֶׁיֹּאמַר לוֹ: 'שֶׁלִּי הֵם, וּבְמַתָּנָה נְתַתִּים לְךָ'; אִם לֹא אָמַר, לֹא יְקַבֵּל מִמֶּנּוּ - אֶלָּא יִטֹּל מְעוֹתָיו, וְיֵלֵךְ לוֹ.

ל. מִי שֶׁנִּמְנָע מִלְّהַלְווֹת אֶת חֲבֵרוֹ קֹדֶם הַשְּׁמִטָּה, שֶׁמָּא יִתְאַחֵר הַחוֹב אֶצְלוֹ וְיִשָּׁמֵט - עָבַר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִשָּׁמֶר לְךָ וְגוֹ'". וְחֵטְא גָּדוֹל הוּא - שֶׁהֲרֵי הִזְהִירָה תּוֹרָה עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן וְגוֹ'", וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: 'הִשָּׁמֶר', אוֹ 'פֶּן', אוֹ 'אַל' - הֲרֵי זוֹ מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. וְהַתּוֹרָה הִקְפִּידָה עַל מַחֲשָׁבָה רָעָה זוֹ, וְקָרְאָה אוֹתוֹ "בְּלִיַּעַל"; וַהֲרֵי הוֹסִיף הַכָּתוּב לְהַזְהִיר וּלְצַוּוֹת שֶׁלֹּא יִמָּנַע אֶלָּא יִתֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר: "נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ, וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ"; וְהִבְטִיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׂכַר מִצְוָה זוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה, יְבָרֶכְךָ וְגוֹ'".

יום שני ד' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק י

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לִסְפֹּר שָׁנִים שֶׁבַע שֶׁבַע, וּלְקַדֵּשׁ שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים וְגוֹ' וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים"; וּשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ, מְסוּרִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל בִּלְבַד.

ב. וּמֵאֵימָתַי הִתְחִילוּ לִמְנוֹת? מֵאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ - שֶׁנֶּאֱמַר: "שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ, וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ", עַד שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד מַכִּיר אַרְצוֹ; וְשֶׁבַע שָׁנִים עָשׂוּ בְּכִבּוּשׁ הָאָרֶץ, וְשֶׁבַע שָׁנִים בְּחִלּוּק. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַלְפַּיִם מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאַחַר מוֹלַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהִיא שָׁנָה שְׁנֵיָּה לִיצִירָה - הִתְחִילוּ לִמְנוֹת. וְעָשׂוּ שְׁנַת עֶשֶׂר וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַלְפַּיִם לִיצִירָה, שֶׁהִיא שְׁנַת אַחַת וְעֶשְׂרִים מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ - שְׁמִטָּה; וּמָנוּ שֶׁבַע שְׁמִטּוֹת וְקִדְּשׁוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים, שֶׁהִיא שְׁנַת אַרְבַּע וְשִׁשִּׁים מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ.

ג. שִׁבְעָה עָשָׂר יוֹבְלִים מָנוּ יִשְׂרָאֵל, מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ וְעַד שֶׁיָּצְאוּ; וְשָׁנָה שֶׁיָּצְאוּ בָהּ, שֶׁחָרַב הַבַּיִת בָּרִאשׁוֹנָה [ג' של"ט ליצירה], מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית הָיְתָה, וּשְׁנַת שֵׁשׁ וּשְׁלֹשִׁים בַּיּוֹבֵל הָיְתָה - שֶׁאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים עָמַד בַּיִת רִאשׁוֹן. כֵּיוָן שֶׁחָרַב הַבַּיִת, בָּטַל מִנְיָן זֶה מִשֶּׁבָּטְלָה הָאָרֶץ. וְנִשְׁאֲרָה הָאָרֶץ חֲרֵבָה שִׁבְעִים שָׁנָה [ש"מ ת"ט], וְנִבְנָה בַּיִת שֵׁנִי [בשנת ת"י], וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים עָמַד. וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית מִבִּנְיָנוֹ עָלָה עֶזְרָא, וְהִיא הַבִּיאָה הַשְּׁנִיָּה; וּמִשָּׁנָה זוֹ [תט"ז] הִתְחִילוּ לִמְנוֹת מִנְיָן אַחֵר. וְעָשׂוּ שְׁנַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְבִנְיַן בַּיִת שֵׁנִי שְׁמִטָּה, וּמָנוּ שֶׁבַע שְׁמִטּוֹת וְקִדְּשׁוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים; אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם יוֹבֵל בְּבֵית שֵׁנִי, מוֹנִין הָיוּ אוֹתוֹ כְּדֵי לְקַדֵּשׁ שְׁמִטּוֹת.

ד. נִמְצֵאתָ לָמֵד, שֶׁהַשָّנָה שֶׁחָרַב בָּהּ הַבַּיִת בָּאַחֲרוֹנָה, שֶׁתְּחִלָּתָהּ מִתִּשְׁרֵי שֶׁאַחַר שֶׁחָרַבָן בִּשְׁנֵי חֳדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִתִּשְׁרֵי הוּא הַמִּנְיָן לִשְׁמִטִּים וּלְיוֹבְלוֹת - אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית הָיְתָה, וּשְׁנַת חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מִן הַיּוֹבֵל הַתְּשִׁעִי [שנת תת"ל] הָיְתָה. וּלְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה - שָׁנָה זוֹ, שֶׁהִיא שְׁנַת אֶלֶף וּמֵאָה וָשֶׁבַע לַחֻרְבָּן, שֶׁהִיא שְׁנַת שֶׁבַע וּשְׁמוֹנִים וְאֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְמִנְיַן שְׁטָרוֹת, שֶׁהִיא שְׁנַת שֵׁשׁ וּשְׁלֹשִׁים וּתְשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לִיצִירָה - הִיא שְׁנַת שְׁמִטָּה, וְהִיא שְׁנַת אַחַת וְעֶשְׂרִים מִן הַיּוֹבֵל.

ה. אֲבָל כָּל הַגְּאוֹנִים אָמְרוּ, שֶׁמָּסֹרֶת הִיא בִּידֵיהֶם אִישׁ מִפִּי אִישׁ, שֶׁלֹּא מָנוּ בְּאוֹתָן הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁבֵּין חֻרְבַּן בַּיִת רִאשׁוֹן וּבִנְיַן בַּיִת שֵׁנִי אֶלָּא שְׁמִטּוֹת בִּלְבַד, בְּלֹא יוֹבְלוֹת; וְכֵן מִשֶּׁחָרַב בָּאַחֲרוֹנָה, לֹא מָנוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים אֶלָּא שֶׁבַע שֶׁבַע בִּלְבַד מִתְּחִלַּת שְׁנַת הַחֻרְבָּן. וְכֵן עוֹלֶה מִתַּלְמוּד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה, שֶׁהוּא קַבָּלָה.

ו. וּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה יְדוּעָה הִיא וּמְפֻרְסֶמֶת אֵצֶל הַגְּאוֹנִים וְאַנְשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְכֻלָּן לֹא מָנוּ אֶלָּא לִשְׁנֵי חֻרְבָּן, מַשְׁלִיכִין אוֹתָן שֶׁבַע שֶׁבַע. וּלְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה - תְּהִי שָׁנָה זוֹ, שֶׁהִיא שְׁנַת שֶׁבַע וּמֵאָה וָאֶלֶף לַחֻרְבָּן, מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְעַל זֶה אָנוּ סוֹמְכִין, וּכְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה אָנוּ מוֹרִין לְעִנְיַן מַעַשְׂרוֹת וּשְׁבִיעִית וְהַשְּׁמִטַּת כְּסָפִים - שֶׁהַקַּבָּלָה [מסורת הגאונים] וְהַמַּעֲשֶׂה עַמּוּדִים גְּדוֹלִים בַּהוֹרָאָה, וּבָהֶם רָאוּי לְהִתָּלוֹת.

ז. שְׁנַת יוֹבֵל אֵינָהּ עוֹלָה מִמִּנְיַן שְׁנֵי הַשָּׁבוּעַ [השמיטה] - אֶלָּא שְׁנַת תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שְׁמִטָּה, וּשְׁנַת חֲמִשִּׁים יוֹבֵל; וּשְׁנַת אַחַת וַחֲמִשִּׁים, תְּחִלַּת שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁל שָׁבוּעַ. וְכֵן בְּכָל יוֹבֵל וְיוֹבֵל.

ח. מִשֶּׁגָּלָה שֵׁבֶט רְאוּבֵן וְשֵׁבֶט גָּד וַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה, בָּטְלוּ הַיּוֹבְלוֹת - שֶׁנֶּאֱמַר: "וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ", בִּזְמַן שֶׁכָּל יוֹשְׁבֶיהָ עָלֶיהָ; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְעֹרָבִין שֵׁבֶט בְּשֵׁבֶט, אֶלָּא כֻּלָּן יוֹשְׁבִים כְּתִקְנָן. בִּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג בָּאָרֶץ, נוֹהֵג בְּחוּצָה לָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹבֵל הוּא" - בְּכָל מָקוֹם, בֵּין בִּפְנֵי הַבַּיִת בֵּין שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת.

ט. וּבִזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג, נוֹהֵג דִּין עֶבֶד עִבְרִי, וְדִין בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה [שנאמר בו "לא יצא ביובל"], וְדִין שְׂדֵה חֲרָמִים [המוחרמת לבדק הבית או לכהן], וְדִין שְׂדֵה אֲחֻזָּה [- שירש מאבותיו ומכרה, חוזרת אליו ביובל], וּמְקַבְּלִין גֵּר תּוֹשָׁב;

מתוך מהדורת חזק

וְנוֹהֶגֶת שְׁבִיעִית בָּאָרֶץ, וְהַשְּׁמִטַּת כְּסָפִים בְּכָל מָקוֹם - מִן הַתּוֹרָה. וּבִזְמַן שֶׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג, אֵין נוֹהֵג עֶבֶד עִבְרִי, וְלֹא בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, וְלֹא שְׂדֵה אֲחֻזָּה, וְלֹא שְׂדֵה חֲרָמִים, וְאֵין מְקַבְּלִין גֵּר תּוֹשָׁב; וְנוֹהֶגֶת שְׁבִיעִית בָּאָרֶץ מִדִּבְרֵיהֶם, וְכֵן הַשְּׁמִטַּת כְּסָפִים בְּכָל מָקוֹם מִדִּבְרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ.

י. מִצְוַת עֲשֵׂה לִתְקֹעַ בַּשּׁוֹפָר בָּעֲשִׂירִי בְּתִשְׁרֵי בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל. וּמִצְוָה זוֹ מְסוּרָה לְבֵית דִּין, תְּחִלָּה; וְכָל יָחִיד וְיָחִיד חַיָּב לִתְקֹעַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר". וְתוֹקְעִין בַּשּׁוֹפָר תֵּשַׁע, כְּדֶרֶךְ שֶׁתּוֹקְעִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה; וּמַעֲבִירִין שׁוֹפָר בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל.

יא. שׁוֹפָר שֶׁל יוֹבֵל וְשֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֶחָד הוּא לְכָל דָּבָר; וְאֶחָד הַיּוֹבֵל וְאֶחָד רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַתְּקִיעוֹת, אֶלָּא שֶׁבַּיּוֹבֵל תּוֹקְעִין בֵּין בְּבֵית דִּין שֶׁקִּדְּשׁוּ בּוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ, וּבֵין בְּבֵית דִּין שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ בּוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ; וְכָל יָחִיד וְיָחִיד חַיָּב לִתְקֹעַ כָּל זְמַן שֶׁבֵּית דִּין יוֹשְׁבִין, וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין.

יב. וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, לֹא הָיוּ תוֹקְעִין אֶלָּא בְּבֵית דִּין שֶׁקִּדְּשׁוּ בּוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ; וְאֵין כָּל יָחִיד וְיָחִיד תּוֹקֵעַ, אֶלָּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין.

יג. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְעַכְּבִין בַּיּוֹבֵל: תְּקִיעָה, וְשִׁלּוּחַ עֲבָדִים, וְהַחְזָרַת שָׂדוֹת לְבַעֲלֵיהֶן - וְזוֹ הִיא הַשְּׁמִטַּת קַרְקַע.

יד. מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכִּפּוּרִים, לֹא הָיוּ עֲבָדִים נִפְטָרִים לְבָתֵּיהֶם, וְלֹא מִשְׁתַּעְבְּדִין לַאֲדוֹנֵיהֶם, וְלֹא הַשָּׂדוֹת חוֹזְרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן - אֶלָּא עֲבָדִים אוֹכְלִין וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים, וַעֲטָרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם הַכִּפּוּרִים - תָּקְעוּ בֵּית דִּין בַּשּׁוֹפָר, נִפְטְרוּ עֲבָדִים לְבָתֵּיהֶן, וְחָזְרוּ שָׂדוֹת לְבַעֲלֵיהֶן.

טו. דִּין הַיּוֹבֵל בִּשְׁבִיתַת הָאָרֶץ וְדִין הַשְּׁמִטָּה, אֶחָד הוּא לְכָל דָּבָר: כֹּל שֶׁאָסוּר בַּשְּׁבִיעִית מֵעֲבוֹדַת הָאָרֶץ, אָסוּר בִּשְׁנַת יוֹבֵל; וְכֹל שֶׁמֻּתָּר בַּשְּׁבִיעִית, מֻתָּר בַּיּוֹבֵל; וּמְלָאכוֹת שֶׁלּוֹקִין עֲלֵיהֶן בַּשְּׁבִיעִית, לוֹקִין עֲלֵיהֶן בַּיּוֹבֵל; וְדִין פֵּרוֹת שְׁנַת יוֹבֵל בַּאֲכִילָה וּמְכִירָה וּבְבִעוּר, כְּדִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לְכָל דָּבָר.

טז. יְתֵרָה שְׁבִיעִית עַל הַיּוֹבֵל - שֶׁהַשְּׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת כְּסָפִים, וְאֵין הַיּוֹבֵל מַשְׁמִיט כְּסָפִים. וְיוֹתֵר יוֹבֵל עַל הַשְּׁבִיעִית - שֶׁהַיּוֹבֵל מוֹצִיא עֲבָדִים, וּמַשְׁמִיט קַרְקַע; וְזֶה הוּא דִּין מְכִירַת שָׂדוֹת הָאָמוּר בַּתּוֹרָה, וְהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "גְּאֻלָּה תִּתְּנוּ לָאָרֶץ". יוֹבֵל מַשְׁמִיט קַרְקַע בִּתְחִלָּתוֹ, וּשְׁבִיעִית אֵין מְשַׁמֶּטֶת כְּסָפִים אֶלָּא בְּסוֹפָהּ, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ.

יום שלישי ה' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק יא

א. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמִּתְחַלֶּקֶת לַשְּׁבָטִים - אֵינָהּ נִמְכֶּרֶת לְצְמִיתוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת". וְאִם מָכַר לְצְמִיתוּת, שְׁנֵיהֶם עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה; וְאֵין מַעֲשֵׂיהֶן מוֹעִילִין, אֶלָּא תַּחְזֹר הַשָּׂדֶה לְבַעֲלֶיהָ בַּיּוֹבֵל.

ב. וְהַמּוֹכֵר שָׂדֵהוּ לְשִׁשִּׁים שָׁנָה, אֵינָהּ יוֹצֵאָה בַּיּוֹבֵל - שֶׁאֵין חוֹזֵר בַּיּוֹבֵל, אֶלָּא דָּבָר הַנִּמְכָּר סְתָם, אוֹ הַנִּמְכָּר לְצְמִיתוּת.

ג. לֹא יִמְכֹּר אָדָם בֵּיתוֹ אוֹ שְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן חוֹזְרִין אַחַר זְמַן - אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ, וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ". אֲבָל לִמְכֹּר וּלְהַנִּיחַ הַדָּמִים בְּכִיסוֹ, אוֹ לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה, אוֹ לִקַּח בָּהֶן כֵּלִים וַעֲבָדִים וּבְהֵמָה - אֵינוֹ רַשַּׁאי; אֶלָּא לִמְזוֹנוֹת בִּלְבַד. וְאִם עָבַר וּמָכַר מִכָּל מָקוֹם, הֲרֵי אֵלּוּ מְכוּרִין.

ד. וְדָנִין בְּבֵית דִּין בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, וּבְשָׂדֶה דִּין שְׂדֵה אֲחֻזָּה. דִּין מוֹכֵר שְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ - לְהָשִׁיב אֶת הַדָּמִים לְפִי הַשָּׁנִים הַנִּשְׁאָרוֹת לַיּוֹבֵל; וּבְכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה לִפְדּוֹת, מְחַשֵּׁב עִם הַלּוֹקֵחַ עַל הַשָּׁנִים שֶׁאָכַל, וְגוֹרֵעַ מִדְּמֵי הַמֶּכֶר, וּמַחְזִיר לוֹ אֶת הַשְּׁאָר.

ה. כֵּיצַד? הֲרֵי שֶׁנִּשְׁאַר לַיּוֹבֵל עֶשֶׂר שָׁנִים, וּמָכַר לוֹ שָׂדֵהוּ בְּמֵאָה דִינָר, אֲכָלָהּ הַלּוֹקֵחַ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְרָצָה הַמּוֹכֵר לִגְאֹל - נוֹתֵן לוֹ שִׁבְעִים דִּינָר, וּמַחְזִיר שָׂדֵהוּ; וְכֵן אִם אָכְלָהּ שֵׁשׁ שָׁנִים - נוֹתֵן לוֹ אַרְבָּעִים דִּינָר, וּמַחְזִיר שָׂדֵהוּ. לֹא גְּאָלָהּ, אֶלָּא הָיְתָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל - תַּחְזֹר לַבְּעָלִים בְּלֹא דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכָּר לָךְ".

ו. מָכְרָהּ לוֹ וְהִיא מְלֵאָה פֵּרוֹת, וּלְאַחַר שָׁנִים גְּאָלָהּ - אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: 'הַחְזִירֵנָה לִי מְלֵאָה פֵּרוֹת כְּמוֹ שֶׁמָּכַרְתִּי לְךָ'. לְפִיכָךְ, אִם מָכְרָהּ לוֹ מְלֵאָה פֵּרוֹת לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּגְאָלָהּ אַחַר שְׁתֵּי שָׁנִים - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל שָׁלֹשׁ תְּבוּאוֹת בִּשְׁתֵּי הַשָּׁנִים, וְאֵינוֹ מְחַשֵּׁב עִמּוֹ אֶלָּא לְפִי שְׁתֵּי שָׁנִים בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל פִּי הַשָּׁנִים", לֹא עַל פִּי הַתְּבוּאוֹת.

ז. הַקָּנִים וְהַזְּמוֹרוֹת וּפֵרוֹת שִׁקְמָה שֶׁבְּתוֹכָהּ, הֲרֵי הֵן שֶׁל לוֹקֵחַ כִּשְׁאָר הַפֵּרוֹת שֶׁלָּהּ; אֲבָל אִילָן שֶׁנִּכְסַח אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ, שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בּוֹ. כֵּיצַד עֲשָׂיָה? יִמְכֹּר, וְיִלְקַח בְּדָמָיו קַרְקַע, וְהַלּוֹקֵחַ אוֹכֵל פֵּרוֹתֶיהָ, עַד שֶׁתִּגָּאֵל הַשָּׂדֶה מִיָּדוֹ.

ח. הַלּוֹקֵחַ שְׂדֵה אֲחֻזָּה, וּנְטָעָהּ אִילָנוֹת וְהִשְׁבִּיחָה - כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת בַּיּוֹבֵל, שָׁמִין שֶׁבַח הָאִילָנוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ, וְנוֹתֵן בַּעַל הַשָּׂדֶה דְּמֵי הַשֶּׁבַח לַלּוֹקֵחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְרָצָא מִמְּכַר בַּיִת" - מִמְּכַר חוֹזֵר, וְאֵין הַשֶּׁבַח חוֹזֵר.

ט. הַמּוֹכֵר אֶת שָׂדֵהוּ בִּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ - אֵינוֹ מַתָּר לִגְאֹל לְפָחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכָּר לָךְ"; וַאֲפִלּוּ רָצָה הַלּוֹקֵחַ, הֲרֵי זֶה אָסוּר - שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל, תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ", אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים מֵעֵת לְעֵת מִיּוֹם הַמְּכִירָה.

י. וְצָרִיךְ שֶׁיֹּאכַל הַלּוֹקֵחַ שְׁנֵי תְבוּאוֹת בִּשְׁתֵּי הַשָּׁנִים [-שנתיים שהיו בהן תבואות], וְאַחַר יִגְאַל - שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׁנֵי תְבוּאֹת"; לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה אַחַת מִשְּׁתֵּי הַשָּׁנִים שְׁבִיעִית, אוֹ שְׁנַת שִׁדָּפוֹן אוֹ יֶרֶקוֹן - אֵינָהּ עוֹלָה מִן הַמִּנְיָן.

יא. הִנִּיחָהּ הַלּוֹקֵחַ בּוּרָה [לא זרועה] שָׁנָה וַאֲכָלָהּ שָׁנָה, אוֹ אֲכָלָהּ שָׁנָה וְנָרָהּ [חרש] שָׁנָה לִזְרִיעָה וְלֹא זָרְעָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלִין לַמִּנְיָן. מְכָרָהּ בִּשְׁנַת יוֹבֵל עַצְמָהּ - אֵינָהּ נִמְכֶּרֶת, וְהַדָּמִים חוֹזְרִין לַבְּעָלִים.

יב. מְכָרָהּ שָׁנָה אַחַת לִפְנֵי הַיּוֹבֵל - הֲרֵי הַלּוֹקֵחַ אוֹכֵל אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנִיָּה אַחַר הַיּוֹבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "שְׁנֵי תְבוּאֹת".

יג. מָכַר נְקָעִים מְלֵאִים מַיִם, אוֹ סְלָעִים שֶׁאֵינָם רְאוּיִין לִזְרִיעָה - הֲרֵי זֶה פּוֹדֶה בְּפָחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת" - שָׂדֶה הָרְאוּיָה לִתְבוּאָה, הִיא שֶׁאֵינָהּ נִגְאֶלֶת אֶלָּא אַחַר שְׁתֵּי שָׁנִים. וְאִם לֹא גְּאָלָהּ - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִזְרִיעָה, חוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל.

יד. מָכַר אִילָנוֹת - אֵין נִגְאָלִין לְפָחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁהֲרֵי רְאוּיִין לִתְבוּאוֹת; וְאִם לֹא גְּאָלָן, אֵינָן חוֹזְרִין לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁב לַאֲחֻזָּתוֹ", וְלֹא לָאִילָנוֹת.

טו. מָכַר שָׂדֵהוּ לְרִאשׁוֹן, וּמָכַר הָרִאשׁוֹן לְשֵׁנִי, וְשֵׁנִי לִשְׁלִישִׁי, אֲפִלּוּ מֵאָה - בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל תַּחְזֹר לְאָדוֹן רִאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשָּׂדֶה לַאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאִתּוֹ, לַאֲשֶׁר לוֹ אֲחֻזַּת הָאָרֶץ".

טז. מְכָרָהּ לְרִאשׁוֹן בְּמֵאָה דִינָר, וּמְכָרָהּ הָרִאשׁוֹן לְשֵׁנִי בְּמָאתַיִם, וְרָצָה הָאָדוֹן לִגְאֹל - אֵינוֹ מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ". מְכָרָהּ לְרִאשׁוֹן בְּמָאתַיִם, וּמְכָרָהּ הָרִאשׁוֹן לְשֵׁנִי בְּמֵאָה - הֲרֵי זֶה מְחַשֵּׁב עִם הָאַחֲרוֹן. וְכֵן אִם מְכָרָהּ בְּמֵאָה, וְהִשְׁבִּיחָהּ בְּיַד הַלּוֹקֵחַ, וַהֲרֵי הִיא רְאוּיָה לְהִמָּכֵר בְּמָאתַיִם - מְחַשֵּׁב לְפִי מַה שֶּׁמָּכַר; וְאִם מְכָרָהּ בְּמָאתַיִם, וְהִכְסִיפָהּ, וַהֲרֵי הִיא רְאוּיָה לְהִמָּכֵר בְּמֵאָה - מְחַשֵּׁב לְפִי מַה שֶּׁהִיא. לְעוֹלָם מְיַפִּין כֹּחַ הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אֲחֻזָּה, וּמְרַעִין כֹּחַ הַלּוֹקֵחַ.

יז. הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אֲחֻזָּה, וְהָיוּ לוֹ שָׂדוֹת אֲחֵרוֹת, וּמָכַר מֵאוֹתָן הַשָּׂדוֹת כְּדֵי לִגְאֹל שָׂדֶה שֶׁמָּכַר - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ", עַד שֶׁיִּמְצָא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי בְּשָׁעָה שֶׁמָּכַר. וְכֵן אִם לָוָה לִגְאֹל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִשִּׁיגָה יָדוֹ", לֹא שֶׁיִּלְוֶה.

יח. מָצָא מְעַט, וְרָצָה לִגְאֹל חֲצִי הַשָּׂדֶה שֶׁמָּכַר - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ" - אוֹ גּוֹאֵל אֶת כֻּלָּהּ, אוֹ אֵינוֹ גּוֹאֵל. וְאִם רָצוּ קְרוֹבָיו לִגְאֹל - גּוֹאֲלִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבָא גֹאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו".

יט. הַנּוֹתֵן שָׂדֵהוּ מַתָּנָה, הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לוֹ בַּיּוֹבֵל - שֶׁנֶּאֱמַר: "תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ", לְרַבּוֹת אֶת הַמַּתָּנָה.

כ. הָאַחִין שֶׁחָלְקוּ [בירושה] - כְּלָקוֹחוֹת הֵן, וּמַחְזִירִין זֶה לָזֶה חֶלְקוֹ בַּיּוֹבֵל; וְלֹא תִּבָּטֵל חֲלֻקָּתָן מִכְּמוֹת שֶׁהָיְתָה. וְכֵן הַבְּכוֹר וְהַמְיַבֵּם [נושא] אֵשֶׁת אָחִיו [שמת] - מַחְזִיר בַּיּוֹבֵל חֵלֶק שֶׁנָּטַל, וְנוֹטֵל הַחֵלֶק שֶׁכְּנֶגְדּוֹ.

כא. אֲבָל הַיּוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁיֵּרֵשַׁת הַבַּעַל מִדִּבְרֵיהֶם [של חכמים] - עָשׂוּ חִזּוּק לְדִבְרֵיהֶם כְּשֵׁל תּוֹרָה, וְאֵינוֹ מַחְזִיר בַּיּוֹבֵל. וְאִם יָרַשׁ מִמֶּנָּה [מקום ב:] בֵּית הַקְּבָרוֹת - יַחֲזִיר לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה [שגנאי להם שיקבר זר בתוכם והם יקברו במקום אחר]; וְיִתְּנוּ לוֹ דָּמֶיהָ, וּמְנַכִּין לוֹ דְּמֵי קֶבֶר אִשְׁתּוֹ - שֶׁהֲרֵי חַיָּב בִּקְבוּרָתָהּ.

יום רביעי ו' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק יב

א. הַמּוֹכֵר בַּיִת בְּתוֹךְ עִיר הַמֻּקֶּפֶת חוֹמָה - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל אוֹתָהּ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם שֶׁמָּכַר, בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה, וַאֲפִלּוּ בַּיּוֹם שֶׁמָּכַר; וּכְשֶׁרוֹצֶה לִפְדּוֹת - נוֹתֵן כָּל הַדָּמִים שֶׁלָּקַח, וְאֵינוֹ גּוֹרֵעַ לַלּוֹקֵחַ כְּלוּם.

ב. וְאֵין הַקְּרוֹבִים פּוֹדִין אוֹתָהּ, אֶלָּא הַמּוֹכֵר עַצְמוֹ אִם הִשִּׂיגָה יָדוֹ. וְיֵשׁ לוֹ לִמְכֹּר מִנְּכָסָיו וְלִפְדּוֹת; אֲבָל לֹא יִלְוֶה וְיִגְאַל, וְלֹא יִגְאַל לַחֲצָאִין.

ג. מֵת הַלּוֹקֵחַ, יִפְדֶּה מִיַּד בָּנוֹ; וְכֵן אִם מֵת הַמּוֹכֵר, יֵשׁ לִבְנוֹ לִפְדּוֹתָהּ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ.

ד. מָכַר לְרִאשׁוֹן, וּמָכַר רִאשׁוֹן לְשֵׁנִי בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה - מוֹנִין לָרִאשׁוֹן: כֵּיוָן שֶׁשָּׁלְמָה שָׁנָה לָרִאשׁוֹן - הֵחְלַט הַבַּיִת [- עבר לרשותו לגמרי] בְּיַד הַשֵּׁנִי; שֶׁהַמּוֹכֵר מָכַר לַשֵּׁנִי כָּל זְכוּת שֶׁתָּבוֹא לְיָדוֹ. הִגִּיעַ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ וְלֹא גְּאָלָהּ, הֲרֵי זוֹ נֶחְלְטָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ. וְכֵן אִם נָתַן הַבַּיִת מַתָּנָה וְלֹא גְּאָלוֹ כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, הֲרֵי זֶה נֶחְלָט בְּיַד זֶה שֶׁנִּתַּן לוֹ מַתָּנָה.

ה. הָיְתָה שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת, אֵינוֹ נֶחְלָט עַד סוֹפָהּ - שֶׁנֶּאֱמַר: "עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה", לְהָבִיא חֹדֶשׁ הָעִבּוּר.

ו. מָכַר שְׁנֵי בָּתִּים, אֶחָד בַּחֲצִי אֲדָר רִאשׁוֹן וְאֶחָד בְּרֹאשׁ אֲדָר שֵׁנִי - זֶה שֶׁמָּכַר בְּרֹאשׁ אֲדָר שֵׁנִי, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֶחָד בַּאֲדָר שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה, עָלְתָה לוֹ שָׁנָה; וְזֶה שֶׁמָּכַר בַּחֲצִי אֲדָר הָרִאשׁוֹן, לֹא עָלְתָה לוֹ שָׁנָה עַד חֲצִי אֲדָר שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה - מִפְּנֵי שֶׁיֵּרֵד הַלּוֹקֵחַ בְּחֹדֶשׁ הָעִבּוּר.

ז. הִגִּיעַ יוֹם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְלֹא נִמְצָא הַלּוֹקֵחַ לִפְדּוֹת מִמֶּנּוּ - הֲרֵי זֶה מַנִּיחַ מְעוֹתָיו בְּבֵית דִּין, וְשׁוֹבֵר הַדֶּלֶת וְנִכְנָס לְבֵיתוֹ; וְאִימָתֵי שֶׁיָּבוֹא הַלּוֹקֵחַ, יָבוֹא וְיִטֹּל אֶת מְעוֹתָיו.

ח. הַמַּקְדִּישׁ בֵּית עִיר חוֹמָה, וּגְאָלוֹ אַחֵר מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ - כֵּיוָן שֶׁעָלְתָה לוֹ שָׁנָה מִשָּׁעָה שֶׁנִּגְאַל מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ וְלֹא גְּאָלוֹ בְּעָלָיו, נֶחְלַט בְּיַד הַגּוֹאֵל; שֶׁאֵין הַהֶקְדֵּשׁ חוֹלֵט, אֶלָּא הַלּוֹקֵחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לַקֹּנֶה אֹתוֹ, לְדֹרֹתָיו".

ט. מָכַר בֵּית עִיר חוֹמָה, וְהִגִּיעַ יוֹבֵל בְּתוֹךְ שְׁנַת הַמֶּכֶר - אֵינוֹ חוֹזֵר בַּיּוֹבֵל, אֶלָּא יִהְיֶה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ, עַד שֶׁיִּרְצֶה הַמּוֹכֵר לִגְאֹל כָּל שְׁנַת הַמֶּכֶר; אוֹ תִּמָּלֵא שָׁנָה, וַיִּחְלֹט.

י. הַמּוֹכֵר בַּיִת בְּכָתֵי הַחֲצֵרִים, אוֹ בְּעִיר שֶׁאֵינָהּ מֻקֶּפֶת חוֹמָה כָּרָאוּי - הֲרֵי זֶה נִגְאָל בְּכֹחַ יָפֶה שֶׁבְּדִין הַשָּׂדוֹת וְשֶׁבְּדִין הַבָּתִּים הַמֻּקָּפִין חוֹמָה. כֵּיצַד? אִם רָצָה לִגְאֹל מִיָּד - גּוֹאֵל, כְּדִין הַבָּתִּים. הִגִּיעַ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ וְלֹא גָּאַל - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל, כְּדִין הַשָּׂדוֹת; וּבְעֵת שֶׁגּוֹאֵל - מְחַשֵּׁב עִם הַמּוֹכֵר, וְגוֹרֵעַ לוֹ מַה שֶּׁאָכַל. הִגִּיעַ יוֹבֵל וְלֹא גָּאַל - חוֹזֵר הַבַּיִת בְּלֹא דָּמִים, כְּדִין הַשָּׂדוֹת.

יא. כָּל שֶׁהוּא לִפְנִים מִן הַחוֹמָה, כְּגוֹן הַגִּנּוֹת וְהַמִּרְחָצָאוֹת וְהַשּׁוֹבָכוֹת - הֲרֵי הוּא כְּבָתִּים, שֶׁנֶּאֱמַר:

מתוך מהדורת חזק

"אֲשֶׁר בָּעִיר". אֲבָל הַשָּׂדוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הָעִיר, נִגְאָלִין כְּדִין הַשָּׂדוֹת שֶׁחוּץ לָעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר" - "הַבַּיִת" וְכָל הַדּוֹמֶה לְבַיִת, לֹא הַשָּׂדוֹת.

יב. בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, אֵינוֹ נֶחְלָט בְּכָתֵי עָרֵי חוֹמָה. וִירוּשָׁלַיִם, אֵין הַבַּיִת נֶחְלָט בָּהּ. וּבַיִת הַבָּנוּי בַּחוֹמָה, אֵינוֹ כְּכָתֵי עָרֵי חוֹמָה.

יג. עִיר שֶׁגַּגּוֹתֶיהָ חוֹמָתָהּ, אוֹ שֶׁהַיָּם חוֹמָתָהּ - אֵינוֹ כְּמֻקֶּפֶת.

יד. אֵין הַמָּקוֹם נִקְרָא 'עִיר חוֹמָה' - עַד שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ שָׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת אוֹ יָתֵר, וּבְכָל חָצֵר מֵהֶן שְׁנֵי בָּתִּים אוֹ יָתֵר, וְיַקִּיפוּ אוֹתָן חוֹמָה תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ יִבְנוּ הַחֲצֵרוֹת בְּתוֹכוֹ; אֲבָל מָקוֹם שֶׁיָּשַׁב וְאַחַר כָּךְ הֵקַף, אוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ בּוֹ שָׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָּתִּים - אֵינוֹ עִיר חוֹמָה, אֶלָּא בָּתִּים שֶׁבּוֹ כְּכָתֵי הַחֲצֵרִים.

טו. אֵין סוֹמְכִין אֶלָּא עַל חוֹמָה הַמֻּקֶּפֶת בִּשְׁעַת כִּבּוּשׁ הָאָרֶץ. כֵּיצַד? עִיר שֶׁלֹּא הָיְתָה מֻקֶּפֶת חוֹמָה בְּשָׁעָה שֶׁכָּבַשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָאָרֶץ - אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מֻקֶּפֶת עַתָּה, חֲרֵי הִיא כְּכָתֵי הַחֲצֵרִים; וְעִיר שֶׁהָיְתָה מֻקֶּפֶת חוֹמָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מֻקֶּפֶת עַתָּה, חֲרֵי הִיא כְּמֻקֶּפֶת. וְכֵיוָן שֶׁגָּלוּ בְּחֻרְבָּן רִאשׁוֹן, בָּטְלָה קְדֻשַּׁת עָרֵי חוֹמָה שֶׁהָיוּ בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ. כֵּיוָן שֶׁעָלָה עֶזְרָא בַּבִּיאָה הַשְּׁנִיָּה, נִתְקַדְּשוּ כָּל הֶעָרִים הַמֻּקָּפוֹת חוֹמָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת - מִפְּנֵי שֶׁבִּיאָתָן בִּימֵי עֶזְרָא שֶׁהִיא בִּיאָה שְׁנִיָּה, כְּבִיאָתָן בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ: מַה בִּיאָתָן בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ, מְנוּ שְׁמִטִּין וְיוֹבְלוֹת, וְקִדְּשוּ בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, וְנִתְחַיְּבוּ בְּמַעֲשֵׂר - אַף בִּיאָתָן בִּימֵי עֶזְרָא, מָנוּ שְׁמִטִּין וְיוֹבְלוֹת, וְקִדְּשוּ בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, וְנִתְחַיְּבוּ בְּמַעֲשֵׂר.

טז. וְכֵן לֶעָתִיד לָבוֹא בְּבִיאָה שְׁלִישִׁית, בְּעֵת שֶׁיִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ - יַתְחִילוּ לִמְנוֹת שְׁמִטִּין וְיוֹבְלוֹת, וִיקַדְּשוּ בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה, וְיִתְחַיֵּב כָּל מָקוֹם שֶׁיִּכְבְּשׁוּהוּ בְּמַעֲשְׂרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וֶהֱבִיאַךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ, וִירִשְׁתָּהּ", מֵקִישׁ יְרֻשָּׁתְךָ לִירֻשַּׁת אֲבוֹתֶיךָ - מַה יְרֻשַּׁת אֲבוֹתֶיךָ, אַתָּה נוֹהֵג בְּחִדּוּשׁ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, אַף יְרֻשָּׁתְךָ, אַתָּה נוֹהֵג בָּהּ בְּחִדּוּשׁ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ.

יום חמישי ז' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק יג

א. שֵׁבֶט לֵוִי - אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק בָּאָרֶץ, כְּבָר נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל לִתֵּן לָהֶם עָרִים לָשֶׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶן; וְהֶעָרִים - הֵן שֵׁשׁ עָרֵי הַמִּקְלָט, וַעֲלֵיהֶן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר; וּכְשֶׁמּוֹסִיפִין עָרֵי מִקְלָט אֲחֵרוֹת בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ, הַכֹּל לַלְוִיִּם.

ב. מִגְרְשֵׁי הֶעָרִים, כְּבָר נִתְפָּרְשׁוּ בַּתּוֹרָה שֶׁהֵן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אַמָּה סָבִיב - שֶׁנֶּאֱמַר: "מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה, אֶלֶף אַמָּה סָבִיב", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "וּמַדַּתֶּם מִחוּץ לָעִיר, אֶת פְּאַת קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְגוֹ'" - אֶלֶף הָרִאשׁוֹנוֹת מִגְרָשׁ, וְאַלְפַּיִם שֶׁמּוֹדְדִין חוּץ לַמִּגְרָשׁ לְשָׂדוֹת וּכְרָמִים.

ג. וְנוֹתְנִין לְכָל עִיר, בֵּית קִבּוּרָה חוּץ לִתְחוּם זֶה - שֶׁאֵין קוֹבְרִין מֵתֵיהֶם בִּתְחוּם עָרֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם, וּלְכֹל חַיָּתָם" - לְחַיִּים נִתְּנוּ, לֹא לְקִבּוּרָה.

ד. אֵין עוֹשִׂין בְּעָרֵי הַלְוִיִּם עִיר מִגְרָשׁ, וְלֹא מִגְרָשׁ עִיר, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה, וְלֹא שָׂדֶה מִגְרָשׁ - שֶׁנֶּאֱמַר: "וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם, לֹא יִמָּכֵר";

ה. וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מסורת ממשה רבינו] לָמְדוּ, שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִמָּכֵר", לֹא יִשָּׁנֶה - אֶלָּא הַשָּׂדֶה וְהַמִּגְרָשׁ וְהָעִיר, כָּל אֶחָד מִשְּׁלָשְׁתָּן כְּמוֹת שֶׁהוּא לְעוֹלָם. וְכֵן בִּשְׂאָר עָרֵי יִשְׂרָאֵל - אֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה, וְלֹא מִגְרָשׁ עִיר, וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ;

ו. וְלֹא יִסְתֹּר אָדָם אֶת בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ גִּנָּה, וְלֹא יִטַּע אֶת חֲרָבָתוֹ גִּנָּה; שֶׁלֹּא יַחֲרִיבוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ז. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם שֶׁמָּכְרוּ שָׂדֶה מִשְּׂדוֹת עָרֵיהֶם, אוֹ בַּיִת מִבָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה שֶׁלָּהֶן - אֵין גּוֹאֲלִין כַּסֵּדֶר הַזֶּה, אֶלָּא מוֹכְרִין הַשָּׂדוֹת וַאֲפִלּוּ סָמוּךְ לַיּוֹבֵל, וְגוֹאֲלִין מִיָּד; וְאִם הִקְדִּישׁוּ שָׂדֶה, גּוֹאֲלִין מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ לְאַחַר הַיּוֹבֵל; וְגוֹאֲלִין בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצוּ, אֲפִלּוּ אַחַר כַּמָּה שָׁנִים - שֶׁנֶּאֱמַר: "גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם".

ח. יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִי אִמּוֹ לֵוִי - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל כַּלְוִיִּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ לֵוִי; הוֹאִיל וְהֶעָרִים אוֹ הַשָּׂדוֹת שֶׁל לְוִיִּם, גּוֹאֵל לְעוֹלָם; שֶׁדִּין זֶה תָּלוּי בִּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ, לֹא בַּבְּעָלִים.

ט. וְלֵוִי שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִי אִמּוֹ יִשְׂרָאֵל - אֵינוֹ גּוֹאֵל כַּלְוִיִּם, אֶלָּא כְּיִשְׂרָאֵל; שֶׁלֹּא נֶאֱמַר "גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם", אֶלָּא בְּעָרֵי הַלְוִיִּם.

י. כָּל שֵׁבֶט לֵוִי, מֻזְהָרִין שֶׁלֹּא יִנְחֲלוּ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן. וְכֵן הֵן מֻזְהָרִין, שֶׁלֹּא יִטְּלוּ חֵלֶק בַּבִּזָּה בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹבְשִׁין אֶת הֶעָרִים - שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל שֵׁבֶט לֵוִי, חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל", "חֵלֶק" בַּבִּזָּה, וְ"נַחֲלָה" בָּאָרֶץ; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל, וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם", בַּבִּזָּה. וּכֵן לֵוִי אוֹ כֹּהֵן שֶׁנָּטַל חֵלֶק בַּבִּזָּה, לוֹקֶה; וְאִם נָטַל נַחֲלָה בָּאָרֶץ, מַעֲבִירִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ.

יא. יֵרָאֶה לִי, שֶׁאֵין הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אֲמוּרִים, אֶלָּא בָּאָרֶץ שֶׁנִּכְרַת עָלֶיהָ בְּרִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב, וִירֻשּׁוּהָ בְּנֵיהֶם וְנִתְחַלְּקָה לָהֶם; אֲבָל שְׁאָר כָּל הָאֲרָצוֹת שֶׁכּוֹבֵשׁ מֶלֶךְ מִמַּלְכֵי יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם בְּאוֹתָן הָאֲרָצוֹת וּבְבִזָּתָן, כְּכָל יִשְׂרָאֵל.

יב. וְלָמָּה לֹא זָכָה לֵוִי בְּנַחֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְבִזָּתָהּ עִם אֶחָיו? מִפְּנֵי שֶׁהֻבְדַּל לַעֲבֹד אֶת ה' וּלְשָׁרְתוֹ, וּלְהוֹרוֹת דְּרָכָיו הַיְשָׁרִים וּמִשְׁפָּטָיו הַצַּדִּיקִים לָרַבִּים - שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב, וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל". וּלְפִיכָךְ, הֻבְדְּלוּ מִדַּרְכֵי הָעוֹלָם - לֹא עוֹרְכִין מִלְחָמָה כִּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נוֹחֲלִין, וְלֹא זוֹכִין לְעַצְמָן בְּכֹחַ גּוּפָן; אֶלָּא הֵם חֵיל ה', שֶׁנֶּאֱמַר: "בָּרֵךְ ה' חֵילוֹ", וְהוּא בָּרוּךְ הוּא זוֹכֶה לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲנִי חֶלְקֵךְ וְנַחֲלָתֵךְ".

יג. וְלֹא שֵׁבֶט לֵוִי בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל אִישׁ וָאִישׁ מִכָּל בָּאֵי הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אוֹתוֹ, וְהֵבִינוֹ מַדָּעוֹ לְהִבָּדֵל לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' לְשָׁרְתוֹ וּלְעָבְדוֹ לָדַעַת אֶת ה', וְהָלַךְ יָשָׁר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂהוּ הָאֱלֹהִים, וּפָרַק מֵעַל צַוָּארוֹ עֹל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת הָרַבִּים אֲשֶׁר בִּקְּשׁוּ בְּנֵי הָאָדָם - הֲרֵי זֶה נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, וְיִהְיֶה ה' חֶלְקוֹ וְנַחֲלָתוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים; וְיִזְכֶּה לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה דָּבָר הַמַּסְפִּיק לוֹ, כְּמוֹ שֶׁזָּכָה לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם. הֲרֵי דָּוִד אוֹמֵר: "ה' מְנָת חֶלְקִי וְכוֹסִי - אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי".

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיְּעַן. נִגְמַר סֵפֶר שְׁבִיעִי, בְּעֶזְרַת שַׁדַּי. וּמִנְיַן פְּרָקִים שֶׁל סֵפֶר זֶה, חֲמִשָּׁה וּשְׁמוֹנִים: הִלְכוֹת כִּלְאַיִם, עֲשָׂרָה פְּרָקִים; הִלְכוֹת מַתְּנוֹת עֲנִיִּים, עֲשָׂרָה פְּרָקִים; הִלְכוֹת תְּרוּמוֹת, חֲמִשָּׁה עָשָׂר פְּרָקִים; הִלְכוֹת מַעֲשְׂרוֹת, אַרְבָּעָה עָשָׂר פְּרָקִים; הִלְכוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְנֶטַע רְבָעִי, אַחַד עָשָׂר פְּרָקִים; הִלְכוֹת בִּכּוּרִים וּשְׁאָר מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה שֶׁבַּגְּבוּלִין, שְׁנֵים עָשָׂר פְּרָקִים; הִלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר פְּרָקִים.

בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם.

שַׁאֲלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם, יִשְׁלָיוּ אֹהֲבָיִךְ.

יום שישי ח' סיון ה'תשע"ג

סֵפֶר שְׁמִינִי וְהוּא סֵפֶר עֲבוֹדָה

הִלְכוֹתָיו תֵּשַׁע, וְזֶה הוּא סִדּוּרָן: הִלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה, הִלְכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהָעוֹבְדִים בּוֹ, הִלְכוֹת בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ, הִלְכוֹת אִסּוּרֵי מִזְבֵּחַ, הִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּנוֹת, הִלְכוֹת תְּמִידִין וּמוּסָפִין, הִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, הִלְכוֹת עֲבוֹדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים, הִלְכוֹת מְעִילָה.

הִלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה

יֵשׁ בִּכְלָלָן שֵׁשׁ מִצְוֹת - שָׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשָׁלֹשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לִבְנוֹת מִקְדָּשׁ; (ב) שֶׁלֹּא לִבְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ גָּזִית; (ג) שֶׁלֹּא לַעֲלוֹת עָלָיו בְּמַעֲלוֹת; (ד) לִירְאָה מִן הַמִּקְדָּשׁ; (ה) לִשְׁמֹר אֶת הַמִּקְדָּשׁ סָבִיב; (ו) שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּית שְׁמִירַת הַמִּקְדָּשׁ. וּבֵאוּר מִצְוֹת אֵלּוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ.

פֶּרֶק א

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בֵּית לַה', מוּכָן לִהְיוֹת מַקְרִיבִין בּוֹ הַקָּרְבָּנוֹת, וְחוֹגְגִין אֵלָיו שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ". וּכְבָר נִתְפָּרֵשׁ בַּתּוֹרָה מִשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהָיָה לְפִי שָׁעָה - שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי לֹא בָאתֶם עַד עָתָּה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנַּחֲלָה".

ב. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ, הֶעֱמִידוּ הַמִּשְׁכָּן בַּגִּלְגָּל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁכָּבְשׁוּ וְשֶׁחָלְקוּ. וּמִשָּׁם בָּאוּ לְשִׁילֹה, וּבָנוּ שָׁם בֵּית שֶׁל אֲבָנִים; וּפָרְשׂוּ יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן עָלָיו, וְלֹא הָיְתָה שָׁם תִּקְרָה. וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְתֵשַׁע שָׁנָה עָמַד מִקְדַּשׁ שִׁילֹה. וּכְשֶׁמֵּת עֵלִי - חָרַב, וּבָאוּ לְנֹב וּבָנוּ שָׁם מִקְדָּשׁ; וּכְשֶׁמֵּת שְׁמוּאֵל - חָרַב, וּבָאוּ לְגִבְעוֹן וּבָנוּ שָׁם מִקְדָּשׁ. וּמִגִּבְעוֹן בָּאוּ לְבֵית הָעוֹלָמִים. וִימֵי נֹב וְגִבְעוֹן - שֶׁבַע וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה.

ג. כֵּיוָן שֶׁנִּבְנָה הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם - נֶאֱסְרוּ כָּל הַמְּקוֹמוֹת כֻּלָּן לִבְנוֹת בָּהֶן בַּיִת לַה', וּלְהַקְרִיב בָּהֶן קָרְבָּן; וְאֵין שָׁם בַּיִת לְדוֹרֵי הַדּוֹרוֹת אֶלָּא בִּירוּשָׁלַיִם בִּלְבַד, וּבְהַר הַמּוֹרִיָּה שֶׁבָּהּ - שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר דָּוִד: זֶה הוּא בֵּית ה' הָאֱלֹהִים, וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל", וְאוֹמֵר: "זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד".

ד. בִּנְיָן שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, כְּבָר מְפֹרָשׁ בִּמְלָכִים; וְכֵן בִּנְיָן הֶעָתִיד לִבָּנוֹת - אַף עַל פִּי שֶׁהוּא כָּתוּב בִּיחֶזְקֵאל, אֵינוֹ מְפֹרָשׁ וּמְבֹאָר. וְאַנְשֵׁי בַּיִת שֵׁנִי - כְּשֶׁבָּנוּ בִּימֵי עֶזְרָא - בָּנוּהוּ כְּבִנְיַן שְׁלֹמֹה, וּמֵעֵין דְּבָרִים הַמְפֹרָשִׁים בִּיחֶזְקֵאל.

ה. וְאֵלּוּ הֵם הַדְּבָרִים שֶׁהֵן עִקַּר בְּבִנְיַן הַבַּיִת: עוֹשִׂין בּוֹ קֹדֶשׁ, וְקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים, וְיִהְיֶה לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ מָקוֹם אֶחָד וְהוּא הַנִּקְרָא 'אוּלָם'; וּשְׁלָשְׁתָּן נִקְרָאִין 'הֵיכָל'. וְעוֹשִׂין מְחִצָּה אַחֶרֶת סָבִיב לַהֵיכָל, רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ כְּעֵין קַלְעֵי הֶחָצֵר שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר; וְכָל הַמֵּקָף בִּמְחִצָּה זוֹ שֶׁהוּא כְּעֵין חָצֵר אֹהֶל מוֹעֵד, הוּא הַנִּקְרָא 'עֲזָרָה'. וְהַכֹּל נִקְרָא 'מִקְדָּשׁ'.

ו. וְעוֹשִׂין בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה כֵלִים: מִזְבַּח לְעוֹלָה וְלִשְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת; וְכֶבֶשׁ שֶׁעוֹלִין בּוֹ לַמִּזְבֵּחַ, וּמְקוֹמוֹ לִפְנֵי הָאוּלָם, מָשׁוּךְ לְדָרוֹם; וְכִיּוֹר וְכַנּוֹ, לְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַכֹּהֲנִים יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לָעֲבוֹדָה, וּמְקוֹמוֹ בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, מָשׁוּךְ לְדָרוֹם שֶׁהוּא שְׂמֹאל הַנִּכְנָס לַמִּקְדָּשׁ. וּמִזְבַּח לִקְטֹרֶת, וּמְנוֹרָה, וְשֻׁלְחָן; וּשְׁלָשְׁתָּם בְּתוֹךְ הַקֹּדֶשׁ, לִפְנֵי קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים.

ז. הַמְּנוֹרָה בְּדָרוֹם מִשְּׂמֹאל הַנִּכְנָס, וְשֻׁלְחָן מִיָּמִין שֶׁעָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים; וּשְׁנֵיהֶם בְּצַד קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִבַּחוּץ. וּמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת מָשׁוּךְ מִבֵּין שְׁנֵיהֶם לַחוּץ. וְעוֹשִׂין בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה גְּבוּלִין - 'עַד כָּאן לְיִשְׂרָאֵל', 'עַד כָּאן לַכֹּהֲנִים'; וּבוֹנִים בָּהּ בָּתִּים לִשְׁאָר צָרְכֵי הַמִּקְדָּשׁ, כָּל בֵּית מֵהֶם נִקְרָא 'לִשְׁכָּה'.

ח. כְּשֶׁבּוֹנִין הַהֵיכָל וְהָעֲזָרָה, בּוֹנִין בַּאֲבָנִים גְּדוֹלוֹת; וְאִם לֹא מָצְאוּ אֲבָנִים, בּוֹנִין בִּלְבֵנִים. וְאֵין מְפַצְּלִין אֶת אַבְנֵי הַבִּנְיָן בְּהַר הַבַּיִת, אֶלָּא מְפַצְּלִין אוֹתָן וּמְסַתְּתִין אוֹתָן מִבַּחוּץ, וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אוֹתָן לַבִּנְיָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיַסֵּד הַבַּיִת, אַבְנֵי גָזִית", וְאוֹמֵר: "וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַרְזֶל, לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ".

ט. וְאֵין בּוֹנִין בּוֹ עֵץ בּוֹלֵט כְּלָל, אֶלָּא אוֹ בַּאֲבָנִים אוֹ בִּלְבֵנִים וָסִיד; וְאֵין עוֹשִׂין אַכְסַדְרִיּוֹת שֶׁל עֵץ בְּכָל הָעֲזָרָה, אֶלָּא שֶׁל אֲבָנִים אוֹ לְבֵנִים.

י. וּמְרַצְּפִין כָּל הָעֲזָרָה בַּאֲבָנִים יְקָרוֹת. וְאִם נֶעֱקְרָה אֶבֶן - אַף עַל פִּי שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בִּמְקוֹמָהּ - הוֹאִיל וְנִתְקַלְקְלָה,

מתוך מהדורת חזק

פְּסוּלָה; וְאָסוּר לְכֹהֵן הָעוֹבֵד לַעֲמֹד עָלֶיהָ בִּשְׁעַת הָעֲבוֹדָה, עַד שֶׁתִּקָּבַע בָּאָרֶץ.

יא. וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לְחַזֵּק הַבִּנְיָן וּלְהַגְבִּיהוֹ כְּפִי כֹּחַ הַצִּבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "(וּ)לְרוֹמֵם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וּמְפָאֲרִין אוֹתוֹ וּמְיַפִּין כְּפִי כֹּחָן. וְאִם יְכוֹלִין לָטוּחַ אוֹתוֹ כֻּלּוֹ בְּזָהָב וּלְהַגְדִּיל בְּמַעֲשָׂיו - הֲרֵי זוֹ מִצְוָה.

יב. אֵין בּוֹנִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ בַּלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן" - בַּיּוֹם מְקִימִין, לֹא בַּלַּיְלָה; וְעוֹסְקִין בַּבִּנְיָן מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. וְהַכֹּל חַיָּבִין לִבְנוֹת וּלְסַעֵד בְּעַצְמָם וּבְמָמוֹנָם, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים, כְּמִקְדַּשׁ הַמִּדְבָּר; וְאֵין מְבַטְּלִין תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן לַבִּנְיָן. וְאֵין בִּנְיַן מִקְדָּשׁ דּוֹחֶה יוֹם טוֹב.

יג. הַמִּזְבֵּחַ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֶלָּא בִּנְיַן אֲבָנִים. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה: "מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי" - שֶׁיִּהְיֶה מְחֻבָּר בָּאֲדָמָה; שֶׁלֹּא יִבְנוּהוּ לֹא עַל גַּבֵּי כִּפִּין, וְלֹא עַל גַּבֵּי מְחִלּוֹת; וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁאֵינוֹ רְשׁוּת אֶלָּא חוֹבָה.

יד. כָּל אֶבֶן שֶׁנִּפְגְּמָה כְּדֵי שֶׁתַּחְגֹּר בָּהּ הַצִּפֹּרֶן, כְּסַכִּין שֶׁל שְׁחִיטָה - הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה לַכֶּבֶשׁ וְלַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה'". וּמֵהֵיכָן הָיוּ מְבִיאִין אַבְנֵי מִזְבֵּחַ? מִבְּתוּלַת הַקַּרְקַע - חוֹפְרִין עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְמָקוֹם הַנָּכָר שֶׁאֵינוֹ מְקוֹם עֲבוֹדָה וּבִנְיָן, וּמוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הָאֲבָנִים, אוֹ מִן הַיָּם הַגָּדוֹל, וּבוֹנִין בָּהֶן. וְכֵן אַבְנֵי הַהֵיכָל וְהָעֲזָרוֹת שְׁלֵמוֹת הָיוּ.

טו. וְאַבְנֵי הֵיכָל וַעֲזָרוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ אוֹ שֶׁנִּגְנְמוּ - פְּסוּלוֹת; וְאֵין לָהֶן פִּדְיוֹן, אֶלָּא נִגְנָזִין. כָּל אֶבֶן שֶׁנָּגַע בָּהּ הַבַּרְזֶל - אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִפְגְּמָה - פְּסוּלָה לְבִנְיַן הַמִּזְבֵּחַ וּבִנְיַן הַכֶּבֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ, וַתְּחַלְּלֶהָ". וְהַבּוֹנֶה אֶבֶן שֶׁנָּגַע בָּהּ בַּרְזֶל בַּמִּזְבֵּחַ אוֹ בַּכֶּבֶשׁ - לוֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית"; וְהַבּוֹנֶה אֶבֶן פָּגוּם, עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה.

טז. אֶבֶן שֶׁנִּפְגְּמָה אוֹ שֶׁנָּגַע בָּהּ הַבַּרְזֶל אַחַר שֶׁנִּבְנִית בַּמִּזְבֵּחַ - אוֹתָהּ הָאֶבֶן פְּסוּלָה, וְהַשְּׁאָר כְּשֵׁרוֹת. וּמְלַבְּנִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעֲמַיִם בַּשָּׁנָה, בַּפֶּסַח וּבֶחָג; וּכְשֶׁמְּלַבְּנִין אוֹתוֹ, מְלַבְּנִין אוֹתוֹ בְּמַפָּה, אֲבָל לֹא בְּכָפִיס שֶׁל בַּרְזֶל, שֶׁמָּא יִגַּע בְּאֶבֶן וְיִפְסֹל.

יז. אֵין עוֹשִׂין מַדְרֵגוֹת לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי"; אֶלָּא בּוֹנִין כְּמוֹ תֵּל בִּדְרוֹמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, מִתְמַעֵט וְיוֹרֵד מֵרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ עַד הָאָרֶץ; וְהוּא הַנִּקְרָא 'כֶּבֶשׁ'. וְהָעוֹלֶה בְּמַעֲלוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ, לוֹקֶה. וְכֵן הַנּוֹתֵן אֶבֶן אַחַת מִן הַמִּזְבֵּחַ אוֹ מִכָּל הַהֵיכָל אוֹ מִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, דֶּרֶךְ הַשְּׁחָתָה - לוֹקֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם . .., לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם".

יח. הַמְּנוֹרָה וְכֵלֶיהָ, וְהַשֻּׁלְחָן, וְכֵלָיו, וּמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְכָל כְּלֵי הַשָּׁרֵת - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן אֶלָּא מִן הַמַּתֶּכֶת בִּלְבַד; וְאִם עָשׂוּ אוֹתָן שֶׁל עֵץ אוֹ עֶצֶם אוֹ אֶבֶן אוֹ שֶׁל זְכוּכִית, פְּסוּלִין.

יט. הָיוּ הַקָּהָל עֲנִיִּים, עוֹשִׂין אוֹתָן אֲפִלּוּ שֶׁל בְּדִיל; וְאִם הֶעֱשִׁירוּ, עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁל זָהָב. אֲפִלּוּ הַמִּזְרָקוֹת וְהַשַּׁפּוּדִין וְהַמַּגְרְפוֹת שֶׁל מִזְבַּח הָעוֹלָה, וְהַמִּדּוֹת — אִם [יש כח ויכולת] בַּצִּבּוּר, עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁל זָהָב. אֲפִלּוּ שַׁעֲרֵי הָעֲזָרָה - מְחַפִּין אוֹתָן זָהָב, אִם מָצְאָה יָדָם.

כ. אֵין עוֹשִׂין כָּל הַכֵּלִים מִתְּחִלָּתָן, אֶלָּא לְשֵׁם הַקֹּדֶשׁ; וְאִם נַעֲשׂוּ מִתְּחִלָּתָן לְהֶדְיוֹט, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לְגָבוֹהַּ. וּכְלֵי גָּבוֹהַּ - עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ, רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט; וּמִשֶּׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גָּבוֹהַּ, אֲסוּרִין לְהֶדְיוֹט. אֲבָנִים וְקוֹרוֹת שֶׁחָצָבָן לְשֵׁם בֵּית הַכְּנֶסֶת, אֵין בּוֹנִין אוֹתָן בְּהַר הַבַּיִת.

יום שבת קודש ט' סיון ה'תשע"ג

פֶּרֶק ב

א. הַמִּזְבֵּחַ, מְקוֹמוֹ מְכֻוָּן בְּיוֹתֵר; וְאֵין מְשַׁנִּין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל". וּבַמִּזְבֵּחַ נֶעֱקַד יִצְחָק אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֵךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה", וְנֶאֱמַר: "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת בְּהַר הַמֹּרִיָּה".

ב. וּמָסֹרֶת בְּיַד הַכֹּל, שֶׁהַמָּקוֹם שֶׁבָּנָה בּוֹ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הַמִּזְבֵּחַ בְּגֹרֶן אֲרַוְנָה - הוּא הַמָּקוֹם שֶׁבָּנָה בּוֹ אַבְרָהָם הַמִּזְבֵּחַ וְעָקַד עָלָיו יִצְחָק, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁבָּנָה בּוֹ נֹחַ כְּשֶׁיָּצָא מִן הַתֵּבָה, וְהוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁעָלָיו הִקְרִיב קַיִן וְהֶבֶל, וּבוֹ הִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁנִּבְרָא קָרְבָּן, וּמִשָּׁם נִבְרָא; אָמְרוּ חֲכָמִים: 'אָדָם מִמְּקוֹם כַּפָּרָתוֹ נִבְרָא'.

ג. מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ מְכֻוָּנוֹת הַרְבֵּה, וְצוּרָתוֹ יְדוּעָה אִישׁ מֵאִישׁ. וּמִזְבֵּחַ שֶׁבָּנוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, כְּעֵין מִזְבֵּחַ שֶׁעָתִיד לְהִבָּנוֹת עָשׂוּהוּ; וְאֵין לְהוֹסִיף עַל מִדָּתוֹ, וְלֹא לִגְרֹעַ מִמֶּנָּה.

ד. וּשְׁלֹשָׁה נְבִיאִים עָלוּ עִמָּהֶן מִן הַגּוֹלָה - אֶחָד הֵעִיד לָהֶם עַל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ, וְאֶחָד הֵעִיד לָהֶם עַל מִדּוֹתָיו, וְאֶחָד הֵעִיד לָהֶם שֶׁמַּקְרִיבִין עַל הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה כָּל הַקָּרְבָּנוֹת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם בַּיִת.

ה. מִזְבֵּחַ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, וְשֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, וְשֶׁעָשׂוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, וְשֶׁעָתִיד לֵעָשׂוֹת - כֻּלָּן עֶשֶׂר אַמּוֹת גֹּבַהּ כָּל אֶחָד מֵהֶן; וְזֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה: "שָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ" - מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה בִּלְבַד. וּמִזְבֵּחַ שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, וְכֵן הֶעָתִיד לְהִבָּנוֹת - מִדַּת אָרְכּוֹ וְרָחְבּוֹ, שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אַמּוֹת עַל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אַמּוֹת.

ו. עֶשֶׂר אַמּוֹת שֶׁל גֹּבַהּ הַמִּזְבֵּחַ - מֵהֶן בְּאַמָּה בַּת חֲמִשָּׁה טְפָחִים, וּמֵהֶן בְּאַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים; וּשְׁאָר כָּל אַמּוֹת הַבִּנְיָן, בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְגֹבַהּ כָּל הַמִּזְבֵּחַ, שְׁמוֹנָה וַחֲמִשִּׁים טֶפַח.

ז. וְכָךְ הָיְתָה מִדָּתוֹ וְצוּרָתוֹ: עָלָה חֲמִשָּׁה טְפָחִים, וְכָנַס חֲמִשָּׁה טְפָחִים - זֶה הוּא יְסוֹד; נִמְצָא רֹחַב שְׁלֹשִׁים אַמָּה וּשְׁנֵי טְפָחִים. עָלָה שְׁלֹשִׁים טֶפַח, וְכָנַס חֲמִשָּׁה טְפָחִים - זֶה הוּא סוֹבֵב; נִמְצָא רָחְבּוֹ שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים אַמָּה וְאַרְבָּעָה טְפָחִים, עַל שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים אַמָּה וְאַרְבָּעָה טְפָחִים. וּמִקּוֹם הַקְּרָנוֹת, אַמָּה מִזֶּה וְאַמָּה מִזֶּה סָבִיב; וְכֵן מָקוֹם רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים, אַמָּה סָבִיב;

נִמְצָא מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה, רֹחַב אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים אַמָּה וְאַרְבָּעָה טְפָחִים, עַל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים אַמָּה וְאַרְבָּעָה טְפָחִים.

ח. גֹּבַהּ כָּל קֶרֶן וְקֶרֶן, חֲמִשָּׁה טְפָחִים; וְרִבּוּעַ כָּל קֶרֶן, אַמָּה עַל אַמָּה. וְאַרְבַּע הַקְּרָנוֹת חֲלוּלִין הָיוּ מִתּוֹכָן. וְגֹבַהּ מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה, שְׁמוֹנָה עָשָׂר טֶפַח. נִמְצָא חֲצִי גֹּבַהּ הַמִּזְבֵּחַ, כְּשִׁשָּׁה טְפָחִים מִסּוֹף הַסּוֹבֵב וּלְמַטָּה.

ט. וְחוּט שֶׁל סִקְרָא הָיָה חָגוּר בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, לְהַבְדִּיל בֵּין דָּמִים הָעֶלְיוֹנִים לְדָמִים הַתַּחְתּוֹנִים: וְנִמְצָא גָּבְהוֹ מִן הָאָרֶץ עַד מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה, תֵּשַׁע אַמּוֹת פָּחוֹת טֶפַח; וְזוֹ הִיא צוּרָתוֹ לְפִי מִדּוֹתָיו:

י. יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ לֹא הָיָה מַקִּיף מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו כְּמוֹ הַסּוֹבֵב, אֶלָּא הָיָה הַיְסוֹד מָשׁוּךְ כְּנֶגֶד כָּל רוּחַ צָפוֹן וּמַעֲרָב, וְאוֹכֵל בְּדָרוֹם אַמָּה אַחַת וּבְמִזְרָח אַמָּה אַחַת; וְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית לֹא הָיָה לָהּ יְסוֹד.

יא. וּבְקֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית הָיוּ שְׁנֵי נְקָבִים כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין דַּקִּין; וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'שִׁיתִּין': שֶׁהַדָּמִים יוֹרְדִין בָּהֶן וּמִתְעָרְבִין בָּאַמָּה, וְיוֹצְאִין לְנַחַל קִדְרוֹן.

יב. וּלְמַטָּה בְּרִצְפָּה בְּאוֹתָהּ הַקֶּרֶן - הָיָה מָקוֹם אַמָּה עַל אַמָּה, וְטַבְלָה שֶׁל שַׁיִשׁ וְטַבַּעַת קְבוּעָה בָּהּ, שֶׁבּוֹ יוֹרְדִין לַשִּׁית וּמְנַקִּין אוֹתוֹ, וְזוֹ הִיא צוּרָתוֹ:

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ג'־ט' סיון ה'תשע"ג

יום ראשון ג' סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קעט.

קפ. קפח.

הַמִּצְוָה הַקע"ט — הָאַזְהָרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל אֵיזֶה שֶׁרֶץ שֶׁיִּהְיֶה, בְּלִי יִחוּד (ללא הבדל המין) בֵּין שֶׁרֶץ הָעוֹף בֵּין שֶׁרֶץ הַמַּיִם בֵּין שֶׁרֶץ הָאָרֶץ, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם" (ויקרא יא, מג). זֶה לָאו בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְלוֹקִין עָלָיו, וְהוּא כְּעֵין אִסּוּר כּוֹלֵל. לְפִיכָךְ הָאוֹכֵל דָּבָר מִשֶּׁרֶץ הָאָרֶץ — לוֹקֶה שְׁתַּיִם: אַחַת מִשּׁוּם "וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל" (שם, מא), וְאַחַת מִשּׁוּם "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ". וְכֵן הָאוֹכֵל דָּבָר מִשֶּׁרֶץ הָעוֹף — לוֹקֶה שְׁתַּיִם: אַחַת מִשּׁוּם "שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ" (דברים יד, טו) — (לא תעשה קעו), וְאַחַת מִשּׁוּם "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ". וְאִם אָכַל בַּעַל חַי שֶׁהוּא בְּלִבָּד: אַחַת מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף שֶׁהוּא שֶׁרֶץ הָאָרֶץ וְשֹׁרֵץ עַל הָאָרֶץ, כָּךְ שֶׁהוּא שֶׁרֶץ הָעוֹף וְשֶׁרֶץ הָאָרֶץ — יִהְיֶה חַיָּב עָלָיו אַרְבַּע מַלְקִיּוֹת (רבנו חולק להלן על שיטה זו במנין המלקות). וְאִם נוֹסַף עַל כָּךְ שֶׁהוּא גַּם מִשֶּׁרֶץ הַמַּיִם — יִהְיֶה חַיָּב עָלָיו שֵׁשׁ מַלְקִיּוֹת: הַמַּלְקוּת הַחֲמִישִׁית מִשּׁוּם דָּג טָמֵא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: "מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכֵלוּ" (ויקרא יא, יא) — (לא תעשה קעג), וְהַמַּלְקוּת הַשִּׁשִּׁית מִשּׁוּם "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ", לְפִי שֶׁהוּא כּוֹלֵל גַּם שֶׁרֶץ הַמַּיִם. וְאֵין לָנוּ פָּסוּק לֶאֱסוֹר שֶׁרֶץ הַמַּיִם חוּץ מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ". וּלְפִי הַכְּלָלִים הָאֵלֶּה אָמְרוּ בִּגְמָרָא מַכּוֹת (טז:): "אָכַל פּוֹטִיתָא (שרץ המים. ולהלן מתאר בו רבינו תכונות של שרצים נוספים כדי לקיים מאמר הגמרא לפי שיטתו) — לוֹקֶה אַרְבַּע; נְמָלָה — לוֹקֶה חָמֵשׁ; צִרְעָה — לוֹקֶה שֵׁשׁ". זֶהוּ הַפֵּרוּשׁ שֶׁפֵּרֵשׁ כָּל־מִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי פֵּרוּשׁוֹ אוֹ רָאִיתִי דְּבָרָיו בְּעִנְיָן זֶה שֶׁהוּא: אָכַל פּוֹטִיתָא וְכוּ' (שיטה זו — עליה חולק רבנו — מחייבת מספר מלקות גם מכח לאו אחד — כשהצטרפו כמה איסורים שאצל כל אחד מהם בנפרד היה הלאו האמור קיים. וכמספר האיסורים שהצטרפו — לוקה). וְזֶה פֵּרוּשׁ שֶׁאֵינוֹ נָכוֹן, לֹא יִהְיֶה וְלֹא יִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּהִפּוּךְ הַכְּלָלִים הָאֲמִתִּיִּים הַמְבֹאָרִים בִּלְשׁוֹן הַתַּלְמוּד. וְהוּא: שֶׁאִם תִּתְבּוֹנֵן בְּמַה שֶׁהִקְדַּמְנוּ כָּאן תִּמְצָא שֶׁחִיְּבוּ שָׁלֹשׁ מַלְקִיּוֹת מִלָּאו אֶחָד וְהוּא: "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ". וּכְבָר נִתְבָּאֵר בִּטּוּל דָּבָר זֶה, וְשֶׁאֵין לוֹקִין שְׁתֵּי מַלְקִיּוֹת עַל לָאו אֶחָד בְּשׁוּם פָּנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בִּגְמָרָא חֵלִין (קב:): וּכְבָר הִקְדַּמְנוּ כְּלָל זֶה וּבֵאַרְנוּהוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וְיָבוֹאוּ לְךָ מִמֶּנּוּ דֻּגְמָאוֹת לְקַמָּן (לא תעשה קצה, שיח־ט).

וְהַדָּבָר הַנָּכוֹן שֶׁלֹּא תִסְתַּפֵּק בּוֹ וְלֹא תִשְׁתַּבֵּשׁ הוּא: שֶׁהָאוֹכֵל בַּעַל חַי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ שֶׁרֶץ הָעוֹף וְשֶׁרֶץ הַמַּיִם וְשֶׁרֶץ הָאָרֶץ — לוֹקֶה שָׁלֹשׁ בִּלְבָד: אַחַת מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף שֶׁנִּתְבָּאֵר בּוֹ הַלָּאו, וְאַחַת מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָאָרֶץ שֶׁגַּם בּוֹ נִתְבָּאֵר הַלָּאו, וְאַחַת מִשּׁוּם "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם", שֶׁגַּם שֶׁרֶץ הַמַּיִם נֶאֱסַר בִּכְלַל "כָּל־שֶׁרֶץ", וְהוּא אָמְרוֹ: "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ". וְאִם אָכַל שֶׁרֶץ הָאָרֶץ בִּלְבָד — לוֹקֶה אַחַת מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָאָרֶץ. וְכָךְ גַּם עַל שֶׁרֶץ הָעוֹף — אַחַת מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף. וְכָךְ עַל שֶׁרֶץ הַמַּיִם לְבַדּוֹ — אַחַת מִשּׁוּם "אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ". וּמֵחֲמַת שֶׁלָּאו זֶה כּוֹלֵל שֶׁרֶץ הָאָרֶץ לֹא יִלְקֶה עַל שֶׁרֶץ הָאָרֶץ שְׁתַּיִם, לְפִי שֶׁאֲפִלּוּ בָּאוּ לָנוּ אֶלֶף לָאוִין מְפֹרָשִׁים כֻּלָּם בְּ"שֶׁרֶץ הָאָרֶץ" — אֵינוֹ לוֹקֶה עֲלֵיהֶן אֶלָּא מַלְקוּת אַחַת, לְפִי שֶׁכֻּלָּם נִכְפְּלוּ בְּעִנְיָן אֶחָד בְּעַצְמוֹ, וַאֲפִלּוּ אָמַר:

מתוך מהדורת חזק

"שֶׁרֶץ הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּ", "שֶׁרֶץ הָאָרֶץ לֹא תֹאכַל",
"שֶׁרֶץ הָאָרֶץ לֹא יֵאָכֵל", כָּךְ אֶלֶף פְּעָמִים — לֹא יִתְחַיֵּב
עָלָיו אֶלָּא מַלְקוּת אֶחָת. הֵאֵם רָאִיתָ שֶׁאֵלֶּה שֶׁקִּבְּעוּ
אֶת־הַכְּלָל הַמְשֻׁבָּשׁ הַזֶּה סוֹבְרִים שֶׁהַלּוֹבֵשׁ שַׁעְטְנֵז לוֹקֶה
שְׁתַּיִם כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ בּוֹ שְׁנֵי לָאוִין (ויקרא יט, יט. דברים כב,
יא). מִפֹּרָשִׁים? לֹא רָאִיתִי שֶׁהֵם סוֹבְרִים כֵּן אֶלָּא זֶה הָיָה
מוּזָר בְּעֵינֵיהֶם אִלּוּ אָמְרוּ מִי שֶׁהוּא, וְאֵין דִּבְרֵיהֶם מוּזָרִים
בְּעֵינֵיהֶם בְּאָמְרָם שֶׁשֶּׁרֶץ הָאָרֶץ אוֹ שֶׁרֶץ הָעוֹף לוֹקִין עָלָיו
שְׁתַּיִם: אַחַת מֵחֲמַת הַלָּאוּ הַמְפֹרָשׁ בּוֹ וְאַחַת מִשּׁוּם
"אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ". וְזֶה בָּרוּר
בְּתַכְלִית עַד שֶׁלֹּא יֵעָלֵם אֲפִלּוּ מִן־הַחֵרְשִׁים וְהָאִלְּמִים.
אֶחָזוֹר לְהַשְׁלִים אֶת־הָעִנְיָן שֶׁהִתְחַלְתִּי לְבָאֲרוֹ וְאֹמַר
(לשיטת רבינו כדי להוסיף לאו, כל לאו צריך להיות מכוון
ל"חלק" או "תוספת" של תכונה. לולא כן הרי זה כפילות שאין
לוקין (לשיטת רבינו) יותר מפעם אחת על אותו חלק של
איסור. והדברים הבאים הם הקדמה לפירוש רבינו
במאמר הגמרא): שֶׁאִם אֵרַע שֶׁנִּתְהַוֶּה חַי בְּאֵיזֶה זֶרַע מִן
הַזְּרָעִים אוֹ בִּפְרִי מִן הַפֵּרוֹת וְיָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, אַף־עַל־
פִּי שֶׁלֹּא נָגַע בִּפְנֵי הָאֲדָמָה — חֲרֵי הָאוֹכְלוֹ חַיָּב מַלְקוּת
אַחַת, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לָאו בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ
בַּמִּצְוָה שֶׁקֹּדְמָה לָזוֹ (לא תעשה קעח), וְאִם רָחַשׁ עַל פְּנֵי
הָאָרֶץ וְרָמַשׁ בָּהּ ("רמש" הוא איסור מיוחד בשרץ שאינו
מוליד) — חַיָּב עַל אֲכִילָתוֹ שְׁתַּיִם: אַחַת מִשּׁוּם: "לְכָל־
הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם" (שם,
מב) — (לא תעשה קעח), וְאַחַת מִשּׁוּם: "וְלֹא תְטַמְּאוּ
אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ" (ויקרא שם,
מד) — (לא תעשה קעז), ["וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ
שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל" (שם, מא)] וְאִם אֵרַע נוֹסָף לָאֵלּוּ
[שֶׁלֹּא יִהֵא] שֶׁיִּהֵא פּוֹרֶה וְרוֹבֶה — חַיָּב עָלָיו שָׁלֹשׁ
מַלְקִיּוֹת: הַשְּׁתַּיִם שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְעֵיל, וּשְׁלִישִׁית מִשּׁוּם:
"וְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֵאָכֵל" (שם)
— (לא תעשה קעו) ["וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־
הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ" (שם, מב)], וְאִם נוֹסַף לְכָךְ שֶׁיִּהֵא
מְעוֹפֵף יִתְחַיֵּב עָלָיו מַלְקוּת רְבִיעִית מִשּׁוּם: "כָּל־שֶׁרֶץ
הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵל" (דברים יד, יט) — (לא
תעשה קעה) וְאִם נוֹסַף לְכָךְ שֶׁיִּהֵא שׁוֹחֶה בַּמַּיִם עִם שֶׁהוּא
מְעוֹפֵף, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים תָּמִיד בְּמִינִים רַבִּים — יִתְחַיֵּב
עָלָיו חָמֵשׁ מַלְקִיּוֹת, מַלְקוּת חֲמִישִׁית זוֹ מִשּׁוּם: שֶׁרֶץ
הַמַּיִם, שֶׁבָּא לָאו הַכּוֹלְלוֹ וְהוּא אָמְרוֹ: "אַל־תְּשַׁקְּצוּ
אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם" (שם,
מג) — (לא תעשה הנוכחי). וְאִם נוֹסַף לְכָךְ שֶׁיִּהֵא חַי זֶה
בְּעַצְמוֹ הַמִּתְהַוֶּה מִן הָאוֹכֵל גַּם עוֹף — יִתְחַיֵּב בְּמַלְקוּת
שִׁשִּׁית מִשּׁוּם: "וְאֶת־אֵלֶּה תְּשַׁקְּצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ"
(שם, יג) — (לא תעשה קעד). וְאַל תִּתַּמָּה עַל כָּךְ שֶׁיִּתְהַוֶּה
עוֹף מֵעִפּוּשׁ הַפֵּרוֹת, לְפִי שֶׁאָנוּ רוֹאִים לְעִתִּים קְרוֹבוֹת
עוֹפוֹת מִתְהַוִּים מִן־הָעִפּוּשִׁים וְהֵם יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִן הָאֱגוֹז
הַקָּטָן וְאַל תִּתְפַּלֵּא עַל שֶׁמִּין אֶחָד בְּעַצְמוֹ הוּא עוֹף טָמֵא
וְהוּא שֶׁרֶץ הָעוֹף — כִּי אֵין זֶה דָּבָר רָחוֹק, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ
תְּכוּנוֹת הָעוֹף וּפְעֻלּוֹתָיו וּתְכוּנוֹת שֶׁרֶץ הָעוֹף. הֲלֹא תִּרְאֶה
פֵּרוּשֵׁי כָּל־הָרִאשׁוֹנִים שֶׁמָּנוּ בִּכְלַל אֵלּוּ הַשֵּׁשׁ מַלְקִיּוֹת דָּג
טָמֵא וְשֶׁרֶץ הַמַּיִם, וְזֶה נָכוֹן וְלֹא אַכְחִישֶׁנּוּ, לְפִי שֶׁאֶפְשָׁר
שֶׁיִּהְיֶא דָּג וְיִהְיֶה שֶׁרֶץ הַמַּיִם, כָּךְ גַּם־כֵּן יִהְיֶה עוֹף וְיִהְיֶה
שֶׁרֶץ הָעוֹף, וְזֶהוּ הַפּוֹטִיתָא, שֶׁהָיָה עוֹף וְשֶׁרֶץ הָעוֹף וְשֶׁרֶץ
הָאָרֶץ וְשֶׁרֶץ הַמַּיִם — וּלְפִיכָךְ חַיָּבִין עָלָיהָ אַרְבַּע,
וְהַנִּמְלָה לוֹקֶה עָלֶיהָ חָמֵשׁ. וּנְמָלָה זוֹ הָאֲמוּרָה, הִיא
הַנִּמְלָה הַמְעוֹפֶפֶת הַמִּתְהַוָּה מֵעִפּוּשׁ הַפֵּרוֹת שֶׁאֵינָהּ פּוֹרָה
וְרוֹבָה — חַיָּב עָלֶיהָ אַחַת מִשּׁוּם: שֶׁרֶץ שֶׁפֶּרֵשׁ מִן־הָאֹכֶל
(לא תעשה קעח), וְאַחַת מִשּׁוּם: שׁוֹרֵץ עַל הָאָרֶץ (לא
תעשה קעו), וְאַחַת מִשּׁוּם: רוֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ (לא תעשה
קעז), וְאַחַת מִשּׁוּם: שֶׁרֶץ הָעוֹף (לא תעשה קעה), וְאַחַת
מִשּׁוּם: שֶׁרֶץ הַמַּיִם (לא תעשה קעט) וְהַצְּרָעָה שֶׁגַּם הִיא
מִתְהַוָּה מִן־הָעִפּוּשׁ, נוֹסַף בָּהּ עַל אֵלּוּ שֶׁהִיא עוֹף וְשֶׁרֶץ
הָעוֹף. וְאֵין מִן הַנִּמְנָע שֶׁתִּתְהַוֶּה הַצְּרָעָה אוֹ הַנִּמְלָה
וְזוּלָתָן מִמִּינֵי הַמְעוֹפְפִים וְהַשּׁוֹרְצִים מִן־הָעִפּוּשִׁים וּבְתוֹךְ
הַפֵּרוֹת אֶלָּא אֵצֶל הֶהָמוֹן, שֶׁאֵין לָהֶם יְדִיעָה בְּמַדְעֵי
הַטֶּבַע, אֶלָּא מְדַמִּים שֶׁכָּל־מִין אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְהַוֶּה דָּבָר
מִמֶּנּוּ אֶלָּא מִזָּכָר וּנְקֵבָה כֵּיוָן שֶׁהֵם רוֹאִים שֶׁהַדָּבָר כָּךְ עַל
הָרֹב. וּזְכוֹר כְּלָלִים אֵלּוּ וְהָבֵן עִנְיָן זֶה, לְפִי שֶׁהוּא דָּבָר
דָּבֵר עַל אָפְנָיו (משלי כה, יא). וּכְבָר בֵּאַרְתִּי לְךָ אֶת
הָעִנְיָנִים שֶׁבָּהֶם תִּבְחוֹן וְתֹאמַר: בַּעַל חַי זֶה חַיָּבִים עַל
אֲכִילָתוֹ כָּךְ וָכָךְ מַלְקִיּוֹת, וְזֶה אֵין חַיָּבִין עָלָיו אֶלָּא כָּךְ
וָכָךְ. וּמִן הַלְּשׁוֹנוֹת הָאֵלֶּה יִתְבָּאֵר לְךָ שֶׁהָאוֹכֵל בַּעַל חַי
שָׁלֵם אֵין חוֹשְׁשִׁין לְשִׁעוּרוֹ וְאֵין אוֹמְרִים בּוֹ "כְּזַיִת", אֶלָּא
אֲפִלּוּ אוֹכֵל יַתּוּשׁ — לוֹקֶה שָׁלֹשׁ: מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ,
וּמִשּׁוּם רוֹמֵשׂ, וּמִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף. וְאָמְרוּ עוֹד (מכות טז.):
הַמַּשְׁהֶה נִקְבָיו — עוֹבֵר מִשּׁוּם: אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־
נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְכֵן מַאן דְּשָׁתֵי מַיָּא (השותה מים) בְּקַרְנָא
דְּאֵמְנָא, וְהוּא כְּלִי שֶׁל מַקִּיז דָּם — עוֹבֵר מִשּׁוּם:
אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְהוּא הַדִּין בַּאֲכִילַת הַלִּכְלוּכִים
וּדְבָרִים הַמְּאוּסִים וּשְׁתִיַּת דְּבָרִים הַמְגֹעָלִים, שֶׁנֶּפֶשׁ רֹב
בְּנֵי אָדָם קֵהָה מֵהֶם — כָּל־זֶה מֻזְהָרִים עָלָיו, אֲבָל אֵין
חַיָּבִים עָלָיו, מַלְקוּת, לְפִי שֶׁפְּשָׁטֵיהּ דִּקְרָא אֵינוֹ אֶלָּא
בְּשֶׁרֶץ בִּלְבָד: אֲבָל מַכִּין אוֹתוֹ עַל אֵלּוּ מַכַּת מַרְדּוּת. הִנֵּה
נִתְבָּאֵר לְךָ מִכָּל־מַה־שֶּׁהִקְדַּמְנוּ שֶׁפָּסוּק זֶה, שֶׁהוּא "אַל־
תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם", לָמַדְנוּ מִמֶּנּוּ אִסּוּר שֶׁרֶץ הַמַּיִם
בִּלְבַד, שֶׁלֹּא בָּא עָלָיו לָאו מְיֻחָד חוּץ מִזֶּה. וְהָבֵן זֹאת.

הַמִּצְוָה הַמַּשְׁלִימָה מֵאָה וּשְׁמֹנִים — הָאַזְהָרָה
שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל אֶת הַמֵּתָה, וְהוּא אָמְרוֹ: "לֹא תֹאכְלוּ
כָּל־נְבֵלָה" (דברים יד, כא) וְהָאוֹכֵל מִבְּשַׂר נְבֵלָה כְּזַיִת — לוֹקֶה.

הַמִּצְוָה הַקפ"ח — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל בְּשַׂר
שׁוֹר הַנִּסְקָל (בעל חי שחייב סקילה, כגון שהרג אדם) וַאֲפִלּוּ

נִשְׁחַט קֹדֶם סְקִילָתוֹ, לְפִי שֶׁמִּשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ נֶאֱסַר בַּאֲכִילָה אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּשְׁחַט שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא יֵאָכֵל אֶת־בְּשָׂרוֹ" (שמות כא, כח). וּלְשׁוֹן הַמְּכִלְתָּא (פרשת משפטים): "שׁוֹר שֶׁיָּצָא לְסָקֵל וְקָדְמוּ הַבְּעָלִים וּשְׁחָטוּהוּ — בְּשָׂרוֹ אָסוּר בַּאֲכִילָה", לְכָךְ נֶאֱמַר: "וְלֹא יֵאָכֵל אֶת־בְּשָׂרוֹ". וְהָאוֹכֵל מִבְּשָׂרוֹ כְּזַיִת — לוֹקֶה.

יום שני ד' סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קפא. קפב.

קפד. קפה. קפג.

הַמִּצְוָה הַקפ"א — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכֹל אֶת־הַטְּרֵפָה, וְהוּא אָמְרוֹ: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ" (שמות כב, ל), פְּשַׁט הַכָּתוּב הוּא בְּמַה־שֶּׁהֻזְכִּירוּ בַּמְּכִלְתָּא (פרשת משפטים שם), וְהוּא אָמְרָם: "דִּבֵּר הַכָּתוּב בַּהֹוֶה (כתב "שדה" מפני שהוא המציאותי ביותר), מְקוֹם שֶׁרֹב הַבְּהֵמוֹת (דרכם) לְהִטָּרֵף": אֲבָל בָּא בְּקַבָּלָה (חולין סח.) שֶׁיֵּשׁ לְפָסוּק זֶה גַּם בֵּאוּר (בעל משמעות הלכתית) וְכָךְ הוּא: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה" הוּא — וּלְפִיכָךְ לֹא תֹּאכְלֶנּוּ. כַּוָּנָתָם בָּזֶה, שֶׁכָּל־בָּשָׂר כֵּיוָן שֶׁיָּצָא חוּץ לִמְחִיצָתוֹ נַעֲשָׂה כִּטְרֵפָה, כְּגוֹן בְּשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים אִם יָצָא חוּץ לָעַזָּרָה, אוֹ בְּשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים אִם יָצָא חוּץ לַחוֹמָה, אוֹ בְּשַׂר הַפֶּסַח אִם יָצָא חוּץ לַחֲבוּרָה, אוֹ אִם הוֹצִיא הָעֵבֶר אֶת־יָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּפֶרֶק ד' מֵחֻלִּין (סח.) — שֶׁכָּל־סוּגֵי בָּשָׂר אֵלּוּ נִקְרָאִים: טְרֵפָה, וְהָאוֹכֵל מֵהֶם כְּזַיִת לוֹקֶה מִן־הַתּוֹרָה וְכֵן גַּם בָּשָׂר מִן־הַחַי נִקְרָא: טְרֵפָה וְהָאוֹכְלוֹ — לוֹקֶה. וּבִגְמָרָא חֻלִּין (קב:) אָמְרוּ: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ — זֶה בָּשָׂר מִן־הַחַי וּבָשָׂר מִן־הַטְּרֵפָה". וּכְבָר נִכְפַּל הַלָּאו בְּמִצְוָה זוֹ עִם שֶׁלְּפָנֶיהָ (לא תעשה קפ) גַּם בַּכֹּהֲנִים, וְהוּא אָמְרוֹ בַּכֹּהֲנִים: "נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה־בָהּ" (ויקרא כב, ח), וְכָפַל בָּהֶם לָאו זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהַכָּתוּב צִוָּה אוֹתָם לֶאֱכוֹל חַטָּאת הָעוֹף וְהִיא הַמְּלִיקָה (שנמלק ראשה בצפורן), וְהַמְּלִיקָה בְּלִי סָפֵק בַּחֻלִּין אֵינָהּ שְׁחִיטָה אֶלָּא נְבֵלָה; וְהָיָה עוֹלֶה בְּדַעְתֵּנוּ שֶׁמַּתֶּרֶת לָהֶם אֲכִילַת הַמְּלִיקָה אֲפִלּוּ בְּחֻלִּין וְהוּא הַדִּין לְכָל־שְׁחִיטָה פְּסוּלָה, לְפִיכָךְ בֵּאֵר שֶׁהֵם נִשְׁאָרִים בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל בָּאַזְהָרָה מִלֶּאֱכוֹל נְבֵלָה וּטְרֵפָה, וְכָךְ פֵּרְשׁוּ חֲכָמִים נוֹסָף עַל דִּין אַחֵר שֶׁהֵעִירוּ עָלָיו מִפָּסוּק זֶה, שֶׁאֵין מֵעִנְיַן מַאֲמָרֵנוּ זֶה לְהַזְכִּירוֹ (דינים נוספים לגבי טומאה בחולין ק: ובנדה מב:). אֲבָל הַבְּהֵמָה אוֹ הַחַיָּה שֶׁנּוֹלְדוּ בָהֶן אַחַת הַטְּרֵפוֹת שֶׁנִּלְמְדוּ בְּאַחַת הַמִּדּוֹת (שהתורה נדרשת בהן, וטרפה דרבנן) הֲרֵי אֲכִילָתָהּ אֲסוּרָה, אֲפִלּוּ נִשְׁחֲטָה כָּרָאוּי, וְהַשּׁוֹחֲטָהּ שְׁחִיטָה כְּשֵׁרָה וְאָכַל מִבְּשָׂרָהּ — לוֹקֶה מִדְּרַבָּנָן (וחזר בו הרמב"ם בספר היד). וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ לְךָ הַטְּרֵפוֹת בְּפֶרֶק ג' מֵחֻלִּין. וּבְפֶרֶק זֶה וְגַם בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן דְּמַכּוֹת וּבְפֶרֶק א' מִבְּכוֹרוֹת נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי תֵּשַׁע מִצְוֹת אֵלּוּ שֶׁקָּדְמוּ לְמִצְוָה זוֹ (לא תעשה קעא־קפא).

הַמִּצְוָה הַקפ"ב — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל אֵבֶר מִן הַחַי, וְהוּא שֶׁנִּחְתּוֹךְ מִמֶּנּוּ אֵבֶר (שלם) כְּשֶׁהוּא חַי וְנֹאכַל מֵאוֹתוֹ הָאֵבֶר כִּבְרִיָּתוֹ (כשהוא מכיל גם גידים ועצמות — למרות שבשאר איסורים לא מצטרפים לבשר) כְּזַיִת, וַאֲפִלּוּ הָיָה בּוֹ בָּשָׂר כָּל־שֶׁהוּא — הָאוֹכְלוֹ לוֹקֶה. וְהָאַזְהָרָה עַל כָּךְ הִיא אָמְרוֹ: "וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר" (דברים יב, כג), וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת ראה שם): "לֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר — זֶה אֵבֶר מִן־הַחַי". וְכָךְ נִתְבָּאֵר בִּגְמָרָא חֻלִּין (קב:), וְשָׁם אָמְרוּ: "אָכַל אֵבֶר מִן־הַחַי וּבָשָׂר מִן־הַחַי — חַיָּב שְׁתַּיִם". פֵּרוּשׁוֹ: לְפִי שֶׁהֵם שְׁנֵי לָאוִין. הַלָּאו הָאֶחָד: "לֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר" שֶׁהוּא אִסּוּר הָאֵבֶר, וְהַלָּאו הַשֵּׁנִי: "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ" שֶׁהוּא אִסּוּר בָּשָׂר מִן־הַחַי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּנוּ (לא תעשה קפא). וּכְבָר נִכְפַּל הַלָּאו בְּעִנְיָן זֶה בְּלָשׁוֹן אַחֵר וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה לְנֹחַ בְּאָסְרוֹ עָלָיו אֵבֶר מִן־הַחַי: "אַךְ־בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ" (בראשית ט, ד).

הַמִּצְוָה הַקפ"ד — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל אֶת־הַדָּם, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ" (ויקרא ז, כו). וּכְבָר נִכְפַּל בּוֹ הַלָּאו כַּמָּה פְּעָמִים. וּפֹרֵשׁ שֶׁהוּא בְּכָרֵת וְאָמַר: "כָּל־אֹכְלָיו יִכָּרֵת" (שם יז, יד). אִם הוּא מֵזִיד: וְאִם הוּא שׁוֹגֵג — מֵבִיא חַטָּאת קְבוּעָה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ה' מִכְּרֵתוֹת.

הַמִּצְוָה הַקפ"ה — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל חֵלְבֵי בְּהֵמָה טְהוֹרָה אָמַר יִתְעַלֶּה: "כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ" (שם ז, כג), וְגַם בָּזֶה נִכְפַּל הַלָּאו וְעָנַשׁ בּוֹ בְּפֵרוּשׁ כָּרֵת בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? אִם הוּא מֵזִיד: וְאִם הוּא שׁוֹגֵג — חַיָּב חַטָּאת קְבוּעָה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ז' מֵחֻלִּין (צג.).

הַמִּצְוָה הַקפ"ג — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל גִּיד הַנָּשֶׁה, וְהוּא אָמְרוֹ: "עַל־כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשֶׁה" (בראשית לב, לג): וְהָאוֹכְלוֹ כֻּלּוֹ, וַאֲפִלּוּ הוּא כָּל־שֶׁהוּא, אוֹ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ כְּזַיִת — לוֹקֶה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ז' מֵחֻלִּין.

יום שלישי ה' סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קפז. קפו.

קפט. קצ. קצא. קצב.

הַמִּצְוָה הַקפ"ז — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל בָּשָׂר בְּחָלָב, וְהוּא אָמְרוֹ עוֹד (בנוסף לשמות כג): "לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" (שמות לד, כז) בְּפַעַם שְׁנִיָּה — שֶׁהַכַּוָּנָה בּוֹ אִסּוּר הָאֲכִילָה. וּבִגְמָרָא חֻלִּין (קיד.) אָמְרוּ: בָּשָׂר בְּחָלָב לוֹקֶה עַל בִּשּׁוּלוֹ וְלוֹקֶה עַל אֲכִילָתוֹ. וּבִגְמָרָא מַכּוֹת (כא:) אָמְרוּ: "הַמְבַשֵּׁל גִּיד הַנָּשֶׁה בְּחָלָב בְּיוֹם טוֹב וַאֲכָלוֹ — לוֹקֶה חָמֵשׁ מַלְקִיּוֹת: לוֹקֶה מִשּׁוּם אוֹכֵל גִּיד, וְלוֹקֶה

מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל גִּיד (שאסור באכילה — והרי זה בשול שלא לצורך ביום־טוב), וְלוֹקֶה מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל בָּשָׂר בְּחָלָב, וְלוֹקֶה מִשּׁוּם אוֹכֵל בָּשָׂר בְּחָלָב, וְלוֹקֶה מִשּׁוּם הַבְעָרָה". וְשָׁם אָמְרוּ: "אַפִּיק (השמט, מן המנין) הַבְעָרָה וְעַיֵּל (והכנס, צרף למנין) עֲצֵי הֶקְדֵּשׁ", וְאַזְהַרְתִּיהּ מֵהָכָא: "וַאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא־תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם" (דברים יב, ג־ד). וּבִגְמָרָא חֵלִין (שם) אָמְרוּ: "לְהָכִי אַפְּקֵהּ רַחֲמָנָא לַאֲכִילָה בִּלְשׁוֹן בִּשּׂוּל (לכך התבטאה התורה באסור האכילה בלשון של בשול), כִּי הֵיכִי דְּאַבִּשּׂוּל לָקֵי אַאֲכִילָה נַמִּי לָקֵי" (ללמד שכשם שלוקה על הבישול כך לוקה על האכילה). וּבְפֶרֶק ב' מִפְּסָחִים (כה.) אָמְרוּ עַל בָּשָׂר בְּחָלָב: "לְהָכִי לָא כְּתַב בֵּיהּ רַחֲמָנָא אֲכִילָה בְּגוּפוֹ (ולומדים זאת ממקום אחר). לְמֵימְרָא (ללמדנו) שֶׁלּוֹקִין עָלָיו אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ הֲנָאָתוֹ". וּזְכוֹר זֹאת. וְכָאן רָאוּי לִי לְהָעִיר עַל כְּלָל גָּדוֹל שֶׁעֲדַיִן לֹא הִזְכַּרְתִּיו וְהוּא, שֶׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" נִכְפָּל בַּתּוֹרָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים (שמות כד, יט. לד, כו. דברים יד, כא). וְאָמְרוּ מַעְתִּיקֵי הַשְּׁמוּעָה שֶׁכָּל־לָאו מֵהֶם יֵשׁ בּוֹ (משמע) לְעִנְיָן נִפְרָד. אָמְרוּ (מכילתא פרשת משפטים): "חַד לְאִסּוּר אֲכִילָה וְחַד לְאִסּוּר הֲנָאָה וְחַד לְאִסּוּר בִּשּׂוּל". וְאֶפְשָׁר לַמַּקְשֶׁה לְהַקְשׁוֹת עָלַי וְלוֹמַר: לָמָּה מָנִיתָ אִסּוּר אֲכִילָתוֹ וְאִסּוּר בִּשּׂוּלוֹ שְׁתֵּי מִצְוֹת וְלֹא מָנִיתָ אִסּוּר הֲנָאָתוֹ מִצְוָה שְׁלִישִׁית? יֵדַע הַמַּקְשֶׁה שֶׁאִסּוּר הֲנָאָה אֵין רָאוּי לִמְנוֹתוֹ מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, לְפִי שֶׁהוּא וְאִסּוּר אֲכִילָה עִנְיָן אֶחָד כֵּיוָן שֶׁהָאֲכִילָה מִין מִמִּינֵי (אחד מדרכי) הַהֲנָאָה. לְפִי שֶׁאָמְרוּ יִתְעַלֶּה בְּאֵיזֶה דָּבָר שֶׁלֹּא יֵאָכֵל אֵינוֹ אֶלָּא דֵּגֶמָא מִדֵּגְמוֹת הַהֲנָאָה, וְהַכַּוָּנָה שֶׁאֵין נֶהֱנִין בּוֹ לֹא בַּאֲכִילָה וְלֹא בְּזוּלָתָהּ, וְהוּא אָמְרָם (פסחים כא.): "כָּל־מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תֹאכַל, לֹא תֹאכְלוּ — אֶחָד אִסּוּר אֲכִילָה וְאֶחָד אִסּוּר הֲנָאָה בְּמַשְׁמַע, עַד שֶׁיְּפָרֵט לְךָ הַכָּתוּב (שמותר בהנאה) כְּדֶרֶךְ שֶׁפֵּרֵט בַּנְּבֵלָה" שֶׁנִּתְבָּאֵר הֶתֵּר הַהֲנָאָה בָּהּ, וְהוּא אָמְרוּ: "לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי" (שם יד, כא). וּלְפִי הַכְּלָל הַזֶּה אֵין רָאוּי לִמְנוֹת אִסּוּר אֲכִילָה וְאִסּוּר הֲנָאָה שְׁתֵּי מִצְוֹת, וְאִלּוּ מָנִינוּ אוֹתָם שְׁתֵּי מִצְוֹת בְּבָשָׂר בְּחָלָב כִּי אָז הָיִינוּ חַיָּבִים לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם בְּחָמֵץ וּבְעָרְלָה וּבְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, שֶׁיְּהֵא בְּכָל־אֶחָד מֵאֵלּוּ אַרְבַּע מִצְוֹת, אִסּוּר הֲנָאָה מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. וְכֵיוָן שֶׁנָּפַל בְּאֵלּוּ וְלֹא נִמְנֶה אֶלָּא הַלָּאו שֶׁבָּא בְּאִסּוּר אֲכִילָתָם בִּלְבַד וּבִכְלָל זֶה אִסּוּר הֲנָאָה כְּפִי הָעִקָּר שֶׁאָמַרְנוּ — כָּךְ נָפַל גַּם בְּבָשָׂר בְּחָלָב. נִשְׁאֲרָה כָּאן שְׁאֵלָה אַחַת בִּלְבַד וְהִיא, שֶׁאֶפְשָׁר לָאוֹמֵר לוֹמַר: כֵּיוָן שֶׁאִסּוּר הֲנָאָה מוּבָן מֵאִסּוּר אֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם, אִם כֵּן לָמָּה הַצְּרָךְ הַכָּתוּב לְלָאוּ שְׁלִישִׁי בְּבָשָׂר בְּחָלָב כְּדֵי לֶאֱסוֹר הֲנָאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ? הִתְשׁוּבָה לָזֶה: שֶׁהַצְּרָךְ לְכָךְ כֵּיוָן שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּבָשָׂר בְּחָלָב לְשׁוֹן "לֹא תֹאכַל" שֶׁמִּמֶּנּוּ תֵּאָסֵר הָאֲכִילָה וְהַהֲנָאָה, וּלְפִיכָךְ הַצְּרַךְ לִכְפּוֹל לָאוּ אֶחָד לְאִסּוּר הֲנָאָה. וּכְבָר הִזְכַּרְנוּ הַטַּעַם שֶׁבִּגְלָלוֹ לֹא כָּתַב רַחֲמָנָא אֲכִילָה בְּבָשָׂר בְּחָלָב, לְפִי שֶׁכָּל־מַה שֶׁנִּזְכַּר בּוֹ אֲכִילָה אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיֵּהָנֶה בַּאֲכִילָתוֹ: אֲבָל אִם פָּתַח פִּיו וּבָלַע אַחַד הָאִסּוּרִין אוֹ שֶׁאָכְלוֹ כְּשֶׁהוּא חַם וְשׁוֹרֵף עַד שֶׁיִּכְוֶה גְּרוֹנוֹ וּמַכְאִיבוֹ בִּשְׁעַת בְּלִיעָתוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה: — הֲרֵי זֶה פָּטוּר. זוּלָתִי בְּבָשָׂר בְּחָלָב, שֶׁהוּא חַיָּב עַל אֲכִילָתוֹ וַאֲפִלּוּ לֹא נֶהֱנָה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּירוּ (פסחים כה.), וְכֵן כִּלְאֵי הַכֶּרֶם, כְּמוֹ שֶׁנִּבְאַר לְקַמָּן (לא תעשה קצג — שיעור ק), וְהָבֵן כָּל־הַכְּלָלִים הָאֵלֶּה וּזְכוֹר אוֹתָם. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ח' מֵחֵלִין.

הַמִּצְוָה הַקפ"ו — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלְּבַשֵּׁל בָּשָׂר בְּחָלָב, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" (שמות כג, יט), וְהַמְבַשֵּׁלוֹ — לוֹקֶה אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא אֲכָלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּתַּלְמוּד.

הַמִּצְוָה הַקפ"ט — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל לֶחֶם הֶעָשׂוּי מִתְּבוּאָה חֲדָשָׁה, קֹדֶם עֲבוֹר יוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן (שאז מקריבים את העומר מהתבואה החדשה), וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ" (ויקרא כג, יד) וְהָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כְּזַיִת — לוֹקֶה.

הַמִּצְוָה הַמַּשְׁלִימָה מֵאָה וְתִשְׁעִים — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל קָלִי (תבואה קלויה לצורך אכילה) תְּבוּאָה חֲדָשָׁה קֹדֶם עֲבוֹר יוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ". וְהָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כְּזַיִת — לוֹקֶה.

הַמִּצְוָה הַקצ"א — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל כַּרְמֶל (גרגרי שיבולת, קלויה כשהיא באבה; מלאה בגרגיריה) הֶחָדָשׁ (מתבואה חדשה) קֹדֶם עֲבוֹר יוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְלֶחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה". וּכְבָר קָדַם לָנוּ לִשּׁוֹנָם בְּאָמְרָם (כריתות ה.): "אָכַל לֶחֶם קָלִי וְכַרְמֶל — חַיָּב עַל כָּל־אֶחָד וְאֶחָד". וּבֵאַרְנוּ אֶת־זֶה תַּכְלִית בֵּאוּר בַּכְּלָל הַתְּשִׁיעִי מִן־הַכְּלָלִים (השורשים) שֶׁהִקְדַּמְנוּ לְמַאֲמָר (לספר) זֶה עַיֵּן עָלָיו שָׁם. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי הֶחָדָשׁ בְּפֶרֶק ז' מִמְּנָחוֹת (ע.) וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּשְׁבִיעִית וּמַעַשְׂרוֹת וְחַלָּה (פרק א משנה א).

הַמִּצְוָה הַקצ"ב — הָאַזְהָרָה שֶׁהֵזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל אֶת־הָעָרְלָה (פירות האילן בשלש שנותיו הראשונות), וְהוּא אָמְרוֹ: "שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל" (שם יט, כג), וְהָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כְּזַיִת — לוֹקֶה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסֶּכֶת עָרְלָה. וְאִסּוּר אֲכִילַת הָעָרְלָה בְּחוּצָה לָאָרֶץ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי: אֲבָל לְשׁוֹן הַתּוֹרָה הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד.

מתוך מהדורת חזק

יום רביעי ו' סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קצג. קנג. קצד.

מצות עשה קמו.

הַמִּצְוָה הַקצ"ג — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם (ש"נכלאו" (מיני תבואה שנזרעו לצד גפנים)) בִּלְבָד, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה בָּהֶם: "פֶּן־תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזָּרַע" (דברים כב, ט), וּבָא בְּקַבָּלָה (חולין קטו.): "פֶּן־תִּקְדַּשׁ — פֶּן־תּוּקַד אֵשׁ", כְּלוֹמַר: שֶׁאָסוּר לֵהָנוֹת בָּהֶם. וּכְבָר קָדַם לְךָ (הקדמנו כבר בסוף כלל ח) הַכְּלָל: כָּל־מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: הִשָּׁמֶר, פֶּן וְאַל — אֵינוֹ אֶלָּא מִצְוַת לֹא־תַעֲשֶׂה. וּבְפֶרֶק ב' מִפְּסָחִים (כד:), כְּשֶׁאָמְרוּ: "כָּל־אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶן אֶלָּא דֶּרֶךְ הֶנָּאָתָן" — כְּלוֹמַר: כָּל־דָּבָר שֶׁנֶּאֱסַרָה אֲכִילָתוֹ לֹא יִתְחַיֵּב עַל אֲכִילָתוֹ אֶלָּא אִם נֶהֱנָה בְּכָךְ — אָמְרוּ אַחַר־כָּךְ: "אָמַר אַבַּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁלּוֹקִין עֲלֵיהֶן אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ הֲנָאָתָן. מַאי טַעְמָא? דְּלָא כְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה, דִּכְתִיב: "פֶּן־תִּקְדַּשׁ — פֶּן תּוּקַד אֵשׁ". וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסֶּכֶת כִּלְאָיִם. וְגַם הִיא אֵינָהּ חוֹבָה מִן־הַתּוֹרָה אֶלָּא בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הַמִּצְוָה הַקנ"ג — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלֶּאֱכוֹל הַטֶּבֶל, וְהוּא הַדָּבָר שֶׁלֹּא הִפְרִשׁוּ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר־יָרִימוּ לַה'" (ויקרא כב, טו), הָעוֹבֵר עַל זֶה, כְּלוֹמַר: אוֹכֵל טֶבֶל — חַיָּב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם. הָרֶמֶז עַל כָּךְ מִמַּה שֶׁאָמַר כָּאן: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי", וְאָמַר בַּתְּרוּמוֹת: "וְאֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ" (במדבר יח, לב), וְיָלִיף (לומדים ב"גזרה שווה") חִלּוּל חִלּוּל מִתְּרוּמָה שֶׁהִיא עָוֹן מִיתָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּלְשׁוֹן גְּמָרָא סַנְהֶדְרִין (פג.): "מִנַּיִן לָאוֹכֵל טֶבֶל שֶׁהוּא בְּמִיתָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא־יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר־יָרִימוּ לַה'" — בַּעֲתִידִים לִתָּרֵם (כלומר, בטבל), הַכָּתוּב מְדַבֵּר" וְיָלֵף חִלּוּל מִתְּרוּמָה. רָצוּ בְּאָמְרָם "בַּעֲתִידִים לִתָּרֵם" כְּאִלּוּ אָמַר: לֹא יְחַלְּלוּ קָדָשִׁים שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהָרִים אוֹתָם לַה', וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "אֵת אֲשֶׁר־יָרִימוּ לַה'" בִּלְשׁוֹן עָתִיד, וְאַחֲרֵי פָּסוּק זֶה אָמַר: "וְהִשִּׁיאוּ אוֹתָם עָוֹן אַשְׁמָה בְּאָכְלָם אֶת־קָדְשֵׁיהֶם" (ויקרא כב, טז), וּבְגְמָרָא מַכּוֹת (טז:) אָמְרוּ: "יָכוֹל לֹא יִהְיוּ חַיָּבִין אֶלָּא עַל הַטֶּבֶל שֶׁלֹּא הוּרַם מִמֶּנּוּ כָּל־עִקָּר; נִטְּלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְלֹא נִטְּלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וַאֲפִלּוּ מַעֲשֵׂר עָנִי מִנַּיִן? (שחייבים) תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ וְגוֹ'" (דברים יב, יז), וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ" (שם כו, יב), מַה לְּהַלָּן מַעֲשֵׂר עָנִי אַף כָּאן מַעֲשֵׂר עָנִי, וְאָמַר רַחֲמָנָא: לֹא תּוּכַל לֶאֱכֹל". אֲבָל כָּל־זֶה לְמַלְקוּת. אוּלָם עָוֹן מִיתָה אֵינוֹ אֶלָּא בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, לְפִי שֶׁהָאוֹכֵל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן קֹדֶם שֶׁתֻּפְרַשׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, שֶׁזֶּה לָאו עַל אֲכִילַת מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן בְּטִבְלוֹ. וּלְפִיכָךְ חַיָּבִין עָלָיו מִיתָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמַסֶּכֶת דְּמָאי. הַיּוֹצֵא מִכָּל־זֶה: שֶׁהָאוֹכֵל טֶבֶל קֹדֶם שֶׁתֻּפְרַשׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר — חַיָּב מִיתָה, וְאַזְהָרָתֵיהּ מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת־קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמִצְוָה זוֹ; וְהָאוֹכֵל טֶבֶל אַחַר הַפְרָשַׁת הַתְּרוּמוֹת קֹדֶם הַפְרָשַׁת כָּל־הַמַּעַשְׂרוֹת — חַיָּב מַלְקוּת. וְאַזְהָרָתֵיהּ מִ"לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ". וּזְכוֹר זֶה וְאַל תִּטְעֶה בּוֹ. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי הַטֶּבֶל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּמַסֶּכֶת דְּמַאי וּתְרוּמוֹת וּמַסֶּכֶת מַעַשְׂרוֹת.

הַמִּצְוָה הַקצ"ד — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלִּשְׁתּוֹת יֵין נֶסֶךְ, וְזֶה לֹא נֶאֱמַר בּוֹ פָּסוּק בָּרוּר בְּפֵרוּשׁ, אֲבָל נֶאֱמַר בַּעֲבוֹדָה זָרָה: "אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם" (שם לב, לח). מָה זֶבַח אָסוּר אַף יַיִן אָסוּר. וְאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה וְלוֹקִין עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָסָם בְּכָל־הַתַּלְמוּד. וְהָרְאָיָה עַל הֱיוֹת יֵין נֶסֶךְ מֵאִסּוּרֵי דְּאוֹרַיְתָא וְשֶׁהוּא נִמְנֶה מִכְּלַל מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה, אָמְרָם בִּגְמָרָא עֲבוֹדָה זָרָה (עג:): "רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאַמְרֵי תַּרְוַיְהוּ (שניהם אומרים): כָּל־אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה בֵּין (שנתערבו) בְּמִינָן בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינָן — (נאסרה התערובת) בְּנוֹתֵן טַעַם (כשהאיסור נתן טעמו בתערובת), חוּץ מִטֶּבֶל וְיֵין נֶסֶךְ דְּבְמִינָן — בְּמַה־שֶּׁהוּא, וְשֶׁלֹּא בְּמִינָן — בְּנוֹתֵן טַעַם". חֲרֵי זוֹ רְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁיֵּין נֶסֶךְ מֵאִסּוּרִין שֶׁל תּוֹרָה. וְגַם בְּסִפְרֵי (במדבר כא, א) כְּשֶׁהִזְכִּירוּ אֹפֶן הִתְדַּרְדְּרוּת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב, אָמְרוּ: "וְהוּא נִכְנַס וְהַצַּרְצוּר מָלֵא יַיִן אֶצְלָהּ מִיֵּין הָעַמּוֹנִים — וַעֲדַיִן לֹא נֶאְסַר יַיִן שֶׁל גּוֹיִם לְיִשְׂרָאֵל — אָמְרָה לוֹ: רְצוֹנְךָ שֶׁתִּשְׁתֶּה וְגוֹ'". וּמִמַּה שֶׁאָמַר "וַעֲדַיִן לֹא נֶאְסַר" מַשְׁמַע בְּלִי סָפֵק שֶׁאַחַר־כָּךְ נֶאְסַר. אֲבָל אָמְרָם (שבת יז:) בִּכְלַל שְׁמֹנֶה עָשָׂר דָּבָר שֶׁגָּזְרוּ (חכמים) שֶׁמִּכְּלָלָם יֵינָם (שבכלל זה מנו יין גויים), וְכֵן גַּם אָמְרָם (עבודה זרה סב:): "שָׁאנִי יֵין נֶסֶךְ דְּאַחְמְרוּ בֵּיהּ רַבָּנָן" (שממקומות אלו משמע, לכאורה, שהוא איסור רק מדרבנן) — חֲרֵי כַּוָּנָתָם בָּזֶה סְתָם יֵינָם (סתם יין של גויים גם אם לא ננסך לעבודה זרה), לֹא יֵין נֶסֶךְ עַצְמוֹ; אֲבָל יֵין נֶסֶךְ עַצְמוֹ הוּא אָסוּר מִן־הַתּוֹרָה: וַהֲרֵי יָדַעְתָּ אָמְרָם (עבודה זרה ל:): "שְׁלֹשָׁה (סוגי) יֵינוֹת (אסורים) הֵם". וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בַּפְּרָקִים הָאַחֲרוֹנִים דַּעֲבוֹדָה זָרָה.

הַמִּצְוָה הַקמ"ו — הַצִּוּוּי שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לִשְׁחֹט בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף וְאַחַר־כָּךְ נֹאכַל מִמֶּנּוּ, וְשֶׁאֵין לוֹ הֶכְשֵׁר אֶלָּא

בִּשְׁחִיטָה בִּלְבַד. וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ וְגוֹ' כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ" (דברים יב, כא), וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פרשת ראה): "וְזָבַחְתָּ — מָה מֵקְדָּשִׁין בִּשְׁחִיטָה אַף חֻלִּין בִּשְׁחִיטָה. כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ — מְלַמֵּד שֶׁנִּצְטַוָּה מֹשֶׁה עַל הַקָּנָה (צנור הנשימה) וְעַל הַוֵּשֶׁט (צנור המזון) וְעַל רֹב אֶחָד בְּעוֹף וְעַל רֹב שְׁנַיִם בַּבְּהֵמָה" (שאם שחט רוב האחד מהם בעוף, או רוב שניהם בבהמה — הותרו לאכילה). וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ וְכָל־הִלְכוֹתֶיהָ בַּמַּסֶּכְתָּא הַמְיֻחֶדֶת לָהּ, כְּלוֹמַר: מַסֶּכֶת חֻלִּין.

יום חמישי ז' סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה קא.

הַמִּצְוָה הַקּ"א — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלִּשְׁחוֹט בְּהֵמָה וּבְנָהּ בְּיוֹם אֶחָד בֵּין בַּקֳּדָשִׁים בֵּין בַּחֻלִּין, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "אֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד" (ויקרא כב, כה). וּמִי שֶׁעָבַר וְשָׁחַט — לוֹקֶה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בִּשְׁלֵמוּת בְּפֶרֶק ה' מֵחֻלִּין.

יום שישי ח' סיון ה'תשע"ג

מצות עשה קמז.

הַמִּצְוָה הַקמ"ז — הַצִּוּוּי שֶׁנִּצְטַוִּינוּ בְּכִסּוּי הַדָּם בְּעֵת שְׁחִיטַת הָעוֹף אוֹ הַחַיָּה, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר" (ויקרא יז, יג). וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ו' מֵחֻלִּין.

יום שבת קודש ט' סיון ה'תשע"ג

מצות לא תעשה שו.

הַמִּצְוָה הַשּ"ו — הָאַזְהָרָה שֶׁהֻזְהַרְנוּ מִלָּקַחַת בִּשְׁעַת צַיִד אֶת קַן־הָעוֹף כֻּלּוֹ, הָאֵם וְהָאֶפְרוֹחִים, וְהוּא אָמְרוֹ יִתְעַלֶּה: "לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים" (דברים כב, ו). וְלָאו זֶה נִתַּק לַעֲשֵׂה וְהוּא אָמְרוֹ: "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם" (שם ז). וְכָל־זְמַן שֶׁלֹּא יְשַׁלֵּחַ וְלֹא קִיֵּם עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ (שנוצר מצב שלא יוכל לקיים), כְּגוֹן שֶׁמֵּתָה הָאֵם קֹדֶם שֶׁיְּשַׁלְּחֶנָּה — לוֹקֶה. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוֹף חֻלִּין (מדף קלח).

המשך ביאור למס' סוטה ליום שמונה וארבעים לעומר עמ' א

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַשּׁוֹתֶה יַיִן בְּאַרְבָּעָה מִינֵי זֶמֶר, מֵבִיא חָמֵשׁ פּוּרְעָנִיּוֹת לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר, "הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ, מְאַחֲרֵי בַנָּשֶׁף יַיִן יַדְלִיקֵם, וְהָיָה כִנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם, וְאֶת פֹּעַל ה' לֹא יַבִּיטוּ", הרי ארבעה מיני זמר ביין, כנור ונבל תוף וחליל. מַה פורענות כְּתִיב אַחֲרָיו, 'לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת', זו פורענות אחת שֶׁגּוֹרְמִין גָּלוּת לָעוֹלָם. 'וּכְבוֹדוֹ מְתֵי רָעָב', זו פורענות שניה שֶׁמְּבִיאִין רָעָב לָעוֹלָם. 'וַהֲמוֹנוֹ צִחֵּה צָמָא', זו פורענות שלישית שֶׁגּוֹרְמִין לַתּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִלּוֹמְדֶיהָ, שנמשלה תורה למים. 'וַיִּשַּׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ', זו פורענות רביעית שֶׁגּוֹרְמִין כביכול שִׁפְלוּת לְשׁוֹנָאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בלשון סגי נהור, וְאֵין אִישׁ האמור כאן אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'ה' אִישׁ מִלְחָמָה'. 'וְעֵינֵי גְבוֹהִים תִּשְׁפַּלְנָה', זו פורענות חמישית שֶׁגּוֹרְמִין שִׁפְלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמַה כְּתִיב אַחֲרָיו – אחר כל חמש הפורעניות, "לָכֵן

המשך ביאור למס' עירובין ליום ראשון עמ' א

מתפלל במשך שלשה ימים.

שְׁמוּאֵל לֹא מְצָלֵי בְּבֵיתָא דְּאִית בֵּיהּ שִׁיבְּרָא – לא היה מתפלל בבית שיש בו שכר, לפי שריח השכר היה משכרו. רַב פָּפָּא לֹא מְצָלֵי בְּבֵיתָא דְּאִית בֵּיהּ הֲרָסְנָא – לא היה מתפלל בבית שיש בו דגים קטנים מטוגנים בשומנם עם קמח, משום שריחם הפריע לו מישוב דעתו בתפילתו.

הגמרא שבה לעסוק בענייני שתיית יין, ומביאה מימרות שונות בענין זה: אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כָּל הַמִּתְפַּתֶּה בְּיֵינוֹ – כל מי שכאשר טוב ליבו ביין מפתים אותו באיזה דבר לפייסו והוא מתפתה ומתרצה, יֵשׁ בּוֹ מִדַּעַת קוֹנוֹ, שאף הקב"ה נוהג כן, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ח כא) 'וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וגו' וַיֹּאמֶר ה' אֶל לִבּוֹ לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי', הרי שנתרצה ונתפייס הקב"ה עם עולמו מפני ריח הניחוח שבא מן הקרבנות, ולעיל נאמר שריח דומה לשתייה, ומכאן שהמתרצה מפני שתייה דומה בכך להקב"ה שנתרצה מפני הריח.

אָמַר רַבִּי חִיָּא, כָּל הַמִּתְיַישֵּׁב בְּיֵינוֹ, כלומר שהוא שותה יין ועדיין דעתו מיושבת עליו, יֵשׁ בּוֹ מִדַּעַת שִׁבְעִים זְקֵנִים. והטעם, לפי ש'יַיִן' נִיתָּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, כלומר הגימטריא של המילה עולה שבעים, וְכֵן 'סוֹד' נִיתָּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, שאף הוא עולה בגימטריא שבעים, ולכן יש לדרוש שכשנִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד, וזה שנכנס יין ולא יצא סודו, הרי הוא שקול כשבעים זקנים.

אָמַר רַבִּי חֲנִין, לֹא נִבְרָא יַיִן אֶלָּא לְנַחֵם בו את הָאֲבֵלִים מצערם, וּלְשַׁלֵּם בו שָׂכָר לְרְשָׁעִים בעולם הזה על מעט מצות שעשו, על ידי שהם שותים ושמחים ומקבלים בזה את שכרם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא ו) 'תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וגו' וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ', הרי שהיין והשכר נועדו לאובדים, שהם הרשעים האובדים ברשעם, ולמרי הנפש, שהם האבלים.

אָמַר רַבִּי חֲנִין בַּר פָּפָא, כָּל אדם שֶׁאֵין יַיִן נִשְׁפָּךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כַּמַּיִם, אֵינוֹ בִּכְלָל בְּרָכָה, כלומר עדיין לא קיבל ברכה שלימה, אף שהוא עשיר בדברים אחרים, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג כה) 'וַעֲבַדְתֶּם אֵת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ', והוקשו המים ללחם, מַה לֶּחֶם הוא דבר שֶׁנִּיקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שני, אַף מַיִם האמורים בפסוק הם דבר שֶׁנִּיקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שני, וּמַאי נִיהוּ – ומה הם, יַיִן, כי מים אינם ניקחים בכסף מעשר, וְקָא קָרֵי לֵיהּ – וקורא הכתוב ליין בשם מַיִם,

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין – מכון המאור"

רַב וּשְׁמוּאֵל נחלקו במעשה זה כיצד נעשה, **חַד אָמַר**, שנעשה בו רק **נַס** אחד, **וְחַד אָמַר** שנעשה בו **נַס בְּתוֹךְ נַס**. ומבארת הגמרא, **מַאן דְּאָמַר נַס** אחד סבר, **יַעַר הֲוָה** שם מכבר, **דּוּבִּים לֹא הֲווּ** בו, ונעשה נס ובאו דובים. **מַאן דְּאָמַר** שנעשה **נַס בְּתוֹךְ נַס** סבר, **לֹא יַעַר הֲוָה** שם **וְלֹא דּוּבִּים הֲווּ**, ונעשה נס ונהיה שם יער, ועוד נס, שהיו בו דובים. שואלת הגמרא, אם לא היה שם יער, לשם מה היה צריך לנס זה, **וְלֵיהֱוֵי** רק **דּוּבִּים וְלֹא לֵיהֱוֵי יַעַר**. משיבה הגמרא, משום **דִּבְעִיתֵי** – יראים הדובים ואינם מזיקים כשאין להם יער להסתתר בו, ולכך הוצרכו שני נסים.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, בִּשְׁבִיל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קָרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב כשבא בלעם לקלל את ישראל, ולא עלתה בידו לקללם, עלה בידו זאת שתחול עליהם קללת אלישע, ועל ידי כך **הוּבְקְעוּ מִישְׂרָאֵל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יְלָדִים** כמספר קרבנותיו. מקשה הגמרא, **אֵינִי** – וכי זה היה שכרו, **וְהָאמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לְעוֹלָם יַעֲסוֹק אָדָם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ, שֶׁבִּשְׂכַר אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קָרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב** למרות שלא היתה כוונתו למצוה, אלא לקבל רשות לקלל את ישראל, **זָכָה וְיָצְתָה מִמֶּנּוּ רוּת** המואביה, **שֶׁיָּצְאָ מִמֶּנָּה שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב בֵּיהּ "אֶלֶף עוֹלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה", וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חוֹנִי**, שאכן כך הוא, כי **רוּת בִּתּוֹ שֶׁל עֶגְלוֹן בְּנוֹ שֶׁל בָּלָק הָיְתָה**, הרי ששכר אחר היה לו על קרבנותיו. מתרצת הגמרא, למרות ששכרו היה שיצאה ממנה רות, בכך לא הגיע לשכרו, שהרי **תַּאֲוָתוֹ מִיהָא** על ידי קרבנות אלו **לְקַלְלָה הֲוֵי** – שיוכל לקלל את ישראל, ועלתה זאת בידו בתינוקות אלו.

הגמרא חוזרת לענין אלישע, שבא לירחו כדי לרפא את המים שבה. נאמר שם, **"וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא מוֹשַׁב הָעִיר טוֹב כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי רֹאֶה** והמים רעים והארץ משכלת" **וְגוֹ'**, ותמהה הגמרא, **וְכִי מֵאַחַר דְּמַיִם רָעִים וְאֶרֶץ מְשַׁכֶּלֶת, אֶלָּא מַה טּוֹבָתָהּ. אָמַר רַבִּי חָנִין**, אפילו מקום רע, בעיני ישבי המקום טוב הוא, כי **חֵן מָקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו.**

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁלֹשָׁה מִינֵי חִינּוֹת הֵן שבהם גם דבר גרוע נראה לו טוב, **חֵן מָקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו, חֵן אִשָּׁה עַל בַּעְלָהּ, חֵן מִקָּח עַל מִקָּחוֹ** ולוקחו.

תָּנוּ רַבָּנַן, שְׁלֹשָׁה חֳלָאִין חָלָה אֱלִישָׁע, אֶחָד בעוון **שֶׁנִּירָה דּוּבִּים בְּתִינוֹקוֹת, וְאֶחָד** בעבור **שֶׁדָּחָפוֹ לְגֵחֲזִי** וגרשו ממנו **בִּשְׁתֵּי יָדָיו**, כפי שיתבאר בהמשך, **וְאֶחָד שֶׁמֵּת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, "וֶאֱלִישָׁע חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ"**, הרי שלשה חלאים אמורים, 'חלה', 'את חליו', ו'אשר ימות בו'.

תָּנוּ רַבָּנַן, לְעוֹלָם תְּהֵא שְׁמֹאל של אדם **דּוֹחָה** את החוטא **וְיָמִין מְקָרֶבֶת** אותו, **לֹא כֶּאֱלִישָׁע שֶׁדָּחָפוֹ לְגֵחֲזִי בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְלֹא כִּיהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה שֶׁדָּחָפוֹ לְאֶחָד מִתַּלְמִידָיו בִּשְׁתֵּי יָדָיו.**

מבארת הגמרא, **אֱלִישָׁע מַאי הִיא, דִּכְתִיב** בשעה שריפא אלישע את נעמן שר צבא ארם מצרעתו, וסירב לקבל ממנו כל מתן, הלך אחריו גחזי משרתו ובקש ממנו כבר כסף ושתי חליפות, **"וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוֹאֵל קַח כִּכָּרַיִם"** ונתן לגחזי שתי כברות כסף, ושתי חליפות בגדים, **וּכְתִיב** כששב אל אלישע, הוכיחו אלישע **"וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא לִבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ אִישׁ מֵעַל מֶרְכַּבְתּוֹ לִקְרָאתֶךָ הֲעֵת לָקַחַת אֶת הַכֶּסֶף וְלָקַחַת בְּגָדִים וְזֵיתִים וּכְרָמִים וְצֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת"** הרי שמונה דברים הוזכרו כאן, ותמהה הגמרא, **וּמִי שָׁקִיל כּוּלֵּי הַאי** – וכי כל כך הוא לקח, הלא **כֶּסֶף וּבְגָדִים** בלבד **הוּא דְּשָׁקִיל** ככתוב שם. **אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה** שבא נעמן לפני אלישע **הָיָה אֱלִישָׁע עוֹסֵק** עם תלמידיו ועם גחזי **בִּשְׁמֹנֶה שְׁרָצִים** שהם אב הטומאה, וכשלקח גחזי כסף ובגדים, שיש בהם כדי לקנות כל דברים הללו, **אָמַר לוֹ** אלישע, **רָשָׁע, הִגִּיעַ עֵת לִיטּוֹל שָׂכָר** תורתך שעסקת בסוגיית **שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים** וכנגד זה קבלת כשיעור שמונה דברים בעולם הזה, ותידחה לעולם הבא, ונוסף על כך, **"וְצַרֶעֶת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם"**. נאמר בספר מלכים, **"וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֹרָעִים"** וישבו בפתח שער שומרון, **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**, ארבעה מצורעים אלו **זֶה גֵּחֲזִי וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו** שנענש בצרעת הוא וזרעו.

עוד מביאה הגמרא מה שנאמר מיד אחר מעשה גחזי **'וַיֵּלֶךְ אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק'**, שואלת הגמרא, **לָמָּה הָלַךְ** אלישע לדמשק. **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁהָלַךְ לְהַחֲזִירוֹ לְגֵחֲזִי בִּתְשׁוּבָה, וְלֹא חָזַר, אָמַר לוֹ** אלישע לגחזי **חֲזוֹר בָּךְ, אָמַר לוֹ** גחזי, **כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מִמְּךָ, כָּל מִי שֶׁחָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.** ומבארת הגמרא, **מַאי עֶבֶד** גחזי להחטיא את הרבים, **אִיכָּא דְּאָמְרִי, אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת** – שמגבהת את המתכת מן הארץ **תָּלָה לוֹ לְחַטַּאת** מן הארץ **יָרְבְעָם** – לעגלי הזהב שהעמיד ירבעם, **וְהֶעֱמִידוֹ בֵּין שְׁמַיִם לָאָרֶץ**, והטעה בכך את הרבים שסברו שמאליהם עומדים. **וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, שֵׁם חָקַק לָהּ אַפּוּמָּהּ** – על פיה של חטאת ירבעם, **וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ**, והטעה בכך את הרבים שסברו שמאליה מדברת. **וְאִיכָּא דְּאָמְרִי** שבכך החטיא גחזי את הרבים, שכל עוד היה אצל אלישע **רַבָּנָן דָּחֳיָה מִקַּמֵּיהּ** – היה דוחה את התלמידים מלבוא ללמוד לפני אלישע, **דִּכְתִיב** מיד אחר שגורש גחזי **"וַיֹּאמְרוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ", מִכְּלָל דְּעַד הָאִידְּנָא לֹא הֲוָה דְּחִיק** – משמע מכך, שעד עתה לא היה המקום דחוק, משום שעתה כשהלך גחזי, נוספו התלמידים.

אומרת הגמרא, **יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה** שאמרנו לעיל שדחה את אחד מתלמידיו בשתי ידים **מַאי הִיא, כְּדַהֲוָה קָא קָטִיל יַנַּאי מַלְכָּא לְרַבָּנַן** – כשהרג ינאי המלך את חכמי ישראל, **שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח אַטְמִינְהוּ אֲחָתֵיהּ** – אחותו של שמעון בן שטח, שהיתה אשתו של ינאי המלך החביאה אותו וכך ניצל, **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה** ניצל גם הוא, שבאותה שעה **אָזַל עָרַק** – ברח **לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם, כִּי הֲוָה שָׁלְמָא** – כשהשלים ינאי המלך עם החכמים, **שָׁלַח לֵיהּ שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח** אגרת לרבי יהושע בן פרחיה רבו, וכך כתב לו, **מִנִּי** – ממני **יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ**, שלוחה אגרת **לְךָ אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם אָחוֹתִי, בַּעְלִי** – רבי יהושע בן פרחיה שהוא נשיא ישראל **שָׁרוּי בְּתוֹכֵךְ, וַאֲנִי יוֹשֶׁבֶת שׁוֹמֵמָה, אָמַר** רבי יהושע בן פרחיה כשקיבל האגרת, **שְׁמַע מִינָּהּ** מדברים אלו, **הֲוָה לֵיהּ שְׁלָמָא** – כבר יש שלום לחכמים, ועלי לשוב. **כִּי אָתָא** לארץ ישראל, **אִקְּלַע לְהַהוּא אוּשְׁפִּיזָא** – נזדמן לאכסניא אחת, **קָם קַמַּיְיהוּ בִּיקָרָא שַׁפִּיר** – קם בעל אכסניא לפני רבי יהושע בן פרחיה ותלמידיו בכבוד ראוי, **עָבְדֵי לֵיהּ יְקָרָא טוּבָא** – ועשו לו כבוד הרבה, **יָתֵיב** רבי יהושע בן פרחיה **וְקָא מִשְׁתַּבַּח** באכסניא זו, **כַּמָּה נָאָה אַכְסַנְיָא זוּ** שמכבדת את החכמים, **אָמַר לֵיהּ אֶחָד מִתַּלְמִידָיו, רַבִּי, עֵינֵיהּ** של בעלת האכסניא **טְרוּטוֹת** – עגולות ואינן נאות, **אָמַר לוֹ** רבי יהושע בן פרחיה, **רָשָׁע, בְּכָךְ אַתָּה עוֹסֵק, אַפֵּיק אַרְבַּע מֵאָה שַׁפּוּרֵי וְשַׁמְתֵּיהּ** – הוציא ארבע מאות שופרות ונידהו, **כָּל יוֹמָא אָתָא לְקַמֵּיהּ** אותו תלמיד להתיר לו נידויו, **וְלֹא קַבְּלֵיהּ** רבי יהושע, **יוֹמָא חַד הֲוָה** רבי יהושע **קָרֵי קְרִיַּת שְׁמַע**, ובתוך כך **אָתָא לְקַמֵּיהּ** אותו תלמיד, ובאותו יום **הֲוָה בְּדַעְתֵּיהּ** של רבי יהושע בן פרחיה **לְקַבּוּלֵיהּ**, וכיון שלא היה יכול להפסיק **אַחְוֵי לֵיהּ בִּידֵיהּ** – הראה לו סימן בידו שימתין, אך התלמיד **סָבַר** שבסימן זה רבי יהושע **מְדַחֶא לֵיהּ** לגמרי, **אֲזַל וְקָם לְבֵינְתָא פַּלְחָא** – הלך וזקף לבנה לעבודה זרה ועבדה, **אָמַר לֵיהּ** רבי יהושע בן פרחיה, **חֲזוֹר בָּךְ, אָמַר לֵיהּ, כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מִמְּךָ, כָּל הַחוֹטֵא וּמַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה**, וכיצד החטיא את הרבים, **דְּאָמַר מַר**, אותו תלמיד **כִּישֵׁף וְהֵסִית וְהִדִּיחַ וְהֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל.**

תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, יֵצֶר של תשמיש, **תִּינוֹק, וְאִשָּׁה**, לא ידחה אדם אותם בשתי ידים, אלא **תְּהֵא שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת.**

המשך בעמוד קסז

סוטה. פרק תשיעי – עגלה ערופה דף מז עמוד א

רש״ל

לֶיהֱוֵי דְּבִים וְלֹא לֶיהֱוֵי יַעַר. מַאי עָבֵד לֵיהּ יַעַר דְּקָרֵית לֵיהּ נַס: דִּבְעִיתִי. הַדְּבִים לְהִתְגָּרוֹת בְּהֶם בְּשֶׁאֵין מְקוֹם קָרוֹב לָהֶם לָנוּס וּלְהִתְחַבְּאוֹת, וּכְשֶׁהֵן קְרוֹבִים לַיַּעַר יוֹצְאִין בְּהִבָּטְחָה: וְכָה וְיָצְתָה מִמֶּנּוּ רוּת. שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנָּה דָּוִד וּשְׁלֹמֹה שֶׁהִרְבּוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת, אֶלְמָא זֶה הָיָה שִׁבְרוֹ: לְקִלְלָה הָוָה. לְמַעַט אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹתָהּ בּוּנָה כָּאן נַתְקִימָה: וְאֶלָּא מַאי טִיבוּתֵיהּ. דְּמְקוֹם הוֹאִיל וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת: חֵן מָקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו. וְאֲפִלּוּ הוּא רַע וּרְאָה לָהֶם טוֹב: חֵן הָאִשָּׁה. תָּמִיד עַל בַּעְלָהּ, וַאֲפִי׳ הִיא מְכֻעֶרֶת נוֹשֵׂאת חֵן בְּעֵינָיו: אֶחָד שֶׁגָּרַם דְּבִים. בְּעוֹן שֶׁגֹּרֶה דְּבִים בְּתִינוֹקוֹת: חָלָה. חַד, אֶת חֶלְיוֹ תָּרֵי, וְחַד אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ: מִי שֶׁקִּיֵּל כֻּלֵּי הַאי. בְּהַאי קְרָא כְּתִיב שְׁמוֹנָה דְּבָרִים, כֶּסֶף וּבְגָדִים וְצֹאן וּבָקָר וְעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וְזֵיתִים וּכְרָמִים: כֶּסֶף וּבְגָדִים הוּא דְּשָׁקֵל. דִּכְתִיב וַיְצַר כְּכֶרִים כֶּסֶף בְּשֵׁנִי חֲרִיטִים וּשְׁתֵּי חֲלִיפוֹת בְּגָדִים: בְּשִׁמּוֹנָה שְׁרָצִים. בְּפֶרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים (שבת קז.): הִגִּיעַ עֵת לִטּוֹל שָׂכָר. תּוֹרָתְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה: אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת. שֶׁמַּגְבַּהַת אֶת הַמִּתְכֶּת מִן הָאָרֶץ וּמַעֲמִידָתוֹ בְּאָוִיר (וע״ע אותו אֶבֶן הָעֲמִיד הָעֲגָלִים שֶׁל יָרְבְעָם בְּאָוִיר): רַבָּנַן דְּתָם. דּוֹחֵה הָיָה אֶת הַתַּלְמִידִים מִפְּנֵי אֲלִישָׁע כְּשֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו, דִּכְתִיב לְאַחַר שֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִין בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל רַבָּנָן צַר מִמֶּנּוּ, שְׁנֵתוֹסְפוּ הַתַּלְמִידִים שֶׁהָיָה גַּחֲזִי דּוֹחֶה: יַנַּאי מַלְכָּא קַמְלֵיהּ לְרַבָּנָן. כִּדְאַמְרִינָן בְּקִדּוּשִׁין בְּהָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ (קף סו.): בַּעְלֵי שָׁרוּי בְּתוֹכֵךְ. נָשִׂיא הָיָה כִּדְאַמְרִינָן בַּחֲגִיגָה (קף יז:): קָם קַמֵּיהוּ שַׁפִּיר. כִּבְדָתוֹ:

רש״י

אַכְסַנְיָא זוֹ יָפָה. בְּמַעֲשֶׂיהָ: טְרוּטוֹת. עֲגָלוֹת: כָּבֵד אַתָּה עוֹסֵק. מִסְתַּבֵּל בְּאִשֶּׁת אִישׁ: אַחֲרֵי לֵיהּ בְּיָדֵיהּ. שֶׁיְּקַבְּלוּנוּ: יַצָּר. שֶׁל תִּשְׁמִישׁ תְּקָרְבֶנוּ בְּיָמִין שֶׁלֹּא יָקוּץ בְּפִרְיָהּ וְרִבְיָהּ, וְכֵן תִּינוֹק פֵּן יִכְרַח וְיֹאבַד אֶת עַצְמוֹ, וְאִשָּׁה אַף הִיא דַּעְתָּהּ קַלָּה וְאִם יִרְדְּפוּהָ תֵּצֵא לְתַרְבּוּת רָעָה. מַתְנִי׳. תֵּצֵא וְתִרְעֶה בָּעֶדֶר. כִּשְׁאָר חֵלִין, וְהַאי תָּנָא לֵית לֵיהּ הָא דְּאַמְרִינָן בְּכִמָּה דּוּכְתֵי עֶגְלָה עֲרוּפָה נָאֱסָרָה מֵחַיִּים וּיְרִידָתָהּ לְנַחַל אֵיתָן אוֹסַרְתָּהּ, וּבְמַסֶּכֶת כְּרִיתוֹת מוֹקְמִינַן לָהּ לְמִלְּתָא בְּפִלּוּגְתָא דְּתַנָּאֵי בְּפֶרֶק בְּתְרָא (קף כה.): כִּפְּרָה סְפֵקָה. הִיא עֲשִׂתָהּ אֶת שֶׁלָּהּ, וְאִם לֹא נִמְצָא הַהוֹרֵג, נִתְכַּפֵּר הַסְּפֵק וְלִכְשֶׁנִּמְצָא נַעֲשָׂה וְדַאי וּיִקָּרֵג, וּמִיהוּ הִיא בְּאִסּוּר הֲנָאָה דִּידָהּ קָיְמָא דִּכְפָרָה כְּתִיב בָּהּ כְּקָדְשִׁים: שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. דְּהָא נוֹדָע מִי הִכָּהוּ וְאע״פ שֶׁאִינוֹ עַכְשָׁיו בְּפָנֵינוּ לְדוּנוֹ: בְּטֶלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה. שֶׁהַרְגֵי מִכִּירִין (הן) בֹּהֵן מִי הָרְגוּהָ בֹּהֵן לְהַרְגוֹ: לֹא אֶפְקוֹד. עַל נִיאוּף נְשׁוֹתֵיכֶם לְבַדְּקָן, וּמִפְּנֵי מָה עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִּזְנֶינָה, וְעוֹד כִּי הֵם עִם הַזּוֹנוֹת יִפָּרְדוּ, הֵם עִצְמָן נוֹאָפִין כִּפְרָדִים הַלְּלוּ: הָאֲשַׁכּוֹלוֹת. מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא שֶׁהַכֹּל בֹּהֵן, עַד יִמְיַהֵן לֹא הָיָה מְחֻלֶּקֶת בְּחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּן הָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרִים כִּנְתִינָתָן לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וְהַן הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנֶּחְלְקוּ בְּסִמִיכַת קָרְבָּנוֹת בְּיוֹם טוֹב כִּדְאַמְרִינָן בַּחֲגִיגָה (קף יז.), וְהוּא הָיָה מְחֻלּוֹקֶת רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּדִבְרֵי תּוֹרָה: הֶעֱבִיר הוֹדִיַּת הַמַּעֲשֵׂר. שֶׁלֹּא יְהִי מִתְוַדִּין בַּעֲרִתֵי הַקֹּדֶשׁ כו׳, וּבִגְמָרָא מְפָרֵשׁ טַעֲמָא: עוֹרְרִין וְנוֹקְפִין. בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעֲמָא:

עד

1 רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: גַּם. וְחַד אָמַר: גַּם בְּתוֹךְ
2 גַּם. מַאן דְּאָמַר גַּם, יַעַר הָוָה, דּוּבִּים לֹא הָווּ. מַאן
3 דְּאָמַר גַּם בְּתוֹךְ גַּם, לֹא יַעַר הָוָה, וְלֹא דּוּבִּים הָווּ.
4 וְלֶיהֱוֵי דּוּבִּים וְלֹא לֶיהֱוֵי יַעַר? דִּבְעִיתִי. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא:
5 בִּשְׁבִיל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קָרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב בָּלָק מֶלֶךְ
6 מוֹאָב, הוּבְקְעוּ מִיִּשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יְלָדִים. אִינִי?
7 וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לְעוֹלָם יַעֲסוֹק אָדָם בְּתוֹרָה
8 וּבְמִצְוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ
9 בָּא לִשְׁמָהּ. שֶׁבִּשְׁכַר אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קָרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב
10 בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב, זָכָה וְיָצְתָה מִמֶּנּוּ רוּת שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ
11 שְׁלֹמֹה שֶׁכָּתוּב בּוֹ ״אֶלֶף עֹלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה״. וְאָמַר
12 ר׳ יוֹסֵי בֶּן חוֹנִי: רוּת בִּתּוֹ שֶׁל עֶגְלוֹן בְּנוֹ שֶׁל בָּלָק
13 הָיְתָה? תַּאֲוָתוֹ מִיהָא לִקְלָלָה הָוֵי. ״וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
14 אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא מוֹשַׁב הָעִיר טוֹב כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי
15 רֹאֶה״ וְכִי מֵאַחַר דְּמִים רָעִים וְאֶרֶץ מְשַׁכֶּלֶת, אֶלָּא מַה
16 טּוֹבָתָהּ? אָמַר ר׳ חָנִין: חֵן מָקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו. אָמַר ר׳
17 יוֹחָנָן: שְׁלֹשָׁה חִינּוּת הֵן, חֵן מָקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו, חֵן אִשָּׁה
18 עַל בַּעְלָהּ, חֵן מִקָּח עַל מֹכְרוֹ. תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁלֹשָׁה חֲלָאִין
19 חָלָה אֱלִישָׁע: אֶחָד שֶׁגֵּרָה דּוּבִּים בְּתִינוֹקוֹת, וְאֶחָד שֶׁדְּחָפוֹ לְגֵחֲזִי בִּשְׁתֵּי יָדַיִם, וְאֶחָד שֶׁמֵּת בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ״וֶאֱלִישָׁע חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר
20 יָמוּת בּוֹ״. תָּנוּ רַבָּנַן: לְעוֹלָם תְּהֵא שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת, לֹא כֶּאֱלִישָׁע שֶׁדְּחָפוֹ לְגֵחֲזִי בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְלֹא כִּיהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה שֶׁדְּחָפוֹ
21 לְיֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי בִּשְׁתֵּי יָדָיו. אֱלִישָׁע מַאי הִיא? דִּכְתִיב: ״וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוֹאֵל קַח כִּכָּרַיִם״ וּכְתִיב: ״וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא לִבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ
22 אִישׁ מֵעַל מֶרְכַּבְתּוֹ לִקְרָאתֶךָ הַעֵת לָקַחַת אֶת הַכֶּסֶף וְלָקַחַת בְּגָדִים וְזֵיתִים וּכְרָמִים וְצֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת״ וּמִי שֶׁקִּיֵּל כּוּלֵּי הַאי?
23 כֶּסֶף וּבְגָדִים הוּא דְּשָׁקֵיל! אָמַר ר׳ יִצְחָק: בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה אֱלִישָׁע עוֹסֵק בִּשְׁמֹנֶה שְׁרָצִים. אָמַר לוֹ: רָשָׁע, הִגִּיעַ עֵת לִיטּוֹל שְׂכַר
24 שְׁמֹנֶה שְׁרָצִים ״וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם״. ״וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצֹרָעִים״ אָמַר ר׳ יוֹחָנָן: זֶה גֵּחֲזִי וּשְׁלֹשָׁה בָּנָיו. ״וַיָּבֹא
25 אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק״ לְמָה הָלַךְ? אָמַר ר׳ יוֹחָנָן: שֶׁהָלַךְ לְהַחֲזִירוֹ לְגֵחֲזִי בִּתְשׁוּבָה, וְלֹא חָזַר. אָמַר לוֹ: חֲזוֹר בְּךָ. אָמַר לוֹ: כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מִמְּךָ,
26 כָּל מִי שֶׁחָטָא וְהֶחֱטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. מַאי עֲבַד? אִיכָּא דְּאָמְרִי: אֶבֶן שׁוֹאֶבֶת תָּלָה לוֹ לְחַטָּאת יָרְבָעָם,
27 וְהֶעֱמִידוֹ בֵּין שָׁמַיִם לָאָרֶץ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: שֵׁם חָקַק לָהּ אַפּוּמָהּ, וְהִיְתָה אוֹמֶרֶת ״אָנֹכִי״ וְ״לֹא יִהְיֶה לְךָ״. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: רַבָּנַן דָּחָה
28 מִקַּמֵּיהּ דִּכְתִיב ״וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ״ מִכְּלָל דְּעַד הָאִידָּנָא לֹא
29 הָוָה דָּחֵיק. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה מַאי הִיא? כְּדַהֲוָה קָא קָטֵיל יַנַּאי מַלְכָּא לְרַבָּנַן, שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח אַטְמִינְהוּ אַחֲתֵיהּ, ר׳ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה
30 אֲזַל עָרַק לְאַלֶּכְסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם. כִּי הֲוָה שְׁלָמָא, שָׁלַח לֵיהּ שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח, מִנִּי יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ לְךָ אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם:
31 אֲחוֹתִי! בַּעְלִי שָׁרוּי בְּתוֹכֵךְ וַאֲנִי יוֹשֶׁבֶת שׁוֹמֵמָה. אָמַר: שְׁמַע מִינָּהּ, הֲוָה לֵיהּ שְׁלָמָא. כִּי אֲתָא, אִקְּלַע לְהַהוּא אוּשְׁפִּיזָא. קָם קַמֵּיהוּ
32 בִּיקָּרָא שַׁפִּיר, עָבְדֵי לֵיהּ יְקָרָא טוּבָא. יָתֵיב וְקָא מִשְׁתַּבַּח, כַּמָּה נָאֶה אַכְסַנְיָא זוֹ! אָמַר לֵיהּ יֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי: רַבִּי, עֵינֶיהָ טְרוּטוֹת. אָמַר לֵיהּ:
33 רָשָׁע, בְּכָךְ אַתָּה עוֹסֵק? אַפִּיק אַרְבַּע מֵאָה שִׁפּוּרֵי וְשַׁמְתֵּיהּ. כָּל יוֹמָא אֲתָא לְקַמֵּיהּ וְלָא קַבְּלֵיהּ. יוֹמָא חַד הֲוָה קָרֵי קְרִיַּת שְׁמַע, אֲתָא
34 לְקַמֵּיהּ, הֲוָה בְּדַעְתֵּיהּ לְקַבּוּלֵיהּ אַחֲוֵי לֵיהּ בִּידֵיהּ, סָבַר מִדְּהָא דָּחֵי לֵיהּ, אֲזַל זָקַף לְבֵינְתָא, פְּלָחָא, אָמַר לֵיהּ: חֲזוֹר בְּךָ! אָמַר לֵיהּ: כָּךְ
35 מְקוּבָּלַנִי מִמְּךָ, כָּל הַחוֹטֵא וּמַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. דְּאָמַר מָר: יֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי כִּישֵׁף וְהִסִּית וְהִדִּיחַ וְהֶחֱטִיא
36 אֶת יִשְׂרָאֵל. תַּנְיָא ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: יֵצֶר, תִּינוֹק וְאִשָּׁה, תְּהֵא שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת: **מתני׳** נִמְצָא הַהוֹרֵג עַד שֶׁלֹּא
37 נֶעֱרְפָה הָעֶגְלָה, תֵּצֵא וְתִרְעֶה בָּעֶדֶר. מִשֶּׁנֶּעֱרְפָה הָעֶגְלָה, תִּקָּבֵר בִּמְקוֹמָהּ, שֶׁעַל סָפֵק בָּאתָה מִתְּחִילָּתָהּ. כִּיפֵּרָה סְפֵקָהּ, וְהָלְכָה לָהּ.
38 נֶעֱרְפָה הָעֶגְלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַהוֹרֵג, הֲרֵי זֶה יֵהָרֵג. עַד אֶחָד אוֹמֵר ״רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג״ וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר ״לֹא רָאִיתָ״, אִשָּׁה אוֹמֶרֶת
39 ״רָאִיתִי״ וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת ״לֹא רָאִיתִי״, הָיוּ עוֹרְפִין. עַד אֶחָד אוֹמֵר ״רָאִיתִי״ וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ״לֹא רָאִיתָ״, הָיוּ עוֹרְפִין. שְׁנַיִם אוֹמְרִים ״רָאִינוּ״
40 וְאֶחָד אוֹמֵר לָהֶן ״לֹא רְאִיתֶם״, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחָנִין, בָּטְלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה. מִשֶּׁבָּא אֱלִיעֶזֶר בֶּן דִּינַאי, וּתְחִינָה בֶּן פִּרִישָׁה הָיָה
41 נִקְרָא, חָזְרוּ לִקְרוֹתוֹ ״בֶּן הָרַצְחָן״. מִשֶּׁרַבּוּ הַמְנַאֲפִים פָּסְקוּ הַמַּיִם הַמָּרִים, וְר׳ יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הִבְסִיקָן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם
42 כִּי תִזְנֶינָה וְעַל כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תְנָאַפְנָה כִּי הֵם וְגוֹ׳.״ מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵידָה וְיוֹסֵי בֶּן יְהוּדָה אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, בָּטְלוּ הָאֲשֻׁכּוֹלוֹת,
43 שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֵין אֶשְׁכּוֹל לֶאֱכוֹל בִּכּוּרָה אִוְּתָה נַפְשִׁי״. יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הֶעֱבִיר הוֹדִיַּת הַמַּעֲשֵׂר, אַף הוּא בִּטֵּל אֶת הַמְעוֹרְרִין וְאֶת הַנּוֹקְפִין.

עד

סוטה. פרק תשיעי – עגלה ערופה דף מז עמוד ב

רש"י

עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם. בְּבֵית הַנִּפְחִים בְּחִלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶת דָּבָר הָאֲבֵד שֶׁמִּתְּרֶת בְּמוֹעֵד, וְעָמֵד הוּא וְגָזַר עַל הַנִּפְחִים אֲפִלּוּ בְּדָבָר הָאֲבֵד, מִפְּנֵי שֶׁקּוֹלָן נִשְׁמָע לְמֶרְחוֹק וְאֵין הַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁהִיא לְדָבָר הָאֲבֵד, וְהָכֵי אַמְרִינַן לָהּ בְּמוֹעֵד קָטָן (י"ח.): כָּל יָמָיו לֹא הָצְרַךְ אָדָם לִשְׁאֹל לְחֲבֵרוֹ עַל הַדְּמַאי. אִם מְעַשֵּׂר אִם לָאו, שֶׁהוּא הִתְקִין שֶׁיְּהוּ כָּל הַלּוֹקְחִין מֵעִם הָאָרֶץ מְעֻשָּׂרִין: **גמ'** אֲפִלּוּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם. הַכִּיר בּוֹ; וְהָא אָמַר עוּלָּא כו'. סוּגְיָא זוֹ כֻּלָּהּ פֹּרַשְׁתִּיהָ בְּפֶרֶק מִי שֶׁקִּנֵּא (לְשֵׁל לח:) וְאֵינָהּ חֲלוּקָה כָּאן בְּלוּם; אֶלָּא עַל הַסָּפֵק, וְעַכְשָׁיו יוֹדְעִים אֶת הַהוֹרְגִים מִי הֵם: מְנַקֶּה מֵעָוֹן. נֵאוּף בְּאִשָּׁה הָאֲסוּרָה לוֹ, בֵּין מִזּוֹ שֶׁנִּסְתְּרָה בֵּין מֵאַחֶרֶת: עָוֹן דִּבְנֵיהּ וְדִבְנָתֵיהּ. שֶׁהֵם נוֹאֲפִין: לֹא. אֵינוֹ מוֹנֵעַ אֶת אִשְׁתּוֹ מִלְּבַדֵּק: הָא שָׁמַע לֹא אֶפְקוֹד. לְבַדּוֹק אֶת הַנָּשִׁים, וּמַה טַּעַם עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה: נִתְעַוְּתוּ הַדַּיָּנִין. דְּמִתּוֹךְ שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַנְּאָה אֵין מִטְּרִיחִין עַצְמָן לְעִין בְּדִין וּבְאִסּוּר וְהֶתֵּר לְהוֹרוֹת לְצִבּוּר, וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִתְקַלְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם, וְכֵיוָן שֶׁכֵּן אֵין לְהִקָּפֵ"ה נַחַת רוּחַ בְּעוֹלָמוֹ וְאֵין עוֹלָמוֹ נוֹחַ לוֹ: לוֹחֲשֵׁי לְחִישׁוֹת. עוֹרְכֵי הַדַּיָּנִין, וּמִתְלַחֲשִׁים עִם הַדַּיָּנִין לְפִתּוּחַ לָהֶם פֶּתַח בִּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה וּבְחוֹבָתוֹ שֶׁל זֶה: רַבָּה חָרוֹן אַף. שֶׁעַל הַטִּית הַמִּשְׁפָּט חָרוֹן אַף בָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כב) אִם עֹנֶה תְעַנֶּה אוֹתוֹ וְגוֹ' וְחָרָה אַפִּי: נִצָּב בַּעֲדַת אֵל. בִּזְמַן שֶׁבְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט: הוֹלְכֵי אַחַר בִּצָּעָם. לְהַנְאָתָם: הָאוֹמְרִים לָרַע טוֹב. שֶׁמְּשַׁבְּחִין אֶת הָרְשָׁעִים: רַבּוּ הוֹי הוֹי. דִּכְתִיב הוֹי הוֹי בְּהַהִיא פָּרָשְׁתָא טוּבָא: מוֹשְׁכֵי הָרוֹק. מַאֲרִיכִין הָרוֹק, וּמִדַּת גַּאֲוָה הוּא: וְנִתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים. כִּדְקִי"ל (קִדּוּשִׁין קָז מט:) סִימָן לְגֵסוּת הָרוּחַ עֲנִיּוּת שֶׁל תּוֹרָה: חוֹזֶרֶת עַל לוֹמְדֶיהָ. מֵחֲזֶרֶת אוּלִי תִּמְצָא לוֹמְדֶיהָ: וּלְבַסּוֹף מַתְזִיל עֲלֵיהוּ. נִמְאָס בְּעִינֵיהֶם: מְטִילֵי מְלָאִי. הַדַּיָּנִים מְטִילִין מְלָאִי פַּרְקְמַטְיָא שֶׁלָּהֶם עַל בַּעֲלֵי בָּתִּים הַיּוֹדְעִים בְּטִיב סְחוֹרָה שֶׁיִּשְׁתַּבְּרוּ הַדַּיָּנִין עַל יָדוֹ: רַבּוּ אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. שֶׁהָרוֹאֶה שֶׁהַדַּיָּנִין מִסְבִּירִים לוֹ פָּנִים מִפְּנֵי טוּבָה שֶׁעָשָׂה לוֹ וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא מֵהֶם: שֶׁפָּלִים הָיְנוּ. שֶׁאֵין אֵימַת הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים, וְאֵין נֹכַח בֵּין גְּבוֹהַּ לְשָׁפֵל: וּמַלְכוּתָא. מַלְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲזֻלָּא וְנָוְלָא, הוֹלֶכֶת וּמִתְנַוֶּלֶת: צְרֵי עַיִן. מִלְּהָנוֹת אֲחֵרִים בְּמָמוֹנָם: טוֹרְפֵי טֶרֶף. גֹּזְלָנִים וּמְאַמְּצֵי הַלֵּב מִן הָעֲנִיִּים לְרַחֵם: רַבּוּ מַיִם הַמָּרִים. רַבּוּ הַמְּקַנְּאִים לִנְשׂוֹתֵיהֶם וְהָיָה לְמִים הַמָּרִים לְהַרְבּוֹת: אֶלָּא שֶׁפָּסְקוּ מִלְּהַשְׁקוֹתָם. כִּדְאָמְרִינַן שֶׁאֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין מִשֶּׁרַבּוּ הַמְנָאֲפִים: זְחוּחֵי הַלֵּב. שֶׁאֵינָן מַטִּין אֶת אָזְנָם לִשְׁמוֹעַ יָפָה מִפִּי רַבָּם וְסוֹמְכִים עַל בִּינָתָם לְדַקְדֵּק שְׁמוּעָתָם: יִשְׂרָאֵל לְפָנִים. כְּנוּי הוּא: שֶׁהַכֹּל בּוֹ. תּוֹרָה בְּאֲמִתָּהּ וְאֵין דִּפּוּי וְשִׁבְרָהּ וּמַחֲלֹקֶת: ואגן

רש"י

עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם, וּבְיָמָיו אֵין צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמַאי: **גמ'** תָּנוּ רַבָּנַן: מִנַּיִן שֶׁאִם נֶעֱרְפָה הָעֶגְלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַהוֹרֵג, שֶׁאֵין פּוֹטֶרֶת אוֹתוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ": עֵד אֶחָד אוֹמֵר "רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג" וְכו': טַעֲמָא דְּמַכְחִישׁ לֵיהּ, הָא לֹא מַכְחִישׁ לֵיהּ, עֵד אֶחָד מְהֵימַן, מְנָהֲנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ" הָא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ, אֲפִילּוּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. ר' עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנַּיִן לְסַנְהֶדְרִין שֶׁרָאוּ אֶחָד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וְאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹרְפִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ" וַהֲלֹא רָאוּ. הָשְׁתָּא דְּאָמְרִתְּ עֵד אֶחָד מְהֵימַן, אִידְּךָ חַד הֵיכִי מָצֵי מַכְחִישׁ לֵיהּ? וְהָאָמַר עוּלָּא: כָּל מָקוֹם שֶׁהָאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם וְאֵין דִּבְרֵיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם! אָמַר לְךָ עוּלָּא: תְּנֵי:

לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. וְכֵן אָמַר ר' יִצְחָק: תְּנֵי: לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. וְר' חִיָּיא אָמַר: תְּנֵי: הָיוּ עוֹרְפִין. וּלְר' חִיָּיא קַשְׁיָא דְעוּלָּא! לָא קַשְׁיָא, כָּאן בְּבֵית אַחַת, כָּאן בְּזֶה אַחַר זֶה. תְּנַן: עֵד אֶחָד אוֹמֵר "רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג" וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים "לֹא רָאִינוּ" הָיוּ עוֹרְפִין. הָא חַד וְחַד, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. תִּיוּבְתָּא דְּרַבִּי חִיָּיא. וְלִיטַעֲמָיךְ, אֵימָא סֵיפָא: שְׁנַיִם אוֹמְרִים "רָאִינוּ" וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר "לֹא רְאִיתֶם" לֹא הָיוּ עוֹרְפִין, הָא חַד וְחַד, הָיוּ עוֹרְפִין. אֶלָּא מַתְנִיתִין בִּפְסוּלֵי עֵדוּת, וּכְר' נְחֶמְיָה, דְּאָמַר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, הַלֵּךְ אַחַר רוֹב דְּעוֹת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים אִישׁ אֶחָד כְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד. וְאֵיפָא דְּאָמְרִי, כָּל הֵיכָא דַּאֲתָא עֵד אֶחָד כְּשֵׁר מֵעִיקָּרָא, אֲפִילּוּ מֵאָה נָשִׁים כִּי אֶחָד דָּמְיָין. וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן? כְּגוֹן דַּאֲתַאי אִשָּׁה מֵעִיקָּרָא. וְתַרְצָהּ לִדְרַבִּי נְחֶמְיָה הָכִי, ר' נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, הַלֵּךְ אַחַר רוֹב דְּעוֹת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִשָּׁה אַחַת כְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד. אֲבָל שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד, כִּי פַּלְגָא וּפַלְגָא דָּמֵי. וְתַרְתֵּי פְּסוּלֵי עֵדוּת לָמָּה לִי? מַהוּ דִּתֵימָא: כִּי אָזְלִינַן בָּתַר רוֹב דְּעוֹת לְחוּמְרָא אֲבָל לְקוּלָּא לֹא, קָא מַשְׁמַע לָן; מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחִין כו': תָּנוּ רַבָּנַן: מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחָנִין בְּטֻלָּה עֶגְלָה עֲרוּפָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא עַל הַסָּפֵק. מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחָנִין בְּגָלוּי, בְּטֻלָּה עֶגְלָה עֲרוּפָה: מִשֶּׁרַבּוּ הַנּוֹאֲפִין כו': תָּנוּ רַבָּנַן, "וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן" בִּזְמַן שֶׁהָאִישׁ מְנוּקֶה מֵעָוֹן, הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ. אֵין הָאִישׁ מְנוּקֶה מֵעָוֹן, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאוֹמֵר: "לֹא אֶפְקוֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה" כו'. מַאי וְאוֹמֵר? וְכִי תֵּימָא: עָוֹן דִּידֵיהּ אִין, דִּבְנֵיהּ וְדִבְנָתֵיהּ לֹא, תָּא שְׁמַע "לֹא אֶפְקוֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תְנָאַפְנָה". וְכִי תֵּימָא: עָוֹן אֵשֶׁת אִישׁ אִין, עָוֹן דִּפְנוּיָה לֹא, תָּא שְׁמַע "כִּי הֵם עִם הַזֹּנוֹת יִפְרֹדוּ וְעִם הַקְּדֵשׁוֹת יְזַבֵּחוּ" וְגוֹ'. מַאי "עִם לֹא יָבִין יִלְבֹּט"? אָמַר ר' אֶלְעָזָר: אָמַר לָהֶם נָבִיא לְיִשְׂרָאֵל: אִם אַתֶּם מַקְפִּידִין עַל עַצְמְכֶם, מַיִם בּוֹדְקִין נְשׁוֹתֵיכֶם. וְאִם לָאו, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין נְשׁוֹתֵיכֶם. מִשֶּׁרַבּוּ בַּעֲלֵי הַנָּאָה, נִתְעַוְּתוּ הַדַּיָּנִין וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים וְאֵין נוֹחַ בָּעוֹלָם. מִשֶּׁרַבּוּ רוֹאֵי פָּנִים בַּדִּין, בָּטֵל "לֹא תָגוּרוּ" וּפָסַק "לֹא תַכִּירוּ" וּפָרְקוּ עוֹל שָׁמַיִם, וְנָתְנוּ עֲלֵיהֶם עוֹל בָּשָׂר וָדָם. מִשֶּׁרַבּוּ לוֹחֲשֵׁי לְחִישׁוֹת בַּדִּין, רַבָּה חֲרוֹן אַף בִּישְׂרָאֵל, וְנִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט". מִשֶּׁרַבּוּ "אַחֲרֵי בְּצַעָם לְכֶם הֹלֵךְ", רַבּוּ "הָאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע". מִשֶּׁרַבּוּ הָאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע, רַבּוּ "הוֹי הוֹי", בָּעוֹלָם. מִשֶּׁרַבּוּ מוֹשְׁכֵי הָרוֹק, רַבּוּ הַיְּהִירִים וְנִתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים, וְהַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת עַל לוֹמְדֶיהָ. מִשֶּׁרַבּוּ הַיְּהִירִים, הִתְחִילוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִנָּשֵׂא לַיְּהִירִים, שֶׁאֵין דּוֹרֵינוּ רוֹאֶה אֶלָּא לַפָּנִים. אִינִי? וְהָאָמַר מָר: הַאי מַאן דְּמִיהַר, אֲפִילּוּ אַאִינְשֵׁי בֵּיתֵיהּ לָא מִיקַּבֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "גֶּבֶר יָחִיר וְלֹא יִנֶּוֶה" לֹא יִנֶּוֶה אֲפִילּוּ בְּבָנֶיהָ שָׁלוּ, מֵעִיקָּרָא קָפְצָה עָלֵיהּ, לְסוֹף מִיתְזִיל עָלֵיהוּ. מִשֶּׁרַבּוּ מְטִילֵי מְלָאי עַל בַּעֲלֵי בָּתִּים, רַבָּה הַשּׁוֹחֵד וְהַטִּיַּת מִשְׁפָּט, וּפָסְקָה טוֹבָה. מִשֶּׁרַבּוּ "מִקַּבְּלֵנִי טוֹבוֹתֶיךָ" וּ"מַחֲזִקְנִי טוֹבוֹתֶיךָ", רַבּוּ "אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" שְׁפָלִים הוּגְבְּהוּ וְהִגְבְּהוּם הוּשְׁפְּלוּ, וּמַלְכוּתָא אֲזֻלָּא וְנָוְלָא. מִשֶּׁרַבּוּ צְרֵי עַיִן וְטוֹרְפֵי טֶרֶף, רַבּוּ מְאַמְּצֵי הַלֵּב וְקוֹפְצֵי יָדַיִם מִלְּהַלְווֹת, וְעָבְרוּ עַל מַה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן וְגוֹ'. מִשֶּׁרַבּוּ "נְטוּיוֹת גָּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינָיִם", רַבּוּ מַיִם הַמָּרִים אֶלָּא שֶׁפָּסְקוּ. מִשֶּׁרַבּוּ מְקַבְּלֵי מַתָּנוֹת, נִתְמַעֲטוּ הַיָּמִים וְנִתְקַצְּרוּ הַשָּׁנִים, דִּכְתִיב: "וְשׁוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה". מִשֶּׁרַבּוּ זְחוּחֵי הַלֵּב, רַבּוּ מַחֲלוֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל. מִשֶּׁרַבּוּ תַּלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִלֵּל שֶׁלֹּא שִׁמְּשׁוּ כָּל צוֹרְכָן, רַבּוּ מַחֲלוֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשֵׂית תּוֹרָה כִּשְׁתֵּי תּוֹרוֹת. מִשֶּׁרַבּוּ מְקַבְּלֵי צְדָקָה מִן הַגּוֹיִם. הָיוּ יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וְהֵם לְמַטָּה, יִשְׂרָאֵל לְפָנִים וְהֵם לְאָחוֹר: מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר כו': מַאי "אִשְׁכּוֹלוֹת"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אִישׁ שֶׁהַכֹּל בּוֹ: יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הֶעֱבִיר הוֹדְיַית הַמַּעֲשֵׂר כו': מַאי טַעְמָא? אָמַר ר' יוֹסֵי בְּר' חֲנִינָא: לְפִי שֶׁאֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ כִּתִיקוּנוֹ, דְּרַחֲמָנָא אָמַר דְּיָהֲבִי לַלְוִיִּם, ואגן

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין – מכון המאור"

עַד יָמָיו של יוחנן כהן גדול הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם בבית הנפחים בחול המועד, לצורך מלאכת דבר האבד, המותרת בחול המועד, והוא גזר על כך ואסר זאת, משום שנשמע קולם למרחק, ואין כולם יודעים שהיא מלאכת דבר האבד.

וּבְיָמָיו של יוחנן כהן גדול אֵין אדם הנזהר במעשרות צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמַאי – על פירותיו של עם הארץ כשקונה אותם מחבירו החבר, האם הם מעושרים או לא, משום שתיקן שכל הקונה פירות מעם הארץ חייב להפריש מהם מעשרות.

גמרא. תָּנוּ רַבָּנָן, שֶׁאִם נֶעֱרְפָּה הָעֶגְלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הֲהוֹרֵג, שֶׁאֵין ערִיפת העגלה פּוֹטֶרֶת אוֹתוֹ ממיתה, תַּלְמוּד לוֹמַר, "וְלָאָרֶץ לֹא יְכוּפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכֹהּ".

שנינו במשנה, עֵד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג ועד אחד אומר לא ראיתי כּוּ' היו עורפין. מדייקת הגמרא, טַעֲמָא דְּמַכְחִישׁ לֵיהּ – דווקא כשעד אחר מכחישו, הָא אם לֹא מַכְחִישׁ לֵיהּ אחר, עֵד אֶחָד מְהֵימָן להעיד שראה את ההורג, ולפטור בכך מעריפת העגלה, מבארת הגמרא, מְנָהֲנֵי מִילֵּי שעד אחד נאמן בכך, דְּתָנוּ רַבָּנָן, נאמר בפסוק 'לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ', הָא – משמע מכאן, שאם נוֹדַע למישהו מִי הִכָּהוּ, אֲפִילּוּ אֶחָד בְּסוֹף הָעוֹלָם הכירו, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין ומכאן שעד אחד נאמן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִנַּיִן לְסַנְהֶדְרִין שֶׁרָאוּ אֶחָד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹרְפִין, תַּלְמוּד לוֹמַר מה שנאמר בפסוק שעל הזקנים לומר 'וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ', וַהֲלֹא רָאוּ, ומכאן שבסנהדרין גם ראייה לבדה פוטרת מעריפה, אבל ראיית עד אינה פוטרת עד שיכיר מי הוא.

מקשה הגמרא, הַשְּׁתָּא דְּאָמְרַתְּ שבערִיפת עגלה עֵד אֶחָד מְהֵימָן, אִידְּךָ חַד הֵיכִי מָצֵי מַכְחִישׁ לֵיהּ – כיצד יכול העד האחר להכחישו, ולגרום בכך שתתבטל עדותו ושתערף העגלה, וְהָאָמַר עוּלָּא, כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן עדות גמורה כאילו הוא שְׁנַיִם, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד הבא להכחישו עומדים בִּמְקוֹם שְׁנַיִם. מתרצת הגמרא, אָמַר לָךְ עוּלָּא אין לשון המשנה שאמרה 'היו עורפין' מתוקן, אלא תָּנֵי במשנה, 'עד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין' כי אין עד אחד יכול לבטל את העדות הראשונה. וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תָּנֵי במשנה 'לֹא הָיוּ עוֹרְפִין'. וְרַבִּי חִיָּיא אָמַר, תָּנֵי במשנה 'הָיוּ עוֹרְפִין' כפי הלשון שלפנינו, שמועילה העדות השניה לבטל את הראשונה.

מקשה הגמרא, וּלְרַבִּי חִיָּיא שאינו מתקן את לשון המשנה, קַשְׁיָא דְּעוּלָּא שאמר אין דבריו של העד האחרון עומדים כנגד העד הראשון, וכאמור. מתרצת הגמרא, לֹא קַשְׁיָא, כָּאן במשנתינו שמועילה העדות השניה לבטל את הראשונה, מדובר שבאו שני העדים בְּבַת אַחַת והעיד השני בתוך כדי דיבור של הראשון, וכיון שעדיין לא נתקבלה עדותו של הראשון, יכול השני להכחישה ולגרום שלא תתקבל, אבל כָּאן בדברי עולא שאמר שאין השני יכול להכחיש את הראשון, הוא כשבאו העדים בְּזֶה אַחַר זֶה, שכיון שכבר נתקבלה העדות של הראשון, הרי היא כשנים, ואין השני יכול להכחישו.

מקשה הגמרא, תְּנַן בהמשך המשנה, עֵד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא רָאִיתָ, הָיוּ עוֹרְפִין, ולכאורה אין בכך שום חידוש, ששני עדים מבטלים עדותו של אחד, אלא ודאי נשנה דין זה לדקדק ממנו, שרק משום ששנים הם המכחישים את הראשון, בטלה העדות הראשונה, הָא אם היו חַד וְחַד, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין משום שנתקבלה עדות הראשון, ואין אחר יכול להכחישה, וכדברי עולא שיש לשנות במשנה שבאחד ואחד לא היו עורפין, ומכאן תִּיוּבְתָּא דְּרַבִּי חִיָּיא ששנה שגם באחד ואחד היו עורפין.

מתרצת הגמרא, וְלִיטַעְמַיְיהוּ – שפירשת ברישא, שלא נשנה הדין לגופו אלא לדקדק ממנו את הדין באחד כנגד אחד, אִימָא סֵיפָא בהמשך המשנה, שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ את ההורג וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר לֹא רְאִיתֶם, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין, והרי גם שם אין שום חידוש בכך, שאין עד אחד יכול להכחיש שנים, וכי גם כאן תוכל לדקדק, שרק משום שאחד מכחיש את השנים אין העדות הראשונה בטלה, הָא אם היו חַד וְחַד, הָיוּ עוֹרְפִין משום שהעדות הראשונה מתבטלת, ואם כך, הרי יש סתירה בכך מן הרישא לסיפא. אֶלָּא בהכרח מַתְנִיתִין כּוּלָּהּ הן הרישא והן הסיפא, העדות של השנים השנויה בה, בְּפִסּוּלֵי עֵדוּת המעידים כנגד עד אחד עוסקת, ולגופה נשנית כשיש אחד כנגד שנים, ולא לדקדק מכאן דין אחד כנגד אחד, וְכִדְרַבִּי נְחֶמְיָה, דְּאָמַר, כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, כשבאו עדים אחרים להכחישו, הַלָּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת והעדות שיש בה דעות רבות יותר, היא המכרעת, וְעָשׂוּ משום כך עדות שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד – המעידות כנגד איש אחד, שמבטלות את דבריו כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד ואין הבדל בכך בין אנשים לנשים, ומשמיעה לנו המשנה, שכיון שעדות עד אחד אינה עדות גמורה, רוב דעות מכריעות אותו, וכך פירוש המשנה, עד אחד כשר אומר ראיתי את ההורג ושתי נשים אומרות לא ראית, היו עורפין, שתי נשים אומרות ראינו, ועד אחד כשר אומר לא ראיתן, לא היו עורפין.

וְאִיבָּא דְּאָמְרִי, כָּל הֵיכָא דְּאָתָא עֵד אֶחָד כָּשֵׁר מֵעִיקָּרָא, אֲפִילּוּ מֵאָה נָשִׁים שמעידות כנגדו כִּי אֶחָד דְּמֵיָין – הרי הן כאחד המכחישו, ואחר שנתקבלה עדותו של ראשון אין עד אחד יכול להכחישו, וכאמור לעיל, וְהָכָא במשנתינו, שהעמדנו אותה שהשנים המעידים הם פסולי עדות, כגון נשים, בְּמַאי עָסְקִינַן, כשהעד האחד האמור במשנה, גם הוא היה מפסולי עדות, כְּגוֹן דַּאֲתָאֵי אִשָּׁה מֵעִיקָּרָא – שבאה אשה מתחילה ואמרה ראיתי את ההורג, ונתקבלה עדותה, ואחר כך באו שתי נשים ואמרו לא ראית, ומשמיעה המשנה, שאף שנתקבלה עדותה, רוב דעות מכריעות אותה, וכך הוא פירוש המשנה, וְתַרְצָהּ לִדְרַבִּי נְחֶמְיָה הָכִי – ולפי זה תפרש כך את דברי רבי נחמיה שאמרנו לעיל, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, כשבאו עדים אחרים להכחישו, הַלָּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת והעדות שיש בה דעות רבות יותר, היא המכרעת, ועל כך תוסיף פירוש, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִשָּׁה אַחַת שמכרעת אותה כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד שמכריעים אותו, ודווקא שתי נשים המעידות כנגד אשה, אֲבָל שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד, כִּי פַּלְגָא וּפַלְגָא דְּמֵי הרי הם כמחצה על מחצה, ולכך, כשבאו בבת אחת, הרי הן מכחישות אותו והעגלה נערפת, אבל כשבאו אחר שנתקבלה עדותו, נעשית עדות האחד כשנים, ואין שתי נשים יכולות להכחיש את עדותו.

שואלת הגמרא, אחר שהעמדנו את המשנה בפסולי עדות, וחידושה הוא שהולכים בהם אחר רוב דעות, וַתַּרְתֵּי בבות על פְּסוּלֵי עֵדוּת לָמָּה לִי הרי לכך די לנו ברישא, כשעד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית, ולשם מה הוצרכה הסיפא, כששנים אומרים ראינו ואחד אומר לא ראיתם. משיבה הגמרא, אם היתה נשנית רק הרישא, מַהוּ דְּתֵימָא – היית אומר, כִּי אָזְלִינַן בָּתַר רוֹב דֵּעוֹת, רק בכגון הרישא שהוא לְחוּמְרָא שעל ידי כך נערוף את העגלה, אֲבָל כשהוא לְקוּלָּא שעל ידי כך לא נערוף את העגלה כגון ששני פסולים אומרים ראינו ואחד אומר לא ראיתם לֹא נלך אחר רוב דעות, ויוכל האחד להכחישם, ונערוף את העגלה, קָא מַשְׁמַע לָן הסיפא, שגם אז הולכים אחר רוב דעות, ואין האחד יכול להכחישם, ואין עורפים את העגלה.

שנינו במשנה, מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחִין כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן, מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחָנִין בְּטֵלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא עַל הַפֶּסֶק שאין יודעים מי ההורג, ולכך מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחָנִין בְּגָלוּי והרי ההורגים מוכרים לנו, בְּטֵלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה.

שנינו במשנה, מִשֶּׁרַבּוּ הַנּוֹאֲפִין כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר בפרשת סוטה 'וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן', מכאן אנו למדים, בְּזְמַן שֶׁהָאִישׁ מְנוּקֶה מֵעָוֹן, הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ אם חטאה או לא, אבל אם אֵין הָאִישׁ מְנוּקֶה מֵעָוֹן, אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, וכיון שרבו הנואפים,

המשך בעמוד קלה

ביאורים למסכת סוטה דף מח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין – מכון המאור"

וַאֲנַן קָא יָהֲבִינַן לַכֹּהֲנִים – ואנו נותנים אותו לכהנים, לפי שקנס עזרא הסופר את הלויים, על שלא עלו עמו מבבל, ולכך אינו יכול לומר 'בכל מצותיך אשר צויתני'. שואלת הגמרא, **וְלִוִּדֵי** – יתוודה **אַשְׁאָר מַעֲשְׂרוֹת** שאותם נתן כדין. **אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, כָּל בַּיִת שֶׁאֵין מִתְוַדֶּה עַל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, שׁוּב אֵין מִתְוַדֶּה עַל שְׁאָר מַעֲשְׂרוֹת.** אומרת הגמרא, **מַאי טַעְמָא, אָמַר אַבָּיֵי, הוֹאִיל וּפָתַח בּוֹ הַכָּתוּב** בפרשת וידוי מעשרות **תְּחִילָּה** שנאמר 'ונתת ללוי, לגר ליתום ולאלמנה', 'ו'ללוי' הוא מעשר ראשון הניתן ללוים, וכיון שהוא נכתב תחילה, הוא העיקר, ואם אינו מתודה עליו, אינו מתודה אף על יתר המעשרות.

מקשה הגמרא, **מִכְּלָל** – מתוך טעמו של רבי יוסי בר חנינא, שלא היו נותנים מעשר ראשון כדינו, משמע **דְּאַפְּרוּשֵׁי הֲווּ מְפָרְשֵׁי** את המעשר כדינו, אלא שהנתינה לא היתה כדינה, **וְהָא תַּנְיָא, אַף הוּא** – יוחנן כהן גדול **בִּיטֵּל אֶת הַוִּידּוּי, וְגָזַר עַל הַדְּמַאי** – על פירות עם הארץ, **לְפִי שֶׁלֹּא לבדוק בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל** האם מפרישים תרומות ומעשרות כראוי, **וְרָאָה שֶׁאֵין** העם **מַפְרִישִׁין אֶלָּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בִּלְבָד** לפי שיש על האוכלה עוון מיתה בידי שמים, **וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מִקְצָתָן מְעַשְּׂרִין וּמִקְצָתָן אֵין מְעַשְּׂרִין, אָמַר לָהֶם, בָּנַי, בּוֹאוּ וְאוֹמַר לָכֶם, כְּשֵׁם שֶׁתְּרוּמָה גְּדוֹלָה יֵשׁ בָּהּ עָוֹן מִיתָה, כָּךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי יֵשׁ בָּהֶן עָוֹן מִיתָה, עָמַד וְהִתְקִין לָהֶם** שאין עם הארץ נאמן על המעשרות אלא על תרומה גדולה בלבד, לפיכך, **הִלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מֵעַם הָאָרֶץ, מַפְרִישׁ מֵהֶן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, מַפְרִישׁ מִמֶּנָּה עשירית לשם תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְנוֹתְנָהּ לְכֹהֵן, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, עוֹלֶה וְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עָנִי** כיון שפירות אלו הם ספק מעושרים, **הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה** ואינו חייב ליתנם מספק ללוים או לעניים, אלא קורא להם שם להוציאם מידי טבל, הרי שבימי יוחנן כהן גדול, לא היו כל העם מפרישים מעשר ראשון.

מתרצת הגמרא, **תַּרְתֵּי** תקנות שונות **תִּקֵּן** יוחנן כהן גדול, **בִּיטֵּל וִידּוּי** המעשרות **דַּחֲבֵירִים** הזהירים להפריש מעשר ראשון, ותיקן שלא יתודו משום שאין נותנים אותו ללוים. **וְגָזַר עַל דְּמַאי שֶׁל** פירות **עַמֵּי הָאָרֶץ,** שהלוקח מהם יפריש מעשרות כמפורט לעיל, משום שחשודים על המעשרות.

שנינו במשנה, **וְאַף הוּא בִּיטֵּל אֶת הַמְעוֹרְרִים.** שואלת הגמרא, **מַאי מְעוֹרְרִים. אָמַר רַחֲבָה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים לְוִיּוּם עַל דּוּכָן וְאוֹמְרִים** את המזמור 'עוֹרָה לָמָה תִישַׁן ה'', לכך נקראו מעוררים, ואותם ביטל יוחנן כהן גדול, וכך **אָמַר לָהֶן** יוחנן כהן גדול, **וְכִי יֵשׁ שֵׁינָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר, "הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל", אֶלָּא, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין בְּצַעַר, וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים בְּנַחַת וְשַׁלְוָה,** הרי זה דומה כאילו יש שינה לפניו, **לָכֵן נֶאֱמַר** 'עוֹרָה לָמָה תִישַׁן ה'.

שנינו במשנה **וְאֶת הַנּוֹקְפִים.** שואלת הגמרא, **מַאי נוֹקְפִים. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, שֶׁהָיוּ מְסָרְטִין לָעֻגֵל בֵּין קַרְנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּפּוֹל דָּם בְּעֵינָיו** ולא יראה כשהולכים לשחטו, **אָתָא אִיהוּ בְּטִיל, מִשּׁוּם דְּמִיחֲזֵי כִּי מוּמָא** – משום שנראה כמום. **כְּמַתְנִיתָא תָּנָא, שֶׁהָיוּ חוֹבְטִין אוֹתוֹ בְּמַקְלוֹת** להפילו לארץ **כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ לִפְנֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים** ו'נוקפים' הוא מלשון מכה, **אָמַר לָהֶם** יוחנן כהן גדול, **עַד מָתַי אַתֶּם מַאֲכִילִין נְבֵילוֹת לְמִזְבֵּחַ,** ותמהה הגמרא, וכי **נְבֵילוֹת** הן, **הָא שָׁחִיט לְהוּ, אֶלָּא** כך אמר, עד מתי אתם מאכילין **טְרֵיפוֹת** למזבח, הרי יש לחוש **שֶׁמָּא** על ידי החבטות **נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ, עָמַד וְהִתְקִין לָהֶם טַבָּעוֹת בְּקַרְקַע** להכניס בהם את ראש הבהמה.

שנינו במשנה, **עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם.** אומרת הגמרא, שזהו **בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד** שהיו עושים מלאכה בבית הנפח לצורך המועד, ובא יוחנן כהן גדול ואסר זאת, משום שנשמע קולם למרחק, ואין כולם יודעים שהיא מלאכת דבר האבד.

שנינו במשנה, **כָּל יָמָיו לֹא הָיָה אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמַאי.** אומרת הגמרא, **כְּדַאֲמָרָן** לעיל בסוגיא, שיוחנן כהן גדול גזר על הדמאי, שהקונה פירות מעם הארץ עליו להפריש מהם מעשרות, ולכך לא היו שואלים חבר שלקח פירות מעם הארץ אם מעושרים הם, שודאי עישרם, כתקנת יוחנן כהן גדול.

משנה. המשנה ממשיכה למנות את המעלות הטובות שהיו הולכות ופוסקות מישראל בהדרגה, **מִשֶּׁבְּטְלָה סַנְהֶדְרִין, בָּטַל הַשִּׁיר מִבֵּית הַמִּשְׁתָּאוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר** 'בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן' **וְגוֹ'. מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים, בָּטְלוּ אוּרִים וְתוּמִּים. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בָּטַל הַשָּׁמִיר, וְנוֹפֶת צוּפִים, וּפָסְקוּ אַנְשֵׁי אֱמָנָה מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר,** 'הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חָסִיד' **וְגוֹ'** ומסיים הפסוק 'כי פסו אמונים מבני אדם'.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה, וְלֹא יָרַד הַטַּל לִבְרָכָה, וְנִיטַּל טַעַם הַפֵּרוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אַף נִיטַּל שׁוּמַן הַפֵּרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הַטָּהֳרָה שלא נשמרה **נִטְּלָה אֶת (הַטַּעַם וְאֶת) הָרֵיחַ, הַמַּעֲשְׂרוֹת** שלא ניתנו **נִטְּלוּ אֶת שׁוּמַן הַדָّנָן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, הַזְּנוּת וְהַכְּשָׁפִים כִּילּוּ אֶת הַכֹּל.**

גמרא. שנינו במשנה, שמשבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות, ולמדו זאת מ'בשיר לא ישתו יין'. שואלת הגמרא, **וּמִמַּאי דְּמִשֶּׁבְּטְלָה סַנְהֶדְרֵי כְּתִיב** מקרא זה. **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, דְּאָמַר קְרָא** אחר, באיכה, **"זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים מִנְּגִינָתָם",** הרי שהשביתה מהנגינה תלויה בהשבתת הסנהדרין.

אָמַר רַב, אוּדְנָא דְּשָׁמְעָא זְמָרָא – אוזן ששומעת זמר **תֵּעָקֵר. אָמַר רָבָא, זְמָרָא** שנשמעת **בְּבֵיתָא, חוּרְבָּא** מזומנת **בְּסֵיפָא** – במפתן הבית, **שֶׁנֶּאֱמַר, "קוֹל יְשׂוֹרֵר בַּחֲלוֹן חָרֵב בַּסַּף כִּי אַרְזָה עֲרָה"** ומדרשו, שבעוון קול המשורר בחלון, יהיה חורב במפתן הבית. אומרת הגמרא, **מַאי** 'כִּי אַרְזָה עֲרָה', **אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וכי בַּיִת הַמְסוּבָּךְ בְּאַרְזִים עִיר הוּא** – האם הוא כעיר שקשה להחריבה, **אֶלָּא אֲפִילּוּ בַּיִת הַמְסוּבָּךְ בְּאַרְזִים** גם הוא **מִתְרוֹעֵעַ** ונשבר. **אָמַר רַב אַשִׁי, שְׁמַע מִינָּהּ** מפסוק זה, **כִּי מַתְחִיל חוּרְבָּא** בבית, **בְּסֵיפָא** – במפתן הבית הוא **מַתְחִיל, שֶׁנֶּאֱמַר** 'חָרֵב בַּסַּף'. **וְאִיבְּעִיתָ אִימָא** יש ללמוד דבר זה **מֵהָכָא, 'וּשְׂאֵרִיתָ יוֹבֵת שָׁעַר'** – בית השמם מאין יושב, השדים מכתתים את שעריו. **אָמַר מַר בַּר רַב אַשִׁי, לְדִידִי חָזֵי לֵיהּ** – אני ראיתיו לאותו שד **וּמְנַגֵּחַ כִּי תּוֹרָא** – ומנגח את שערי הבית כשור.

אָמַר רַב הוּנָא, זְמָרָא דְּנַגְדֵי – הזמר שמזמרים מושבי הספינות, שמטרתו לזרזם במלאכתם, **וּדְבַקְדֵי** – ושל החורשים בשוורים, שמטרתו לכוון את השוורים לתלמיהם, **שָׁרֵי** – מותרים, ואין בכך משום איסור זמר. אבל **דְּנַרְדָּאֵי** – של אורגים **אָסִיר** לפי שמטרתו היא לשחוק. מספרת הגמרא, **רַב הוּנָא בְּטִיל זְמָרָא** – אסר על בני דורו לזמר בביתם ובבית המשתה, עקב כך בא שפע לעולם, **קָם מֵאָה אַוְזֵי בְּזוּזָא וּמֵאָה סְאָה חִיטֵּי בְּזוּזָא** – עמדו מאה אווזים במחיר זוז, ומאה סאה חיטים בזוז, **וְלֹא אִיבְּעֵי** – ולא רצו לקנותם אפילו בכך, **אֲתָא רַב חִסְדָּא, וְלַיֵּיל בֵּיהּ** – זלזל בגזרתו של רב הונא, ולא הקפיד למחות במזמרים, עקב כך הופסק השפע, **אִיבְּעֵאי אַוְזָא בְּזוּזָא וְלֹא מַשְׁתַּכַּח** – התבקש אווז אחד בזוז ולא נמצא.

אָמַר רַב יוֹסֵף, זְמָרֵי נַבְרֵי וַעֲנֵי נָשֵׁי – מזמרים אנשים ועונות להם נשים, הרי זה בגדר **פְּרִיצוּתָא,** לפי ש'קול באשה, ערוה', ואילו **זְמָרֵי נָשֵׁי וַעֲנֵי נַבְרֵי** – מזמרות נשים ועונים להן אנשים, הרי זה מבעיר את היצר **כְּאֵשׁ** שנאחזת **בִּגְעוֹרֶת,** שואלת הגמרא, מאחר ששני הדברים אסורים, **לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ** עלינו לדעת איזה יותר חמור, עונה הגמרא, **לְבַטּוּלֵי הָא מִקַּמֵּי הָא** – להעדיף לבטל את החמור מפני הקל, שאם אין בכוחנו לבטל את שניהם, עלינו לבטל את זמר הנשים וענית האנשים, שהוא כאש בנעורת.

המשך בעמוד קיא

סוטה. פרק תשיעי – עגלה ערופה דף מח עמוד א

רש"ל

וַאֲנַן קָא יָהֲבִינַן לַכֹּהֲנִים. קַנְסִינְהוּ עֶזְרָא כִּדְאָמְרִי׳ בִּיבָמוֹת (קף פו:), וְכֵיוָן דְּאִינְהוּ נוֹתְנִין כְּתִקְּנָן אֵין יְכוֹלִין לוֹמַר וְגַם נְתִיבוּ לְלוִי כְּבָל מְצוָתָךְ: תְּחִלָּה. וְנָתַתָּ לְלוִי זֶה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, לְגֵר זֶה מַעֲשֵׂר עָנִי, בְּשִׁעֵרֶיךָ זֶה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי דִּכְתִיב לֹא תוּכַל לֶאֱכוֹל בִּשְׁעָרֶיךָ (דְּבָרִים יב:) אַף הוּא. יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל: מֻבָּל וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר עָוֹן מִיתָה. בְּאִלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין פג.) וְלִפֵּי׳ לָהּ, וּכְשֶׁאַתֶּם לוֹקְחִין מֵעִם הָאָרֶץ וְהֵם לֹא הִפְרִישׁוּ אֶלָּא תְּרוּמָה עוֹדְּנוּ טְבֶל לְמַעֲשְׂרוֹת וְאַתֶּם נֶעֱנָשִׁים מִיתָה: מַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָהּ לַכֹּהֵן. מַפְרִישׁ כָּל הַמַּעֲשְׂרוֹת מַמָּנָּה לְהוֹצִיא מִידֵי טֶבֶל, וְאַחַר כָּךְ מַפְרִישׁ מִתּוֹךְ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מַה שֶּׁעָל הַלּוִי לְהַפְרִישׁ וְנוֹתְנוֹ לַכֹּהֵן, מִשּׁוּם דְּאִית בֵּיהּ עָוֹן מִיתָה אַחְמוּר עֲלֵיהוּ שֶׁלֹּא לְעַכְּבוֹ אֶצְלוֹ וְלִמְכּוֹר לַכֹּהֵן כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְעַכֵּב אֶצְלוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשַׂר עָנִי וְאוֹמֵר הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, גְּזֵרָה דִּלְמָא כִּי מִשְׁהֵי לֵיהּ גַּבֵּיהּ אָכִיל לֵיהּ. אֲבָל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשַׂר עָנִי מִתָּרִים לְזָרִים וְאֵין בָּהֶן אֶלָּא גֵּזֶל כֹּהֵן, הִלְכָּךְ הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, אֲלִמָּא אַפְרוּשֵׁי נַמִּי לֹא הֲווּ מִפְרְשֵׁי וְאִתַּ אָמְרִתְּ לְפִי שֶׁאֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ כְּתִקָּנָן הָא אַפְרוּשֵׁי מִפְּרְשֵׁי לֵיהּ: תִּרְתֵּי תִּקּוּן. לְעוֹלָם הֶעֱבְרַת הוֹדָאוֹת מַעֲשֵׂר מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם נוֹתְנִין אוֹתוֹ לַלְּוִיִּם הוּא, וְהָא דְּתַנְיָא לְפִי שֶׁשִּׁלַּח כו׳ לָאו אַבְטֵל אֶת הוֹדוּי קָאֵי אֶלָּא אַגְּזֵר עַל הַדְּמַאי קָאֵי, וְתִרְתֵּי תִּקְּנוֹת תִּקֵּן, בְּטֵל וּדוּי שֶׁל חֲבֵרִים אע"פ שֶׁמַּפְרִישִׁין אוֹתוֹ לְפִי שֶׁאֵינָם נוֹתְנִין אוֹתוֹ כְּתִקּוּנוֹ, וְגָזַר עַל הַדְּמַאי עַל לוֹקֵחַ מֵעַם הָאָרֶץ לְפִי שֶׁשִּׁלַּח כו׳: מְסָרְסִין. כְּשֶׁהָיוּ רוֹצִין לְהַפִּילוֹ לְאָרֶץ לִשְׁחֹטוֹ: שֶׁיָּפוֹל דָּם בְּעֵינָיו. וְאֵינוֹ רוֹאֶה וְאֵינוֹ מִתְחַזֵּק כָּל כָּךְ עַל רַגְלָיו. וְנוֹקְפִין לְשׁוֹן וְנִקּוּף סִבְּכֵי הַיַּעַר (יְשַׁעְיָהוּ יז:) חוֹבְטִין. לְהַפִּילוֹ לְאָרֶץ. וְנוֹקְפִין לְשׁוֹן חֲבָטָה וּמַכָּה, כִּדְאָמְרִי׳ אֵין אָדָם מְנַקֵּף אֶפְיוֹ׳ אֶצְבָּעוֹ׳ דָּף נְקוּף מֵרֹצָה כְּדֵם עוֹלָה (חֻלִּין קָף ז:): טַבָּעוֹת. לְהַכְנִיס צוּאַר בְּהֵמָה לְתוֹכוֹ: כַּדְאָמְרִינַן. שֶׁתִּקֵּן שֶׁיְּהוּ כָּל הַלּוֹקְחִין מִפְּרִישִׁין וְלֹא הָיָה אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאֹל לְחֲבֵרוֹ חָבֵר שֶׁלָּקַח מֵעַם הָאָרֶץ הִפְרַשְׁתָּ דְּמַאי: מַתְנִי׳ בְּשִׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן. וּבגמ׳ מְפָרֵשׁ מְנָא לָן דְּמִשֶּׁבְטְלָה סַנְהֶדְרִין הוּא: נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים. בְּגִמָּרָא מְפָרֵשׁ: נֹפֶת צוּפִים. מְפָרֵשׁ בגמ׳: אַנְשֵׁי אֱמָנָה. בּוֹטְחִים בְּהַקָּבָ"ה וְסוֹמְכִין עָלָיו לַעֲשׂוֹת טוֹב וְאֵין דּוֹאֲגִין לְחִסָּרוֹן: גמ׳ אָמַר רַב יוֹסֵף. הָכִי קָאָמַר, וְכִי בֵּית הַמִּסְבָּךְ בְּאֲרָזִים עִיר הוּא שֶׁלֹּא יְהֵא נוֹחַ לְחָרֵב: מִתְרוֹעֵעַ. לְשׁוֹן עֲרָה כְּמוֹ עָרוּ עָרוּ (תְּהִלִּים קלז:): בְּסִיפָא מַתְחִיל. מֵאִיסְקוּפּוֹת הַבַּיִת וּפָתְחִינוּ מִתְחִיל: וּשְׂאִיָּה. לְשׁוֹן בֵּית הַשְּׂאֹבָה מֵאֵין יוֹשֵׁב, וּמִתּוֹךְ כָּךְ שְׁעִירִים מְרַקְּדִים שָׁם וּמְנַגְּחִין וְכוֹתְתִין אֶת שְׂעָרָיו: זְמָרֵי דְּנַגְדֵּי. מוֹשְׁבֵי סְפִינוֹת בַּחֶבֶל שָׁרֵי, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְזָרָם בְּמִלְאַכְתָּם: וּדְבַקְרֵי. שֶׁמְּזַמְּרִין בְּשָׁעָה שֶׁחוֹרְשִׁין, וְאֵינוֹ אֶלָּא לְבַזֵּן אֶת הַשְּׁוָרִים לְתַלְמִידֵיהֶם שֶׁהוֹלְכִין לְקוֹל הַשִּׁיר דֶּרֶעב עֲלֵיהֶם: דַּיְנַדְרַאי. אֵינוֹ אֶלָּא לְשִׁחוּק: בְּסֵל וְסָרֵא. גֵּזֶר עַל דּוּרוֹ שֶׁלֹּא יְזַמְּרוּ בְּבֵיתָם וּבְבֵית מִשְׁתְּאוֹת: וְלֹא אִיבְּעֵי. וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְקַנְּסוֹתָם בְּכָךְ: וְזִלְזֵל בָּהּ. וְלֹא הִקְפִּיד לְמִחּוֹת בְּיָדָם: כְּאֵשׁ בְּגִעֲרַת. לְפִי שֶׁהִעוֹנָה מִטָּה אָזְנוֹ לִשְׁמוֹעַ אֶת הַמְּזַמֵּר לְעִנּוֹת אַחֲרָיו, וּנְמְצָאוּ הָאֲנָשִׁים נוֹתְנִים לִבָּם לְקוֹל הַנָּשִׁים וְקוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה כִּדְכְתִיב הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ (שִׁיר כ), וּמַבְעִיר אֶת יְצָרוֹ כְּאֵשׁ בְּגִעֲרַת. אֲבָל זְמָרֵי גְּבָרֵי וְעָנְיָן נָשֵׁי קָצַת פְּרִיצוּת יֵשׁ דְּקוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה, אֲבָל אֵינוֹ מַבְעִיר יְצָרוֹ כָּל כָּךְ, שֶׁאֵינָן הַמְזַמְּרִים מֻטִּים אָזְנָם לְקוֹל הָעוֹנִים: לְבַטּוֹלֵי דְּאִי מְקַמֵּי דְּאִי. אִם אֵין שׁוֹמְעִין לָנוּ לְבַטֵּל אֶת שְׁנֵיהֶם, נַקְדִּים לְבַטֵּל אֶת זֶה שֶׁהוּא כְּאֵשׁ בְּגִעֲרַת: צִחָה צָמָא. צָמָא (מִמּוֹת יז) מִתְרַגֵּם צָחוּתָא:

רש"י

וַאֲנַן קָא יָהֲבִינַן לַכֹּהֲנִים. וְלוֹדֵי אַשְׁאָר מַעֲשְׂרוֹת? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל בֵּית שֶׁאֵין מִתְוַדֶּה עַל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, שׁוּב אֵין מִתְוַדֶּה עַל שְׁאָר מַעֲשְׂרוֹת. מַאי טַעְמָא? אָמַר אַבָּיֵי: הוֹאִיל וּפָתַח בּוֹ הַכָּתוּב תְּחִילָּה. מִכְּלָל דְּאַפְרוּשֵׁי הֲווּ מַפְרְשֵׁי? וְהָא תַּנְיָא: אַף הוּא בִּיטֵּל אֶת הַוִּידּוּי, וְגָזַר עַל הַדְּמַאי. לְפִי שֶׁשִּׁלַּח בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְרָאָה שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין אֶלָּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בִּלְבַד, וְמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשַׂר שֵׁנִי מִקְצָתָן מְעַשְּׂרִין וּמִקְצָתָן אֵין מְעַשְּׂרִין. אָמַר לָהֶם: בָּנַי, בּוֹאוּ וְאוֹמַר לָכֶם: כֶּשֶׁם שֶׁתְּרוּמָה גְּדוֹלָה יֵשׁ בָּהּ עָוֹן מִיתָה, כָּךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְטֶבֶל יֵשׁ בָּהֶן עָוֹן מִיתָה. עָמַד וְהִתְקִין לָהֶם: הַלּוֹקֵחַ פֵּירוֹת מֵעַם הָאָרֶץ מַפְרִישׁ מֵהֶן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי. מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מַפְרִישׁ מְמֻנֶּה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָהּ לְכֹהֵן, וְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי עוֹלֶה וְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם. מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשַׂר עָנִי הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. תַּרְתֵּי תִּקֵּן: בִּיטֵּל וִידּוּי חֲבֵרִים, וְגָזַר עַל דְּמַאי שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ: וְאַף הוּא בִּיטֵּל אֶת הַמְעוֹרְרִים: מַאי מְעוֹרְרִים? אָמַר רַחֲבָה: בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים לְזִים עַל דּוּכָן וְאוֹמְרִים "עוּרָה לָמָּה תִישַׁן ה'", אָמַר לָהֶן: וְכִי יֵשׁ שֵׁינָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר "הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל"! אֶלָּא, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִן בְּצַעַר וְאוּמּוֹת הָעוֹלָם בְּנַחַת וְשַׁלְוָה, לְכָךְ נֶאֱמַר "עוּרָה לָמָּה תִישַׁן ה'": וְאֶת הַנּוֹקְפִים: מַאי "נוֹקְפִים"? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שֶׁהָיוּ מְסָרְטִין לְעֻגֵּל בֵּין קַרְנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּפּוֹל דָּם בְּעֵינָיו. אֲתָא אִיהוּ, בָּטֵיל מִשּׁוּם דְּמֶיחֲזֵי כִּי מוּמָא. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: שֶׁהָיוּ חוֹבְטִין אוֹתוֹ בְּמַקְלוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר לָהֶם עַד מָתַי אַתֶּם מַאֲכִילִין גְּבִילוֹת לַמִּזְבֵּחַ! גְּבִילוֹת? הָא שָׁחִיט לְהוּ! אֶלָּא טְרֵיפוֹת, שֶׁמָּא נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ, עָמַד וְהִתְקִין לָהֶם טַבָּעוֹת בַּקַּרְקַע: עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם: בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד: כָּל יָמָיו לֹא הָיָה אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמַאי: כִּדְאָמְרַן: **מתני'** מִשֶּׁבְּטְלָה סַנְהֶדְרִין, בָּטֵל הַשִּׁיר מִבֵּית הַמִּשְׁתָּאוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן" וְגוֹ'. מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים בָּטְלוּ אוּרִים וְתוּמִּים. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בָּטֵל הַשָּׁמִיר וְנֹפֶת צוּפִים, וּפָסְקוּ אַנְשֵׁי אֱמָנָה מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹשִׁיעָה ה' כִּי גָמַר חָסִיד". רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֵעִיד ר' יְהוֹשֻׁעַ: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵין יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה. וְלֹא יָרַד הַטַּל לִבְרָכָה, וְנִיטַּל טַעַם הַפֵּירוֹת. ר' יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף נִיטַּל שׁוּמַן הַפֵּירוֹת. ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַטָּהֳרָה נָטְלָה אֶת הַטַּעַם וְאֶת הַרֵיחַ, הַמַּעֲשְׂרוֹת נָטְלוּ אֶת שׁוּמַן הַדֶּגֶן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַזִּנּוּת וְהַכִּשָּׁפִים כִּילּוּ אֶת הַכֹּל: **גמ'** וּמִמַּאי דְּמִשֶּׁבְּטְלָה סַנְהֶדְרִי כְּתִיב? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אָמַר קְרָא "זְקֵנִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ בַּחוּרִים מִנְּגִינָתָם". אָמַר רַב: אוּדְנָא דְּשָׁמְעָא זְמָרָא תֵּעָקֵר. אָמַר רָבָא: זְמָרָא בְּבֵיתָא חוּרְבָּא בְּסִיפָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "קוֹל יְשׁוֹרֵר בַּחֲלוֹן חָרֵב בַּסַּף כִּי אַרְזָה עֲרָה" מַאי "כִּי אַרְזָה עֲרָה"? אָמַר ר' יִצְחָק: וְכִי בֵּית הַמִּסּוּבָּךְ בַּאֲרָזִים, עִיר הוּא? אֶלָּא אֲפִילּוּ בֵּית הַמִּסּוּבָּךְ בַּאֲרָזִים, מִתְרוֹעֵעַ. אָמַר רַב אַשִׁי: שָׁמַע מִינָּהּ, כִּי מַתְחִיל חוּרְבָּא, בְּסִיפָא מַתְחִיל, שֶׁנֶּאֱמַר: "חָרֵב בַּסַּף". וְאִיבְּעֵית אֵימָא מֵהָכָא "וּשְׂאִיָּה יֶבֶת שָׁעַר". אָמַר מָר בַּר רַב אַשִׁי: לְדִידִי חֲזִי לֵיהּ, וּמְנַגַּח כִּי תּוֹרָא. אָמַר רַב הוּנָא: זְמָרָא דְּנַגְדֵּי וּדְבַקְרֵי שָׁרֵי, דְּנַרְדָּאֵי אֲסִיר. רַב הוּנָא בְּטֵיל זְמָרָא, קָם מֵאָה אַוְזֵי בְּזוּזָא וּמֵאָה סְאָה חִיטֵּי בְּזוּזָא, וְלֹא אִיבְּעֵי. אֲתָא רַב חִסְדָּא, זַלְזֵיל בֵּיהּ, אִיבְּעֵאי אַוְזָא בְּזוּזָא וְלֹא מִשְׁתַּכַּח. אָמַר רַב יוֹסֵף: זְמָרֵי גִּבְרֵי וְעָנֵי נָשֵׁי, פְּרִיצוּתָא. זְמָרֵי נָשֵׁי וְעָנֵי גִּבְרֵי, כְּאֵשׁ בְּגִעֲרַת. לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ? לְבַטּוֹלֵי הָא מִקַּמֵּי הָא. אָמַר ר' יוֹחָנָן: כָּל הַשּׁוֹתֶה בְּאַרְבָּעָה מִינֵי זֶמֶר, מֵבִיא חָמֵשׁ פּוּרְעָנִיּוֹת לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ מְאַחֲרֵי בַנָּשֶׁף יַיִן יַדְלִיקֵם וְהָיָה כִנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וָיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם וְאֵת פֹּעַל ה' לֹא יַבִּיטוּ" מַה כְּתִיב אַחֲרָיו: "לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת" שֶׁגּוֹרְמִין גָּלוּת לָעוֹלָם, "וּכְבוֹדוֹ מְתֵי רָעָב" שֶׁמְּבִיאִין רָעָב לָעוֹלָם, "וַהֲמוֹנוֹ צִחֶה צָמָא" שֶׁגּוֹרְמִין לַתּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִלּוֹמְדֶיהָ, "וַיִּשַּׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ" שֶׁגּוֹרְמִין שִׁפְלוּת לְשׁוֹנָאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין "אִישׁ" אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' אִישׁ מִלְחָמָה". "וְעֵינֵי גְבֹהִים תִּשְׁפָּלְנָה" שֶׁגּוֹרְמִין שִׁפְלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמַה כְּתִיב אַחֲרָיו, "לָכֵן

הרחיבה

הרחיבה

צחותא:

סוטה. פרק תשיעי – עגלה ערופה דף מח עמוד ב

רש"י

הִרְהִיבָה שְׁאוֹל נַפְשָׁהּ. לְאַחַר שֶׁהֵבִיאוּ חֲמֵשׁ פּוּרְעָנִיּוֹת הַלְּלוּ לָעוֹלָם סוֹפָן נוֹפְלִין בְּגֵיהִנֹּם: יִמְנִין סָלִיק. פְּעָמִים עוֹלִים [עוֹלָה] בְּיָדָם שֶׁנֶּעֱנִים וּפְעָמִים שֶׁלֹּא עָלָה בְּיָדָם, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבֵּרַח דָּוִד מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם יָצָא מִירוּשָׁלַיִם שֶׁאֵל צָדוֹק בְּאוּרִים וְתוּמִים וְעָלְתָה לוֹ שֶׁהֶשִׁיבוּהוּ, וְשָׁאֵל אֶבְיָתָר וְלֹא עָלְתָה לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַל אֶבְיָתָר שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִן הַכְּהֻנָּה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נַעֲנָה בְּאוּרִים וְתוּמִים, וְהָכִי תַּנְיָא בְּסֵדֶר עוֹלָם גְּבֵי אֲרוֹן וּבְבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם יָצָא עִמּוֹ עַד שֶׁעָלָה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים וְנִשְׁאַל בְּאוּרִים וְתוּמִים וְנִסְתַּלֵּק אֶבְיָתָר מִן הַכְּהֻנָּה גְּדוֹלָה נִכְנַס צָדוֹק תַּחְתָּיו כִּדְכְתִיב (שמואל ב כ טו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצָדוֹק הָשֵׁב אֶת הָאָרוֹן וְגוֹ': בִּימֵי זְכַרְיָהוּ. וְהוּא בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹיָדָע שֶׁהָיָה בִּימֵי יוֹאָשׁ: עֲרֵי מִגְרָשׁ. עָרֵי לְוִיִּם שֶׁהִטִּעִינָן הַכָּתוּב מִגְּרוֹשׁוֹת: עַד עֲמוֹד כֹּהֵן וְגוֹ'. אִלְמָא הָווּ אוּרִים בְּבֵית שֵׁנִי: אֲמוּר לוֹ. לֹא שֶׁהָיוּ אוּרִים וְתוּמִים אֶלָּא כְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ כוּ', אִלְמָא כָּל יְמֵי הַמִּקְדָּשׁ רִאשׁוֹן הָווּ: דְּתַנְיָא. חֲגֵי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי נִקְרְאוּ אַחֲרוֹנִים: שִׁמְעוֹן וְיִשְׁמָעֵאל. רַבָּן שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה נָשִׂיא וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע [שֶׁהָיָה] כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהֵרְגָתָם מַלְכוּת יָוָן: לְחֵרְבָּא. שֶׁעָתִידִין לְהָרֵג בַּחֶרֶב: לְקִטְלָא. לְשֹׁאֵר מִיתוֹת, כְּגוֹן רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁסִּרְקוּ בְּשָׂרוֹ בְּמַסְרְקוֹת פִּיפִיּוֹת שֶׁל בַּרְזֶל כִּדְאָמַר בִּבְרָכוֹת (קף סת.); וְרַ' חֲנַנְיָה בֶּן תְּרַדְיוֹן שֶׁנִּשְׂרַף, וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא בְּלוּגְבִּיאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל כִּדְאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין (קף יז.): שֶׁאֵין מַסְפִּידִין עַל הֲרוּגֵי מַלְכוּת. מֵאֵימַת הַמֶּלֶךְ, לְפִיכָךְ מֵחוּ בְּיָדָם: דְּבָרִים כִּכְתָבָן. כְּמַשְׁמָעָן, אֲבָל שֶׁלֹּא מָסַע כְּמַה שֶׁהִסִּיעָה מִן הָהָר, וְלֹא סִתְתוּהָ שׁוּב בְּכֵלֵי בַּרְזֶל: וְהַלֹּא כְּבָר נֶאֱמַר. מְגוֹרְרוֹת בְּמְגֵרָה וְגוֹ': שָׁמִיר לְמֵאי אָתָא. דְּאָמְרִי' בְּמס' גִּטִּין (קף סת.) שֶׁהֵבִיאוּ שָׁמִיר ע"י

רש"י

הִרְהִיבָה שְׁאוֹל נַפְשָׁהּ וּפָעֲרָה פִיהָ לִבְלִי חֹק וְיָרַד הֲדָרָהּ וַהֲמוֹנָהּ וּשְׁאוֹנָהּ וְעָלֵז בָּהּ": מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים: מַאן "נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים"? אָמַר רַב הוּנָא: זֶה דָּוִד וּשְׁמוּאֵל וּשְׁלֹמֹה, רַב נַחְמָן אָמַר: בִּימֵי דָּוִד, זִימְנִין סָלֵיק וְזִימְנִין לֹא סָלֵיק. שֶׁהֲרֵי שָׁאַל צָדוֹק וְעָלְתָה לוֹ, שָׁאַל אֶבְיָתָר וְלֹא עָלְתָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעַל אֶבְיָתָר". מִתִּיב רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: "וַיְהִי לְדָרֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ הַמֵּבִין בְּרִאֹת הָאֱלֹהִים" מַאי לָאו, בְּאוּרִים וְתוּמִים. לֹא, בִּנְבִיאִים. תָּא שְׁמַע, מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, בָּטְלוּ עָרֵי מִגְרָשׁ, וּפָסְקוּ אוּרִים וְתוּמִים, וּפָסַק מֶלֶךְ מִבֵּית דָּוִד. וְאִם לְחָשֹׁךְ אָדָם לוֹמַר "וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וּלְתֻמִּים כְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ "עַד שֶׁיָּחִיו מֵתִים וְיָבֹא מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד". אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאן "נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים" לְאַפּוּקֵי מֵחַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי, דְּאַחֲרוֹנִים נִינְהוּ. דְּתָנוּ רַבָּנַן: מִשֶּׁמֵּתוּ חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי, נִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ מְסוּבִּין בַּעֲלִיַּת בֵּית גּוּרְיָא בִּירִיחוֹ, נִתְּנָה עֲלֵיהֶן בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: יֵשׁ בָּכֶם אָדָם אֶחָד שֶׁרָאוּי

רש"י

אִשְׁמְדַאי מַלְכָּא דְּשָׁדְאֵי: אֲבָנִים הֵלְּלוּ. שֶׁבָּאפוֹד וְחֹשֶׁן: פִּתּוּחֵי חוֹתָם. חָקַק מִשְׁמָע: בְּמִלּוּאוֹתָם. שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֵמוֹת שֶׁלֹּא יְחַסְּרוּ מֵהֶם כְּלוּם: וּמַרְאֶה לָהֶם שָׁמִיר. עַל פְּנֵי הַדִּיו כְּחַרְיָץ הָאוֹת: אִימְנֵי שֶׁל אַבֶּר. גּוּבְתָּא מש"א בְּלַע"ז: שִׂירָא פְּרַנְדָּא. מִין מְשִׁי הוּא: סֶלֶת צָפָה עַל גַּבֵּי נָפָה. מְרוֹב שְׁמֶנָּה מְדֻבֶּקֶת בְּדֹפְנֵי נָפָה וְדוֹמִים לְעִשָּׂה חִיָּה שְׁנוֹלוֹשָׁה בְּיַיִן כו'. נִפֹּת דָּבָק הַנִּפָּה, צוּפִים שֶׁצָּפָה: שְׁתֵּי כִּכְּרוֹת הַנִּדְבָּקוֹת כו'. שֶׁהֵיְתָה בְּרֻכָּה מִצּוּיָה בְּעִשָּׂה, וּכְשֶׁמְּדַבְּקִין כִּכְּרוֹת בְּדִפְנֵי הַתַּנּוּר זֶה וְאַחַת בְּדִפָּן זֶה וְאַחַת בְּדִפָּן זֶה שֶׁנִּבְגְּדוּ וְהֵן תְּפוּחוֹת אצפליי"ר בְּלַע"ז עַד שֶׁמְּגִעַת פְּנֵי זוֹ לְזוֹ, כְּצוּף זֶה שֶׁגָּדֵל וּמִתְפַּשֵּׁט וְהוֹלֵךְ וְתוֹלֶה בָּאֲוִיר, כֵּן אֵלּוּ צְפוּת וּתְפוּחוֹת בָּאֲוִיר: מִן הַצּוּפִים. הֶחָרִים הַגְּבוֹהִים שֶׁמִּשָּׁם צוּפָה לְמַרְחוֹק: מַאי מַשְׁמַע. מַהֵיכָא יָלְפַתְּ שֶׁדְּבַשׁ בָּא מִן הֶחָרִים: כְּדְמַתְרְגַּם רַב יוֹסֵף. כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבוֹרִים: כָּל הַנִּצּוֹק. הַמְעֻרָה מִכְּלֵי טָהוֹר לִכְלֵי טֻמְאָה אֵין הַקִּלּוּחַ מְצָרְפָן לִהְיוֹת חִבּוּר לְטַמֵּא אֶת מַה שֶּׁבְּתוֹךְ הַכְּלֵי שֶׁהוּא מְעֻרָה מִמֶּנּוּ: חוּץ מִדְּבַשׁ זִיפִין. שֶׁהוּא עָב מְאֹד וְהֲרֵי הוּא כְּמַחְבָּר, שֶׁכְּשֶׁהַקִּלּוּחַ פּוֹסֵק הוּא הוֹלֵךְ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְהָכִי אָמְרִינַן בְּמִדּוֹת: הַצַּפַּחַת. ברשק"א בְּלַע"ז שֶׁהֵן עְבוֹת וְנִכְנֶסֶת [וְנִכְתֶּתֶת] הַשִּׁעוָה עִם הַדְּבַשׁ: שֶׁמְּזַיְּפִין בּוֹ. מִתּוֹךְ שֶׁהוּא טוֹב וְעָב מְעָרְבִין בּוֹ מַיִם וְיַיִן וְאֵין נִכָּרוֹת בּוֹ: שֶׁמְּזַיְּפִין. שֶׁקָּרָנִים וְהוּלְבֵי רְכִיל: שֶׁמַּאֲמִינִים בְּהֶקְדֵּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְוַתֵּר מְמוֹנָם לְנוֹי הַדּוּר מִצְוָה וְלִצְדָקָה וּלְהוֹצָאַת שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים: שֶׁיִּתְבַּזּוּ שֶׁלְּחָנָם לָעֲתִיד לָבֹא. שֶׁאֵין מְקַבְּלִין שָׂכָר שְׁלֵם, וְהָכִי מִשְׁמַע כִּי מִי בָּז לְיוֹם הַבָּא אֶת הַצַּדִּיקִים: קְטֹנוֹת. קִטְנוּת אָמְנָה: קְטַנֵּי רִשְׁעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁמֵּתוּ כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים:

שמבזבין

הִרְהִיבָה שְׁאוֹל נַפְשָׁהּ וּפָעֲרָה פִיהָ לִבְלִי חֹק וְיָרַד הֲדָרָהּ וַהֲמוֹנָהּ וּשְׁאוֹנָהּ וְעָלֵז בָּהּ": מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים: מַאן "נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים"? אָמַר רַב הוּנָא: זֶה דָּוִד וּשְׁמוּאֵל וּשְׁלֹמֹה, רַב נַחְמָן אָמַר: בִּימֵי דָּוִד, זִימְנִין סָלֵיק וְזִימְנִין לֹא סָלֵיק. שֶׁהֲרֵי שָׁאַל צָדוֹק וְעָלְתָה לוֹ, שָׁאַל אֶבְיָתָר וְלֹא עָלְתָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעַל אֶבְיָתָר". מִתִּיב רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: "וַיְהִי לְדָרֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ הַמֵּבִין בְּרִאֹת הָאֱלֹהִים" מַאי לָאו, בְּאוּרִים וְתוּמִים. לֹא, בִּנְבִיאִים. תָּא שְׁמַע, מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, בָּטְלוּ עָרֵי מִגְרָשׁ, וּפָסְקוּ אוּרִים וְתוּמִים, וּפָסַק מֶלֶךְ מִבֵּית דָּוִד. וְאִם לְחָשֹׁךְ אָדָם לוֹמַר "וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וּלְתֻמִּים כְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ "עַד שֶׁיָּחִיו מֵתִים וְיָבֹא מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד". אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאן "נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים" לְאַפּוּקֵי מֵחַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי, דְּאַחֲרוֹנִים נִינְהוּ. דְּתָנוּ רַבָּנַן: מִשֶּׁמֵּתוּ חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי, נִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ מְסוּבִּין בַּעֲלִיַּת בֵּית גּוּרְיָא בִּירִיחוֹ, נִתְּנָה עֲלֵיהֶן בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה: יֵשׁ בָּכֶם אָדָם אֶחָד שֶׁרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עָלָיו אֶלָּא שֶׁאֵין דּוֹרוֹ רָאוּי לְכָךְ. נָתְנוּ עֵינֵיהֶם בְּהִלֵּל הַזָּקֵן, וּכְשֶׁמֵּת הִסְפִּידוּהוּ הֵי חָסִיד, הֵי עָנָיו, תַּלְמִידוֹ שֶׁל עֶזְרָא. וְשׁוּב פַּעַם אַחֶרֶת, הָיוּ מְסוּבִּין בַּעֲלִיָּה בִּיבְנֶה, נִתְּנָה לָהֶן בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה לָהֶן: יֵשׁ בָּכֶם אָדָם אֶחָד שֶׁרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עָלָיו, אֶלָּא שֶׁאֵין דּוֹרוֹ זַכָּאִין לְכָךְ. נָתְנוּ עֵינֵיהֶם בִּשְׁמוּאֵל הַקָּטָן, וּכְשֶׁמֵּת הִסְפִּידוּהוּ הֵי עָנָיו, הֵי חָסִיד, תַּלְמִידוֹ שֶׁל הִלֵּל. וְאַף הוּא אָמַר בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ: שִׁמְעוֹן, וְיִשְׁמָעֵאל, לְחֶרְבָּא. וְחַבְרוֹהִי לְקִטְלָא, וּשְׁאָר עַמָּא לְבִיזָּא, וְעָקָן סַגִּיאִין עֲתִידִין לְמֵיתֵי עַל עַמָּא. וְאַף עַל ר' יְהוּדָה בֶּן בָּבָא בְּקִשּׁוּ לוֹמַר "הֵי חָסִיד הֵי עָנָיו", אֶלָּא שֶׁנִּטְרְפָה שָׁעָה, שֶׁאֵין מַסְפִּידִין עַל הֲרוּגֵי מַלְכוּת: מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּטֵל הַשָּׁמִיר כו': תָּנוּ רַבָּנַן: שָׁמִיר שֶׁבּוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה" הַדְּבָרִים כִּכְתָבָן, דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה. אָמַר לוֹ ר' נְחֶמְיָה: וְכִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן? וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר "כָּל אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת מְגֹרָרוֹת בַּמְּגֵרָה". אִם כֵּן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ"? שֶׁהָיָה מַתְקִין מִבַּחוּץ, וּמַכְנִים מִבִּפְנִים. אָמַר רַבִּי: גְּרִאִין דִּבְרֵי ר' יְהוּדָה בְּאַבְנֵי מִקְדָּשׁ, וְדִבְרֵי ר' נְחֶמְיָה בְּאַבְנֵי בֵיתוֹ. וְר' נְחֶמְיָה, שָׁמִיר לְמֵאי אָתָא? מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכַדְתַנְיָא: אֲבָנִים הַלְּלוּ אֵין כּוֹתְבִין אוֹתָן בְּדִיו, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "פִּתּוּחֵי חוֹתָם". וְאֵין מְסָרְטִין עֲלֵיהֶם בְּאִיזְמֵל, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּמִלּוּאֹתָם". אֶלָּא כּוֹתֵב עֲלֵיהֶם בְּדִיו, וּמַרְאֶה לָהֶן שָׁמִיר מִבַּחוּץ, וְהֵן נִבְקָעוֹת מֵאֲלֵיהֶן כְּתֹאֲנָה זוֹ שֶׁנִּבְקַעַת בִּימוֹת הַחַמָּה וְאֵינָהּ חֲסֵירָה כְּלוּם, וּכְבִקְעָה זוֹ שֶׁנִּבְקַעַת בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְאֵינָהּ חֲסֵירָה כְּלוּם. תָּנוּ רַבָּנַן: שָׁמִיר זֶה, בְּרִיָּתוֹ כִּשְׂעוֹרָה, וּמִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית נִבְרָא, וְאֵין כָּל דָּבָר קָשֶׁה יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּפָנָיו. בַּמֶּה מְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ? כּוֹרְכִין אוֹתוֹ בִּסְפוֹגִין שֶׁל צֶמֶר, וּמַנִּיחִין אוֹתוֹ בְּאִיטְנֵי שֶׁל אֶבֶר, מְלִיאָה סוּבִּי שְׂעוֹרִין. אָמַר ר' אַמִּי: מִשֶּׁחָרַב מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, בָּטְלָה שִׂירָא פְּרַנְדָּא וּזְכוּכִית לְבָנָה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: מִשֶּׁחָרַב מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, בָּטְלָה שִׂירָא פְּרַנְדָּא וּזְכוּכִית לְבָנָה וְרֶכֶב בַּרְזֶל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אַף יַיִן קָרוּשׁ הַבָּא מִשְּׁנִיר הַדּוֹמֶה כְּעִיגּוּלֵי דְּבֵילָה; וְנוֹפֶת צוּפִים; מַאי "נוֹפֶת צוּפִים"? אָמַר רַב: סוֹלֶת שֶׁצָּפָה עַל גַּבֵּי נָפָה, וְדוֹמֶה לְעִיסָּה שֶׁנִּילּוֹשָׁה בְּדֶבֶשׁ וְשֶׁמֶן. וְלֵוִי אָמַר: שְׁתֵּי כִּכְּרוֹת הַנִּדְבָּקוֹת בְּתַנּוּר וְתוּפְחוֹת וּבָאוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת זוֹ לְזוֹ. וְר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: זֶה דְּבַשׁ הַבָּא מִן הַצִּיפִּיָּא. מַאי מַשְׁמַע? כְּדְמַתְרְגֵּם רַב שֵׁשֶׁת, כְּמָא דְּנָתְנָן דַּבְרִיאָתָהּ וְשִׁיְּיטָן בְּרוּמֵי עָלְמָא וּמָתְיָין דּוּבְשָׁא מֵעִישְׁבֵי טוּרָא. תְּנַן הָתָם: כָּל הַנִּצּוֹק טָהוֹר, חוּץ מִדְּבַשׁ זִיפִים וְהַצַּפִּיחִים. מַאי "זִיפִים"? אָמַר ר' יוֹחָנָן: דְּבַשׁ שֶׁמְּזַיְּפִין בּוֹ, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: עַל שֵׁם מְקוֹמוֹ, כְּדִכְתִיב "זִיף וָטֶלֶם וּבְעָלוֹת". כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר "בְּבוֹא הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל הֲלֹא דָוִד" וְגוֹ', מַאי "זִיפִים"? אָמַר ר' יוֹחָנָן: בְּנֵי אָדָם הַמְזַיְּפִין דִּבְרֵיהֶם. וְר' אֶלְעָזָר אוֹמֵר: עַל שֵׁם מְקוֹמָן, כְּדִכְתִיב "זִיף וָטֶלֶם וּבְעָלוֹת": וּפָסְקוּ אַנְשֵׁי אֲמָנָה: אָמַר ר' יִצְחָק: אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵן מַאֲמִינִין בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דְּתַנְיָא, ר' אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ וְאוֹמֵר "מָה אוֹכַל לְמָחָר", אֵינוֹ אֶלָּא מִקְּטַנֵּי אֲמָנָה, וְהֵיינוּ דְּאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר: מַאי דִּכְתִיב "כִּי מִי בַז יוֹם קְטַנּוֹת" מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְבַּזְּבוּ שׁוּלְחָנָן לָעֲתִיד לָבֹא? קַטְנוּת שֶׁהָיָה בָּהֶן, שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בַּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָבָא אָמַר: אֵלּוּ קְטַנֵּי בְנֵי רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל

שמבזבין

ביאורים למסכת סוטה דף מח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין – מכון המאור"

הִרְחִיבָה שְׁאוֹל נַפְשָׁהּ וּפָעֲרָה פִּיהָ לִבְלִי חֹק וְיָרַד הֲדָרָהּ וַהֲמוֹנָהּ וּשְׁאוֹנָהּ וְעַלֵּז בָּהּ" שבסופו של דבר, כל המון הרשעים הללו יפלו בגיהנם.

שנינו במשנה, מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים בטלו אורים ותומים. שואלת הגמרא, מַאן נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים שבמותם בטלו אורים ותומים. אָמַר רַב הוּנָא, זֶה דָּוִד וּשְׁמוּאֵל וּשְׁלֹמֹה. רַב נַחְמָן אָמַר, אף בִּימֵי דָּוִד, זִימְנִין סָלִיק וְזִימְנִין לֹא סָלִיק – פעמים עלתה להם תשובה באורים ותומים, ופעמים שלא עלתה, שֶׁהֲרֵי שָׁאַל צָדוֹק באורים ותומים, כשברח דוד מפני אבשלום וְעָלְתָה לוֹ תשובה, שֶׁאַל אֶבְיָתָר באורים ותומים וְלֹא עָלְתָה לוֹ תשובה, שֶׁנֶּאֱמַר באותו ענין 'וַיַּעַל אֶבְיָתָר', ופירושו, שנסתלק מן הכהונה כיון שלא נענה.

מקשה הגמרא, מֵתִיב רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל, כיצד אמרת שמשמתו דוד ושמואל ושלמה בטלו אורים ותומים, והרי נאמר "וַיְהִי לְדָרוֹשׁ אֱלֹהִים כָּל יְמֵי זְכַרְיָה [בִּימֵי זְכַרְיָהוּ] הַמֵּבִין בְּרֵאוֹת הָאֱלֹהִים", מַאי לָאו ראיה זו היא בְּאוּרִים וְתוּמִים, הרי שהיו גם בימיו אורים ותומים. מתרצת הגמרא, לֹא באורים ותומים, אלא ראיה בִּנְבִיאִים.

עוד מקשה הגמרא מברייתא, תָּא שְׁמַע, מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, בָּטְלוּ עָרֵי מִגְרָשׁ – ערי הלויים שנצטוו להניח סביבם מגרש, וּפָסְקוּ אוּרִים וְתוּמִים, וּפָסַק מֶלֶךְ מִבֵּית דָּוִד, וְאִם לְחִשְׁדָּ אָדָם לוֹמַר כיצד אתה אומר שפסקו אז אורים ותומים, והלא נאמר בעליית זרובבל, בבנין בית שני, כשחלק מהכהנים לא מצאו את כתב יחוסם, "וַיֹּאמֶר הַתִּרְשָׁתָא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יֹאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים עַד עֲמוֹד כֹּהֵן לְאוּרִים וְתוּמִּים", הרי שגם אז היו אורים ותומים, [אֶמוֹר לוֹ], אין הפירוש כך, אלא כְּאָדָם שֶׁאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ עַד שֶׁיִּחְיוּ מֵתִים וְיָבֹא מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, כך גם אמר להם התרשתא, שלא יאכלו מן הקדשים עד שיבא המשיח ויהיו אורים ותומים, הרי מפורש בברייתא זו שאורים ותומים פסקו רק משחרב בית המקדש הראשון, וקשה על רב הונא שאמר שנביאים הראשונים הם דוד שמואל ושלמה.

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מַאן נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים שבמותם פסקו אורים ותומים, כל הנביאים שבימי בית ראשון, לְאַפּוּקֵי מֵחַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי שהתנבאו בתחילת הבית השני, דְּאַחֲרוֹנִים נִינְהוּ ובימיהם לא היו אורים ותומים, ומצינו כך בברייתא, שהם היו הנביאים האחרונים, דְּתָנוּ רַבָּנָן, מִשֶּׁמֵּתוּ חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי נִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ של נבואה מִיִּשְׂרָאֵל, הרי שהם היו הנביאים האחרונים, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל מן השמים, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ חכמים מְסוּבִּין בַּעֲלִיַּת בֵּית גּוּרְיָא בִּירִיחוֹ, נִתְּנָה עֲלֵיהֶן בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה, יֵשׁ בָּכֶם אָדָם אֶחָד שֶׁרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עָלָיו, אֶלָּא שֶׁאֵין דּוֹרוֹ רָאוּי לְכָךְ, נָתְנוּ עֵינֵיהֶם בְּהִלֵּל הַזָּקֵן, וּכְשֶׁמֵּת. הלל הזקן, הִסְפִּידוּהוּ, הִי חָסִיד הִי עָנָיו תַּלְמִידוֹ שֶׁל עֶזְרָא. וְשׁוּב פַּעַם אַחֶרֶת הָיוּ חכמים מְסוּבִּין בַּעֲלִיָּיה בְּיַבְנֶה, נִתְּנָה לָהֶן בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמְרָה לָהֶן, יֵשׁ בָּכֶם אָדָם אֶחָד שֶׁרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה עָלָיו, אֶלָּא שֶׁאֵין דּוֹרוֹ זַכָּאִין לְכָךְ, נָתְנוּ עֵינֵיהֶם בִּשְׁמוּאֵל הַקָּטָן, וּכְשֶׁמֵּת, הִסְפִּידוּהוּ, הִי עָנָיו הִי חָסִיד, תַּלְמִידוֹ שֶׁל הִלֵּל, וְאַף הוּא – שמואל הקטן, אָמַר בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ ברוח הקודש ששרתה עליו אז, שִׁמְעוֹן – רבן שמעון בן גמליאל נשיא ישראל, וְיִשְׁמָעֵאל – רבי ישמעאל כהן גדול, ינתנו לְחַרְבָּא – להריגה בחרב בגזרת המלכות, וְחַבְרוֹהִי אף הם יהיו לְקִטְלָא – להריגה במיתות משונות אחרות, וּשְׁאָר עַמָּא יהיו לְבִיזָּא – לבז, וְעָקָן סַגִּיאִין עַתִּידִין לְמֵיתֵי עַל עַמָּא – וצרות רבות עתידות לבא על העם, וְאַף עַל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא בְּקֵשׁוּ לוֹמַר במותו כשנהרג, הִי חָסִיד הִי עָנָיו, אֶלָּא שֶׁנִּטְרְפָה שָׁעָה מלהספידו, לפי שֶׁאֵין מְסַפְּדִין עַל הֲרוּגֵי מַלְכוּת מאימת המלכות.

שנינו במשנה, מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּטַל הַשָּׁמִיר כו'. תָּנוּ רַבָּנָן, שָׁמִיר זהו שֶׁבּוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בבנין הבית שבנה שלמה, "וְהַבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו" הַדְּבָרִים כִּכְתָבָן, כמו שחצבו אותה מן ההר על ידי השמיר ולא סיתתוה בכלי ברזל, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי נְחֶמְיָה, וְכִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן, וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר בפסוק אחר, "כָּל אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת וְגוֹ' מְגוֹרְרוֹת בַּמְּנֹרָה" – בכלי ברזל מלאה פגימות, הרי שהיו האבנים חתוכות ומסותתות בכלי ברזל, אִם כֵּן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'כל כלי ברזל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ', פירושו, שבבית לא נשמע כלי ברזל, אלא שֶׁהָיָה מַתְקִין אותם מִבַּחוּץ, וּמַכְנִים אותם מוכנות מִבִּפְנִים. אָמַר רַבִּי, גְּרֵאין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שהיו האבנים שלמות כחציבתן בְּאַבְנֵי מִקְדָּשׁ, וְדִבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה שהיו האבנים מסותתות בְּאַבְנֵי בֵּיתוֹ של שלמה המלך, שהרי הפסוק שהביא רבי נחמיה שהיו האבנים מגוררות במגרה, בענין בנין ביתו נאמר.

שואלת הגמרא, וְרַבִּי נְחֶמְיָה שאמר שהיו מתקנים את האבנים מבחוץ בכלי ברזל, לדבריו שָׁמִיר לְמַאי אָתָא – לאיזה צורך הביאוהו. משיבה הגמרא, השמיר מִיבְּעֵי לֵיהּ, לְכִדְתַנְיָא, אֲבָנִים הַלָּלוּ של האפוד והחושן, שצריך לכתוב עליהם שמות שבטי ישראל, אֵין כּוֹתְבִין אוֹתָן בְּדָיוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר עליהם 'פִּתּוּחֵי חוֹתָם', שמשמעו חקוק בתוכם, וְאֵין מְסָרְטִין עֲלֵיהֶם את האותיות בְּאִיזְמֵל, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר עליהם 'כְּמִלּוּאוֹתָם', שמשמעו שתהיינה שלמות בלי חסרון, אֶלָּא כּוֹתֵב עֲלֵיהֶם תחילה את השמות בְּדָיוֹ, וּמַרְאֶה לָהֵן – לאבנים הרשומות בדיו את הַשָּׁמִיר מִבַּחוּץ, וְהֵן נִבְקָעוֹת מֵאֲלֵיהֶן בצורת האותיות, כִּתְאֵינָה זוֹ שֶׁנִּבְקַעַת מאליה בִּימוֹת הַחַמָּה וְאֵינָהּ חֲסֵירָה כְּלוּם, וּכְבִקְעָה זוֹ שֶׁנִּבְקַעַת אדמתה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְאֵינָהּ חֲסֵירָה כְּלוּם.

תָּנוּ רַבָּנָן, שָׁמִיר זֶה, בְּרִיָּיתוֹ כִּשְׁעוֹרָה, וּמִשֶּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָא, וְאֵין כָּל דָּבָר קָשֶׁה יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּפָנָיו. בַּמֶּה מְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ, כּוֹרְכִין אוֹתוֹ בְּסִפּוּגִין שֶׁל צֶמֶר, וּמְנִיחִין אוֹתוֹ בְּאִיטְּנִי שֶׁל אֶבֶר – בארגז של עופרת מָלֵיאָה סוּבִּי שְׂעוֹרִין.

אָמַר רַבִּי אַמִּי, מִשֶּׁחָרַב מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן בָּטְלָה שִׁירָה פְּרַנְדָּא – מין משי חשוב, וּזְכוּכִית לְבָנָה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, מִשֶּׁחָרַב מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן בָּטְלָה שִׁירָא פְּרַנְדָּא, וּזְכוּכִית לְבָנָה, וְרֶכֶב בַּרְזֶל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אַף יֵין קָרוּשׁ – שנעשה מוצק הַבָּא מִשְּׁנִיר, הַדּוֹמֶה כְּעֵינוּלֵי דְּבֵילָה בטל אז.

שנינו במשנה, משחרב בית המקדש בטל השמיר וְנוֹפֶת צוּפִים. שואלת הגמרא, מַאי נוֹפֶת צוּפִים. אָמַר רַב, סוֹלֶת שֶׁצָּפָה ונדבקת עַל גַּבֵּי נָפָה מרוב שומנה בשעת הניפוי, וְדוֹמָה לְעִיסָּה שֶׁנִּילּוֹשָׁה כבר בְּדִבַשׁ וְשֶׁמֶן, ו'נופת' הוא על שם דבק הנפה, ו'צופים' הוא על שם שצפה עליה. וְלֵוִי אָמַר, נופת צופים הם שְׁתֵּי כִּכְּרוֹת לחם הַנִּדְבָּקוֹת בַּתַּנּוּר על גבי שתי דופניו מן הצדדים, ככר בדופן זו, וככר בדופן שכנגדה, וְתוֹפְחוֹת וּבָאוֹת כל כך בתנור, עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת זוֹ לְזוֹ ו'נופת' הוא מלשון נוף, שגדל הככר כמו ענפי עץ, ו'צופים' הוא מלשון צף, שהככרות תופחים וצפים. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר, נופת צופים זֶה דְּבַשׁ הַבָּא מִן הַצִּיפְּיָא – מן ההרים הגבוהים שמהם צופים למרחק. שואלת הגמרא, מַאי מַשְׁמַע שהדבש בא מן המקומות הגבוהים, כִּדְמִתַּרְגֵּם רַב שֵׁשֶׁת על הפסוק 'כאשר תעשינה הדבורים', כְּמָא דְּנַתְּנָן דַּבְרֵיאָתָא וְשָׁיְיטָן בְּרוּמֵי עָלְמָא וּמַתְיָין דּוּבְשָׁא מֵעִישְׁבֵי טוּרָא – כמו שעפות הדבורים ושטות בגובה העולם, ומביאים דבש מעשבי ההרים, הרי שהדבש המשובח בא ממקומות הגבוהים.

כיון שעסקנו בדבש משובח, מביאה הגמרא משנה במסכת מכשירין העוסקת בענין זה, תְּנַן הָתָם, כָּל משקה הַנִּצּוֹק מכלי טהור לכלי טמא, טָהוֹר – אינו חיבור להעביר את הטומאה מהכלי הטמא לכלי הטהור, חוּץ מִדְּבַשׁ זִיפִים וְהַצִּפִּיחִים שהם משקים עבים מאד, עד כדי שכשנפסק הקילוח, חוזר למעלה. שואלת הגמרא, מַאי זִיפִים, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, זהו דְּבַשׁ שֶׁמְּזַיְּיפִין בּוֹ ומערבים בו יין ומים, ומתוך שהוא עב אין הדבר ניכר. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, הוא קרוי 'זיפים' עַל

המשך בעמוד קלה

ביאורים למסכת סוטה דף מט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין – מכון המאור"

שֶׁמְּכַזְּבִין – שמבטלים דִּין אֲבִיהֶם הרשעים לֶעָתִיד לָבוֹא, וכך אוֹמְרִים לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה עָתִיד לִיפְרַע מֵהֶן, לָמָּה הִקְהֵיתָה שִׁנֵּיהֶם בָּם לענשם במיתתנו בקטנותנו.

אָמַר רַבִּי אִילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה, אִלְמָלֵא תְּפִלָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בגלות מוֹכְרֵי רְכָב – שומנים ודברים מאוסים, מתוך עניותם, שֶׁנֶּאֱמַר בתהילים, שבקש דוד על ישראל, שגם כשיהיו בגלות, 'שִׁיתָה ה' מוֹרָה לָהֶם' שפירושו, תתן לעניים מרות ועושר, כדי שלא יהיו פחותים ונבזים כל כך בעיני האומות.

וְאָמַר רַבִּי אִילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה, אִלְמָלֵא תְּפִלָּתוֹ שֶׁל חֲבַקּוּק, הָיוּ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִתְכַּסִּים בְּטַלִּית אַחַת מרוב עניותם וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בתפלתו של חבקוק, "ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי ה' פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ", אֵל תִּקְרָא 'בְּקֶרֶב שָׁנִים', אֶלָּא 'בְּקָרוֹב שְׁנַיִם', וכך הוא נדרש, פעלך, שהיא התורה, כששנים מתקרבים ללמוד אותה בכסות אחת מחמת עניים, חיה אותם לבל יהיו עוסקים בה בעניות מרובה.

וְאָמַר רַבִּי אִילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה, שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ וְאֵין בֵּינֵיהֶן דִּבְרֵי תוֹרָה, רְאוּיִן לִישָׂרֵף בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר כשהלכו אליהו הנביא ואלישע תלמידו, "וַיְהִי הֵמָּה הוֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְגו'" והפריד ביניהם, ולקח את אליהו, טַעֲמָא שלא נשרפו אש של מעלה, הוא משום דְּאִיכָּא דִּיבּוּר תורה ביניהם, הָא אם לֵיכָּא דִּיבּוּר, הִיא רְאוּיִן לִישָׂרֵף.

וְאָמַר רַבִּי אִילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה, שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַדָּרִין בְּעִיר אַחַת וְאֵין נוֹחִין זֶה לְזֶה כַּהֲלָכָה, אֶחָד מהם מֵת על ידי חברו, וְאֶחָד – ההורג בשגגה גּוֹלֶה על ידו, שֶׁנֶּאֱמַר בפרשת ערי מקלט, שמטרת עיר מקלט היא "לָנוּס שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת", וְאֵין 'דַּעַת' אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר על ישראל כשעברו על מצוות התורה 'נִדְמוּ עַמִּי מִבְּלִי הַדָּעַת' שפירושו, שנטפשו עמי מתוך שלא עסקו בתורה, ונדרש הפסוק של ערי מקלט כך, שהרציחה נגרמה משום שלא עסקו יחד בדעת שהיא תורה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא, כָּל תַּלְמִיד חָכָם הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, שֶׁנֶּאֱמַר, "כִּי עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם בָּכֹה לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן יָחְנְךָ לְקוֹל זַעֲקֵךְ כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ", ונדרש, שהקדוש ברוך הוא עונה לקול זעקת אלו הישובים ישיבה של תורה, וּכְתִיב בַּהֲרֵיהּ, שבאיזה עסק התורה הדברים אמורים, "וְנָתַן ה' לָכֶם לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ", ומכאן, שישיבה זו היא על ידי הדחק. רַבִּי אַבָּהוּ אוֹמֵר, אותו העוסק בתורה מתוך הדחק מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ מִזִּיו שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בסוף הפסוק, "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ". רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא אָמַר, אַף אֵין הַפַּרְגּוֹד נִגְנָעַל בְּפָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר באתו הפסוק "וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ", שפירושו, שלא יסתר ממך מוריך, שהוא הקדוש ברוך הוא, ולא תנעל המחיצה בינך לבינו.

שנינו במשנה, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יום שאין קללה וְכוּ'. אָמַר רָבָא, לא זו בלבד שאין יום שאין בו קללה, אלא וְכָל יוֹם וָיוֹם מְרוּבֶּה קִלְלָתוֹ מִשֶּׁל חֲבֵירוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בתוכחת הגלות, "בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר", ויש לשאול, הֵי בֹּקֶר – על איזה בקר הכוונה שבערב תאמר עליו מי יתן ויבא, אֵילֵימָא תאמר כך על בֹּקֶר דְּלְמָחָר, מִי יָדַע מַאי הָוֵי – וכי יודע הוא שיהיה טוב יותר, אֶלָּא תאמר כך על הבקר דְּחָלִיף – שעבר, מי יתן ויבא שוב יום כזה, משום שהיה טוב יותר מן הערב שאחריו. שואלת הגמרא, וְאֶלָּא אם כל יום מתרבה הקללה, עָלְמָא אַמַּאי קָא מְקַיְּים – על מה העולם עומד. עונה הגמרא, אַקְּדוּשָׁה דְּסִידְרָא – על סדר קדושה שאומרים על הסדר בשחרית אחר תפילת שמונה עשרה, וְאַיְּהָא שְׁמֵיהּ רָבָא דְּאַגַּדְתָּא – ועל 'אמן יהא שמיה רבא' שעונים העם אחר הדרשה בדברי אגדה כל שבת, שֶׁנֶּאֱמַר, "אֶרֶץ עָפְתָה כְּמוֹ אוֹפֶל צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים", שמשמעו, שהארץ חשכה וצלמות כשאין בה סדרים, וסוף הפסוק הוא, 'ותופע כמו אופל', ופירושו, הָא אם יֵשׁ סְדָרִים – סדר קדושה ויהא שמיה רבא, אזי תּוֹפִיעַ הארץ מֵאוֹפֶל.

שנינו במשנה, העיד רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש וכו' וְלֹא יָרַד טַל לִבְרָכָה וְנִיטַּל טַעַם פֵּרוֹת וְכוּ'. מביאה הגמרא ברייתא בענין זה, תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, טָהֳרָה בְּטֵלָה טַעַם וְרֵיחַ, מַעֲשֵׂר בִּיטֵּל שׁוּמַן דָּגָן. מספרת הגמרא, רַב הוּנָא אַשְׁכַּח תּוּמַרְתָּא דְּחִינּוּנִיתָא – מין תמרה שמנה שאף יש בה ריח טוב, שַׁקְלָהּ כַּרְכָּהּ בְּסוּדְרֵיהּ – נטלה רב הונא ועטפה בסודרו, אֲתָא רַבָּה בְּרֵיהּ של רב הונא, אֲמַר לֵיהּ לרב הונא, מוֹרְחִינָא רֵיחָא דְּחִינּוּנִיתָא – מריח אני ריח של תמרה חינוניתא, אֲמַר לֵיהּ רב הונא לרבה בנו, בְּנִי, כיון שהרחת את ריחה, ודאי טָהֳרָה יֵשׁ בָּךְ שלכך לא ניטל ממך ריח הפירות, יָהֲבָהּ נִיהַלֵּיהּ – נתנה לו רב הונא לרבה, אַדְּהָכִי אֲתָא אַבָּא בְּרֵיהּ – בין כך בא אבא בנו של רבה בר רב הונא, שַׁקְלָהּ יָהֲבָהּ נִיהַלֵּיהּ – נטלה רבה בר רב הונא ונתנה לאבא בנו, אֲמַר לֵיהּ רב הונא לרבה בנו, בְּנִי, שִׁמַּחְתָּ אֶת לִבִּי בכך שיש בך טהרה, וְהִקְהֵיתָה אֶת שִׁנַּי בכך שהראית לי שאתה אוהב את בנך יותר ממני, שלקחת אותה ממני ונתת לו, הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי, רַחֲמֵי דְּאַבָּא אַבְּנֵי – רחמי האב על בניו, רַחֲמֵי דִּבְנֵי אַבְּנֵי דְּהָווּ לֵיהּ – ורחמי הבן אינם על האב, אלא על הבנים שלו.

עוד מספרת הגמרא, רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אִיטַּפַּל בֵּיהּ בְּרַב יַעֲקֹב בַּר בְּרַתֵּיהּ – טרח בגידולו של רב יעקב בן בתו, כִּי גָּדַל, אֲמַר לֵיהּ רב אחא בר יעקב לנכדו, אַשְׁקְיֵין מַיָּא – השקני מים, אֲמַר לוֹ רב יעקב, לָאו בְּרֵיךְ אֲנָא – איני בנך, ואיני חייב לכבדך כאב, וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינְשֵׁי, רַבִּי רַבִּי, בַּר בְּרַתְּךָ אֲנָא – גדל גדל את נכדיך, ולבסוף יאמרו לך בן בתך אני.

משנה. בְּפוּלְמוּס שֶׁל אַסְפַּסְיָינוּס – בביאת חילו של אספסיינוס קיסר רומי על ירושלים בסוף ימי בית שני, גָּזְרוּ חכמים עַל עֲטָרוֹת חֲתָנִים, וְעַל הָאֵירוּס. בְּפוּלְמוּס – בביאת חילו שֶׁל טִיטוּס, כשהביאו הורקנוס להילחם עם אריסתובלוס אחיו, גָּזְרוּ חכמים עַל עֲטָרוֹת כַּלּוֹת, וְשֶׁלֹּא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ יְוָנִית. בַּפּוּלְמוּס – בביאת החיל הָאַחֲרוֹן על ירושלים, שבו בא טיטוס והחריב את בית המקדש, גָּזְרוּ חכמים שֶׁלֹּא תֵצֵא הַכַּלָּה בְּאַפְּרִיוֹן – בחופת כבוד של מעילים וטליתות מוזהבות בְּתוֹךְ הָעִיר כשמוליכים אותה מבית אביה לבית בעלה, וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ שֶׁתֵּצֵא הַכַּלָּה בְּאַפְּרִיוֹן בְּתוֹךְ הָעִיר.

מִשֶּׁמֵּת רַבִּי מֵאִיר, בָּטְלוּ מוֹשְׁלֵי מְשָׁלִים – מלמדים את החכמה דרך משל ומליצה, כגון משלי שועלים. מִשֶּׁמֵּת בֶּן עַזַּאי, בָּטְלוּ הַשַּׁקְדָּנִים – שוקדים על דלתות בית המדרש לילה ויום. מִשֶּׁמֵּת בֶּן זוֹמָא, בָּטְלוּ הַדַּרְשָׁנִים – דורשים את פסוקי התורה. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי עֲקִיבָא, בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה – שהיה דורש כל קוץ וקוץ של אותיות, וכל שכן אותיות, וזהו כבוד התורה שאין בה דבר לבטלה. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא, בָּטְלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה – בטוחים בצדקתם ועושים מעשי פלא. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי יוֹסֵי קָטְנְתָּא, פָּסְקוּ חֲסִידִים, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ קָטְנְתָּא, שֶׁהָיָה קָטְנְתָּא וסופם שֶׁל חֲסִידִים. מִשֶּׁמֵּת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, בָּטַל זִיו הַחָכְמָה. מִשֶּׁמֵּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה – שהיו עד אז עוסקים בה בעמידה, ומשמת ירדה חולשה לעולם ועוסקים בה בישיבה, וּמֵתָה טָהֳרָה וּפְרִישׁוּת. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי, בָּטְלָה זִיו הַכְּהוּנָּה – שהיה חכם ועשיר וכהנים רבים אוכלים על שולחנו. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי, בָּטְלָה עֲנָוָה וְיִרְאַת חֵטְא.

[גמרא. תָּנוּ רַבָּנָן], רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר אוֹמֵר, מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בּוּשׁוּ חֲבֵרִים – תלמידי חכמים וּבְנֵי חוֹרִין – מיוחסים, וְחָפוּ רֹאשָׁם לפי שהיו הממזרים ועזי הפנים בגדולה ועושר, והתלמידים והמיוחסים בעניות, וְנִדַּלְדְּלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה, וְגָבְרוּ בַּעֲלֵי זְרוֹעַ וּבַעֲלֵי לָשׁוֹן, וְאֵין דּוֹרֵשׁ לישראל וְאֵין מְבַקֵּשׁ עליהם רחמים, וְאֵין שׁוֹאֵל בשלום חבירו, ואם כך, עַל מִי לָנוּ לְהִשָּׁעֵן, עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שָׁרוּ חַכִּימַיָּא לְמֶהֱוֵי כְּסַפְרַיָּא – התחיל ערך החכמים להיות כמלמדי תינוקות, וְסַפְרַיָּא כְּחַזָּנַיָּא – וערך מלמדי התינוקות התחיל להיות כשמשי הצבור, וְחַזָּנַיָּא כְּעַמָּא דְּאַרְעָא – וערך שמשי הצבור התחיל להיות כעם הארץ, וְעַמָּא דְּאַרְעָא

סוטה. פרק תשיעי – עגלה ערופה דף מט עמוד א

רש"ל

שֶׁמְּבַזְּבִזִּין דִּין אֲבִיהֶם. קוֹרְעִים דִּין אֲבִיהֶם, שֶׁכְּשֶׁבָּאִין לִדּוּנָם אוֹמְרִים לְפָנָיו וכו': הִקְהֵיתָה שִׁנֵּיהֶם. לָמָּה הֶאֱבַלְתָּם רְצוּעָרְתָּם בְּמוֹתֵנוּ וְנִפְרַעְתָּ מֵהֶם בְּחַיֵּיהֶם: מוֹכְרֵי רַבָּם. רַבָּב הוּא דָּבָר מְאוּס, כְּגוֹן חֵלֶב וְשָׁמֶן וְנִדְבָּק בַּבְּגָדִים וְנִמְאָסִין, וְאֵין לָךְ אָדָם מִתְעַסֵּק בָּהֶם אֶלָּא עָנִי: שִׁיתָה ה' מוֹרָה לָהֶם. לְעִיל מִנִּיהּ כְּתִיב כִּי לֹא לָנֶצַח יִשְׁכַּח אֶבְיוֹן תִּקְוַת עֲנִיִּים תֹּאבֵד לָעַד שִׁיתָה ה' מוֹרָה לָהֶם, תֵּן לָהֶם מָרוּת לְאוֹתָן עֲנִיִּים עֹשֵׂר שֶׁיָּהוּ הַגּוֹיִם נוֹהֲגִין בָּהֶם כְּבוֹד, וְיֵדְעוּ הַגּוֹיִם שֶׁהֵן אֲנוּשׁ וְאֵינָם אֱלֹהוּת, שֶׁאֵין כָּל הַכָּבוֹד וְהַגְּדֻלָּה שֶׁלָּהֶם: מִתְכַּסִּין בְּטַלִּית אַחַת. מִשּׁוּם עָנִי: כְּפֶלֶב שְׁנַיִם. אוֹתָהּ פְּעֻלָּה שֶׁלָּךְ הַיְנוּ דְּבַר תּוֹרָה שֶׁהִיא בְּקִרּוּב שְׁנַיִם, שֶׁשְּׁנַיִם צְרִיכִין לְהִתְקָרֵב יַחַד בְּכִסּוּי אֶחָד: חַיֵּיהוּ. רִפָּאהוּ וְהִרְוַח לָהֶם וְתֵן לָהֶם חַיּוֹתָם: הֵמָּה הוֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר. בְּדִבְרֵי תּוֹרָה. בְּאֵלִיָּהוּ וּבֶאֱלִישָׁע כְּתִיב: רָאוּיִין לְשָׁרֵף. שֶׁעַל מְנָת כֵּן בָּא הָרֶכֶב אֵשׁ עֲלֵיהֶם: אֶחָד מֵת. ע"י חֲבֵרוֹ שֶׁהֶרְגוֹ בְּשׁוֹגֵג וְזֶה גּוֹלֶה לְעָרֵי מִקְלָט, וְאִם אֵין כָּאן מִיתָה סִימָן לְמִיתָה (איכא), וְגָלוּת סִימָן לְגָלוּת שֶׁאֶחָד מֵת וְאֶחָד גּוֹלֶה: בְּבִלְי דַעַת. עַל שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם דַּעַת לִהְיוֹת מְלַמְּדִין זֶה אֶת זֶה וּלְמַדְּרִין זֶה מִזֶּה: נִדְמוּ עַמִּי. וְסִיפֵיהּ דִּקְרָא וְתִשְׁבַּח תּוֹרַת אֱלֹהֶיךָ: כִּי עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב. אֵלּוּ יוֹשְׁבֵי יְשִׁיבַת תּוֹרָה, וְסִיפֵיהּ דִּקְרָא חָנוּן וְחָנֵךְ לְקוֹל זַעֲקֵךְ: לֶחֶם צַר. בְּמִי הַכָּתוּב מִדְּבַר, בְּמִי שְׁמוּזוֹנוֹתָיו קָשִׁין עָלָיו וּאעפ"כ יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה; וְהָיוּ עֵינֶיךָ וגו'. וְכֵן בְּתַרְיֵיהּ כְּתִיב וְלֹא יִכָּנֵף: פָּרְנוֹד. מְחִצָּה: לֹא יִכָּנֵף. לֹא יִתְכַּסֶּה מִמְּךָ בִּכְנָף בְּגִדּוֹ וּמְחִצָּתוֹ: דִּלְמָחָר. מִי יִתֵּן שֶׁיָּבֹא יוֹם: מִי יַדַּע. אם יֵיטֵב מִן הַלַּיְלָה: אֶלָּא דְּחָלִיף. מִי יִתֵּן וְהָיָה זֶה יוֹם הַבָּא כְּזֶה שֶׁעָבַר: אֶלָּא עֶלְמָא אַמַּאי מִכַּנָּם. מֵאַחַר שֶׁהַקְּלָלָה הוֹלֶכֶת תָּמִיד וְרָבָּה: אַקְדָּשָׁה דְּסִדְרָא. סֵדֶר קְדֻשָּׁה, שֶׁלֹּא תִּקְנוּהָ אֶלָּא שֶׁיָּהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם דָּבָר מוּעָט, שֶׁאוֹמֵר קְרִיאָתוֹ וְתַרְגּוּמוֹ וְהֵן בְּעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, וְכֵיוָן שֶׁנּוֹהֵג בְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּתַלְמִידִים וּבְעַמֵּי הָאָרֶץ וְיֵשׁ כָּאן שְׁתִּים קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם וְתַלְמוּד הַתּוֹרָה חָבִיב הוּא, וְכֵן יֵהָא שְׁמֵיהּ רַבָּה מְבָרַךְ שֶׁעוֹנִין אַחַר הַגָּדָה שֶׁהַדַּרְשָׁן דּוֹרֵשׁ בְּרַבִּים בְּכָל שַׁבָּת הָיוּ נוֹהֲגִין כָּךְ, וְשָׁם הָיוּ נִקְבָּצִין כָּל הָעָם לִשְׁמוֹעַ לְפִי שֶׁאֵינוֹ יוֹם שֶׁל מְלָאכָה וְיֵשׁ כָּאן תּוֹרָה וְקִדּוּשׁ הַשֵּׁם: סָדְרֵי פְּרִשׁוּת דִּתּוֹרָה: טָהֳרָה. מִיּשְׂרָאֵל: בְּטַלָּה טַעַם. הַפֵּרוֹת וְרִיחָם, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהָיוּ טְהוֹרִים וּנוֹהֲגִין בְּטָהֳרָה אַף הַקִּבָּ"ה מִטְהַר פֵּרוֹתֵיהֶן מֵרִיחָן רַע וּמִטְעַם רַע: מַעֲשֵׂר בְּטֵל שֶׁמֶן דָּגָן. בְּעֵגֶל פְּסוּק מַעֲשֵׂרוֹת פְּסַק שֶׁמֶן הַדָּגָן כִּשְׁמוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂר דְּאִיקְרֵי חֵלֶב כְּדִכְתִיב כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וגו' (במדבר

רש"י

יח: דְּחִנּוּנִיתָא. שֶׁמְּנָה וְיֵשׁ בָּהּ רֵיחַ טוֹב, וּמִין תַּמְרִים הוּא לְעַצְמָן: טָהֲרָה יַשׁ בְּךָ. לְפִיכָךְ מְרִיחָהּ לְךָ וְלֹא בָּטֵל הָרֵיחַ מֵאֵצְלָךְ: אֶתָּא בְּרִיחַ. דִּרְבָּה בַּר רַב הוּנָא: א"ל. רַב הוּנָא לְבַרְיֵהּ: שִׁמְחָתִי אֶת לִבִּי. בְּטָהֳרָתְךָ: וְהִקְהֵיתָה אֶת שִׁנַּי. שֶׁהַרְאִיתַנִי שֶׁאִהֲבְתָּךְ עַל בְּנָךְ יוֹתֵר מֵעָלַי, שֶׁנִּטַּלְתָּ מִמֶּנִּי וּנְתַתָּ לוֹ: רַחֲמֵי. אַהֲבָה: אִיסְפַּל בֵּיהּ. גִּדְּלוֹ בְּבֵיתוֹ: רַבִּי רַבִּי. גָּדוֹל גָּדוֹל אוֹתִי וואע"פ כֵּן אֵינִי בְּנָךְ: בַּר בַּרְתָּךְ אֲנָא. וְאֵין עָלַי לְכַבֵּדְךָ כְּבֵן: מַתְנִי' בְּפוּלְמוּס. חַיִל שֶׁהֵבִיא אַסְפַּסְיָנוּס עַל יְרוּשָׁלַיִם: עֲטָרוֹת חָתָנִים וְאֵרוּס. מְפָרֵשׁ בְּגְמָרָא: בְּפוּלְמוּס שֶׁל טִיטוּס. שֶׁהֵבִיא הוֹרְקַנּוֹס אַרִיסְטוֹבּוּלוּס אֲחִיוֹ, וּבֵין זֶה לָזֶה הָיוּ חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה כִּדְאָמַר בְּסֵדֶר עוֹלָם: עֲטָרוֹת כַּלּוֹת. מְפָרֵשׁ בְּגְמָרָא: בְּפוּלְמוּס הָאַחֲרוֹן. הוּא שֶׁל חָרְבַּן הַבַּיִת וְשֶׁל טִיטוּס נַמִּי הַוָּה: בְּאַפְּרִיוֹן בְּתוֹךְ הָעִיר. שֶׁהָיוּ מוֹלִיכִין אוֹתָהּ מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית בַּעְלָהּ וּאַפְּרִיוֹן שֶׁל מְעִילִים וְטַלִּיתוֹת מְוֻהָבוֹת מְקֻפּוֹת לָהּ: מוֹשְׁלֵי מְשָׁלוֹת. לָתֵת אוֹת אֲמַתְּלָא וְטַעַם לַחְכְּמָה לְכָנֵס בָּהּ בְּשַׁעֲרֵי בִּינָה, כְּגוֹן מִמְּשֻׁלּוֹת שׁוּעָלִים דְּאָמַר בְּסִנְהֶדְרִין (קף לח:) כִּי הַוָּה דָּרֵישׁ ר"מ בְּפִירְקָא הַוָּה דָּרֵישׁ תִּלְתָא שְׁמִעְתָּא וְתִלְתָא אַגְדְּתָא וְתִלְתָא מִתְּלָא: שַׁקְרָנִים. שׁוֹקְדִין עַל דִּלְתוֹת בֵּית הַמִּדְרָשׁ לֵילָה וְיוֹם כְּדִאָמַר בִּיבָמוֹת (קף סג:) אֲבָל מָה אֲעֲשֶׂה שֶׁנִּפְשִׁי חָשְׁקָה בְּתוֹרָה: הַדַּרְשָׁנִים. שֶׁהָיָה בָּקִי בְּטַעֲמֵי הַמִּקְרָאוֹת כְּדִאָמַר לֹא קִיְּיתִי שֶׁתֹּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת עַד שֶׁדָּרַשָׁהּ בֶּן זוֹמָא (בְּקִלּוּט קַף יב:): בָּטֵל כְּבוֹד תּוֹרָה. שֶׁהָיָה נוֹתֵן לִבּוֹ לְדָרוֹשׁ כָּל קוֹץ וְקוֹץ שֶׁל כָּל אוֹת, וכ"ש תֵּבוֹת יְתֵרוֹת וְאוֹתִיּוֹת יְתֵרוֹת כְּגוֹן בַּת וּבַת אֲנִי דּוֹרֵשׁ (מְכִלְּתִין קַף נ"ח), וְזֶהוּ כְּבוֹד תּוֹרָה גָּדוֹל שֶׁאֵין בָּהּ דָּבָר לְבַטָּלָה: אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. בְּטוּחִים בְּחֲשִׁיבוּתוֹ וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים מְפַלְּאִים כְּדִאָמַר בְּתַעֲנִית (קַף כה.) נִמְטֵי כְּשׁוּרֵיךְ יֹאמַר לְחֹמֶץ וְיִדְלוֹק וְלָעֲזִים לְהָבִיא וְאַבִּים בְּקַרְנֵיהֶם: קַנְטִינוּתָם שֶׁל חֲסִידִים. שֶׁהָיוּ הַחֲסִידִים הוֹלְכִים וְכָלִים וְהוּא הָיָה מְקַטְנוּתֵיהֶם וְסוֹפָן: זוּ הַחָכְמָה. זֶה לֹא יִדְעֻנָא מַאי הִיא: מִשְּׁמַת ר"נ הַיְּקָנִין בָּטֵל כְּבוֹד תּוֹרָה. בְּמַסֶּכֶת מְגִלָּה (קַף כח.) אָמַר שֶׁעֵד שֶׁמַּת הוּא הָיָה בְּרִיאוּת בָּעוֹלָם וְלֹא הָיוּ לְמַדְּרִין תּוֹרָה אֶלָּא מֵעֶמֶד, מִשֶּׁמַּת הוּא יָרַד חֹלִי לָעוֹלָם וְהוּרְצְרוּ לִלְמוֹד תּוֹרָה מֵישָׁם: בָּטֵל זוּ חַכְמָנָה. שֶׁהָיָה חָכָם וְעָשִׁיר וְכַהֲנִים רַבִּים אוֹכְלִין עַל שֻׁלְחָנוֹ: וּבְנֵי חוֹרִין. מִיְּחָסִין: חָפוּ אֲשֵׁם. שֶׁגְּבָרָה יַד עַזִּי פָּנִים מִמְּזֻרִים שֶׁהֵם עֲשִׂירִים וְאֵלּוּ עֲנִיִּים: נִדְלְדְּלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. אֵין חֹשֶׁךְ לָהֶם: וְאֵין דּוֹרֵשׁ. לְיִשְׂרָאֵל: וְאֵין מְבַקֵּשׁ. עֲלֵיהֶם רַחֲמִים: שָׁרוּ חֲכִימֵיא. הִתְחִילוּ הַחֲכָמִים: סַפְּרֵיא. מִלְּמְדֵי תִּינוֹקוֹת, שֶׁהֵם קְטַנִּים מִן הַחֲכָמִים: כְּעַמָּא דְּאַרְעָא. כְּעַמֵּי הָאָרֶץ:

אולא

שֶׁמְּבַזְּבִזִּין דִּין אֲבִיהֶם לֶעָתִיד לָבוֹא. אוֹמְרִים לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה עָתִיד לִיפָּרַע מֵהֶן, לָמָּה הִקְהֵיתָה שִׁנֵּיהֶם בָּם. אָמַר ר' אֵילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה: אִלְמָלֵא תְּפִלָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, הָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מוֹכְרֵי רְבָב, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁיתָה ה' מוֹרָה לָהֶם". וְאָמַר ר' אֵילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה: אִלְמָלֵא תְּפִלָּתוֹ שֶׁל חֲבַקּוּק, הָיוּ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִתְכַּסִּים בְּטַלִּית אַחַת וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי ה' פָּעֳלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ" אַל תִּקְרֶא "בְּקֶרֶב שָׁנִים" אֶלָּא "בִּקְרוֹב שְׁנַיִם". וְאָמַר ר' אֵילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה: שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְהַלְּכִין בְּדֶרֶךְ וְאֵין בֵּינֵיהֶן דִּבְרֵי תוֹרָה, רְאוּיִין לִישָׂרֵף בְּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי הֵמָּה הֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ". טַעֲמָא, דְּאִיכָּא דִּיבּוּר. הָא לֵיכָּא דִּיבּוּר, רְאוּיִין לִישָׂרֵף. וְאָמַר ר' אֵילְעָא בַּר יְבֶרֶכְיָה: שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים הַדָּרִין בְּעִיר אַחַת וְאֵין נוֹחִין זֶה לָזֶה בַּהֲלָכָה, אֶחָד מֵת וְאֶחָד גּוֹלֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָכֵן שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דָעַת" וְאֵין דַּעַת אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִדְמוּ עַמִּי מִבְּלִי הָדָעַת". אָמַר ר' יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּר' חִיָּיא: כָּל תַּלְמִיד חָכָם הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק, תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַם בָּכוֹ לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן יְחָנְךָ לְקוֹל זַעֲקֶךָ כְּשֶׁמְּעָתָו עָנָךְ" וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ: "וְנָתַן לָכֶם ה' לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ". ר' אַבָּהוּ אוֹמֵר: מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ מִזִּיו שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ". ר' אַחָא בַּר חֲנִינָא אָמַר: אַף אֵין הַפַּרְנוֹד נִגְעָל בְּפָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ": רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם ר' יְהוֹשֻׁעַ: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין וכו': אָמַר רָבָא: בְּכָל יוֹם וְיוֹם מְרוּבָּה קְלָלָתוֹ מִשֶּׁל חֲבֵירוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב וּבָעֶרֶב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בֹּקֶר" הֵי בֹּקֶר? אֵילֵיהָא בֹּקֶר לְמָחָר, מִי יָדַע מַאי הָוֵי? אֶלָּא דְּחָלִיף. וְאֶלָּא, עָלְמָא אַמַּאי קָא מִקַּיְּים? אַקְדּוּשָׁה דְּסִידְרָא וְאַ"יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא" דְּאַגַּדְתָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶרֶץ עַפְעָפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים" הָא יֵשׁ סְדָרִים, תּוֹפִיעַ מֵאוֹפֶל: לֹא יָרַד טַל לִבְרָכָה וְנִיטַל טַעַם פֵּירוֹת וכו': תַּנְיָא, ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: טָהֲרָה בְּטֵלָה טַעַם וְרִיחַ, מַעֲשֵׂר בִּיטֵל שׁוּמָן דָּגָן. רַב הוּנָא אַשְׁכַּח תּוּמַרְתָּא דְּחִינּוּנִיתָא, שְׁקָלָהּ, כְּרָכָהּ בְּסוּדְרֵיהּ. אֲתָא רַבָּה בְּרֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: מוֹרְחִינָא רֵיחָא דְּחִינּוּנִיתָא. אָמַר לֵיהּ: בְּנִי, טָהֲרָה יֵשׁ בְּךָ, יָהֲבָהּ נִיהֲלֵיהּ. אַדְּהָכִי, אֲתָא אַבָּא בְּרֵיהּ. שְׁקָלָהּ, יָהֲבָהּ נִיהֲלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: בְּנִי, שִׂמְחָתִי אֶת לִבִּי וְהִקְהֵיתָה אֶת שִׁנַּי. הַיְנוּ דְּאָמְרֵי אֱינָשֵׁי: רַחֲמֵי דְּאַבָּא, אַבְנֵי. רַחֲמֵי דִּבְנֵי, אַבְנֵי דְּהָווּ לֵיהּ. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, אִיסְפַּל בֵּיהּ בְּרַב יַעֲקֹב בַּר בְּרַתֵּיהּ. כִּי גָּדֵל, אָמַר לֵיהּ: אַשְׁקְקִין מַיָּא. אָמַר לוֹ: לָאו בְּרִיךְ אֲנָא. וְהַיְנוּ דְּאָמְרֵי אֱינָשֵׁי: רְבֵי רְבֵי, בַּר בְּרַתָּךְ אֲנָא: **מתני'** בְּפוּלְמוּס שֶׁל אַסְפַּסְיָנוּס גָּזְרוּ עַל עֲטָרוֹת חֲתָנִים, וְעַל הָאֵרוּס. בְּפוּלְמוּס שֶׁל טִיטוּס גָּזְרוּ עַל עֲטָרוֹת כַּלּוֹת, וְשֶׁלֹּא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ יְוָנִית. בְּפוּלְמוּס הָאַחֲרוֹן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא תֵּצֵא הַכַּלָּה בְּאַפִּרְיוֹן בְּתוֹךְ הָעִיר, וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ שֶׁתֵּצֵא הַכַּלָּה בְּאַפִּרְיוֹן בְּתוֹךְ הָעִיר. מִשֶּׁמַּת ר' מֵאִיר בָּטְלוּ מוֹשְׁלֵי מְשָׁלִים. מִשֶּׁמַּת בֶּן עַזַּאי בָּטְלוּ הַשַּׁקְדָּנִים. מִשֶּׁמַּת בֶּן זוֹמָא בָּטְלוּ הַדַּרְשָׁנִים. מִשֶּׁמַּת ר' עֲקִיבָא בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה. מִשֶּׁמַּת ר' חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא בָּטְלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. מִשֶּׁמַּת ר' יוֹסֵי קְטַנְתָּא פָּסְקוּ חֲסִידִים. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ "קְטַנְתָּא"? שֶׁהָיָה קָטֹנְתָּא שֶׁל חֲסִידִים. מִשֶּׁמַּת ר' יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה. מִשֶּׁמַּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה, וּמֵתָה טָהֲרָה וּפְרִישׁוּת. מִשֶّמַּת ר' יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי בָּטְלָה זִיו הַכְּהוּנָּה. מִשֶּׁמַּת רַבִּי בָּטַל עֲנָוָה וְיִרְאַת חֵטְא: [**גמ'** תָּנוּ רַבָּנַן]: ר' פִּנְחָס בֶּן יָאִיר אוֹמֵר: מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁרוּ חֲכִימֵיא לְמֶהֱוֵי בְּסַפְּרֵיא, וְסַפְּרֵיא בְּחִזְנֵיא, וְחִזְנֵיא בְּעַמָּא דְּאַרְעָא, וְעַמָּא דְּאַרְעָא וְחָפוּ רֹאשָׁם, וְנִדְלְדְּלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה, וְגָבְרוּ בַּעֲלֵי זְרוֹעַ וּבַעֲלֵי לָשׁוֹן, וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ וְאֵין שׁוֹאֵל, עַל מִי לָנוּ לְהִשָּׁעֵן עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. ר' אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שָׁרוּ חֲכִימֵיא לְמֶהֱוֵי בְּסַפְּרֵיא, וְסַפְּרֵיא בְּחִזְנֵיא, וְחִזְנֵיא בְּעַמָּא דְּאַרְעָא, וְעַמָּא דְּאַרְעָא

אולא

סוטה. פרק תשיעי – עגלה ערופה דף מט עמוד ב

רש"י

אִוְּלָא. וְנִוְלָא. הוֹלְכִים וְדַלִּים וּמִתְנַוְּלִים: **בְּעַקְּבוֹת חֲמָשִׁיתָ.** בְּסוֹף הַגְּלוּת לִפְנֵי בִּיאַת מָשִׁיחַ: **וְחַיֵּין בְּיָקָר.** שֶׁהַכֹּל עוֹסְקִין בְּמִשְׁתָּאוֹת: **וְאֵין תּוֹכֵחָה.** אֵין לְךָ אָדָם שֶׁיּוֹכִיל לְהוֹכִיחַ, שֶׁכֻּלָּם נִכְשָׁלִים בְּחִשָּׁאוֹת וּכְשֶׁמּוֹכִיחִין אוֹמֵר לוֹ אַתָּה כָּמוֹנִי: **וּבֵית חֲמָרִים יִהְיוּ לְזָנוּת.** זְנוּת, שֶׁכְּלוּ הַחֲמָרִים וְאֵין לוֹמֵד תּוֹרָה, וְיֵהָא חָרֵב מֵאֵין אִישׁ, וּבַעֲלֵי זִימָה מִתְגּוֹדְדִים שָׁם מִפְּנֵי שְׁחוּץ לָעִיר בְּתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁלָּהֶם: **גמ'.**

שֶׁל מֶלַח וְשֶׁל גְּפְרִית. עִנְיַן עֲטָרָה עוֹשִׂין מֵאֶבֶן שֶׁל מֶלַח שֶׁהוּא צָלוּל כְּאֶבֶן הַבְּדֹלַח וְקוֹרִין שלימי"א, וְצוֹבְעִין אוֹתָהּ כְּמִין צִיּוּרִין בְּגָפְרִית כֶּשֶׁם שֶׁעוֹשִׂין בִּכְלֵי זָהָב וְכֶסֶף וְקוֹרִין נאול"א: **חִילֵת.** לישק"א כְּמִין גֹּמֶא הַגָּדֵל בַּמַּיִם: **טַבְלָא דְּחַד פּוּמָא.** זוג שֶׁל עִנְבָּל אֶחָד שֶׁמְּקַשְּׁקְשִׁין בּוֹ לְשִׁיר בְּבֵית הַמִּשְׁתָּאוֹת: **טַנְבּוּרָא.** כָּף קוֹרִין אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹן לַעַז טַנְבּוּר, וְהוּא עָשׂוּי דָּפְנוֹתָיו עֲגֻלּוֹת כְּעֵין נָפָה וְקוֹשְׁרִין בְּדָפְנוֹתָיו חוּטִין שֶׁל בַּרְזֶל וְשׁוֹחֲחִין עַל פִּיו עוֹר כְּשֶׁהוּא לַח וּמוֹתֵחַ וְהוּא מִתְיַבֵּשׁ שָׁם מֵאֵלָיו, וּכְשֶׁמַּכִּין עָלָיו בְּמִקֵּל דַּק הוּא מוֹצִיא קוֹל צָלוּל, וְיֵשׁ אוּמָנִין שֶׁיּוֹדְעִין לְהַכּוֹת עָלָיו מַכָּה אַחַת מִכָּה כְּסֵדֶר עַד שֶׁנִּשְׁמַע כְּמִין שִׁיר: **מִיחַלַּף בְּטַבְלָא דְּחַד פּוּמָא.** זוג שֶׁל עִנְבָּל שֶׁעוֹשִׂים בְּבֵית מִשְׁתָּאוֹת דּוֹמֶה לוֹ בְּקוֹל, וְאִתֵּי לְמֵעְבַּד הַהוּא דְּגָזוּר עֲלֵיהּ: **קַפְּיָזָא.** כְּלִי מְחֻזָּק גַּ' לוּגִין: **עִיר שֶׁל זָהָב.** עֲטָרָה שֶׁל זָהָב וְעִיר שֶׁל זָהָב מְצֻיֶּרֶת עָלֶיהָ: **כַּפָּה.** כְּמוֹ כּוֹבַע שֶׁל צֶמֶר לְבָן שֶׁקּוֹרִין פִּילטֶר"א: **זְהוֹרִית הַמִּזְהָבוֹת.** טְלִית צְבוּעָה שְׁנֵי וּבוֹ קְבוּעִין טַסֵּי זָהָב עַד שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ כְּמִין כַּפָּה: **אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא פְּרִיפֵי.** כְּמִין כַּפָּה שֶׁל מַעְגְּלֵי עֵץ כְּמוֹ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין, וְתוֹלִין בָּהּ צְנִיפִין וּרְדִידֵי זָהָב כְּמוֹ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין: **חֶכְמַת יְוָנִית.** לְשׁוֹן חָכְמָה שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ בְּנֵי פְּלִטִין וְאֵין שְׁאָר הָעָם מַכִּירִין בּוֹ: **מַלְכֵי בֵית חַשְׁמוֹנַאי.** שְׁנֵי אַחִים שֶׁהָיוּ מִתְקוֹטְטִין עַל הַמְּלוּכָה הוּרְקָנוֹס וְאַרִיסְטוֹבּוּלוּס: **הָיָה הוּרְקָנוֹס מְבַחוּץ.** צָר עַל יְרוּשָׁלַיִם וְהֵבִיא עִמּוֹ חֵיל רוֹמַיִים: **מְשַׁלְּשְׁלִים לָהֶם דִּינְרֵי כֶּסֶף בְּקֻפָּה.** מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה לְתַמִּידִים: **הָיָה שָׁם זָקֵן אֶחָד.** מִבַּפְנִים: **לָעֵז לָהֶם.** לְאוֹתָן שֶׁבַּחוּץ: **נָעֵץ צִפָּרְנָיו נְזִדְעֲזָעָה.** מִחֲמַת הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּעֲרָה עַל חִלּוּל שְׁמוֹ: **וְעַל אוֹתָהּ שָׁנָה שָׁנִינוּ בוֹ.** שֶׁאוֹתָהּ שָׁנָה הַחֲרִיבוּ הַחִילּוֹת אֶת הַזְּרָעִים שֶׁסְּבִיבוֹת מְדִינַת יְרוּשָׁלַיִם וְהֶצְרִיךְ לְהָבִיא אוֹתָהּ שָׁנָה אֶת הָעֹמֶר מִגִּגּוֹת צְרִיפִים, וּבִשְׁאָר הַשָּׁנִים מִצּוֹת הָעֹמֶר לְהָבִיא מִן הַקָּרוֹב לִירוּשָׁלַיִם כְּדִבְרֵי תּוֹרָה (ויקרא כג) בְּרֹמֶל תַּקְרִיבוּ שִׁיְּהֵא הַזְּרָע לַח וְהַקֵּר מְלֵא מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁהוּא בָּא מִרְחוֹק מִתְיַבֵּשׁ וּמִתְמַעֵךְ וְאֵין בָּר הַשִּׁבֹּלֶת מְלֵא מִן הַגַּרְעִין: **לְשׁוֹן סוּרְסִי.** קָרוֹב הוּא לִלְשׁוֹן אֲרַמִּי, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁזֶּה לְשׁוֹן גְּמָרַת יְרוּשַׁלְמִי, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם קוֹרִין אוֹתוֹ לינג"א שורי"א: **אוֹ לְשׁוֹן יָוָנִי.** שֶׁהָיוּ קְרוֹבִין לְאֶרֶץ יָוָן, וּלְשׁוֹן יָוָן יָפֶה מִזֶּה וְהָיָה לוֹ לְסַפֵּר בּוֹ: **מַאי דִּכְתִיב.** לֹא גָּרַס אֶלָּא ר"ש קָרָא מִקָּרָא זֶה עַל עִצְמוֹ וְאָמַר שֶׁעָלָיו לְעוֹלֵל אֶת עֵינָיו בְּבִכֵּי יוֹתֵר מִן הַכֹּל: **עוֹלְלָה.** מְנֻלָּת אֶת עֵינַי: **לְנַפְשִׁי.** עַל נַפְשִׁי מִפְּנֵי קוֹרוֹתַי: **מִסַּפֵּר** קוֹמַי. שֶׁעָרוֹ שֶׁלְּפָנַי וּמֵגִיחַ בְּלוֹרִית מֵאַחוֹרָיו: **מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי.** שֶׁהֵן מַגִּיחִין בְּלוֹרִית לְשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: **נִגְנֵז סֵפֶר תּוֹרָה.** שֶׁהָיָה בַּעַל הֲלָכוֹת מִפִּי שְׁמוּעָה הַרְבֵּה, וּסְדוּרוֹת בְּפִיו כְּאִלּוּ כָּתוּב בַּסֵּפֶר כִּדְאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין (קף סח.) הַרְבֵּה תּוֹרָה לְמִדְּתִי מֵרַבּוֹתַי, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הֲלָכוֹת בְּנִטְיוֹעוֹת קְשׁוּאִין וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּבַהֲרַת עוֹרָה: **עֵצָה וּמַחֲשָׁבָה.** שֶׁהָיָה זָהִיר בְּדְרָשׁוֹת וּבְקִי בַּהֲלָכוֹת וּבְתִשּׁוּבַת הָאֶפִּיקוֹרְסִים וּלְהָבִין בְּרַמְזֵיהֶם כִּדְאָמְרִי' בפ"ק דְּחַגִּיגָה (קף ה:) כִּי נַח נַפְשֵׁיהּ אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנַן מַאי הֲווֹ עֲלָן מִמִּינִים, אָמַר לְהֶן אֲבָדָה עֵצָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְרְחָה חָכְמָה של עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: **זְרוֹעֵי תּוֹרָה.** עֹמֶק סְבָרָא וְלִסְמוֹךְ טְעֲמֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה עַל מִדְרְשֵׁי הַמִּקְרָאוֹת וְאוֹתִיּוֹת הַיְתֵרִים וּלְשׁוֹנוֹת הַמִּשְׁתַּנִּים בַּמִּקְרָא: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה.** עָשִׁיר הָוָה כִּדְאָמְרִי' (שבת קף מ:) תְּרֵיסַר אַלְפֵי עִגְלֵי הָוָה מְעַשֵּׁר מֵעֲדָרָיו כָּל שֶׁתְּא: **דְּאִיבָּא אֲנָא.** שֶׁאֲנִי עֲנוּתָן:

הֲדָרָן עֲלָךְ עֶגְלָה עֲרוּפָה
וּסְלִיקָא לָהּ מַסֶּכֶת סוֹטָה

רש"י

1 אִוְּלָא וְדַלְדְּלָה, וְאֵין שׁוֹאֵל וְאֵין מְבַקֵּשׁ, עַל מִי יֵשׁ
2 לְהִשָּׁעֵן עַל אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא, הוּצְּפָא
3 יִסְגֵּא וְיִוָּקֵר יַאֲמִיר. הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְחַיֵּין בְּיוֹקֶר, וּמַלְכוּת
4 תִּתְהַפֵּךְ לְמִינוּת וְאֵין תּוֹכַחַת. בֵּית וַוּעַד יִהְיֶה לְזָנוּת,
5 וְהַגָּלִיל יֶחֱרַב, וְהַגַּבְלָן יִשּׁוֹם, וְאַנְשֵׁי הַגְּבוּל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר
6 לְעִיר וְלֹא יְחוֹנְנוּ, וְחָכְמוֹת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וְיִרְאֵי חֵטְא
7 יִמְאָסוּ, וְהָאֱמֶת תִּהֵא נַעֲדֶרֶת. נְעָרִים פְּנֵי זְקֵנִים יַלְבִּינוּ,
8 זְקֵנִים יַעֲמִדוּ מִפְּנֵי קְטַנִּים, בֵּן מְנַוֵּול אָב, בַּת קָמָה
9 בְּאִמָּהּ, כַּלָּה בְּחֲמוֹתָהּ, אֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, פְּנֵי הַדּוֹר
10 כִּפְנֵי הַכֶּלֶב, הַבֵּן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מֵאָבִיו, וְעַל מִי יֵשׁ לָנוּ
11 לְהִשָּׁעֵן עַל אֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם: **גמ'** אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ
12 אֶלָּא שֶׁל מֶלַח וְגָפְרִית, אֲבָל שֶׁל דָּם וְשֶׁל וֶרֶד מוּתָּר.
13 וּשְׁמוּאֵל אוֹמֵר: אַף שֶׁל דָּם וְשֶׁל וֶרֶד אָסוּר, שֶׁל קָנִים
14 וְשֶׁל חֵילֶת מוּתָּר. וְלֵוִי אָמַר: אַף שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חֵילֶת
15 אָסוּר. וְכֵן תָּנֵי לֵוִי בְּמַתְנִיתֵיהּ: אַף שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חֵילֶת
16 אָסוּר: וְעַל הָאִירוּס: מַאי "אִירוּס"? אָמַר ר' אֶלְעָזָר:
17 טַבְלָא דְּחַד פּוּמָא. רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, עָבַד לֵיהּ לְבַרְיֵהּ
18 טַנְבּוּרָא. אֲתָא אֲבוּהּ, תַּבְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: מִיחַלַּף בַּטַּבְלָא
19 דְּחַד פּוּמָא, זִיל עֲבִיד לֵיהּ אַפּוּמָא דְּחַצְבָא אוֹ אַפּוּמָא
20 דְּקַפְּיָזָא: בַּפּוּלְמוּס שֶׁל טִיטוּס גָּזְרוּ עַל עֲטָרוֹת כַּלּוֹת
21 וכו': מַאי "עֲטָרוֹת כַּלּוֹת"? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר
22 ר' יוֹחָנָן: עִיר, שֶׁל זָהָב. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: אֵיזֶהוּ עֲטָרוֹת
23 כַּלּוֹת? עִיר שֶׁל זָהָב, אֲבָל עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כִּיפָּה שֶׁל מֵילֶת.
24 תָּנָא: אַף עַל חוּפַּת חֲתָנִים גָּזְרוּ. מַאי "חוּפַּת חֲתָנִים"?
25 זְהוֹרִית הַמִּזְהָבוֹת. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: אֵלּוּ הֵן חוּפַּת חֲתָנִים, זְהוֹרִית הַמִּזְהָבוֹת, אֲבָל עוֹשֶׂה כִּפִּירִית
26 וְתוֹלֶה בָּהּ כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה: שֶׁלֹּא יְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ יְוָנִית: תָּנוּ רַבָּנַן, כְּשֶׁצָּרוּ מַלְכֵי בֵית חַשְׁמוֹנַאי זֶה עַל זֶה הָיָה הוּרְקָנוֹס מִבַּחוּץ וְאַרִיסְטוֹבּוּלוּס
27 מִבִּפְנִים. בְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין דִּינָרִים בְּקוּפָּה, וּמַעֲלִין לָהֶן תְּמִידִים. הָיָה שָׁם זָקֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מַכִּיר בְּחָכְמַת יְוָנִית, לָעֵז לָהֶם
28 בְּחָכְמַת יְוָנִית, אָמַר לָהֶן: כָּל זְמַן שֶׁעוֹסְקִים בַּעֲבוֹדָה אֵין נִמְסָרִין בְּיֶדְכֶם. לְמָחָר, שְׁלְשְׁלוּ לָהֶם דִּינָרִים בְּקוּפָּה וְהֶעֱלוּ לָהֶם חֲזִיר. בֵּינָן
29 שֶׁהִגִּיעַ לַחֲצִי חוֹמָה, נָעַץ צִפָּרְנָיו, נִזְדַּעְזְעָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה. אוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: אָרוּר אָדָם שֶׁיְּגַדֵּל חֲזִירִים, וְאָרוּר אָדָם
30 שֶׁיְּלַמֵּד לִבְנוֹ חָכְמַת יְוָנִית. וְעַל אוֹתָהּ שָׁנָה שָׁנִינוּ: מַעֲשֶׂה וּבָא עוֹמֶר מִגִּגּוֹת צְרִיפִים, וּשְׁתֵּי הַלְּחֶם מִבִּקְעַת עֵין סוֹכַר, אִינִי? וְהָאָמַר רַבִּי:
31 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָשׁוֹן סוּרְסִי לָמָּה? אֶלָּא, אִי לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אִי לָשׁוֹן יְוָנִית. וְאָמַר רַב יוֹסֵף בְּבָבֶל לָשׁוֹן אֲרַמִּי לָמָּה? אֶלָּא, אוֹ לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ
32 אוֹ לָשׁוֹן פַּרְסִי. לָשׁוֹן יְוָנִית לְחוּד, וְחָכְמַת יְוָנִית לְחוּד. וְחָכְמַת יְוָנִית מִי אֲסִירָא? וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבָּן שִׁמְעוֹן
33 בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַאי דִּכְתִיב "עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי"? אֶלֶף יְלָדִים הָיוּ בְּבֵית אַבָּא, חֲמֵשׁ מֵאוֹת לָמְדוּ תּוֹרָה, וְחָמֵשׁ מֵאוֹת לָמְדוּ
34 חָכְמָה יְוָנִית, וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶן אֶלָּא אֲנִי כָּאן, וּבֶן אָחִי אַבָּא בְּעַסְיָא. שָׁאנִי שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל, דִּקְרוֹבִין לַמַּלְכוּת הָווּ, דְּתַנְיָא מְסַפֵּר
35 קוֹמִי, הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. אַבְטוֹלוֹס בֶּן רָאוּבֵן הִתִּירוּ לוֹ לְסַפֵּר קוֹמִי, שֶׁהוּא קָרוֹב לַמַּלְכוּת. שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הִתִּירוּ לָהֶן חָכְמָה
36 יְוָנִית מִפְּנֵי שֶׁקְּרוֹבִין לַמַּלְכוּת: בַּפּוּלְמוּס הָאַחֲרוֹן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא תֵּצֵא כַּלָּה בְּאַפִּרְיוֹן וכו': מַאי טַעֲמָא? מִשּׁוּם צְנִיעוּתָא: מִשְּׁמַת רַבָּן יוֹחָנָן
37 בְּטֵלָה הַחָכְמָה: תָּנוּ רַבָּנַן: מִשְּׁמַת ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה נִגְנֵז סֵפֶר תּוֹרָה. מִשְּׁמַת ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּטֵלָה עֲצָה וּמַחֲשָׁבָה. מִשְּׁמַת ר' עֲקִיבָא בְּטְלוּ זְרוֹעֵי
38 תּוֹרָה וְנִסְתַּתְּמוּ מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה. מִשְּׁמַת ר' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּטְלוּ עֲטָרוֹת חָכְמָה, שֶׁ"עֲטֶרֶת חֲכָמִים עָשְׁרָם". מִשְּׁמַת ר' חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא
39 בְּטְלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. מִשְּׁמַת אַבָּא יוֹסֵי בֶּן קָטוֹנְתָּא בְּטְלוּ חֲסִידִים, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אַבָּא יוֹסֵי בֶּן קָטוֹנְתָּא? שֶׁהָיָה מִקְּטַנֵּי חֲסִידִים. מִשְּׁמַת
40 בֶּן עַזַּאי בְּטְלוּ הַשַּׁקְדָּנִין. מִשְּׁמַת בֶּן זוֹמָא בְּטְלוּ הַדַּרְשָׁנִין. מִשְּׁמַת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל עָלָה גוֹבַאי וְרַבּוּ צָרוֹת. מִשְּׁמַת רַבִּי הוּכְפְּלוּ
41 צָרוֹת: מִשְּׁמַת רַבִּי בָּטְלָה עֲנָוָה וְיִרְאַת חֵטְא: אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף לְתַנָּא: לֹא תִּיתְנֵי עֲנָוָה, דְּאִיבָּא אֲנָא. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְתַנָּא: לֹא
42 תִּיתְנֵי יִרְאַת חֵטְא, דְּאִיבָּא אֲנָא:

הֲדָרָן עֲלָךְ עֶגְלָה עֲרוּפָה וּסְלִיקָא לָהּ מַסֶּכֶת סוֹטָה

ביאורים למסכת סוטה דף מט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין – מכון המאור"

אַזְלָא וְדִלְדְּלָה – ועם הארץ הולך ומידלדל, וְאֵין שׁוֹאֵל לישראל וְאֵין מְבַקֵּשׁ, עַל מִי יֵשׁ לְהִשָּׁעֵן, עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

בְּעֻקְּבוֹת מְשִׁיחָא חוּצְפָּא יִסְגֵּא – לקראת ביאת המשיח תרבה החוצפה בעולם, וְיוֹקֶר יַאמִיר – היוקר יגדל, הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהַיַּיִן למרות כן בְּיֹקֶר משום שישתמשו בו הכל למשתה, וּמַלְכוּת תֵּהָפֵךְ לְמִינוּת, וְאֵין תּוֹכַחַת – לא יהיה מי שראוי להוכיח, בֵּית וַוּעַד של החכמים יהיה שמם מן הלומדים ותחת זה יִהְיֶה לְזָנוּת – למקום שמתאספים בו בעלי זמה, וְהַגָּלִיל, שהיה שם תלמידי חכמים וחסידים יֶחֱרַב, וְהַגַּבְלָן יֵשׁוֹם – יהיה שמם, וְאַנְשֵׁי הַגְּבוּל – אנשי גבול ארץ ישראל יִסּוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר, וְלֹא יְחוֹנְנוּ – אין מי שיחון אותם, וְחָכְמוֹת סוֹפְרִים תִּסְרַח – יהיה לבוז, וִירֵאֵי חֵטְא יִמָּאֲסוּ, וְהָאֱמֶת תִּהֵא נַעֲדֶרֶת, נְעָרִים פְּנֵי זְקֵנִים יַלְבִּינוּ, זְקֵנִים יַעַמְדוּ מִפְּנֵי קְטַנִּים, "בֵּן מְנַוֵּול אָב, בַּת קָמָה בְּאִמָּהּ לחרפה ולביישה, כַּלָּה בַּחֲמֹתָהּ, אוֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ", פְּנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי הַכֶּלֶב – שתהיה עזות ולא יתביישו זה מזה, הַבֵּן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מֵאָבִיו, וְעַל מַה יֵשׁ לָנוּ לְהִשָּׁעֵן, עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

(גמרא) אָמַר רַב, מה שגזרו על עטרות חתנים, לֹא שָׁנוּ, אֶלָּא עטרה שֶׁל מֶלַח וְנָפְרִית – העשויה מאבן מלח, או מכסף וזהב, ומציירים אותו בגפרית, אֲבָל עטרה שֶׁל חֲדַס וְשֶׁל וֶרֶד מוּתָּר. וּשְׁמוּאֵל אוֹמֵר, אַף עטרה שֶׁל חֲדַס וְשֶׁל וֶרֶד אָסוּר, אבל שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילְּת – צמח כמין גומא הגדל במים מוּתָּר. וְלֵוִי אָמַר, אַף עטרה שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילְּת אָסוּר, וְכֵן תָּנֵי לֵוִי בְּמַתְנִיתֵיהּ – וכן שנה לוי בברייתא שלו, אַף שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילְּת אָסוּר.

שנינו במשנה, בפולמוס של אספסיינוס גזרו על וכו' וְעַל הָאֵירוּס. שואלת הגמרא, מַאי אֵירוּס. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, טַבְלָא דְּחַד פּוּמָא – פעמון שיש בעינבל אחד, שמקשקשים בו בבתי משתה. מספרת הגמרא, רַבָּה בַּר רַב הוּנָא עָבַד לֵיהּ לִבְרֵיהּ טַנְבּוּרָא – עשה לבנו מין תוף שקולו צלול, ואפשר להשמיע בו צליל של שיר, אָתָא אֲבוּהּ תְּבַרֵיהּ – בא רב הונא, אביו של רבה בר רב הונא, ושברו, וכך אָמַר לֵיהּ רב הונא לרבה, גם דבר זה בכלל האיסור, כִּי מִיחַלַּף בְּטַבְלָא דְּחַד פּוּמָא שהוא האירוס שנאסר, מפני שקולו דומה, אלא, זִיל עֲבִיד לֵיהּ תוף אַפּוּמָא דְּחַצְבָא – על פי חבית אוֹ אַפּוּמָא דְּקִפְּיָזָא – על פי כלי ששמו קפיזא שמכיל שלשה לוגים, ובכך לא יתחלף באירוס.

שנינו במשנה, בְּפוּלְמוּס שֶׁל טִיטוּס גָּזְרוּ עַל עֲטָרוֹת כַּלּוֹת וְכוּ'. שואלת הגמרא, מַאי עֲטָרוֹת כַּלּוֹת. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עִיר שֶׁל זָהָב – עטרה עשויה מזהב, ועיר של זהב מצויירת עליה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, אֵיזֶהוּ עֲטָרוֹת כַּלּוֹת עִיר שֶׁל זָהָב, אֲבָל עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כִּיפָּה שֶׁל מֵילַת – כמין כובע של צמר נקי.

תָּנָא בברייתא, אַף עַל חוּפַּת חֲתָנִים גָּזְרוּ. מבארת הגמרא, מַאי חוּפַּת חֲתָנִים, זְהוֹרִית הַמּוּזְהָבוֹת – בגד צמר צבוע שני, וקבועים בו רצועות של זהב, שמעמידים אותו ככיפה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי, אֵלּוּ הֵן חוּפַּת חֲתָנִים שאסורות, זְהוֹרִית הַמּוּזְהָבוֹת, אֲבָל עוֹשֶׂה פַּפִּירִית – עיגולים מעץ כמין כיפה, וְתוֹלֶה בָּהּ כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה כגון רצועות של זהב.

שנינו במשנה, וְשֶׁלֹּא יְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ יְוָנִית. תָּנוּ רַבָּנָן, כְּשֶׁצָּרוּ מַלְכֵי בֵּית חַשְׁמוֹנַאי זֶה עַל זֶה, שנלחמו שני האחים על המלוכה, והביא הורקנוס עמו את חיל רומי לעזרו, הָיָה הוֹרְקָנוֹס מַבְחִיץ לחומה, וְאַרִיסְטוֹבּוּלוּס מִבִּפְנִים, בְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין אלו שבפנים דִּינָרִים בְּקוּפָּה מתרומת הלשכה, וּמַעֲלִין לָהֶן אלו שבחוץ טלאים לצורך תְּמִידִים, הָיָה שָׁם זָקֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מַכִּיר בְּחָכְמַת יְוָנִית, לָעֲז לָהֶם לאותם שבחוץ בְּחָכְמַת יְוָנִית באופן שאין הכל מבינים, אָמַר לָהֶן, כָּל זְמַן שֶׁעוֹסְקִים בַּעֲבוֹדָה אֵין נִמְסָרִין בְּיֶדְכֶם, לְמָחָר שְׁלַשְׁלוּ לָהֶם אותם שבפנים דִּינָרִים בְּקוּפָּה, וְהֶעֱלוּ לָהֶם אותם שבחוץ חֲזִיר במקום טלה, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לַחֲצִי חוֹמָה, נָעַץ צִפָּרְנָיו בה, ואז נִזְדַּעְזְעָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה מחמת חילול כבוד שמים, אוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ חכמים, אָרוּר אָדָם שֶׁיְּגַדֵּל חֲזִירִים, וְאָרוּר אָדָם שֶׁיְּלַמֵּד לִבְנוֹ חָכְמַת יְוָנִית, וְעַל אוֹתָהּ שָׁנָה שבאו הרומאים והחריבו את סביבות ירושלים, שָׁנִינוּ, מַעֲשֶׂה וּבָא עוֹמֶר מִמְּגוּזוֹת צְרִיפִים וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם מִבְּקִעַת עֵין סוֹכַר שהם מקומות רחוקים, אף שמצוה להביא ממקום קרוב, כיון שלא נמצא בסביבות ירושלים.

מקשה הגמרא, אֵינִי – וכי אכן חכמת יוונית אסורה, וְהָאָמַר רַבִּי, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹן סוּרְסִי לָמָה לדבר בו, אֶלָּא אִי לדבר לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, אִי לְשׁוֹן יְוָנִית שהיא לשון צח ויפה ואילו לשון סורסי הוא לשון עילג, וְאָמַר רַב יוֹסֵף, בְּבָבֶל לְשׁוֹן אֲרַמִּי לָמָה לדבר בו, אֶלָּא אוֹ לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אוֹ לְשׁוֹן פַּרְסִי שהוא יפה יותר מארמי, הרי מבואר בדברי רבי, שלשון יוונית מותרת. מתרצת הגמרא, לְשׁוֹן יְוָנִית לְחוּד, וְחָכְמַת יְוָנִית לְחוּד שאמנם לשון יוונית מותרת, אבל חכמת יוונית, שהיא שפת רמזים שהקרובים למלכות משתמשים בה, אסורה.

שוב מקשה הגמרא, וְחָכְמַת יְוָנִית מִי אֲסִירָא, וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מַאי דִּכְתִיב באיכה "עֵינִי עוֹלְלָה לְנַפְשִׁי מִכֹּל בְּנוֹת עִירִי" לי יש להצטער לבכות ולנוול את עיני יותר מכל משפחות עירי, אֶלֶף יְלָדִים הָיוּ בְּבֵית אַבָּא – רבן גמליאל דיבנה, חֲמֵשׁ מֵאוֹת מהם לָמְדוּ תּוֹרָה, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת מהם לָמְדוּ חָכְמַת יְוָנִית, וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶן אחר החורבן אֶלָּא אֲנִי כָּאן, וּבֵן אַחִי אַבָּא בְּעַכּוֹ, הרי שמותר ללמד חכמת יוונית. מתרצת הגמרא, שֵׁאנִי שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל דִּקְרוֹבִין לְמַלְכוּת הָווּ והיה להם צורך להשתמש בחכמת יוונית לצורך ישראל, דְּתַנְיָא, מִי שהוא מְסַפֵּר קוֹמֵי – מסתפר מלפניו ומניח בלורית מאחוריו, הֲרֵי זֶה מִדַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי שהיו נוהגים לעשות כך לשם עבודה זרה, אוּלַם אִבְטוֹלוֹס בֶּן רָאוּבֵן הִתִּירוּ לו חכמים לְסַפֵּר קוֹמֵי, לפי שֶׁהוּא קָרוֹב לְמַלְכוּת, וכן שֶׁל בֵּית רַבָּן גַּמְלִיאֵל הִתִּירוּ לָהֶן ללמוד חָכְמַת יְוָנִית מִפְּנֵי שֶׁקְּרוֹבִין לְמַלְכוּת.

שנינו במשנה, בְּפוּלְמוּס הָאַחֲרוֹן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא תֵּצֵא כַּלָּה בְּאַפְּרִיוֹן וְכוּ' ושנינו שם שרבותינו התירו גזרה זו. אומרת הגמרא, מַאי טַעְמָא התירו רבותינו שתצא הכלה באפריון, מִשּׁוּם צְנִיעוּתָא – שתהיה הכלה מכוסה בצאתה מבית אביה לבית בעלה.

שנינו במשנה, מִשֶּׁמֵּת רַבָּן יוֹחָנָן בן זכאי בָּטְלָה זִיו הַחָכְמָה. תָּנוּ רַבָּנָן, מִשֶּׁמֵּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בן הורקנוס, נִגְנַז סֵפֶר תּוֹרָה – שהיו הלכות שבתורה שבעל פה סדורות בפיו בכתובות בספר. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בָּטְלָה עֵצָה וּמַחְשָׁבָה – שהיה זהיר בדרשות ובקי בהלכות, ויודע להשיב על קושיות המינים. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי עֲקִיבָא, בָּטְלוּ זְרוֹעֵי תּוֹרָה – עומק הסברא בתורה, וְנִסְתַּתְּמוּ מַעְיְנוֹת הַחָכְמָה – שהיה סומך את הלכות תורה שבעל פה על דרשות הפסוקים ועל האותיות היתירות והלשונות המשתנים במקרא. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, בָּטְלוּ עֲטָרוֹת חָכְמָה – שהיה עשיר מופלג, שֶׁ"עֲטֶרֶת חֲכָמִים עָשְׁרָם". מִשֶּׁמֵּת רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא, בָּטְלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. מִשֶּׁמֵּת אַבָּא יוֹסֵי בֶּן קָטוֹנְתָּא, בָּטְלוּ חֲסִידִים, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אַבָּא יוֹסֵי בֶּן קָטוֹנְתָּא, שֶׁהָיָה מִקְּטַנֵּי וסופם של חֲסִידִים. מִשֶּׁמֵּת בֶּן עַזַּאי, בָּטְלוּ הַשַּׁקְדָּנִין. מִשֶּׁמֵּת בֶּן זוֹמָא, בָּטְלוּ הַדַּרְשָׁנִין. מִשֶּׁמֵּת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, עָלָה גּוֹבַאי וְרִבּוּ צָרוֹת. מִשֶּׁמֵּת רַבִּי, הוּכְפְּלוּ צָרוֹת. שנינו במשנה, מִשֶּׁמֵּת רַבִּי, בָּטְלָה עֲנָוָה וְיִרְאַת חֵטְא. אָמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף לְתַנָּא השונה את המשנה, לֹא תִּיתְנֵי במשנתך עֲנָוָה, דְּאִיכָּא אֲנָא – שהרי יש אותי, שאני עניו. אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן לְתַנָּא, לֹא תִּיתְנֵי במשנתך יִרְאַת חֵטְא, דְּאִיכָּא אֲנָא – שהרי יש אותי, שאני ירא חטא.

הַדְרָן עֲלָךְ עֶגְלָה עֲרוּפָה וּסְלִיקָא לָהּ מַסֶּכֶת סוֹטָה

מלכים־א יג יא־ל

יא וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יֹשֵׁב בְּבֵית־אֵל וַיָּבוֹא בְנוֹ וַיְסַפֵּר־לוֹ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִישׁ־הָאֱלֹהִים |
הַיּוֹם בְּבֵית־אֵל אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיְסַפְּרוּם לַאֲבִיהֶם: יב וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֲבִיהֶם אֵי־זֶה
הַדֶּרֶךְ הָלָךְ וַיִּרְאוּ בָנָיו אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּא מִיהוּדָה: יג וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו
חִבְשׁוּ־לִי הַחֲמוֹר וַיַּחְבְּשׁוּ־לוֹ הַחֲמוֹר וַיִּרְכַּב עָלָיו: יד וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיִּמְצָאֵהוּ יֹשֵׁב תַּחַת
הָאֵלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּאתָ מִיהוּדָה וַיֹּאמֶר אָנִי: טו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵךְ אִתִּי
הַבַּיְתָה וֶאֱכֹל לָחֶם: טז וַיֹּאמֶר לֹא אוּכַל לָשׁוּב אִתְּךָ וְלָבוֹא אִתָּךְ וְלֹא־אֹכַל לֶחֶם וְלֹא־אֶשְׁתֶּה אִתְּךָ
מַיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה: יז כִּי־דָבָר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֹא־תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא־תִשְׁתֶּה שָׁם מַיִם לֹא־תָשׁוּב לָלֶכֶת
בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַכְתָּ בָּהּ: יח וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם־אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ וּמַלְאָךְ דִּבֶּר אֵלַי בִּדְבַר יְהוָה לֵאמֹר הֲשִׁבֵהוּ
אִתְּךָ אֶל־בֵּיתֶךָ וְיֹאכַל לֶחֶם וְיִשְׁתְּ מָיִם כִּחֵשׁ לוֹ: יט וַיָּשָׁב אִתּוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיִּשְׁתְּ מָיִם: כ וַיְהִי
הֵם יֹשְׁבִים אֶל־הַשֻּׁלְחָן וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ: כא וַיִּקְרָא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּא
מִיהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן כִּי מָרִיתָ פִּי יְהוָה וְלֹא שָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
כב וַתָּשָׁב וַתֹּאכַל לֶחֶם וַתֵּשְׁתְּ מַיִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־תֹּאכַל לֶחֶם וְאַל־תֵּשְׁתְּ מָיִם לֹא־תָבוֹא
נִבְלָתְךָ אֶל־קֶבֶר אֲבֹתֶיךָ: כג וַיְהִי אַחֲרֵי אָכְלוֹ לֶחֶם וְאַחֲרֵי שְׁתוֹתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ־לוֹ הַחֲמוֹר לַנָּבִיא אֲשֶׁר
הֱשִׁיבוֹ: כד וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָאֵהוּ אַרְיֵה בַּדֶּרֶךְ וַיְמִיתֵהוּ וַתְּהִי נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר עֹמֵד אֶצְלָהּ
וְהָאַרְיֵה עֹמֵד אֵצֶל הַנִּבֵלָה: כה וְהִנֵּה אֲנָשִׁים עֹבְרִים וַיִּרְאוּ אֶת־הַנִּבֵלָה מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְאֶת־הָאַרְיֵה
עֹמֵד אֵצֶל הַנִּבֵלָה וַיָּבֹאוּ וַיְדַבְּרוּ בָּעִיר אֲשֶׁר הַנָּבִיא הַזָּקֵן יֹשֵׁב בָּהּ: כו וַיִּשְׁמַע הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ
מִן־הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר מָרָה אֶת־פִּי יְהוָה וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה לָאַרְיֵה וַיִּשְׁבְּרֵהוּ וַיְמִתֵהוּ
כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ: כז וַיְדַבֵּר אֶל־בָּנָיו לֵאמֹר חִבְשׁוּ־לִי אֶת־הַחֲמוֹר וַיַּחֲבֹשׁוּ: כח וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָא
אֶת־נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר וְהָאַרְיֵה עֹמְדִים אֵצֶל הַנִּבֵלָה לֹא־אָכַל הָאַרְיֵה אֶת־הַנִּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר
אֶת־הַחֲמוֹר: כט וַיִּשָּׂא הַנָּבִיא אֶת־נִבְלַת אִישׁ־הָאֱלֹהִים וַיַּנִּחֵהוּ אֶל־הַחֲמוֹר וַיְשִׁיבֵהוּ וַיָּבֹא אֶל־עִיר הַנָּבִיא
הַזָּקֵן לִסְפֹּד וּלְקָבְרוֹ: ל וַיַּנַּח אֶת־נִבְלָתוֹ בְּקִבְרוֹ וַיִּסְפְּדוּ עָלָיו הוֹי אָחִי:

רש"י

(יא) ונביא אחד. נביא השקר: **יושב בבית אל.** ואינו משם, אלא משומרון בא, וכן הוא אומר בפרשת יאשיהו (מלכים ב כג יח): וימלטו עצמותיו את עצמות הנביא אשר בא משומרון: **(כ) אל הנביא.** נביא השקר: **אשר השיבו.** לאיש האלהים, מכאן אמרו (סנהדרין קד א): גדולה לגימא שמשרה שכינה על נביאי הבעל: **(כא) ויקרא.** הנביא הזקן, אל איש האלהים: **(כג) לנביא אשר השיבו.** שם זה לרכוב עליו איש האלהים: **(ל) בקברו.** בבית קבורה שהיה לנביא השקר הזה בעיר:

מצודת דוד

(יא) ויספרום. מתחלה בא האחד וספר ואחר כך באו יתר בניו וספרו גם המה: **(יב) ויראו.** כמו ויראו בפת"ח ורוצה לומר: שהראו לאביהם: **(יז) כי דבר אלי.** רצה לומר: דבר בא אלי על ידי המלאך, שאמר בדבר ה' וכו': **(יח) כחש לו.** אלה דברי כותב הספר, שאמר הנה הנביא הזקן היה משקר לו כי לא בא אליו הנבואה להשיבו: **(כ) אשר השיבו.** הוא הנביא הזקן: **(כג) ויחבש לו.** הנביא הזקן, חבש את החמור להנביא אשר בא מיהודה: **(כו) אשר דבר לו.** אשר דבר עליו: **(ל) בקברו.** בהקבר אשר כרה נביא הזקן לעצמו: **ויספדו.** הנביא הזקן ובניו: **הוי אחי.** רצה לומר: צר לי עליך רעי:

מצודת ציון

(יג) חבשו. ענין תקון האוכף: **(יד) האלה.** שם אילן מה: **האתה.** בה"א השאלה: **(כא) מרית.** מלשון מרי ומרד: **(כב) נבלתך.** אף גוף מת צדיק נקרא נבלה, וכן (ישעיהו כו יט) נבלתי יקומון: **(כט) אל החמור.** על החמור: **(ל) הוי.** הוא ענין לשון יללה:

תהלים פ. ז־יז

פ. ז תְּשִׁימֵנוּ מָדוֹן לִשְׁכֵנֵינוּ וְאֹיְבֵינוּ יִלְעֲגוּ־לָמוֹ: ח אֱלֹהִים צְבָאוֹת הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה: ט גֶּפֶן
מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם וַתִּטָּעֵהוּ: י פִּנִּיתָ לְפָנֶיהָ וַתַּשְׁרֵשׁ שָׁרָשֶׁיהָ וַתְּמַלֵּא־אָרֶץ: יא כָּסּוּ הָרִים צִלָּהּ
וַעֲנָפֶיהָ אַרְזֵי־אֵל: יב תְּשַׁלַּח קְצִירָהּ עַד־יָם וְאֶל־נָהָר יוֹנְקוֹתֶיהָ: יג לָמָּה פָרַצְתָּ גְדֵרֶיהָ וְאָרוּהָ כָּל־עֹבְרֵי
דָרֶךְ: יד יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר וְזִיז שָׂדַי יִרְעֶנָּה: טו אֱלֹהִים צְבָאוֹת שׁُוב נָא הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד
גֶּפֶן זֹאת: טז וְכַנָּה אֲשֶׁר־נָטְעָה יְמִינֶךָ וְעַל־בֵּן אִמַּצְתָּה לָּךְ: יז שְׂרֻפָה בָאֵשׁ כְּסוּחָה מִגַּעֲרַת פָּנֶיךָ יֹאבֵדוּ:

רש"י

(ז) תשימנו מדון. אתה שם אותנו מדון לכל שכנינו שנתגרו בנו יון: **(ח) השיבנו ונושעה.** מבני יון: **(ט) גפן ממצרים תסיע וגו'.** חזר ורמז על גלות ארמיים גפן ישראל אשר הסעת ממצרים עקרת משם כמו (איוב י"ט) ויסע כעץ תקותי ואח"כ גרשת שבעה גוים ונטעתם בארצם: **(י) פנית לפניה.** את היושבים שם: **ותשרש שרשיה.** השרישה שרשיה: **(יא) וענפיה.** כמו ארזי אל, ארזים חזקים כלומר מלכים אדירים: **(יב) תשלח קציריה.** שלחה פאורותיה כמו ועשה קציר (שם י"ד): **עד ים.** עד הים הגדול היה גבולה: **ואל נהר יונקותיה.** רחבו של ארץ ישראל ממדבר עד הנהר נהר פרת: **(יג) למה.** עתה: **פרצת גדריה.** של אותה הכרם: **וארוה כל עוברי דרך.** לקטוה כל הבא כמו (שיר ה') אריתי מורי עם בשמי וכן בלשון משנה כמלא אורה וסלו: **(יד) יכרסמנה חזיר מיער.** כמו שדה שקרסמוה נמלים בלשון משנה והוא ל' נתיקה: **מיער.** העי"ן תלויה (וכאילו נכתב באל"ף) זכו ישראל הרי עשו אויבם כחית היאור שאין להם כח לעלות ביבשה ובזמן שהפורענות נגזר עליהם מתגבר כחית היער שהיא משחתת והורגת, וחזיר מיער הוא עמלק כמו דכתיב (בדניאל ז') אכלה ומדקה ושארא ברגלה רפסה ויש לו (לחזיר) מקצת סימני טהרה אף עמלק יש לו זכות אבות: **וזיז שדי.** כל רמש השדה ולשון זיז שהוא זז ממקומו והולך: **ירענה.** רועה עליה וענפיה ואוכלן: **(טז) וכנה אשר נטעה ימינך.** המבוססת והמיושבת ל' והשיבך על כנך (בראשית מ'): **ועל בן אמצת לך.** ועל עשו שהיה בן חביב לאביו שהיה קורא אותו בני אמצת גפן יעקב לך שנאמר (שם כ"ז) ואת אחיך תעבוד עכשיו: **(יז) שרופה באש.** כסוחה לשון לא תזמור (ויקרא כ"ה) ת"א לא תכסח: **יאבדו.** תמיד הם הולכין ואובדין מגערת פניך וזעפך:

מצודת דוד

(ז) מדון. בעלי דין ומריבה: **(ט) גפן.** ישראל הנמשל לגפן הלוא אותם הוסעת והוצאת ממצרים: **תגרש.** מא"י גרשת שבעה עממין ונטעת אותם במקומם: **(י) פנית לפניה.** את העובדי כוכבים ההם ושרשת שרשיה של ישראל ותמלא את הארץ ממנה: **(יא) צלה.** של עדת ישראל: **וענפיה.** של העדה ההיא היו ארזים חזקים ר"ל משלו על כל הארץ וגדלו למעלה: **(יב) תשלח.** פשטה ענפיה עד ים פלשתים והוא האורך: **ואל נהר.** זה נהר פרת והוא הרוחב: **(יג) למה.** עתה למה תחשב לאויב ופרצת גדריה וכל עוברי דרך מלקטים פריה ר"ל למה נתתם להפקר לכל: **(יד) יכרסמנה.** הנמשל לחזיר מיער למה יכרית ויכלה אותה: **וזיז.** החיות הזזים בשדה כ"א ירעה בה ויאכל פריה: **(טו) שוב נא.** שוב עתה אלינו: **פקוד.** השגיח על הגפן הזאת: **(טז) וכנה.** מקום מושב הגפן אשר ימינך נטעה בה את הגפן והיא א"י: **ועל בן.** ר"ל תן השגחתך על א"י ועל הבן אשר חזקת לך והוא ישראל: **(יז) שרופה באש.** הלא הגפן ההיא שרופה היא באש וכרותה ממקומה והמה הולכים ואבודים מגערת כעסך:

מצודת ציון

(ז) מדון. מל' דין: **למו.** להם ר"ל עליהם: **(י) פנית.** ענין הסרה והפנוי מן המקום: **(יא) צלה.** מל' צל: **אל.** ענין חוזק כמו ביד אל גוים (יחזקאל ל"א): **(יב) תשלח.** ענין התפשטות כמו ותשלח פארות (שם יז): **קצירה.** ענפיה כמו ועשה קציר כמו נטע (איוב יד): **יונקותיה.** ענפים יונקים ורכים כמו ויעל כיונק (ישעיה נ"ג): **(יג) פרצת.** ענין שבירה: **גדריה.** כתליה: **וארוה.** ענין לקיטה כמו אריתי מורי (ש"ה ה): **(יד) יכרסמנה.** ענין כריתה וכליון כי יחסלנו הארבה (דברים כ"ח) תרגמו ירושלמי ארי יקרסם יתיה גובא. ובמשנה שדה שקרסמוה נמלים (פאה פ"ב) והקו"ף והכ"ף מתחלפים כי הם ממוצא אחד: **וזיז.** מלשון הזזה ותנועה: **שדי.** כמו שדה: **(טו) נא.** עתה: **ופקד.** ענין השגחה: **(טז) וכנה.** מל' כן ובסיס: **אמצתה.** מל' אומץ וחוזק: **(יז) כסוחה.** ענין כריתה כי לא תזמור (ויקרא כ"ה) תרגומו לא תכסח וכן קוצים כסוחים (ישעיה ל"ג):

יהל אור

טו אלקים צבאות כו' ופקוד גפן זאת. ברבות וירא פנ"ג דנ"ט ע"ב שזהו ע"ד וה' פקד את שרה כו' והיינו להיות לידת יצחק בחי' הצחוק והתענוג דלע"ל ישמח ה' במעשיו ישמח ישראל בעושיו אז ימלא שחוק פינו כו'. במדבר פ"ב רי"א ד' הבט משמים וכן סוף איכה ד"פ ע"ג ע"פ הביטה וראה ענין הבט נא מלמעלמ"ט היינו גילוי יחו"ע כמו שלמעלה היש ולמטה אין כו'. ובבחי' זו נש"י הם תופסים מקום שיש להם הביטול הנ"ל ועמ"ש בד"ה כי עמך מקו"ח בת"א פ' מקץ בענין השקיפה ממעון קדשך מן השמים כו'. זח"א ויחי דרל"ח סע"א.

יב אֶחָד שְׂכַר אָדָם וְאֶחָד שְׂכַר בְּהֵמָה, וְאֶחָד שְׂכַר כֵּלִים — יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם "בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ" (דברים כד, טו), וְיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם "לֹא־תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר" (ויקרא יט, יג). אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁתְּבָעוֹ; לֹא תְּבָעוֹ — אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. הִמְחָהוּ אֵצֶל חֲנָנְיָי אוֹ אֵצֶל שֶׁלְּחָנִי — אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו. שָׂכִיר, בִּזְמַנּוֹ — נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל; עָבַר זְמַנּוֹ — אֵינוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁתְּבָעוֹ — הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל. גֵּר תּוֹשָׁב — יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם "בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ", וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם "לֹא־תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר".

יג הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ לֹא יְמַשְׁכְּנֶנּוּ אֶלָּא בְּבֵית דִּין, וְלֹא יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ לִטּוֹל מַשְׁכּוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד, יא):

פירוש ברטנורא

יב אחד שכר בהמה ואחד שכר כלים. דכתיב לא תלין פעולת שכיר אתך, כל שפעולתו אתך, ואפילו בהמה וכלים: **לא תבעו אינו עובר עליו.** דכתיב אתך, לדעתך שלא מדעתו: **המחהו.** נתקו מאצלו והעמידו אצל חנוני ואמר לו תן לפועל זה בדינר פירות ואני אשלם, או אמר לשלחני תן לו בדינר מעות: **אינו עובר עליו.** דכתיב אתך, ולא שהמחהו אצל חנוני: **שכיר בזמנו נשבע ונוטל.** משום דבעל הבית טרוד בפועליו ולפעמים סבור שנתן והוא לא נתן, שקלוה לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר: **שלא בזמנו.** אף על גב דבעל הבית טרוד בפועליו, כי ממא זמן חיוביה רמי אנפשיה ומדכר, ולא חשיד בעל הבית שהוא עובר על בל תלין: **גר תושב.** שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבלות. אין בו משום לא תלין, דכתיב ברישא דקרא רעך, רעך ולא גר תושב:

יג המלוה את חבירו. והגיע זמן ולא פרעו: **לא ימשכננו.** ליקח ממנו משכון בעל כרחו ואפילו בשוק, אלא ע"י שליח בית דין, שיקח ממנו ברשות ב"ד: **ולא יכנס לביתו.** אפילו שליח ב"ד לא יכנס לביתו. וכל שכן בעל חוב עצמו: **היה לו שני כלים.** וחובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם: **נוטל אחד ומחזיר**

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה יב

משנתנו מוסיפה ללמד בדיני שכר שכיר.

אֶחָד שְׂכַר אָדָם – בין שכר פעולת האדם, **וְאֶחָד שְׂכַר בְּהֵמָה** – ובין שכר מלאכת הבהמה, **וְאֶחָד שְׂכַר כֵּלִים** – ובין שכר השימוש בכלים, **יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם "בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ", וְיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם "לֹא־תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר"** – שאם לא שילם בעל הבית את השכר בזמנו, עובר על מצוות אלו. בגמרא למדים זה ממה שכתוב **(דברים כד, יד):** "לא תעשק שכיר... אשר בארצך", ודרשו: בארצך – כל שבארצך, לרבות שכר בהמה וכלים כשכר אדם. וכן למדים ממה שכתוב: "לא תלין פעולת שכיר אתך" – כל שפעולתו אתך. **אֵימָתַי** – עובר בעל הבית? **בִּזְמַן שֶׁתְּבָעוֹ** – שתבע השכיר את שכרו ממנו ולא נתן לו; **לֹא תְּבָעוֹ** – אבל אם השכיר לא תבעו, **אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו** – משום "ביומו תתן שכרו" ומשום "לא תלין". בגמרא מבואר, שהוא הדין אם תבעו ולא היו לו מעות ליתן לו, שאינו עובר. **הִמְחָהוּ אֵצֶל חֲנָנְיָי** – מסר לו בעל הבית המחאה לחנווני, שיתן לו מזונות בסכום השכר המגיע לו, **אוֹ אֵצֶל שֶׁלְּחָנִי** – או שמסר לו המחאה לשולחני, המחליף ופורט מעות, שיתן לו מעות, וקיבל עליו החנווני או השולחני ליתן לו, **אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו** – בגמרא מובאת ברייתא: "לא תלין פעולת שכיר", יכול אפילו לא תבעו? תלמוד לומר: "אתך" – לדעתך (כלומר לרצונך, שאין המניעה אלא מצד רצונך לסלק לו בזמנו; אבל כשלא תבעו, ניכר שאין השכיר רוצה ליטול עדיין – **"תורה תמימה"**); יכול אפילו אין לו? תלמוד לומר: אתך – שיש אתך; יכול אפילו המחהו אצל חנווני ואצל שולחני? תלמוד לומר: אתך – ולא שהמחהו אצל חנווני ואצל שולחני". **שָׂכִיר, בִּזְמַנּוֹ** – שכיר שתבע את שכרו מבעל הבית בזמן שחל חיוב התשלומים, ובעל הבית טען שכבר שילם, **נִשְׁבָּע** – השכיר, שלא קיבל עדיין את שכרו, **וְנוֹטֵל** – את השכר מבעל הבית. ואף על פי שבשבועות של תורה הנתבע נשבע ונפטר, מכל מקום כאן תיקנו חכמים שהשכיר יישבע ויטול, משום שבעל הבית טרוד בעסקיו, ומתוך כך טועה הוא לפעמים וסבור שנתן, ואילו השכיר שדעתו נתונה לקבלת שכרו, אינו עלול לטעות. במה דברים אמורים? כששכרו בעל הבית בעדים, אבל אם שכרו שלא בעדים, נאמן בעל הבית במיגו, היינו מתוך שיכול לומר: "לא שכרתיך" נאמן הוא לומר: שכרתיך ושילמתי לך שכרך **(גמרא שבועות מה, ב).** **עָבַר זְמַנּוֹ** – אבל אם תבע שכרו לאחר שעבר זמן חיוב התשלומים, כגון שהיה שכיר יום ותבע שכרו ביום שלאחריו, **אֵינוֹ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל** – אלא בעל הבית נשבע שכבר שילם לו, ונפטר מלשלם, שאף על פי שהוא טרוד בעסקיו, מכל מקום כשמגיע זמן חיובו לשלם, הריהו נותן דעתו על כך וזוכר, ואינו חשוד שיעבור על "לא תלין". **אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁתְּבָעוֹ** – בסוף זמנו, כגון שהיה שכיר יום ותבעו בסוף הלילה, או שהיה שכיר לילה ותבעו בסוף היום **(גמרא; הרא"ש)**, ואמר לו בעל הבית בפני העדים, שישלם לו אחר כך, **הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל** – ומבואר בגמרא: דווקא כל אותו היום של תביעה, כגון אם עבד ביום שני עד הערב, שזמנו לגבות שכרו כל ליל שלישי, נמצא כל ליל שלישי נשבע ונוטל, ואילו ביום שלישי אינו נוטל בשבועה; ואם הביא עדים שתבעו בסוף ליל שלישי, הרי זה נשבע ונוטל כל יום שלישי; אבל מליל רביעי והלאה המוציא מחברו עליו הראיה. וכן אם הביא עדים שהיה תובעו והולך עד יום חמישי בבוקר, הרי זה נשבע ונוטל כל יום חמישי **(הרא"ש; רמב"ם הל' שכירות יא, ו).** **גֵּר תּוֹשָׁב** – גוי שקיבל עליו שבע מצוות בני נח והוא אוכל נבלות (עיין באורנו לעיל ה, ו), **יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם "בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ"** – שפסוק זה נאמר אף על גר תושב, שנאמר שם **(דברים כד, יד):** "או מגרך אשר בארצך בשעריך", ודרשו: "בשעריך" – זה אוכל נבלות, שנאמר בו **(דברים יד, כא):** "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה"; **וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם "לֹא־תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר"** – שפסוק זה אינו מדבר אלא בישראל, שנאמר שם בתחילת הפסוק **(ויקרא יט, יג):** "לא תעשק את רעך", ודרשו: רעך ולא גר תושב.

באור משנה יג

משנה זו עוסקת בדין הבא למשכן את חברו על חובו. בענין זה נאמר בתורה (דברים כד, י-יג): "כי תשה ברעך משאת מאומה, לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו. בחוץ תעמוד, והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה. ואם איש עני הוא, לא תשכב בעבוטו. השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך, ולך תהיה צדקה לפני ה' א-להיך". משנתנו באה ללמד פרטי הדינים הנלמדים מפרשה זו.

הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ – והגיע זמן הפירעון ולא פרעו, **לֹא יְמַשְׁכְּנֶנּוּ אֶלָּא בְּבֵית דִּין** – לא יטול ממנו משכון בעל כורחו, ואפילו מחוץ לביתו, אלא על ידי שליח בית דין, שיטול משכון מן הלווה ברשות בית דין. **וְלֹא יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ לִטּוֹל מַשְׁכּוֹנוֹ** – בגמרא מבואר: אפילו שליח בית דין לא ייכנס לביתו של הלווה למשכנו, אלא עומד מבחוץ והלה מוציא לו משכון, **שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּחוּץ תַּעֲמֹד"** והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה", ודרשו בברייתא בגמרא: ממשמע שנאמר "בחוץ תעמוד", איני יודע שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא? אלא מה תלמוד לומר "והאיש"? לרבות שליח בית דין, (כלומר שפירושו של הכתוב כך הוא: בחוץ תעמוד, אתה

"בַּחוּץ תַּעֲמֹד". הָיוּ לוֹ שְׁנֵי כֵלִים — נוֹטֵל אֶחָד וּמַנִּיחַ אֶחָד; וּמַחֲזִיר אֶת הַכַּר בַּלַּיְלָה וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה בַּיּוֹם. וְאִם מֵת — אֵינוֹ מַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לְעַצְמוֹ אֵינוֹ מַחֲזִיר אֶלָּא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם; וּמִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וּלְהַלָּן מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין. אַלְמָנָה, בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׁירָה — אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם שם, יז): "וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה". הַחוֹבֵל אֶת הָרַחַיִם — עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְחַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי כֵלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שם שם, ו): "לֹא־יַחֲבֹל רַחַיִם וָרָכֶב". וְלֹא רַחַיִם וָרָכֶב בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשִׂין בּוֹ אֹכֶל נֶפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם): "כִּי־נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל".

פרק עשירי

א הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנָּפְלוּ — שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים בָּעֵצִים וּבָאֲבָנִים וּבֶעָפָר; וְרוֹאִים אֵלּוּ אֲבָנִים הָרְאוּיוֹת

פירוש ברטנורא

אחד. בשעה שהוא צריך לזה, יחזירנו ויעכב השני אצלו, כדמפרש ואזיל, מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום: **מת.** הלוה. אין משיב העבוט ליורשים, שאין כאן מצות השבת העבוט, דהשב תשיב לו את העבוט כתיב (דברים כ"ד), לו ולא ליורש: **עד שלשים יום.** זמן בית דין. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: **בין שהיא עניה בין שהיא עשירה וכו'.** משום דאיכא למאן דאמר, עניה הוא דאין ממשכנין, שמתוך שאתה צריך להחזיר לה והיא נכנסת ויוצאת אצלך, אתה משיאה שם רע בשכנותיה, אבל עשירה דליכא למימר הכי, אימא ממשכנין, קמשמע לן האי תנא דלא, דכתיב לא תחבול בגד אלמנה, אחד עניה ואחד עשירה במשמע: **משום שני כלים.** העליונה רכב. והתחתונה רחים:

י א הבית והעליה של שנים. הבית של אחד, ועלייה של אחר: **שניהם חולקים.** לפי שאין ניכר אלו אבנים של עליון ואלו אבנים של תחתון: **ורואים אלו אבנים הראויות להשתבר.** שאם נחכם הבית מיסודו ונפל תחתיו, יש לדעת שהתחתונות נשברו. ואם עליונו של כותל נפל להלן ממנו הרבה, העליונות

משניות מבוארות – קהתי

והאיש שהוא שליח בית דין, וזה אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה — **רש"י**). ההבדל, איפוא, בין המלוה לשליח בית דין, ששליח בית דין נוטל משכון מיד הלווה, כשהוא מחוץ לביתו, אפילו בעל כורחו, ואילו המלוה עצמו אינו נוטל משכון מיד הלווה אלא אם כן הוא נותן לו מדעתו (**גמרא; רמב"ם**). **הָיוּ לוֹ שְׁנֵי כֵלִים** — כלומר אם משכנו בשני כלים, שהיה חובו כנגד שניהם, **נוֹטֵל אֶחָד וּמַנִּיחַ אֶחָד** — ומחזיר כלי אחד ללווה בשעה שהוא צריך לו, כמו שהמשנה מפרשת והולכת: **וּמַחֲזִיר אֶת הַכַּר בַּלַּיְלָה וְאֶת הַמַּחֲרֵשָׁה בַּיּוֹם** — כגון אם הלווה היה עני והמלוה נטל ממנו כר ומחרשה לשם משכון, חייב הוא להחזיר לו את הכר בכל ערב, כדי לישון עליו, ואת המחרשה בכל בוקר, כדי לעשות בה מלאכתו. **וְאִם מֵת** — הלווה, **אֵינוֹ מַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו** — אין המלוה מחזיר את העבוט ליורשיו, שנאמר: "השב תשיב לו את העבוט", ודרשו: לו ולא ליורשיו. מכאן אמרו בגמרא, שאף על פי שמחזירים את המשכון ללווה בשעה שהוא צריך לו, מכל מקום ממשכנים אותו, כדי שלא תהא שביעית משמטת את החוב (שהמלווה על המשכון אין החוב משמט – **רש"י**), ולא יעשה מיטלטלין אצל בניו, כלומר שאם ימות הלווה יוכל לגבות חובו מהמשכון, שמשעה שנטל המלוה את המשכון קנאו, וכשמחזירו ללווה הריהו כפיקדון אצלו (**רש"י**). והטעם שחוזרים וממשכנים, מבארים בעלי התוספות, כדי שלא יוכל הלווה לכפור, וגם ימהר לפרוע חובו, כי מתבייש שבכל יום ויום יחזירו משכונו (**עיין תוספות רבי עקיבא איגר**). **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לְעַצְמוֹ** — ללווה עצמו, **אֵינוֹ מַחֲזִיר** — את המשכון, **אֶלָּא עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם** — שהוא זמן בית דין. **וּמִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וּלְהַלָּן מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין** — מוכר את הכלים, שנטל לשם משכון, בבית דין, וגובה את חובו. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, אלא כל שהלווה צריך למשכון, לעולם נוטל ומחזיר, ואסור למכרו. ברם, אם היה המשכון מדברים שאין הלווה צריך להם, ואין מחזירים אותם לו, הרי המלוה מניח את המשכון אצלו עד שלושים יום, ואחר כך מוכרו בבית דין. **אַלְמָנָה, בֵּין שֶׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שֶׁהִיא עֲשִׁירָה, אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ** — אפילו על ידי שליח בית דין, **שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא תַחְבֹּל בֶּגֶד אַלְמָנָה"** — הרמב"ם כותב, שאפילו בשעת ההלואה אין ממשכנים אותה (**הל' מלוה ולוה ג, א**), אבל יש מפרשים משנתנו דווקא שלא בשעת הלואה, אבל בשעת ההלואה מותר ליטול ממנה משכון, שאין זה נקרא חובל (**עיין "תוספות יום טוב"; ועיין השגות הראב"ד, ו"מגיד משנה" על הרמב"ם שם**). **הַחוֹבֵל אֶת הָרַחַיִם** — הנוטל ריחיים לשם משכון, ומדובר כאן בריחיים של יד, שהוא מיטלטל ואפשר למשכנו, **עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וְחַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי כֵלִים** — שיש בריחיים: הרכב, שהיא האבן העליונה, והריחיים, שהיא האבן התחתונה, **שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא־יַחֲבֹל רַחַיִם וָרָכֶב"** — וכיון שפירש הכתוב את שניהם ("ריחיים ורכב"), אף על פי שהם למלאכה אחת, הרי שבא ללמד, שחייב החובל על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. **וְלֹא רַחַיִם וָרָכֶב בִּלְבַד אָמְרוּ** — חכמים, שהחובל אותם חייבו הכתוב משום שני כלים, **אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשִׂין בּוֹ אֹכֶל נֶפֶשׁ** — כגון כלי בישול ואפייה, שאם חבל הרבה מכלים אלו, חייב על כל כלי בפני עצמו, ואפילו חבל שני כלים ששניהם צריכים למלאכה אחת, לוקה על כל אחד בפני עצמו, כמו בריחיים ורכב. **שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי־נֶפֶשׁ הוּא חֹבֵל"** — והרי זה בא לרבות שאר כלים של אוכל נפש. בגמרא מובאת ברייתא: "חבל זוג של ספרים וצמד של פרות, יכול לא יהא חייב אלא אחת? תלמוד לומר: "לא יחבול ריחיים ורכב", מה ריחיים ורכב שהם מיוחדים שני כלים, ועושים מלאכה אחת, וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, אף כל דברים שהם שני כלים מיוחדים, ועושים מלאכה אחת, חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו" (**עיין הרא"ש**).

המפרשים מקשים על מה ששנינו ברישא: "ומחזיר את הכר בלילה ואת המחרשה ביום". והלא המחרשה דבר שעושים בו אוכל נפש הוא, ואסור לחבול אותה? ומתרצים, כגון שמשכנו בלילה, שאינו זמן מלאכת החרישה ולא אסרה תורה אלא שלא למשכנו בשעה שהוא ראוי לעשות מלאכה. וכן אמרו בירושלמי: קרדום ומחרשה שדרכן לעשות מלאכה ביום חובלן בלילה ומחזירן ביום ("מגיד משנה" בשם הרשב"א והרמב"ן). ויש מפרשים, שמדובר כאן בכגון שמסרה הלווה מרצונו (המאירי).

באור משנה א

הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם — הבית של אחד והעלייה של אחר, **שֶׁנָּפְלוּ** — ואין ניכר במפולת איזה חלק הוא של בעל הבית ואיזה של בעל העלייה, כגון שנפלו בלילה ובני רשות הרבים פינו את הכל, **שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים בָּעֵצִים וּבָאֲבָנִים וּבֶעָפָר** — לפי גובה הכתלים; **וְרוֹאִים אֵלּוּ אֲבָנִים הָרְאוּיוֹת לְהִשְׁתַּבֵּר** — כאן באה המשנה ללמד דין שני בכגון שהמפולת נשארה וניכר היכן חלקו של כל אחד בה, כגון אם נתמוטט הבית מיסודו, הרי ניכר, שהאבנים התחתונות לבעל הבית והעליונות לבעל העלייה, ואם נפל הבית ממקומו ולהלן,

לְהִשְׁתַּבֵּר. אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן מַכִּיר מִקְצָת אֲבָנָיו – נוֹטְלָן וְעוֹלוֹת לוֹ מִן הַחֶשְׁבּוֹן.

ב הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם, נִפְחֲתָה הָעֲלִיָּה וְאֵין בַּעַל הַבַּיִת רוֹצֶה לְתַקֵּן – הֲרֵי בַּעַל הָעֲלִיָּה יוֹרֵד וְדָר לְמַטָּה, עַד שֶׁיְּתַקֵּן לוֹ אֶת הָעֲלִיָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַתַּחְתּוֹן נוֹתֵן אֶת הַתִּקְרָה, וְהָעֶלְיוֹן אֶת הַמַּעֲזִיבָה.

ג הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנָּפְלוּ, אָמַר בַּעַל הָעֲלִיָּה לְבַעַל הַבַּיִת לִבְנוֹת, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִבְנוֹת – הֲרֵי בַּעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת וְדָר בְּתוֹכוֹ, עַד שֶׁיִּתֶּן לוֹ אֶת יְצִיאוֹתָיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף זֶה דָּר בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר; אֶלָּא בַּעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת וְאֶת הָעֲלִיָּה, וּמְקָרֶה אֶת הָעֲלִיָּה, וְיוֹשֵׁב בַּבַּיִת עַד שֶׁיִּתֶּן לוֹ אֶת יְצִיאוֹתָיו.

פירוש ברטנורא

נשברו, שנפלו ממקום גבוה, והתחתונות שלימות שנפלו ממקום נמוך. ורישא דתנא שניהם חולקים, מיירי שנפל הכותל בלילה ופנו את האבנים מיד, וליכא למיקם אי בחבסה נפל ותתאה אתבור, אי בחבטה נפל ועלייתא אתבור: **מקצת אבניו.** והן שלמות: **נוטלן.** וכגון שהלה טוען בקצת מהן שהוא אמת, ובקצת אומר שאינו יודע, שכיון שהוא מודה במקצת הוה ליה מחוייב שבועה דאורייתא ואינו יכול לישבע, וכל המחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. אבל אם אמר על כולן איני יודע, ישבע שאינו יודע וחולק עם חבירו בשווה:

ב הבית והעליה. המשכיר לחבירו עלייה שעל גבי ביתו ואמר לו עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך, ונפחתה העלייה בארבעה טפחים על ארבעה טפחים, דהשתא אם בא זה להשתמש בעלייה צריך שישתמש חציו למעלה וחציו למטה: **ואין בעל הבית רוצה לתקן.** העלייה: **הרי בעל העליה יורד ודר למטה.** לגמרי. דהא שעבד ביתא לעלייה. ולא כפינן ליה לדור חציו למעלה וחציו למטה: **מעזיבה.** טיח של טיט שנותנים על התקרה. רבי יוסי סבר מעזיבה אשווי גומות היא, ואשווי גומות על העליון לאשווי. ורבנן סברי מעזיבה אחזוקי תקרה היא, ואחזוקי תקרה תחתון בעי לאחזוקי. והלכה כחכמים:

ג הבית והעליה של שנים. בית של זה ועלייה של זה: **אמר בעל עליה לבעל הבית לבנות.** החומה והתקרה התחתונה המוטלין עליו לבנות: **בונה בית.** ותקרה התחתונה שעליו, ויושב בבית עד שיתן לו יציאותיו, ואחר כך יוצא ממנו ובונה עלייתו: **אמר רבי יהודה אף זה דר בתוך של חבירו.** אם כן הוא, בעל העלייה זו כשזה מחזיר לו יציאותיו נמצא שדר כל הימים הללו בתוך של חבירו. ואף על פי שזה אינו חסר דהא בלאו הכי לא הוי בני לה, מכל מקום זה נהנה, שאלולי בית זה לא היה לו מקום לדור שם. וקסבר זה נהנה וזה אינו חסר, חייב: אלא בונה את הכל, **ומקרה את העליה.** למעלה וכל הצריך לה: **ויושב בבית.** התחתון, דהוי ליה זה לא נהנה, שהרי עלייתו מוכנת לו לדור בה, וזה לא חסר, דהא לא הוה בני לה ולא חזיא ליה:

משניות מבוארות – קהתי

הרי ניכר שהאבנים החיצונות לבעל העליה והפנימיות לבעל הבית, ולפי זה חולקים הם ביניהם; הלכך אם מקצת האבנים נשתברו, רואים אבניו של מי ראויות היו להישבר, שאם נתמוטט הבית ונפל תחתיו, בידוע שהאבנים התחתונות נשברו, ואם נפלו האבנים ממקום הבית ולהלן, בידוע שהאבנים העליונות נשברו. **אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן מַכִּיר מִקְצָת אֲבָנָיו** – שלא נשתברו, **נוֹטְלָן** – אף על פי שהן גדולות ויפות משאר האבנים, **וְעוֹלוֹת לוֹ מִן הַחֶשְׁבּוֹן** – שחברו נוטל כנגדן אבנים שלמות אף על פי שאינו מכירן, והשאר חולקים. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שחברו מודה לו על חלק מהאבנים שהכיר שהן שלו, ועל השאר הוא אומר שאינו יודע, שהואיל והוא מודה במקצת הרי הוא מחוייב שבועה, ומתוך שאינו יכול להישבע, שהרי הוא טוען: איני יודע, חייב הוא לשלם. אבל אם אמר על הכל שאינו יודע, הרי הוא נשבע שבועה מדרבנן שאינו יודע, וחולקים בשווה.

באור משנה ב

הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם – בגמרא מבואר, שמדובר כאן במי שיש לו בית ועלייה על גביו, והשכיר את העלייה לחברו: **נִפְחֲתָה הָעֲלִיָּה** – נשברה רצפת העלייה, שהיא תקרת בעל הבית, **וְאֵין בַּעַל הַבַּיִת רוֹצֶה לְתַקֵּן** – שכן אם נפחתה העלייה בארבעה טפחים או יותר חייב בעל הבית לתקן; ואם אינו רוצה לתקן, **הֲרֵי בַּעַל הָעֲלִיָּה יוֹרֵד וְדָר לְמַטָּה** – עם בעל הבית, **עַד שֶׁיְּתַקֵּן לוֹ אֶת הָעֲלִיָּה** – בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שאמר המשכיר לשוכר: "עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך", שהואיל ואמר "על גבי בית זה" הרי שעבד את הבית לעלייה; הלכך אם לא תיקן בעל הבית את רצפת העלייה שנפחתה, הרי בעל העלייה יורד ודר בבית עם בעל הבית, עד שיתקן. אבל אם אמר לו: "עלייה זו אני משכיר לך" ולא אמר לו "שעל גבי בית זה", כל שנפלה העלייה, אינו צריך ליתן לו אחרת, ומשלם לו השוכר דמי שכירות כפי הזמן שדר בעלייה. ברם, אם אמר לו "עלייה" סתם, חייב להשכיר לו עלייה אחרת. **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַתַּחְתּוֹן נוֹתֵן אֶת הַתִּקְרָה, וְהָעֶלְיוֹן אֶת הַמַּעֲזִיבָה** – רבי יוסי חולק על תנא קמא וסובר, שאין בעל הבית חייב לתקן אלא את התקרה, היינו הקורות והקרשים, ואילו המעזיבה, היינו הטיח של טיט שטחים על הקורות, על בעל העלייה (השוכר) לתקן. בגמרא מבואר טעם מחלוקתם, שלדעת רבי יוסי לא באה המעזיבה אלא להשוות את הגומות, ולכן על בעל העלייה לעשות את זה, ולדעת תנא קמא באה המעזיבה לחזק את התקרה, ולכן על בעל הבית לעשותה. והלכה כתנא קמא.

בארנו משנתנו בשוכר ומשכיר ולא בשותפים (כמו במשנה הקודמת), לפי שבשותפים אין התחתון חייב לתקן את התקרה בשביל בעל העלייה (רש"י; ועיין הרא"ש).

באור משנה ג

הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם – בית של זה ועלייה של זה, **שֶׁנָּפְלוּ** – והרי בעל העלייה אינו יכול לבנות את עלייתו עד שייבנה הבית התחתון; ולפיכך **אָמַר בַּעַל הָעֲלִיָּה לְבַעַל הַבַּיִת לִבְנוֹת** – את ביתו התחתון, כדי שיבנה עלייתו על גביו, **וְהוּא** – בעל הבית, **אֵינוֹ רוֹצֶה לִבְנוֹת** – את ביתו, **הֲרֵי בַּעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת** – התחתון, כדרך שהיה בנוי (המאירי), **וְדָר בְּתוֹכוֹ, עַד שֶׁיִּתֶּן לוֹ אֶת יְצִיאוֹתָיו** – שהוציא על בנין הבית, ואז יצא מן הבית ויבנה עלייתו. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף זֶה** – בעל העלייה, **דָּר בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ** – לאחר שבעל הבית משלם לו את יציאותיו, נמצא שהיה דר בבית חברו, והרי שבעל העלייה **צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר** – לשלם לבעל הבית שכר דירה; ואף על פי שבעל הבית אינו חסר, שהרי בלעדי כן לא היה בונה את הבית, מכל מקום הרי בעל העלייה נהנה, שאילולא בית זה לא היה לו מקום לדור, וסובר רבי יהודה: זה נהנה וזה אינו חסר חייב (**רש"י; ברטנורא**); **אֶלָּא בַּעַל הָעֲלִיָּה בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת וְאֶת הָעֲלִיָּה, וּמְקָרֶה אֶת הָעֲלִיָּה** – ונותן תקרה על העלייה, כלומר שגומר את בנין כל הבית, **וְיוֹשֵׁב בַּבַּיִת** – התחתון, **עַד שֶׁיִּתֶּן לוֹ** – בעל הבית, **אֶת יְצִיאוֹתָיו** – שהוציא על בנין הבית התחתון; והואיל ועלייתו מוכנת לדירה, נמצא שאין הוא נהנה מדירתו של זה, ואין הוא צריך להעלות לו שכר דירה (**רש"י**). ויש מקשים, שמכל מקום נהנה הוא, שאין הוא צריך לעלות, ומכאן גורסים הם: ומקרה את העלייה ויושב בתוכה, היינו בעלייה, ולא יניח לבעל הבית להיכנס בתוכו עד שיתן לו הוצאותיו (**תוספות**).

ד וְכֵן בֵּית הַבַּד שֶׁהוּא בָּנוּי בַּסֶּלַע, וְגִנָּה אַחַת עַל גַּבָּיו וְנִפְחַת — הֲרֵי בַּעַל הַגִּנָּה יוֹרֵד וְזוֹרֵעַ לְמַטָּה, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לְבֵית בַּדּוֹ כִּפִּין. הַכֹּתֶל וְהָאֵילָן שֶׁנָּפְלוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיקוּ — פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. נָתְנוּ לוֹ זְמַן לָקוֹץ אֶת הָאֵילָן וְלִסְתּוֹר אֶת הַכֹּתֶל, וְנָפְלוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן — פָּטוּר; לְאַחַר הַזְּמַן — חַיָּב.

ה מִי שֶׁהָיָה כָּתְלוֹ סָמוּךְ לְגִנַּת חֲבֵרוֹ וְנָפַל, וְאָמַר לוֹ: פַּנֵּה אֲבָנֶיךָ, וְאָמַר לוֹ: הַגִּיעוּךָ — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו, אָמַר לוֹ: הֵילָךְ אֶת יְצִיאוֹתֶיךָ, וַאֲנִי אֶטֹּל אֶת שֶׁלִּי — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בַּתֶּבֶן וּבַקַּשׁ, וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי שְׂכָרִי, וְאָמַר לוֹ: טֹל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ בִּשְׂכָרְךָ — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו, אָמַר לוֹ: הֵילָךְ שְׂכָרְךָ וַאֲנִי אֶטֹּל אֶת שֶׁלִּי — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַמּוֹצִיא זֶבֶל לִרְשׁוּת הָרַבִּים — הַמּוֹצִיא מוֹצִיא, וְהַמְזַבֵּל מְזַבֵּל. אֵין שׁוֹרִין טִיט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאֵין לוֹבְנִין לְבֵנִים; אֲבָל גּוֹבְלִין טִיט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אֲבָל לֹא לְבֵנִים. הַבּוֹנֶה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים — הַמֵּבִיא אֲבָנִים מֵבִיא, וְהַבּוֹנֶה בּוֹנֶה; וְאִם הִזִּיק — מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבָּן

פירוש ברטנורא

ד בית הבד. בית לעצור זיתים: **וגנה אחת על גביו.** ובית הבד של אחד וגינה של אחר: **ונפחת.** בארבעה טפחים על ארבעה טפחים ואינו ראוי לזרוע כבתחילה: **כיפין.** תקרה עשויה בעגול כמין קשת ועליה יתן בעל הגנה עפר ויזרע: **פטור מלשלם.** דמאי הוה ליה למיעבד, אנוס הוא: **נתנו לו זמן.** בית דין, שלשים יום לסתור ולקוץ:

ה ונפל. לתוך גינת חבירו: **הגיעוך.** זכה בהן ופנה אותן לעצמך: **אין שומעין לו.** אם אין זה רוצה אין קונה אותן, וחייב הלה לפנותן: **בתבן ובקש.** ללקט לו משלו או משל הפקר: **אין שומעין לו.** אע"ג דבכל דוכתא אית לן שוה כסף ככסף, גבי שכיר אינו כן, דלא תלין פעולת שכיר כתיב, אמאי דאתני בהדיה משמע: **המוציא מוציא והמזבל מזבל.** כשזה מוציאו מן הרפת לרשות הרבים יהא מוכן הנושאו לזבל, ואינו רשאי להשהותו שם: **גובלין טיט.**

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ד

וְכֵן בֵּית הַבַּד – בית שסוחטים בו זיתים לשמן, **שֶׁהוּא בָּנוּי בַּסֶּלַע** – כלומר בתוך ההר, **וְגִנָּה אַחַת עַל גַּבָּיו** – על גבי בית הבד; ובית הבד של אחד והגינה של אחר, **וְנִפְחַת** – ונשבר הגג של בית הבד, שהוא קרקע הגינה, באופן שאין בעל הגינה יכול לזרוע גינתו, **הֲרֵי בַּעַל הַגִּנָּה יוֹרֵד וְזוֹרֵעַ לְמַטָּה** – בתוך בית הבד, **עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה** – בעל בית הבד, **לְבֵית בַּדּוֹ כִּפִּין** – תקרה מקומרת, העשויה כעין כיפה (בצורת חצי עיגול). ויתן בעל הגינה עליה עפר ויזרע. **הַכֹּתֶל וְהָאֵילָן שֶׁנָּפְלוּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיקוּ, פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם** – שאנוס הוא. **נָתְנוּ לוֹ זְמַן לָקוֹץ אֶת הָאֵילָן וְלִסְתּוֹר אֶת הַכֹּתֶל** – שראו בית דין שהכותל והאילן רעועים, והם נוטים ליפול, וקבעו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל; ומבואר בגמרא, שזמן בית דין היינו שלושים יום; **וְנָפְלוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן** – והזיקו, **פָּטוּר** – מלשלם, **לְאַחַר הַזְּמַן** – אבל אם נפלו לאחר הזמן והזיקו, **חַיָּב** – לשלם, הואיל ולא קצץ את האילן ולא סתר את הכותל עד הזמן שקבעו לו בית דין.

בארנו ברישא בבית הבד וגינה של שותפים, שבית הבד של אחד והגינה של אחר (כפירוש רש"י). ואף על פי שלמעלה במשנה ב, בענין הבית ועלייה שנפתחה העלייה, בארנו דווקא בשוכר ומשכיר, לפי שבשותפים אין התחתון חייב לתקן את התקרה בשביל בעל העלייה, מכל מקום כאן שונה הדין, לפי שגם בעל בית הבד צריך לתקרה, שלא יתקלקל בית הבד שלו (הרא"ש). ברם, לענין הדין כל שכן בשוכר ומשכיר, שאם בעל הגינה שכר את גינתו מבעל בית הבד, ונשבר הגג של בית הבד, הרי הוא יורד וזורע למטה עד שיתקן את התקרה ("תוספות יום טוב": טור סימן קס"ה).

באור משנה ה

מִי שֶׁהָיָה כָּתְלוֹ סָמוּךְ לְגִנַּת חֲבֵרוֹ וְנָפַל – הכותל לתוך גינת חברו, **וְאָמַר לוֹ** – בעל הגינה לבעל הכותל: **פַּנֵּה אֲבָנֶיךָ** – מתוך גינתי, **וְאָמַר לוֹ** – בעל הכותל לבעל הגינה: **הַגִּיעוּךָ** – כלומר הרי האבנים שלך ופנה אותן לעצמך, **אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ** – לפטרו מפינוי האבנים אם אין בעל הגינה רוצה בהן, וכופין את בעל הכותל לפנות את אבניו. **מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו** – אם נתרצה בעל הגינה והלך ופינה את האבנים, ואחר כך **אָמַר לוֹ** – בעל הכותל: **הֵילָךְ אֶת יְצִיאוֹתֶיךָ, וַאֲנִי אֶטֹּל אֶת שֶׁלִּי** – קבל ממני מה שהוצאת על פינוי האבנים ותן לי את האבנים שלי, **אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ** – שהואיל ופינה אותן, כבר זכה בהן. ברם, כל זמן שלא פינה אותן, אף על פי שנתרצה לו לפנותן, אם חזר בו בעל הכותל ואמר לו: אל תפנה אותן, אלא אני אפנה אותן בעצמי ואטלן בשבילי, ודאי שומעים לו, ואין אומרים שקנתה לו חצרו משעה שקיבל עליו לפנותן, לפי שבעל הכותל לא נתכוון להקנות לו אלא לדחותו בלבד (גמרא). **הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בַּתֶּבֶן וּבַקַּשׁ** – ללקטם לו מתוך שדהו או מן ההפקר, **וְאָמַר לוֹ** – הפועל לבעל הבית: **תֵּן לִי שְׂכָרִי** – שכר מלאכתי, **וְאָמַר לוֹ** – בעל הבית: **טֹל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ בִּשְׂכָרְךָ** – טול את התבן והקש בשכר מלאכתך, **אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ** – ואף על פי שבכל מקום אמרו חכמים: שווה כסף ככסף, בשכיר אין הדין כן, שנאמר (**ויקרא יט, יג**): "לא תלין פעולת שכיר", ומכאן שחייב בעל הבית לשלם לו כמו שהתנה עמו. **מִשֶּׁקִּבֵּל עָלָיו** – אם נתרצה הפועל ונטל את התבן והקש בשכרו, ואחר כך **אָמַר לוֹ** – בעל הבית: **הֵילָךְ שְׂכָרְךָ וַאֲנִי אֶטֹּל אֶת שֶׁלִּי** – קבל ממני שכר מלאכתך ותן לי את התבן והקש שלי, **אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ** – שכבר זכה בהם הפועל ואין בעל הבית יכול לחזור בו. **הַמּוֹצִיא זֶבֶל לִרְשׁוּת הָרַבִּים, הַמּוֹצִיא מוֹצִיא, וְהַמְזַבֵּל מְזַבֵּל** – משמוציא אחד את הזבל לרשות הרבים, יהא אחר נוטלו מיד לשדה לזבלה, שאינו רשאי להשהותו שם. ברם, במסכת בבא קמא מובאת ברייתא: "בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרשות הרבים וצוברו כל שלושים יום, כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ". ומכל מקום אם הזיק משלם מה שהזיק, כמו ששנינו (בבא קמא ג, ג): "כל המקלקלים ברשות הרבים (אף על פי שעושים ברשות בית דין). חייבים לשלם (עיין באורנו שם). **אֵין שׁוֹרִין טִיט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** – שדרך לשרותו ימים רבים, **וְאֵין לוֹבְנִין לְבֵנִים** – ברשות הרבים, שצריך להשהותן זמן מרובה עד שיתייבשו; **אֲבָל גּוֹבְלִין טִיט בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** – ליתנו מיד בבנין, **אֲבָל לֹא לְבֵנִים** – אין מגבלים טיט ללבנים ברשות הרבים, אף על פי שהוא לובנן ברשות היחיד ("**תפארת ישראל**"). **הַבּוֹנֶה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים** – כלומר הבונה בית וצריך להשתמש ברשות הרבים לצורך עציו ואבניו, **הַמֵּבִיא אֲבָנִים מֵבִיא, וְהַבּוֹנֶה בּוֹנֶה** – זה מביא וזה בונה מיד, שאסור להשהות את האבנים ברשות הרבים. **וְאִם הִזִּיק, מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק** – כמו שבארנו לעיל, שכל אותם שהתירו להם חכמים לקלקל ברשות הרבים, מכל מקום אם הזיקו חייבים לשלם, **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף מְתַקֵּן הוּא אֶת מְלַאכְתּוֹ לִפְנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם** – רשאי הבונה

שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף מְתַקֵּן הוּא אֶת מְלַאכְתּוֹ לִפְנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם.
ו שְׁתֵּי גִּנּוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ, וְהַיָּרָק בִּנְתַיִם — רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שֶׁל עֶלְיוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁל תַּחְתּוֹן. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אִם יִרְצֶה הָעֶלְיוֹן לִקַּח אֶת עֲפָרוֹ — אֵין כָּאן יָרָק. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם יִרְצֶה הַתַּחְתּוֹן לְמַלֹּאוֹת אֶת גִּנָּתוֹ — אֵין כָּאן יָרָק. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מֵאַחַר שֶׁשְּׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לִמְחוֹת זֶה עַל זֶה — רוֹאִין מֵהֵיכָן יָרָק זֶה חַי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כָּל שֶׁהָעֶלְיוֹן יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטּוֹל — הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ, וְהַשְּׁאָר שֶׁל תַּחְתּוֹן.

סליק מסכת בבא מציעא

מסכת בבא בתרא

פרק ראשון

א הַשֻּׁתָּפִין שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִצָּה בֶּחָצֵר — בּוֹנִין אֶת הַכֹּתֶל בָּאֶמְצַע. מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִבְנוֹת גֶּוִיל, גָּזִית, כְּפִיסִין, לְבֵנִים — בּוֹנִים; הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. בַּגֶּוִיל — זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים; בַּגָּזִית — זֶה

פירוש ברטנורא

לתת מיד בבנין: **והבונה בונה.** מקבלן מיד המביא ובונה: **מתקן.** מזמן ברה"ר כל שלשים יום, ואינו חייב בנזקין. ואין הלכה כרשב"ג:
ו שתי גינות. של שני בני אדם סמוכות זו לזו. האחת קרקעיתה גבוה, ושאצלה קרקעיתה נמוך: **והירק בנתים.** בזקיפת הגובה, שזו גבוה מזו: **של עליון.** שהרי עפרו הוא ומשלו הוא יונק: **של תחתון.** שעל אוירו היא מונחת: **מאחר ששניהם יכולים למחות.** שלא יהא ירק זה כאן. עליון ליטול עפרו, ותחתון למלאות גינתו: **רואין מהיכן ירק זה חי.** ממקום שהוא יונק וגדל. ולו ינתן: **כל שעליון יכול לפשוט ידו וליטול הרי אלו שלו.** כדקאמר רבי מאיר. הואיל ומעפרו הוא חי: **והשאר של תחתון.** דעליון גופיה אפקורי מפקיר ליה לגבי דתחתון. שגנאי הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקחו. והלכה כרבי שמעון:

מסכת בבא בתרא

א א השותפין שרצו לעשות מחיצה. בחצר שאין בה דין חלוקה מיירי, שאין בה כדי ארבע אמות לכל אחד מן השותפין. להכי קתני שרצו דמשמע דוקא שניהם רוצים. אבל אין אחד מהם יכול לכוף את חבירו. דאילו בחצר שיש בה דין חלוקה, כל אחד יכול לכוף את חבירו לחלוק. והשתא אשמועינן דכיון שרצו לחלוק והחזיק כל אחד מהם ברוח המגיע לו כפי מה שנתפשרו, **בונין את הכותל באמצע.** שזה נותן מחלקו חצי מקום עובי הכותל וכן זה:

משניות מבוארות – קהתי

להכין צרכי מלאכתו ברשות הרבים שלושים יום לפני הבנייה, ואינו חייב בנזקים **(גמרא).** ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

מסכת בבא בתרא

באור משנה א

משנתנו עוסקת בשותפים בחצר שלפני בתיהם; וכבר הזכרנו במקומות אחדים, שבימיהם לא היו הבתים פתוחים לרחוב אלא לתוך חצר, שהיתה לרוב משותפת לכמה בתים, ודיירי הבתים השתמשו בחצר לתשמישיהם השונים. חצר כזאת, שהיתה שייכת לשני בעלי בתים או יותר, נקראת "חצר השותפים"; ואם יש בה לכל הפחות ארבע אמות על ארבע אמות לכל אחד מן השותפים, מלבד ארבע אמות לפני כל פתח, הרי זו "חצר שיש בה דין חלוקה", כלומר שרשאי אחד מהשותפים לתבוע חלוקת החצר ביניהם. אבל אם אין בה כשיעור הנ"ל, הרי זו "חצר שאין בה דין חלוקה". כלומר שאין אחד מהם יכול לתבוע חלוקת החצר ביניהם (כמבואר להלן משנה ו). משנתנו באה ללמד, שאפילו בחצר שאין בה דין חלוקה, אם נתרצו השותפים לחלק ביניהם את החצר, והחזיק כל אחד מהם בחלקו, באופן שאינם יכולים לחזור בהם, הרי הם כופים זה את זה להעמיד מחיצה באמצע החצר, והמחיצה היא – כמנהג המדינה – מאבנים או מלבנים או מעצים וכדומה, ובלבד שלא יוכל אחד מהם לראות את הנעשה ברשות חברו, לפי שהיזק ראייה שמו היזק. גובה המחיצה הוא לכל הפחות ארבע אמות.

הַשֻּׁתָּפִין – שני אנשים שיש להם חצר בשותפות, ובתי שניהם פתוחים לתוכה, ואין בה דין חלוקה, כמו שבארנו לעיל, אלא **שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִצָּה בֶּחָצֵר** – כלומר שהסכימו זה עם זה לחלק ביניהם את החצר ("מחיצה" כאן מובנה חלוקה – גמרא) **בּוֹנִין אֶת הַכֹּתֶל בָּאֶמְצַע** – שכל אחד נותן מחלקו מקום למחצית עובי הכותל. **מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ** – השותפים, כשחולקים ביניהם חצר, **לִבְנוֹת גָּוִיל** – להקים כותל משל אבני גויל, היינו אבנים שאינן מסותתות, או **גָּזִית** – אבנים מסותתות, או **כְּפִיסִין** – חצאי לבנים, או **לְבֵנִים** – שלמות, **בּוֹנִים** – ואין אחד מהשותפים יכול לומר, שלא נתרצה לחלוקת החצר אלא על דעת שיעשו מחיצת נסרים דקה, שהואיל והסכימו ביניהם לחלוקת החצר, וכל אחד מהם החזיק ברוח המגעת לו כפי שנתפשרו ביניהם, באופן שאינם יכולים לחזור בהם, הרי הם כופים זה את זה לבנות את המחיצה כמו שנוהגים באותו מקום; **הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה** – בגמרא מבואר, שפיסקה זו באה לרבות, שבמקום שנוהגים לעשות מחיצה בלולבי גפנים או בענפי עצים, עושים כפי המנהג, ובלבד

באור משנה ו

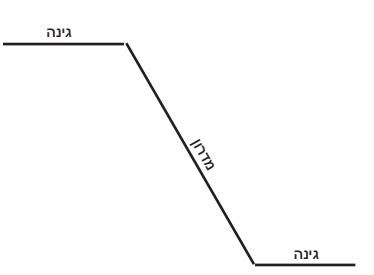

שְׁתֵּי גִּנּוֹת – של שני אנשים, **זוֹ עַל גַּב זוֹ** – כגון זו בהר וזו בבקעה ומדרון תלול ביניהן, כזה: **וְהַיָּרָק בִּנְתַיִם** – גדל באותו מדרון שבין הגינות, **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שֶׁל עֶלְיוֹן** – הירק הוא של בעל הגינה העליונה, לפי שהוא צומח מעפרו. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁל תַּחְתּוֹן** – של בעל הגינה התחתונה, לפי שהוא גדל באווירו. **אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אִם יִרְצֶה הָעֶלְיוֹן לִקַּח אֶת עֲפָרוֹ** – ליטול את עפר גינתו ולהשוותה לגינה של התחתון, **אֵין כָּאן יָרָק** – והרי שהירק יונק מעפרו ושלו הוא. **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם יִרְצֶה הַתַּחְתּוֹן לְמַלֹּאוֹת אֶת גִּנָּתוֹ** – עפר עד לגובה הגינה של העליון, **אֵין כָּאן יָרָק** – והרי שהירק גדל באווירו, ולכן שלו הוא. **אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מֵאַחַר שֶׁשְּׁנֵיהֶן יְכוֹלִין לִמְחוֹת זֶה עַל זֶה** – למנוע את גידולו של הירק, העליון על ידי שיקח את עפרו, והתחתון על ידי שימלא גינתו עפר, **רוֹאִין מֵהֵיכָן יָרָק זֶה חַי** – מעפרו של מי הוא יונק וגדל, ויינתן לו. **אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כָּל שֶׁהָעֶלְיוֹן יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ וְלִטּוֹל** – מן הירק, ובלבד שלא יסכן את עצמו **(גמרא), הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ** – הואיל ומעפרו הוא צומח, כדעת רבי מאיר, **וְהַשְּׁאָר שֶׁל תַּחְתּוֹן** – שכן העליון עצמו מפקירו לגבי התחתון, לפי שגנאי הוא לו ליטול רשות ממנו להיכנס לגינתו כדי לתלשו שם. והלכה כרבי שמעון.

נוֹתֵן טִפְחַיִם וּמֶחֱצָה, וְזֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם וּמֶחֱצָה; בַּכְּפִיסִין — זֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם, וְזֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם; בַּלְּבֵנִים — זֶה נוֹתֵן טֶפַח וּמֶחֱצָה, וְזֶה נוֹתֵן טֶפַח וּמֶחֱצָה. לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֹּתֶל — הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

ב וְכֵן בַּגִּנָּה, מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר — מְחַיְּבִין אוֹתוֹ; אֲבָל בַּבִּקְעָה, מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִגְדּוֹר — אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ; אֶלָּא אִם רוֹצֶה, כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּבוֹנֶה, וְעוֹשֶׂה חָזִית מִבַּחוּץ; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֹּתֶל—הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁלּוֹ. אִם עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן — בּוֹנִין אֶת הַכֹּתֶל בָּאֶמְצַע, וְעוֹשִׂין חָזִית מִכָּאן וּמִכָּאן; לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֹּתֶל — הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

ג הַמַּקִּיף אֶת חֲבֵרוֹ מִשְּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו, וְגָדַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית — אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. רַבִּי

פירוש ברטנורא

גויל. אבנים שאינם משופות ומתוקנות: **גזית.** אבנים משופות ומגוררות במגירה: **כפיסין.** אריח. שהוא חצי לבנה, והוא טפח ומחצה. והלבינה שלשה טפחים: **הכל כמנהג המדינה.** הכל לאתויי אתרא דנהיגי לעשות מחיצה בלולבי גפנים וענפי עצים, שעושים כפי המנהג. ובלבד שתהא המחיצה עבה שלא יוכל אחד מהם להביט בשל חבירו, דהיזק ראיה שמיה היזק. וגובה הכותל והמחיצה אין פחות מארבע אמות: **זה נותן שלשה טפחים.** שכותל הגויל צריך טפח יותר מכותל הגזית בשביל ראשי האבנים שבולטות לחוץ שאינן חלקות: **ובכפיסים זה נותן טפחיים.** שעובי כותל הכפיסים טפח יותר מעובי כותל הלבנים, לפי שמשים אריח מכאן ואריח מכאן, שהם שלשה טפחים וטפח באמצע שנותן שם טיט לחברן. וכותל העשוי מלבינים נותן לבינה שלימה לעובי הכותל שהיא שלשה טפחים ואין צריך טיט באמצע: **המקום והאבנים של שניהם.** הא קמשמע לן דאע"ג דנפלו האבנים לרשותא דחד מיניהו, אי נמי דקדים חד ופנינהו לרשותיה מהו דתימא להוי איהך המוציא מחבירו עליו הראיה. קמ"ל:

ב וכן בגינה. הכי קאמר, וכן בגינה סתם כמקום שנהגו לגדור הוא, ומחייבים אותו שלקח מקום שם לגדור: **אבל בבקעה.** סתם, הרי הוא כמקום שנהגו שלא לגדור, ואין מחייבים אותו. אלא אם רצה חבירו לגדור, כונס בתוך שלו: **ועושה לו חזית.** סימן, להיכר שהכותל שלו. והסימן מפרש בגמרא, שטח ראש הכותל אמה בסיד לצד חבירו. ולא לצד שלו, שמא יטוח גם חבירו מן הצד שלו, ויאמר שהכותל של שניהם הוא. אבל כשטח לצד חבירו ואינו טח לתוך שלו, הוי סימן שהכותל שלו. ואם יקלפנו חבירו, קלופה מידע ידיע: **ועושין חזית מכאן ומכאן.** להודיע ששניהם עשו אותו:

ג אין מחייבין אותו. דהא לא אהני ליה מידי, שעדיין קרקע שלו פתוחה. אבל אם גדר את הרביעית, דהשתא ודאי אהני ליה, מחייבין אותו לשלם מחצה

משניות מבוארות – קהתי

שתהא המחיצה עבה, שלא יוכל איש להסתכל בשל רעהו, שכן היזק ראייה שמו היזק, כמו שבארנו לעיל. **בַּגְּוִיל** – אם הם בונים את הכותל באבני גויל, **זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טְפָחִים** – כל אחד נותן מחלקו בחצר בשביל בנין הכותל שלושה טפחים, לפי שרוחב כותל אבנים של גויל ששה טפחים, הואיל ויש להן בליטות; **בַּגָּזִית** – אם בונים את הכותל באבנים מסותתות שאין להם בליטות; **זֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם וּמֶחֱצָה, וְזֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם וּמֶחֱצָה** – שרוחב כותל של גזית אינו אלא חמישה טפחים; **בַּכְּפִיסִין** – בכותל של חצאי לבנים, **זֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם, וְזֶה נוֹתֵן טִפְחַיִם** – כל אחד נותן שני טפחים, שכן חצי לבנה (אריח) הוא טפח ומחצה, ומחברים שני חצאי לבנים על ידי שנותנים טפח טיט ביניהם, ונמצא רוחב הכותל ארבעה טפחים; **בַּלְּבֵנִים** – בכותל של לבנים שלמות, **זֶה נוֹתֵן טֶפַח וּמֶחֱצָה, וְזֶה נוֹתֵן טֶפַח וּמֶחֱצָה** – כל אחד נותן מחלקו טפח ומחצה בלבד, שרוחב הכותל של לבנים שלושה טפחים. **לְפִיכָךְ** – הואיל וחייבו חכמים את השותפים לבנות את הכותל באמצע משל שניהם, **אִם נָפַל הַכֹּתֶל, הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם** – בגמרא מבואר, שאפילו נפלו האבנים לרשותו של אחד מהם, או שפינה אחד מהם את כל האבנים לרשותו וטען שמכר לו חברו את חלקו או נתנו לו במתנה, אינו נאמן, אלא הרי הם ברשותם של שניהם עד שיביא ראיה לדבריו (רמב"ם הל' שכנים ב, יד; יח).

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת דין הקמת מחיצה בחצר השותפים, באה משנתנו ללמד דין הקמת גדר בגינה או בבקעה (שדה תבואה). בגמרא מבואר שאמנם דבר ברור הוא, שבמקום שנהגו בעלי הגינות או בעלי השדות להקים גדר בין גינותיהם או שדותיהם, יכול האחד לכוף את חברו להשתתף בהקמת הגדר, היינו שיתן מקום מחלקו למחצית עובי הגדר, וישתתף בהוצאות בניינה. ואילו במקום שלא נהגו לגדור, אין יכולים לכוף זה את זה להקים גדר. אבל משנתנו דנה במקום שאין מנהג קבוע בענין זה, שיש גודרים ויש שאינם גודרים, ובאה משנתנו ללמד שיש הבדל בין גינה לבקעה (גמרא).

וְכֵן בַּגִּנָּה – מי שגינתו סמוכה לגינת חברו, או גינה שהיתה משותפת לשניים וחילקוה ביניהם, אם זה מקום "סתם", היינו שאין בו מנהג קבוע בגידור הגינות, הרי דינו כדין **מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְדּוֹר** – בין הגינות, ולכן **מְחַיְּבִין אוֹתוֹ** – כלומר שאם אחד מהם רוצה לגדור, יכול הוא לכוף את חברו להשתתף בהקמת הגדר, **אֲבָל בַּבִּקְעָה** – בשדה תבואה, דינו של מקום "סתם" כדין **מְקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִגְדּוֹר, לפיכך אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ** – כלומר שאם אחד מהם אינו רוצה לגדור, אין חברו יכול לכוף אותו להשתתף בבנין הגדר, **אֶלָּא אִם רוֹצֶה** – חברו לגדור שדהו, **כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ** – מכניס את הגדר לתוך תחומו, **וּבוֹנֶה** – אותה משלו בלבד, **וְעוֹשֶׂה חָזִית** – סימן היכר בראש הגדר, כגון מסגרת של סיד אמה על אמה, **מִבַּחוּץ** – לצד חברו: "חזית" מלשון "חזה", שהכל יראו, שהוא לבדו בנה את הגדר. בגמרא מבואר הטעם, שעושה חזית דווקא לצד חברו ולא לצד שלו, שאם יעשה סימן ההיכר לצד שלו, יש לחשוש שמא גם חברו יעשה "חזית" ויאמר שהשתתף בבנין הגדר. **לְפִיכָךְ** – הואיל ולא יכול היה לכוף את חברו להשתתף בהקמת הגדר, **אִם נָפַל הַכֹּתֶל, הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁלּוֹ** – שהרי החזית מוכיחה שבנה את הכותל לבדו. **אִם עָשׂוּ מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן** – ששניהם הסכימו לבנות כותל ביניהם, **בּוֹנִין אֶת הַכֹּתֶל בָּאֶמְצַע** – כל אחד נותן משדהו מקום לחצי עובי הכותל, **וְעוֹשִׂין חָזִית מִכָּאן וּמִכָּאן** – לסימן ששניהם בנאוהו; **לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֹּתֶל, הַמָּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם** – שהרי הכותל משותף הוא.

באור משנה ג

במשנה הקודמת למדנו, שבקעה סתם דינה כמקום שלא נהגו לגדור, ואין בעלי השדות הסמוכות יכולים לכוף זה את זה להשתתף בהקמת גדר בין שדותיהם. משנתנו באה ללמד, שלא נאמרה הלכה זו אלא בגדר שבין שדה לשדה שהואיל וכל עניינה של גדר כזו הוא בדרך כלל משום היזק ראייה, ובבקעה אין היזק ראייה, לפיכך אין כופים זה את זה לגדור, אבל מי ששדותיו הקיפו את שדה חברו וגודר אותן, ונמצאת שדה חברו גדורה מכל ארבעת צדדיה, הואיל וגידור זה מועיל לחברו, שלא ייכנסו בהמות לשדהו, מחייבים אותו להשתתף בהוצאות הגידור.

הַמַּקִּיף אֶת חֲבֵרוֹ מִשְּׁלֹשׁ רוּחוֹתָיו – שקנה שלוש שדות מסביב לשדה חברו, **וְגָדַר אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאֶת הַשְּׁנִיָּה וְאֶת הַשְּׁלִישִׁית** – כלומר שהעמיד גדר בין שלוש שדותיו לשדה חברו, ונמצאת שדה חברו מוקפת גדר משלוש רוחותיה, **אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ** – את חברו המוקף להשתתף בהוצאת הגדר, לפי שאין לו תועלת מהגידור, מאחר

יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם עָמַד וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית — מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

ד כֹּתֶל חָצֵר שֶׁנָּפַל — מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. בְּחֶזְקַת שֶׁנָּתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נָתַן. מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָה — אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ. סָמַךְ לוֹ כֹּתֶל אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו אֶת הַתִּקְרָה — מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל. בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן, עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן.

ה כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לֶחָצֵר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַחֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית שַׁעַר. כּוֹפִין אוֹתוֹ לִבְנוֹת לָעִיר חוֹמָה וּדְלָתַיִם וּבְרִיחַ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעֲיָרוֹת רְאוּיוֹת

פירוש ברטנורא

דמי קנים בזול. אבל לא חצי יציאותיו, דאמר ליה לדידי סגי לי במחיצה של קנים ואי אפשי ביציאה של גדר אבנים: **מגלגלין עליו את הכל.** מחצית יציאותיו כפי מה שגדר. והיינו דאיכא בין תנא קמא לרבי יוסי. והלכה כרבי יוסי. ואין צריך לומר אם הניקף הוא שגדר רוח רביעית, דגלי דעתיה דניחא ליה במה שגדר חבירו, שמגלגלין עליו את הכל ומשלם לחבירו חצי יציאותיו:

ד כותל חצר. של שותפין: **עד ארבע אמות.** דבהכי סגי ליה להזק ראיה: **בחזקת שנתן.** כשזה תובעו חצי היציאה וזה אומר כבר נתתי חלקי, נאמן, עד שיביא התובע עדים שתבעו ולא נתן. דמשפט זה גלוי לכל שחובה עליו לסייעו ולא היה זה בונהו משלו אלא היה מביאו לבית דין: **סמך לו כותל אחר.** לאחר שבנה האחד למעלה מארבע אמות הרבה ולא רצה לסייעו בהגבהתו, סמך השני כותל אחר כנגד כותל זה כדי לסכך ולתת תקרה מכותל לכותל, אע"פ שלא נתן עליו עדיין התקרה: **מגלגלין עליו את הכל.** דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה דהאיך: **בחזקת שלא נתן.** אם בא הראשון ותבעו לדין לאחר שסמך את כתלו לכותל ראשון, ואומר לו תן חלקך במה שהגבהתי אותו, וזה אומר נתתי חלקי, אינו נאמן אלא בעדים. שאין משפט זה גלוי, ועד שחייבוהו ב"ד אינו עשוי ליתן:

ה כופין אותו. את בן החצר שאינו רוצה לסייע לבני החצר: **לבנות.** לחצר בית שער להיות שומר הפתח יושב שם בצל ומרחיק את בני רשות הרבים מלהציץ בחצר: **ודלת.** לשער החצר: **לא כל החצרות ראויות לבית שער.** חצר שאינה סמוכה לרה"ר אינה ראויה לבית שער. ואין הלכה כרשב"ג. דאפילו

משניות מבוארות – קהתי

שעדיין שדהו פתוחה מהרוח הרביעית. והרי בקעה סתם דינה כמקום שלא נהגו לגדור, כמו ששנינו לעיל. ברם, אם גדר גם את הרוח הרביעית, ונמצאת שדהו של חברו גדורה מכל רוחותיה, מחייבים את חברו להשתתף בהוצאת הגידור, שהרי עכשיו הגדר מועילה לו שלא ייכנסו בהמות לשדהו. ומכל מקום אין מחייבים אותו אלא במחצית דמי גדר של קנים, ולא במחצית ההוצאות של הגדר, שיכול הוא לומר: בשבילי די במחיצה של קנים. **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם עָמַד וְגָדַר אֶת הָרְבִיעִית** – אם המוקף עמד וגדר את הרוח הרביעית של שדהו, **מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל** – כלומר חייב הוא לשלם את מחצית ההוצאות של כל הגדר שהוקמה תחילה משלוש רוחותיה של שדהו, שהרי גילה המוקף דעתו שהוא רוצה בגדר. ויש מפרשים: אפילו עמד המקיף וגדר את הרוח הרביעית מגלגלים, לדעת רבי יוסי, על המוקף את הכל, היינו להשתתף בהוצאות כל הגדר, שהואיל ושדהו גדורה מכל צדדיה, הרי היא מועילה לו למנוע ממנה דריסת רגל של בהמה. וההבדל בינו לבין תנא קמא, שלדעת תנא קמא אין המוקף משלם אלא מחצית דמי גדר של קנים, ואילו לרבי יוסי חייב המוקף לשלם מחצית ההוצאות של אותה גדר שהקים המקיף. והלכה כרבי יוסי.

באור משנה ד

משנתנו חוזרת לענין שלמדנו במשנה א, שאם שניים יש להם חצר משותפת וחילקו ביניהם את החצר, הרי הם כופים זה את זה לבנות כותל באמצע, משום היזק ראייה. ובאה משנתנו להשמיע, ששיעור גובה הכותל, שחייבים שני השותפים להשתתף בו, הוא ארבע אמות בלבד, אבל על יתיר מארבע אמות אין כופים זה את זה, שכן כותל של ארבע אמות דיו למנוע היזק ראייה.

כֹּתֶל חָצֵר – שהיה מבדיל בין שני שותפים, **שֶׁנָּפַל** – כלומר אף על פי שמתחילה הסכימו שניהם לבנותו למעלה מארבע אמות, מכל מקום כיון שנפל וצריכים לבנותו מחדש, **מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִבְנוֹתוֹ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת** – אין כופים זה את זה לבנותו אלא עד הגובה של ארבע אמות, ולא למעלה מזה, שדי בארבע אמות כדי למנוע היזק ראייה. **בְּחֶזְקַת שֶׁנָּתַן** – אם לאחר שנבנה הכותל תובע האחד את חברו מחצית דמי הכותל שבנה, וזה אומר שכבר נתן חלקו, הרי זה בחזקת שנתן. כלומר נאמן בטענתו שנתן, שהואיל וידוע משפט זה לכול, שחובה על כל אחד מהשותפים להשתתף בבנין הכותל, אנו אומרים שלא היה האחד בונה את הכותל מבלי לקבל מחברו את חלקו, **עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה** – אלא אם כן הביא התובע עדים, **שֶׁלֹּא נָתַן** – כלומר שתבעו ולא נתן (**רש"י**). ויש מפרשים כגון שיבואו עדים ויעידו שהנתבע היה אתם במקום פלוני מיום שהחל התובע בבנין הכותל ויודעים הם שלא פרעו (**הרא"ש**). **מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וּלְמַעְלָה** – אם רצה אחד מהם להגביה את הכותל למעלה מארבע אמות, **אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ** – את חברו להשתתף עמו בהוצאותיו הנוספות. **סָמַךְ לוֹ כֹּתֶל אַחֵר** – אבל אם לאחר שהגביה אחד מהשותפים על חשבונו את הכותל למעלה מארבע אמות, הלך חברו ובנה בתוך חלקו כותל אחר כנגד כותל זה, כדי ליתן תקרה עליהם, **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן עָלָיו אֶת הַתִּקְרָה** – שעדיין לא נתן תקרה על הכתלים, **מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל** – כלומר מחייבים אותו לשלם מחצית כל הכותל, שהרי גילה דעתו, שנוח לו באותה תוספת שהוסיף חברו. **בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נָתַן** – אם לאחר שסמך לו חברו כותל אחר בא ותבע ממנו את חלקו בהוצאות ההגבהה, והלה טען, שכבר שילם לו את הכל, הריהו בחזקת שלא נתן. כלומר שאינו נאמן, **עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנָּתַן** – לפי שאין דבר זה ידוע לכל שצריך לשלם בעד ההגבהה, הלכך אנו אומרים שאין זה עשוי לשלם עד שיתבעוהו בבית דין ויחייבוהו לשלם.

באור משנה ה

משנה זו באה ללמדנו, שכל שותפי החצר חייבים להשתתף בהוצאות ההכרחיות של החצר, וכן חייבים כל בני העיר לשאת בעול ההוצאות של צרכי העיר.

כּוֹפִין אוֹתוֹ – את כל אחד מבני החצר, כלומר שבני החצר כופים זה את זה, **לִבְנוֹת** – להשתתף בהוצאות בנין – **בֵּית שַׁעַר וְדֶלֶת לֶחָצֵר** – בית שער היינו בנין שליד שער החצר, שבו יושב השומר ומונע את בני רשות הרבים מלהיכנס לחצר; דלת – לשער החצר, כדי לנעול את השער בלילה. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הַחֲצֵרוֹת רְאוּיוֹת לְבֵית שַׁעַר** – אלא חצר הסמוכה לרשות הרבים ראויה לבית שער, ושאינה סמוכה לרשות הרבים אינה ראויה לבית שער, כלומר אינה צריכה לבית שער (ברייתא בגמרא). ברם, לדעת תנא קמא כל חצר צריכה לבית שער, שפעמים בני רשות הרבים נדחקים שם ונכנסים לחצר (גמרא). והלכה כתנא קמא (**רמב"ם הל' שכנים ה, א**). **כּוֹפִין אוֹתוֹ** – את כל אחד מבני העיר, **לִבְנוֹת לָעִיר** – יחד עם שאר בני העיר, **חוֹמָה וּדְלָתַיִם וּבְרִיחַ** – לשם שמירה והגנה על העיר. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָּל הָעֲיָרוֹת רְאוּיוֹת לְחוֹמָה** – אלא עיר הסמוכה לספר ראויה לחומה, ושאינה

לְחוֹמָה. כַּמָּה יְהֵא בָּעִיר וְיֵהֵא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר? שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה — הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר מִיָּד.

ו אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר, עַד שֶׁיְּהֵא אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה. וְלֹא אֶת הַשָּׂדֶה, עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעַת קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעַת קַבִּין לָזֶה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעַת חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה, וְתִשְׁעַת חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה. וְלֹא אֶת הַגִּנָּה, עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ חֲצִי קַב לָזֶה וַחֲצִי קַב לָזֶה; רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בֵּית רֹבַע. וְלֹא אֶת הַטְּרַקְלִין וְלֹא אֶת הַמּוֹרָן וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ, וְלֹא אֶת הַטַּלִּית וְלֹא אֶת הַמֶּרְחָץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד, עַד שֶׁיְּהֵא בָּהֶן כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיְּחֻלַּק וּשְׁמוֹ עָלָיו — חוֹלְקִין; וְאִם לָאו — אֵין חוֹלְקִין. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים; אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים, אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִכָּאן — יַחֲלֹקוּ. וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים — לֹא יַחֲלֹקוּ.

פירוש ברטנורא

שאינה סמוכה לרה"ר זמנין דדחקי רבים ועיילו ואתו: **לא כל העיירות ראויות לחומה.** עיר שאינה סמוכה לגבול האויבים אינה צריכה לחומה. ואין הלכה כרשב"ג. דאפילו אינה סמוכה לגבול האויבים צריכה לחומה, דזמנין דמקרו ואתו גייסות: **ויהא כאנשי העיר.** לשאת עמהם בעול: **שנים עשר חדש.** והאידנא דניידי, נהוג עלמא שלשים יום:

ו אין חולקין את החצר. אין אחד מן השותפין יכול לכוף את חבירו לחלוק החצר עד שיהא בו ארבע אמות לכל אחד מן השותפין, חוץ מן הפתחים, שכל בית שבחצר צריך שיהיה לפני פתחו ארבע אמות לפרק משאו מעל חמורו, וחוץ מאותן ארבע אמות צריך שיהיה בחצר ארבע אמות אחרות לכל אחד מן השותפין לשאר תשמישים ואז יהיה בחצר דין חלוקה: **רבי יהודה אומר תשעה חצאי קבין.** מר כי אתריה ומר כי אתריה. ולא פליגי. באתריה דר' יהודה היתה עושה תבואה, שדה בת תשעה חצאי קבין כשדה בת תשעה קבין באתרייהו דרבנן: **בית רובע.** מקום לזרוע בו רובע הקב. ופסק ההלכה, אין דין חלוקה בקרקעות העומדות לחרישה ולזריעה אלא אם כן ישאר לכל אחד מן השותפים קרקע כדי עבודת יום אחד בחרישה [או בזריעה] וכיוצא בהן: **מורן וטרקלין.** מיני פלטין הן: **כדי לזה וכדי לזה.** כדמפרש ואזיל שלאחר שיחלוקו ויטול כל אחד חלקו יהיה בחלק כל א' מהם מקום ראוי שיקרא טרקלין או מורן, שישאר בקצתו השם שהיה בכולו: **בזמן שאין שניהם רוצין.** אין יכול האחד לכוף את חבירו לחלוק על כרחו. אבל יכול לכופו לענין גוד או אגוד, כלומר, קנה חלקי או מכור לי חלקך במה שהוא שוה: **וכתבי הקודש.** תורה נביאים וכתובים: **לא יחלוקו.** ודוקא כשהם בכרך אחד. אבל בכרכים הרבה כל ספר בפני עצמו, אם רצו חולקים:

משניות מבוארות – קהתי

סמוכה לספר אינה ראויה לחומה (ברייתא בגמרא). כלומר שעיר הרחוקה מן הגבול אינה צריכה חומה. ברם, לדעת תנא קמא כל עיר צריכה חומה, שפעמים באים גייסות לשם. והלכה כתנא קמא **(רמב"ם הל' שכנים ו, א; ועיין "תוספות יום טוב").** **כַּמָּה יְהֵא בָּעִיר** – כמה זמן ידור אדם בעיר, **וְיֵהֵא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר** – שיהא חייב לשאת בעול צרכי העיר? **שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ** – לאחר שדר אדם בעיר שנים עשר חודש, חייב הוא להשתתף בהוצאות צרכי העיר, היינו לשלם מסיה. **קָנָה בָּהּ בֵּית דִּירָה** – ויש אומרים: אפילו שכר בה דירה לשנה **(בית יוסף בשם קצת מן האחרונים), הֲרֵי הוּא כְּאַנְשֵׁי הָעִיר מִיָּד** – ומתחייב לשאת בכל צרכי העיר.

באור משנה ו

משנה זו באה ללמדנו כלל, מתי יכולים שותפים לכוף זה את זה לחלוק ביניהם את הדבר המשותף, וכבר הזכרנו בתחילת הפרק, שיש חצר שאין בה דין חלוקה. ענין זה מקורו במשנתנו.

אֵין חוֹלְקִין אֶת הֶחָצֵר – אין השותפים בחצר יכולים לכוף זה את זה לחלוק ביניהם את החצר, **עַד שֶׁיְּהֵא אַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה וְאַרְבַּע אַמּוֹת לָזֶה** – ארבע אמות מרובעות לכל אחד מן השותפים, מלבד ארבע אמות לפני כל פתח של הבתים הפתוחים לחצר (גמרא); **וְלֹא אֶת הַשָּׂדֶה** – ואין השותפים בשדה יכולים לכוף זה את זה לחלוק ביניהם את השדה, **עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעַת קַבִּין לָזֶה וְתִשְׁעַת קַבִּין לָזֶה** – שיהא לכל אחד שטח כדי לזרוע בו תשעה קבים, שהם סאה ומחצה (3750 אמה מרובעות). **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ תִּשְׁעַת חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה, וְתִשְׁעַת חֲצָאֵי קַבִּין לָזֶה** – רבי יהודה סובר, שאם כל אחד יקבל שטח כדי זריעת ארבעה קבים ומחצה (1875 אמה מרובעות) יכול אחד מהשותפים לכוף את חברו לחלוק את השדה. בגמרא מבואר, שרבי יהודה אינו חולק על תנא קמא, אלא שבמקום מגוריו היתה האדמה פוריה, ושדה כדי זריעת ארבעה קבים ומחצה נתנה יבול כמו שדה בת תשעה קבים במקומם של חכמים; **וְלֹא אֶת הַגִּנָּה** – ואין השותפים בגינת ירק חולקים ביניהם את הגינה, **עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ חֲצִי קַב לָזֶה וַחֲצִי קַב לָזֶה** – גינה כדי זריעת חצי קב זרעים לכל אחד ($208^1/_3$ אמה מרובעות), **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: בֵּית רֹבַע** – גינה כדי זריעת רובע הקב ($104^1/_6$ אמה מרובעות); **וְלֹא אֶת הַטְּרַקְלִין** – ואין השותפים כופים זה את זה לחלוק ביניהם את הטרקלין, היינו אולם, **וְלֹא אֶת הַמּוֹרָן** – ארמון; ויש מפרשים: מגדל קטן שבגינה **("תפארת ישראל"), וְלֹא אֶת הַשּׁוֹבָךְ** – של יונים, **וְלֹא אֶת הַטַּלִּית** – בגד עליון רחב, שהיו מתעטפים בו; **וְלֹא אֶת הַמֶּרְחָץ וְלֹא אֶת בֵּית הַבַּד** – שכותשים בו זיתים ועוצרים שמנם, **עַד שֶׁיְּהֵא בָּהֶן** – בכל אותם הדברים, **כְּדֵי לָזֶה וּכְדֵי לָזֶה** – שלאחר שיחלוקו יהא לכל אחד דבר הראוי לשמו. **זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיְּחֻלַּק וּשְׁמוֹ עָלָיו** – כל דבר משותף, שאף לאחר שייחלק בין השותפים, יהא חלקו של כל אחד ראוי עדיין להיקרא בשמו הראשון, כגון חצר, גינה טרקלין, טלית וכדומה, **חוֹלְקִין** – כופים השותפים זה את זה לחלוק ביניהם. **וְאִם לָאו** – אם לא יהא לכל אחד דבר הראוי להיקרא בשמו הראשון, **אֵין חוֹלְקִין** – אין אחד השותפים יכול לכוף את חברו לחלוק ביניהם את הדבר המשותף. ברם, יכול הוא לומר לחברו: "גוד או אגוד" (משוך או אמשוך). כלומר: קנה את חלקי או מכור לי את חלקך, לפי שאין רצוני להמשיך בשותפותנו (גמרא). **אֵימָתַי** – אין חולקים כשאין בדבר המשותף השיעורים שלמעלה? **בִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים** – שאחד מהשותפים אינו מסכים לחלוקה; **אֲבָל בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים** – ששני השותפים מסכימים לחלוקה, **אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מִכָּאן** – אפילו יהא לכל אחד מהם פחות מהשיעור ששנינו לעיל, **יַחֲלֹקוּ** – יכולים הם לחלוק ביניהם את הדבר המשותף. **וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ** – אבל כתבי הקודש, היינו תורה נביאים וכתובים, שהם בכרך אחד, **אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים** – ששני השותפים מסכימים לחלקם ביניהם, **לֹא יַחֲלֹקוּ** – אסור להם לחלוק, שאין זה דרך כבוד לחתוך כתבי הקודש שהם בכרך אחד לשניים. ברם, כתבי הקודש שהם בכרכים אחדים, וכל אחד יכול לקבל כרך בפני עצמו, אם רצו חולקים.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף נא עמוד ב. הגמרא מבארת את הברייתא המובאת לעיל (נ.), 'אמר לו רבי מאיר והלא פר יום הכיפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחה את השבת ואת הטומאה, אמר לו רבי יעקב והלא פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן ציבור ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה': **אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרָבָא, וְתַנָּא, מַאי שְׁנָא** קרבן **פֶּסַח דְּקָרֵי לֵיהּ קָרְבַּן יָחִיד וּמַאי שְׁנָא** קרבן **חֲגִיגָה דְּקָרֵי לָהּ קָרְבַּן צִיבּוּר, אִי** נאמר שהתנא קורא לחגיגה קרבן ציבור **מִשּׁוּם דְּאָתֵי בִּכְנוּפְיָא** - באסיפת העם ברגלים, ואף שכל אחד מביא קרבן לעצמו, כיון שכל ישראל באים יחד נחשב קרבן ציבור, **פֶּסַח נַמִּי אָתֵי בִּכְנוּפְיָא,** והיה לו לתנא להחשיבו קרבן ציבור, ומדוע אמר התנא בברייתא שפסח קרבן יחיד הוא. אמר לו רבא, **אִיכָּא פֶּסַח שֵׁנִי דְּלָא אָתֵי בִּכְנוּפְיָא,** שאין כל ישראל מביאים פסח שני, אלא מי שלא הביא בראשון, ונקרא קרבן יחיד, ו'פסח' שאמר התנא בברייתא היינו פסח שני. **אָמַר לֵיהּ** רב הונא בריה דרב יהושע, **אִם כֵּן** שפסח האמור בברייתא הוא פסח שני, **יְהֵא דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטּוּמְאָה** כדברי הברייתא שדוחה את הטומאה, ולעיל נתבאר בגמרא שאינו דוחה את הטומאה, **אָמַר לֵיהּ** רבא, **אֵין** - התנא השונה ברייתא זו אכן סובר שפסח שני דוחה את הטומאה, שכן מצינו שנחלקו בזה בברייתא להלן, וסובר הוא **כְּמַאן דְּאָמַר דָּחֵי, דְּתַנְיָא, פֶּסַח שֵׁנִי דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת וְאֵינוֹ דּוֹחֶה אֶת הַטּוּמְאָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף דּוֹחֶה אֶת הַטּוּמְאָה.** נא עמוד ב: מבארת הגמרא את טעמי מחלוקתם: **מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא** שאין פסח שני דוחה את הטומאה. **אָמַר לָךְ, מִפְּנֵי טוּמְאָה דְּחִיתוּ,** כלומר שהתורה הקפידה שלא יעשה פסח בטומאה, ובשביל כך דחתה התורה את הטמאים מפסח ראשון כדי שלא יעשו פסח בטומאה, וְאתה אומר שיַעֲשֶׂה פסח שני **בְּטוּמְאָה,** אם כן מה הועלנו במה שדחינוהו. **וְרַבִּי יְהוּדָה** הסובר שפסח שני דוחה טומאה **אָמַר לָךְ,** מהפסוק למדים שדוחה טומאה, **דְּאָמַר קְרָא** בפרשת פסח שני (במדבר ט יב) **'בְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ',** ומשמע שבפסח שני נוהג כל חוקת פסח ראשון, מה פסח ראשון אין מבטלים מצות הפסח, ואפילו היו כל הציבור טמאים מקריבים, אף פסח שני אין מבטלים אותו **וַאֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה** מקריבים אותו, ועל סברת תנא קמא משיב רבי יהודה, אמנם **הַתּוֹרָה הֶחֱזִירָה עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ בְּטָהֳרָה** ואם לא היה טהור בראשון נתנה לו התורה זמן לפסח שני להיטהר ולהקריב בטהרה, אבל אם **לֹא זָכָה** להיטהר ולעשותו בטהרה **יַעֲשֶׂנּוּ** בשני **בְּטוּמְאָה.**

הגמרא חוזרת לדון בספיקו של רבי אליעזר (לעיל נ:) אם פר יום הכיפורים עושה תמורה, וביארה הגמרא לעיל שצדדי הספק הם, האם אחיו הכהנים מתכפרים בקביעות גמורה עם הכהן גדול, ונחשב הפר כחטאת השותפין שאין עושה תמורה, או רק אגב הכהן גדול, ונחשב הפר כחטאת יחיד ועושה תמורה. שואלת הגמרא: **וְתֵיפּוּק לִי** שיש לפשוט את הספק שודאי נחשב הפר רק של הכהן גדול, **דַּ'אֲשֶׁר לוֹ' אָמַר רַחֲמָנָא** לגבי הבאת הפר, ולמדים מזה **שֶׁמִּשֶּׁלּוֹ הוּא מֵבִיא, דְּתַנְיָא** בברייתא, כתוב (ויקרא **טז** ו) 'וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת **אֲשֶׁר לוֹ',** ולמדים מכך שאת פר החטאת **מִשֶּׁלּוֹ** - מממונו **הוּא מֵבִיא וְלֹא מִשֶּׁל צִיבּוּר, יָכוֹל לֹא יָבִיא מִשֶּׁל צִיבּוּר** - כל ישראל, מפני **שֶׁאֵין הַצִּיבּוּר מִתְכַּפְּרִין בּוֹ,** וכמו שכתוב (**שם**) 'וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ', **אֲבָל יָבִיא מִשֶּׁל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֲרֵי אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִים בּוֹ,** שכל הכהנים מתכפרים בפר זה על חטא טומאת מקדש וקדשיו, **תַּלְמוּד לוֹמַר** מכך שבהמשך (**שם טז יא**) נאמר שוב 'וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת **אֲשֶׁר לוֹ'** בא למעט שלא יביא גם מאחיו הכהנים, **יָכוֹל** לכתחילה **לֹא יָבִיא** משלהם, וְבדיעבד **אִם הֵבִיא כָּשֵׁר, תַּלְמוּד לוֹמַר שׁוּב** בהמשך הפסוק 'וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת **אֲשֶׁר לוֹ',** שָׁנָה הַכָּתוּב עָלָיו לְעַכֵּב שצריך להביא דווקא משלו, ואם הביא משלהם אף בדיעבד פסול. ומזה שהקפידה התורה כל כך שהפר יהיה משלו, יש ללמוד שעיקר החטאת שלו ומכפר רק עליו בקביעות, אולם שאר אחיו הכהנים מתכפרים רק אגבו, ודינו כקרבן יחיד ועושה תמורה.

דוחה הגמרא: **וְלִיטַעְמִיךְ** שאתה סובר שקרבן יחיד הוא, **אֶחָיו הַכֹּהֲנִים, אִי לָאו דְּקָנוּ בְּנַוִיהּ** - אם לא שיש להם חלק בו, **הֵיכִי מְכַפֵּר לְהוּ** אף אגבו, **אֶלָּא** בהכרח צריך לומר שאף שהפר בא מממונו של אהרן, **שַׁאנִי בֵּי גַּוָּא** - בית אוצרו, כלומר ממונו **דְּאַהֲרֹן, דְּאַפְּקְרֵיהּ רַחֲמָנָא גַּבֵּי אֶחָיו הַכֹּהֲנִים,** והתורה הקנתה להם חלק בפר כדי שיוכלו להתכפר בו, **הָכָא [גַּבֵּי תְּמוּרָה] נַמִּי** - לענין שיעשה תמורה גם כן נאמר **שַׁאנִי בֵּי גַּוָּא דְּאַהֲרֹן דְּאַפְּקְרֵיהּ רַחֲמָנָא גַּבֵּי אֶחָיו הַכֹּהֲנִים,** והתורה הקנתה להם חלק בו בקביעותו של הפר, והרי זה קרבן השותפין ואין עושה תמורה.

רש"י

ותנא מאי שנא חגיגה וכו'. ההוא תנא דתמורה דגבי רבי מאיר ורבי יעקב דאייתי לעיל: **בכנופיא.** ברגלים: **ותיפוק לי.** בעיא דרבי אלעזר דלעיל דפר יוה"כ דהכהנים בקופיא הוא דמתכפרי ביה דהא אשר לו כתב ביה תלתא זימני למעוטי ציבור ואחיו הכהנים דלא מדידהו אתי תלתא אשר לו כתיבי ביה בתרי קראי והקריב אהרן וגו' והקריב תניינא ושחט את פר החטאת אשר לו: אלא שאני בי גזא וכו' גרסינן: **אפקוריה אפקריה.** לגבי הך כפרה:

המשך ביאור למס' סוטה ליום ששה וארבעים לעומר עמ' ב

הרי אין האנשים מנוקים מעוון, ולכך בטלו מי המרים, **וְאוֹמֵר** פסוק נוסף, **"לֹא אֶפְקֹוד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה כוּ"** שואלת הגמרא על דברי הברייתא, **מַאי וְאוֹמֵר** – מה מלמדנו פסוק זה. משיבה הגמרא, **וְכִי תֵימָא, עָוֹן דִּידֵיהּ אֵין** – הוא בלבד מעכב את בדיקת מי המרים, אבל עוון **דְּבָנֶיהָ וּדְבָנְתֵּיהָ לֹא** מעכבים את הבדיקה, לכך **תָּא שְׁמַע** פסוק נוסף **"לֹא אֶפְקֹוד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תְנָאֲפָנָה"** שאף עוון בנותיו וכלותיו מעכבים את הבדיקה. ומבארת הגמרא שגם המשך הפסוק הוצרך ללמדנו, **וְכִי תֵימָא, עָוֹן** האיש הבועל **אֵשֶׁת אִישׁ אֵין** – הוא בלבד מעכב את הבדיקה, אבל **עָוֹן דִּפְנִיָּה לֹא** מעכב, לכך **תָּא שְׁמַע** את המשך הפסוק, **"כִּי הֵם עִם הַזּוֹנוֹת יִפְרֹדוּ וְעִם הַקְּדֵשׁוֹת יִזְבָּחוּ וְגוֹ"** ו'הזונות' משמע פנויה, לומר שאף בעוון זנות עם פנויה אין המים בודקים את אשתו. עוד מבארת הגמרא את סוף אותו פסוק, **מַאי "וְעַם לֹא יָבִין יִלָּבֵט"**, **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לָהֶם נָבִיא לְיִשְׂרָאֵל, אִם אַתֶּם מַקְפִּידִין עַל עַצְמְכֶם** מלהכשל בזנות, אז **מַיִם בּוֹדְקִין נְשׁוֹתֵיכֶם, וְאִם לָאו,** הרי אינכם מנוקים מעוון, ואז **אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין נְשׁוֹתֵיכֶם.**

ממשיכה הברייתא, **מְשָׁרְבוּ בַּעֲלֵי חֲנָאָה,** ומתוך כך אינם טורחים לעיין בדין ולהוציא הדבר לאשורו, **נִתְעַוְּתוּ הַדִּינִין וְנִתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂים** מתוך כך, **וְאֵין נוֹחַ** לקדוש ברוך הוא **בְּעוֹלָם.**

מְשָׁרְבוּ רוֹאֵי פָּנִים בַּדִּין – דיינים המכבדים בעל דין אחד על פני חברו, **בָּטֵל** 'לֹא תָגוּרוּ מפני איש' **וּפָסַק** 'לֹא תַכִּירוּ פנים במשפט', **וּפָרְקוּ עוֹל שָׁמַיִם** מעליהם, **וְנָתְנוּ עֲלֵיהֶם עוֹל בָּשָׂר וָדָם.**

מְשָׁרְבוּ לוֹחֲשֵׁי לְחִישׁוֹת בַּדִּין – עורכי הדיינים המתלחשים עם הדיינים בדבר זכותו של זה וחובתו של זה, נגרמת בכך הטיית המשפט, ואז **רָבָה חָרוֹן אַף בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר** 'בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט', מכאן ששכינה שרויה כשיש משפט, ובהטיית המשפט היא מסתלקת.

מְשָׁרְבוּ האנשים העושים מעשיהם להנאתם, שעליהם נאמר **'אַחֲרֵי בִּצְעָם לְבָם הוֹלֵךְ',** על ידי כך **רַבּוּ** המשבחים את הרשעים, שעליהם נאמר **'הָאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע'.**

מְשָׁרְבוּ **'הָאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע', רַבּוּ** צעקות **הוֹי הוֹי בָּעוֹלָם,** שכך נאמר, 'הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע'.

מְשָׁרְבוּ גסי הרוח שדרכם להיות **מוֹשְׁבֵי הָרוֹק** בפיהם, **רַבּוּ הַיְהִירִים, וְנִתְמַעֲטוּ** עקב כך **הַתַּלְמִידִים, וְהַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת עַל לוֹמְדֶיהָ** ומחפשת אותם, כיון שאינה מתקיימת בגסי הרוח.

מְשָׁרְבוּ הַיְהִירִים, הִתְחִילוּ בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִנָּשֵׂא לַיְּהִירִים, לפי **שֶׁאֵין דּוֹרֵינוּ רוֹאֶה אֶלָּא לַפָּנִים** ועל ידי יהירותם נראים להן חשובים. מקשה הגמרא, **אֵינִי** – וכי אכן כך הוא, שהיהירים מקובלים על נשותיהם, **וְהָאָמַר מַר, הַאי מַאן דְּמִיהַר, אֲפִילּוּ אֵאינְשֵׁי בֵּיתֵיהּ לֹא מִיקַּבֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר,** 'גֶּבֶר יָהִיר וְלֹא יִנָּוֶה' ופירושו 'לֹא יִנָּוֶה' **אֲפִילּוּ בְּנָוֶה שֶׁלּוֹ.** מתרצת הגמרא, **מַעֲיָקְרָא קָפְצָה עָלֶיהָ** – מתחילה קופצת עליו, אולם **לְסוֹף מִיתַּזִּיל עֲלַיְיהוּ** – בסוף נמאס בעיניהן.

מְשָׁרְבוּ מַטִּילֵי מְלָאי עַל בַּעֲלֵי בָּתִּים – דיינים הנותנים סחורה לבעלי בתים להתעסק בה ולעשות ריוח לדיינים, **רַבָּה הַשּׂוֹחֵד וְהַטִּיַּית מִשְׁפָּט** שהרי הדיינים משוחדים בכך ונוטה לבם למי שהרויח להם, **וּפָסְקָה טוֹבָה.**

מְשָׁרְבוּ הדיינים האומרים למי שעושה להם טובה 'מְקַבְּלֵנִי טוֹבָתְךָ' 'מַחֲזִקְנִי טוֹתֶיךָ', אינם יראים מן הדיינים, ועקב כך **רַבּוּ** **'אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה',** ואין אימת הגדולים על הקטנים, ואז **שְׁפָלִים הוּגְבְּהוּ וְהַגְּבוֹהִים הוּשְׁפְּלוּ** ואין ניכר בין גבוה לשפל, **וּמַלְכוּתָא אַזְלָא וְנָוְלָא** – ומלכות ישראל הולכת ומתנוולת.

מְשָׁרְבוּ צָרֵי עַיִן מלהנות לאחרים, **וְטוֹרְפֵי טָרֶף** – גזלנים, **רַבּוּ מְאַמְּצֵי הַלֵּב** מן העניים מלתת להם צדקה **וְקוֹפְצֵי יָדַיִם מִלְּהַלְווֹת, וְעָבְרוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה "הַשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל וְגוֹ'** ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא".

מְשָׁרְבוּ נשים ההולכות **'נְטוּיוֹת גְּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינָיִם'** ובאות על ידי כך לידי ניאוף, **רַבּוּ** הבעלים המקנאים לנשותיהם, וצריכים להשקותן **מַיִם הַמָּרִים, אֶלָּא שֶׁפָּסְקוּ** המים המרים מלבדוק, כאמור לעיל.

מְשָׁרְבוּ מְקַבְּלֵי מַתָּנוֹת, נִתְמַעֲטוּ הַיָּמִים של חיי האדם **וְנִתְקַצְּרוּ הַשָּׁנִים, דִּכְתִיב 'וְשׂוֹנֵא מַתָּנוֹת יְחְיֶה'.**

מְשָׁרְבוּ וְחוֹחֵי הַלֵּב – הסומכים על בינתם ואינם מתאמצים לשמוע היטב מפי רבם, לא הבינו התלמידים את רבותיהם, ועקב כך **רַבּוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.**

מְשָׁרְבוּ תַּלְמִידֵי שַׁמַּאי וְהִילֵּל שֶׁלֹּא שִׁמְּשׁוּ כָּל צוֹרְכָן, רַבּוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשֵׂית תּוֹרָה כִּשְׁתֵּי תּוֹרוֹת.

מְשָׁרְבוּ מְקַבְּלֵי צְדָקָה מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, הָיוּ כביכול **יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וְהֵם לְמַטָּה, יִשְׂרָאֵל לְפָנִים וְהֵם לְאָחוֹר** בלשון נקיה, והכוונה היא להיפך.

שנינו במשנה, **מִשְּׁמַת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר כּוּ'** בטלו האשכולות. שואלת הגמרא, **מַאי אֶשְׁכּוֹלוֹת. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אִישׁ שֶׁהַכֹּל בּוֹ** – שתורתו אמת ואין בה פגם, ולא שכחה.

שנינו במשנה, **יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הֶעֱבִיר הוֹדָיַת הַמַּעֲשֵׂר כּוּ'.** שואלת הגמרא, **מַאי מַעֲמָא** ביטל את וידוי המעשרות. **אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לְפִי שֶׁאֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ** – את מעשר ראשון **כְּתִיקּוּנוֹ, דְּרַחְמָנָא אָמַר דְּיָהֲבֵי לַלְוִיִּם** – שיתנוהו ללויים,

המשך ביאור למס' סוטה ליום שמונה וארבעים לעומר עמ' ב

שֵׁם מְקוֹמוֹ, דִּכְתִיב ביהושע שיש מקום ששמו כך **'זִיף וָטֶלֶם וּבְעָלוֹת', כַּיּוֹצֵא בַדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר** במה שנאמר בתהילים, **"בְּבוֹא חֲזִיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוּל הֲלֹא דָוִד וְגוֹ"**, ואף שם שאלו **מַאי זִיפִים, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,** אלו **בְּנֵי אָדָם הַמְּזַיְּפִין דִּבְרֵיהֶם** ואומרים דברי שקר ורכילות. **וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר,** קרויים כך **עַל שֵׁם מְקוֹמָן, כְּדִכְתִיב 'זִיף וָטֶלֶם וּבְעָלוֹת'.**

שנינו במשנה, **וּפָסְקוּ אַנְשֵׁי אֲמָנָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק,** אנשי אמנה **אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵן מַאֲמִינִין בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא** ומוציאים ממון למצוות ואינם דואגים, **דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ** להיום, **וְאוֹמֵר, מָה אוֹכַל לְמָחָר, אֵינוֹ אֶלָּא מִקְּטַנֵּי אֲמָנָה.** ומביאה הגמרא, שאף רבי אלעזר אמר כך, **וְהָיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב 'כִּי מִי בַז יוֹם קְטַנּוֹת', מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שֶׁיִּתְבַּזּוּ שׁוּלְחָנָן** ולא יהיה שלם **לֶעָתִיד לָבֹא, קַטְנוּת שֶׁהָיָה בָהֶן, שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רָבָא אָמַר,** 'יום קטנות' **אֵלּוּ קְטַנֵּי בְּנֵי רְשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל** שמתו בעודם קטנים,

יָכוֹל אֲנִי לִפְטוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם [כל ישראל] **כּוּלּוֹ מִן הַדִּין** שעתיד הקב"ה לדונם לעתיד לבוא, כלומר, יש בידי טענה לטענן עבור כל ישראל שיצאו זכאים בדין על כל העוונות שעשו **מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַד עַכְשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר** בנבואות הנחמה על ירושלים (ישעיה נא כא) 'לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה, וּשְׁכֻרַת וְלֹא מַיָּיִן', הרי שמצרות הגלות נחשבים ישראל לשיכורים, ועל כן יכולני לפוטרם שאינם נתפסים במעשיהם, שנעשו בלא דעת כשוגגים.

הגמרא מקשה על דברי רבי אלעזר בן עזריה מהאמור בברייתא אודות תוקף מעשיו של שיכור: **מֵיתִיבֵי** – הקשו בני הישיבה על דברי רבי אלעזר בן עזריה, שנינו בברייתא, **שִׁכּוֹר, מִקָּחוֹ מִקָּח** – מה שקנה קנוי, **וּמִמְכָּרוֹ מִמְכָּר** – ומה שמכר מכור, ואין אומרים שמעשים אלה נעשו בלי דעת ואינם מועילים. וכן אם **עָבַר עֲבֵירָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ** עונש **מִיתָה, מְמִיתִין אוֹתוֹ**, ואם עבר עבירה שיש בה עונש **מַלְקוּת, מַלְקִין אוֹתוֹ**, ואין אומרים שעשה אותם מבלי דעת ויפטר. **כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר, הֲרֵי הוּא כְּפִיקֵחַ לְכָל דְּבָרָיו, אֶלָּא שֶׁפָּטוּר מִן הַתְּפִלָּה**, אף שנחשב בר דעת, כל שאינו יכול לדבר לפני המלך פטור מן התפילה. כיון ששיכור הוא כפיקח לכל דבריו ונענש על מעשיו, כיצד אמר רבי אלעזר בן עזריה שבני ישראל הנחשבים מאז החורבן כשיכורים, פטורים על מעשיהם.

מתרצת הגמרא: **מַאי** [–מהו] 'יָכוֹלְנִי לִפְטוֹר מן הדין', **דְּקָאָמַר** – שאמר רבי אלעזר בן עזריה, **נַמִּי** – אף הוא כוונתו שהוא יכול לפוטרם **מִדִּין תְּפִלָּה** בלבד, כלומר שאם ידונו אותם על תפילה שלא בכוונה, יפטרם, מאחר שכשיכורים הם, ושיכור פטור מן התפילה.

הגמרא מבארת שלא בכל שיכור נאמר שמעשיו קיימים: **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, לֹא שָׁנוּ** – לא נשנה דין זה ששיכור הרי הוא כפיקח לכל דבריו, **אֶלָּא** בשיכור **שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְשִׁכְּרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, אֲבָל שיכור שהִגִּיעַ לְשִׁכְּרוּתוֹ שֶׁל לוֹט**, שאינו יודע כלל מה הוא עושה, **פָּטוּר מִכּוּלָּם**, שהוא כשוטה לכל דבריו, מקחו וממכרו אינם מועילים, וכן אם עבר עבירה אינו נענש עליה.

הגמרא מבארת את שכרו של הנמנע מלהתפלל בשעת שכרותו: **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כָּל הַמַּפִּיק** [–המעביר] את תפילת 'מָגֵן אברהם', כלומר שאינו מתפלל **בְּשָׁעַת גַּאֲוָה**, היינו, בשעת שכרות, **סוֹגְרִין וְחוֹתְמִין צָרוֹת בַּעֲדוֹ** שלא יצאו ויבואו עליו, בשכר זאת שאינו מיקל ראשו להתפלל בשעת שכרותו, **שֶׁנֶּאֱמַר** (איוב מא ז) 'גַּאֲוָה **אַפִּיקֵי מָגִנִּים, סָגוּר חוֹתָם צָר**', כלומר, אם בשעת שכרותו מעביר מעליו את התפילה, סוגרים וחותמים את הצרות בעדו.

הגמרא מבארת את דברי רבי חנינא. מבררת הגמרא: **מַאי** [–כיצד] **מַשְׁמַע דְּהַאי** [–שזה] 'אָפִיק' הנאמר בפסוק, **לִישְׁנָא דַּעֲבוּרֵי הוּא** – לשון העברה הוא. אומרת הגמרא: **דִּכְתִיב** [–שנאמר] (שם ו טו) 'אַחֵי **בָּגְדוּ כְּמוֹ נָחַל, כַּאֲפִיק נְחָלִים יַעֲבֹרוּ**', הרי ש'אפיק' הוא דבר העובר. הגמרא מביאה דעה החולקת בביאור הפסוק: **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, כָּל שֶׁאֵינוֹ מַפִּיק** [–מגלה] **אִתְּמַר** [–נאמר] בפסוק, כלומר תיבת 'אפיק' היא מלשון גילוי, וכוונת הפסוק היא שכל שאינו מגלה תפילה, כלומר שאינו מתפלל בעת שכרותו, סוגרים וחותמים צרות בעדו.

הגמרא מבארת את דברי רבי יוחנן. מבררת הגמרא: **מַאי** [–כיצד] **מַשְׁמַע דְּהַאי** [–שזה] 'מַפִּיק' **לִישְׁנָא דְּגַלּוּיֵי הוּא** – לשון גילוי הוא. אומרת הגמרא: **דִּכְתִיב** (תהלים יח טז) 'וַיֵּרָאוּ **אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל**', והיינו שנראו גילויי המים, הרי ש'אפיק' הוא דבר המגולה ונראה.

הגמרא מבארת במה נחלקו רבי חנינא ורבי יוחנן. שואלת הגמרא: **מִכְּדֵי קְרָאֵי מַשְׁמַע** – מאחר שניתן לפרש את הפסוקים **בֵּין לְמַר וּבֵין לְמַר**, בין כרבי חנינא ובין כרבי יוחנן, וכן משמעותם אחת היא שמי שאינו מתפלל בשעת שכרות מגינים עליו מצרות, **מַאי בֵּינֵיהוּ** – מהו החילוק בין הביאורים.

משיבה הגמרא: **אִיבָּא בֵּינֵיהוּ** – יש הבדל בין הביאורים, לענין הנהגתו **דְּרַב שֵׁשֶׁת, דְּרַב שֵׁשֶׁת מָסַר שִׁנְּתֵיהּ** [–את שינתו] **לְשַׁמָּעֵיהּ** [–לשמשו], כלומר, כשנשתכר היה אומר לשמשו הניחני לישן מעט וכשיגיע זמן תפילה הקיצני. **מַר** – רבי יוחנן, **אִית לֵיהּ** – סובר כהנהגתו **דְּרַב שֵׁשֶׁת**, שאכן די בשינה מועטת בכדי שיוכל השיכור להתפלל, שהרי לא אמר אלא שאין להתפלל בשעת שכרות, ובכדי לקיים זאת אין להצריך יותר משינה מועטת. **וּמַר** – ורבי חנינא, **לֵית לֵיהּ** – אינו סובר את הנהגתו **דְּרַב שֵׁשֶׁת**, ולדעתו אין די בשינה מועטת בכדי להתפלל, שהרי דרש ואמר שבשעת שכרות יש להעביר את התפילה, ומשמע שיש להעבירה לגמרי עד שיתעורר מאליו.

כהמשך לדברים דלעיל אודות שיכור בתפילה, מביאה הגמרא מימרא אודות ישוב הדעת בתפילה: **אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִּׁי אָמַר רַב, כָּל שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ מְיוּשֶׁבֶת עָלָיו, אַל יִתְפַּלֵּל** עד שתתיישב דעתו, **מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר** 'בַּצַּר אַל יוֹרֶה', כלומר, מי שצר לו ואין דעתו מיושבת עליו, אל יורה הוראה, ומאותו טעם יש ללמוד גם שלא יתפלל, לפי שהתפילה צריכה ישוב הדעת.

הגמרא מביאה מעשים מענין ישוב הדעת בתפילה, בישיבה בדין, ובעת הוראת הלכה: **רַבִּי חֲנִינָא, כִּיוָּמָא דְּרָתַח לֹא מְצַלֵּי** – ביום שכעס לא התפלל, **אָמַר** 'בַּצַּר אַל יוֹרֶה' **כְּתִיב** [–נאמר], וכיון שהוא כועס אין דעתו מיושבת להורות, והוא הדין להתפלל. **מַר עוּקְבָא, כִּיוָּמָא דְּשׁוּתָא** – ביום שרוח דרומית מנשבת בו בחזקה, **לֹא הֲוָה נָפִיק לְבֵי דִּינָא** – לא היה יוצא לבית דין לשבת בדין, משום שלא היה לו ישוב הדעת, עקב הרוח החזקה. **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, הִלְכְתָא כְּעָנָא צִילּוּתָא** – בכדי לעסוק בהלכה יש צורך בדעה צלולה, **כִּיוָּמָא דְּאַסְתָּנָא** – כיום שמנשבת בו רוח צפונית, שהוא יום אורה והוא נוח לכל.

הגמרא מביאה דברים אודות הצורך בישוב הדעת בעת לימוד התורה: **אָמַר אַבָּיֵי, אִי אָמְרָה לִי אֵם** [–אמי], **קָרֵיב כּוּתְחָא** – הקרב אלי את מאכל הכותח, כלומר שהיתה מצוה עלי לעשות עבודה כל שהיא, אפילו עבודה קלה, **לֹא תְּנַאי** – לא הייתי לומד בישוב הדעת כפי שהייתי רגיל ללמוד בשאר ימים. **אָמַר רָבָא, אִי קָרְצָתָן כִּינָּה** – אם היתה עוקצת אותי כינה, **לֹא תְּנַאי** – לא הייתי לומד בישוב הדעת כפי שלמדתי בשאר ימים. **מַר בְּרֵיהּ** [–בנו] **דְּרַבִינָא, עָבְדָה לֵיהּ אִמֵּיהּ שְׁבָעָה מָנֵי לְשִׁבְעָה יוֹמֵי** – עשתה לו אמו שבעה בגדים לשבעה ימים, בכדי שלא יסבול מן הכינים, שהחלפת בגדים תדיר, מונעת כינים.

הגמרא מביאה דברים אודות הזמנים הראויים ללימוד התורה: **אָמַר רַב יְהוּדָה, לֹא אִיבְּרֵי לֵילְיָא אֶלָּא לְשִׁנְתָּא** – לא נברא הלילה אלא לשינה. **אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, לֹא אִיבְּרֵי סִיהֲרָא אֶלָּא לְגִירְסָא** – לא נברא הלילה, עת שלטון הירח, אלא ללימוד תורה. **אָמְרֵי לֵיהּ** [–אמרו לו] **לְרַבִּי זֵירָא, מְחַדְּדָן שְׁמַעְתָּךְ** – דבריך בתורה, מחודדים וחריפים הם. **אָמַר לְהוּ** [–אמר להם], דברים אלו **דִּימָמֵי נִינְהוּ** – מה שלמדתי בימים הם, שהימים נבראו ללימוד תורה, והלילה לשינה.

אָמְרָה לֵיהּ בְּרַתֵּיהּ [–אמרה לו בתו] **דְּרַב חִסְדָּא לְרַב חִסְדָּא, לֹא בָּעֵי מַר מִינַּם פּוּרְתָּא** – האם אין אבי חפץ לישן מעט. **אָמַר לָהּ, הַשְׁתָּא אָתוּ יוֹמֵי דְּאַרְיכֵי וְקַטְּיֵנֵי וְנִינּוּם טוּבָא** – יבואו ימים ארוכים וקטנים, ובהם נישן הרבה, כלומר הרבה נישן בקבר אחרי המוות שיהיו ימים שלנו ארוכים בשינה וקצרים בתורה ובמעשים טובים.

אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, אֲנַן פּוּעֲלֵי דִּימָמֵי אֲנַן – אנו [בלימוד תורה] שכירי יום הננו, שעיקר לימודנו צריך להיות ביום דווקא. **רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, זָיֵף** – היה לווה מזמן לימודו ביום, **וּפָרַע** בלילה, כלומר שהיו לו עיתים קבועות בכל יום לשנות בהם כך וכך פרקים ליום, וכשהיה טרוד במזונותיו ביום ולא הספיק ללומדם אז, היה משלים זאת בלילה.

הגמרא חוזרת לענין הצורך בישוב הדעת בעת התפילה: **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ אַל יִתְפַּלֵּל** במשך **שְׁלֹשָׁה יָמִים**, לפי שמפני טורח הדרך אין דעתו מיושבת עליו, **שֶׁנֶּאֱמַר** (עזרא ח טו) 'וָאֲקַבְּצֵם אֶל **הַנָּהָר הַבָּא אֶל (אהוא) [אַהֲוָא] וַנַּחֲנָה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאֲבִינָה בָעָם** וגו' **וּבַכֹּהֲנִים** וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם', הרי שרק אחר שלושה ימים היה יכול להבין בעם, ואילו לפני כן לא היתה לו בינה, מפני טורח הדרך.

הגמרא מביאה מעשים בענין זה: **אֲבוּהַּ** [–אביו] **דִּשְׁמוּאֵל, כִּי אֲתֵי בְּאוֹרְחָא** – כאשר היה בא מן הדרך, **לֹא מְצַלֵּי תְּלָתָא יוֹמֵי** – לא היה

המשך בעמ' קיא

יכולני לפטור — לטעון על כל ישראל לפני הקדוש ברוך הוא דבר שיפטרו כולן מדינא לעתיד לבוא לומר שהן שיכורים ואין נתפשין על עונם. **מדין תפלה** — אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה, יכול אני לפוטרן. **המפיק מגן** — המעביר תפלת "מגן אברהם", שאינו אומרה. **בשעת נאוה** — בשעת שיכרות אינו מתפלל. **סוגרין וחותמין צרות בעדו** — שלא יבאו עליו. **שאינו מפיק איתמר** — דהאי מפיק — לישנא דגלויי הוא, והכי קאמר: כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות, כלומר: שאינו מתפלל. **אפיקי מים** — גילויי הים, כדכתיב "ויגלו מוסדות". **מסר שיניתיה לשמעיה** — אמר לו: הניחני לישן מעט, וכשיגיע זמן תפלה הקיצני. רבי חנינא דאמר אעבורי בעי — לית ליה דרב ששת, ואסור להתפלל עד שיעור מאליו. **בצר אל יורה** — בדקתי אחר המקרא זה, ואינו בכל הכתובים. ושמא בספר בן סירא הוא. **יומא דשותא** — רוח דרומית מנשבת בו וחזקה. **צלותא** — דעת צלולה. **ביומא דאיסתנא** — כשמנשבת רוח צפונית יום אורה הוא, ונוח לכל. כדאמר ביבמות בפרק "הערל" (עב,א): מפני מה לא מלו ישראל במדבר — מפני שלא נשבה בהן רוח צפונית. אבל ביומא דשותא אמר התם: לא מהלינן ביה, ולא מסוכרינן ביה. **קריב כותחא** — אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי. **לא תנאי** — לא הייתי שונה כמו ששניתי. **יומי דאריבי** — ימים שהוא בקבר אריבי לישן, וקטיני לעסוק בתורה ובמצות. **ונינום טובא** — ונישן הרבה. **יויף ופרע** — היה קובע לו לשנות כך וכך פרקים ביום, והיה רגיל לעסוק ביום. ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום, ופורע קביעות עתו בלילה. **אל יתפלל שלשה ימים** — שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך. **ונחנה שם ימים שלשה** — והדר "ואבינה", מכלל דעד השתא לא הויא בינה. **דאית ביה שיכרא** — ריח השכר משכרתו. **דאית ביה הרסנא** — משום ריחא. **המתפתה ביין** — שמפייסין אותו על דבר, ומתרצה כשטוב לבו ביין. **ריח הניחוח** — ואמרן לעיל דריחא דומיא דמשתייא הוא. וכתיב: "ויאמר אל לבו לא אוסיף" וגו' דאירצי. **המתיישב ביינו** — ששותה יין ואין דעתו מטרפתו. **ניתן בשבעים אותיות** — כך חשבונו בגימטריא. **יצא סוד** — וזה, הואיל ולא יצא סודו — שקול הוא כסנהדרין של שבעים. **לשלם בו שכר לרשעים** — ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם. **לאובד** — רשע. **אינו בכלל הברכה** — לא הגיע לסוף ברכה גמורה, ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים. **שניקח בכסף מעשר** — שמותר ללוקחו בכסף מעל שם בירושלים. הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומלח, בפרק "בכל מערבין" (לעיל דף כו,ב).

אם

מסר שיניתיה לשמעיה — פירש בקונטרס: לרבי חנינא דאמר איעבורי בעי — לית ליה דרב ששת, ואסור להתפלל עד שיעור מאליו. ואומר רבינו יצחק: דאפילו עובר זמן תפלה לא יתפלל, דשכור או שתוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו. ומיהו, אין נראה דהלכה כרב ששת. ורבינו חננאל פירש בענין אחר, וזכרונו לברכה: אמר רבי חנינא, כל המפיק מגן בשעת גאוה, פירש: כל המעביר מגן, ומבסה יצרו בשעת גאוה, כלומר: בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר — סוגרין וחותמין צרות בעדו. לשון מפיק כ"אפיק נחלים יעבורו" (איוב ו). רבי יוחנן אמר: כל שאינו מפיק איתמר. כלומר: כל מי שאינו מבסה ומעביר, אלא מגלהו ומפיק מגן, ויוצא להלחם בנגדו ולכובשו. וזו הגאותה היא עת שברותו של אדם. רבי חנינא סבר לכובשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיפא, ורבי יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה וימנע מן התפלה, אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף.

בצר אל יורה — פירש בקונטרס: בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל הכתובים. ושמא בספר בן סירא הוא. ומצינו בכמה מקומות שמביא התלמוד מקראות הכתובים בספר בן סירא, כדאשכחן ב"החובל" (בבא קמא צב,ב): "כל עוף למינהו ישכון ובן אדם לדומה לו". וכן "סלסלה ותרוממך ובנדיבים תושיבך", ואמרינן בירושלמי דברכות שהוא כתוב בספר בן סירא. ורבינו שמואל פירש: שהשיב רבינו קלונימוס שכן דורש בירושלמי: כל המיצר אל יורה, דכתיב "שמעי נא זאת שנייה ושכורת ולא מיין". והכי איתא בירושלמי ברישא פרק "אין עומדין": הבא מן הדרך אסור להתפלל, מזה הטעם דכתיב: "שמעי נא זאת וכו'" וגם רבי זריקא ורבי יוחנן בשם רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר המיצר אסור להתפלל — לא מסתברא אלא מן הדין קרא "שמעי נא זאת" ועתה מדמה צרה לשכרות. ובשכרות כתיב "להבדיל ולהורות" כדדריש בכריתות (יג,ב). ומהאי טעמא אל יתפלל, דהוי שכור מתוך שטרוד בצרתו ובכעסו. ורבינו תם מפרש, דמהאי קרא קדרישי: "היערוך שוער לא בצר" (איוב לו), כלומר: בשעת צרה אל תערוך תפלתך, כשיש טירוד. ובכמה מקומות רגיל התלמוד לקצר המקרא, כגון "ונתן הכסף וקם לו". ומיהו, קצת קשה: "בצר אל יורה" דהוה ליה למימר אל יתפלל.

אלא לשינתא — כמו לילי תקופת תמוז: וקרי ליה בלשון מים. פשטא דקרא מים ממש, דכתיב בסיפיה דקרא "והסירותי מחלה מקרבך" על ידי שיברך המים, כדאשכחן גבי רפואות מי מרה: "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך", וכתיב נמי (מלכים ב ב): "רפאתי למים האלה".

התם

יָכוֹל אֲנִי לִפְטוֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מִן הַדִּין מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַד עַכְשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכוּרַת וְלֹא מִיָּיִן". מֵיתִיבִי: שִׁיכּוֹר מִקָּחוֹ מִקָּח וּמִמְכָּרוֹ מִמְכָּר, עָבַר עֲבֵירָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִיתָה - מְמִיתִין אוֹתוֹ, מַלְקוּת - מַלְקִין אוֹתוֹ, כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הוּא כְּפִיקֵחַ לְכָל דְּבָרָיו, אֶלָּא שֶׁפָּטוּר מִן הַתְּפִלָּה. מַאי "יָכוֹלְנִי לִפְטוֹר" דְּקָאָמַר - נַמִי מִדִּין תְּפִלָּה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לֹא שְׁנָא אֶלָּא שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, אֲבָל הִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט - פָּטוּר מִכּוּלָּם. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַמַּפִּיק מָגֵן בִּשְׁעַת גַּאֲוָה סוֹגְרִין וְחוֹתְמִין צָרוֹת בַּעֲדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּאֲוָה אַפִּיקֵי מָגִנִּים סָגוּר חוֹתָם צָר". מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי אָפִיק לִישָׁנָא דִּגְלוּיֵי הוּא, דִּכְתִיב: "אַחֵי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָחַל כַּאֲפִיק נְחָלִים יַעֲבוֹרוּ". רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כֹּל שֶׁאֵינוֹ מַפִּיק אִתְּמַר. מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי מַפִּיק לִישָׁנָא דִּגְלוּיֵי הוּא, דִּכְתִיב: "וַיִּרָאוּ אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל". מִכְּדִי, קְרָאֵי מַשְׁמַע בֵּין לְמָר וּבֵין לְמָר, מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּרַב שֵׁשֶׁת. דְּרַב שֵׁשֶׁת מָסַר שִׁינְתֵּיהּ לְשַׁמָּעֵיהּ, מָר אִית לֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, וּמָר לֵית לֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר רַב: כֹּל שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ מְיוּשֶׁבֶת עָלָיו - אַל יִתְפַּלֵּל. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּצַּר אַל יוֹרֶה". רַבִּי חֲנִינָא בְּיוֹמָא דְּרִתַּח לָא מְצַלֵּי. אָמַר: "בַּצַּר אַל יוֹרֶה" כְּתִיב. מָר עוּקְבָא בְּיוֹמָא דְּשׁוּתָא לָא הֲוָה נָפֵיק לְבֵי דִּינָא. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הִלְכְתָא בְּעָיָא צִילּוּתָא כְּיוֹמָא דְּאִסְתָּנָא. אֲמַר אַבָּיֵי: אִי אָמְרָה לִי אֵם קְרִיב כּוּתְחָא - לָא תְּנָאִי. אֲמַר רָבָא: אִי קְרָצָתָן כְּיָנָה - לָא תְּנָאִי. מָר בְּרֵיהּ דְּרַבִינָא עֲבַדָה לֵיהּ אַמֵּיהּ שִׁבְעָה מָנֵי לְשִׁבְעָה יוֹמִי. אֲמַר רַב יְהוּדָה: לָא אִיבְרִי לֵילְיָא אֶלָּא לְשֵׁינְתָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לָא אִיבְרִי סִיהֲרָא אֶלָּא לְגִירְסָא. אָמְרִי לֵיהּ לְרַבִּי זֵירָא: מִחַדְּדָן שִׁמַּעְתָּךְ! אֲמַר לְהוּ: דִּימְמֵי נִינְהוּ. אֲמַרָה לֵיהּ בְּרָתֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב חִסְדָּא: לָא בָּעֵי מָר מִינָּם פּוּרְתָּא? אֲמַר לָהּ: הָשְׁתָּא אָתוּ יוֹמֵי דַּאֲרִיכִי וְקַטִּינֵי, וְנֵינוּם טוּבָא. אֲמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אָנָן פּוֹעֲלֵי דִּימְמֵי אָנָן. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב יָיוּף וּפְרַע. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ אַל יִתְפַּלֵּל שְׁלֹשָׁה יָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וָאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהֲוָא וַנַּחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאֶבְינָה בָעָם וגו'". אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל, כִּי אָתֵי בְּאוֹרְחָא לָא מְצַלֵּי תְּלָתָא יוֹמֵי. שְׁמוּאֵל לָא מְצַלֵּי בְּבֵיתָא דְּאִית בֵּיהּ שִׁיכְרָא. רַב פַּפָּא לָא מְצַלֵּי בְּבֵיתָא דְּאִית בֵּיהּ הַרְסָנָא. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַמִּתְפַּתֶּה בְּיֵינוֹ יֵשׁ בּוֹ מִדַּעַת קוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחוֹחַ וגו'". אָמַר רַבִּי חִיָּיא: כָּל הַמִּתְיַישֵּׁב בְּיֵינוֹ - יֵשׁ בּוֹ דַּעַת שִׁבְעִים זְקֵנִים, יַיִן נִיתָּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, וְסוֹד נִיתָּן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, נִכְנַס יַיִן יָצָא סוֹד. אָמַר רַבִּי חָנִין: לֹא נִבְרָא יַיִן אֶלָּא לְנַחֵם אֲבֵלִים וּלְשַׁלֵּם שָׂכָר לָרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וגו'" אָמַר רַבִּי חָנִין בַּר פַּפָּא: כֹּל שֶׁאֵין יַיִן נִשְׁפָּךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כַּמַּיִם - אֵינוֹ בִּכְלָל בְּרָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ". מַה לֶּחֶם שֶׁנִּיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר - אַף מַיִם שֶׁנִּיקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וּמַאי נִיהוּ - יַיִן, וְקָא קָרֵי לֵיהּ מַיִם.

אי

אי נִשְׁפַּךְ בְּבֵיתוֹ כַּמַּיִם - אִיבָּא בְּרָכָה, וְאִי לָא - לָא. אָמַר רַבִּי אֱלִעָזַר: בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָדָם נִיכָּר: בְּכוֹסוֹ, וּבְכִיסוֹ, וּבְכַעֲסוֹ, וְאָמְרִי לֵיהּ: אַף בְּשַׂחֲקוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: יִשְׂרָאֵל וְגוֹי בַּפְּנִימִית, וְיִשְׂרָאֵל בַּחִיצוֹנָה, בָּא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי וְאָסַר, וְלִפְנֵי רַבִּי חִיָּא וְאָסַר, יְתוּב רַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּשִׁילְהֵי פִּירְקֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, וִיתֵיב רַב שֵׁשֶׁת וְקָאָמַר: כְּמַאן אֲמָרָהּ רַב לִשְׁמָעֶתֵיהּ - כְּרַבִּי מֵאִיר. כְּרַכִּישׁ רַבָּה רֵישֵׁיהּ. אָמַר רַב יוֹסֵף: תְּרֵי גַּבְרֵי רַבְרְבֵי כְּרַבָּנַן לִיטְעוּ בְּהַאי מִילְּתָא?! אִי כְּרַבִּי מֵאִיר - לָמָּה לִי יִשְׂרָאֵל בַּחִיצוֹנָה? וְכִי תֵּימָא: מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה - וְהָא בָּעוּ מִינֵּיהּ מַרֵב: פְּנִימִי בִּמְקוֹמוֹ מַהוּ? וַאֲמַר לָהֶן: מוּתָּר. וְאֶלָּא מַאי - כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב? הָאָמַר: עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה! אֶלָּא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר רֶגֶל הַמּוּתֶּרֶת בִּמְקוֹמָהּ - אוֹסֶרֶת שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָהּ, לָמָּה לִי גּוֹי אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל נַמִּי! אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: לְעוֹלָם כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב וּכְרַבִּי עֲקִיבָא. וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁעֵירְבוּ. וְמַעֲמָא - דְּאִיבָּא גּוֹי דַּאֲסִיר, אֲבָל לֵיבָּא גּוֹי - לָא אָסִיר. בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַרֵב: יִשְׂרָאֵל וְגוֹי בַּחִיצוֹנָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּפְּנִימִית מַהוּ? הָתָם טַעְמָא - מִשּׁוּם דְּשִׁכְיַח דְּדָיֵר, דְּמִירְתַּת גּוֹי וְסָבַר: הָשְׁתָּא אָתֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לִי: יִשְׂרָאֵל דַּהֲוָה גַּבָּךְ הֵיכָא? אֲבָל הָכָא - אָמְינָא לֵיהּ: נְפַק אַזַּל לֵיהּ. אוֹ דִּילְמָא: הָכָא נַמִּי מִירְתַּת, דְּסָבַר: הָשְׁתָּא אָתֵי יִשְׂרָאֵל וְחָזֵי לִי? אֲמַר לֵיהּ: "תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד". רֵישׁ לָקִישׁ וְתַלְמִידֵי דְּרַבִּי חֲנִינָא אִיקְּלְעוּ לְהַהוּא פּוּנְדָּק, וְלָא הֲוָה שׁוֹכֵר וַהֲוָה מַשְׁכִּיר. אָמְרוּ: מַהוּ לְמֵינַר מִינֵּיהּ? כָּל הֵיכָא דְּלָא מָצֵי מְסַלֵּיק לֵיהּ - לָא תִּיבָּעֵי לָךְ דְּלָא אָגְרִינָא. כִּי תִּיבָּעוּ - הֵיכָא דְּמָצֵי מְסַלֵּיק לֵיהּ, מַאי? כֵּיוָן דְּמָצֵי מְסַלֵּיק - אָגְרִינָא, אוֹ דִּילְמָא הָשְׁתָּא מִיהָא הָא לָא סְלֵקֵיהּ! אָמַר לָהֶן רֵישׁ לָקִישׁ: נִשְׁכּוֹר, וְלִכְשֶׁנַּגִּיעַ אֵצֶל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּדָּרוֹם נִשְׁאַל לָהֶן. אֶתּוּ שָׁיְילוּ לְרַבִּי אָפֵס, אֲמַר לָהֶן: יָפֶה עֲשִׂיתֶם שֶׁשְּׂכַרְתֶּם. רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף וְרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא וְרַבִּי אַסִּי אִיקְּלְעוּ לְהַהוּא פּוּנְדָּק, דַּאֲתָא גּוֹי מָרֵי דְּפוּנְדָּק בְּשַׁבְּתָא. אֲמְרוּ: מַהוּ לְמֵינַר מִינֵּיהּ? שׁוֹכֵר כְּמַעֲרַב דָּמֵי, מַה מַּעֲרַב מִבְּעוֹד יוֹם - אַף שׁוֹכֵר מִבְּעוֹד יוֹם, אוֹ דִּילְמָא: שׁוֹכֵר כְּמִבַּטֵּל רְשׁוּת דָּמֵי, מַה מְּבַטֵּל רְשׁוּת - וַאֲפִילּוּ בַּשַּׁבָּת, אַף שׁוֹכֵר - וַאֲפִילּוּ בַּשַּׁבָּת? רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף אָמַר: נִשְׁכּוֹר, וְרַבִּי אַסִּי אָמַר: לֹא נִשְׁכּוֹר. אָמַר לְהוּ רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא: נִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי זְקֵנִים, וְנִשְׁכּוֹר. אָתּוּ שָׁיְילוּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לָהֶן:

יפה

תוספות

התם טעמא מאי משום דשכיח דדייר — ואם תאמר: כיון דשכיח, אם כן פנימי במקומו אמאי מותר? דעל כרחך לא שרי רבי אליעזר בן יעקב יחיד במקום נברי אלא משום דלא שכיח דדייר! ויש לומר: כיון דרוב פעמים חד לא שכיח, לא פלוג רבנן ושרו בכולהו. ואם תאמר: אם כן מאי קמיבעיא ליה, אבל הכא אמינא כו׳ — נהי דלא שכיח, מכל מקום ליתסר, דלא פלוג רבנן בכל תרי במקום נברי! ויש לומר: דלחומרא לא אמר דלא פלוג.

ריש לקיש ותלמידי רבי חנינא — כאן מוכיח כדברי רבינו תם. דריש לקיש גברא רבה הוה קודם שבא לפני רבי יוחנן, דהאי עובדא הוה סמוך לפטירתו של רבי, כיון דשייליה לרבי אפס דרבי אפס לא היה אחר רבי אלא שתי שנים ומחצה, כדאיתא בכתובות בסוף "הנושא" (קג,ב). וכן משמע בפרק "הבעל ידי" (יבמות נז,א) גבי שמעתא דקהל גרים אקרי קהל.

איקלעו לההוא פונדק — פירש בקונטרס: והיו יראין שמא יבא נברי בשבת. רוצה לומר: דאם לא היה בא — לא היה אוסר, והיינו כרבי יהודה, דתנן בפרק "כיצד משתתפין" (לקמן פו,א): המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת — אחד ישראל ואחד נברי אוסר. רבי יהודה אומר: אינו אוסר כו׳. ואף על גב דפסקינן לעיל בפרק "מי שהוציאוהו" (מז,א) דהלכה כרבי שמעון, דאמר: אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר — אינו אוסר, לא בא רבי שמעון להחמיר בנברי יותר מרבי יהודה, אלא לגמרי בא להקל ולהתיר בישראל טפי מרבי יהודה, דאפילו באותה העיר שרי, שכבר הסיח מדעתו. ועוד, דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב. ואף על גב דרבי יוחנן לית ליה דלגמרי קאמר הנהו כללי דפרק "מי שהוציאוהו" (שם מו,ב) דרבי יהודה ורבי שמעון הלכה כרבי יהודה אפילו בעירוב, מדבעי למידק דרב לית ליה הני כללי מדאשכחנא דפסיק כרבי שמעון בההיא דעירוב — מכל מקום קיימא לן כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן, דקאמר: הלכה כדברי המיקל בעירוב, כמו שרגיל רבינו תם לדקדק ממגילה פרק בתרא (כז,א) גבי "ואת הבית הגדול שרף באש".

דלא הוה שוכר — לא היה שם אפילו אחד מבני ביתו. דהא אמרינן לקמן דשוכר אפילו משכירו ולקיטו ואשתו נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר, כדמשמע לקמן גבי ההוא טורזינא.

דאתא נברי בשבתא — פירש בקונטרס: ומאתמול לא הוו מצו לאיערובי דיורין מישראל דהוו ביה, משום דנברי אסר עלייהו אף על גב דליתיה. ודבריו תמוהים, שפירש סוגיא זו דלא כהלכתא, דקיימא לן דאין נברי אוסר אלא היכא דאיתיה כדפירשתי לעיל [דיבור המתחיל איקלעו]. וכדפירש נמי בקונטרס בההיא עובדא דלעיל. ובפירוש רש״י אחרים מצאתי: דמאתמול שפיר מצו לאיערובי דיורין דישראל דהוו ביה, משום דנברי לא אסר עלייהו היכא דליתיה. אמרו: מהו למיגר מיניה והדר נבטל רשותא לגבי דחד, דההוא יהא מותר להוציא. עד כאן לשון הקונטרס. והדין עמו שפירש דבעי ביטול אחר שכירות, כדמוכח כולה שמעתא דבעי תרתי, שכירות וביטול. ואף על פי שעירבו — לא משתרי בשכירות לחודיה, דמיד כשבא הנברי בטל ליה עירוב. וכי הדר שכרו — אין העירוב חוזר לקדמותו. אף על גב דבספינות אמר במסכת שבת (קא,ב): ספינות קשורות זו בזו — מערבין ומטלטלין מזו לזו. נפסקו — נאסרו. חזרו ונתקשרו — חזרו להתירן הראשון — שאני הכא, דמתחילה כשעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת, שעתיד הנברי לבא. אבל התם — אין הספינות עומדות להפסק. ואף על גב דהיכא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב אין עירובו בטל, אלא מבטל היחיד רשותו לאותן שעירבו, ומותרין להכניס ולהוציא — שאני התם

אם נשפך בביתו כמים — הוי בכלל ברכה, ואי לא — לא. **אדם ניכר** — אם הגון הוא. **בכוסו** — אם דעתו מיושבת עליו ביינו. **בכיסו** — כשנושא ונותן עם בני אדם, אם באמונה הוא עושה. **בכעסו** — שאינו קפדן יותר מדאי. **ישראל וגוי בפנימית** — שתי חצירות זו לפנים מזו, והיה לו לבן פנימית דריסת הרגל על בן חיצונה. **ואסר** — בחיצונה, עד שישכיר. **בשילהי פירקיה** — לאחר שסיים הדרשה. **כרבי מאיר** — דלא בעי שני ישראלים אוסרין זה על זה. **כרכיש רבה רישיה** — הודה לדבריו. **למה לי ישראל בחיצונה** — דבעינן שני ישראלים. **פנימי במקומו** — בחצר הפנימית. **מהו** — להוציא מביתו לחצר. **אמר להם מותר** — אלמא: לא אסר אלא בחיצונה, שרשות שני ישראלים שולטת בה. **אוסרים זה על זה** — והני לאו אוסרים זה על זה נינהו, דהא אמרי רבנן בשילהי פירקין רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה משום דריסת הרגל, ואף על פי שלא עירבה עמה. **ואלא** — רב כרבי עקיבא סבירא ליה, והוו להו שני ישראלים אוסרין זה על זה, הלכך, אסר נברי עלייהו. למה לי משום נברי? ישראל פנימי לחודיה נמי אסר על חיצון. **לעולם כרבי אליעזר**— משום הכי פנימי במקומו מותר, וחיצון אסור משום דריסת הרגל דפנימי כרבי עקיבא, וכיון דאסר עליה הוו להו בחיצונה שני ישראלים אוסרין זה על זה — ומהני נברי לבטל את עירובן אפילו עירבו. ואי ליכא נברי, כי עירבו — שרי. **דמירתת נברי** — להרוג את ישראל הדר עמו בפנימית, דסבר: אתי ישראל דחיצונה ותבע ליה מיניה, ולא מצינו למימר ליה נפק אזיל ליה לבריאי. דאמר לי: אי הוה נפיק — אנא חזא ליה. **תן לחכם ויחכם עוד** — כי היכי דהתם אסור, הכא נמי אסור. **איקלעו לההוא פונדק** — דהוו דיירי ביה בההוא חצר תרי ישראלים וחד נברי ששכר את דירתו מחבירו נברי, ואותו שבת לא היה שם אותו נברי השוכר, אלא נברי המשכיר, והיו יראים שמא יבא נברי בשבת. **פונדק** — יש בו חדרים פתוחין לחצר, והאכסנאים נכנסים בהן, ואוסרין זה על זה בשבת. **היכא דלא מצי מסליק ליה** — משכיר לשוכר עד זמנו. **לא תיבעי לך** — דודאי [לאו] ברשותיה הוא, ולא מצינן למיגר מיניה. **נשכור** — דספק דברייהם להקל. **דאתא גוי בשבת** — דמאתמול שפיר מצו לערובי דיורין דישראל דהוו ביה, משום דנברי לא אסר עלייהו היכא דליתיה ולא עירבו מאתמול ולא הוו (מצי) מטלטלי בחצר, כי אתא נברי אמרי: מהו למיגר מיניה, והדר נבטל רשות לגבי חד, וההוא מיהו לישתרי להוציא. **מה מבטל רשות אפילו בשבת** — כדתנן במתניתין בית הלל אומרים משתחשך כו׳.

לא

דרחזו

ללמד, שרק **אי** [–אם] **נִשְׁפַּךְ** היין **בְּבֵיתוֹ כַּמַּיִם, אִיבָּא** [–ישנה] **בְּרָכָה,** כמו שנאמר בתחילת הפסוק 'וברך'. **וְאִי לָא** נשפך במים, **לָא** – אין כאן ברכה שלימה.

אָמַר רַבִּי אִילְעָאי, בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָדָם נִיכָּר אם אדם הגון הוא, **בְּכוֹסוֹ** – בשעה שהוא שיכור אחר שתיית יין, שאז אם דעתו מתיישבת עליו, ניכר לכל שאדם הגון הוא, **וּבְכִיסוֹ** – בשעה שהוא נושא ונותן עם בני אדם, שאז ניכר אם הוא נושא ונותן באמונה אם לאו, **וּבְכַעֲסוֹ** – כאשר הוא בא לידי כעס, אם אינו קפדן יותר מדי ניכר שאדם הגון הוא. **וְאָמְרֵי לֵיהּ** [–ויש אומרים] **אַף בְּשַׂחֲקוֹ** – כאשר הוא שוחק, שניכר לכל אם הוא נוהג בכך בהוללות או שאינו נוהג כן.

הגמרא שבה לדון אודות דין הוצאה לחצר שיש בה ישראלים ונכרים, ומביאה הלכה נוספת בדין זה: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב,** מעשה היה בשתי חצירות זו לפנים מזו, שבני החצר הפנימית היו יוצאים אל המבוי דרך החצר החיצונה, **וְיִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי** היו דרים **בְּפְנִימִית וְיִשְׂרָאֵל** אחר היה דר לבדו **בַּחִיצוֹנָה,** ונשאלה השאלה האם מותר לישראל בן החיצונה להוציא מביתו לחצר, **וּבָא** הַמַּעֲשֶׂה **לִפְנֵי רַבִּי, וְאָסַר** עליו את ההוצאה עד שישכור מהנכרי את רשותו, **וְכֵן בא** המעשה **לִפְנֵי רַבִּי חִיָּיא** וְאף הוא **אָסַר** זאת עליו עד שישכור מהנכרי. טעם האיסור על בן החיצונה הוא, שכל המהלך דרך חצרו למבוי או לרשות הרבים, נחשב כאחד מן הדרים בה, וכיון שהנכרי נחשב כדר בה, אוסר על הישראל עד שישכור ממנו את רשותו.

הגמרא מביאה משא ומתן אודות טעמם של האוסרים: **יָתִיב** [–ישבו] **רַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּשִׁילְהֵי פִּירְקֵיהּ** – אחר סיום דרשתו **דְּרַב שֵׁשֶׁת, וְיָתִיב** [–וישב] **רַב שֵׁשֶׁת וְקָאָמַר** [–ואמר] אודות דברי רב הללו, **כְּמַאן אָמְרָהּ רַב לִשְׁמַעְתֵּיהּ** – כדעת מי אמר רב את דינו, **כְּרַבִּי מֵאִיר,** שאמר (לעיל סא:) שגם כאשר דר עם הנכרי ישראל אחד בלבד, אוסר עליו הנכרי את ההוצאה לחצר. ולכן סבר רב שאף שאין דר בחצר הפנימית עם הנכרי אלא ישראל אחד בלבד, הרי הוא אוסר את ההוצאה על הישראל היחידי הדר עמו.

כַּרְבֵּיש רַבָּה רֵישֵׁיהּ – נענע רבה בראשו כמסכים לדברי רב ששת, שאכן זהו טעמו של רב.

אָמַר רַב יוֹסֵף, תְּרֵי גְּבָרֵי רַבְרְבֵי כְּרַבָּנָן לִיטְעוּ בְּהַאי מִילְּתָא – היתכן כי שני אנשים גדולים כחכמים אלו, רב ששת ורבה, יטעו בדבר זה, שיאמרו שרב אמר את דבריו בשיטת רבי מאיר. הלא אי אפשר לומר כן כלל, שהרי **אִי** [–אם] אמר את דבריו כְּשִׁיטַת **רַבִּי מֵאִיר, לָמָּה לִי** – מדוע נקט רב בדבריו שהיה דר **יִשְׂרָאֵל בַּחִיצוֹנָה,** הלא אף אם לא היה דר בה ישראל היה אסור להוציא משום הישראל הדר בחצר הפנימית. ואדרבה, כיון שנקט רב בדבריו שגם בחיצונה דר ישראל, מוכח שסבר דווקא כרבי אליעזר בן יעקב, שאין נכרי אוסר את ההוצאה לחצר עד שיהיו שני ישראלים דרים עמו בה, ורק מפני כן אסורה ההוצאה לחצר החיצונה, משום שבצירוף הישראל הדר בפנימית הרי היא נחשבת כאילו דרים בה שני ישראלים, ועל כן אוסר הנכרי את ההוצאה לחיצונה.

וְכִי תֵּימָא – ואם תאמר שאכן רב סבר כרבי מאיר, ובאמת יש לאסור גם משום הישראל הדר בפנימית, ומה שנקט שדר ישראל בחיצונה, הרי זה משום **שֶׁמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה,** שדר ישראל בחיצונה, ולא משום שבלעדיו לא היתה ההוצאה אסורה, כיצד ניתן לומר כן, **וְהָא בְּעוּ מִינֵּיהּ מֵרַב** – והלא שאלו את רב אודות הישראל **הַפְּנִימִי,** היינו הדר בחצר הפנימית, הרוצה להוציא **בְּמְקוֹמוֹ** [מביתו לחצרו שהיא החצר הפנימית] **מַהוּ,** האם מותר לו הדבר, **וְאָמַר לָהֶן מוּתָּר,** ואף שנכרי דר עמו בחצרו, ועל כרחך טעם הדבר הוא שסבר רב כרבי אליעזר בן יעקב שאין נכרי אוסר אלא בחצר שדרים בה שני ישראלים, ולפיכך לא אסר בפנימית שאין דר בה אלא ישראל אחד. מוכח איפוא שלא כפי שאמרו רב ששת ורבה שדעת רב כרבי מאיר, אלא אדרבה דעתו כרבי אליעזר בן יעקב, ולכן התיר להוציא לחצר הפנימית ואסר להוציא לחצר החיצונה.

הגמרא מקשה על מסקנתו של רב יוסף שרב לא סבר כרבי מאיר, אלא כרבי אליעזר בן יעקב. שואלת הגמרא: **וְאֶלָּא מַאי** – אלא מה תאמר, שרב סבר **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב,** וכפי שביארנו, **הָאָמַר** [–הלא אמר] רבי אליעזר בן יעקב שאין נכרי אוסר להוציא לחצר **עַד שֶׁיְּהוּ בה שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים הָאוֹסְרִין זֶה עַל זֶה** את ההוצאה לחצר וזקוקים לעירוב גם לולי הנכרי, שאז באופן זה גורם הנכרי שאינם יכולים לערב, ואילו כאן, אף שלישראל הדר בפנימית יש דריסת הרגל בחצר החיצונה ונחשבת כמי שדרים בה שני ישראלים, מכל מקום אינם אוסרים זה על זה, שאין הדר בפנימית אוסר את ההוצאה על הדר בחיצונה, לפי שלדעת חכמים (להלן עה.) 'רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה', כלומר, אין דריסת הרגל [זכות המעבר] של מי שאינו דר בחצר, אוסרת בה, אם אותו אדם מותר להוציא לחצרו שלו, וכיון שהישראל הדר בפנימית מותר להוציא לחצרו, וכפי שאמר רב, על כן אינו אוסר על הישראל הדר בחיצונה, וכיון שאין בה שני ישראלים האוסרים זה על זה, שוב אין הנכרי אוסר עליהם, ומה טעם אסר רב את ההוצאה לחצר החיצונה.

וְאֶלָּא מה נאמר, שרב סבר בזה **כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר** שגם **רֶגֶל הַמּוּתֶּרֶת בַּמְּקוֹמָהּ אוֹסֶרֶת שֶׁלֹּא בְּמְקוֹמָהּ,** ועל כן אף שהישראל הדר בפנימית מותר להוציא לחצרו, אוסר את ההוצאה על הישראל הדר בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לו [לבן הפנימית] בחצרו [של בן החיצונה], אם כך תאמר, קשה, **לָמָּה לִי** לאסור את ההוצאה בחיצונה משום **הַנָּכְרִי** הדר בפנימית, הלא **אֲפִילּוּ** משום **הַיִּשְׂרָאֵל נַמִּי** [–גם כן] היה לנו לאסור בה את ההוצאה, שהרי כאמור, כל רגל אף המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, לְעוֹלָם** סבר רב **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב,** שאין נכרי אוסר את ההוצאה לחצר אלא כאשר דרים בה שני ישראלים, ולכן התיר את ההוצאה בפנימית שאין דר בה אלא ישראל אחד, ומה שאסר את ההוצאה בחיצונה הרי זה משום שסבר גם **כְּרַבִּי עֲקִיבָא,** שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, ועל כן ישראל הדר בפנימית אוסר את ההוצאה על הישראל הדר בחיצונה, ומה ששאלת למה הוזכר כאן שדר גם נכרי בפנימית, **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינָן** – כאן במה מדובר, שהוצרכנו לנכרי בשביל לאסור, **כְּגוֹן** [–באופן] **שֶׁעֵירְבוּ** שני הישראלים, הדר בפנימית והדר בחיצונה זה עם זה, **וְעַל כָּן מַעֲמָא דְּאִיכָּא נָכְרִי הוּא דְּאָסִיר, אֲבָל לֵיכָּא נָכְרִי לָא אָסִיר** – דווקא משום הנכרי אסר רב את ההוצאה לחצר, משום שהנכרי מבטל את העירוב, אבל אילו לא היה שם נכרי, היה העירוב מתיר את ההוצאה.

הגמרא מוסיפה לדון בדינן של שתי חצירות זו לפנים מזו, שנכרי דר באחת מהן. בגמרא לעיל (סב.) נתבאר שמעיקר הדין אין הנכרי הדר עם הישראל אוסר עליו כלל, אלא שגזרו חכמים שיאסור עליו ויצטרך הישראל לשכור ממנו את רשותו בכל שבת, כדי להקשות על הישראל ולגרום לו להימנע מלדור עם הנכרי, שלא ילמד ממעשיו. אמנם במקום שבלאו הכי חושש הישראל לדור עם הנכרי, לא גזרו חכמים. ועל כן ישראל יחידי שחושש לדור עם נכרי בחצר אחת, משום שהנכרי חשוד על שפיכות דמים, לא גזרו בו חכמים לאסור להוציא לחצר. [כל זאת לדעת רבי אליעזר בן יעקב, ואילו לדעת רבי מאיר גזרו גם בישראל יחידי]. על פי דברים אלו דנה הגמרא בדינה של חצר שדר בה נכרי עם ישראל יחידי, אולם ישראל נוסף דר בחצר פנימית.

בְּעָא מִינֵּיהּ – שאל ממנו **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵרַב,** שתי חצירות זו לפנים מזו, **וְיִשְׂרָאֵל וְנָכְרִי** דרים **בַּחִיצוֹנָה וְיִשְׂרָאֵל** יחידי דר **בַּפְּנִימִית, מַהוּ** להוציא לחצר החיצונה אחר שיערבו שני הישראלים זה עם זה, האם די בעירוב להתיר את ההוצאה, או שמא הנכרי הדר בחיצונה אוסר עליהם, ובכדי להתיר את ההוצאה עליהם לשכור את רשותו.

הגמרא מבארת את צדדי הספק ובמה הוא שונה מהאופן הקודם בה פשוט שהנכרי אוסר: **הָתָם** – שם, מה שנתבאר לעיל שבאופן שדרים ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה, שהנכרי אוסר

המשך בעמ' קסו

יָפֶה עֲשִׂיתֶם שֶׁשָּׂכַרְתֶּם, ששכירות מועילה אפילו בשבת.
הגמרא מביאה משא ומתן בדברי רבי יוחנן: **תָּהוּ בָּהּ נְהַרְדָּעֵי** – חכמי נהרדעא עיינו בדבר ותמהו עליו, **וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי**, שאפשר לשכור מהנכרי בשבת, **וְהָאָמַר** [–והלא אמר] **רַבִּי יוֹחָנָן** ששוֹכֵר כַּמְעָרֵב דְּמֵי, **מַאי לַאו** – האם אין כוונתו לומר שמה מְעָרֵב, אינו מערב אלא **מִבְּעוֹד יוֹם, אַף שׁוֹכֵר** מן הנכרי, אינו שוכר אלא **מִבְּעוֹד יוֹם**, וכיצד אמר להם שיפה עשו ששכרו מן הנכרי בשבת.
דוחה הגמרא: **לֹא**, אין כוונתו לדמות שכירות לעירוב להחמיר בה ולומר שאין שוכרים אלא מבעוד יום, אלא כוונתו לדמותם זה לזה להקל, והיינו לענין שלשת דינים אלו: א. **מַה מְּעָרֵב** מועיל עירובו **וַאֲפִילּוּ** בְּעירוב ששויו **פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, אַף שׁוֹכֵר** מן הנכרי, יכול הוא לשכור **בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה**, ודי בכך. ב. **וּמַה מְּעָרֵב** מועיל עירובו **אֲפִילּוּ** אם הוא מערב עם **שְׁכִירוֹ וּלְקִיטוֹ** [–הפועל של הנכרי] הדר בחצר, שכאשר דר נכרי בחצר, יכולים לערב עם שכירו ולקיטו הישראל במקום לשכור ממנו, **אַף שׁוֹכֵר** מן הנכרי, יכול הוא לשכור **אֲפִילּוּ** מן הנכרי שהוא **שְׁכִירוֹ וּלְקִיטוֹ** של הנכרי הדר בחצר. ג. **וּמַה מְּעָרֵב** דינו הוא **שֶׁחֲמִשָּׁה** ישראלים **שֶׁשָּׁרוּיִן** [–שדרים] **בְּחָצֵר אַחַת, אֶחָד מְעָרֵב עַל יְדֵי** [–בשביל] **כּוּלָּן**, שאם בני החצר חפצים לערב עם החצר הסמוכה להם, די בכך שאחד מהם יוליך אליה את עירובם, לפי שהוא שליח של כולם, **שׁוֹכֵר** מן הנכרי **נַמִּי** דינו כן, שאם יש **חֲמִשָּׁה שֶׁשָּׁרוּיִן בְּחָצֵר אַחַת** עם נכרי, **אֶחָד** מהם **שׁוֹכֵר** מן הנכרי את רשותו **עַל יְדֵי כּוּלָּן**, ואינם צריכים לשכור הימנו כל אחד ואחד לבדו.
נתבאר לעיל שכאשר בא הנכרי בשבת לחצרו ונתבטל העירוב, הותר לדרי החצר לשכור הימנו את רשותו בשבת, והתועלת שבכך היא שלאחר מכן יבטלו את רשותם לגבי אחד מהם, על מנת להתיר לו להוציא לחצר. הגמרא דנה האם אכן אפשר לבטל רשות באופן זה: **תָּהֵי** [–עיין ותמה] **בָּהּ רַבִּי אֶלְעָזָר** בדין זה. כן נשמע בבית המדרש, ולא נתפרש על מה תמה. **אָמַר רַבִּי זֵירָא, מַאי תָּהֵיָיא** [–מהי תמיהתו] **דְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת** בלשון שאלה ותמיהה, **גַּבְרָא רַבָּה** [–אדם גדול] **כְּרַבִּי זֵירָא לָא יָדַע מַאי תָּהֵיָיא** [–מהי תמיהתו] **דְּרַבִּי אֶלְעָזָר**. הלא זו היא תמיהתו, **קָא קַשְׁיָא** ליה על הוראה זו מדבריו **דִּשְׁמוּאֵל רַבֵּיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, כָּל מָקוֹם שֶׁהַדְּרִים בּוֹ אוֹסְרִין** זה על זה את ההוצאה לחצר, **וְאִם רְצוּ מְעָרְבִין** ומתירים את ההוצאה, במקום כזה אם שכחו ולא עירבו הרי הם **מְבַטְּלִין** את רשותם זה לזה, ומותר זה שביטלו לו להוציא מביתו לחצר. וכל מקום שהדרים בו **מְעָרְבִין וְאולם** כשלא עירבו **אֵין אוֹסְרִין** את ההוצאה זה על זה, או שהם **אוֹסְרִין** זה על זה את ההוצאה לחצר **וְאולם אֵין מְעָרְבִין** זה עם זה, **אֵין מְבַטְּלִין** רשותם זה לזה, שאין ביטול רשות מועיל אלא בשני תנאים אלו, שבלעדיו היו אסורים בהוצאה ושהיה עירוב מועיל להתיר זאת.
הגמרא מבארת את דברי שמואל, ומתוך כך יתבאר במה הוא חולק על ההוראה דלעיל: מה שאמר שמואל **שכָּל מָקוֹם שֶׁאוֹסְרִין וּמְעָרְבִין, מְבַטְּלִין** רשותם זה לזה, זהו **כְּגוֹן** [–באופן] של **שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ**, שבני החצר הפנימית אוסרים את ההוצאה על בני החצר החיצונה משום זכות דריסת הרגל [זכות המעבר] שיש להם [לבני הפנימית] בחצר החיצונה, ויכולים הם לערב עם בני החצר החיצונה, ועל כן יכולים הם [כששכחו ולא עירבו] לבטל להם את זכות דריסת הרגל שיש להם בה.
ומה שאמר שמואל שכל מקום **שמְעָרְבִין וְאֵין אוֹסְרִין אֵין מְבַטְּלִין**, זהו **כְּגוֹן שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת** הפתוחות כל אחת למבוי או לרשות הרבים, **וּפָתַח אֶחָד** פתוח **בֵּינֵיהֶן**, שיכולות הן לערב יחד ולהתיר את ההוצאה מזו לזו, אך מאחר שאין לאחת דריסת רגל על השניה, שכל אחת יכולה לצאת לרשות הרבים בלא לעבור דרך חברתה, על כן אינן אוסרות זו על זו, וכיון שכן אינן יכולות להתיר את ההוצאה ביניהן על ידי שתבטל אחת את רשותה לחברתה.
ומה שאמר שמואל שכל מקום **שאוֹסְרִין וְאֵין מְעָרְבִין אֵין מְבַטְּלִין, לְאַתּוּיֵי מַאי** – מה בא לרבות בכך, כלומר, לאיזה אופן כוונתו, **לְאוֹ לְאַתּוּיֵי** – האם אין כוונתו לרבות **נָכְרֵי** הדר עם שני ישראלים, ששני הישראלים אוסרים זה על זה, ואינם מערבים זה עם זה מפני הנכרי הדר עמם, שאין עירוב מועיל במקום נכרי, ואמר שמואל שכיון שכן אינם מבטלים את רשותם זה לזה.
הגמרא מסיימת את ההוכחה ששמואל חולק על רבי יוחנן וסובר שאין לבטל רשות באופן שבא הנכרי בשבת. אומרת הגמרא: **וְאִי** – ואם מדובר **דְּאָתָא** [–שבא] הנכרי **מֵאֶתְמוֹל**, כלומר שהוא נמצא בביתו עוד קודם כניסת שבת, **לוֹנֵר** [–שישכרו] את רשותו **מֵאֶתְמוֹל**, ולמה כינה אותם שמואל 'אוסרין ואין מערבין', הלא על ידי שכירות יכולים הם לערב, וממילא יהיה דינם שיכולים הם לבטל את רשותם זה לזה,

---

המשך ביאור למס' עירובין ליום שני עמ' ב

כפי שיבואר. ואף אם **נָתְנוּ** את **עֵירוּבָן בַּפְּנִימִית, וְשָׁכַח אֶחָד** מִן **הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירַב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת**, ואף כאן אין ביטול רשות מועיל להתירו. ואילו אם נתנו את עירובם בפנימית **וְשָׁכַח אֶחָד** מִן **הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירַב, פְּנִימִית מוּתֶּרֶת** על ידי שיבטלו להם בני החיצונה את רשותם שיש להם בפנימית, ובאופן זה מועיל ביטול מחצר לחצר, **וְחִיצוֹנָה אֲסוּרָה**, ואין מועיל בה ביטול רשות.
ביאור דינים אלו: **נָתְנוּ** את **עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד** בֵּין מִן **הַפְּנִימִית** וּבֵין מִן **הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירַב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת**, ואין ביטול רשות מועיל, טעם הדבר, שאם היה השוכח אחד מן הפנימית, **הַאי בַּר פְּנִימִית לְמַאן נִיבַטֵּיל** – בן הפנימית הזה ששכח לערב למי יבטל את רשותו, אם תאמר **לִיבַטֵּיל** [–שיבטלנה] **לִבְנֵי פְּנִימִית** בלבד, וידוע הם מותרים בטלטול על ידי שיבדלו מן החיצונה, הלא **לֵיתָא לְעֵרוּבֵיהוּ נַמִּי** – אין העירוב מונח אצלם, אלא אצל בני החיצונה, ועל כן אם יבדלו מן החיצונה ישארו בלא עירוב. ואם תאמר **לִיבַטֵּיל** [–שיבטל] גם את דריסת הרגל שיש לו בחיצונה **לִבְנֵי חִיצוֹנָה**, ועל ידי כך יהיו הכל מותרים, משום שסילק את רשותו משתיהן מכל וכל, הלא **אֵין בִּטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר**, ועל כרחך נותרת לו זכות דריסת הרגל בחיצונה והוא אוסר עליה, וממילא אסורה גם הפנימית שעירבה עמה ואינה יכולה להבדל ממנה כיון שאין עירובה אצלה. ואם היה השוכח אחד מן החיצונה, **הַאי בַּר חִיצוֹנָה לְמַאן נִבַטֵּיל** – בן החיצונה הזה למי יבטל את רשותו, אם תאמר **לִיבַטֵּיל** [–שיבטלנה] **לִבְנֵי חִיצוֹנָה**, הלא **עֲדַיִין אִיכָּא חִיצוֹנָה דְּאָסְרָה עֲלַיְיהוּ** – יש את החיצונה האוסרת עליהם. ואם תאמר **לִיבַטֵּיל** [–שיבטל] גם את דריסת הרגל שיש לו בחיצונה **לִבְנֵי חִיצוֹנָה**, ועל ידי כך יהיו הכל מותרים, משום שסילק את רשותו מכל וכל, הלא **אֵין בִּטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר**.

רש"י

לא מה מערב אפילו בפחות כו' — דלקולא אקשינהו רבי יוחנן ולא לחומרא, דכל בעירובין להקל. **ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו** — דנכרי, אם ישראל הוא כדאמר לעיל (סד,א): נותן עירובו ודיו. **אף שוכר אפילו שכירו ולקיטו** — דנכרי, עם נכרי הוא, משכיר רשות אדוניו לדיורי החצר. **אחד מערב על ידי כולן** — כגון שתי חצירות ופתח ביניהן, ובאו לערב זו עם זו — אחד מוליך עירובה של זו לתוך של זו והוי שליח לחביריו, כדתני" בהאי פירקא (עב,ב): חמשה שגבו את עירובן, כשהן מוליכין אותו למקום אחר — אחד מוליך על ידי כולן. **חמשה** — ישראל ששרויין עם הנכרי בחצר אחת, אחד מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן. **תהי בה רבי אליעזר** — בהא מילתא דאמרן לעיל ששכרו מן הנכרי ואחר כך ביטלו. **ותהי** — לשון מריחה, כמו "בת תיהא" דמסכת עבודה זרה (סו,ב) כלומר: מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר. **כל מקום שאוסרין** — זה על זה בלא עירוב, ואם היו רוצין לערב יכולין לערב. **מבטלין** — אם שכחו ולא עירבו — מבטלין רשותן לאחד מהן, והוי כוליה חצר דידיה, ותהא מותרת לטלטל בכולה, ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר אלא מביתו של אותו יחיד בלבד. **כל מקום לאתויי שתי חצירות זו לפנים מזו** — דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה אחיצונה. אפילו לרבנן דפליגי עליה דרבי עקיבא מודו דרגל האוסרת במקומה אוסרת שלא במקומה, כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה. ואם רצתה לערב עמה — מערבין. ואם שכחו ולא עירבו — מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה, אותו דריסת הרגל שיש לה עליה. **שתי חצירות** — פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן — מערבין אם רוצין, ואם לא עירבו זו עם זו — זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה. **אין מבטלין** — אם הוצרכו לטלטל מזו לזו, אין מבטלין רשות של זו לזו, דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו. **לאו לאתויי גוי**—. שדר עם שני ישראלים בחצר, שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה, ואין יכולין לערב בשביל הנכרי, וקאמרינן דאין מבטלין. **ואי אתא גוי מאתמול** — אמאי קרי להו אוסרין, ואין מערבין, הא מצו לעירובי ולמיגר? אלא

תוספות

דחזו בולהו לאיערובי מאתמול, לפיכך אין בטל העירוב שלהן כלל. וגם אין שייך לומר כלל "שבת הואיל והותרה הותרה" ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת. וזה אין נראה לפרש כלל, דכאן לא עירבו, ולפיכך לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול. דהא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כרבי יהודה, דנכרי בי ליתיה לא אסר. וכיון שהיה מועיל באותו עירוב, מנא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול, דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין — אין מבטלין. ובסוף שמעתא דקאמר למאן דאמר שוכרין לא תיבעי לך תרתי עבדינן שכירות וביטול. דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד! על כן נראה כפירוש הקונטרס, דאפילו עירבו — בטל העירוב לגמרי מיכן, כיון שבא הנכרי. ואם תאמר: ולמה להו הכא תרתי, שכירות וביטול? בביטול לחודיה סגי, כיון דבטלי רשותייהו לגבי חד — הוה ליה יחיד במקום נכרי, כדאמר לעיל גבי עובדא דהמן בר רסתק. דקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב יחיד במקום נכרי שרי. ואף על גב דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום נכרי, משום דאם כן בטלת תורת עירוב מאותו מבוי — הני מילי בנכרי שאינו רוצה להשכיר, דלא אפשר להו לערב. אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר, ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לבולן, אלא היום שבא הנכרי בשבת לא אפשר — מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי, דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב! ויש לומר: כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול, משום דאם כן ביטלת תורת עירוב — אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה, דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול, שיועיל כשיאמר אתרצה לכם להשכיר, או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם. ועוד יש לומר: דהני אמוראי סבירא להו כרבי מאיר, דאמר אסור יחיד במקום נכרי. ורבי יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה, דאמר: נהגו העם כרבי אליעזר בן יעקב, אבל אנן סבירא לן דאי כרבי אליעזר בן יעקב, דהא אבייי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק

איקלעו לההוא פונדק כו' — פירש בקונטרס: היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה. ויש פירושים שמוגה בהם: פונדק יש בו חדרים הרבה פתוחין לחצר, והאכסנאים נכנסין בהן ואוסרין זה על זה. וגם זה אמת, דכי האי גוונא נמי אסרי כמו חבורה ששבתה בטרקלין. **יפה** עשיתם ששכרתם — רבינו חננאל פסק כרבי יוחנן אף על גב דשמואל פליג עליה בסמוך, דקסבר דכל מקום שאוסרין אין מערבין ואין מבטלין, דבכל דוכתא קיימא לן כרבי יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב. ואומר רבינו יצחק: דלקמן בפירקין (ע,ב) דייק ברייתא כשמואל, דתניא: כל שנאסר למקצת שבת — נאסר לכל השבת כולה, כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצה בשבת. זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין, ולקמן בסוף שמעתא אמרינן דמת נכרי בשבת אליבא דמאן דאמר שוכרין — לא תיבעי לך, השתא תרתי עבדינן, חדא מיבעיא. שמע מינה: לא מיתוקמא ההיא ברייתא כרבי יוחנן דאמר שוכרין. ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת איירי דלא ביטלו, דלא משתרו כשמת הנכרי אף על פי שעירבו מעל שם, אבל ביטול מהני. שהרי הקיפום נכרים מחיצה איירי אפילו על ידי ביטול, כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין. ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין. ואפילו אתלמוד לומר שרבי יוחנן היה מעמיד זה הכלל דברייתא לאתויי מילתא אחריתי, מכל מקום מדנקט סתמא דהתלמוד הכי — שמע מינה דהכי הלכתא. **יפה** עשיתם ששכרתם — לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת. דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר טלטול. **מערב** אפילו שכירו ולקיטו — פירוש: כדאמר שמואל לעיל אפילו שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו. ואם תאמר: דהכא אליבא דרבי יוחנן קיימא, ובירושלמי משמע דלית ליה לרבי יוחנן האי סברא. דקאמר רבי יוחנן התם: ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד — צריך ישראל לבטל והנכרי להשכירו! ויש לומר: דהתם ששניהם שותפים בבית ישראל ונכרי, דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא. ועוד יש לחלק: דאם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו, דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל — בכהאי גוונא לא אמרינן נותן עירובו ודיו, ובכי האי גוונא איבא לאוקמי ההיא דירושלמי. **כל** מקום שאוסרין ומערבין מבטלין — האי כללא לאו דוקא בכל מקום, דהרי חורבה שאמר שמואל בסמוך: אין ביטול רשות בחורבה. ואפילו בחצר מסיק רבא לקמן אליבא דשמואל דאפילו שתי חצירות זו לפנים מזו, פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין. ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו — היינו לאביי ורבא לאותו ענין שמפרש לקמן. והוה מצי למימר: כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב, אבל הא — מתניתין היא לקמן ולא אצטריך ליה לאשמעינן האי.

ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול — דאם אין הנכרי רוצה להשכיר — מה יכול ביטול להועיל? אף על גב דשמואל אית ליה לעיל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב דשרי יחיד במקום נכרי, הא אמרינן לעיל דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי — משום דאם כן בטלת תורת עירוב מאותו מבוי, ואפילו מתרצה היום להשכיר או שמת. ועל זה קאמרינן דאין מבטלין, משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא נתרצה להם מאתמול להשכיר, אבתי מערבין קרינא ביה, דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב, וכששכרו היום ממנו או שמת — יכולין לבטל שפיר.

אלא

תוספות

אלא לאו דאתא בשבתא — להכי חשיב אין מערבין, אפילו עירבו מאתמול, לפי שאין הנכרי אוסר כי ליתיה, כרבי יהודה. מכל מקום כשבא הנכרי — נתבטל העירוב לגמרי, ושוב אינו חוזר למקומו אף על פי שחזרו ושכרו ממנו "אוסרין ואין מערבין" קרינא ביה.

שהמבוי לחצירות כחצר לבתים — דייקינן מינה בסוף פירקין דאין מבוי ניתר בלחי וקורה, עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו: שתי חצירות למבוי, ושני בתים לחצר. ומיהו, בההוא שמעתא קאמר שמואל: אפילו בית אחד וחצר אחת וחד מינייהו באחריתא.

כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו' שתיהן אסורות — ואם תאמר: אביי היכי פליג עליה ואמאר יש בטול מחצר לחצר? הא בהדיא תנא הכי לקמן בסוף פירקין! ויש לומר: דאביי הוה מפרש שתיהן אסורות — עד שיבטל.

נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר פנימית למאן ניבטל — הא פשיטא לן דכולן יכולין לבטל אצלו, דהוא מותר למקומן. ורבא לא איירי אלא בשריותא דהנך דעירבו.

ליבטיל לבני פנימית ליתא לעירובייהו גבייהו — דכיון שאין יכול לבטל לבני חיצונה משום שאין ביטול רשות מחצר לחצר — לא מצי שקלי בני פנימית לעירובייהו בחיצונה, דאסרי עלייהו. ולא דמי להא דאמרינן בבא מציעאי שהרוציאוהו" (לעיל מח,ב): רשות אחת משתמש לשתי רשויות, ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת, מפרש רבינו תם: דכשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו — מותרת עם שתיהן, ושתיהן אסורות עמה. דהתם כל חיצונה וחיצונה לעצמה מותרת במקומה, אבל הכא, דבני חיצונה נמי אסרי במקומן, מפני הפנימית שלא עירבו דאוסרת עליהם — אתו אינהו נמי ואסרי חצירן נמי לבני הפנימית, כמו שעירבו עמהם ובטל עירובן.

שכח

רש"י

אלא לאו דאתא בשבתא — אלמא: ביטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לערובי מאתמול. **הא שמעתא** — דשמואל, דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה. **את אמרת ניהלן** — רב יוסף חלה ושכח תלמודו, וקא מדכר ליה אביי תלמידו. **אין ביטול רשות בחורבה** — בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהן, ושני הבתים פתוחים לה, ואסור להשתמש בה אלא אם כן עירבו — אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה. דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית, דאקילו בה רבנן, דהוי עיקר תשמישתייהו התם. **מתוך שאוסרין** — בני פנימית על בני חיצונה משום דריסת הרגל — מבטלין להם דריסת רגלם אם לא עירבו בני פנימית אפילו לעצמה, דהויא רגל אסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה עד שתבטל. **אנא אמינא משמיה דשמואל הכי** — בתמיה. **והאמר שמואל אין לנו בעירובין** — להוסיף היתר. **אלא כלשון משנתנו** — ובמשנתנו (סט,ב) תנן: אנשי חצר ששכח אחד מהם כו' נתנו לו רשותן כו', אלמא: בחד חצר תנן ביטול, ולא בשתי חצרות. והאי סיומא דאנשי חצר ולא אנשי חצירות — לאו שמואל קאמר לה, אלא רב יוסף קא דייק לה ממילתא דשמואל. **שהמבוי לחצירות כחצר לבתים** — במתניתין דפירקין היא וקא דייק שמואל בלישנא דחצירות ובתים. ויליף מיניה לקמן דלא מיקרי מבוי להיות ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו, שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר. **אבל חורבא דחדא תשמישתא לתרוייהו** — ואסרי אהדדי, אימא ליבטלו. **מתוך שאוסרין** — אם לא עירבה פנימית לעצמה, דהויא רגל האסורה במקומה — אפילו רבנן מודו דאוסרת שלא במקומה. **מבטלין** — דריסת רגלם לחיצונה ומותרין בני חיצונה לעצמן. **ופעמים אין מבטלין** — ואף על גב דאוסרין. **נתנו את עירובן בחיצונה** — כן דרך כשמערבין שתי חצירות יחד, אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה — מוליכין לתוך חבירתה, ואין עושין עירוב אחר. **שתיהן אסורות** — ולא מהני להו ביטול וטעמא מפרש לקמן ואזיל. **נתנו עירובן בפנימית** — בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן המתירן לחצירן, ונתנוהו לתוך הפנימית. **שתיהן אסורות** — ואין ביטול מועיל. **פנימית מותרת** — על ידי ביטול שביטלו להן אותן בני חיצונה שנתנו עירובן לתוכה, והרגילה עירובן להיחשב כדיורי פנימית, ואוסרין עליהם, משום דהויא רגל האסורה במקומה בשביל ההוא דשכח ולא עירב, ואוסרת שלא במקומה, הואיל והרגילה העירוב שם. ומודה שמואל בהא דמבטלין אותו הרגל שהרגילו עירובן לתוך הפנימית, ומשתריא פנימית לעצמה. **האי בר פנימית** — ששכח ולא

אֶלָּא לָאו דַּאֲתָא בְּשַׁבְּתָא, וְקָתָנֵי: אוֹסְרִין וְאֵין מְעָרְבִין - אֵין מְבַטְּלִין, שְׁמַע מִינָּהּ. אֲמַר רַב יוֹסֵף: לָא שְׁמִיעַ לִי הָא שְׁמַעְתָּא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אַתְּ אָמְרַתְּ נִיהֲלַן, וְאַהָא אָמְרַתְּ נִיהֲלַן; דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה. וְאָמְרַתְּ לָן עָלָהּ: כִּי אָמַר שְׁמוּאֵל "אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר" - לָא אֲמָרָן אֶלָּא שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת וּפֶתַח אֶחָד בֵּינֵיהֶן. אֲבָל זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, מִתּוֹךְ שֶׁאוֹסְרִין זֶה עַל זֶה - מְבַטְּלִין. אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא אָמִינָא מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין לָנוּ בְּעֵירוּבִין אֶלָּא כִּלְשׁוֹן מִשְׁנָתֵנוּ "אַנְשֵׁי חָצֵר" וְלֹא אַנְשֵׁי חֲצֵירוֹת! אֲמַר לֵיהּ: כִּי אָמְרַתְּ לָן "אֵין לָנוּ בְּעֵירוּבִין אֶלָּא כִּלְשׁוֹן מִשְׁנָתֵנוּ" - אַהָא אָמְרַתְּ לָן: שֶׁהַמְּבוֹי לַחֲצֵירוֹת כֶּחָצֵר לַבָּתִּים. גּוּפָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְיֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה. וּצְרִיכָא, דְּאִי אִשְׁמַעִינַן מֵחָצֵר לְחָצֵר - בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל, מִשּׁוּם דְּהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּא לְחוּד. אֲבָל חוּרְבָּה, דְּתַשְׁמִישְׁתָּא חֲדָא לְתַרְוַיְיהוּ - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן. וְכִי אִתְּמַר בְּהָא - בְּהָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲבָל בְּהַדְּ מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל - צְרִיכָא. אָמַר אַבָּיֵי: הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר - לָא אֲמָרָן אֶלָּא בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת וּפֶתַח אֶחָד בֵּינֵיהֶן, אֲבָל שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, מִתּוֹךְ שֶׁאוֹסְרִין - מְבַטְּלִין. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ - פְּעָמִים מְבַטְּלִין, וּפְעָמִים אֵין מְבַטְּלִין. כֵּיצַד? נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד, בֵּין מִן הַפְּנִימִית וּבֵין מִן הַחִיצוֹנָה, וְלֹא עֵירֵב - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת. נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּפְּנִימִית, וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירֵב - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת. שָׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירֵב - פְּנִימִית מוּתֶּרֶת, וְחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד בֵּין מִן הַפְּנִימִית וּבֵין מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירֵב - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת; הַאי בַּר פְּנִימִית לְמַאן נִיבְטִיל? לִיבְטִיל לִבְנֵי פְּנִימִית - לֵיתָא לְעֵרוּבַיְיהוּ גַּבַּיְיהוּ, לִיבְטִיל לִבְנֵי חִיצוֹנָה - אֵין בִּטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, הַאי בַּר חִיצוֹנָה לְמַאן נִבְטִיל? לִיבְטִיל לִבְנֵי חִיצוֹנָה - אִיכָּא פְּנִימִית דְּאָסְרָה עֲלַיְיהוּ, לִיבְטִיל לִבְנֵי פְּנִימִית - אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר. נָתְנוּ עֵירוּבָן בַּפְּנִימִית וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירֵב - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת; הַאי בַּר פְּנִימִית לְמַאן נִבְטִיל? לִיבְטִיל לִבְנֵי הַפְּנִימִית - אִיכָּא חִיצוֹנָה דְּאָסְרָה עֲלַיְיהוּ, לִיבְטִיל לִבְנֵי חִיצוֹנָה - אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר.

שכח

נתן בעירוב, למאן ניבטיל. **ליבטיל לבני פנימית** — רשות חצירו, דתיהוי פנימית מיהא שריא לעצמה. וחיצונה תיאסר מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה. **ליתא לעירובייהו גבייהו** — ולכשיבדלו מן החיצונה — הרי הן בלא עירוב, וכולן אוסרין זה על זה. **לבטיל** — נמי דריסת רגלו לבני חיצונה, ורשותו לבני חיצונה, דאסתלק ליה לגמרי והרי כולן מותרין. **אין ביטול רשות** — מבן חצר זו לבן חצר אחרת לשמואל, ואף על גב דאסר עלייהו. ואי קשיא: ליבטלו בני פנימית רשות חצירן לגבי האי דלא עירב, ויהא הוא רגל המותר במקומו, דהא יחיד הוא ואינו אוסר על חיצונה, ותשתרי חיצונה! לאו מילתא היא, דהא דכיון דבטלי רשותייהו לגביה — הוי להו אינהו רגל האסורה במקומה, כדתנן: נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין. ואסרי החיצונה. ואף על גב דעירבו בהדה — הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית. ונהי דאין להן רשות להוציא מבתיהן לחצר — מכל מקום דריסת הרגל יש להן בפנימית ובחיצונה. ואם תאמר: יבטלו אף דריסת רגלם לחיצונה! אין ביטול רשות מחצר לחצר. **איכא פנימית דאסרה עלה** — שהרי בטל העירוב בשביל זה, והוי לה פנימית רגל האסורה במקומה, דליתיה לעירובה לגבה. **ליבטיל לבני פנימית** — אף לבני פנימית. **האי בר פנימית למאן ניבטיל כו' איכא חיצונה דאסרה עלה** — שעירוב מרגילה לתוכה. **אין ביטול רשות מחצר לחצר** — כלומר: אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת. כיון דפנימית אסורה — חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה שאוסרת עליה. ועוד, שאין עירובה אצלה.

שכח

אֶלָּא לַאו – האם אין מדובר באופן **דְּאָתָא בְּשַׁבְּתָא** – שבא הנכרי בשבת, **וְקָתָנֵי** [–ושנה] שמואל שכיון שהם **אוֹסְרִין וְאֵין מְעָרְבִין**, שהלא עתה כשבא הנכרי הרי הוא מבטל את עירובן ושוב אינם יכולים לערב בשבת, אף **אֵין מְבַטְּלִין** עתה את רשותם זה לזה, שלא תיקנו ביטול רשות אלא באופן שיכלו לערב מאתמול. והרי זה שלא כפי שנהגו האמוראים לעיל (סה:) ששכרו מן הנכרי בשבת וחזרו וביטלו את רשותם לאחד מהם, ורבי יוחנן הסכים עמם, שמדברי שמואל מוכח שאין דעתו כמותם, שאין ביטול מועיל בשבת כאשר יש נכרי באותה חצר ובא בשבת. מסיקה הגמרא: **שְׁמַע מִינָּהּ** – אכן זו כוונת שמואל, ויש ללמוד מכאן שדעתו היא שאין מבטלים בשבת במקום שאי אפשר היה לערב מאתמול. וזו היתה תהייתו של רבי אלעזר, שמה שעשו האמוראים והסכים להם רבי יוחנן, לא היה כדעת שמואל רבו.

הגמרא מביאה משא ומתן ובו בירור דברים אודות שמועה זו של שמואל שמקום שאוסרין ומערבין מבטלין מחצר לחצר: **אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא שְׁמִיעַ לִי הָא שְׁמַעְתָּא** – לא שמעתי הלכה זו בשם שמואל, ששתי חצרות זו לפנים מזו, שיכולה הפנימית לבטל לחיצונה את דריסת הרגל שיש לה עליה.

רב יוסף חלה ושכח תלמודו, ולפיכך היה אביי מזכיר לו את שמועותיו: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב יוסף, אַתְּ אָמְרַתְּ נִיהֲלָן** – אתה עצמך אמרת לנו הלכה זו, **וְאַהָא אָמְרַתְּ נִיהֲלָן** – ואמרת לנו אותה על מימרא זו של שמואל, **דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין מועיל בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְכֵן אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה** העומדת בין שני בתים הפתוחים לה, שאסור להשתמש בה אלא אם כן עירבו שני הבתים יחד, וכל שלא עירבו אין מועיל שיבטל האחד את רשותו לשני בכדי שיוכל השני להשתמש בה. טעם הדבר הוא, שלא תיקנו חכמים שיועיל ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית, שמאחר שבה היה עיקר שימושם הקילו בה חכמים.

הגמרא מביאה דעה חולקת: **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר וְיֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה.**

הגמרא מבארת מדוע הוצרכו לחלוק בשני הדינים: **וּצְרִיכָא** – וצריכים שמואל ורבי יוחנן לפרש את דעתם הן בביטול רשות מחצר לחצר והן בביטול רשות בחורבה, שאי אפשר ללמוד מדין אחד על הדין האחר. **דְּאִי אִשְׁמַעִינָן** – שאם היו משמיעים לנו שנחלקו בביטול רשות **מֵחָצֵר לְחָצֵר**, היינו סבורים לומר, רק **בְּהָא קָאָמַר** [–בזו אמר] **שְׁמוּאֵל** שאין מועיל הביטול, **מִשּׁוּם דְּהָא תַּשְׁמִישְׁתָּה לְחוּד וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּה לְחוּד** – שחצר זו משתמשת לעצמה וחצר זו משתמשת לעצמה, ואין שייכות בין החצרות, ולכך אי אפשר לבני חצר אחת לבטל את רשותם בחצרם לבני החצר השניה, **אֲבָל בחוּרְבָּה דְּתַשְׁמִישְׁתָּא חֲדָא לְתַרְוַיְיהוּ** – ששני הדרים בבתים הסמוכים לה שותפים הם בה ויש בה שימוש אחד לזה ולזה והם אוסרים זה על זה, **אִימָא מוֹדֵי לֵיהּ** שמואל **לְרַבִּי יוֹחָנָן** שיש שם ביטול רשות, ויכול אחד מהם לבטל את רשותו בה לגבי חבירו בכדי שיוכל להוציא אליה. **וְכִי אִתְּמַר בָּהָא** – וכאשר היו אומרים רק זאת שנחלקו בחורבה, הייתי אומר שדווקא **בְּהָא** [–בזה] **קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** שמועיל ביטול רשות, לפי שיש בה תשמיש אחד לשניהם, **אֲבָל בְּהָךְ** [–בזו], בדין ביטול רשות מחצר לחצר, **מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל** שאין מועיל ביטול מחצר לחצר משום שחצר זו משתמשת לעצמה וחצר זו משתמשת לעצמה. על כן **צְרִיכָא** – הוצרכו שמואל ורבי יוחנן להשמיענו שנחלקו בביטול רשות בין לחצר אחרת ובין בחורבה.

הגמרא מביאה מחלוקת בביאור דעת שמואל: **אָמַר אַבַּיֵי, הָא דְּאָמַר** [–מה שאמר] **שְׁמוּאֵל שאין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, לֹא אָמְרָן** [–לא אמרנו זאת] **אֶלָּא בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת** זו לצד זו **וּפְתָחַן אֶחָד בֵּינֵיהֶן**, ובאה אחת לבטל את רשותה לחברתה כדי שחברתה תוכל לטלטל מחצר לחצר, שכיון שאינן אוסרות זו על זו, אינן מבטלות רשותן זו לזו, וכדברי שמואל בסוגיא הקודמת. **אֲבָל בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, מִתּוֹךְ שֶׁאוֹסְרִין** בני הפנימית על בני החיצונה, מאחר שיש לבני הפנימית זכות דריסת הרגל בחיצונה, **מְבַטְּלִין** – יכולים הם לבטל להם את זכות דריסת הרגל שיש להם בחצרם, ומותרים בני החיצונה בהוצאה לחצירם. באופן זה מודה שמואל שיש ביטול רשות מחצר לחצר.

רָבָא אָמַר, אַפִּילּוּ בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, שהן אוסרות זו על זו, אין הדין אחד, **שִׁפְעָמִים** שהן **מְבַטְּלִין** רשותן זו לזו **וּפְעָמִים אֵין מְבַטְּלִין**. באופן האמור לעיל, שעירבה פנימית ולא עירבה חיצונה, אין מבטלין כלל מחצר לחצר. והאופן שבו מבטלים מחצר לחצר, הוא רק כאשר עירבו שתיהן יחד, ואחד מבני אחת החצרות לא עירב, שאז יתכן ביטול המועיל עם סילוק חצר אחת מן העירוב, באופן שהחצר השניה נותרת עם עירוב מושלם שיתיר לה להוציא לחצרה. **כֵּיצַד**, עירבו שתי החצירות יחדיו **וְנָתְנוּ** את **עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד בֵּין מִן הַפְּנִימִית וּבֵין מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵרֵב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת** בטלטול, ואין ביטול רשות מועיל להתירו, נוהג אלא בחצר אחת, שלא עליה אמר שמואל שיש לדייק בדבריה ולא להקל יותר, אלא הוא נוהג גם בשתי חצרות באופן שאחת אוסרת על השניה, וכאמור שהפנימית מבטלת את רשותה לחיצונה ומתירתה בהוצאה לחצר.

התבאר בסוגיא לעיל ששמואל סובר שאין ביטול רשות מחצר לחצר כאשר אין החצירות אוסרות זו על זו. הגמרא מביאה דעות שונות בענין זה ובביאור דעת שמואל: **גּוּפָא** – נשוב לדברי שמואל ונבארם, **אָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין** מועיל **בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וְכֵן אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה** העומדת בין שני בתים הפתוחים לה, שאסור להשתמש בה אלא אם כן עירבו שני הבתים יחד, וכל שלא עירבו אין מועיל שיבטל האחד את רשותו לשני בכדי שיוכל השני להשתמש בה. טעם הדבר הוא, שלא תיקנו חכמים שיועיל ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית, שמאחר שבה היה עיקר שימושם הקילו בה חכמים.

הגמרא מביאה דעה חולקת: **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר וְיֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּחוּרְבָּה.**

הגמרא מבארת מדוע הוצרכו לחלוק בשני הדינים: **וּצְרִיכָא** – וצריכים שמואל ורבי יוחנן לפרש את דעתם הן בביטול רשות מחצר לחצר והן בביטול רשות בחורבה, שאי אפשר ללמוד מדין אחד על הדין האחר. **דְּאִי אִשְׁמַעִינָן** – שאם היו משמיעים לנו שנחלקו בביטול רשות **מֵחָצֵר לְחָצֵר**, היינו סבורים לומר, רק **בְּהָא קָאָמַר** [–בזו אמר] **שְׁמוּאֵל** שאין מועיל הביטול, **מִשּׁוּם דְּהָא תַּשְׁמִישְׁתָּה לְחוּד וְהָא תַּשְׁמִישְׁתָּה לְחוּד** – שחצר זו משתמשת לעצמה וחצר זו משתמשת לעצמה, ואין שייכות בין החצרות, ולכך אי אפשר לבני חצר אחת לבטל את רשותם בחצרם לבני החצר השניה, **אֲבָל בחוּרְבָּה דְּתַשְׁמִישְׁתָּא חֲדָא לְתַרְוַיְיהוּ** – ששני הדרים בבתים הסמוכים לה שותפים הם בה ויש בה שימוש אחד לזה ולזה והם אוסרים זה על זה, **אִימָא מוֹדֵי לֵיהּ** שמואל **לְרַבִּי יוֹחָנָן** שיש שם ביטול רשות, ויכול אחד מהם לבטל את רשותו בה לגבי חבירו בכדי שיוכל להוציא אליה. **וְכִי אִתְּמַר בָּהָא** – וכאשר היו אומרים רק זאת שנחלקו בחורבה, הייתי אומר שדווקא **בְּהָא** [–בזה] **קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן** שמועיל ביטול רשות, לפי שיש בה תשמיש אחד לשניהם, **אֲבָל בְּהָךְ** [–בזו], בדין ביטול רשות מחצר לחצר, **מוֹדֵי לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל** שאין מועיל ביטול מחצר לחצר משום שחצר זו משתמשת לעצמה וחצר זו משתמשת לעצמה. על כן **צְרִיכָא** – הוצרכו שמואל ורבי יוחנן להשמיענו שנחלקו בביטול רשות בין לחצר אחרת ובין בחורבה.

הגמרא מביאה מחלוקת בביאור דעת שמואל: **אָמַר אַבַּיֵי, הָא דְּאָמַר** [–מה שאמר] **שְׁמוּאֵל שאין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, לֹא אָמְרָן** [–לא אמרנו זאת] **אֶלָּא בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת** זו לצד זו **וּפְתָחַן אֶחָד בֵּינֵיהֶן**, ובאה אחת לבטל את רשותה לחברתה כדי שחברתה תוכל לטלטל מחצר לחצר, שכיון שאינן אוסרות זו על זו, אינן מבטלות רשותן זו לזו, וכדברי שמואל בסוגיא הקודמת. **אֲבָל בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, מִתּוֹךְ שֶׁאוֹסְרִין** בני הפנימית על בני החיצונה, מאחר שיש לבני הפנימית זכות דריסת הרגל בחיצונה, **מְבַטְּלִין** – יכולים הם לבטל להם את זכות דריסת הרגל שיש להם בחצרם, ומותרים בני החיצונה בהוצאה לחצירם. באופן זה מודה שמואל שיש ביטול רשות מחצר לחצר.

רָבָא אָמַר, אַפִּילּוּ בִּשְׁתֵּי חֲצֵירוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, שהן אוסרות זו על זו, אין הדין אחד, **שִׁפְעָמִים** שהן **מְבַטְּלִין** רשותן זו לזו **וּפְעָמִים אֵין מְבַטְּלִין**. באופן האמור לעיל, שעירבה פנימית ולא עירבה חיצונה, אין מבטלין כלל מחצר לחצר. והאופן שבו מבטלים מחצר לחצר, הוא רק כאשר עירבו שתיהן יחד, ואחד מבני אחת החצרות לא עירב, שאז יתכן ביטול המועיל עם סילוק חצר אחת מן העירוב, באופן שהחצר השניה נותרת עם עירוב מושלם שיתיר לה להוציא לחצרה. **כֵּיצַד**, עירבו שתי החצירות יחדיו **וְנָתְנוּ** את **עֵירוּבָן בַּחִיצוֹנָה, וְשָׁכַח אֶחָד בֵּין מִן הַפְּנִימִית וּבֵין מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵרֵב, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת** בטלטול, ואין ביטול רשות מועיל להתירו,

המשך בעמ' קמ

אבל אם נתנו עירובן בפנימית וְשָׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עֵירֵב, בזה וַדַּאי מודה שמואל שהַפְּנִימִית מוּתֶּרֶת, דְּאַחֲרָא דָּשָׁא וּמִשְׁתַּמְּשָׁא – שהיא סוגרת את דלתה ומשתמשת בחצרה, כלומר, היא מסתלקת מהשתתפותה עם החיצונה, וְחִיצוֹנָה שסולקה מן העירוב, אֲסוּרָה. מה שיכולה הפנימית לעשות זאת, הרי זה משום שהיא אומרת לחיצונה, שלא עירבה עמה אלא כדי להועיל לעצמה, וכיון שהעירוב גורם לה קלקול אינה חפצה בו. אמנם אין הפנימית מותרת אלא על ידי שיבטלו בני החיצונה את רשותם לבני הפנימית, ובאופן זה מועיל ביטול רשות מחצר לחצר. וכל זה כאשר שכח בן החיצונה, שאילו שכח בן הפנימית, אין הפנימית יכולה לומר שהיא מסתלקת מהשתתפותה עם החיצונה [ואז יבטל בן הפנימית שלא עירב לבני הפנימית האחרים, וידהיו מותרים], שמאחר שהקלקול אירע על ידי אחד מבני הפנימית, אינה יכולה לטעון זאת.

הגמרא מביאה משא ומתן בדברי רבא: אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרָבָא, וְכִי שָׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עֵירֵב, אַמאי [–מדוע] שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת, משום שהוא אוסר על החיצונה על ידי דריסת הרגל שיש לו בה, ואינו יכול לבטלה להם לפי שאין ביטול רשות מחצר לחצר, הלא יש תקנה לדבר, לְיַבְטֵיל [–שיבטל] הַאי כַּר פְּנִימִית – בן החצר הפנימית לְבְנֵי פְּנִימִית את רשותו, וְתֵיתֵי [–ותבוא] הַחִיצוֹנָה וְתִשְׁתְּרֵי בַּחֲדֵיהוּ – ותהיה מותרת עמם, ואף שלא ביטל לחיצונה עצמה, די לנו במה שביטל את רשותו לפנימית.

השיב לו רבא: כְּמַאן – כמי אמרת את דבריך, הלא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר רבי אליעזר, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַטֵּל רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, ועל כן די שיבטל לפנימית, כִּי קָאַמִינָא לְרַבָּנָן – מה שאמרתי אני, הרי זה לדעת חכמים, דְּאָמְרֵי – שאמרו חכמים שהמבטל רשותו, צָרִיךְ לְבַטֵּל אותה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, והלא אינו יכול לבטל את רשותו לבני החיצונה, שאין ביטול רשות מחצר לחצר.

הגמרא מביאה שתי שאלות ששאל רב חסדא את רב ששת בענייני ביטול רשות, ומקדימה לכך כיצד היו מדברים ביניהם בלימוד התורה: רַב חִסְדָּא וְרַב שֵׁשֶׁת כִּי פָּגְעֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי – כשהיו נפגשים זה עם זה, רַב חִסְדָּא מַרְתְּעָן שִׁיפְּוָותֵיהּ מִמַּתְנֵיתָא דְּרַב שֵׁשֶׁת – שפתיו של רב חסדא היו נרתעות [רועדות] מבקיאות המשניות של רב ששת, והיה חושש שיקשה לו רב ששת ממשנה על משנה ויבקש ממנו לתרץ אותם. וְאילו רַב שֵׁשֶׁת, מַרְתַּע כּוּלֵּיהּ גּוּפֵיהּ מִפִּלְפּוּלֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא – כל גופו היה נרתע [רועד] מחריפות פלפוליו של רב חסדא, ושאלותיו היו עמוקות ביותר.

בסוגיות הקודמות התבאר, שבני חצר שלא עירבו ביניהם עירובי חצירות, יכולים לבטל את רשותם זה לזה, כדי להתיר להוציא מבית לחצר. רב חסדא מסתפק בענין זה: כְּעָא מִינֵּיהּ רַב חִסְדָּא מֵרַב שֵׁשֶׁת, איך הדין כאשר היו שְׁנֵי בָתִּים מִשְׁנֵי צִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים ולא היו יכולים לטלטל מבית לבית, שהרי מעביר דרך רשות הרבים, וּבָאוּ נְכָרִים וְהִקִּיפוּם מְחִיצָה בְּשַׁבָּת – באו גויים ובנו מחיצה משני צידי רשות הרבים שבין שני הבתים, וכעת נעשה ביניהם כעין חצר שהבתים פתוחים לה, ואפשר להעביר מבית לבית בלא לעבור דרך רשות הרבים [ראה ציור], מַהוּ – האם יכולים לבטל רשות זה לזה בשבת זו.

רב חסדא מבאר את צדדי הספק, שכן בסוגיא לעיל (סה:) נחלקו שמואל ורבי יוחנן על שתי חצירות שיש פתח ביניהם, ולא עירבו החצירות ביניהם, אם יכולים בני חצר אחת לבטל את רשותם בחצר זו לבני החצר האחרת כדי להתיר את הטלטול מבית לחצר. ומבאר רב חסדא את צדדי הספק בנידון שלנו, לפי מחלוקת זו: אַלְיבָא דְּמַאן דְּאָמַר – לדעת שמואל הסובר שאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר – שאין יכולים בני חצר אחת לבטל את רשותם בחצר לבני החצר הסמוכה הפתוחה לחצירם, לֹא תִּיבָּעֵי לָךְ – אין לך להסתפק שאף כאן לא יוכלו לבטל זה לזה, שהרי הדברים קל וחומר, הַשְׁתָּא – ומה במקום זה ששתי החצירות סמוכות זו לזו, דְּאִי בָּעוּ לְעָרוּבֵי מֵאָתְמוֹל מָצוּ מְעָרְבֵי – שאם היו רוצים בני החצירות לערב ביניהם מערב שבת ולהתיר את הטלטול בין החצירות בשבת היו יכולים לעשות כן, לכן בַּטּוּלֵי נַמִּי מָצֵי מְבַטֵּל – יכולים אף לבטל זה לזה ולהתיר את הטלטול ביניהם. אֲבָל חָבָא – אבל כאן שבכניסת השבת היה רשות הרבים בין שני הבתים, דְּלֹא מָצוּ מְעָרְבֵי מֵאָתְמוֹל – שלא היו יכולים לערב בין הבתים מערב שבת כדי להתיר את הטלטול ביניהם, בַּטּוּלֵי נַמִּי לֹא מָצֵי מְבַטֵּל – אף ביטול לא יוכלו לבטל זה לזה כדי להתיר את הטלטול ביניהם. אוֹ דִּילְמָא לֹא שָׁנְא – או שמא אין חילוק, וכשם שיכולים לבטל מחצר אחת לחצר אחרת אף שאין חצר אחת אוסרת על החצר הסמוכה את הטלטול בתוך החצר, אף כאן יוכלו לבטל מבית זה לבית האחר, שכשם שאין הביטול תלוי בכך אם הם אוסרים זה על זה, כך אין הביטול תלוי בכך אם היו יכולים לערב ביניהם.

מכריע רב ששת את הספק: אָמַר לֵיהּ – ענה לו רב ששת לרב חסדא, אֵין מְבַטְּלִין – אין בני הבתים מבטלים זה לזה, מאחר שלא יכלו לערב ביניהם מבעוד יום.

עוד שאל רב חסדא את רב ששת. בסוגיות הקודמות (סה:–סו:) התבאר מחלוקת נוספת של שמואל ורבי יוחנן באופן שבני חצר יהודים עירבו ביניהם בערב שבת, ובאמצע השבת הגיע לחצר דייר נכרי המבטל את העירוב, האם יכולים לשכור ממנו את רשותו בשבת ולבטל רשותם זה לזה. רב חסדא הסתפק: איך הדין כשהנכרי היה בכניסת השבת בחצר, אך לא שכרו ממנו ולא עירבו בני החצר זה עם זה, ומֵת הַנָּכְרִי בְּשַׁבָּת, מַהוּ שיוכלו כעת בני החצר לבטל זה לזה.

רב חסדא מבאר את צדדי הספק: אַלְיבָא דְּמַאן דְּאָמַר – לדעת רבי יוחנן שאמר ששׁוֹכְרִין מגוי שהגיע לחצר באמצע השבת, ולאחר מכן מבטלים בני החצר זה לזה, לֹא תִּיבָּעֵי לָךְ – אין לך להסתפק שאף כאן יועיל ביטול, שהרי הדברים קל וחומר, הַשְׁתָּא – ומה במקום שהגיע הגוי בשבת, תַּרְתֵּי עָבְדִינָן – עושים שני דברים, גם שכירות רשות מהגוי, וגם ביטול. כאן שמת הגוי בשבת וצריכים לעשות רק חָדָא – דבר אחד, שהוא ביטול, מְיַבְּעֵיָא – וכי יש לך להסתפק בדבר, ודאי שיוכלו לעשות כן בשבת. אֶלָּא כִּי תִּיבָּעֵי לָךְ – הספק שיש לך להסתפק, הוא אַלְיבָא דְּמַאן דְּאָמַר – לדעת שמואל שאמר שאֵין שׁוֹכְרִין רשות מגוי שבא בשבת, מאחר שהביטול לא יועיל, ויש להסתפק שיתכן שרק שם הביטול לא מועיל, כיון שתַּרְתֵּי הוּא דְּלֹא עָבְדִינָן – שני דברים אין עושים, שאין שוכרים וגם מבטלים, הָא חָדָא עָבְדִינָן – אבל כאן שצריכים לעשות רק ביטול, מאחר שהגוי מת, יכולים לבטל אף בשבת. אוֹ דִּילְמָא לֹא שָׁנְא – או שמא אין זה שונה בכך שצריכים לעשות רק דבר אחד, ואף כאן אין יכולים לבטל בשבת, מאחר שבכניסת השבת לא היה מועיל עירוב להתיר את החצר [כיון שלא שכרו מהגוי רשותו], ובמקום שאין יכולים לערב בכניסת השבת, אין יכולים לבטל.

מכריע רב ששת את הספק: אָמַר לֵיהּ רב ששת לרב חסדא, אֲנִי אוֹמֵר שבאופן זה מְבַטְּלִין זה לזה את רשותם כדי להתיר את השימוש בחצר, ואין זה דומה לאופן שבא הגוי באמצע השבת, כיון שכאן היו יכולים לערב בערב שבת אם היו שוכרים את הרשות מהגוי, ובכך היה מותר להשתמש בחצר. וְהַמְנוּנָא אָמַר, אֵין מְבַטְּלִין מאחר ועירוב לבד לא היה מתיר את החצר בכניסת מחצר לחצר, היו יכולים לעשות כן, ואף על פי כן אָמְרַתְּ שאֵין כִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר אחת לְחָצֵר אחרת, כיון שאין אוסרים זה על זה, הָכָא – במקום זה שמערב שבת היה רשות הרבים בין שני הבתים, דְּאִי בָּעוּ לְעָרוּבֵי מֵאָתְמוֹל לֹא מָצוּ מְעָרְבֵי – שאף אם היו רוצים לערב בין שני הבתים מערב שבת לא היו יכולים לעשות כן, שהרי היה רשות הרבים ביניהם, לֹא כָּל שֶׁכֵּן שלא יוכלו לבטל רשות זה לזה. כִּי תִּיבָּעֵי לָךְ – הספק שיש לך להסתפק הוא אַלְיבָא דְּמַאן דְּאָמַר – לפי רבי יוחנן שאמר שיֵּשׁ כִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר – שיכולים בני חצר אחת לבטל את רשותם לבני חצר הסמוכה, אף שאין הם אוסרים זה על זה. ויש מקום לומר שרק הָתָם מחצר לחצר יכולים לבטל זה לזה, כיון דְּאִי בָּעוּ לְעָרוּבֵי מֵאָתְמוֹל מָצוּ מְעָרְבֵי – שאם היו רוצים בני החצירות לערב ביניהם מערב שבת ולהתיר את הטלטול בין החצירות בשבת היו יכולים לעשות כן, לכן בַּטּוּלֵי נַמִּי מָצֵי מְבַטֵּל – יכולים אף לבטל זה לזה ולהתיר את הטלטול ביניהם. אֲבָל חָבָא – אבל כאן שבכניסת השבת היה רשות הרבים בין שני הבתים, דְּלֹא מָצוּ מְעָרְבֵי מֵאָתְמוֹל – שלא היו יכולים לערב בין הבתים מערב שבת כדי להתיר את הטלטול ביניהם, בַּטּוּלֵי נַמִּי לֹא מָצֵי מְבַטֵּל – אף ביטול לא יוכלו לבטל זה לזה כדי להתיר את הטלטול ביניהם. אוֹ דִּילְמָא לֹא שָׁנְא – או שמא אין חילוק, וכשם שיכולים לבטל מחצר אחת לחצר אחרת אף שאין חצר אחת אוסרת על החצר הסמוכה את הטלטול בתוך החצר, אף כאן יוכלו לבטל מבית זה לבית האחר, שכשם שאין הביטול תלוי בכך אם הם אוסרים זה על זה, כך אין הביטול תלוי בכך אם היו יכולים לערב ביניהם.

מכריע רב ששת את הספק: אָמַר לֵיהּ – ענה לו רב ששת לרב חסדא, אֵין מְבַטְּלִין – אין בני הבתים מבטלים זה לזה, מאחר שלא יכלו לערב ביניהם מבעוד יום.

עוד שאל רב חסדא את רב ששת. בסוגיות הקודמות (סה:–סו:) התבאר מחלוקת נוספת של שמואל ורבי יוחנן באופן שבני חצר יהודים עירבו ביניהם בערב שבת, ובאמצע השבת הגיע לחצר דייר נכרי המבטל את העירוב, האם יכולים לשכור ממנו את רשותו בשבת ולבטל רשותם זה לזה. רב חסדא הסתפק: איך הדין כשהנכרי היה בכניסת השבת בחצר, אך לא שכרו ממנו ולא עירבו בני החצר זה עם זה, ומֵת הַנָּכְרִי בְּשַׁבָּת, מַהוּ שיוכלו כעת בני החצר לבטל זה לזה.

רב חסדא מבאר את צדדי הספק: אַלְיבָא דְּמַאן דְּאָמַר – לדעת רבי יוחנן שאמר ששׁוֹכְרִין מגוי שהגיע לחצר באמצע השבת, ולאחר מכן מבטלים בני החצר זה לזה, לֹא תִּיבָּעֵי לָךְ – אין לך להסתפק שאף כאן יועיל ביטול, שהרי הדברים קל וחומר, הַשְׁתָּא – ומה במקום שהגיע הגוי בשבת, תַּרְתֵּי עָבְדִינָן – עושים שני דברים, גם שכירות רשות מהגוי, וגם ביטול. כאן שמת הגוי בשבת וצריכים לעשות רק חָדָא – דבר אחד, שהוא ביטול, מְיַבְּעֵיָא – וכי יש לך להסתפק בדבר, ודאי שיוכלו לעשות כן בשבת. אֶלָּא כִּי תִּיבָּעֵי לָךְ – הספק שיש לך להסתפק, הוא אַלְיבָא דְּמַאן דְּאָמַר – לדעת שמואל שאמר שאֵין שׁוֹכְרִין רשות מגוי שבא בשבת, מאחר שהביטול לא יועיל, ויש להסתפק שיתכן שרק שם הביטול לא מועיל, כיון שתַּרְתֵּי הוּא דְּלֹא עָבְדִינָן – שני דברים אין עושים, שאין שוכרים וגם מבטלים, הָא חָדָא עָבְדִינָן – אבל כאן שצריכים לעשות רק ביטול, מאחר שהגוי מת, יכולים לבטל אף בשבת. אוֹ דִּילְמָא לֹא שָׁנְא – או שמא אין זה שונה בכך שצריכים לעשות רק דבר אחד, ואף כאן אין יכולים לבטל בשבת, מאחר שבכניסת השבת לא היה מועיל עירוב להתיר את החצר [כיון שלא שכרו מהגוי רשותו], ובמקום שאין יכולים לערב בכניסת השבת, אין יכולים לבטל.

מכריע רב ששת את הספק: אָמַר לֵיהּ רב ששת לרב חסדא, אֲנִי אוֹמֵר שבאופן זה מְבַטְּלִין זה לזה את רשותם כדי להתיר את השימוש בחצר, ואין זה דומה לאופן שבא הגוי באמצע השבת, כיון שכאן היו יכולים לערב בערב שבת אם היו שוכרים את הרשות מהגוי, ובכך היה מותר להשתמש בחצר. וְהַמְנוּנָא אָמַר, אֵין מְבַטְּלִין מאחר ועירוב לבד לא היה מתיר את החצר בכניסת

המשך בעמ' קסד

רש"י

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב — בהא מודי שמואל דמבטלי בני חיצונה לבני פנימית אותו רשות שבא להן לתוכן על ידי הרגל עירובן, משום דאמר לה: לתקוני שתפתיך ולא לעוותי. והכי מפרש לה בסוף פירקין. והא דבעינן ביטול — אליבא דרבי עקיבא אמרה רבא למילתיה. דאי לרבנן — בלאו ביטול נמי אמרה לה פנימית הכי, ועקרה לה לעירוב משום דמעוותי בה. אבל רבי עקיבא אמר דבעיא לבטולי בשילהי פירקין. וכי שכח בן פנימית — ליכא למימר הכי דליבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש דלא מצי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי — שהרי תחילת העיוות על ידי בן פנימי בא. **כמאן כרבי אליעזר** — רבא קא מהדר ליה לרב הונא: במאן קאמרת למילתך — כרבי אליעזר, דאמר: אינו צריך כו׳ בשילהי "עושין פסין" אוקימנא הכי. **מתנייתא דרב ששת** — שהיו משניות סדורות לו, וירא רב חסדא שלא יקשה לו ממשנה על משנה, ויאמר לו לתרצן. **מפלפוליה** — חריף וסבר היה ביותר, ועמוק בשאילותיו. **והקיפום** — סתמו רשות הרבים מכאן ומכאן, ונשאר לפני שני הבתים בעין חצר שהבתים פתוחות לה. **מהו** — שיבטל זה רשותו לזה, ויהא מותר להוציא מביתו לכאן. דהא קיימא לן בפירקא תניינא (כ,א): כל מחיצות הנעשות בשבת, בין בשוגג בין במזיד — שמה מחיצה, וכל שכן הכא דנכרים עבדוה. **אליבא דמאן דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר** — ואוקימנא טעמא משום דאין אוסרין ואין מבטלין, ואף על גב דאי בעו לערובי הוו מערבי — אלמא: תרתי בעינן, אוסרין ומערבין. **לא תיבעי לך** — דכל שכן דהכא לא הא ולא הא, דלא הוו אוסרין זה על זה אתמול, ולא תורת עירוב היתה לכאן. **כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר יש ביטול** — ואף על גב דאין אוסרין, מאי? מי אמרינן: התם הוא דאי בעו לערובי הוו מערבי, ואף על גב דתרתי ליכא — חדא מידהא איכא, אבל הכא דאפילו חדא ליכא — לא. או דילמא: מדאהא לא קפיד אהא נמי לא קפיד. **אין מבטלין** — דחדא מידהא בעינן. **מת גוי בשבת** — הא נמי בעא מינה: שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר, ולא שכרו ולא עירבו, ומת נכרי בשבת, מהו לבטל זה לזה. **אליבא דמאן דאמר** — לעיל בפירקין (סה,ב) היכא דאתי נכרי בשבת שוכרין ואחר כך מבטלין — לא תיבעי לך. **השתא תרתי עבדינן** — שכירות וביטול, חדא מיבעיא. **אני אומר מבטלין** — ולא דמיא להדיא דלעיל. דהכא, אי בעי מיגר וערובי מאתמול — מצי עבדי. **והמנונא אמר אין מבטלין** — כיון דאי בעו ערובי מאתמול לא מצי עבדי בלא שכירות — אין ביטול אלא במקום עירוב. **בההוא ניחא ליה** — משום דאיכא אוירא טפי ממבוי. **דאולפנא** — ששמע מרבו ורבו מרבו.

אפילו

תוספות

שכח אחד מבני חיצונה ולא עירב עמהן – בהא מודה שמואל דמבטלין בני חיצונה לבני הפנימית אותו רשות שיש להן בתוכן על ידי הרגל עירובן, משום דאמרה: לתקוני שתפתיך ולא לעוותי. והכי מפרש בשילהי פירקין. והא דבעיא ביטול — אליבא דרבי עקיבא אמר רבא למילתיה, דאי לרבנן — בלא ביטול נמי אמרי לה לפנימית הכי, ועקרה לעירוב משום דמעוותי לה. אבל רבי עקיבא, דבעי לבטולי בשילהי פירקין, וכי שכח אחד מן הפנימית ליכא למימר הכי לבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש — דלא מצי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי דבעיא ביטול, שהרי תחילת [העיוות] על ידי בן הפנימית הוא בא, כל זה לשון הקונטרס. ואם תאמר: ורבא מנא ליה דשמואל מוקי לה כרבי עקיבא דבעיא ביטול? דלמא כרבנן דשרו לקמן בלא ביטול! ויש לומר: משום דשמעינן ליה לשמואל דאמר אוסרין ומערבין ומבטלין שתי חצירות זו לפנים מזו, ולא מתוקם אלא בהכי. ואם תאמר: וכי שכח אחד מבני פנימית ולא עירב ומבטל לבני פנימית, אמאי אתיא חיצונה ואסרה עליהן משום עירוב המרגילה לתוכה? הא אמר לעיל בפרק "מי שהוציאוהו" (מח,ב) דלא אמרו דיורין להחמיר! יש לומר: דהוהיא דלעיל ליכא שום פשיעותה, אבל הכא — הפנימית פשעה ועותה את עצמה.

כמאן כרבי אליעזר כו׳ — לעיל בשמעתין: כשנתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב — לא מצי למיפרך הכי — דלימא דמצי מבטל בן חיצונה לבני החיצונה, ותיתי פנימית ותשתרי בהדייהו. דהכא ליכא דיורי חיצונה בפנימית אלא על ידי עירוב המרגילה, לא חשיב ביטולי רשות מחצר לחצר, כיון דמאיליהן משתרו בני חיצונה על ידי שמבטל בן פנימי לבני פנימית כרבי אליעזר בן יעקב, דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד וא׳. אבל לעיל, דפנימית אוסרת החיצונה על ידי דריסת הרגל שלה, אף על גב דאין צריך לבטל לכל אחד ואחד — חשיב ליה ביטול רשות מחצר לחצר.

אני אומר מבטלין — פירש בקונטרס: דלא דמיא לההיא דלעיל היכא דאתא נכרי בשבתא. דהכא, אי בעו מיגר וערובי מאתמול — מצו עבדי. ורב המנונא אמר אין מבטלין, כיון דאי בעו לערובי מאתמול — לא מצו מערבי בלא שכירות, אין ביטול אלא במקום עירוב, עד כאן לשון הקונטרס. ותימה: דלעיל (סו,א) פשיטא לן היכא דאתא נכרי מאתמול דמבטלין ואוסרין ומערבין קרינן ביה, דאמר לעיל: ואי דאתא נכרי מאתמול — לוגר מאתמול! יש לומר: דסוגיא דלעיל ברב ששת, דאמר הכא דמבטלין. ומידהו, קשה: דמשמע הכא דפשיטא לן אפילו לרב ששת דתרתי לא עבדינן, ודוקא מת הוא דמבטלין. אבל לא מת, דבעי תרתי שכירות וביטול — לא עבדינן. ולעיל פשיטא לן בדאתא מאתמול דבשבת שוכרין ומבטלין, ודוקא באתא בשבת קאמר שמואל דאין מבטלין. ונראה לפרש דהכא באתא בשבת ומת בשבת איירי. וכן משמע הלשון, דקאמר: כי תיבעי לך — אליבא דמאן דאמר אין שוכרין, תרתי הוא דלא עבדינן, ובאתא נכרי בשבת נחלקו. ועל זה מיבעיא ליה: כשמת, אי עבדינן חדא אי לא. ואם תאמר: כי לא מת נמי תסגי בחדא בביטול לחודיה, דהוה יחיד במקום נכרי! ויש לומר: כדפירש לעיל, דלא משתרי בביטול לחודיה כשמתרצה הנכרי לשכור. כיון דאם לא היה מתרצה לא היה מותר, משום דאם כן בטלת תורת עירוב. אי נמי: רב חסדא כרבי מאיר סבירא ליה, דאסר יחיד במקום נכרי. ומידהו, לפי טעם זה אחרון לא יתכן לומר אליבא דמאן דאמר אין שוכרין, דקאמר (אני אומר מבטלין) היינו שמואל. דממה נפשך לשמואל סגי בביטול. דאיהו קאמר הלכה כרבי אליעזר בן יעקב, וקאמר שמואל לעיל דאין מבטלין, שמע מינה דאפילו חדא לא עבדינן לשמואל. אלא היינו רבי אסי, דאמר לעיל לא נשכור. **אני** אומר מבטלין — אף על גב דבשני בתים אין מבטלין, התם ליכא לא אוסרין ולא מערבין, שהיא רשות הרבים מבעוד יום. אבל הכא — אוסרין איכא וגם מערבין עד שיבא הנכרי. אי נמי: גבי שני בתים לא היה לו כח מבעוד יום לעשות אותו ביטול שעושה עבשיו, אבל הכא — מבעוד יום היה בו כח לבטל.

אפילו

תוספות

וישראל בית סאתים אינו אוסר כו׳ — אומר רבינו יצחק: דאם הוקף לדירה — אפילו בית סאתים אוסר. דכיון שהוקף לדירה, הוה כביתו ואינו עומד במקום אויר של מבוי, ואוסר עדיין פתח הפתוח למבוי. ובקונטרס לא פירש כן, דאדרבה פירש: יותר מבית סאתים דוקא כשלא הוקף לדירה, אבל הוקף לדירה — אינו אוסר. **ומאי** טעמא דלמא אמרי רשות היחיד גמורה היא — מכאן התיר רבינו תם בגינה אחת יתירה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לטלטל מתוכה לחוץ, הואיל ולא היתה רשות הרבים גמורה, כגון סרטיא ופלטיא עוברת לפניה. והתיר להטמין המפתח בתוך הגינה אף על פי שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה, או ליטול מתוכה לחוץ. ואין לחלק בין סלע דהתם, משום דלא שכיח, שהרי כל עיקר גזירה זו שלא יבא לטלטל בכולו והאי טעמא שייך נמי הכא. ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפרק קמא דשבת (ו,א): ארבע רשויות לשבת, ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים — משכחת להו חמשה. **והא** לא ערבינן כו׳ — קודם מילה היה, כדפירש בקונטרס. וכן משמע, מדמדמה הך אמירה להזאה, שהיא משום מצוה לעשות פתח. אבל לאחר מילה ומשום סכנה, על זה לא היה אומר: והא לא ערבינן, דבפקוח נפש הזריז הרי זה משובח, כדאמרינן פרק בתרא דיומא (פד,ב).

נסמוך אשיתוף — דמבוי. פירש בקונטרס, דתנן במתניתין: אם נשתתפו במבוי — מותרין באן וכאן, ולא היה לו להביא מאותה משנה, דלקמן בתלמוד מוקמינן לה כולה כרבי מאיר דבעינן עירוב ובעינן שיתוף, ואם נשתתפו נמי קאמר. אלא היה לו להביא ראיה מהא דתניא לקמן בפירקין (עא,ב): וחכמים אומרים מערבין או משתתפין. ואף על גב דפסיק רב לקמן הלכה כרבי מאיר דבעי תרתי — סבר לה כרבי יוחנן דאמר נהגו כרבי מאיר, אבל לכתחלה לא עבדינן כוותיה. אי נמי: סבר כמאן דאמר: בפת כולי עלמא לא פליגי דבחדא סגי, ונסמוך אשיתוף דקאמר — היינו אם נשתתפו בפת.

לשבות

רש״י

אפילו פתוח לקרפף — ניחא ליה ביה טפי דאיכא אוירא טפי ממבוי ואינו אוסר על בני מבוי: גוי בית סאתים אוסר — אם היה לו פתח לקרפף בית סאתים ופתח למבוי עדיין אוסר על בני מבוי דאוירא דקרפף לא נפיש אבל אם יותר מבית סאתים נפיש אוירא ובההיא ניחא ליה ואינו אוסר. **ישראל** — שיש לו פתח לקרפף ופתח למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר על בני מבוי ואף על גב דלגבי נכרי חשיב זוטרא, לגבי ישראל נפיש. דהא בשבת ליכא הוצאת משואות יתירתן וסגי בהכי ונפיש אוירא ממבוי אבל יותר מבית סאתים דכרמלית הוא כגון שלא הוקף לדירה כיון דאסיר ליה לאישתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי. **פתוח לקרפף מהו** — אנברי קאי ואמילתיה דרב יהודה. **הזורק לתוכו** — מרשות הרבים. **חייב** — חטאת ואף על גב דלענין איסור טלטול שויוה רבנן כרמלית שאסרו לטלטל בתוכו אלא בארבע מדאורייתא רשות היחיד גמורה היא דמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין ומשום הכי אסרי רבנן לטלטולי. **ים** — כרמלית הוא. **אין מטלטלין לא מתוכו לים** — אפילו בארבע אמות משום דכל גבוה עשרה ורוחב ארבעה הוי רשות היחיד. **פחות מכאן** — שאינו גבוה עשרה, כרמלית היא בים, ומטלטלין מזה לזה תוך ארבע אמות. **עד כמה** — יהא רחב סלע. **עד בית סאתים** — אבל טפי לא. ולקמיה מפרש אהייא קאי. **אי נימא אסיפא** — אפחות מעשרה תרוייהו כרמלית נינהו לא שנא רחב ולא שנא קצר. **הא יותר מבית סאתים** — בטל תורת רשות היחיד מיניה והוי כרמלית אפילו לקולא ואף על גב דגבוה עשרה. **לעולם אריש** — ולאו אמתוכו לים קאי אלא אדיוקא קאי והכי קא דייק: הא בתוכו מטלטלין דהא רשות היחיד היא, עד כמה — עד בית סאתים אבל טפי לא דשויוה רבנן בכרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיחלף ברשות הרבים מיהו לענין מתוכו לים רשות היחיד היא. **רב אשי אמר לעולם אריש** — ולאו אדיוקא קאי ואפילו לענין מתוכו לים נמי כרמלית שויוה ושרי. מיהו לרבי יוחנן לא תיקשי דודאי לענין חיובא מדאורייתא רשות היחיד היא ומאי טעמא שרו רבנן לטלטולי מניה לכרמלית, משום דאיסור טלטול מרשות היחיד לכרמלית מדרבנן הוא דהם אמרו זאת והם אמרו עוד איסור אחר וראו שאין שניהם עומדים כאן וביטלו זה מפני זה וכדמפרש. **הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו** — דשויוה כרמלית לענין טלטול משום דמיחלף ברשות הרבים ומיהו אסור לטלטל מרשות הרבים לתוכו ומתוכו לרשות הרבים כדרבי יוחנן דמדאורייתא רשות היחיד היא. **והם אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית** — משום דלא ליתי לטלטולי מרשות היחיד לרשות

אֲפִילּוּ פָּתוּחַ לַקַּרְפַּף. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: גּוֹי בֵּית סָאתַיִם - אוֹסֵר, יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם - אֵינוֹ אוֹסֵר. וְיִשְׂרָאֵל, בֵּית סָאתַיִם - אֵינוֹ אוֹסֵר, יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם - אוֹסֵר. בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא בַּר חַקְלַאי מֵרַב הוּנָא: פָּתוּחַ לְקַרְפַּף, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: הֲרֵי אָמְרוּ, בֵּית סָאתַיִם - אוֹסֵר, יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם - אֵינוֹ אוֹסֵר. אָמַר עוּלָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קַרְפַּף יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁלֹּא הוּקַף לַדִּירָה, וַאֲפִילּוּ כּוֹר וַאֲפִילּוּ כּוֹרַיִים - הַזּוֹרֵק לְתוֹכוֹ חַיָּיב. מַאי טַעְמָא? מְחִיצָה הִיא, אֶלָּא שֶׁמְּחוּסֶרֶת דִּיּוּרִין. מְתִיב רַב הוּנָא בַּר חִינְּנָא: סֶלַע שֶׁבַּיָּם, גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרוֹחַב אַרְבָּעָה - אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִן תּוֹכוֹ לַיָּם, וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ. פָּחוֹת מִכָּאן - מְטַלְטְלִין. עַד כַּמָּה - עַד בֵּית סָאתַיִם. אַהֲיָיא? אִילֵימָא אַסֵּיפָא - בֵּית סָאתַיִם, טְפֵי לָא?! וְהָא מִכַּרְמְלִית לְכַרְמְלִית קָא מְטַלְטֵל! אֶלָּא לָאו אַרֵישָׁא, וְהָכִי קָאָמַר: סֶלַע שֶׁבַּיָּם, גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרוֹחַב אַרְבָּעָה - אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ. וְעַד כַּמָּה - עַד בֵּית סָאתַיִם. הָא יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם - מְטַלְטְלִין. אֲלָמָא כַּרְמְלִית הִיא. תִּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן! אָמַר רָבָא: מַאן דְּלָא יָדַע תְּרוּצֵי מַתְנְיֵיתָא, תִּיוּבְתָּא מוֹתִיב לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן?! לְעוֹלָם אַרֵישָׁא, וְהָכִי קָאָמַר: הָא בְּתוֹכוֹ - מְטַלְטְלִין. וְעַד כַּמָּה - עַד בֵּית סָאתַיִם. רַב אַשִׁי אָמַר: לְעוֹלָם אַרֵישָׁא, הֵן אָמְרוּ וְהֵן אָמְרוּ. הֵן אָמְרוּ: קַרְפַּף יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁלֹּא הוּקַף לַדִּירָה אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וְהֵן אָמְרוּ: אֵין מְטַלְטְלִין מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לַכַּרְמְלִית. בֵּית סָאתַיִם דְּשָׁרֵי לְטַלְטוֹלֵי בְּכוּלֵּיהּ - אָסְרִי רַבָּנַן לְטַלְטוֹלֵי, לֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ וְלֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם. מַאי טַעְמָא? רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה הִיא. יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם דְּאָסוּר לְטַלְטוֹלֵי בְּכוּלֵּיהּ - שָׁרוּ רַבָּנַן לְטַלְטוֹלֵי מִתּוֹכוֹ לַיָּם וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ. מַאי טַעְמָא? דִּלְמָא אָמְרִי רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה הִיא וְאָתֵי לְטַלְטוֹלֵי בְּכוּלֵּיהּ. וּמַאי שְׁנָא? תּוֹכוֹ - שָׁכִיחַ, מִתּוֹכוֹ לַיָּם וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ - לֹא שָׁכִיחַ. הַהוּא יָנוֹקָא דְּאִשְׁתַּפּוּף חַמִימֵיהּ, אֲמַר לְהוּ רַבָּה: נַיְיתוּ לֵיהּ חַמִימֵי מִגּוֹ בֵּיתַאי. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְהָא לָא עָרְבִינַן! אֲמַר לֵיהּ: נִסְמוֹךְ אַשִׁיתּוּף. אֲמַר לֵיהּ: הָא לָא שָׁתְּפִינַן! נֵימְרוּ לֵיהּ לַנָּכְרִי לֵיתֵי לֵיהּ. אֲמַר אַבַּיֵי: בְּעֵי לְאוֹתְבֵיהּ לְמָר וְלָא שְׁבַקַן רַב יוֹסֵף, דְּאָמַר רַב [יוֹסֵף אָמַר רַב] כָּהֲנָא: כִּי הָוֵינַן בֵּי רַב יְהוּדָה, הָוָה אָמַר לָן: בִּדְאוֹרַיְיתָא - מוֹתְבִינַן תִּיוּבְתָּא וְהַדַּר עָבְדִינַן מַעֲשֶׂה, בִּדְרַבָּנַן - עָבְדִינַן מַעֲשֶׂה וַהַדַּר מוֹתְבִינַן תִּיוּבְתָּא. לְבָתַר הָכִי אֲמַר לֵיהּ: מַאי בָּעֵית לְאוֹתְבֵיהּ לְמָר? אֲמַר [לֵיהּ: דְּתַנְיָא,] הַזָּאָה שְׁבוּת וַאֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת,

מה

הרבים ובהאי רשות היחיד שהיא ביותר מבית סאתים לא גזור מאי טעמא בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה כי אסרינן ליה לטלטולי מיניה לכרמלית לא אתיא מיניה חורבה אבל טפי מבית סאתים אי אסרת מתוכו לים תוך ארבע אמות אתי למימר רשות היחיד גמורה היא אפילו מדרבנן ומטלטלי בכולה ומיעקרא אידך תקנתא דרבנן ובטלו הא מקמי הא. **ומאי שנא** — דאלים הך תקנתא טפי מהך השתא נמי קא מטלטלי מרשות היחיד לכרמלית. **תוכו שכיח** — וכי שרי ליה לטלטולי בגווה חזו ליה עלמא ומיחלף ברשות הרבים. **מתוכו לים לא שכיח** — ולא גזרו רבנן במלתא דלא שכיחא ואף על גב דבשאר רשות היחיד לכרמלית גזור רבנן הנהו שכיחן אבל הני תרתי כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שכיח. **דאישתפך חמימיה** — שהיו רוצין למולו והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום. **מגו ביתאי** — מביתיה דרבה והתינוק היה בבית אחר באותה חצר. **נסמוך אשיתוף** — דמבוי דתנן (עירובין עג,א) במתניתין אם נשתתפו במבוי מותר כאן וכאן במבוי ובחצירות אף על פי שלא עירבו. **כדאורייתא מותבינן תיובתא** — באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא נעבור על דברי תורה אבל בדרבנן כגון עירובי חצירות שבקינן לחכם לעשות כהוראתו. **והדר מותבינן** — ליה ללמוד אם יפה הורה. **הזאה** — על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות.

מה

אֲפִילּוּ אם הפתח הנוסף **פָּתוּחַ לְכַרְפַּף**, אין הגוי אוסר את המבוי, שאף שהקרפף אינו רחב כמו בקעה, מכל מקום הוא רחב יותר מדמבוי, ונוח לו יותר ההשתמשות בקרפף מדההשתמשות במבוי, ומסתלק מפתח דירתו למבוי.

הגמרא מביאה דעה אחרת בדין זה: **רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ** – שניהם אמרו, שהדין חלוק בין בית של גוי לבית של ישראל, שאם הבית שיש בו פתח לקרפף הוא של **נָכְרִי**, והקרפף גדול רק בשיעור של **בֵּית סָאתַיִם, אוֹסֵר** גוי זה על בני המבוי, שכיון שהקרפף אינו מקום גדול, אין אומרים שהסתלק מהפתח של המבוי מחמת הפתח הפתוח לקרפף זה. ורק אם הקרפף **יוֹתֵר** גדול **מִבֵּית סָאתַיִם**, נוח לו להשתמש בקרפף יותר מבמבוי, והפתח שפתוח לקרפף הוא עיקר הפתח שלו, **וְאֵינוֹ אוֹסֵר** את המבוי. **וְיִשְׂרָאֵל** – יהודי שיש לו דירה במבוי, ויש לו פתח מצד אחר הפתוח לקרפף, הדין הוא להיפך, שאם הקרפף הוא רק בשיעור **בֵּית סָאתַיִם, אֵינוֹ אוֹסֵר** את המבוי שיהודי אינו צריך להכניס משאות גדולים לביתו בשבת, ודי לו בקרפף קטן, ומשום כך אף שהקרפף קטן ואינו יותר מבית סאתים, נוח לו יותר להשתמש בקרפף מלהשתמש במבוי, והפתח לקרפף הוא העיקר ואינו נחשב מדיירי המבוי. אבל אם הקרפף גדול **יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם**, שדינו כ'כרמלית', ואסור לו להוציא בשבת מביתו לקרפף זה, משום כך אינו מסתלק מהמבוי, **וְאוֹסֵר** על בני המבוי אם לא השתתף עמהם במבוי.

הגמרא מביאה דעה נוספת כשיטתם של רבה ורב יוסף. למדנו בדברי רב יהודה, שכאשר יש לגוי פתח נוסף מדירתו לבקעה, אינו אוסר על בני המבוי בדירתו. ומסתפקת הגמרא: **בְּעָא מִינַּיְיהוּ** – שאל ממנו **רָבָא בַּר חַקְלַאי מַרְבּ הוּנָא**, כשהפתח הנוסף מביתו של הגוי **פָּתוּחַ לְכַרְפַּף, מַהוּ** – מה דינו, האם באופן זה אוסר הגוי בדירתו על בני המבוי. **אָמַר לֵיהּ** רב הונא, **הָרֵי כבר אָמְרוּ** חכמים, שהדבר חלוק כמה גדול הקרפף, אם הוא רק **בֵּית סָאתַיִם, אוֹסֵר** מחמת פתח דירתו על בני המבוי. אבל אם הקרפף הוא **יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם**, הפתח לקרפף הוא העיקר, **וְאֵינוֹ אוֹסֵר** בפתח דירתו על בני המבוי.

הגמרא עוברת לבאר את דין הקרפף בשבת, איזה 'רשות' הוא נחשב מן התורה: **אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כַּרְפַּף** גדול **יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, שֶׁלֹּא הוּקַף** מחיצות **לְשֵׁם דִּירָה** – שאין דירה פתוחה לו, **וַאֲפִילּוּ** אם הוא גדול בשיעור שיכולים לזרוע בו **כּוֹר** תבואה, **וַאֲפִילּוּ** אם הוא גדול בשיעור שיכולים לזרוע בו **כּוֹרִים** – שני כורים, מכל מקום מן התורה הוא רשות היחיד, **וַהֲוֹרֵק** מרשות הרבים **לְתוֹכוֹ** בשבת, **חַיָּב** חטאת. מבארת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** – מה טעם הדבר שהוא רשות היחיד, לפי **שִׁמְחִיצָה הִיא**, והשטח בתוך המחיצה הוא רשות היחיד מן התורה, **אֶלָּא** כיון **שֶׁמְּחוּסֶּרֶת דִּיּוּרִין** – שאין משתמשים בשטח זה לשם דירה, החמירו חכמים שדינו כברמלית שאסור לטלטל בתוכו כמו ברשות הרבים, לפי שמחמת גודלו מחליפים שטח זה עם רשות הרבים.

הגמרא מקשה על דינו של רבי יוחנן: **מָתִיב רַב הוּנָא בַּר חִינָּנָא**, שנינו בברייתא, **סֶלַע שֶׁבַּיָּם** – סלע בתוך הים הגבוה מעל פני הים, אם הסלע **גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה** טפחים מהים, **וְרָחָב אַרְבָּעָה** על ארבעה טפחים, דין הסלע כרשות היחיד, **וְאֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִן תּוֹכוֹ לַיָּם, וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ**, לפי שהים עצמו הוא כרמלית, ואסור לטלטל מרשות היחיד לכרמלית ומכרמלית לרשות היחיד. אבל אם גובה הסלע **פָּחוֹת מִכָּאן** – פחות מעשרה טפחים, **מְטַלְטְלִין** מהסלע לים ומהים לסלע, כיון שאף הסלע הוא כרמלית כמו הים. מוסיפה הברייתא ומבארת: **עַד כַּמָּה** יהיה רוחבו של הסלע שדינו כך, **עַד** גודל של **בֵּית סָאתַיִם**. שואלת הגמרא: **אַהֲיָיא** – על איזה דין ביארה הברייתא שהוא עד שהסלע יהיה בגודל בית סאתים, **אִילֵימָא אַסֵּיפָא** – אם נאמר שזה הולך על מה ששנינו בסיפא, שאם הסלע אינו גבוה עשרה טפחים מותר לטלטל מן הסלע לים ומהים לסלע, וכי על זה אומרת הברייתא שהוא רק אם הסלע רחב **בֵּית סָאתַיִם** [**הוּא דִּמְטַלְטְלִינַן** – מותר לטלטל], אבל **טִפֵּי** – אם הסלע רחב יותר מבית סאתים, **לֹא** – אסור יהיה לטלטל ממנו לים ומהים אליו, **וְהָא מִכַּרְמְלִית לְכַרְמְלִית קָא מְטַלְטֵל** – והרי אף הסלע הוא כרמלית ביון שאינו גבוה עשרה טפחים, ומה האיסור לטלטל ממנו אל הים ומהים אליו. **אֶלָּא לָאו** – אלא ודאי הברייתא אומרת דין זה **אַרֵישָׁא** – על מה ששנינו ברישא כשהסלע גבוה עשרה, **וְהָכִי קָאָמַר** – וכך אומר התנא, למדנו ברישא שכשסֶּלַע **שֶׁבַּיָּם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרוֹחַב** שטחו **אַרְבָּעָה** על ארבעה טפחים, **אֵין מְטַלְטְלִין לֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם, וְלֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ**, מוסיפה על כך הברייתא, **וְעַד כַּמָּה** יהיה רוחבו של הסלע שאסור לטלטל ממנו לים ומהים לתוכו, **עַד** שיהיה בגודל של **בֵּית סָאתַיִם**. ויש לדייק מכך שרק עד בית סאתים אסור לטלטל ממנו לים ומהים לתוכו, **הָא יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם** – אבל אם הסלע רחב יותר מבית סאתים שהוא כרמלית, **מְטַלְטְלִין** ממנו לים ומהים לתוכו. ומסיים רב הונא את קושייתו: **אֵלְּמָא** – מוכח ששטח שיש לו מחיצות שלא הוקפו לשם דירה וגדול יותר מבית סאתים, אין לו דין רשות היחיד כלל, ורשות **כַּרְמְלִית** גמורה **הִיא** אף לקולא, **וּתְיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן** שאמר שקרפף שהוקף מחיצה שלא לשם דירה אפילו אם הוא יותר מבית סאתים, מן התורה הוא רשות היחיד, ואם כן צריך להיות אסור לטלטל מהסלע לים ומהים לסלע.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רָבָא, מַאן דְּלֹא יָדַע תְּרוּצֵי מַתְנֵיתָא** – מי שאינו יודע לתרץ וליישב את דברי הברייתא, **תְּיוּבְתָּא מוֹתִיב לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן** – וכי הוא יבוא ויקשה ממנה על רבי יוחנן. **לְעוֹלָם** מה ששנינו ששיעור הסלע הוא עד בית סאתים, **הוֹלֵךְ אַרֵישָׁא** – על המקרה של הרישא שהסלע גבוה עשרה, אבל אין הדברים אמורים על הדין ששנינו בפירוש ברישא באיסור של ההוצאה מהסלע לים ולהיפך, אלא כוונת הברייתא להגביל את הדין שמדוייק מדברי הברייתא ברישא שמותר לטלטל בסלע עצמו. **וְהָכִי קָאָמַר** – וכך אומר התנא, למדנו ברישא, שאם היה הסלע גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה על ארבעה טפחים, אין מטלטלין לא מן תוכו לים ולא מהים לתוכו, ואפשר לדייק מזה, **הָא בְּתוֹכוֹ** – אבל בתוך הסלע עצמו **מְטַלְטְלִין** אפילו יותר מארבע אמות, לפי שהוא רשות היחיד גמור. ועל זה ממשיכה הברייתא ומבארת, **וְעַד כַּמָּה** יהיה רחב הסלע שיהיה מותר לטלטל בתוכו, **עַד** שיהיה גדול בשיעור **בֵּית סָאתַיִם**, שאם הוא גדול יותר מבית סאתים, דינו ככרמלית לחומרא שאסור לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות. ואם כן אין קושיא מכאן על רבי יוחנן, שבאמת גם אם הסלע גדול יותר מבית סאתים הוא רשות היחיד מן התורה, ואסור להוציא ממנו לים, ורק לחומרא דינו ככרמלית שאסור לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות.

מביאה הגמרא תירוץ נוסף על רבי יוחנן: **רַב אַשִּׁי אָמַר, לְעוֹלָם** דברי הברייתא שדין הסלע הוא עד שיעור בית סאתים, נאמרו **אַרֵישָׁא** – על הדין המפורש ברישא לגבי איסור ההוצאה ממנו לים ומהים אליו, ואומרת הברייתא שבאופן שהסלע רחב יותר מבית סאתים אין איסור להוציא ממנו לים ולהיפך, וטעם הדבר, **הֵן אָמְרוּ** – חכמים הם שאמרו איסור זה שלא להוציא מרשות היחיד לכרמלית, **וְהֵן אָמְרוּ** – וחכמים עצמם אמרו איסור אחר, ומחמתו התירו כאן את איסור ההוצאה לכרמלית. ומבארת הגמרא את דבריה: **הֵן** – חכמים **אָמְרוּ שֶׁכַּרְפַּף** שהוא גדול **יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁלֹּא הוּקַף** מחיצות **לְשֵׁם דִּירָה, אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ** – בתוכו, **אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת** – רק עד ארבע אמות, אף שמן התורה הוא רשות היחיד. **וְהֵן** – וחכמים עצמם **אָמְרוּ שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לְכַרְמְלִית**. וכיון ששני האיסורים הם רק מדרבנן, לפיכך כשהסלע הגבוה עשרה, רחב יותר מארבעה טפחים עד **בֵּית סָאתַיִם, דְּשָׁרֵי לְמַלְטוּלֵי בְּכוּלֵּיהּ** – שאף מדרבנן מותר לטלטל בכולו, **אָמְרֵי רַבָּנַן לְמַלְטוּלֵי לֹא מִן הַיָּם לְתוֹכוֹ וְלֹא מִתּוֹכוֹ לַיָּם**, מבארת הגמרא, **מַאי טַעְמָא** אסרו, לפי שהסלע **רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה הִיא** אף מדרבנן, ואסור להוציא מרשות היחיד לכרמלית ומהכרמלית אליה. אבל אם הסלע הוא רחב **יָתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, דְּאָסוּר** מדרבנן **לְמַלְטוּלֵי בְּכוּלֵּיהּ, שָׁרוּ רַבָּנַן** – התירו חכמים **לְמַלְטוּלֵי מִתּוֹכוֹ לַיָּם וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ**. ומבארת הגמרא **מַאי טַעְמָא** של היתר זה, שאם נאסור

המשך בעמ' קסז

ויש לדמות את הדברים, מָה הַזָּאָה – כמו הזאה, שהיא שִׁבּוּת מדרבנן, וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת אף לצורך מצוה, כן יש לנו לומר אַף באיסור אֲמִירָה לְנָכְרִי שהיא שִׁבּוּת דרבנן, וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת – שלא תדחה את השבת אפילו לצורך מצוה, ואם כן אסור לומר לגוי להביא מים חמים לצורך רחיצת התינוק.

מביא אביי את דברי רב יוסף שיישב לו: אָמַר לִי רב יוסף, וְלֹא שַׁנִּי לָךְ – וכי אין שונה לך הדין בֵּין איסור שִׁבּוּת של אמירה לגוי באופן דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה – שהגוי עושה מעשה מלאכה האסור מן התורה, שאותה לא התירו חכמים אפילו לצורך מצוה, לְשִׁבּוּת של אמירה לגוי באופן דְּלֵית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה – שהגוי אינו עושה מעשה מלאכה אלא רק איסור דרבנן, דְּהָא מַר – שהרי אדוננו רבה לֹא אָמַר לְנָכְרִי זִיל אַחֵים – לך ותחמם מים בשבת, אלא אמר לו להביא מים חמים מוכנים מביתו של רבה לביתו של התינוק, ואיסור הוצאה בחצר הוא מדרבנן, ובשבות כזה יש להקל לצורך מצוה.

הגמרא מבררת כיצד יתכן שבאותה חצר של אביי ורבה לא עירבו, ולא השתתפו במבוי: אָמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנָן לְאַבָּיֵי, היתכן שמְּבוֹאָה דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵי גַּבְרֵי רַבְרְבֵי כְּרַכְּנָן – מבוי שדרים בו שני אנשים גדולים כמו רבותינו [רבה ואביי], לֹא לֶיחֱוֵי בֵּיהּ – לא יהיה בו לֹא עֵירוּב בחצר וְלֹא שִׁיתּוּף במבוי, הרי מבוי בלי שיתוף לא יתכן שלא יהיה בו חשש מכשול. אָמַר לֵיהּ אביי לרבה בר רב חנן, מַאי נַעֲבִיד – מה נעשה, מַר – אדוננו רבה, לַאו אוֹרְחֵיהּ – אין זה דרכו לפי כבודו ללכת בין דיירי החצר והמבוי ולטרוח לאסוף פת לצורך העירוב והשיתוף, וַאֲנָא – אני אביי, טְרֵידְנָא בְּגִירְסַאי – טרוד בלימודי, ואם הייתי אוסף פת לעירוב ולשיתוף הייתי מתבטל מלימודי כל היום, וְאִינְהוּ – והם שאר בני המבוי, לֹא מְשַׁגְּחֵי – אינם משגיחים בדבר לטרוח לעשות עירוב ושיתוף. והוֹסִיף אביי: וְאִי אַקְנֵי לְהוּ פִּיתָא בְּסַלָּא – ואם תאמר שיכול אני להקנות לבני המבוי פת משלי המונח בסל כדי שיזכו בו לשם שיתוף, שאת זה אפשר לעשות בדיבור שאין בו טורח ולא הייתי צריך להתבטל מלימודי. אין זה מועיל, כֵּיוָן דְּאִי בָּעוּ לָהּ מִינַּאי וְלֹא אֶפְשָׁר לֵיתְבָהּ נְהַלֵּיהוּ – כיון שאם בני המבוי היו מבקשים ממני לקבל מפת זה כדי לאכול ממנו, לא היה באפשרותי לתת ולחלוק להם מהפת שלי כל שבת, שאין ידי משגת כל כך, נמצא שאין כוונתי להקנות להם מהפת בקנין גמור, ואם כן בָּטֵיל שִׁיתּוּף – השיתוף מתבטל, דְּתַנְיָא, אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁבִּיקֵּשׁ לקחת מיין וְשֶׁמֶן שהניחו בני המבוי לשם שיתוף, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ לקחת, בָּטֵל הַשִּׁיתּוּף, לפי שהתברר שלא התכוונו להקנות לכולם בלב שלם.

חזר רבה בר רב חנן והקשה לאביי: וְנַקְנֵי לְהוּ מַר – ויקנה אדוני [אביי] לבני המבוי רְבִיעָתָא דְּחַלָּא כַּחֲכִירְתָּא – רביעית חומץ של יין באחת מחביותיו, שעל זה אין אדם מקפיד ואם יבקשו זאת ממנו יתן בלב שלם. ענה לו אביי: אי אפשר לעשות כך, שכן תַּנְיָא, אֵין מְשַׁתְּתְּפִין בְּאוֹצָר – בדבר שאצור ומכונס, כגון ביין שמכונס בחבית ועשוי להשתמש ממנו, שכשיקחו יין מהחבית יש לחשוש שלקחו את היין שעליו חל השיתוף, ונמצא שהשיתוף בטל.

הגמרא מקשה סתירה על הברייתא שאין משתתפים באוצר: וְהָא תַּנְיָא – והרי שנינו בברייתא אחרת, מְשַׁתְּתְּפִין באוצר. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אוּשַׁעְיָא, לֹא קַשְׁיָא סתירת הברייתות, הָא – הברייתא ששנינו שאין משתתפים באוצר, היא כדעת בֵּית שַׁמַּאי הסוברים 'אין בהירה', ולשיטתם אין מתברר למפרע איזה חלק באוצר חל עליו השיתוף, ואם הוציאו מהאוצר יש לחשוש שלקחו את הדבר שחל עליו השיתוף. וְהָא – הברייתא ששנינו שמשתתפים באוצר, היא כדעת בֵּית הִלֵּל הסוברים 'יש בהירה', ולשיטתם אף אם לקחו דבר מהאוצר לא הוציאו משם את השיתוף, שמתברר למפרע שמה שנשאר באוצר עליו חל השיתוף. הגמרא מביאה את המשנה שבה מתבארת מחלוקת בית שמאי ובית הלל בענין בהירה: דְּתַנְן – ששנינו במשנה (אהלות פ"ז מ"ג), הַמֵּת בַּבַּיִת, וְלוֹ – לבית פִּתָּחִים הַרְבֵּה וכולם נעולים, ואין יודעים את איזה מהם יפתחו כדי להוציא את המת מהבית, ובחלל הפתחים מבחוץ מונחים כלים, כּוּלָּן – כל הכלים המונחים בכל הפתחים טְמֵאִין, שכיון שמאחד הפתחים יוציאו את המת ואין יודעים מאיזה מהם, כל הפתחים מביאים את הטומאה מספק כדין אוהל המת. ואם נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן – מהפתחים הנעולים, הוּא טָמֵא – פתח זה מביא את הטומאה על הכלים שתחתיו, וְכוּלָּן טְהוֹרִין – וכל הפתחים האחרים טהורים, שאין המת עשוי לצאת מהם אלא מהפתח שנפתח. ואם עדיין לא פתח אף אחד מהפתחים, אך חִישַׁב לְהוֹצִיאוֹ [את המת] בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ שחשב להוציא אותו בְּחַלּוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שיעור אַרְבָּעָה טפחים עַל אַרְבָּעָה טפחים, הרי הוא מַצִּיל עַל כָּל הַפְּתָחִים הנעולים כּוּלָּן מלטמא, שאין הטומאה עשויה לצאת מהם. ומוסיפה המשנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, וְהוּא מה שמועילה מחשבה זו להציל על הפתחים האחרים, בתנאי שֶׁחִישַׁב מחשבה זו עַד שֶׁלֹּא יָמוּת הַמֵּת – קודם שמת בתוך הבית. אבל אם חשב כך רק לאחר שכבר מת, אין מחשבה זו מועילה לבטל את הטומאה מהפתחים האחרים למפרע, שאין בהירה למפרע לומר שמתחילה היה עומד להוציא את המת מהפתח הזה או מהחלון, אלא מתחילה כל הפתחים היו בספק שמא יוציא מאחד מהם את המת וכבר הביאו את הטומאה על הכלים שתחתם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מחשבה זו מועילה לטהר את שאר הפתחים, אַף אם חשב כך מִשֶּׁנָּמוּת הַמֵּת – לאחר שכבר מת, שכיון שחשב להוציא מפתח אחד, יש בהירה למפרע שמלכתחילה עמד להוציא את המת מפתח זה, ולפתחים האחרים לא באה כלל הטומאה. התבאר אם כן, שבית שמאי סוברים אין בהירה, ובית הלל סוברים שיש בהירה.

מספרת הגמרא עוד מעשה שנשפכו המים החמים שהוכנו לתינוק: הַהוּא יְנוּקָא – מעשה בתינוק שהיו צריכים למולו, דְּאִישְׁתַּפּוּךְ חַמִּימֵיהּ – שנשפכו בשבת המים החמים שהוכנו מבעוד יום לצורך רחיצתו קודם המילה. אָמַר לְהוּ רָבָא – לבני משפחתו של התינוק, נִישַׁיְּילָהּ לְאִימֵּיהּ אִי צְרִיכָה – נשאל את אמו של התינוק אם היא צריכה לשתות מים חמים, שאם כן יכולים לומר לגוי לחמם לה מים, וַנַּחֵים לֵיהּ נָכְרִי אַגַּב אִימֵּיהּ – יחמם הגוי מים חמים בפעם אחת גם לצורך האמא וגם לצורך רחיצת התינוק. אָמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשִׁיָא לְרָבָא, אִימֵּיהּ קָא אָכְלָה תַּמְרֵי – הרי אמו של התינוק אכלה תמרים, וכיון שאוכלת דבר צונן בהכרח שהיא בריאה ואינה צריכה לשתות מים חמים. אָמַר לֵיהּ רבא לרב משרשיא, אין ראיה מאכילת התמרים שהיא בריאה, אֵימוֹר תּוּנְבָא בְּעָלְמָא הוּא דְּנָקֵט לָהּ – יתכן שמחמת החולי השתטתה ואינה מבחנת מה אוכלת, ואם אמרה שהיא צריכה מים חמים מותר לחמם לה על ידי גוי.

הגמרא מביאה עוד מעשה שנשפכו המים החמים שהוכנו לתינוק: הַהוּא יְנוּקָא – מעשה בתינוק שהיו צריכים למולו, דְּאִישְׁתַּפּוּךְ חַמִּימֵיהּ – שנשפכו המים החמים שהוכנו מבעוד יום לצורך רחיצתו קודם המילה. בחצר סמוכה לחצר שבו גר התינוק התגורר רבא, ובחצירו היו מים חמים מוכנים, והיה פתח פתוח בין שתי החצירות, אך לא יכלו להעביר מחצר אחת לשניה כיון שלא עירבו החצירות זו עם זו. בביתו היה חדר חיצון לגברים, וחדר פנימי לצניעות שבו היו הנשים [ראה ציור]. אָמַר לְהוּ רָבָא [לבני משפחתו], פַּנּוּ לִי מָאנֵי מִבֵּי גַּבְרֵי לְבֵי נָשֵׁי – תפנו לי את הכלים שלי מחדר הגברים, לתוך חדר הנשים המצוי בתוך הבית ואין לו פתח לחצר, וְאֵיזִיל וְאֵיתֵיב הָתָם – ואני אלך ואשב בחדר הנשים הפנימי, וְאֵיבְטֵיל לְהוּ הָא חָצֵר – ואבטל לחצר השניה את החצר שלנו, וכך יוכלו להביא את המים החמים מחצר זו לחצר שבו מצוי התינוק.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרָבָא, איך מועיל הביטול להתיר להביא את המים לחצר שבו היה התינוק, וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל (לעיל סו:), אֵין מועיל בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר אחת לְחָצֵר אחרת להתיר את הטלטול ביניהם. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רבא לרבינא, אָנָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לִי, דְּאָמַר (שם) יֵשׁ בִּיטּוּל רְשׁוּת אף מֵחָצֵר אחת לְחָצֵר אחרת להתיר את הטלטול ביניהם.

חזר רבינא ושאל את רבא: וְאִי לֹא סָבַר לָהּ מַר כִּשְׁמוּאֵל – ואם אין

רש"י

מה הזאה שבות ואינה דוחה שבת — ואפילו במקום מצוה, כגון לשחוט פסחו, כדתנן בפסחים בפרק "אלו דברים" (סה,ב). **תרי גברי רברבי כרבנן** — כגון אתה ורבה דדייריתו ביה. **מר** — רבה אין כבודו לחזור על בני המבוי ולגבות השיתוף. **אינהו** — שאר בני מבוי לא משגחי. **אקני להו** — משלי ריפתא בסלא בדיבורא, דליכא טרחא, ויהו כולן זוכין בו לשם שיתוף. **כיון דאי בעו מינאי** — אם אחד מהן היה צריך לאכול מן השיתוף, והיה שואלו ממני — אין יכולת בידי לוותר משלי בכל שבת לכך נמצא שאין בלבי להיות בו חלק גמור, ובטל השיתוף. **שביקש יין ושמן** — משל שיתוף. **רביעתא דחלא** — חומץ. **בחביתא** — באחת מחביותיך, דמידי דלית ביה קפידא הוא, ועיקר שיתוף ביין, כדאמר בהאי פירקא (עא,ב) ויניח החבית בחצר ויסמוך על רביעית שבה לשום שיתוף לצורך כל השנה כולה, שמניחין שיתוף בחצר. **אין משתתפין באוצר** — בדבר האצור, כגון חבית של יין או פירות המכונסין — אין סומכין על מה שבתוכן, משום דאין ברירה איזהו של שיתוף, וכי מסתפק ממנו איבא למימר אזל ליה שיתוף. **כולן טמאין** — כל הכלים הנתונין בעובי האסקופה טמאין, ואף על פי שאינם באהל המת — מפני שאין אנו יודעין באיזו פתח יוציאנו. ופתח שעתיד לצאת בו מיטמא מיד. וטעמא ליכא, אלא הלכות טומאה הכי גמירי לה. ואפילו חלונות של טפח על טפח טמאין, דכיון דכולן סתומין — לא מוכחא מילתא בהי מפיק ליה. **נפתח אחד מהן** — ודאי בההוא מפיק ליה: פחות מארבעה על ארבעה אינו חשיב להציל על השאר. **עד שלא ימות** — דלא נחתא להו טומאה אשאר פתחים. אבל משימות המת — כבר נטמאו הכלים, ולא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פיתחא, אלא נחתא להו טומאה, ואפילו כלים הבאין (לשאר פתחים) שם לאחר מחשבה טמאים, דכיון דנחתא להו טומאה תו לא סלקא מייניהו במחשבה, עד דעביד להו מעשה ממש — דפתח ליה להאי, ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא. כדקתני לעיל: נפתח אחד מהן כו'. **ובית הלל אומרים אף משימות המת** — דאמרינן יש ברירה, דמאתמול דעתיה בהאי פיתחא, ולא נחתא טומאה לאחרינו, ואפילו כלים דקודם מחשבה טהורין. **נשיילה לאימיה אם צריכה** — לצורכה חמין, נחים ליה נכרי אגב אימיה. דקיימא לן חיה אחר שבעה, אפילו אמרה צריכה אני — אין מחללין עליה את השבת, אבל עושין לה על ידי ארמאי. **הא אכלה תמרי** — כלומר: הא חזינן דאינה צריכה חמין לשתות, דהא צונן נמי אכלה. **תונבא** — אשדורדישי"ן ואוכלת ואינה יודעת מה. **פנו לי מאני** — בחצירו של רבא היו חמין, והתינוק נשפכו חמיו בחצר אחרת ופתח ביניהן, ולא עירבו שתי חצירות יחד, ולרבא היו בביתו חדרים פנימיים שאינן פתוחין לחצר והן לצניעות, והנשים ישבות שם ובי גברי הוה פתוח לחצר, ותנן במתניתין: המבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר, דהא לאו דידיה הוא. הלכך, פינה כליו מבי גברי כדי שלא יבא להוציא משם לחצר, והלך וישב בחדרים הפנימיים, וביטל רשות חצרו לבני חצר האחרת, ויביאו חמין מחצירו לחצירן.

ניתיב

תוספות

לשבות דלית ביה מעשה – ואם תאמר: דבההוא ינוקא דלקמן דאמר להו רבא: נשיילה לאימיה אי צריכא — ניחיימוה ליה אגב אימיה כי לא צריכא נמי, וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחם בשביל הקטן למולו? ובפרק קמא דגיטין (ח,ב דיבור המתחיל אף על גב) פירשתי.

כיון דאי בעו מינאי ולא יהיבנא להו — צריך ליזהר כשאדם עושה עירוב שלא יערב בדבר שהוא מקפיד עליו, כגון אותן דברים שתיקן לכבוד שבת, או אם יש לו כבר נאה שקורין גשטיש לומר או *פשטיד"א וכיוצא בהן. דאי בעו ליה מיניה ולא יהיב להו — בטל עירוב. **ונקני** להו מר רביעתא דחלא בחביתא — לכאורה משמע לצורך שיתוף מבוי קאמר, דלעירובי חצירות בעי פת. אף על גב דאמר לקמן בפרק "חלון" (פא,א): מאן שמעת ליה דאמר פת אין מדיי אחרינא לא, רבי יהושע. הא קיימא לן כרבי יהושע לגבי רבי אליעזר דפליג עליה התם. ולקמן בפירקא: בין רבי מאיר בין רבנן סבירא להו דעירובי חצירות אינו אלא בפת, ולכאורה כולהו אמוראי דההיא שמעתא הכי אית להו. ואומר רבינו יצחק: דצריך לומר דההיא חביתא דחלא דהכא בחצר הוה ולא בבית, דהא אמר לקמן בפרק "ביצד משתתפין" (פה,ב) דעירובי חצירות בבית שבחצר, ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי, ותרוייהו דוקא כמו שאפרש לקמן. וכן ההיא דבעל הבית שהיה שותף עם שכיניו לזה ביין כו' — איירי כגון דמונח בחצר.

תניא אין משתתפין באוצר — ואם תאמר: ואביי כבית שמאי, דהא כבית שמאי מסיק לה. ויש לומר: דאביי לא חשיב הא דקאמר רב אושעיא הא בית שמאי הא בית הלל, וקסבר אביי: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה — דכמה פלוגתא דתנאי ואמוראי אשכחן לענין ברירה. ועוד אומר רבינו יצחק: דאביי הוה מוקים כולהו אליביה, ולמפרע כולן טמאין, דאין ברירה. והוה מפרש (כרבה) דמסיק במסכת ביצה (י,א; לז,ב) לטהר את הפתחים מכאן ולהבא.

אמר רב אושעיא לא קשיא כו' – הקשה רבינו תם: דהכא מוקי רב אושעיא פלוגתייהו בברירה, ובפרק קמא דביצה (י,א) וגם בסוף ביצה (לז,ב) מסיק רב אושעיא דפליגי לטהר את הפתחים מכאן ולהבא. דכיון דנחתא להו טומאה — לא נפקא לבית שמאי אלא בשינוי מעשה, ולבית הלל סגי במחשבה. ואומר רבינו תם: דרב אושעיא לחוד, ורבי אושעיא לחוד. דהכא גרס בכל הספרים "רב אושעיא" והתם גרסינן "רבי אושעיא". ומצינו רב אושעיא שהיה באמוראים אחרונים בתר ההיא שמעתא דפרק בתרא דביצה (לח,ב) גבי ליבטיל מים ומלח גבי עיסה, דקאמר רב אושעיא דשפיר עביד, דאחיכו עליה. וביבמות בריש "ביצד" (יח,ב) על מילתיה דרב אושעיא דאמר חלוק היה רבי שמעון אף בראשונה, אמר: מתיב רבי אושעיא. ובפרק "כל הגט" (גיטין כה,א) בעא מיניה רב אושעיא מרב יהודה, והרב רבינו מנחם מיונ"י פירש: דלא פליגי הכא בברירה אלא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא, כדאמר בביצה. והכי קאמר: הא בית שמאי דלא מהניא מחשבה לטהר את הפתחים — הכי נמי לא מהני לענין עירוב. ואף על פי שמזכה להו, כיון דמתחילה לא הונח בחבית לשם עירוב. ולבית הלל דמהניא מחשבה התם — מהני נמי הכא. והא דתנן לקמן בעל הבית שהיה שותף עם שכניו, והא דתנן נמי ב"ביצד משתתפין" (לקמן פב,א) מניח את החבית כו' — כבית הלל דלא בעו הנחה לשם עירוב. וניחא השתא דשבק שאר פלוגתייהו דתנאי, דפליגי לענין ברירה בהלוקח יין מבין הכותים ובשאר מקומות. ואף על גב דקאי השתא אביי כבית שמאי — לא היה חושש לכך להשיבו, דבלאו הכי היה יכול להקשות להו וליקני להו רביעתא דחלא במנא. אלא לא היה חושש לטרוח כל כך לערב. ואין זו סברא תמוה כל כך אם אינו מועיל זכוי לבית שמאי אם לא הונח בכלי לשם עירוב, דהא בסוף פירקין נמי פרכינן: אלא מעתה הקנה לו פת בסלו, הכי נמי דלא הוי שיתוף? פירוש: ולא יועיל שיתוף משום דלא אפקי ועיילי דרך פתחים למבוי. מיהו, זה קשיא: דאדפריך מברייתא דתניא משתתפין באוצר, הוה ליה למיפרך ממתניתין דבעה"ב שהיה שותף עם שכניו, וכמה משניות דלא בעו הנחה בכלי לשם עירוב. ועוד קשיא: דמה ענין מחשבה לטהר את הפתחים למחשבה דעירוב?

אי צריכה ניחממו ליה אגב אימיה — פירשנו בפרק קמא דגיטין (ח,ב דבור המתחיל אף על גב).

מָה הַזָּאָה שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אַף אֲמִירָה לְגוֹי - שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת! אֲמַר לֵיהּ: וְלָא שָׁנֵי לָךְ בֵּין שְׁבוּת דְּאִית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה לִשְׁבוּת דְּלֵית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה? דְּהָא מָר לָא אֲמַר לְגוֹי "זִיל אַחֵים". אֲמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנָן לְאַבַּיֵי: מִבּוֹאָה דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵי גַּבְרֵי רַבְּרְבֵי כְּרַבָּנַן לָא לֵיהֲוֵי בֵּיהּ לֹא עֵרוּב וְלֹא שִׁיתּוּף?! אֲמַר לֵיהּ: מַאי נַעֲבִיד? מָר לָאו אוֹרְחֵיהּ, אֲנָא טָרֵידְנָא בְּגִירְסַאי, אִינְהוּ לָא מַשְׁגַּחַי. וְאִי אַקְנֵי לְהוּ פִּיתָא בְּסָלָא - כֵּיוָן דְּאִי בָּעוּ לַהּ מִינָּאי, וְלָא אֶפְשָׁר לִיתְבָהּ נַהֲלַיְיהוּ - בְּטֵיל שִׁיתּוּף. דְּתַנְיָא: אֶחָד מִבְּנֵי מָבוֹי שֶׁבִּיקֵּשׁ יַיִן וְשֶׁמֶן וְלֹא נָתְנוּ לוֹ - בָּטֵל הַשִּׁתּוּף. וְנַקְנֵי לְהוּ מָר רְבִיעָתָא דְּחַלָּא בַּחֲבִיתָא! תַּנְיָא: אֵין מִשְׁתַּתְּפִין בָּאוֹצָר. וְהָא תַּנְיָא: מִשְׁתַּתְּפִין! אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: לָא קַשְׁיָא; הָא - בֵּית שַׁמַּאי, הָא בֵּית הִלֵּל. דְּתָנֵן: הַמֵּת בַּבַּיִת וְלוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה - כּוּלָּן טְמֵאִין. נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן - הוּא טָמֵא וְכוּלָּן טְהוֹרִין. חִישֵׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ בַּחֲלוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה - מַצִּיל עַל כָּל הַפְּתָחִים כּוּלָּן. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: וְהוּא שֶׁחִישֵׁב עַד שֶׁלֹּא יָמוּת הַמֵּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אַף מִשֶּׁיָּמוּת הַמֵּת. הַהוּא יָנוֹקָא דְּאִישְׁתַּפּוּךְ חַמִּימֵיהּ, אֲמַר לְהוּ רָבָא: נִישַׁיְּילֵהּ לְאִימֵּיהּ, אִי צְרִיכָא נַחֵים לֵיהּ גּוֹי אַגַּב אִימֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא לְרָבָא: אִימֵּיהּ קָא אָכְלָה תְּמָרֵי! אֲמַר לֵיהּ: אֵימוֹר, תּוּנְבָא בְּעָלְמָא הוּא דִּנְקַט לָהּ. הַהוּא יָנוֹקָא דְּאִישְׁתַּפּוּךְ חַמִּימֵיהּ, אֲמַר לְהוּ רָבָא: פְּנוּ לִי מָאנֵי מִבֵּי גַּבְרֵי לְבֵי נָשֵׁי, וְאֵיזִיל וְאֵיתִיב הָתָם וְאִיבְטֵיל לְהוּ הָא חָצֵר. אֲמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרָבָא: וְהָאֲמַר שְׁמוּאֵל אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לִי, דְּאָמַר: יֵשׁ בִּיטּוּל מֵחָצֵר לְחָצֵר. וְאִי לָא סָבַר לַהּ מָר כִּשְׁמוּאֵל,

ניתיב

אנא

תוספות

אנא דאמרי אפילו כרבנן – הוה מצי למימר טעמא דלעיל דלא ליהוו מילי דרבנן חוכא ואטלולא.

קנסו שוגג אטו מזיד – לא שייך לקנסו שוגג אטו מזיד דעלמא, דהכא לא קנסינן לדידיה מידי, דבלאו הכי הוה אסיר, אלא בלומר: גזרו שוגג אטו מזיד.

רב אשיח אמר רב ושמואל בפלוגתא דרבי אליעזר כו' — לית ליה לרב אשי הא דאמר רבא לעיל אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין, דהא מסיק לעיל: כי קאמר — לרבנן, והכא לרב אשי הוה שמואל כרבי אליעזר.

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי כו' – פירשתי במשנתנו.

והתניא — בניחותא ומייתי סיועא דפליגי רבנן בצדוקי, אבל מכל מקום בברייתא זו צריך לומר חסורי מיחסרא, שלא יהא מעשה לסתור. ואינו נראה כלל לחלק, משום דמתניתין סתמא קתני, אבל בברייתא מסיים בה: דברי רבי מאיר, שהיה שונה דברי רבותיו.

והוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה כו' — פירוש: או הכניסו, דבחד מינייהו הוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול. והא דקתני בסמוך: מי שנתן רשותו והוציא, בין בשוגג בין במזיד אוסר — לאו דוקא הוציא, אלא אפילו הכניס.

למימרא דכי מפקי אינהו כו' — מתוך הלשון משמע דמסיק אדעתיה שפיר לחלק בין מפיק אינהו והדר מפיק איהו, למפיק איהו ברישא. ותימה: דאם כן מאי קא קשיא ליה? הא איכא לאוקומי מתניתין דמי שנתן רשותו כו' — כגון דמפיק איהו ברישא, כדמשני אביי: כאן שהחזיקו? ואין לומר דמי שנתן רשותו והוציא משמע ליה בכל ענין שהוציא, אפילו דמפקי ליה אינהו ברישא — דהא כי משני רב יוסף: אימא אינו אוסר, על כרחך לאו בכל ענין קתני, דהא בעי למימר כי מפיק איהו ברישא אוסר! ומפרש רבינו יצחק: דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו, דהיינו כי החזיקו, דאפקי אינהו ברישא, מדלא קתני "מי שביטל", דמשמע אמירה בעלמא כדקתני לעיל שהרי ביטל לכם רשותו. ואביי דמוקי לה בשלא החזיקו — קא סבר דשייך למיתני "מי שנתן" אף על גב דאיירי בלא החזיקו. ומייתי סייעתא מברייתא דקתני "מי שנתן", וקתני סיפא: במה דברים אמורים — בשלא החזיקו. אבל להא לא אצטריכא ליה לאביי לאתויי ראיה לחלק בין החזיקו ללא החזיקו, דמברייתא דלעיל שמעי' ליה, דקתני מהרו והוציאו כו' עד שלא יוציא הוא כו', ומאי אולמיה דהא מהאי.

ודהא

רש"י

ניתיב מר אדוכתיה — דמדקאמרת פנו לי מאני — גלית אדעתך דמאחר שתבטל רשותך אין לך היום היתר בחצר, והיינו כשמואל דאמר לקמן: אין מבטלין וחוזרין ומבטלין. דאי לאו כשמואל סבירא לך — ליתיב מר אדוכתיה, ובטל להם רשות חצרך שעה אחת עד שיקחו החמין. ויחזורו הם ויבטלו לך אותו הרשות ויחזירו לך חצרך. **דהא אמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין** — שנים הדרין בחצר אחת ולא עירבו, מבטל זה רשותו לזה עד שיעשה צרכיו, ויחזור זה ויבטל לזה. **מר נמי לא ליבטיל** — דהא מחצר לחצר הוא. **התם** — דאין חוזרין ומבטלין, טעמא לאו משום דהוה ליה כבן חצר אחרת, אלא משום דלא ליהוי מילי דרבנן. **כחוכא** — שחוק. **ואטלולא** — ליצנות. **רב דאמר כרבנן** — דאמרי במתניתין: ביתו אסור להכניס ולהרוציא לו ולהם. דאמרי: המבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו, אלמא: לא מסתלק ליה לגמרי, ולא הוה ליה כבן חצר אחרת. **ושמואל כרבי אליעזר** — דאמר בפרק "עושין פסין" (לעיל כו,ב): ביתו מותר להכניס ולהוציא להם, מאחר שביטל רשותו, דרשות ביתו נמי ביטל. **אבל לענין איסתלוקי** — לשוויה נפשיה כבן חצר אחרת, דלא לימצי למהדר וקבולי רשותיה — מי אמר. **אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי** — מן החצר שביטל בפירוש — ודאי איסתלק, והוה ליה כבן חצר אחרת. **מי שנתן רשותו** — לבני חצר, מפני ששכח ולא עירב, ולאחר שביטל הוציא מביתו לחצר — אוסר על בני חצר, דהדר שקליה לרשותיה. **רבי מאיר** — דאמר אפילו בשוגג הדרא ליה רשותיה, סבר: לא מסולק הוא, וגבי ביטול נמי חוזרין ומבטלין, והדרא ליה. **לא דכולי עלמא אין חוזרין ומבטלין** — דאיסתלק ליה, ובדין הוא דבשוגג לא הדרא ליה. אלא רבי מאיר קניס שוגג אטו מזיד, ובמזיד כולהו מודו דאף על גב דאיסתלק ליה, ביון דהדר — הדר, דהא לא זבניה. ובגון שלא החזיקו בני מבוי במבוי לאחר ביטול, קודם חזרה. **צדוקי מאן דכר שמיה** — מי קאמר תנא קמא דבעי למיגר, דפליג רבן גמליאל ואמר דיכול לבטל. **הרי הוא בגוי**—. דאינו יכול לבטל בלא שכירות. **והוציאו את הכלים** — וההחזיקו במבוי, ושוב לא יוכל לחזור מביטולו. וכשקדש היום עסקינן, דחזקה דמבעוד יום לא מוכחא. **והתניא** — בניחותא, דפליגי רבנן בצדוקי. **עד שלא יוציא** — כליו במבוי, ויחזור ויטול את רשותו. **ועשו צורכיכם** — מבעוד יום עד שלא תחשך. קסבר רבי יהודה דלא פליג רבן גמליאל אלא צדוקי כנכרי סבירא ליה, ואין יכול לבטל. ולקמן פריך, והתנן לרבי יהודה עד שלא יוציא. אלמא: לרבי יהודה אליבא דרבן גמליאל יכול הוא לבטל. ובהא הוא דפליג רבי יהודה, דקסבר: לאחר חזקה נמי יכול לחזור בו.

אימא

1 נִיתֵיב מָר בְּדוּכְתֵּיהּ, וְנִיבְטִיל לְהוּ לְדִידְהוּ, וְנִיהַדְּרוּ
2 אִינְהוּ וְנִיבְטְלוּ לֵיהּ לְמָר. דְּהָא אָמַר רַב: מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין
3 וּמְבַטְּלִין! אָנָא בְּהָא כִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לִי, דְּאָמַר: אֵין
4 מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין. וְלָאו חַד טַעְמָא הוּא? מַאי
5 טַעְמָא אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין - לָאו מִשּׁוּם דְּכֵיוָן
6 דְּבִטְּלֵיהּ לִרְשׁוּתֵיהּ, אִסְתַּלֵּק לֵיהּ מֵהָכָא לְגַמְרֵי, וַהֲוָה
7 לֵיהּ כְּבֶן חָצֵר אַחֶרֶת, וְאֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר.
8 מָר נַמִּי - לָא נִיבְטִיל! הָתָם הַיְינוּ טַעְמָא כִּי הֵיכִי
9 דְּלָא לֵיהֲוֵי מִלְּתָא דְּרַבָּנַן כְּחוֹכָא וְאִטְלוּלָא. גּוּפָא, רַב
10 אָמַר: מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין
11 מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין. לֵימָא רַב וּשְׁמוּאֵל בְּפִלּוּגְתָּא
12 דְּרַבָּנַן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָא מִיפַּלְגִי; דְּרַב דְּאָמַר כְּרַבָּנַן
13 וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר! אָמַר לָךְ רַב: אֲנָא
14 דְּאָמְרִי - אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עַד כָּאן לָא קָאָמַר
15 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם "הַמְבַטֵּל רְשׁוּת חֲצֵירוֹ רְשׁוּת בֵּיתוֹ
16 בִּיטֵּל" - מִשּׁוּם דִּבְבַיִת בְּלֹא חָצֵר לָא דָּיְרִי אֱינָשֵׁי,
17 אֲבָל לְעִנְיַן אִיסְתַּלּוֹקֵי - מִי אָמַר? וּשְׁמוּאֵל אָמַר:
18 אֲנָא דְּאָמְרִי - אֲפִילּוּ כְּרַבָּנַן; עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי
19 רַבָּנַן הָתָם - אֶלָּא מַאי דְּבָטֵיל - בָּטֵיל, וּדְלָא בָּטֵיל
20 לָא בָּטֵיל. אֲבָל מַאי דְּבָטֵיל - מִיהָא אִיסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי.
21 אָמַר רַב אַחָא בַּר חָנָא, אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: כְּתַנָּאֵי;
22 מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד -
23 אוֹסֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמֵזִיד -
24 אוֹסֵר, בְּשׁוֹגֵג - אֵינוֹ אוֹסֵר. מַאי לָאו, בְּהָא קָמִיפַּלְגִי,
25 דְּמָר סָבַר: מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין, וּמָר סָבַר אֵין
26 מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין. אֲמַר רַב אַחָא בַּר תַּחְלִיפָא
27 מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא: אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין
28 וּמְבַטְּלִין. וְהָכָא בְּקָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד קָא מִיפַּלְגִי;
29 מָר סָבַר: קָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד, וּמָר סָבַר: לֹא קָנְסוּ
30 שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד. רַב אַשִׁי אָמַר: רַב וּשְׁמוּאֵל בְּפִלּוּגְתָּא
31 דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנַן קָא מִיפַּלְגִי. "אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל:
32 מַעֲשֶׂה בִּצְדוֹקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָּר עִמָּנוּ". צְדוֹקִי מַאן
33 דְּכַר שְׁמֵיהּ?! חַסּוּרֵי מִיחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: צְדוֹקִי הֲרֵי
34 הוּא כְּנָכְרִי וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: צְדוֹקִי אֵינוֹ כְּנָכְרִי
35 וְאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה בִּצְדוֹקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָּר עִמָּנוּ בְּמְבוֹי בִּירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר לָנוּ
36 אַבָּא: מְהֵרוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת הַכֵּלִים לַמְּבוֹי, עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם. וְהָתַנְיָא: הָדָר עִם
37 הַנָּכְרִי צְדוֹקִי וּבֵיתוֹסִי הֲרֵי אֵלּוּ אוֹסְרִין עָלָיו, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: צְדוֹקִי וּבֵיתוֹסִי אֵינָן אוֹסְרִין. וּמַעֲשֶׂה בִּצְדוֹקִי אֶחָד שֶׁהָיָה
38 דָּר עִם רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּמְבוֹי בִּירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר לָהֶם רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבָנָיו: "בְּנֵי מַהֲרוּ וְהוֹצִיאוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מוֹצִיאִין, וְהַכְנִיסוּ מַה
39 שֶׁאַתֶּם מַכְנִיסִין, עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַתּוֹעֵב הַזֶּה וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם, שֶׁהֲרֵי בִּיטֵּל רְשׁוּתוֹ לָכֶם", דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
40 בְּלָשׁוֹן אַחֶרֶת: מַהֲרוּ וַעֲשׂוּ צוֹרְכֵיכֶם בַּמְּבוֹי עַד שֶׁלֹּא תֶחְשַׁךְ וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם. אָמַר מָר: "הוֹצִיאוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מוֹצִיאִין וְהַכְנִיסוּ
41 מַה שֶּׁאַתֶּם מַכְנִיסִין עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַתּוֹעֵב הַזֶּה וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם". לְמִימְרָא דְּכִי מַפְּקִי אִינְהוּ, וַהֲדַר מַפֵּיק אִיהוּ לָא אָסַר?!

והתנן:

אדוני סובר כמו שמואל,
נֵיתִיב מַר בְּדוּכְתֵּיהּ – ישאר אדוני לדור במקומו בחדר החיצון,
וְנִיבְטֵיל לְהוּ לְדִידְהוּ – ויבטל את רשותו בחצירו לבני החצר
האחרת, וְנִיחַדְרוּ אִינְהוּ וְנִיבַטְלוּ לֵיהּ לְמַר – ולאחר שיביאו את
המים לחצירם יחזרו ויבטלו לאדוני את הרשות שקיבלו בחצירו,
דְּהָא אָמַר רַב – שהרי בענין זה אמר רב, ששני אנשים הדרים
בחצר אחת ולא עירבו ביניהם, מְבַטְּלִין את הרשות בחצר זה לזה,
וְלאחר שהשתמש אחד בחצר חוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין זה לזה, שזה
שביטלו לו חוזר ומבטל את רשותו בחצר למי שביטל. וכיון שרבא
בדיני ביטול רשות אינו סובר כמו שמואל, יכול להשתמש בחצירו
על ידי שבני החצר האחרת יחזרו ויבטלו לו את רשותם בחצירו.
תירץ רבא: אֲנָא בְּהָא כִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לִי – בדין זה אני סובר כמו
שמואל, דְּאָמַר אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין, ולפיכך הייתי צריך
להכנס לחדר הפנימי.
רבינא חוזר ומקשה לרבא: וְלָאו חַד טַעְמָא הוּא – וכי אין שני
הדינים הללו בדיני ביטול נובעים מטעם אחד, שמאי טַעְמָא סובר
שמואל שאין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין, וכי לָאו מִשּׁוּם דְּכִיוָן דְּבַטְּלֵיהּ
לִרְשׁוּתֵיהּ אִסְתַּלֵּק לֵיהּ לַגְּמָרֵי – כיון שמי שביטל את רשותו
בחצר הסתלק בכך ממקום זה לגמרי, וַהֲוָה לֵיהּ כְּמָן חָצֵר אַחֶרֶת –
ונחשב כאילו הוא דר בחצר אחרת, וְאי אפשר לחזור ולבטל אליו
כיון שאין בִּיטּוּל רְשׁוּת מֵחָצֵר לְחָצֵר, וכיון שסובר כשמואל שאין
מבטלים וחוזרים ומבטלים, אם כן מַר נַמִּי לֵא נִיבְטֵיל – אדוני גם
אינו יכול לבטל את רשותו בחצר לבני החצר האחרת. מתרץ
רבא: הָתָם – שם בדינו של שמואל שאין מבטלים וחוזרים
ומבטלים, הַיְינוּ טַעְמָא, כִּי הֵיכִי דְּלֵא לֶיהֱוֵי מִלְּתָא דְּרַבָּנָן כְּחוּכָא
וְאַטְלוּלָא – כדי שלא יהיו דברי חכמים כשחוק וליצנות,
שכשמבטל אחד לשני, ושוב לאחר זמן קצר חוזר השני ומבטל
לראשון, נראה הדבר כשחוק וליצנות, ובזה אף אני מודה. אבל
בדין ביטול מחצר לחצר אני סובר כדעת רבי יוחנן שמבטלים
מחצר לחצר.
הגמרא חוזרת לעסוק במחלוקת אם מבטלים וחוזרים ומבטלים:
גּוּפָא – למדנו למעלה, רַב אָמַר, מְבַטְּלִין רשות בחצר זה לזה, וזה
שביטלו לו משתמש בחצר, וְלאחר מכן חוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין – זה
שביטלו לו חוזר ומבטל את רשותו לזה שכבר ביטל קודם לכן.
וּשְׁמוּאֵל אָמַר, אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין – לאחר שביטל אחד
את רשותו, אין יכולים לחזור ולבטל לו את הרשות. נוקטת
הגמרא ששניהם סוברים שאין מבטלים מחצר לחצר, ושואלת
הגמרא: לִימָא – האם נאמר שהמחלוקת של רַב וּשְׁמוּאֵל, בְּפָלוּגְתָּא
דְּרַבָּנָן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָא מִיפַּלְגִי – מחלוקתם תלויה במחלוקת של
רבנן ורבי אליעזר שנחלקו אם המבטל את רשות חצירו ביטל אף
את רשות ביתו, דְּרַב דְּאָמַר שיכולים לחזור ולבטל לזה שביטל את
רשותו בחצר, סבר כְּרַבָּנָן (להלן סט:) שהמבטל את רשותו בחצר לא
ביטל את רשות ביתו, ונחשב עדיין כבן החצר ויכולים לחזור
ולבטל לו את הרשות. וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר שאין חוזרים ומבטלים לזה
שביטל את רשותו בחצר, סבר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שאמר (לעיל כו:)
שהמבטל את רשות חצירו ביטל אף את רשות ביתו, ונחשב כבן
חצר אחרת שאין יכולים לבטל לו את הרשות.
דוחה הגמרא: אָמַר לְךָ רַב – רב יכול לומר לך, אֲנָא דְּאָמְרִי – מה
שאמרתי שחוזרים ומבטלים, הוא אֲפִילּוּ לְפִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שעַד כָּאן
לֹא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם, אלא שהַמְבַטֵּל את רְשׁוּת חֲצִירוֹ אף
את רְשׁוּת בֵּיתוֹ בִּיטֵּל, מִשּׁוּם דִּבְכֵית בְּלֵא חָצֵר לֵא דָּיְרֵי אִינְשֵׁי –
שאין אדם דר בבית ללא חצר, וכשביטל את רשותו בחצר מתבטל
בכך גם רשות ביתו, אֲבָל לְעִנְיָן אִיסְתַּלּוּקֵי מִי אָמַר – האם שמענו
מדברי רבי אליעזר שבכך שביטל את רשותו נחשיב אותו כמי
שהסתלק לגמרי מהחצר, עד כדי שלא יוכל לחזור ולקבל בה
רשות. וּשְׁמוּאֵל אָמַר – ושמואל יכול לומר לך, אֲנָא דְּאָמְרִי – מה
שאמרתי שאין חוזרים ומבטלים, הוא אֲפִילּוּ כְּרַבָּנָן, שעַד כָּאן לֹא
קָאָמְרֵי רַבָּנָן הָתָם, אֶלָּא דמאי דְּבָטֵיל בָּטֵיל – על החצר ששמענו
ממנו במפורש שביטל, התכוון לבטלו, וּדְלֹא בָּטֵיל לֹא בָּטֵיל – ואת
הבית שלא שמענו שביטל, לא ביטל, אֲבָל מאי דְּבָטֵיל מִיהָא
אִיסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי – אבל בחלק שביטל, כלומר בחצר, הסתלק ממנה
לגמרי, ולכן אין יכולים לחזור ולבטל לו.
הגמרא מביאה דעה אחרת לתלות את מחלוקת רב ושמואל
במחלוקת תנאים: אָמַר רַב אַחָא בַּר חָנָא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, מחלוקתם
של רב ושמואל אם חוזרים ומבטלים למי שביטל, היא כְּתַנָּאֵי –
כמחלוקת תנאים, ששנינו (להלן סט:) מִי ששכח לערב בחצר, שֶׁנָּתַן
– ביטל את רְשׁוּתוֹ בחצר, וְהוֹצִיא מביתו לחצר, בֵּין אם הוציא
בְּשׁוֹגֵג ובֵין אם הוציא בְּמֵזִיד, אוֹסֵר את החצר על כל בני החצר,
דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אם הוציא בְּמֵזִיד, אוֹסֵר את
החצר על כולם, אבל אם הוציא בְּשׁוֹגֵג, אֵינוֹ אוֹסֵר על כולם.
ומבאר רב ששת: מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – האם לא בדבר זה
נחלקו, דְּמַר – רבי מאיר סָבַר, מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין לזה שביטל,
לפי שהמבטל לא הסתלק לגמרי מרשותו בחצר, ולכן אף
כשהוציא בשוגג חזר וזכה ברשותו, שאינו מסולק ממנה לגמרי,
וּמַר – ורבי יהודה סָבַר, אֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין לזה שכבר
ביטל, כיון שהסתלק מהחצר לגמרי ונחשב כבן חצר אחרת, ולכן
כשהוציא בשוגג לא חזר והחזיק בחצר.
דוחה הגמרא: אָמַר רַב אַחָא בַּר תַּחֲלִיפָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, לֹא – אין
מחלוקתם של רב ושמואל תלויה במחלוקת זו, שיש לומר דְּכוּלֵּי
עָלְמָא – רבי מאיר ורבי יהודה סוברים שאֵין מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין
וּמְבַטְּלִין, לפי שהמבטל הסתלק מהחצר לגמרי, וכשמוציא בשוגג
אינו חוזר וזוכה בחצר. וְהָכָא בְּקָנְסוּ שׁוֹגֵג אָטוּ מֵזִיד קָא מִיפַּלְגִי –
ומחלוקתם הוא אם גזרו על בני החצר כשהמבטל הוציא בשוגג,
משום מי שמוציא במזיד שבזה ודאי חזר והחזיק בחצר, דְּמַר – רבי
מאיר סָבַר, קָנְסוּ כשהוציא בשׁוֹגֵג אָטוּ כשהוציא בְּמֵזִיד. וּמַר –
ורבי יהודה סָבַר, לֹא קָנְסוּ שׁוֹגֵג אָטוּ מֵזִיד, ורק כשהוציא במזיד
אוסר.
הגמרא מביאה את דעת רב אשי בביאור מחלוקתם של רב
ושמואל: רַב אַשֵּׁי אָמַר, רַב וּשְׁמוּאֵל שנחלקו אם חוזרים ומבטלים,
בְּפָלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן קָא מִיפַּלְגִי – אכן נחלקו במחלוקתם
של רבי אליעזר ורבנן, שרב הסובר שחוזרים ומבטלים לזה שכבר
ביטל, סבר כרבנן שהמבטל את רשות חצירו לא ביטל את רשות
ביתו, ולא הסתלק לגמרי מהחצר, ויכולים לחזור ולבטל לו.
ושמואל סבר כרבי אליעזר שהמבטל את רשות חצירו ביטל אף
רשות ביתו, והסתלק לגמרי מהחצר, ולכן אין חוזרים ומבטלים לו.
שנינו במשנה (לעיל סא:): אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַעֲשֶׂה בִּצְדוּקִי אֶחָד שֶׁהָיָה
דָּר עִמָּנוּ במבוי, ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי
עד שלא יוציא ויאסר עליכם. לפי שצדוקי יכול לבטל את רשותו,
ואם ימהרו להוציא לפני שהצדוקי יוציא, לא יאסור עליהם.
שואלת הגמרא: צְדוּקִי מַאן דְּכַר שְׁמֵיהּ – מי הזכיר את דין הצדוקי,
שרבן גמליאל בא ללמוד את דינו. מתרצת הגמרא: חַסּוּרֵי מִיחַסְּרָא
וְהָכִי קָתָנֵי – יש חסרון במשנה וכך צריך לשנות, צְדוּקִי חֲרֵי הוּא
כְּנָכְרִי שאינו יכול לבטל את רשותו, וצריכים לשכור ממנו את
רשותו, וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל חולק וואוֹמֵר, צְדוּקִי אֵינוֹ כְּנָכְרִי, ויכול לבטל
את רשותו, וְאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל להוכיח כדבריו, מַעֲשֶׂה בִּצְדוּקִי אֶחָד
שֶׁהָיָה דָּר עִמָּנוּ בְּמָכוֹי בִּירוּשָׁלַיִם, וביטל הצדוקי בערב שבת את
רשותו לבני המבוי, וְאָמַר לָנוּ אַבָּא – רבן שמעון בן גמליאל, מַהֲרוּ
וְהוֹצִיאוּ אֶת הַכֵּלִים לַמָּכוֹי לאחר כניסת השבת, עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא –
קודם שהצדוקי יוציא למבוי ויחזור בו מביטולו, וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם
להוציא למבוי, שלאחר שהחזקתם בשבת ברשותו שוב לא יוכל
לחזור בו מהביטול. הרי שצדוקי יכול לבטל את רשותו.
הגמרא מוכיחה שחכמים נחלקו על רבן גמליאל בדין הצדוקי:
וְהָתַנְיָא – וכך שנינו, הָדָר במבוי עִם נָכְרִי, או עם צְדוּקִי וּבַיְתוֹסִי –
או בייתוסי, חֲרֵי אֵלּוּ אוֹסְרִין עָלָיו לטלטל למבוי, עד שישכירו לו
את רשותן. הרי שחכמים סוברים שהצדוקי כגוי. ומוסיפה
הברייתא, (רַבָּן גַּמְלִיאֵל חולק וואוֹמֵר, צְדוּקִי וּבַיְתוֹסִי אֵינָן אוֹסְרִין

המשך בעמ' קסה

וְהָתְנַן – והרי שנינו במשנה (לקמן ע"ב), **מִי שֶׁנָּתַן** – שביטל את **רְשׁוּתוֹ** בחצר, ואחר כך **הוֹצִיא** מביתו לחצר, **בֵּין** אם הוציא **בְּשׁוֹגֵג וּבֵין** אם הוציא **בְּמֵזִיד**, הרי הוא **אוֹסֵר** על שאר בני החצר להוציא מבתיהם לחצר, מאחר שחזר וזכה ברשות שביטל, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר**. והלשון 'שנתן רשותו', משמע שכבר זכו בני החצר ברשות שביטל להם והתקיימה נתינתו, הרי שסובר רבי מאיר שגם לאחר שהחזיקו חוזר ואוסר כאשר מוציא מביתו לחצר.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב יוֹסֵף**, נגיה את לשון המשנה **וְאִימָּא** – אמור, בין בשוגג בין במזיד **אֵינוֹ אוֹסֵר** דברי רבי מאיר, מאחר שכבר החזיקו בני החצר ברשות שביטל להם, ושוב אינו יכול לחזור ולזכות ולאסור עליהם.

הגמרא מביאה תירוץ אחר: **אַבַּיֵי אָמַר, לֹא קַשְׁיָא, כָּאן** – בברייתא ששנינו שאינו יכול לחזור ולזכות ברשות שביטל, מדובר **שֶׁהֶחֱזִיקוּ בְּנֵי הַמָּבוֹי בַּמָּבוֹי** לאחר שביטל להם הצדוקי את רשותו, ולכן שוב אינו יכול לחזור ולזכות. אבל **כָּאן** – במשנה, מדובר **שֶׁלֹּא הֶחֱזִיקוּ** עדיין **בְּנֵי הַמָּבוֹי בַּמָּבוֹי** – לא הוציאו מבתיהם למבוי, ולא זכו ברשות שביטל להם המבטל, ולכן אם הוציא לחצר חוזר וזוכה ברשותו ואוסר עליהם. וסובר אביי שהלשון 'שנתן רשותו' מתפרש גם על אופן שלא זכו ברשות שביטל.

אביי מוכיח כדבריו שהלשון 'שנתן' מתפרש גם על אופן שעדיין לא זכו בחצר: **וְהָתַנְיָא** – וכך שנינו בברייתא, מי שלא עירב והשתתף במבוי, **אִם עַד שֶׁלֹּא נָתַן רְשׁוּתוֹ הוֹצִיא** – אם הוציא מביתו למבוי קודם שביטל את רשותו, ועבר על איסור הוצאה לרשות שאינה מעורבת, **בֵּין** אם הוציא **בְּשׁוֹגֵג וּבֵין** אם הוציא **בְּמֵזִיד**, מכל מקום **יָכוֹל לְבַטֵּל** את רשותו במבוי בשבת, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, אם הוציא **בְּשׁוֹגֵג, יָכוֹל לְבַטֵּל** לאחר מכן, אבל אם הוציא מביתו **בְּמֵזִיד**, שוב **אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל** את רשותו, שכיון שעבר במזיד על האיסור להוציא מביתו לרשות שאינה מעורבת, הרי הוא מומר לחלל שבת, ומומר אינו יכול לבטל רשות, וצריכים לשכור ממנו את רשותו. אבל **מִי שֶׁכִּבֵּר נָתַן** – ביטל את **רְשׁוּתוֹ, וְהוֹצִיא** מביתו לחצר או למבוי, **בֵּין** אם הוציא **בְּשׁוֹגֵג וּבֵין** אם הוציא **בְּמֵזִיד**, הרי זה **אוֹסֵר** את החצר והמבוי על שאר בני החצר והמבוי, כיון שחזר והחזיק ברשות שביטל, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, אם הוציא לחצר או למבוי **בְּמֵזִיד**, הרי זה **אוֹסֵר** עליהם, אבל אם הוציא לחצר או למבוי **בְּשׁוֹגֵג, אֵינוֹ אוֹסֵר** עליהם, כיון שכשהוציא בשוגג לא חזר וזכה ברשות שביטל להם. מוסיפה הברייתא: **כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** שאם הוציא מביתו לאחר שביטל להם רשותו אוסר, **בְּשֶׁלֹּא הֶחֱזִיקוּ בְּנֵי הַמָּבוֹי** ברשות שביטל להם **זֶה בַּמָּבוֹי, אֲבָל** אם כבר **הֶחֱזִיקוּ בְּנֵי הַמָּבוֹי** ברשות שביטל להם **בַּמָּבוֹי** על ידי שהוציאו מבתיהם למבוי, **בֵּין** אם חזר המבטל והוציא מביתו **בְּשׁוֹגֵג וּבֵין** אם הוציא **בְּמֵזִיד, אֵינוֹ** חוזר **וְאוֹסֵר** עליהם את החצר. הרי גם כששנינו בלשון 'שנתן רשותו', יכול הדבר להתבאר כשלא החזיקו בני המבוי ברשותו.

הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא לגבי צדוקי, ומבררת את שיטתו של רבי יהודה: **אָמַר מַר** – שנינו בברייתא, **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּלָשׁוֹן אַחֶרֶת** אמר רבן גמליאל לבניו, **מֵהֲרוּ וְעָשׂוּ** את **צוֹרְכֵיכֶם בַּמָּבוֹי עַד שֶׁלֹּא תֶחְשַׁךְ** ותיכנס השבת, **וְיֵאָסֵר** הצדוקי **עֲלֵיכֶם** להוציא למבוי. **אַלְמָא** – הרי שהצדוקי **נָכְרֵי הוּא** – דינו כגוי שאין מועיל שמבטל את רשותו. שואלת הגמרא: **וְהָא אֲנַן עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא תְּנַן** – והרי במשנה (לעיל סא:) שנינו, שרבי יהודה אמר בשם אביו של רבן גמליאל שאמר לבניו שיעשו את צרכיהם במבוי קודם שיוציא, והיינו קודם שיוציא הצדוקי מביתו ויאסור עליהם, הרי שכל זמן שהצדוקי לא הוציא מביתו, מועיל הביטול שביטל להם, ודינו כישראל שיכול לבטל רשות. מתרצת הגמרא: **אֵימָא** – אמור בלשון המשנה, שימהרו לעשות צרכיהם במבוי **עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַיּוֹם** – עד שלא יצא יום ערב שבת, שמשיצא היום ויכנס השבת, לא יוכלו להשתמש במבוי, שאין צדוקי יכול לבטל את רשותו. **וְאִיבָּעֵית אֵימָא** – ואם תרצה אמור באופן אחר לתרץ את הסתירה, **לֹא קַשְׁיָא, כָּאן** במשנה מדובר **בְּצִדּוּקִי שֶׁהוּא מוּמָר לְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת** רק **בְּצִנְעָא**, ודינו כישראל ויכול לבטל את רשותו, ולכן אמר להם אביו של רבן גמליאל שימהרו לעשות את צרכיהם במבוי לפני שיחזור הצדוקי ויוציא ויאסור עליהם. אבל **כָּאן** בברייתא מדובר **בְּצִדּוּקִי שֶׁהוּא מוּמָר לְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא** – בפני רבים, ודינו כגוי ואין מועיל שיבטל את רשותו, ולכן אמר רבן גמליאל לבניו שימהרו להחזיק במבוי קודם כניסת השבת, שלאחר מכן לא יוכלו להשתמש במבוי.

הגמרא מוסיפה לדון בדין מומר אם יכול לבטל רשות: **כְּמַאן אֲזָלָא הָא דְּתַנְיָא** – כמו מי הולכת ברייתא זו ששנינו, **מוּמָר וְגִילּוּי פָּנִים** – ומי שמחציף פניו, **הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְבַטֵּל רְשׁוּת**. וקודם שמבארת הגמרא כדעת מי שנויה ברייתא זו, מבררת הגמרא את כוונת הברייתא: **גִּילּוּי פָּנִים** – וכי המחציף פנים **מוּמָר הָוֵי** – נחשב מומר. מיישבת הגמרא: **אֶלָּא** כך צריך לומר בברייתא, **מוּמָר בְּגִילּוּי פָּנִים** – מומר לחלל שבת בגלוי בפני רבים, דינו כגוי **וְאֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל רְשׁוּת**. חוזרת הגמרא לשאלה הקודמת: **כְּמַאן** – כמו איזה תנא נשנתה ברייתא זו. משיבה הגמרא: **כְּרַבִּי יְהוּדָה** הסובר שמומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כגוי, ואין מועיל בו ביטול רשות.

הגמרא מביאה מעשה בנוגע לדין מומר לגבי ביטול רשות: **הַהוּא** ישראל, **דְּנָפַק** – שיצא בשבת לרשות הרבים **בְּחוּמַּרְתָּא דְּמָרוֹשָׁא** – בטבעת של עץ שחותמה ממין אחר, ויש בזה איסור הוצאה. **כֵּיוָן דְּחַזְיֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה** – כיון שראה אותו יהודי את רבי יהודה נשיאה הולך ברשות הרבים, **כַּסְיֵיהּ** – כיסה את הטבעת שעליו, שלא יראה אותו רבי יהודה נשיאה שהוא עובר על איסור. רבי יהודה נשיאה הבחין במעשיו, **וַאֲמַר, כְּגוֹן זֶה** – מי שנוהג כמו יהודי זה, אין דינו כמומר לחלל שבת בפרהסיא, כיון שמתבייש במעשיו ומסתיר אותם, ודינו כישראל **שֶׁמְּבַטֵּל רְשׁוּת** בחצירו, אף **לְרַבִּי יְהוּדָה** שאמר שהמחלל שבת בפרהסיא דינו כגוי שאין מועיל בו ביטול רשות.

הגמרא מוסיפה לדון בדין המומר: **אָמַר רַב הוּנָא, אֵיזֶהוּ יִשְׂרָאֵל מוּמָר** – איזה יהודי דינו כמומר, **זֶה הַמְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא.** הבינה הגמרא, שדברי רב הונא באו לבאר מי דינו כמומר לכל דיני התורה. מקשה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן** לרב הונא, **כְּמַאן** – כדברי מי אמרת את דבריך, **אִי כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר** במסכת בכורות (ל:), שמי שהוא **חָשׁוּד לְדָבָר אֶחָד** – לעבור על איסור אחד מאיסורי התורה, **חָשׁוּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ** – הרי הוא חשוד אף לעבור על

רש"י

אימא אינו אוסר — לרבי מאיר. **והתניא** — בניחותא. **עד שלא נתן כו'** — אישראל שלא עירב קאי. **יכול לבטל** — אף על גב דמומר הוא לחלל שבת, יכול לבטל. **במזיד אין יכול לבטל** — קסבר רבי יהודה: מחלל שבת אין יכול לבטל בלא שכירות. **אוסר** — דהדר שקליה לרשותיה, ובשוגג נמי קנסו שוגג אטו מזיד. **כמה דברים אמורים** — רבי מאיר קאמר לה. דאילו רבי יהודה לליישנא דמתניתין קאמר דלא מהניא חזקה, וללישנא דברייתא דקאמר רבי יהודה עד שלא תחשך — טעמא לאו משום דלא מהניא חזקה הוא, אלא משום דקסבר הרי הוא כנכרי. וגבי ישראל שביטל איכא למימר דאפילו לרבי יהודה מהניא חזקה, ובמה דברים אמורים — דברי הכל הוא. **והא אנן תנן** — לרבי יהודה, "עד שלא יוציא". אלמא: מהני ביטול כל כמה דלא הדר ביה, ובחזקה הוא דפליג, דקסבר לא מהניא. **ואיבעית אימא** — מתניתין דמשמע צדוקי מבטל — במומר לחלל בצנעא. **גילוי פנים** — חצוף. **מומר הוי** — בתמיה, וכי משום גילוי פנים חשיב ליה מומר. **מומר בגילוי פנים** — בפרהסיא. **כרבי יהודה** — דלרבי מאיר מומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל. **בחומרתא דמדושא** — טבעת שחותמה ממין אחר, ואמרינן במסכת שבת (נט,ב): היא של אלמוג וחותמה של מתכת — אסור לצאת בה. חומרתא חותם. מדושא — לא אתפרש, ובדקתי במסכת שבת ולא נשנית שם לענין שבת אלא לענין טומאה. ואומר אני: חומרתא דמדושא — קשר של בושם, אחד ממיני הבשמים. וכי האי גוונא אמרינן בשבת (סב,ב) דאין יוצאין בחומרתא דפילון, וחייב עליו חטאת משום דמשאוי הוא, ואינו תכשיט אדם. כגון זה — שמחלל שבת בצנעא. **איזהו ישראל מומר** — דחשבינן ליה מומר לכל מילי. **רבי מאיר ורבנן** — במסכת בכורות בפרבי "עד כמה" (ל,ב).

עד

תוספות

והא תנן מי שנתן רשות כו' — הא דפריך אברייתא טפי מאמתניתין, משום דבברייתא מסיים בה דברי רבי מאיר.

הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל — פירש בקונטרס: אף על גב דמומר הוא לחלל שבת — יכול לבטל. רבי יהודה אומר: במזיד אינו יכול לבטל, קסבר: מומר לחלל שבת אינו יכול לבטל בלא שכירות. ומדתולה טעם בקונטרס משום מומר, צריך לומר דבפרהסיא קאמר, כדמסיק דדוקא בפרהסיא לרבי יהודה אינו יכול לבטל רשות, ואפילו הכי לרבי מאיר מבטל רשות. ובסמוך נמי, דקאמר מומר בגילוי פנים אינו מבטל רשות, כמאן — כרבי יהודה. פירש בקונטרס: דלרבי מאיר במומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל. ותימה: דבמתניתין קתני צדוקי הרי הוא כנכרי, כדמסיק לעיל. ומשמע בריש פירקין דרישא דמתניתין רבי מאיר! ויש לומר: דודאי כולה מתניתא עד רבי יהודה רבי מאיר קתני לה: כדמסיים בה בברייתא דברי רבי מאיר, דרבי מאיר שונה דברי רבותיו, דברי חכמים ודברי רבן גמליאל, ואפשר דסבר כרבן גמליאל דאמר צדוקי אינו כנכרי. ועוד: מדפליגי רבי מאיר ורבי יהודה אליבא דרבן גמליאל, משמע נמי דכרבן גמליאל סבירא ליה. ומיהו, לא משמע כלל לפרש ברייתא זו מטעם מומר. חדא, דלמה ליה למנקט "הוציא"? הוה ליה למימר שחילל שבת, בכל מלאכה שחילל! ועוד: דמשמע דמשום דהוציא בשבת זו, דקתני "עד שלא נתן רשותו הוציא". ועוד: דמשמע סתם הוציא — בכל ענין, בין בצנעא בין בפרהסיא. כמו "מי שנתן רשותו והוציא" דסיפא. ומפרש רבינו יצחק: דהכא לאו מטעם מומר קאמר. דמומר לא שייך אלא באדם הרגיל לחלל שבתות ואינו נזהר כלל. אבל הכא — לא ברגיל איירי, אלא שבמקרה בעלמא אירע כך שהוציא, שהיה דחוק לפי שעה, ואם בשבת שעברה עשה כן, אפילו במזיד — לא היה מזיק כלום אפילו לרבי יהודה, דלאו מומר הוא, כדפירשתי. אלא דוקא בשבת זו, דמאחר שהחזיק ברשותו — אינו יכול לבטל, כמו החזיק אחר ביטול דאין יכול עוד לבטל. ורבי מאיר סבר דיכול לבטל, משום דלא חשיב מחזיק, כיון שאחר הנתינה לא החזיק.

כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא – לפירוש הקונטרס שהוציא במזיד דלעיל חשיב מומר אפילו במילי דרבנן, וכן משמע, מדלא משני: הא והא בפרהסיא, הא — בדאורייתא, הא — בדרבנן. ותימה: דהא סתם צדוקי אינו נזהר כלל במילי דרבנן אפילו בפרהסיא, וכותים נמי שהיו מבטלים רשות קודם שגזרו עליהם רבי אמי ורבי אסי בפרק קמא דחולין (דף ו,ב) — הא סתם כותים אינם מאמינים בדברי חכמים ואפילו בפרהסיא, ולא מזדהרי! ויש לומר: שרגילים הם ליזהר, לפי שיראים מחכמים, כדאשכחן בנדה פרק "בנות כותים" (לג,ב): אף על פי שצדוקים אנו — מתיראין אנו מפני הפרושים.

כיון דחזיה לרבי יהודה נשיאה כסייה — ואם תאמר: והא רבי יהודה נשיאה גופיה בחומרתא דמדושא, כדאמרינן במועד קטן בפרק "מי שהפך" (יב,ב)! ותירץ רבינו חננאל: דהאי גברא דהכא נפק ברשות הרבים, והתם בחצר. ותימה: אפילו בחצר משמע התם דאסור, דקאמר על רבי אמי דאיקפד. מאי טעמא איקפד? אי משום חומרתא דמדושא — והא תניא השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר, ואמר עלה דהדיא ברייתא בסוף פרק "בירה" (שבת מו,ב), אמר עולא: מאי טעמא — הואיל ואיכא תורת כלי עליהן. ומדנקט טעמא דתורת כלי — משמע דאסור להתקשט בהם בחצר, דלא חזו בשבת, ואפילו הכי שרי לצורך גופו ולצורך מקומו כמו כל דבר שיש תורת כלי עליו. אף על פי שמלאכתו לאיסור. כדאמר בפרק "במה אשה" (שם סד,ב): כל מקום שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים — אסור לצאת בו לחצר, חוץ מכבול ופאה נברית. ואומר רבינו יצחק: דודאי שירים ונזמים וטבעות אסור להתקשט בהם בחצר, שמא יצא בהן לרשות הרבים. וברשות הרבים אסור, דילמא שליף ומחוי, ולא חשיב גזירה לגזירה. אבל חומרתא דמדושא אינו תכשיט כלל, ואפילו הוציאה באצבעו לחצר ליכא איסור משום תכשיט, דלאו תכשיט הוא, אלא איסור טלטול בעלמא הוא דאיכא, כלשון ראשון שפירש בקונטרס: טבעת שחותמה ממין אחר, ולא כלשון שני שפירש קשר של בשמים. וכן במועד קטן (יב,ב) דמדמה להו לשירים ונזמים וטבעות. ורבי יהודה נשיאה לצורך גופו ולצורך מקומו אפקינהו, כגון לטייל בהם את התינוק או שאר עניינים. ומשום הכי קאמר מאי טעמא איקפד — דאיסור טלטול ליכא, שהרי יש עליה תורת כלי, כדתניא: השירים והנזמים שהם כשאר כלים שמלאכתן לאיסור, שניטלין לצורך גופן. וכיון דאיסור טלטול ליכא, איסור תכשיט פשיטא דליכא — דאינו עשוי לתכשיט, אלא כמו עץ בעלמא שעשוי לחתום בה חותמות. ורבינו תם מפרש: דתרוויהו נפקי לרשות הרבים, רבי יהודה נשיאה באצבעותיו, וההוא גברא בקומצו. ואם היה מותר לטלטל — היה יכול להתקשט בו לרשות הרבים, שתכשיט הוא, ולא שייך למגזר באיש שליף ומחוי. לכך לא הוצרך להביא ראיה אלא על הטלטול, דלא חשיב כחתיכה של מתכת או של עץ דעלמא. ומיהו, קשה לרבינו יצחק: דזה היה יכול לדקדק מן מתניתין דפרק "במה אשה יוצאה" (שבת נז,א). דתנן: בטבעת שאין עליה חותם — לא תצא, ואם יצאה — אינה חייבת חטאת. שמע מינה דחשיב ראויות לתכשיט. ועוד: דלישנא דנפק לא משמע בקומצו.

אי כרבי מאיר אפילו באחד מכל איסורין נמי — והכי נמי תניא בהדיא בבכורות בפרק "עד כמה" (ל,א): נחשד לדבר אחד — נחשד לכל התורה כולה, דברי רבי מאיר. ותימה: דבפרק "זה בורר" (סנהדרין כז,א) גבי פלוגתא דאביי ורבא דאוכל נבלות להכעיס, ורבא אמר כשר, בעי לאוקומי רבא כרבי יוסי דאמר: הוום

בדיני

וְהָתְנַן: מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - אוֹסֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר! אָמַר רַב יוֹסֵף: אֵימָא: "אֵינוֹ אוֹסֵר". אַבַּיֵי אָמַר: לָא קַשְׁיָא; כָּאן - שֶׁהֶחֱזִיקוּ בְּנֵי מָבוֹי בַּמָּבוֹי, וְהָתַנְיָא: עַד שֶׁלֹּא נָתַן רְשׁוּתוֹ, הוֹצִיא בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - יָכוֹל לְבַטֵּל, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג - יָכוֹל לְבַטֵּל, בְּמֵזִיד - אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל. מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ - וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - אוֹסֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמֵזִיד - אוֹסֵר, בְּשׁוֹגֵג - אֵינוֹ אוֹסֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּשֶׁלֹּא הֶחֱזִיקוּ בְּנֵי מָבוֹי בַּמָּבוֹי, אֲבָל הֶחֱזִיקוּ בְּנֵי מָבוֹי בַּמָּבוֹי - בֵּין בְּשׁוֹגֵג וּבֵין בְּמֵזִיד אֵינוֹ אוֹסֵר. אָמַר מָר: "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן אַחֶרֶת: מַהֲרוּ וַעֲשׂוּ צוֹרְכֵיכֶם בַּמָּבוֹי עַד שֶׁלֹּא תֶחְשַׁךְ וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם". אַלְמָא: נָכְרִי הוּא. וְהָא אֲנַן "עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא" תְּנַן: אֵימָא "עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַיּוֹם". וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לָא קַשְׁיָא; כָּאן - בְּמוּמָר לְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּצִנְעָא, כָּאן - בְּמוּמָר לְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. כְּמַאן אֲזִלָא הָא דְּתַנְיָא: מוּמָר וְגִילּוּי פָּנִים - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מְבַטֵּל רְשׁוּת. גִּילּוּי פָּנִים מוּמָר הָוֵי?! אֶלָּא מוּמָר בְּגִילּוּי פָּנִים אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל רְשׁוּת, כְּמַאן כְּרַבִּי יְהוּדָה. הַהוּא דְּנָפַק בְּחוּמַרְתָּא דְּמִדּוּשָׁא, בֵּיוָן דְּחַזְיֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה כַּסְיֵיהּ. אָמַר: כְּגוֹן זֶה מְבַטֵּל רְשׁוּת לְרַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַב הוּנָא: אֵיזֶהוּ יִשְׂרָאֵל מוּמָר - זֶה הַמְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: כְּמַאן? אִי כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר חָשׁוּד לְדָבָר אֶחָד חָשׁוּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ - אֲפִילּוּ בְּאֶחָד מִכָּל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה נַמִּי! אִי כְּרַבָּנַן - הָאָמְרִי חָשׁוּד לְדָבָר אֶחָד לָא הָוֵי חָשׁוּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ,

עד

תוספות

בדיני ממונות — כשר בדיני נפשות. ומשני: דרבא אפילו כרבי מאיר, דאמר עד זומם פסול לכל התורה כולה. דעל כרחך לא קאמר רבי מאיר התם אלא גבי עד זומם דממון, דרע לשמים ולבריות. אבל הכא, דרע לשמים ולא לבריות — לא שמע מיניה דלית ליה לרבי מאיר חשוד לאחד מכל האסורין להוי חשוד לכל התורה כולה לרבא. דלא אמר מקילתא לחמירתא אלא בעד זומם דממון דווקא, דרע לשמים ורע לבריות. ומיהו, לאביי דהתם ניחא, וקייש לומר כוותיה. ויש לומר: דאפילו לרבא חשוד לדבר אחד, דרע לשמים ולא לבריות — חשוד לכל התורה כולה. בכיוצא בה דרע לשמים ולא לבריות, אפילו מקילתא לחמירתא. וחשוד לדבר אחד דרע לשמים ורע לבריות — חשוד לכל התורה כולה, אפילו רע לשמים ורע לבריות.

ושלהם מוחר לו ולהן – דהוי אורח לגבייהו.

פירש רבינו חננאל: דאמר בירושלמי: אבסנאי אינו אוסר לעולם. ואומר רבינו יצחק: דלא דמי להבא כלל, דהתם איירי כגון הבא לדור במבוי לשם אבסנאות, ולא לקבוע עצמו. דהכי איתא התם: אית תנא תני קסדור אוסר מיד, ואבסנאי לאחר שלשים. ואית תנא תני: קסדור אוסר לאחר שלשים, ואבסנאי אינו אוסר לעולם. מאן דאמר קסדור אוסר מיד — ברגיל, ואבסנאי לאחר שלשים — בשאינו רגיל. מאן דאמר קסדור לאחר שלשים — כאלין דעלין ברשות, ואבסנאי אינו אוסר לעולם — כאלין דלא עלין ברשות.

בעא

רש"י

עד דהוי מומר לעל גבי — דהההוא ודאי חשוד לכל מילי. דאמר מר: חמורה על גבי שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה, דכתיב "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה" ובעל גבי משתעי קרא, בהוריות (ח,א). **אמר רב נחמן** — איזהו ישראל מומר דקאמר רב הונא לעיל — לענין ביטול רשות קאמר. **בשוק** — בפרהסיא, ואף על גב דמחלל בצנעא. **כיצד** — אישראל קאי. **רשותי קנויה לך** — או רשותי מבוטלת לך. **לזכות** — בקנין סודר. **רב אשי אמר** — לעולם מומר דקאמר רב הונא — לכל מילי קחשיב ליה מומר, וכרבנן סבירא ליה. והאי תנא הוא, דאלימא ליה שבת כעל גבי. **אדם כי יקריב מכם פרט למומר** — דאין מקבלין קרבנות ד"מכם" משמע מקצתכם. **מכם** — מדכתיב האי מיעוטא גבי ישראל, ולא כתיב כי יקריב מן האדם קרבן — שמע מינה בישראל יקריב דחלק ומיעט מומר. **ולא באומות** — שמקבלין קרבן מכולם. כדתניא: "איש" מה תלמוד לומר "איש איש" לרבות את הנכרים שנודרין נדרים ונדבות בישראל, בית הללכל שוחטין" (חולין יג,ב). **להביא בני אדם הדומין לבהמה** — רשעים, שעשו עצמן כבהמה שאינה מכרת את בוראה — מקבלין מהן קרבן. **מקבלין קרבנות** — של נדבה מפושעי ישראל, דהאי קרא בנדרים ונדבות משתעי, דכתיב "כי יקריב". **כדי שיחזרו בתשובה** — דאי דחינן להו בידים, תו לא הדרי. **והמנסך את היין** — לעל גבי. **אלא לאו הכי קאמר** — מקבלין קרבנות מפושעי ישראל המומרים לדבר אחד. **חוץ מן המומר לנסך את היין או לחלל שבת** — דכמומר לכל התורה דמי, דאימעיט ליה "מכם" ולא כולכם.

משנה ביתו אסור להכניס ולהוציא — מביתו לחצר, בין הוא בין שאר בני החצר. ובגמרא מפרש כשביטל להן רשות שהיה לו בחצר, ולא ביטל להן רשות ביתו. הלכך, הוה ליה רשות ביתו רשות דידיה, וחצר רשותא דידהו. **ושלהם** — בתים שלהן מותרין להוציא מהן לחצר, בין הוא בין הן, דהא בתים שלהן וחצר רשות אחת הן. **נתנו לו** — הם רשות חצרן. **הוא מותר** — להוציא מביתו לחצר. **והן אסורין** — אפילו מביתו לחצר ואף על גב דרשות אחת הן ובגמרא מפרש טעמא. **היו שנים** — ששכחו ולא עירבו, ושאר בני חצר בטלו להן רשותן — שניהן אוסרין זה על זה, מפני שהוא של שניהן. והבתים מיוחדין, כל בית לבעליו, ואין מוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו. **הרי זה אוסר** — דמיהדר ומשקל רשותא הוא וחזר בו מביטולו.

גמרא **הא** חצירו — רשות שהיתה לו בחצירו, שריא לבני החצר ומותר להן להוציא מבתיהן לחצר, כדקתני מתניתין להדיא. **אי דבטיל** — רשותו לבני חצר. **ביתו אמאי אסור** — הרי נתן להן ביתו ונסתלק. **ואי דלא בטיל** — מידי, רשות חצירו מאן שרייה. **וקסברי רבנן** — תנא דמתניתין דסתמא היא, ופליגא אדרבי אליעזר דאמר בפרק "עושין פסין" (לעיל כו,ב): ביתו אסור להכניס ולהוציא לו, אבל להם מותר. דהמבטל רשות חצירו — רשות ביתו ביטל. **דהוי אורח לגבייהו** — כיון דמביתו לא מפיק, אף על גב דמשתמש בחצר — לא מידהדר ומשקל רשותיה הוא, אלא כשאר אורחין. **והן אסורין** — אפילו מביתו לחצר, דכיון דמשתמשי בחצר אף על גב דלאו מבית דידהו מפקי הוה ליה משקל רשותא דחמשה לגבי חד לא דמו לאורחין. **חמשה** — לאו דוקא. **שמע מינה מבטלין כו'** — דמשמע נתנו לו רשות — אריש קאי, דקתני: ושלהן מותר לו ולהן, דבטל להם רשותו חזרו הם ונתנו לו רשותן — הוא מותר. **היו שנים** — ששכחו ולא עירבו עם השאר, ובטלו להן חבריהן רשותן — אוסרין שניהן זה על זה. **פשיטא** — דאי הוו תרוייהו לחודייהו מעיקרא הוו אסרי אהדדי. **לא צריכא דהדר חד ובטיל לחבריה** — רשות עצמו, ואת חלקו ברשות שבטלו להן חבריהן. **מהו דתימא לישתרו** — דהוו להו כחמשה ששרויין בחצר ולא עירבו, דמבטלי רשותא לחד מינייהו. **קא משמע לן** — דלא דמי. דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותיה. אבל הכא, כיון דשאר בני חצר לאו להאי דפייש לחודיה בטלי, אלא לתרוייהו, כי הדר חד ומבטל לאידך — רשותא דידיה מצי לבטולי, רשותא דאקני ליה חבריה — לא מצי לבטולי. דכיון דבעידנא דבטלי להו הנך קמאי רשותייהו, אפילו הכי לא הוה להאי מבטל שריותא בהאי חצר, משום דאסרי אהדדי — אשתכח דבטול דקמאי לא אהני, וכי הדר מבטל האי — לא מצי לאקנויי רשותא דידהו, דהא לא קנייה. **נותן תנינא** — ושלהם מותר לו ולהן. ואי לאו דבטיל ליה, אמאי משתרו. **נוטל תנינא** — נתנו לו, אלמא: יחיד נוטל רשות.

ליגזר

עַד דְּהָוֵי מוּמָר לַעֲבוֹדָה זָרָה! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לִיתֵּן רְשׁוּת וּלְבַטֵּל רְשׁוּת. וְכִדְתַנְיָא: יִשְׂרָאֵל מוּמָר מִשַּׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק - מְבַטֵּל רְשׁוּת, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק - אֵינוֹ מְבַטֵּל רְשׁוּת. מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ: יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל רְשׁוּת וְנוֹתֵן רְשׁוּת, וּבְנָכְרִי עַד שֶׁיַּשְׁכִּיר. כֵּיצַד? אוֹמֵר לוֹ: רְשׁוּתִי קְנוּיָה לְךָ, רְשׁוּתִי מְבוּטֶלֶת לְךָ - קָנָה, וְאֵין צָרִיךְ לִזְכּוֹת. רַב אַשִׁי אָמַר: הַאי תַּנָּא הוּא, דַּחֲמִירָא עָלֵיהּ שַׁבָּת כַּעֲבוֹדָה זָרָה, כִּדְתַנְיָא "מִכֶּם" - וְלֹא כּוּלְּכֶם, פְּרָט לְמוּמָר. "מִכֶּם" - בָּכֶם חִלַּקְתִּי, וְלֹא בָּאוּמּוֹת. "מִן הַבְּהֵמָה" - לְהָבִיא בְּנֵי אָדָם הַדּוֹמִין לַבְּהֵמָה. מִכָּאן אָמְרוּ: מְקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיַּחֲזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, חוּץ מִן הַמּוּמָר וְהַמְנַסֵּךְ יַיִן וְהַמְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא: אָמַרְתְּ "מִכֶּם" וְלֹא כּוּלְּכֶם - לְהוֹצִיא אֶת הַמּוּמָר, וַהֲדַר תָּנֵי: מְקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל! הָא לָא קַשְׁיָא, רִישָׁא - בְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, מְצִיעֲתָא - בְּמוּמָר לְדָבָר אֶחָד. אֵימָא סֵיפָא: חוּץ מִן הַמּוּמָר וְהַמְנַסֵּךְ יַיִן. הַאי מוּמָר הֵיכִי דָּמֵי? אִי מוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה - הַיְינוּ רִישָׁא! אִי לְדָבָר אֶחָד - קַשְׁיָא מְצִיעֲתָא! אֶלָּא לָאו הָכִי קָאָמַר: חוּץ מִן הַמּוּמָר לְנַסֵּךְ וּלְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. אַלְמָא: עֲבוֹדָה זָרָה וְשַׁבָּת כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ. שְׁמַע מִינָּהּ.

מִשְׁנָה אַנְשֵׁי חָצֵר שֶׁשָּׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵירֵב - בֵּיתוֹ אָסוּר מִלְּהַכְנִיס וּמִלְּהוֹצִיא לוֹ וְלָהֶם. וְשֶׁלָּהֶם מוּתָּרִין לוֹ וְלָהֶם. נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּתָן - הוּא מוּתָּר וְהֵן אֲסוּרִין. הָיוּ שְׁנַיִם - אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה. שֶׁאֶחָד נוֹתֵן רְשׁוּת וְנוֹטֵל רְשׁוּת, שְׁנַיִם נוֹתְנִין רְשׁוּת וְאֵין נוֹטְלִין רְשׁוּת. מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין רְשׁוּת? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִבְּעוֹד יוֹם, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁהֶחֱשִׁיכָה. מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד - הֲרֵי זֶה אוֹסֵר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמֵזִיד - אוֹסֵר, בְּשׁוֹגֵג - אֵינוֹ אוֹסֵר.

גְּמָרָא בֵּיתוֹ הוּא דְּאָסוּר, הָא חֲצֵירוֹ - שַׁרְיָא. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּבַטֵּיל - בֵּיתוֹ אַמַּאי אָסוּר? אִי דְּלָא בָּטֵיל - חֲצֵירוֹ אַמַּאי שַׁרְיָא? הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁבִּיטֵּל רְשׁוּת חֲצֵירוֹ, וְלֹא בִּיטֵּל רְשׁוּת בֵּיתוֹ. וְקָא סָבְרִי רַבָּנַן: הַמְבַטֵּל רְשׁוּת חֲצֵירוֹ - רְשׁוּת בֵּיתוֹ לֹא בִּיטֵּל, דְּדָיֵיר אִינִישׁ בְּבֵית בְּלָא חָצֵר. "וְשֶׁלָּהֶן מוּתָּר לוֹ וְלָהֶן", מַאי טַעְמָא? דְּהָוֵי אוֹרְחַ לְגַבֵּיהוּ.. "נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּתָן - הוּא מוּתָּר וְהֵן אֲסוּרִין". וְנֶהֱוֵי אִינְהוּ לְגַבֵּיהּ כִּי אוֹרְחִין! חַד לְגַבֵּי חֲמִשָּׁה - הָוֵי אוֹרַח, חֲמִשָּׁה לְגַבֵּי חַד - לָא הָוֵי אוֹרַח. שְׁמַע מִינָּהּ: מְבַטְּלִין וְחוֹזְרִין וּמְבַטְּלִין! הָכִי קָאָמַר: נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּתָן מֵעִיקָּרָא, הוּא מוּתָּר וְהֵן אֲסוּרִין. הָיוּ שְׁנַיִם - אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה. פְּשִׁיטָא! לָא צְרִיכָא דַּהְדַר חַד מִינַּיְיהוּ וּבָטֵיל לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ. מַהוּ דְּתֵימָא: לִישְׁתְּרִי, קָא מַשְׁמַע לָן: דְּכֵיוָן דִּבְעִידָּנָא דְּבָטֵיל לָא הֲוָה לֵיהּ שָׁרְיוּתָא בְּהַאי חָצֵר. "שֶׁאֶחָד נוֹתֵן רְשׁוּת". הָא תּוּ לָמָּה לִי? אִי נוֹתֵן - תְּנֵינָא, אִי נוֹטֵל - תְּנֵינָא! סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ: שְׁנַיִם נוֹתְנִין רְשׁוּת. הָא נַמִי פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא:

ליגזר

שאר עבירות ואינו נאמן על כל דיני התורה, אם כן דין זה אינו רק במחלל שבתות, אלא **אֲפִילּוּ בְּאֶחָד מִכָּל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה** – אם הוא מומר לעבור על אחד מאיסורי התורה האחרים, **נַמִּי** – גם כן דינו כמומר לכל התורה. **וְאִי כְּרַבָּנָן** – ואם דבריך נאמרו בשיטת רבנן, **הָאָמְרֵי** רבנן שהַחְשׁוּד לְדָבָר אֶחָד **לֹא הָוֵי חָשׁוּד לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ**, אלא לאותו דבר שחשוד עליו בלבד,

עַד דְּהָוֵי מוּמָר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים – אלא אם כן הוא מומר לעבוד עבודה זרה, שמודים חכמים שהוא חשוד אף לשאר דיני התורה, כיון שהעובד עבודה זרה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה. ואם כן קשה על רב הונא שאמר שהמחלל שבת בפרהסיא הוא מומר, ולדברי חכמים מומר לדבר אחד אינו נעשה מומר לכל התורה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק**, דברי רב הונא נאמרו לגבי אם יכול **לִיתֵּן רְשׁוּת וּלְבַטֵּל רְשׁוּת** כדי להתיר את החצר, שהמחלל שבתות בפרהסיא זהו מומר שאינו יכול לתת רשות ולבטל רשות. **וְכִדְתַנְיָא, יִשְׂרָאֵל מוּמָר** לחלל שבת **הַמְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק** – בפרהסיא, ורק בצנעא מחלל, **מְבַטֵּל רְשׁוּת** – יכול לבטל את רשותו כדי להתיר את החצר. **וְמומר שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּר שַׁבָּתוֹ בַּשּׁוּק**, אלא מחללו בפרהסיא, **אֵינוֹ מְבַטֵּל רְשׁוּת** – לא נאמר בו דין ביטול רשות, **מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ** חכמים, **יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל רְשׁוּת וְנוֹתֵן רְשׁוּת, וְכָנְכְרִי** – אבל גוי, אין מועיל בו ביטול רשות, ואין מותר להשתמש בחצר **עַד שֶׁיַּשְׂכִּיר** הגוי את רשותו. מבואר אם כן שהמומר לחלל שבתות בפרהסיא דינו כגוי ואינו יכול לבטל את רשותו. ממשיכה הברייתא ומבארת: **כֵּיצַד** ישראל מבטל את רשותו, **אוֹמֵר לוֹ** – המבטל אומר לזה שגר עמו בחצר, 'רְשׁוּתִי קְנוּיָה לְךָ', או שאומר 'רְשׁוּתִי מְבֻטֶּלֶת לְךָ', ועל ידי אמירה זו **קָנָה** בן החצר את רשותו של המבטל, **וְאֵין צָרִיךְ לִזְכוֹת** ברשות על ידי עשיית קנין כגון בסודר.

מביאה הגמרא תירוץ אחר על דברי רב הונא: **רַב אַשִׁי אָמַר**, באמת כוונת רב הונא לומר שהמחלל שבתות בפרהסיא הרי הוא מומר לכל התורה כולה, ורב הונא סובר כשיטת רבנן שהחשוד לאחד מכל האיסורין שבתורה אינו חשוד לכל התורה כולה, ודברי רב הונא הם כדעת **דְּאִי תַּנָּא הוּא, דַּחֲמִירָא עָלֵיהּ שַׁבָּת כַּעֲבוֹדָה זָרָה** - הסובר שחילול שבת חמור כמו עבודה זרה, והוא מומר לכל התורה כולה גם לדעת רבנן. ומביאה הגמרא את דברי התנא שסובר כן: **כְּדְתַנְיָא**, נאמר בפסוק (ויקרא א ב) 'אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה' מִן הַבְּהֵמָה', ודורשים את הכתוב 'מִכֶּם', שמשמעותו שרק מחלק מכם בני ישראל מקבלים קרבן, **וְלֹא כּוּלְּכֶם** – ולא מכל בני ישראל, **פְּרָט לְמוּמָר** – להוציא את המומר שאין מקבלים ממנו קרבן. וממשיכה הברייתא לדרוש את הכתוב 'מִכֶּם', דווקא **בָּכֶם** [–בני ישראל] **חִלַּקְתִּי** שאין מקבלים קרבנות מכולם, **וְלֹא בָּאוּמּוֹת** – אבל באומות העולם לא חילקתי, ומקבלים קרבנות מגוי השולח קרבן, אף אם הוא עובד עבודה זרה. מוסיפה הברייתא לדרוש את המשך הכתוב, 'מִן הַבְּהֵמָה', ודורשים את הכתוב שמקבלים קרבן אף מבהמה, כלומר **לְהָבִיא בְּנֵי אָדָם הַדּוֹמִין לְבְהֵמָה** – רשעים הדומים לבהמה שאינה מכרת את בוראה. **מִכָּאן אָמְרוּ** חכמים, **מְקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל**, וטעם הדבר הוא **כְּדֵי שֶׁיַּחֲזִירוּ בִּתְשׁוּבָה**, שאם ידחו אותם ולא יקבלו מהם קרבנות, שוב לא יחזרו, **חוּץ מִן הַמּוּמָר וְהַמְנַסֵּךְ יַיִן** לעבודה זרה **וְהַמְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא**, שמהם אין מקבלים קרבן.

הגמרא מבארת את ההוכחה מהברייתא שהמחלל שבתות בפרהסיא דינו כמומר לעבודה זרה, ומקדימה לשאול על הברייתא: **הָא גּוּפָא קַשְׁיָא** – ברייתא זו סותרת את עצמה מתוך עצמה, **אָמְרַתְּ** שמהכתוב 'מִכֶּם' דורשים **וְלֹא כּוּלְּכֶם, לְהוֹצִיא אֶת הַמּוּמָר** שאין מקבלים ממנו קרבן, **וְהָדַר תָּנֵי** – ואחר כך שונה התנא **שֶׁמְּקַבְּלִין קָרְבָּנוֹת מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. מתרצת הגמרא: הָא לֹא קַשְׁיָא** – קושיא זו אינה קשה, **רֵישָׁא** ששנינו שאין מקבלים קרבנות מן המומר, מדובר **בְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ** – מומר לעבור על כל עבירות התורה, **וּמְצִיעָתָא** – ומה ששנינו באמצעה של הברייתא שמקבלים קרבנות מפושעי ישראל, מדובר **בְּמוּמָר לְדָבָר אֶחָד** – לעבור על עבירה אחת מעבירות התורה, ועליו אמרו שמקבלים ממנו קרבנות. אך עדיין קשה: **אַימָּא סֵיפָא** – אמור את הסיפא של הברייתא, **חוּץ מִן הַמּוּמָר וְהַמְנַסֵּךְ יַיִן** והמחלל שבתות בפרהסיא, שאין מקבלים מהם קרבנות, ויש להקשות, **הַאי מוּמָר הֵיכִי דָּמֵי** – מומר זה שהוזכר בסיפא באיזה מומר מדובר, **אִי בְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה, הֵיינוּ רֵישָׁא** – הרי כבר שנינו ברישא שאין מקבלים קרבן ממומר לעבור על כל התורה. **וְאִי** מדובר במומר **לְדָבָר אֶחָד, קַשְׁיָא מְצִיעָתָא** ששנינו שמקבלים ממנו קרבנות. **אֶלָּא לָאו** [–אלא ודאי] עליך לפרש **שֶׁהֵכִי קָאָמַר**, מה שאמרנו שמקבלים קרבנות מפושעי ישראל, והיינו מומר לדבר אחד, הוא **חוּץ מִן הַמּוּמָר לְנַסֵּךְ יַיִן וּלְחַלֵּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא** – מלבד מומר לשני הדברים החמורים הללו שהם המנסך יין לעבודה זרה או המחלל שבתות בפרהסיא, שמהם אין מקבלים קרבנות. מסיימת הגמרא את ההוכחה מהברייתא: **אֶלָּא** – מבואר מברייתא זו, **שַׁעֲבוֹדָה זָרָה וְחִילּוּל שַׁבָּת כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ** – שוים הם בדינם, **שְׁמַע מִינָּהּ** – מוכח מכאן, שהמחלל שבתות בפרהסיא הרי הוא מומר לכל התורה כולה, כמו שכן הוא בעובד עבודה זרה.

משנה

משנתנו ממשיכה לעסוק בהלכות עירובי חצרות, ודנה באופן שאחד מבני החצר לא עירב: **אַנְשֵׁי חָצֵר** – כמה אנשים שבתיהם פתוחים לחצר אחת, **שֶׁשָּׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵירֵב** עם כולם, וביטל את רשותו בחצר לשאר בני החצר, **בֵּיתוֹ אָסוּר מִלְּהַכְנִיס** מהחצר לתוכו **וּמִלְּהוֹצִיא** מתוכו לחצר, **לוֹ וְלָהֶם** – בין לזה ששכח לערב ובין לשאר אנשי החצר, **וְאִילּוּ הַבָּתִּים שֶׁלָּהֶם, מוּתָּרִין** להכניס לתוכם ולהוציא מהם, **לוֹ וְלָהֶם**, שהרי עירבו והרי בתיהם והחצר רשות אחת.

ואם אנשי החצר **נָתְנוּ** [–בטלו] **לוֹ רְשׁוּתָן** לזה ששכח לערב, והרי כל החצר ברשותו, **הוּא מוּתָּר** להכניס ולהוציא מביתו לחצר, **וְהֵן אֲסוּרִין** אף מביתו לחצר.

ואם **הָיוּ שְׁנַיִם** מבני החצר ששכחו לערב, ובטלו להם אנשי החצר רשותם בחצר, **אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה** להוציא ולהכניס לבתים, משום שיש כלל בעירוב חצרות, **שֶׁאֶחָד** שלא עירב, **נוֹתֵן רְשׁוּת** – יכול לבטל רשותו לאחרים, **וְנוֹטֵל רְשׁוּת** שמבטלים לו שאר בני החצר. אולם **שְׁנַיִם** שלא עירבו, **נוֹתְנִין רְשׁוּת** לשאר בני החצר ומתירים להם את השימוש בה, **וְאֵין נוֹטְלִין רְשׁוּת** שמבטלים להם שאר בני החצר, כיון שלאחר הביטול החצר כולה שייכת לשניהם, וכיון שלא עירבו, אם האחד יוציא מביתו לחצר, הוא מוציא מרשותו לרשות המשותפת.

המשנה דנה בזמן הראוי לביטול הרשות. מבררת המשנה: **מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין רְשׁוּת** – באיזה זמן יכול השוכח לערב עם שאר בני החצר לבטל רשותו. מבארת המשנה: **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים**, רק **מִבְּעוֹד יוֹם** – לפני כניסת השבת, כיון שביטול הרשות הוא כהקנאת הרשות לבני החצר, ואסור להקנות בשבת. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים**, אף **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה** – לאחר כניסת השבת, כיון שביטול הרשות הוא הסתלקות בלבד, ומותר להסתלק מרשות בשבת.

המשנה דנה האם הוצאה לחצר על ידי המבטל גורמת לבטל את ביטול הרשות: **מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוּתוֹ** לאחרים, וחזר **וְהוֹצִיא** מביתו לחצר, **בֵּין הוֹצִיא בְּשׁוֹגֵג וּבֵין הוֹצִיא בְּמֵזִיד, חַיֵּי זֶה אוֹסֵר** להכניס מהחצר לבתים ולהוציא מהם לחצר, כיון שבהוצאה זו גילה דעתו שחזר בו מנתינת רשותו, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**, אם הוציא **בְּמֵזִיד**, מוכיח בזה שחזר בו מנתינת רשותו, **וְאוֹסֵר** את ההוצאה לחצר וההכנסה ממנה לבתים. אולם אם הוציא **בְּשׁוֹגֵג**, אינו מוכיח בזה שחזר בו מנתינת רשותו, **וְאֵינוֹ אוֹסֵר** את החצר.

גמרא

הגמרא דנה בדברי המשנה שהשוכח לערב, ביתו אסור אך שאר הבתים מותרים. מדייקת הגמרא: במשנה מבואר שדווקא **בֵּיתוֹ הוּא דְּאָסוּר** להכניס ולהוציא ממנו, **הָא חֲצֵירוֹ שַׁרְיָא** – אבל מותר להוציא משאר הבתים לחצר. שואלת הגמרא: **הֵיכִי דָּמֵי** – במה

המשך בעמ' קסד

לִיגְזַר שאין שנים מבטלים רשותם ליחיד, משום שיש לחשוש דִּילְמָא מחמת היתר זה, אָתֵי לְבַטּוּלֵי לְהוּ – יבואו לידי טעות, שיחיד יכול לבטל רשותו לשנים שלא עירבו, קָא מַשְׁמַע לָן המשנה שאין חרששים, ושנים מבטלים רשותם ליחיד.

שנינו במשנה: **וְאֵין נוֹטְלִין רְשׁוּת.**

הגמרא דנה בביאור דברי המשנה. שואלת הגמרא: לָמָּה לִי – מדוע הוצרכה המשנה לחזור וללמדנו דין זה, הרי ניתן ללומדו מהדין 'היו שנים אוסרין זה על זה', שלא מועיל שאחרים מבטלים להם רשותם. משיבה הגמרא: **לֹא צְרִיכָא** – אכן לא נצרכה המשנה לומר זאת, אלא כדי ללמדנו דאַף עַל גַּב דְּאָמְרֵי לֵיהּ בני החצר שעירבו לאחד מהשנים שלא עירבו, קְנִי – קנה רשותנו עַל מְנָת לחזור ולְהַקְנוֹת לחברך, שבאופן זה היה ניתן לומר שהוא שליח לבטל רשותם לחבירו, ואין חסרון במה שאף לאחר ביטול זה השנים שלא עירבו אוסרים זה על זה. לכך השמיעה המשנה שלא מועילה אמירתם, כיון שלאחר הביטול לא הותרה להם ההוצאה, נמצא שלא זכו לגמרי במה שביטלו להם המערבים, ולא ניתן להקנות מה שלא נקנה.

הגמרא דנה בדין יחיד המבטל רשותו לרבים: בְּעָא מִינַּיהּ [–שאל] אַבָּיֵי מַרְבָּה, חֲמִשָּׁה שֶׁשְּׁרוּיִין [–שגרים] בְּחָצֵר אַחַת וְשָׁכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵירֵב עם שאר בני החצר, כְּשֶׁהוּא מְבַטֵּל רְשׁוּתוֹ, האם צָרִיךְ לְבַטֵּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מבני החצר, אוֹ לֹא, אלא דיו שיבטל לאחד ועל ידו ניתרים כולם, שכיון שעירבו יחד חשובים הם כאחד. רבה משיב לאביי: אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, צָרִיךְ לְבַטֵּל רשותו לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

מקשה הגמרא: אִיתִיבֵיהּ – הקשה אביי לרבה, שנינו בברייתא, אֶחָד שֶׁלֹּא עֵירֵב עם שאר בני החצר, נוֹתֵן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מבני החצר שֶׁעֵרֵב, וּשְׁנַיִם שֶׁעֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵירֵב עמהם, וּשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁעֵירְבוּ אוֹ לְאֶחָד [–השלישי] שֶׁאף הוא לֹא עֵירֵב. אֲבָל אֵין אֶחָד שֶׁעֵירֵב נוֹתֵן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵירֵב וְכֵן אֵין שְׁנַיִם שֶׁעֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ, וְאֵין שְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ. ומדייק אביי, קָתָנֵי מִיהַת רֵישָׁא – מכל מקום שנינו בתחילת הברייתא, אֶחָד שֶׁלֹּא עֵירֵב נוֹתֵן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שֶׁעֵירֵב, ויש לברר, הֵיכִי דָּמֵי – במה מדובר, אִי דְּלֵיכָּא אַחֲרִינָא בַּהֲדֵיהּ – שאין אדם נוסף שעירב עם אותו 'אחד שעירב', בַּהֲדֵי מַאן עֵירֵב – עם מי עירב רשותו שמחמת כן הוא נקרא 'אחד שעירב', הרי עירוב חצרות נעשה כדי לערב רשות של כמה אנשים, ולא שייך שאדם יערב עם עצמו, אֶלָּא ודאי פְּשִׁיטָא שיש להעמיד באופן דְּאִיכָּא [–שיש] אַחֲרִינָא בַּהֲדֵיהּ, והיינו שהיו שלשה אנשים בחצר, שנים עירבו והשלישי לא עירב, ורוצה לבטל רשותו ולהתיר להם להוציא לחצר, וְבכל זאת קָתָנֵי בברייתא שזה ששכח לערב נותן רשותו לְאֶחָד שֶׁעֵרֵב, הרי שמוכח שאין צריך לבטל אלא לאחד מאלו שעירבו.

מיישבת הגמרא: וְרַבָּה שסובר שצריך לבטל לכל אחד ואחד, יישב את הברייתא ששנינו בה שמבטל ל'אחד שעירב', הָכָא בברייתא בְּמַאי עָסְקִינָן – במה מדובר, דַּהֲוָה – שהיה אדם נוסף שעירב עם ה'אחד שעירב', וּמִית אותו אדם, נמצא שזה שלא עירב אינו מבטל אלא לאחד.

מקשה הגמרא: אִי אכן מדובר באופן דַּהֲוָה וּמִית, אֵימָא סֵיפָא – אמור ובאר את סוף דברי הברייתא, אֲבָל אֵין אֶחָד שֶׁעֵרֵב נוֹתֵן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵרֵב. ויש להקשות, אִי דַּהֲוָה וּמִית, אַמַּאי אותו אחד שנשאר מהשנים שעירבו לֹא יבטל רשותו לזה שלא עירב עמהם, הרי כעת החצר שייכת לשנים שלא עירבו, ושנינו בברייתא שבאופן זה יכול האחד לבטל רשותו לחבירו ולהתיר לו את השימוש בחצר. אֶלָּא פְּשִׁיטָא דְּאִיתֵיהּ – אלא ודאי פשוט הוא שבחלק זה של הברייתא יש לומר שהשני שעירב עם אותו 'אחד שעירב' נמצא בעולם, ולכך אינו יכול לתת את רשותו שהרי שנים אינם נותנים לאחד, וּמִדְּסֵיפָא על כרחך עוסקת באופן דְּאִיתֵיהּ אותו אדם שעירב עם ה'אחד שעירב', הֵרִישָׁא נַמִּי עוסקת באופן דְּאִיתֵיהּ – שאותו אדם נמצא, ובכל זאת שנינו בברייתא שמבטל ל'אחד שעירב' ומשמע שמבטל רק לאחד מאלו שעירבו.

דוחה הגמרא: מִידִּי אִירְיָא – וכי ראיה היא זו, הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא – חלק זה של הברייתא נשנה באופן אחד, וחלק זה של הברייתא נשנה באופן אחר. כלומר, אכן בהמשך הברייתא מדובר באופן שלא מת אחד מאלו שערבו, אולם בתחילת הברייתא מדובר באופן שהיה אדם נוסף שעירב, ומת.

ומוכיחה הגמרא כדחיה זו: תֵּדַע שכן הוא שיש להעמיד כל חלק בברייתא באופן אחר, דְּקָתָנֵי סֵיפָא דְּרֵישָׁא – בסוף החלק הראשון של הברייתא, וּשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁעֵירְבוּ, ויש לדייק מכך, שדווקא לִשְׁנַיִם שעירבו אֵין – הם יכולים לבטל רשותם, אולם לְאֶחָד מהם לֹא, הרי שיש לבטל לכל אלו שעירבו, ולא די לבטל לאחד מהם.

חוזרת הגמרא ומיישבת את הברייתא אף לדברי אביי: וְאַבָּיֵי שסובר שמהברייתא מוכח שניתן לבטל רק לאחד מבני החצר שעירבו, אָמַר ביאור דברי הברייתא, מַאי לשון 'נותנים רשותן לִשְׁנַיִם' ששנינו בברייתא, היינו שמבטל לְאֶחָד מִשְּׁנַיִם שעירבו, ובזה זוכים שני המערבים יחד.

שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם אכן הכוונה לאחד משנים, לִיתְנִי – היה לתנא לשנות, 'נותנים רשותן לְאֶחָד שֶׁעֵרֵב אוֹ לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵרֵב', ולא לחלק בין מבטל לאחד שעירב למבטל לאחד שלא עירב. מסיקה הגמרא: קַשְׁיָא – אכן קשה הדבר.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי הברייתא על פי שיטות רבה ואביי: שנינו בברייתא, אֶחָד שֶׁלֹּא עֵרֵב נוֹתֵן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שֶׁעֵרֵב. לְאַבָּיֵי הסובר שאין צריך לבטל לכל אחד מבני החצר אלא די שיבטל לאחד מהם, מדובר באופן דְּזֹה שעירב עם ה'אחד שעירב' אִיתֵיהּ [–נמצא], וְקָא מַשְׁמַע לָן הברייתא, דְּאִין צָרִיךְ לְבַטֵּל רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אלא לאחד מאותם שעירבו. ואילו לְרַבָּה הסובר שצריך לבטל לכל אחד ואחד, מה שמבואר בברייתא שהביטול נעשה רק בפני אחד, הוא באופן דַּהֲוָה אדם נוסף שעירב עם ה'אחד שעירב', וּמִית אותו אדם, וְהחידוש הוא, שלֹא גָּזוּר זִימְנִין דְּאִיתֵיהּ – שאין גוזרים שמא אף כשיהיו שני המערבים חיים יבטל רק בפני אחד מהם.

עוד שנינו בברייתא: וּשְׁנַיִם שֶׁעֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵרֵב. שואלת הגמרא: הלא דין זה הוא פְּשִׁיטָא, שהרי שנינו במשנה שאחד שלא עירב מבטל רשותו לשנים שעירבו, ואם כן, אין מקום לגזור ששנים שעירבו לא יבטלו לזה שלא עירב. משיבה הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא – שמא תאמר, כֵּיוָן דְּזה שהשנים רוצים לבטל לו רשותם לֹא עֵרֵב עם בני החצר, לִיקְנְסֵיהּ – נקנוס אותו שלא יזכה ברשות בני החצר, קָא מַשְׁמַע לָן שאין קונסים אותו, והם יכולים לבטל לו רשותם.

עוד שנינו בברייתא: וּשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵרְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁעֵרְבוּ. ומבארת הגמרא: לְרַבָּה הסובר שצריך לבטל לכל אחד ואחד, הוצרך התנא ללמדנו דין זה ולא די במה שלימדנו ששנים מבטלים לאחד שלא עירב, משום דתְּנָא סֵיפָא לְגַלּוּיֵי רֵישָׁא – שנה התנא דין זה שבסוף הברייתא, כדי ללמוד ממנו לביאור תחילת הברייתא, שמה ששנינו שמבטל לאחד שעירב היינו דווקא באופן שהיה אדם נוסף ומת, אך אם לא מת צריך לבטל לכל אחד ואחד. ואילו לְאַבָּיֵי הסובר שזה שלא עירב צריך לבטל רק לאחד מאלו שעירבו, חזר התנא וכפל דין זה, משום שדין זה ש'שְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵרְבוּ נותנין רשותן לשנים שעירבו', אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ – הוצרכה הברייתא לחזור ללמדנו, ולא די במה ששנינו שאחד יכול לבטל, משום דסַלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא – היה עולה בדעתך לומר, לְגָזוֹר שלא יוכלו לבטל רשותם, דִּלְמָא אָתֵי לְבַטּוּלֵי לְהוּ – שמא יבואו לטעות שאף אחרים יכולים לבטל לשנים שלא עירבו, ובאופן זה לא מועיל הביטול כמבואר לעיל. קָא מַשְׁמַע לָן הברייתא שלא גזרו חכמים כן, אלא שנים ששכחו לערב יכולים לבטל רשותם.

עוד שנינו בברייתא: 'ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו אוֹ לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵרֵב'. שואלת הגמרא: לָמָּה לִי – מדוע הוצרכה הברייתא לחזור וללמד דין 'אחד שלא עירב', הרי אין חילוק בינו לבין שנים שעירבו. משיבה הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא, הָנֵי מִילֵּי שניתן לבטל לשנים שעירבו, הוא הֵיכָא [–במקום] דְּמִקְצָתָן

המשך בעמ' קסה

רש"י

ליגזר — דאי מבטלי אינהו ליחיד, אתו למימר נמי: יחיד מבטל לשנים. **ואין נוטלין רשות למה לי** — הא תנא ליה: היו שנים — אוסרין זה על זה. **לא צריכא** — משנה יתירה, לאשמועינן דאפי אמרו ליה קמאי קני על מנת להקנות, והדר איהו ובטיל לחבריה — לא משתרי האי בתרא. דמדו דתימא שליחא שווינהו, קא משמע לן כיון דלא קנה איהו לאשתרויי, לא מצי לאקנויי. **אחד שלא עירב כו'** — כגון שלשה דיורין בחצר, השנים עירבו והשלישי לא עירב. מבטל לאחד מן המערבין, ומותר. דהאי בהדי חבריה עירב. אלמא: אין צריך לבטל אלא לאחד, דכולהו הוו כחד. **ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים** — הדרים עמהן ועירבו, או ליחיד שלישי הדר עמהן ולא עירב לא הוא ולא הן. **אבל אין אחד שעירב** — עם אחד, נותן רשותו ליחיד שלישי שדר עמהן ולא עירב דבי בטיל ליה איהו רשותיה — אבתי איכא חבריה דאסר עליה. **לשנים שלא עירבו** — כדאמרינן לעיל: שנים אין נוטלין רשות. **דהוה ומית** — ועל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר, ונטו שם איש אהלו מוקי לה. דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש — הא איכא יורשין, וכיון דאילו דוה אבוהון קיים דוה אסר — אינהו נמי אסרי. **תדע** — מרישא דדוה ומית עסקינן דאי איתיה, צריך להאי לבטוליה ליה. **סיפא דרישא** — מרישא דמתניתא עד אבל כו' חדא בבא היא, הלכך, סיפא דההיא קרי ליה סיפא דרישא. **לאחד לא** — דצריך לבטל לכל אחד ואחד. **אי הכי ליתני לאחד שעירב** — כדתנא ברישא ואנא ידענא דתרי נינהו דאין עירוב בלא שנים. **או לאחד שלא עירב** — סיפא דההיא היא, דהכי תנא: לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב. **אחד שלא עירב כו'** — השתא מפרש לה לכולהו, אמאי אצטריך למיתנייהו לכולהו. **ולא גזרינן כו'** — כלומר: אי קשיא כיון דמיתת, פשיטא דמבטל ליה להאי דפייש, דהא קתני לה סיפא דאפילו שנים מבטלין ליחיד. **ושנים שעירבו כו'** — פשיטא דהכא ליכא למגזר דלמא אתי יחיד לבטולי להו. דאי מבטל להו — שפיר דמי, דהא עירבו. וכיון דאורי ביחיד דמצי לבטולי — מה לי חד מה לי תרי. **כיון דלא עירב ליקנסיה** — דמרישא לא נפקא לן, דרישא איירי דהאי דלא עירב בטיל להנך דעירבו. **תנא הך סיפא לגלויי רישא** — דבדהוה ומית עסקינן. רישא דקתני לאחד שעירב, דאילו איתיה לאידך בעי לבטולי ליה, דדקתני בהך סיפא. **ולאביי** — דמתרץ הך סיפא מאי לשנים — לאחד משנים, למה לי דתנייהו? הא תנא ליה רישא דיחיד מבטל לאחד משנים, מה לי חד מבטל מה לי תרין מבטלין. **הני מילי כו'** — דכל הני בטולין דלעיל איכא מקצתייהו דעירבו. **תורת עירוב** — תורת עירוב מן התינוקות הבאים אחרי כן. **לאביי תנא הך סיפא** — דלא איצטריך, דהא פשיטא דאיכא חד דלא בטיל ליה רשותיה אלא להכי תנייה — לאשמועינן דכולה מתניתא בדאיתנהו לתרוייהו המערבין עסקינן, ואפילו הכי קתני רישא דרישא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב דאין צריך לבטל רשותיה לכל אחד ואיהו לא אסר אחבריה. **איידי דתנא רישא** — "אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב" תנא הך סיפא דאיפכא לא ולעולם רישא בדהוה ומית וסיפא בדאיתנהו. **הא תו למה לי** — פשיטא דאסרי אהדדי? הכי גרסינן. **כיון דבעידנא דבטיל להו הנך כו'** — ולעיל פרישנא לה. קני על מנת להקנות — ממשנה יתירה נפקא לן. דאי לאו הכי לא איצטריך למיתנייה, ולעיל פרישנא לה. **יורש** — ששכח אביו ולא עירב, ומת בשבת, ולא ביטל רשותו. מהו שיבטל היורש?

תוספות

בעא מיניה אביי מרבה כו' — לא שמיע ליה ברייתא דלעיל דסוף פרק שני (כו,ב): כשהוא מבטל רשותו — אין צריך לבטל לכל אחד. ומשמע התם דפלוגתא היא דרבי אליעזר ורבנן, וההוא ברייתא כרבי אליעזר. ואין לומר דלרבנן מיבעיא ליה ופשט ליה, דצריך לבטל — דאם כן מאי פריך מברייתא דבסמוך?

הכא במאי עסקינן דהוה ומית — פירש רש"י: דעל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר, ונטו בה איש אהלו מוקי לה, דכי מת אין ליורשיו שם כלום. דאי בחצר ממש — איכא יורשין, וכיון דאילו דוה אבוהון קיים דוה אסר — אינהו נמי אסרי. **תדע** — מרישא דדוה ומית עסקינן דאי איתיה, צריך להאי לבטוליה ליה. **סיפא דרישא** — מרישא דמתניתא עד אבל כו' חדא בבא היא, הלכך, סיפא דההיא קרי ליה סיפא דרישא. **לאחד לא** — דצריך לבטל לכל אחד ואחד. **אי הכי ליתני לאחד שעירב** — כדתנא ברישא ואנא ידענא דתרי נינהו דאין עירוב בלא שנים. **או לאחד שלא עירב** — סיפא דההיא היא, דהכי תנא: לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב. **אחד שלא עירב כו'** — השתא מפרש לה לכולהו, אמאי אצטריך למיתנייהו לכולהו. **ולא גזרינן כו'** — כלומר: אי קשיא כיון דמיתת, פשיטא דמבטל ליה להאי דפייש, דהא קתני לה סיפא דאפילו שנים מבטלין ליחיד. **ושנים שעירבו כו'** — פשיטא דהכא ליכא למגזר דלמא אתי יחיד לבטולי להו. דאי מבטל להו — שפיר דמי, דהא עירבו. וכיון דאורי ביחיד דמצי לבטולי — מה לי חד מה לי תרי. **כיון דלא עירב ליקנסיה** — דמרישא לא נפקא לן, דרישא איירי דהאי דלא עירב בטיל להנך דעירבו. **תנא הך סיפא לגלויי רישא** — דבדהוה ומית עסקינן. רישא דקתני לאחד שעירב, דאילו איתיה לאידך בעי לבטולי ליה, דדקתני בהך סיפא. **ולאביי** — דמתרץ הך סיפא מאי לשנים — לאחד משנים, למה לי דתנייהו? הא תנא ליה רישא דיחיד מבטל לאחד משנים, מה לי חד מבטל מה לי תרין מבטלין. **הני מילי כו'** — דכל הני בטולין דלעיל איכא מקצתייהו דעירבו. **תורת עירוב** — תורת עירוב מן התינוקות הבאים אחרי כן. **לאביי תנא הך סיפא** — דלא איצטריך, דהא פשיטא דאיכא חד דלא בטיל ליה רשותיה אלא להכי תנייה — לאשמועינן דכולה מתניתא בדאיתנהו לתרוייהו המערבין עסקינן, ואפילו הכי קתני רישא דרישא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב דאין צריך לבטל רשותיה לכל אחד ואיהו לא אסר אחבריה. **איידי דתנא רישא** — "אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב" תנא הך סיפא דאיפכא לא ולעולם רישא בדהוה ומית וסיפא בדאיתנהו. **הא תו למה לי** — פשיטא דאסרי אהדדי? הכי גרסינן. **כיון דבעידנא דבטיל להו הנך כו'** — ולעיל פרישנא לה. קני על מנת להקנות — ממשנה יתירה נפקא לן. דאי לאו הכי לא איצטריך למיתנייה, ולעיל פרישנא לה. יורש — ששכח אביו ולא עירב, ומת בשבת, ולא ביטל רשותו. מהו שיבטל היורש?

ליגזר דילמא אתי לבטולי להו - קא משמע לן. "ואין נוטלין רשות". למה לי? לא צריכא, אף על גב דאמרי ליה "קני על מנת להקנות". בעא מיניה אביי מרבה: חמשה ששרויין בחצר אחת, ושכח אחד מהן ולא עירב, כשהוא מבטל רשותו, צריך לבטל לכל אחד ואחד, או לא? אמר ליה: צריך לבטל לכל אחד ואחד. איתיביה: אחד שלא עירב - נותן רשותו לאחד שעירב, שנים שעירבו - נותנין רשותן לאחד שלא עירב, ושנים שלא עירבו - נותנין רשותן לשנים שעירבו, או לאחד שלא עירב. אבל לא אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב. ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו, ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו. קתני מיהת ריש"א: "אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב". היכי דמי? אי דליכא אחרינא בהדיה - בהדי מאן עירב? אלא פשיטא - דאיכא אחרינא בהדיה. וקתני: לאחד שעירב! ורבה - הכא בבמאי עסקינן - דהוה ומית. אי דהוה ומית - אימא סיפא: אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב. ואי דהוה ומית - אמאי לא? אלא פשיטא דאיתיה, ומדסיפא איתיה, ריש"א נמי איתיה! מידי אירא?! הא כדאיתא והא כדאיתא! תדע, דקתני סיפא דריש"א: ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו. לשנים - אין, לאחד - לא. ואביי אמר: מאי "לשנים" - לאחד משנים. אי הכי ליתני: לאחד שעירב, או לאחד שלא עירב! קשיא. "אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב". לאביי - דאיתיה, וקא משמע לן: דאין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. לרבה - דהוה ומית, ולא גזור זימנין דאיתיה. "ושנים שעירבו נותנין רשותן לאחד שלא עירב". פשיטא! מהו דתימא: כיון דלא עירב - ליקנסיה, קא משמע לן. "ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו". לרבה - תנא סיפא לגלויי ריש"א, לאביי - שנים שלא עירבו איצטריכא ליה. סלקא דעתך אמינא: לגזר דילמא אתי לבטולי להו, קא משמע לן. "או לאחד שלא עירב". למה ליה? מהו דתימא: הני מילי - היכא דמקצתן עירבו ומקצתן לא עירבו, אבל היכא דכולן לא עירבו - ליקנסינהו כדי שלא תשתכח תורת עירוב, קא משמע לן. "אבל אין אחד שעירב נותן רשותו לאחד שלא עירב". לאביי - תנא סיפא לגלויי ריש"א, לרבה - איידי דתנא ריש"א, תנא נמי סיפא. "ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו". הא, תו למה ליה? לא צריכא, דבטיל ליה חד מינייהו לחבריה. מהו דתימא: לשתרי ליה, קא משמע לן, כיון דבעידנא דבטיל לא הוו ליה שריוותא בהא חצר - לא. "ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו". הא, תו למה ליה? לא צריכא, דאמרי קני על מנת להקנות". בעא מיניה רבא מרב נחמן: יורש, מהו שיבטל רשות?

היכא

תוספות

שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר, מבעוד יום — אינו אוסר. פירוש: לפי שבן חצר מערב עם חבריו. משחשיכה — אוסר. פירוש: דלא מהני עירוב לענין אותו חצר שירש בשבת. ומיהו, הא לא אפשר לומר דמיירי כשהיה היורש דר עם אביו — דאם כן, אי בעו לאיערובי מאתמול מצו מערבין קרינן ביה, דאם נותן פת משלו הוי עירוב, אף על פי שלא זיכה לאביו. כדאמר לעיל פרק "מי שהוציאוהו" (מט,ב): חמשה שגבו את עירובן, כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר — אחד מוליכו על ידי כולן. דאם לקח הפת משלו ונתן בחצר של שיתוף — מועיל לכולם, כדפירש התם בקונטרס: דשליחות דכולהו קעביד, הואיל ועירבו יחד. ועוד, תניא לקמן בפירקין: חמשה חבורות ששבתו בטרקלין, בית הלל אומר: עירוב אחד לכולם. אף על פי שיש לחלק, דהתם כולם שוים בבית זה כמו זה ואין זה, טפל לזה, אבל הכא שהבן טפל לאביו אם נתן הבן פת אינו מועיל — מכל מקום אינו דומה כלל לחלק. ומהא דאמר לעיל (סד,א): אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו — אין ראיה לכאן, דלמא הני מילי בנכרי, אבל בישראל — לא.

אבל האי כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי לערב — אפילו למאן דאמר לעיל (סז,א): מבטלין, גבי מת נכרי בשבת — יכול להיות דאין מבטלין. כיון דהתם הוא דאותו רשות שהוא מבטל עכשיו היה לו כח לבטל מאתמול, אלא שלא היה מועיל מפני הנכרי דאוסר. אבל הכא, האי רשות דמבטל השתא — אין לו כח לבטל מאתמול אלא משעה שירש, והוי בשני בתים בשני צידי רשות הרבים דאין מבטלין, דלא היה בידו רשות זה מאתמול. ולמאן דאמר לעיל נמי אין מבטלין — יכול להיות דזה מבטל, כדאמר יורש כרעיה דאבוה הוא.

לאתויי מת נכרי בשבת — פירש בקונטרס: כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי — השתא נמי לא מצו מבטלי. ומרישא דסיפא לא שמעינן ליה, אי לא אתי בזה הכלל. דהתם לא מצו מערבי מאתמול כלל, אבל הכא מצו מערבי על ידי שכירות. משמע מתוך פירושו דאיירי דאתא נכרי מערב שבת, ובעי למימר דאין מבטלין כשמת, וכל שכן דאם לא מת. דבעי תרתי, שכירות וביטול. ולא יתכן לפי מה שפירבי לעיל, דהתם כולי עלמא מודו דמבטלין גבי מת נכרי בשבת מהו אלא בדאתא נכרי בשבת איירי הכא. ואי לאו "זה הכלל" הוי אמינא דהכא מבטל, כיון דהאי רשותא דקמבטל הוי בידו מאתמול, ולא דמי לשני בתים.

וקתני חוץ ממבטל רשות — פירש בקונטרס: דפריך לרב נחמן, דאמר דמבטלין, מדלא קתני חוץ ממבטל רשות ויורש, שמע מינה: יורש לא. ודבר תימה הוא, מה דיוק הוא זה? ורבינו חננאל פירש: דפריך לשמואל, דאמר אין מבטלין. וזה לשונו: זה הכלל, כל שנאסר למקצת שבת. כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים, חוץ ממבטל רשות אף על פי שנאסר למקצת שבת, משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת. לא שנא הוא, לא שנא יורש. מדקתני חוץ מן המבטל רשות, דייקי מינה: כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל. ופריק לה לברייתא הכי: חוץ מתורת ביטול, דכי איתא לאוסר מעיקרא והשתא בטל רשות — הותרה לשאר שבת. לאפוקי יורש, דלא הוי ליה רשות הכא בעידנא דקדש היום, ולא הוי ליה לערובי. דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב, ומאן דלא יכול לערובי — לא יכול לבטל רשותו, עד כאן לשונו. אף על פי שהקושיות אחרות לרב נחמן — אין לחוש אם זאת לשמואל. ורבינו חננאל בעצמו פירש דמותבינן לרב נחמן, משמע מתוך פירושו דחוץ ממבטל רשות קאי אשני בתים משני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצות בשבת, שמועיל שם ביטול. והיכא דלא ביטלו זה לזה קאמר דנאסר לכל השבת בולה. וקשה: דאם כן מאי נאסר למקצת שבת דקאמר? ונראה לומר לפירושו דאיירי בעירבו, וכיון שלא חל העירוב בתחילת השבת — תו לא חייל כשבאו אחרי כן והקיפום בשבת. וכן מת נכרי בשבת איירי כשעירבו מערב שבת ובטל עירובן מפני הנכרי, דכשמת תו לא חייל. אבל ביטול מועיל בתרוייהו, כדקתני "חוץ ממבטל רשות". ומדמהני ביטול שני בתים, אף על פי שלא היה לו כח לבטל רשות של חצר זה מאתמול, דרשות הרבים היה — כל שכן יורש, דיש לו כח לבטל. וקשה לדבי שמואל דאמרי אין מבטלין. והוא הדין דדוה מצי למיפרך מהך ברייתא לרב חסדא ורב ששת, דאמרי לעיל אין מבטלין גבי שני בתים. ונראה דלמאי דמשני "אימא חוץ מתורת ביטול" — לא קאי אשני בתים, אלא אבני חצר ששכח אחד מהן ולא עירב, שיכול לבטל רשות באמצע השבת. ומיהו, אם נאמר לפי המסקנא כן גם לדברי המקשה לדחוק על חנם, לומר דקאי אשני בתים, דבלאו הכי יכול להקשות כמו שפירש רבינו חננאל, דחוץ ממבטל רשות דמשמע דכל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל. **אחד** מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק מבעוד יום אוסר כו' – הך ברייתא איירי בהכי דבן חצר מערב עם חבריו, אבל בן השוק אין מערב עמהם אפילו בשירש מבעוד יום. ולא משום שלא יוכל לערב עמהן לפי שאינו דר שם, דמסתמא לא גרע בהכי לענין עירוב וביטול רשות, כיון דאסר עלייהו, כדקתני מבעוד יום אוסר. אלא אורחא דמילתא היא, דבן חצר רגיל לערב עם חבריו שהוא צריך להשתמש בחצר, כיון שהוא דר שם. אבל אותו שבשוק אין יכול לערב לפי שאינו רגיל להשתמש. וקסבר האי תנא כמאן דאמר לקמן בפירקין (עב,ב): בית התבן ובית הבקר — הרי זה אוסר עליו.

תא שמע ישראל וגר כו' — קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש, דהוי כרעיה דאבוה. דאי לאו הכי — לא קשה מידי לרב נחמן.

כלך

רש"י

היכא דאי בעי לערובי כו' — כלומר: אביו שהיה אתמול ראוי לערב, היה יכול לבטל. **אבל האי דלא מצי לערובי אתמול** — דלא היה לו חלק בה — לא. **כל שהותר למקצת שבת כו'** — מפרש לה ואזיל: הכי גרסינן: כגון עירב דרך הפתח כו' זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו. **עירב דרך הפתח** — שתי חצירות ופתח אחד ביניהם, ועירבו על ידי אותו פתח. ובשבת נפלה בנגדו מפולת, ונסתם — מותרים להשתמש מזו לזו על ידי זריקה ודרך חורין קטנים. דאף על גב דאין עירוב בין שתי חצירות בלא פתח, כדתנן (לקמן עו,א) בחלון שבין שתי חצירות הכא — שבת הואיל והותרה הותרה. **זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו** — בשבת, אף על גב דאשתקול מחיצות דידיה — שרי, הואיל ואישתרי בין השמשות. ומרישא לא שמעינן לה. דהתם איתנהו למחיצות אבל הכא לא. והכי אמרינן לה בשילהי פירקא קמא (יז,ב). **והקיפום גוים מחיצה** — דאסורין לבטל זה לזה כדי שישתמש בה אחד מהן, דהואיל ואי הוו בעו ערובי מאתמול — לא מצו מערבי. אבל אי לא הוה התם אלא חד בית — שרי, דמחיצה הנעשית בשבת — מחיצה היא. **זה הכלל** — דרישא נמי קאי אסיפא, לאתויי מת נכרי בשבת. דכיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי — השתא נמי לא מבטלי. ומרישא דסיפא לא שמעינן לה, אי לא אתיה ב"זה הכלל", דהתם לא מצו לערובי מאתמול כלל, אבל הכא מצו לערובי על ידי שכירות. **חוץ מן המבטל רשות** — ששכח ולא עירב. שאף על פי שנאסר למקצת שבת, יש לו תקנה בשבת. ומדלא קתני חוץ משביטל רשות ויורש — שמע מינה: יורש לא. **אימא חוץ מתורת ביטול רשות** — ויורש בכלל דכרעיה דאבוה הוא, ותורת ביטול נוהגת בו. **מבעוד יום** — שעדיין לא קנה עירובו של ראשון, הרי זה מן השוק אוסר, ואף על פי שאינו דר כאן. כדתניא לקמן בהאי פירקא: מי שיש לו בית התבן ובית הבקר בחצר חבירו — אוסר עליו. **משחשיכה אינו אוסר עליו** — שהרי הותר למקצת שבת. **ואחד מן השוק** — שהיה לו בית דירה בחצר זו. **מבעוד יום אינו אוסר** — שהרי יערב זה עם שכניו. **משחשיכה** — דאינו יכול לערב — אוסר. ואי יורש מבטל רשות — אמאי אוסר. **ישראל וגר**— גרסינן. גר שמת ואין לו יורשין, המחזיק בנכסיו זכה בהן. **מגורה** — גורן הוא, וחלוק בחדרים, והיה לכל אחד פתחו בחצר, ואוסרין זה על זה.

אף

1 הֵיכָא דְּאִי בָּעֵי לְעָרוֹבֵי מֵאֶתְמוֹל מָצֵי מְעָרַב - בְּטוֹלֵי
2 נַמִּי מָצֵי מְבַטֵּל. אֲבָל הַאי, כֵּיוָן דְּאִי בָּעֵי לְעָרוּבֵי
3 מֵאֶתְמוֹל - לָא מָצֵי מְעָרַב - לָא מָצֵי מְבַטֵּל, אוֹ דִּלְמָא:
4 יוֹרֵשׁ כַּרְעֵיהּ דַּאֲבוּהּ הוּא? אֲמַר לֵיהּ: אֲנִי אוֹמֵר מְבַטֵּל,
5 וְהָנֵי דְּבֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל תָּנוּ: אֵין מְבַטֵּל. אֵיתִיבִיהּ: זֶה הַכְּלָל,
6 כֹּל שֶׁמּוּתָּר לְמִקְצָת שַׁבָּת - הוּתַּר לְכָל הַשַּׁבָּת, וְכָל
7 שֶׁנֶּאֱסַר לְמִקְצָת שַׁבָּת - נֶאֱסַר לְכָל הַשַּׁבָּת, חוּץ
8 מִמְּבַטֵּל רְשׁוּת. "כֹּל שֶׁהוּתַּר לְמִקְצָת שַׁבָּת מוּתָּר לְכָל
9 הַשַּׁבָּת" - כְּגוֹן עֵירֵב דֶּרֶךְ הַפֶּתַח וְנִסְתַּם הַפֶּתַח, עֵירֵב
10 דֶּרֶךְ חַלּוֹן וְנִסְתַּם חַלּוֹן. "זֶה הַכְּלָל" - לְאַתּוּיֵי מָבוֹי
11 שֶׁנִּיטְּלוּ קוֹרוֹתָיו אוֹ לְחָיָיו. "כֹּל שֶׁנֶּאֱסַר לְמִקְצָת שַׁבָּת
12 - נֶאֱסַר לְכָל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ" - כְּגוֹן שְׁנֵי בָתִּים בִּשְׁנֵי צִידֵי
13 רְשׁוּת הָרַבִּים, וְהִקִּיפוּם נָכְרִים מְחִיצָּה בַּשַּׁבָּת. "זֶה
14 הַכְּלָל" לְאַתּוּיֵי מַאי? לְאַתּוּיֵי מֵת נָכְרִי בַּשַּׁבָּת. וְקָתָנֵי
15 "חוּץ מִמְּבַטֵּל רְשׁוּת", אִיהוּ - אִין, יוֹרֵשׁ - לָא! אֵימָא
16 חוּץ מִתּוֹרַת בִּיטּוּל רְשׁוּת. אֵיתִיבִיהּ: אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר
17 שֶׁמֵּת, וְהִנִּיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוּק, מִבְּעוֹד יוֹם -
18 אוֹסֵר, מִשֶּׁחֲשִׁיכָה - אֵינוֹ אוֹסֵר. וְאֶחָד מִן הַשּׁוּק שֶׁמֵּת
19 וְהִנִּיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר, מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינוֹ
20 אוֹסֵר, מִשֶּׁחֲשִׁיכָה - אוֹסֵר. אַמַּאי אוֹסֵר? נִיבְטֵיל! מַאי
21 "אוֹסֵר" נַמִּי דְּקָתָנֵי - עַד שֶׁיְּבַטֵּל. תָּא שְׁמַע: יִשְׂרָאֵל
22 וְגֵר שְׁרוּיִין בִּמְגוּרָה אַחַת, וּמֵת גֵּר מִבְּעוֹד יוֹם,

אף

ומבארת הגמרא את האופן בו יש להסתפק: האם רק **הֵיכָא דְּאִי כָּעֵי לְעָרוּבֵי מֵאֶתְמוֹל מָצֵי מְעָרֵב** – באופן בו אם היה רוצה הבעלים לערב בערב שבת עם שאר בני החצר הוא היה יכול לערב, **מַצִּי מָצֵי מְבַטֵּל** – אזי הוא יכול גם לבטל רשותו לבני החצר אם לא עירב בערב שבת, **אֲבָל הַאי דְּאִי כָּעֵי לְעָרוּבֵי מֵאֶתְמוֹל** – שאף אם היה רוצה לערב אתמול, כלומר בערב שבת, **לָא מָצֵי מְעָרֵב** – לא היה יכול לערב, שהרי בזמן שחל העירוב עדיין לא ירש את הרשות שהיה רוצה לערב, אלא רק לאחר כניסת השבת זכה בה, ומשום כך, יורש זה, **לָא מָצֵי מְבַטֵּל** – אינו יכול לבטל בשבת זו את הרשות שירש, שהרי דין ביטול רשות נאמר רק במי שהרשות היתה בידו כבר בערב שבת. **אוֹ דִּלְמָא, יוֹרֵשׁ כַּרְעֵיהּ דַּאֲבוּהַּ הוּא** – כל יורש הוא כרגל אביו, כלומר, הוא נחשב כמו אביו שהורישו ועומד במקומו, וממילא כשם שאביו היה יכול לבטל, כך יכול גם היורש שעומד במקומו לבטל רשותו.

משיבה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ** רב נחמן לרבא, **אֲנִי אוֹמֵר**, שיורש **מְבַטֵּל** רשותו באותה השבת בה זכה ברשות, **וְהָנִי דְּבֵי שְׁמוּאֵל תָּנוּ** – אולם אותם התלמידים שבבית מדרשו של שמואל שנו, שיורש **אֵין מְבַטֵּל** רשותו באותה השבת שזכה בה.

הגמרא מקשה על דברי רב נחמן: **אֵיתִיבֵיהּ** – הקשו אמוראים על דברי רב נחמן, שנינו בברייתא, **זֶה הַכְּלָל** שנאמר בעירוב, **כָּל** מקום **שֶׁמּוּתָּר** לטלטל בו **לְמִקְצָת הַשַּׁבָּת, הוּתַּר** לטלטל בו **לְכָל הַשַּׁבָּת,** אף אם השתנה מצבו באמצע השבת ולפי מצבו כעת לא ניתן לערבו. **וְכָל** מקום **שֶׁנֶּאֱסַר לְמִקְצָת שַׁבָּת, נֶאֱסַר לְכָל הַשַּׁבָּת,** אף אם השתנה מצבו באמצע השבת ועל פי מצבו כעת ניתן לערבו. **חוּץ מְמְבַטֵּל** בשבת **רְשׁוּת** שיש לו בחצר ולא עירב בערב שבת, שמועיל הביטול להתיר את ההוצאה משעת הביטול והלאה. ומבארת הגמרא את דברי הברייתא: מה ששנינו **כָּל שֶׁהוּתַּר לְמִקְצָת שַׁבָּת מוּתָּר לְכָל הַשַּׁבָּת,** היינו **כְּגוֹן** שתי חצרות סמוכות ומחיצה ביניהם, **וְעֵירַב דֶּרֶךְ** [–על ידי] **הַפֶּתַח** שבמחיצה, **וְנִסְתַּם הַפֶּתַח** באמצע השבת מחמת מפולת וכדומה, או **שֶׁעֵירַב דֶּרֶךְ חַלּוֹן** שיש בו לכל הפחות ארבעה על ארבעה טפחים, **וְנִסְתַּם הַחַלּוֹן** באמצע השבת, שבאופן זה לא ניתן לערב את שתי החצרות שהרי אין פתח ביניהן, שמכל מקום, כיון שחל העירוב בתחילת השבת, מותר להעביר מחמתו מחצר לחצר על ידי זריקה או דרך חורים קטנים. ומה ששנינו לשון 'זֶה הַכְּלָל', היינו **לְאַתּוּיֵי** – להביא לכלל היתר זה, אף **מָכוֹי** שֶׁיש בו שלש מחיצות והוסיפו בצידו הרביעי לחי או קורה להכשירו לטלטול ולשיתוף מבואות, **וּנְיַטְּלוּ קוֹרוֹתָיו אוֹ לְחָיָיו** שעל ידם הוכשר, שמבוי כזה לא ניתן לערבו אף בערב שבת, ומכל מקום לא נאסר המבוי לטלטל בו מאחר וכבר הותר בתחילת השבת. ומה ששנינו בברייתא **כָּל שֶׁנֶּאֱסַר לְמִקְצָת שַׁבָּת נֶאֱסַר לְכָל הַשַּׁבָּת כּוּלָּהּ,** היינו **כְּגוֹן שְׁנֵי כָתִים כְּשְׁנֵי צִידֵי רְשׁוּת הָרַבִּים** שלא ניתן לערבם מחמת שרשות הרבים הפרידה ביניהם, **וְהִקִּיפוּם נְכָרִים** לשני בתים אלו **בִּמְחִיצָה כְּשַׁבָּת,** ועתה יש להם חצר משותפת שהם אוסרים זה על זה את השימוש בה מחמת שלא עירבו, ורוצה האחד מהם לבטל רשותו לחבירו ולהתיר את ההוצאה מבית חבירו לחצר, אלא שמכל מקום לא יועיל הביטול כיון שכבר נאסרה ההוצאה למקצת השבת. מוסיפה הגמרא ומבררת: מה ששנינו על דין זה לשון 'זֶה הַכְּלָל', שמשמע שבאה הברייתא להוסיף דין נוסף, **לְאַתּוּיֵי מַאי** – מה כוונת הברייתא להביא לכלל היתר זה. מבארת הגמרא: **לְאַתּוּיֵי** לכלל איסור זה, אופן בו היו בחצר שני ישראלים ונכרי ולא רצה הנכרי להשכיר רשותו לישראלים, שנאסרה עליהם ההוצאה לחצר, **וּמַת הַנָּכְרִי בְּשַׁבָּת,** ומעתה אינו מעכב עליהם אלא שאסורים להוציא לחצר מחמת שלא עירבו בערב שבת, ורוצה האחד מהם לבטל את רשותו לחבירו ולהתיר את ההוצאה מבית חבירו לחצר, אלא שמכל מקום לא יועיל הביטול כיון שכבר נאסרה ההוצאה למקצת השבת. ומדייקת הגמרא: **וְקָתָנֵי** בברייתא, 'כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה חוץ **מִמְּבַטֵּל רְשׁוּת**' ולא נקטה הברייתא לשון 'חוץ ממבטל רשות והיורש', ומשמע מלשון זו, **אִיהוּ אִין** – שדווקא הבעלים עצמו שלא עירב בערב שבת יכול לבטל רשותו בשבת, אולם **הִיוֹרֵשׁ לָא** יכול לבטל, וקשה לרב נחמן.

מיישבת הגמרא: **אֵימָא** בביאור דברי הברייתא, **חוּץ מִתּוֹרַת בִּיטּוּל רְשׁוּת** – מאופן בו שייך ביטול רשות, והיינו אדם שלא עירב ומבטל רשותו, או שמת והיורש שעומד במקומו מבטל את הרשות שירש, שבזה אפשר לבטל בשבת.

חוזרת הגמרא ומקשה על רב נחמן: **אֵיתִיבֵיהּ**, שנינו בברייתא, **אֶחָד מִבְּנֵי חָצֵר שֶׁמֵּת וְהֵנִיחַ** [–והוריש] **רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִן הַשּׁוּק** – לאדם שאינו דר בחצר וממילא אינו מערב עימהם, אם מת **מִבְּעוֹד יוֹם** – לפני כניסת השבת, שבאופן זה עדיין לא חל העירוב, אותו אדם שזכה ברשות המת **אוֹסֵר** את השימוש על שאר בני החצר, כיון שהוא לא עירב עימהם. אולם אם מת **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה** – לאחר כניסת השבת, שכבר חל העירוב, באופן זה אותו שזכה ברשות המת **אֵינוֹ אוֹסֵר** את השימוש על שאר בני החצר, שהרי כבר הותר השימוש בתחילת השבת, ואף שמת המערב, הרי בתחילת השבת כבר הותר להוציא לחצר, ומה שהותר בתחילת השבת הותר לכל השבת. **וְאֶחָד מִן הַשּׁוּק שֶׁלֹּא עירב עם שאר בני החצר, וּמַת, וְהֵנִיחַ רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד מִבְּנֵי הַחָצֵר** שעירב רשותו, אם מת **מִבְּעוֹד יוֹם,** היורש **אֵינוֹ אוֹסֵר** על שאר בני החצר, שהרי זכה ברשות מבעוד יום ויערב עמהם לפני שעת חלות העירוב. אולם אם מת **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה,** היורש **אוֹסֵר** את השימוש על שאר בני החצר, שהרי המוריש לא היה דר בחצר ולא עירב, ואילו היורש זכה ברשות רק לאחר שעת חלות העירוב. ומקשה הגמרא: לדבריך שיורש יכול לבטל רשותו אף באותה השבת בה ירש את הרשות, **אַמַּאי** היורש **אוֹסֵר** את ההוצאה לחצר אם זכה ברשות לאחר תחילת השבת, **לִיבַטֵּל** היורש רשותו לשאר בני החצר שעירבו ויתיר את ההוצאה.

מיישבת הגמרא: אכן **מַאי אוֹסֵר נַמִּי דְּקָתָנֵי** – מה כוונת התנא במה ששנה לשון 'אוסר', שהשימוש בחצר אסור **עַד שֶׁיְּבַטֵּל** היורש את חלקו.

חוזרת הגמרא ומקשה על רב נחמן: **תָּא שְׁמַע** ברייתא ממנה יש להקשות על דברי רב נחמן, **יִשְׂרָאֵל** וְחבירו **הֵגֵר** שאין לו יורשים, **הִשְׂרוּיִין בִּמְגוּרָה** [–בגורן] **אַחַת** המחולקת לכמה חדרים, ולכל חדר יש פתח לחצר, ולא עירבו בערב שבת, **וּמֵת הֵגֵר מִבְּעוֹד יוֹם,**

אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר בִּנְכָסָיו אוֹסֵר המחזיק על הישראל הראשון שדר בחצר. אולם אם עירבו בערב שבת ומת הגר **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה**, שכבר חל העירוב, **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר** בנכסי הגר, **אֵינוֹ אוֹסֵר**.

שואלת הגמרא: **הָא גּוּפָא קַשְׁיָא** – הרי דברי הברייתא עצמם קשים וצריכים ביאור, שהרי **אָמְרַתְּ** – אמר התנא בדבריו, שאם מת הגר **מִבְּעוֹד יוֹם אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסיו אוסר, ומשמע מלשון זו שהחידוש הוא שאף אם החזיק ישראל אחר בנכסים נאסרה ההוצאה, **וְלֹא מִיבַּעְיָא** – ואין צריך לומר, **כִּי** [–שאם] **לֹא הֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסיו שנאסרה ההוצאה. ויש להקשות על כך, **אַדְּרַבָּה** – הרי מסתבר לומר להיפך, שדווקא אם החזיק ישראל אחר בנכסיו הוא אוסר, אולם **כִּי לֹא הֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסיו **לֹא אָסַר**, שהרי לאחר מיתת הגר נשאר הישראל לבדו שהרי לא החזיק שום אדם בנכסי הגר, והיה על הברייתא לומר 'אם החזיק ישראל אחר בנכסיו אוסר'. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָּא, אִימָּא** – אמור בביאור דברי הברייתא, לא רק אם החזיק ישראל אחר בנכסי הגר מבעוד יום הוא אוסר, שהרי מחזיק זה לא עירב עם הראשון, אלא **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק** ישראל אחר עד שחשיכה, נאסרה ההוצאה, וכפי שיבואר בסמוך. חוזרת הגמרא ושואלת: כיצד ניתן לבאר כן, **וְהָא אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק קָתָנֵי** בלשון הברייתא במפורש. משיבה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר** – כך כוונת הברייתא לומר, **אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסי הגר **מִבְּעוֹד יוֹם אֶלָּא** רק **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה**, אולם **כֵּיוָן דַּהֲוָה לֵיהּ** – שהיה יכול אותו הישראל **לְהַחֲזִיק מִבְּעוֹד יוֹם**, הוא **אוֹסֵר**, ואין אומרים כיון שהותרה למקצת היום הותרה לכולה, כיון שחצר זו המתינה שיזכו בה ולא היה היתרה מבורר.

חוזרת הגמרא ושואלת על המשך לשון הברייתא: שנינו בברייתא, שאם מת הגר **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר** בנכסיו, **אֵינוֹ אוֹסֵר**. ומשמע שהחידוש הוא **שאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר** בנכסי הגר הוא אינו אוסר, **וְלֹא מִיבַּעְיָא כִּי** [–שאם] **הֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסי הגר שאינו אוסר. וקשה, הרי **אַדְּרַבָּה**, דווקא אם לא החזיק ישראל אחר בנכסיו לא נאסרה ההוצאה כיון שלא דר בחצר אלא ישראל אחד, אולם **כִּי הֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסי הגר **אָסַר**, כיון שדרים בחצר שני ישראלים האוסרים זה על זה. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָּא, אִימָּא** בביאור דברי הברייתא, **אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסי הגר הוא אינו אוסר, וזה חידוש גדול יותר, שלא רק אם לא החזיק ישראל אחר בנכסיו לא נאסרה ההוצאה לחצר, אלא אף אם החזיק ישראל אחר בנכסיו מותר לישראל הראשון שהיה דר שם מבעוד יום להוציא לחצר, שהרי כבר הותרה ההוצאה בתחילת השבת, וחצר שהותרה למקצת השבת הותרה לכל השבת. שואלת הגמרא: כיצד ניתן לבאר כן, **וְהָא 'אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק' קָתָנֵי** במפורש בלשון הברייתא. משיבה הגמרא: **הָכִי קָאָמַר, אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק** ישראל אחר בנכסים **מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה**, והיה מקום לאסור את ההוצאה לחצר, שהרי זה שמחזיק לא עירב עם הישראל שדר בחצר מערב שבת, אולם **כֵּיוָן דְּלֹא הֲוָה לֵיהּ** – שלא יכול היה אותו הישראל **לְהַחֲזִיק מִבְּעוֹד יוֹם**, שהרי מת הגר רק משחשיכה, הוא **אֵינוֹ אוֹסֵר**, שהרי הגר מת לאחר כניסת השבת, וכיון שבמיתתו הותרה ההוצאה כדין מי שלא עירב וביטל רשותו, הותרה ההוצאה לכל השבת אף אם ישראל אחר יחזיק בחצר.

ומקשה הגמרא מברייתא זו על דברי רב נחמן שיורש יכול לבטל: **קָתָנֵי מִיתַת רִישָׁא** – מכל מקום שנינו בתחילת הברייתא, שהישראל שהחזיק בחצר **אוֹסֵר** על הישראל שהיה דר שם, וקשה, **אַמֵּאי** הוא **אוֹסֵר, נִיבַּטֵּל** – שיבטל אחד מהישראלים את רשותו בחצר לחבירו, ויותר להם להוציא לחצר מביתו של זה שהחצר ברשותו, שהרי עתה אין מי שאוסר עליו. משיבה הגמרא: **מַאי אוֹסֵר נַמִּי דְּקָתָנֵי** – מה הכוונה במה ששנינו בברייתא 'אוסר', **עַד שֶׁיְּבַטֵּל** אחד מדיירי החצר את רשותו לחבירו, אך לאחר הביטול הותרה ההוצאה לחצר, אף אם המבטל הוא זה שהחזיק בחצר רק לאחר שחשיכה ולא היה יכול להחזיק מבעוד יום, והיינו משום שעומד במקומו של הגר שמת.

הגמרא מביאה דרך אחרת ביישוב הקושיות על רב נחמן: **רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מַתְנִייתָא מַנִּי** – שתי ברייתות אלו ששנינו בהן שיורש אוסר, ומבואר בזה שאינו יכול לבטל, בשיטת מי הן נשנו, בשיטת **בֵּית שַׁמַּאי הִיא** [–הן], **דְּאָמְרֵי, אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בְּשַׁבָּת** – אדם אינו יכול לבטל את רשותו בשבת, ולכך אף היורש אוסר ואינו יכול לבטל לאחר תחילת השבת. **דִּתְנַן** במשנתנו, **מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין רְשׁוּת** – באיזה זמן יכול זה ששכח לערב עם שאר בני החצר לבטל רשותו. **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים** ניתן לבטל רק **מִבְּעוֹד יוֹם** – לפני כניסת השבת. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים** – ניתן לבטל רשות אף **מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ** – לאחר כניסת השבת. הרי ששיטת בית שמאי היא שניתן לבטל רק בערב שבת ולא בשבת.

הגמרא דנה בביאור שיטת בית הלל שניתן לבטל אף בשבת: **אָמַר עוּלָּא, מַאי טַעְמָא דְּבֵית הִלֵּל** – מה הטעם שמחמתו בית הלל סוברים שניתן לבטל בשבת אף שלא ניתן לערב, משום **שנַעֲשֶׂה** המבטל **כְּאָדָם האוֹמֵר** לשלוחו שמינהו לתרום מפירותיו בסתם ותרם מהפירות היפים, **כְּלַךְ אֲצֶל יָפוֹת** – היה לך לתרום מהפירות היפים יותר, שאם אכן יש לו פירות יפים יותר הרי זה גילוי דעת שהסכים שיתרום מהפירות היפים וכאילו מינהו מתחילה לכך. וכמו כן בענין זה של ביטול הרשות, כאשר אדם מבטל רשותו בשבת כדי להתיר לשאר בני החצר את ההוצאה לחצר, הוא מגלה בזה שכבר בערב שבת היתה דעתו להתיר את ההוצאה לחצר אלא ששכח ולא עירב, ומשום כך אין בביטול זה איסור הקנאה בשבת.

שואלת הגמרא: **אָמַר** [–שאל] **אַבָּיֵי** על דברי עולא, הרי באופן ששני ישראלים דרים עם נכרי בחצר שאוסר הנכרי על הישראלים את ההוצאה לחצר אם לא שכרו ממנו רשותו, **וּמַת הַנָּכְרִי בְּשַׁבָּת**, סוברים כמה אמוראים שיכול אחד הישראלים לבטל רשותו לחבירו ולהתיר לחבירו להוציא לחצר, ויש לשאול על היתר זה, **מַאי כְּלַךְ אֲצֶל יָפוֹת אִיכָּא** – מה שייך לדמות ביטול זה לגילוי דעת שבאמירת 'כלך לך אצל יפות', הרי בביטול זה לא שכחו הישראלים לערב בערב שבת אלא לא יכלו לערב מחמת הנכרי הדר שם, ומכל מקום, אף בזה מצינו שיש הסוברים שניתן לבטל בשבת, הרי שההיתר לבטל בשבת אינו משום שהוא כגילוי דעת שהיתה דעתו לבטל בערב שבת. משיבה הגמרא: **אֶלָּא הָכָא, בדין זה של ביטול הרשות, בְּהָא קָמִיפַּלְגִי** – בסברא זו נחלקו בית שמאי ובית הלל, **דְּבֵית שַׁמַּאי סָבְרֵי** [–סוברים], **בִּיטּוּל רְשׁוּת** מועיל משום **דמִיקְּנָא רְשׁוּתָא הוּא** – הוא כהקנאת הרשות לשאר בני החצר, **וּמִיקְּנָא רְשׁוּתָא בְּשַׁבָּת אָסוּר**, משום שדומה למקח וממכר האסורים בשבת, ומשום כך אסור לאדם לבטל רשותו בשבת אלא יכול לבטל רק מבעוד יום. **וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי** [–סוברים], שביטול הרשות אינה הקנאה אלא **אִסְתַּלּוּקֵי רְשׁוּתָא בְּעָלְמָא הוּא** – היא רק הסתלקות של הבעלים מהרשות, **וְאִסְתַּלּוּקֵי רְשׁוּתָא בְּשַׁבָּת, שַׁפִּיר דָּמֵי** – ודאי מותרת, ולכן מותר לאדם לבטל רשותו אף בשבת.

משנה

כשם שתיקנו חכמים שלא לטלטל מבית לחצר ומחצר לבית עד שיערבו כל בני החצר יחד בפת, כך תיקנו שלא לטלטל מבתי החצר למבוי ומן המבוי לבתי החצר, עד שיערבו בני המבוי יחד. עירוב זה נקרא 'שיתוף מבואות'. 'שיתוף מבואות' יכול להעשות גם בשאר אוכלים ומשקים. משנתנו דנה בבני מבוי שהיו שותפים בדבר מאכל שלא לשם שיתוף מבואות, אלא לשם סחורה, אם צריכים שיתוף אחר להתיר את הטלטול במבוי.

בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה שׁוּתָּף לִשְׁכֵנָיו שבמבוי, לְוֶה – עם שכן בחצר אחת היתה לו שותפות **בְּיַיִן, וְלָוֶה** – ועם שכן בחצר אחרת היתה לו גם כן שותפות **בְּיַיִן**, כלומר, שהיתה לאחד מבני המבוי שותפות נפרדת ביין עם כל אחד מבני המבוי, אף על פי ששותפויות אלו נעשו לשם סחורה ולא כדי להתיר את הטלטול במבוי, **אֵינָן צְרִיכִין**

המשך בעמ' קסח

רש"י

אף על פי שהחזיק כו' — לקמן פריך: מאי אף על פי שהחזיק כו'. **אוסר** — המחזיק על הדר. **משחשיכה** — שכבר קנה עירוב. **אף על פי** — פריך לקמן: כי לא החזיק הוה ליה זה דר יחיד, וליכא דאסר עליה. והאי דאסר משום דהחזיק הוא, והכי איבעי ליה למיתני: אם החזיק ישראל אחר בנכסיו — אוסר. **אף על פי שלא** החזיק — מבעוד יום מיד, והמתין עד שחשיכה, ואיבא היתר למקצת שבת — אוסר. כדמפרש לקמן, הואיל והיה לו כח להחזיק בה מבעוד יום אם ירצה — נמצאת רשות זו תלויה ועומדת, ולא הוה הותר למקצת שבת. **הכי קאמר כו'** — וחסורי מיחסרא. והאי "אף על פי" — אשלא החזיק קאי. והאי החזיק דקתני — היה לו להחזיק קאמר. **אימא אף על פי שהחזיק** — אינו אוסר, הואיל והותר למקצת שבת. **הכי קאמר** — חסורי מיחסרבי והאי אף על פי אשהחזיק קאי. ושלא החזיק דקתני — הכי קאמר: ולא היה לו להחזיק מבעוד יום, שלא היתה רשות זו תלויה בין השמשות אלא מוחזקת לגר, אם היה זה בא להחזיק — לא היה יכול, היתר היה בה למקצת שבת ואינו אוסר. **רבי יוחנן אמר** — הני תרתי מתניתא בתרייתא דאמרי יורש אוסר — בית שמאי היא. **כלך אצל יפות** — גבי תורם את של חבירו שלא מדעת תניא (בבא מציעא כב,א): בא בעל הבית ומצאו שהוא תורם, ואמר לו "כלך אצל יפות", אם יש לו יפות מהן — תרומתו תרומה, דגלי אדעתיה דניחא ליה, ואמרינן כמאן דשוויה שליח מעיקרא דמי. הכי נמי: כיון דבטיל השתא — גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, אלא ששכח ולא עירב, ולא הוה ליה אקנויי רשותא בשבת. **ומיקנא רשותא בשבת אסור** — דדמי למקח וממכר.

משנה שהיה שותף עם שכניו — שבמבוי, לשם שותפות בעלמא, ולא לשם שיתוף. **לזה ביין ולזה ביין כו'** — בגמרא מוקי לה בכלי אחד. **לזה ביין ולזה בשמן** — אין זה שיתוף אחד ואין יכול לסמוך עליו — שהרי חלוק בשני כלים.

גמרא אמר רב וכבלי אחד — שכולן היה שותפותן בכלי אחד. אבל בשני כלים — לא. ואף על גב דאמרי בית הלל בפרק "מי שהרציאוהו" (לעיל מט,א): עירוב הנתון בשני כלים — כשר. התם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו ומליוה למנא ואייתר. אבל הכא, דלאו לשם שיתוף הוה, בכלי אחד — אין, בשני כלים — לא. יין ויין **ראוי לערב** — הלכך, אף על פי דלא ערביה — סמכינן עליה. **ואפילו לזה ביין ולזה בשמן** — בתמיה: הא לא חזי לעירובי. **שבין ב' מבואות** — ולא בשיתוף דמבוי אחד קאמר, אלא עם זה נשתתפה ביין, ועם זה בשמן, ושני עירובין הן. **ורבי שמעון לטעמיה** — דאמר: חצר אחת יכולה לערב שני עירובין עם שתי מבואות, ואף על פי שלא שיתפו שתי המבואות יחד. הכי נמי, אף על פי שאין השיתוף מחובר יחד, ולא הותרו מבואות זה עם זה — היא מותרת עם שניהם, ולא גזרינן דילמא אתי לאפוקי כלים ששבתו במבוי זה למבוי זה דרך חצר זו. **למה הדבר דומה** — בפרק "מי שהרציאוהו" ולרבנן דמתניתין, אם נשתתפה ביין ובכלי אחד — הוו להו שתי המבואות כמי שנשתתפו יחד, ושפיר דמי. אבל לזה ביין ולזה בשמן, דתרי עירובי נינהו, כיון דשתי המבואות אסורין זה עם זה — היא נמי אסורה עמהן, ושניהן אסורין עמה, כדקתני בפרק "מי שהרציאוהו". **שבנים בהדי הדדי** — אם רוצין בני מבוי זה להשתמש בזה — צריכין לערב ולתת כולן פת בחצר זו ואית דמפרשי מתניתין מילי מילי קתני, ורבי שמעון לאו אמילתייהו קאי, דאילו רבנן בחצר שבין שתי מבואות אפילו לזה ביין ולזה ביין לא. זו פירשתי, וראשון נראה בעיני.

ורב

תוספות

כלך אצל יפות — פירש רש"י: דכשיש לו יפות מהן, גלי דעתיה דניחא ליה, והוי כמאן דשויה שליח מעיקרא דמי. ואין להקשות לפירושו מהא דמוקי לה בריש "אלו מציאות" (בבא מציעא כב,א) כגון דשויה שליח, דנהי דשויה שליח לתרום — לא שויה שליח לתרום מן היפות. ועל זה מפרש בקונטרס: כמאן דשויה שליח לתרום מן היפות דמי, כיון דנמצא יפות מהן.

ומקני רשותא בשבת אסור. תימה דבגיטין בריש "הזורק" (עז,ב) גבי ההוא שכיב מרע אמר דליקני לה דוכתא דמנח ביה גיטא, ותיזל איהי ותיחד ותפתח ושבת היתה כדאיתא התם! ויש לומר: דשכיב מרע התירו, שלא תטרף דעתו עליו. ואין לומר דדוקא קנין שאינו צריך הוא דשרי, כי ההיא [דפרק "מי שמת"] (בבא קמא קנו,ב) דבלא קנין קני, כדאמר התם, דאין הלכה כרבי אלעזר. דהא משמע [התם] דאי הוה הלכה כרבי אלעזר — כל שכן דהוה ניחא טפי, שהיו צריכין להתיר. והכי נמי איכא למיחש למיטרף דעת אם לא היה יכול לגרשה כרצונו. תדע, דאף בלא קנין איכא איסורא לגרש בשבת, כדתניא בתוספתא דאין מקדשין ואין מגרשין בשבת. אלא ודאי בשכיב מרע דוקא התירו, שלא תטרוף דעתו, שירא שימות בשבת, ואינו רוצה להמתין עד החול. והוא הדין דהתירו נמי קנין. וכן פסק רבינו שמואל דאפילו מתנת שכיב מרע במקצת, דבעיא קנין — קונין ממנו בשבת. **א'** אמרת בשלמא רישא בכלי אחד כו' - והוא הדין יין ויין בשני כלים, אבל אורחא דמלתא נקט. ועוד: דלא הוצרך התנא לפרש, דסתם יין ושמן בשני כלים. אף על גב דשרו בית הלל בפרק "מי שהרציאוהו" (מט,א) עירוב הנתון בשני כלים — כי מלייה למנא ואייתר — הני מילי כי גבו לשם עירוב, כדפירש בקונטרס. אבל הכא, דלאו לשם שתוף, בכלי אחד — אין, בשני כלים — לא. **יין** ושמן אין ראוי לערב — אף על גבי דכל האוכלין מצטרפין למזון שתי סעודות לעירוב והוא הדין משקין — היינו כשנשתתפו לשם עירוב. **בחצר** שבין שני מבואות כו' — לא בעי לאוקומי בשלש חצירות ממש כאידך משנה, דעירובי חצירות בעי פת בין לרבי מאיר בין לרבנן דלקמן בסמוך, ואין רוצה להעמיד מתניתין כמאן דאמר ביין, ופליג ארבי מאיר ורבנן.

ורבי שמעון לטעמיה — דלא גזר, לרב ששת דמוקי לה לעיל בפרק "מי שהרציאוהו" (מח,א) שנתנו שתים עירובן באמצעית, ובשני בתים — הכא אפילו בבית אחד ובשני כלים כשני בתים דמו — כיון דלא עביד לשם שיתוף. דממה נפשך תרוייהו הכא בחצר קיימי, דשיתופי מבואות בחצר שבמבוי.

שמן

אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר בִּנְכָסָיו - אוֹסֵר. מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר - אֵינוֹ אוֹסֵר. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא! אָמְרַתְּ "מִבְּעוֹד יוֹם אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק", וְלֹא מִיבַּעְיָא כִּי לֹא הֶחֱזִיק?! אַדְּרַבָּה, כִּי לֹא הֶחֱזִיק לֹא אָסַר! אָמַר רַב פַּפָּא: אֵימָא, "אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק". וְהָא "אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק" קָתָנֵי! הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק מִבְּעוֹד יוֹם אֶלָּא מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה, כֵּיוָן דַּהֲוָה לֵיהּ לְהַחֲזִיק מִבְּעוֹד יוֹם - אוֹסֵר. מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר - אֵינוֹ אוֹסֵר. "אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק יִשְׂרָאֵל אַחֵר" וְלֹא מִיבַּעְיָא כִּי הֶחֱזִיק?! אַדְּרַבָּה, כִּי הֶחֱזִיק אָסַר! אָמַר רַב פַּפָּא: אֵימָא, "אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק". וְהָא "אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק" קָתָנֵי! הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיק מִבְּעוֹד יוֹם אֶלָּא מִשֶּׁחֲשֵׁיכָה, כֵּיוָן דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְהַחֲזִיק מִבְּעוֹד יוֹם - אֵינוֹ אוֹסֵר. קָתָנֵי מִיהַת רֵישָׁא "אוֹסֵר", אַמַּאי אוֹסֵר? נִיבְטֵל! מַאי "אוֹסֵר" דְּקָתָנֵי, עַד שֶׁיִּבְטֵל. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַתְנִיתִין מַנִּי בֵּית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמְרִי: אֵין בִּיטּוּל רְשׁוּת בַּשַּׁבָּת. דִּתְנַן: מֵאֵימָתַי נוֹתְנִין רְשׁוּת? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִבְּעוֹד יוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. אָמַר עוּלָּא: מַאי טַעְמָא דְּבֵית הִלֵּל - נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר "כַּלֵּךְ אֵצֶל יָפוֹת". אָמַר אַבָּיֵי: מֵת נָכְרִי בַּשַּׁבָּת מַאי "כַּלֵּךְ אֵצֶל יָפוֹת" אִיכָּא? אֶלָּא, הָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי; דְּבֵית שַׁמַּאי סָבְרִי: בִּיטּוּל רְשׁוּת מִיקְנָא רְשׁוּתָא הוּא, וּמִיקְנָא רְשׁוּתָא בַּשַּׁבָּת - אָסוּר. וּבֵית הִלֵּל סָבְרִי: אִסְתַּלּוּקֵי רְשׁוּתָא בְּעָלְמָא הוּא, וְאִסְתַּלּוּקֵי רְשׁוּתָא בַּשַּׁבָּת שַׁפִּיר דָּמֵי. **מִשְׁנָה** בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה שׁוּתָּף לִשְׁכֵנָיו, לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּיַּיִן - אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב. לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּשֶּׁמֶן צְרִיכִין לְעָרֵב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב. **גְּמָרָא** אָמַר רַב: וּבִכְלִי אֶחָד. אָמַר רָבָא: דַּיְקָא נַמִי, דְּקָתָנֵי "לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּשֶּׁמֶן - צְרִיכִין לְעָרֵב". אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא רֵישָׁא בִּכְלִי אֶחָד וְסֵיפָא בִּשְׁנֵי כֵּלִים - שַׁפִּיר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רֵישָׁא בִּשְׁנֵי כֵּלִים וְסֵיפָא בִּשְׁנֵי כֵּלִים, מַה לִּי יַיִן וְיַיִן מַה לִּי יַיִן וְשֶׁמֶן?! אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: יַיִן וְיַיִן - רָאוּי לְעָרֵב, יַיִן וְשֶׁמֶן - אֵין רָאוּי לְעָרֵב. "רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב". וַאֲפִילּוּ לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּשֶּׁמֶן?! אָמַר רַבָּה: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּחָצֵר שֶׁבֵּין שְׁנֵי מְבוֹאוֹת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לְטַעֲמֵיהּ; דִּתְנַן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה - לְשָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת הַפְּתוּחוֹת זוֹ לְזוֹ וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים, עֵירְבוּ שְׁתַּיִם הַחִיצּוֹנוֹת עִם הָאֶמְצָעִית - הִיא מוּתֶּרֶת עִמָּהֶן וְהֵן מוּתָּרוֹת עִמָּהּ, וּשְׁתַּיִם הַחִיצּוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זוֹ עִם זוֹ. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם קָתָנֵי "שְׁתַּיִם הַחִיצּוֹנוֹת אֲסוּרוֹת", הָכָא קָתָנֵי "אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב" כְּלָל! מַאי "אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב" - שֶׁכֵּנִים בַּהֲדֵי בַּעַל הַבַּיִת, אֲבָל שְׁכֵנִים בַּהֲדֵי הֲדָדֵי - צְרִיכִין לְעָרֵב

ורב

שמן שצף על גבי יין כו' — השתא משמע דשמן חשיב משקה, מדקאמר רבי יוחנן בן נורי: שניהם מחוברין. דאי חשיב אוכל — כיון דטבול יום אינו אלא פוסל, לא הדר שמן ומטמא ליין. דאין סברא לומר דפליגי רבנן ורבינו יצחק בן נורי בהכי, אם יכול להבדיל זה מזה או לא. ועוד: דתניא בפרק קמא דפסחים (יז,א): הדם והמים והשמן והיין משקה בי מדבחיא כו'. וקרא דחגי נמי "ואל היין ואל השמן" מוכח דהוי משקה. ועוד תנן התם (יד,א), הוסיף רבי עקיבא: מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום [בגר שנטמא בטמא מת, אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו]. וקאמר בגמרא, קסבר רבי עקיבא: טומאת משקין לטמא אחרים — דאורייתא. והקשה רבינו תם: מההיא דאמרינן ב"הקומץ רבה" (מנחות לא,א) רבי מאיר אומר: שמן טבול יום — תחילה לעולם, וחכמים אומרים: אף הדבש. רבי שמעון שזורי אומר: יין. ומסיק: יין דוקא, ולא שמן. ומשמע התם דהלכה כרבי שמעון שזורי! ואומר רבינו תם: דהתם בקרוש איירי, כדתקני רישא במסכת טהרות (פרק שלישי משנה א): השמן והחלב והמקפה של גריסין, בזמן שהן לחין — הרי הן ראשון, קרשו — הרי הן שניים. פירוש: דהוי אוכל. רבי מאיר אומר: שמן תחלה לעולם. כלומר: לעולם, אפילו קרש. ולא כמו שפירש בקונטרס במנחות: לעולם — בין נטמא באב הטומאה, בין נטמא בולד הטומאה. **רבי** אלעזר בן תדאי אומר אין ברירה — אין זה כעין ברירות דבכל דוכתא, כדפירש בקונטרס, דהוו להו כאילו נשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד ואחד. **דלא** עבדינן כתרי חומרי בעירוב — כך היא גירסת הקונטרס. ורבינו חננאל גריס: דעבדינן כתרי חומרי בעירוב. כלומר: הכא עבדינן כתרי חומרי. ומיהו, לשון "בעירוב" לא יתכן כל כך, דמשמע בכל עירוב. **משתתפין** במבוי ביין — משמע קצת דלכתחלה ביין מצוה יותר מבפת, מדלא תניא דומיא דרישא משתתפין במבוי בפת, ואם רצו להשתתף ביין — משתתפין. ושמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף. ומיהו, בכל דבר מהני, כדתנן בפרק "בכל מערבין ומשתתפין" (לעיל כו,ב). ובפרק "חלון" (לקמן פ,א) נמי תניא: כיצד משתתפין במבוי — מביאין חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות וכל מיני פירות. **בפת** בולי עלמא לא פליגי דבחד סגי — משום דבפת סגי הכא והכא. ופירש בקונטרס: דבין למר ובין למר סומכין במבוי על עירובי חצירות, שהוא לעולם בפת. ולפיכך הא דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי — לא בעי למימר דאחר שעירבו בחצירות יהיו עדיין זקוק להשתתף במבוי, אלא כלומר: מערבין בחצירות בפת, אף על פי שנשתתפו במבוי ביין. ואין הלשון משמע כן. ועוד, תנן לקמן בפירקין (עג,ב): חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי, עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי — מותרין בחצירות ואסורין במבוי. וקאמר בגמרא: מני — רבי מאיר היא, דאמר: בעינן עירוב ובעינן שיתוף. מיהו, איכא לאוקמי דהוא סוגיא כמאן דאמר בפת פליגי. ומאן דאמר בפת לא פליגי — סבר לה כרב דלא תני פתוחות זו לזו. ורבינו יצחק מפרש: דאשיתוף דפת קאי, דכיון דסגי ביין. והם דחקו לעשות בפת ואלמוה טפי — מועיל אף לחצירות. ועוד: שהשיתוף לכל הבתים והחצירות, שכולם משתתפין יחד. אבל עירובי חצירות דפת — אין לו להועיל כל כך במבוי, ולפי מה שפירש שאפילו למאן דאמר בפת לא פליגי — מודה הוא דבעירובי חצירות דפת פליגי, אם מועיל למבוי. [ואומר רבינו יצחק: דמצינו לפרש תרי חומרי בעירובין דלעיל, דאי אמר הלכה כרבי אלעזר בן תדאי — לא הוה ידעינן מאי טעמיה, ואי אמרינן הלכה כרבי מאיר — הוה אמינא בחדא, בהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף, כדמשמע לישנא דרבי מאיר דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי, דמשמע דאף על פי שעירבו — צריכין עדיין להשתתף, אבל על שיתוף במקום עירוב — סומכין, קא משמע לן הלכה כרבי אלעזר בן תדאי, דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב, דמסתמא בא לגלות דהלכה כרבי מאיר לגמרי. ומיהו, פירוש הקונטרס דלעיל גבי תרי חומרי — ניחא טפי]. ואם תאמר: כשעירבו בחצירות בפת, והניחו עירובן בבית אחד מן החצירות למה לא יועיל לכולי עלמא למבוי? אי משום דתניא ב"כיצד משתתפין" (עירובין פה,ב): עירובי חצרות בבית שבחצר, ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי, והאי כיון דאנחיה בבית לא שמיה שיתוף אלא עירוב — הא פירש בקונטרס לקמן בפירקין גבי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר, דהא דאמרינן שיתופי מבואות בחצר שבמבוי — וכל שכן שבביתו

וכן

וְרַב יוֹסֵף אָמַר: רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנַן בִּכְפִלּוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וְרַבָּנַן קָא מִיפַּלְגִי; דִּתְנַן: שֶׁמֶן שֶׁצָּף עַל גַּבֵּי יַיִן, וְנָגַע טְבוּל יוֹם בַּשֶּׁמֶן - לֹא פָּסַל אֶלָּא שֶׁמֶן בִּלְבַד. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶן חִיבּוּרִין זֶה לָזֶה. רַבָּנַן - כְּרַבָּנַן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן - כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי אוֹמֵר: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - צְרִיכִין לְעָרֵב, וַאֲפִילּוּ לָזֶה בַּיַּיִן וְלָזֶה בַּיַּיִן?! אָמַר רַבָּה: זֶה בָּא בִּלְבָדֵנוּ וְשָׁפַךְ, וְזֶה בָּא בִּלְבָדֵנוּ וְשָׁפַךְ - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּהָוֵי עֵירוּב. כִּי פְּלִיגִי - כְּגוֹן שֶׁלָּקְחוּ חָבִית שֶׁל יַיִן בְּשׁוּתָּפוּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי סָבַר: אֵין בְּרִירָה, וְרַבָּנַן סְבְרִי: יֵשׁ בְּרִירָה. רַב יוֹסֵף אָמַר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי וְרַבָּנַן בְּסוֹמְכִין עַל שִׁיתּוּף בִּמְקוֹם עֵירוּב קָמִיפַּלְגִי. דְּמָר סָבַר: אֵין סוֹמְכִין, וּמָר סָבַר: סוֹמְכִין. אָמַר רַב יוֹסֵף: מְנָא אָמִינָא לַהּ - דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר. וְאָמַר רַב בְּרוּנָא, אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי. מַאי טַעְמָא - לָאו מִשּׁוּם דְּחַד טַעְמָא הוּא? אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵּי: וְאִי חַד טַעְמָא, תַּרְתֵּי הִילְכְתָא לָמָּה לִי?! - הָא קָא מַשְׁמַע לָן: דְּלָא עָבְדִינַן כִּתְרֵי חוּמְרֵי בְּעֵירוּבִין. מַאי רַבִּי מֵאִיר וּמַאי רַבָּנַן? דְּתַנְיָא: מְעָרְבִין בְּחֲצֵירוֹת וּמִשְׁתַּתְּפִין בַּפַּת. וְאִם רָצוּ לְעָרֵב בַּיַּיִן - אֵין מְעָרְבִין. מִשְׁתַּתְּפִין בַּמָּבוֹי בַּיַּיִן, וְאִם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף בַּפַּת - מִשְׁתַּתְּפִין. מְעָרְבִין בַּחֲצֵירוֹת וּמִשְׁתַּתְּפִין בַּמָּבוֹי, שֶׁלֹּא לְשַׁבֵּחַ תּוֹרַת עֵירוּב מִן הַתִּינוֹקוֹת שֶׁיֹּאמְרוּ "אֲבוֹתֵינוּ לֹא עֵירְבוּ", דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אוֹ מְעָרְבִין, אוֹ מִשְׁתַּתְּפִין. פְּלִיגִי בָּהּ רַבִּי נַחוּמִי וְרַבָּה; חַד אָמַר: בַּפַּת, דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבַחֲדָא סַגִּי. כִּי פְּלִיגִי - בַּיַּיִן.

וחד

ורב יוסף אמר — לעולם במבוי אחד כדמעיקרא, ודקאמרת לרבי שמעון היכי הוי חד עירוב רבי שמעון כרבי יוחנן בן נורי סבירא ליה. **שמן שצף כו'** — ושל תרומה הן. **ואפילו לזה ביין ולזה ביין** — בתמיה. **זה בא בלבדנו ושפך** — וכן זה עד שמלאו חבית. ואפילו שלא לשם שיתוף עשו מתחילה — סומכין עליו, שהרי הביא כל אחד יין. אבל לקחו חבית יין בשותפות, סבירא ליה לבן תדאי אין ברירה, והוי להו כמי שנשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד ואחד. **כסומכין אשיתוף במקום עירוב קמיפלגי** — ובן תדאי מודה דמבוי מותר, ובחצירות פליגי. רבנן סברי: כיון דנשתתפו במבוי — אין צריכין לערב חצירות זו עם זו, ומותרין להוציא מזו לזו דרך פתחים שביניהם, שהרי שיתוף המבוי שהן פתוחות בו מחברן, וסומכין על שיתוף המבוי תחת עירוב של חצר. ובן תדאי סבר: אין סומכין. **מנא אמינא לה** — דבהכי פליגי. **הלכה כרבי מאיר** — דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב. **מאי טעמא** — סבירא ליה לרב בתרוייהו, לאו משום דתרוייהו חדא מלתא וחד טעמא אמרי. **ואי חד טעמא הוא תרתי הילכתא למה ליה** — לרב למימר בתרוייהו? בשלמא הלכה כרבי מאיר — איצטריך, דאי מדרבי אליעזר, הוה אמינא: טעמא דרבי אליעזר לאו משום דאין סומכין על שיתוף, אלא משום דקסבר אין מערבין בחצירות ביין, כדקאמר רבי מאיר לקמן. והאי שיתוף דבן תדאי דיין הוא, כדקתני מתניתין: לזה ביין ולזה ביין — הלכך, לא סמכינן עליה בחצירות. אבל היכא דנשתתפו בפת — סומכין, קא משמע לן הלכה כרבי מאיר, דאוקמא רב גידל אמר רב לקמן בנשתתפו בפת, ואפילו הכי אסר רבי מאיר. אלא כיון דאמר הלכה כרבי מאיר, דאפילו בפת לא סמכינן עליה — הלכה כרבי אליעזר למה לי. **הא קא משמע לן דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין** — מדאיצטריך ליה לרב למימר הלכה כבן תדאי, אשמעינן דלא עבדינן כתרי חומרי דחד תנא בעירובין ורבי מאיר תרי חומרי אמר: אין סומכין בחצירות על שיתוף מבוי, בין שנשתתפו בפת ובין שנשתתפו ביין. ופליגי רבנן עליה בפת, ומודו ליה בשנשתתפו ביין. ורבנן דמתניתין דהכא אוקימנא דאפילו בנשתתפו ביין אמרי דסומכין, אשתכח דמחמיר תרי חומרי. ורב סבירא ליה כוותיה בתרוייהו, ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה בתרי חומרי. הלכך, אשמעינן הלכה כבן תדאי בחדא מינייהו דאין סומכין בחצירות על שיתוף המבוי ביין, וכי הדור איפלוג רבי מאיר ורבנן בפת — אשמעינן הלכה כרבי מאיר. **ואם רצו לערב ביין אין מערבין** — דעירוב משום דירה הוא, לערב דירתן לעשותן אחת. כדאמר בפרק "מי שהוציאוהו" (מט,א) ודירתו של אדם אינו נמשך אחר היין, אלא אחר פיתו. **ומשתתפין במבוי ביין** — דשיתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצירות שבמבוי, ולא רשות הבתים. וחצר לאו בית דירה הוא וכל שכן פת דחשיב טפי. **מערבין בחצירות** — הפתוחות מזו לזו, אף על פי שעירבו דרך פתחיהן — צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי. ואם לאו — חצירות מותרות מזו לזו, ומבוי אסור דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף, ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן, שאם יסמכו על זה — תורת עירוב ישתכח. אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי, אף על פי שלא עירבו חצירות זו עם זו — שיתוף המבוי מחברן, ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים. דתנן: שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים, מה עירוב החצר משוי לבתים חדא, אף שיתוף המבוי משוי חצירות חדא. **דבחדא סגיא** — דהא פת חזי הכא והכא, ובין למר ובין למר סומכין על שיתוף במקום עירוב. **כי פליגי ביין** — כשנשתתפו ביין במבוי, דלרבי מאיר לא סמכינן עליה בעירובי חצירות, דאין מערבין לחצירות ביין ולרבנן שרי, ואף על גב דיין בחצר לא חזי מגו דחזי למלתיה בשיתוף, סמכינן עליה בחצר. דמודית לן דסומכין על שיתוף במקום עירוב, ותרוייהו אית להו דסומכין במבוי על עירובי חצירות, שהוא לעולם של פת.

וחד

הגמרא מביאה ביאור אחר במשנה: **וְרַב יוֹסֵף אָמַר**, לעולם מדובר במשנה בבעל הבית השותף עם שכניו שבמבוי, וכפי שהיו סבורים לפרש מתחילה. ולא יקשה מהו הטעם שלרבי שמעון אפילו היה שותף לזה ביין ולזה בשמן מועיל, לפי שרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנַן **כִּפְלוּגְתָּא** [–במחלוקת] דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וְרַבָּנַן **קָא מִיפְּלִגִי** [–נחלקו], דִּתְנַן במשנה (טבול יום פ"ב מ"ד) **שֶׁמֶן שֶׁצָּף עַל גַּבֵּי יַיִן** ושניהם של תרומה, **וְנָגַע טָבוּל יוֹם** [–מי שנטמא וטבל ועדיין לא העריב שמשו] **כַּשֶּׁמֶן, לֹא פָּסַל אֶלָּא שֶׁמֶן בִּלְבָד**, אבל היין לא נפסל, שהרי לא נגע בו הטבול יום. וגם השמן אינו פוסל את היין בנגיעתו, לפי שהוא עצמו אינו טמא אלא פסול בלבד, כלומר שהוא נפסל מאכילה אבל אינו טמא לטמא אחרים. **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, שְׁנֵיהֶן חִיבּוּרִין זֶה לָזֶה**, כלומר, היין והשמן נחשבים כדבר אחד, וגם היין נפסל על ידי מגעו של הטבול יום בשמן. ובסברא זו נחלקו רבי שמעון וחכמים במשנתנו, **רַבָּנַן** כאן סוברים **כְּרַבָּנַן** בטבול יום, שהיין והשמן אינם חיבור. ולכן אף אם נתנום בכלי אחד אין זה מחברם להיות כאחד לענין שיתוף, וצריכים לערב עירוב אחר. **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן** במשנתנו סובר **כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי** בטבול יום, שהם בכלי אחד, נחשבים כדבר אחד והרי זה עירוב, ואין צריכים לערב יותר.

הגמרא מביאה תנא החולק על התנאים שהובאו במשנה, ומבארת את דעתו: **תַּנְיָא** בברייתא, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי אוֹמֵר אֶחָד זֶה** – בין אם היה שותף לזה ביין ולזה בשמן, **וְאֶחָד זֶה** – ובין אם היתה שותף לזה ביין ולזה בשמן, **צְרִיכִין לְעָרֵב**, לפי שהשותפות שיש להם, אינה עולה לשם שיתוף מבואות.

תמהה הגמרא: **וַאֲפִילּוּ לָזֶה בְּיַיִן וְלָזֶה בְּיַיִן** גם כן סובר רבי אליעזר בן תדאי שאינו עולה לשיתוף, הלא השותפות היא ממין אחד ומדוע אסר בזה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּה, זֶה** [–אחד מבני המבוי] **בָּא בִּלְגִינוֹ** [–עם כדו של יין] **וְשָׁפַךְ** ממנו לתוך החבית של השותפות, **וְזֶה** [–עוד אחד מבני המבוי] **בָּא בִּלְגִינוֹ וְשָׁפַךְ** ממנו לתוך החבית, וכן כל בני המבוי עד שהתמלאה החבית, **כּוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי** – לא נחלקו בזה, כלומר, גם רבי אליעזר בן תדאי מודה **דְּהָוֵי עֵירוּב**, אף אם לא נתנו את יינם לתוך החבית כדי להתיר את המבוי אלא לשם שותפות של סחורה, לפי שסוף סוף כל אחד מבני המבוי הביא את יינו לשם. **כִּי פְּלִיגִי** – אולם באיזה אופן נחלקו חכמים של משנתנו ורבי אליעזר בן תדאי, **כְּגוֹן שֶׁלָּקְחוּ** [–שקנו] כל בני המבוי **חָבִית שֶׁל יַיִן בְּשׁוּתָּפוּת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי סָבַר, אֵין בְּרֵירָה** – אין מחשיבים כאילו חילקו ביניהם את היין שבחבית והוברר חלקו של כל אחד ואחד וחזר כל אחד מהם ושפך את יינו לתוכה, אלא כל היין שבחבית שייך לכולם, ולפיכך צריכים לחזור ולהשתתף. **וְרַבָּנַן סָבְרֵי, יֵשׁ בְּרֵירָה** – מחשיבים כאילו חילקו את היין שבחבית והוברר חלקו של כל אחד ואחד וחזר כל אחד מהם ושפך את יינו לתוך החבית, ונמצא שכל אחד בנפרד נתן מיינו עבור השיתוף.

הגמרא מביאה ביאור אחר במחלוקת רבי אליעזר בן תדאי ורבנן: **רַב יוֹסֵף אָמַר**, לפי כל השיטות מועיל השיתוף במבוי עצמו אם היה לזה ביין ולזה ביין. אלא **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי וְרַבָּנַן, בְּסוֹמְכִין עַל שִׁיתּוּף בְּמָקוֹם** [–תחתן] **עֵירוּב קָמִיפְּלְגִי** [–נחלקו], כלומר, האם שיתוף המבואות מועיל גם לערב את החצירות שבמבוי ולהתיר בכך את הטלטול גם מחצר לחצר דרך הפתחים שבין החצירות. **דְּמַר** [–רבי אליעזר בן תדאי] **סָבַר, אֵין סוֹמְכִין** על השיתוף במקום עירוב, ולפיכך אמר 'זה וזה צריכין לערב', פירוש שאף שעשו שיתוף ביניהם [ביין ויין] להתיר את המבוי, עדיין צריכים לעשות עירוב חצירות כדי להתיר הטלטול בין החצירות, **וּמַר סָבַר** [–וחכמים סוברים], **סוֹמְכִין** על השיתוף במקום עירוב, ואין בני המבוי צריכים לערב.

רב יוסף מביא הוכחה לביאורו: **אָמַר רַב יוֹסֵף, מְנָא אֲמִינָא לַהּ** – מנין אני מוכיח שזהו טעמו של רבי אליעזר בן תדאי, ובזה נחלק על שיטת חכמים, **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר** שאמר [בברייתא המובאת להלן] שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, **וְגַם אָמַר רַב כְּרוּנְיָא אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן תַּדַּאי. מַאי טַעְמָא** – ומהו טעמו של רב שפסק כשניהם, **לָאו** – האם לא **מִשּׁוּם דְּחַד טַעְמָא הוּא** – משום ששניהם אמרו דין אחד וטעם אחד להם.

מקשה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי** לרב יוסף, **וְאִי חַד טַעְמָא הוּא** – ואם אכן כדבריך ששניהם אמרו דין אחד ומטעם אחד, **תַּרְתֵּי הִילְכְתָּא לָמָּה לִי** – מדוע הוצרך רב לפסוק כשניהם, הרי די היה לו לפסוק כרבי מאיר שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, והיה מובן מכך שגם הלכה כדברי רבי אליעזר בן תדאי.

מתרצת הגמרא: **הָא קָא מַשְׁמַע לָן** – הטעם שאמר רב שהלכה כרבי אליעזר בן תדאי, הוא כדי להשמיענו **דְּלֵא עַבְּדִינָן כִּתְרֵי חוּמְרֵי בְּעֵירוּבִין** – שאין פוסקים בהלכות עירובין כשיטת תנא אחד המחמיר שתי חומרות. שהרי רבי מאיר אמר שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב, בין אם היה השיתוף ביין [שאינו ראוי לעירוב חצירות] ובין אם היה בפת [הראוי לעירוב]. וחכמים שבברייתא דלהלן, סוברים שרק על שיתוף של יין אין סומכים לעירוב, אבל על שיתוף של פת סומכים [כמו שיתבאר בסמוך]. אבל חכמים שבמשנתנו סוברים שאף על שיתוף של יין סומכים לעירוב. ונמצא שכלפי חכמים של משנתנו החמיר רבי מאיר שתי חומרות. ורב סובר כרבי מאיר בשני הדינים, אבל לא היה יכול לפסוק רק כמותו, שאם כן היה פוסק כשתי חומרות של תנא אחד. על כן אמר שהלכה כרבי אליעזר בן תדאי שאין סומכים על שיתוף במקום עירוב כשנעשה ביין. ושוב פסק כרבי מאיר במה שנחלק עם החכמים שבברייתא לענין אם סומכים על שיתוף של פת במקום עירוב, והיא רק חומרא אחת.

הגמרא מביאה ברייתא שבה נחלקו רבי מאיר וחכמים. מבררת הגמרא: **מַאי** [–מהו] **רַבִּי מֵאִיר וּמַאי רַבָּנַן**, כלומר, היכן מצינו שנחלקו רבי מאיר וחכמים בדבר זה. **דְּתַנְיָא** בברייתא, **מְעָרְבִין בַּחֲצִירוֹת בְּפַת** – עירוב שעושים בני החצירות, עושים אותו רק בפת, **וְאִם רָצוּ לְעָרֵב בְּיַיִן** או בשאר אוכלים ומשקים, **אֵין מְעָרְבִין**, לפי שעירוב חצירות הוא משום 'דירה' [פירוש, שנחשב על ידי העירוב כאילו כל בני החצר דרים בבית שהעירוב מונח בו, והחצר עצמו וכל הבתים שבתוכו משמשים לאותו בית, ונמצא שאין בכל החצר אלא רשות אחת בלבד], ועיקר דירתו של אדם הוא המקום שפתו מונחת בו ולא המקום שמונחים בו שאר מיני אוכלים. **מִשְׁתַּתְּפִין בְּמָכוֹי בְּיַיִן** – אבל שיתוף המבוי, עושים אותו אף ביין, וכן בשאר אוכלים ומשקים. לפי שהשיתוף אינו בא לשתף את רשות הבתים שבמבוי אלא לשתף את רשות החצירות שבו, וחצר אינו בית דירה. ומכל שכן **שֶׁאִם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף בְּפַת, מִשְׁתַּתְּפִין**, שהרי הפת חשובה יותר מן היין.

מְעָרְבִין בַּחֲצֵירוֹת – בני חצירות הפתוחות זו לזו מערבים ביניהם כדי להתיר את הטלטול מחצר לחצר. **וּמִשְׁתַּתְּפִין בְּמָכוֹי**, כלומר, ואף על פי שעירבו בני החצירות ביניהם דרך פתחיהם, צריכים הם להשתתף במבוי כדי להתיר את המבוי. ואם לא עשו כן, הרי הטלטול בחצירות מותר ובמבוי אסור, לפי שאין סומכים על העירוב במקום שיתוף המבוי. וכמו כן, אם השתתפו בני המבוי ולא עירבו בני החצירות ביניהם, אין סומכים על השיתוף במקום עירוב, והטלטול במבוי מותר ובין החצירות אסור. והטעם שאין סומכים מעירוב לשיתוף ולהיפך, הוא כדי **שֶׁלֹּא לְשַׁכֵּחַ תּוֹרַת עֵירוּב מִן הַתִּינוֹקוֹת, שֶׁיֹּאמְרוּ 'אֲבוֹתֵינוּ לֹא עֵירְבוּ'** – שאם יסמכו על השיתוף גם להתיר את החצירות, שמא לא ידעו התינוקות מכך, ויסברו שהתירו את הטלטול בין החצירות גם בלי עירוב, ועל ידי כך ישתכחו הלכות עירוב מהדורות הבאים, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אוֹ מְעָרְבִין** את החצירות, ומשמש עירוב זה גם במקום שיתוף המבוי, **אוֹ מִשְׁתַּתְּפִין** במבוי, ומשמש שיתוף זה גם במקום עירוב החצר.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור שיטת רבי מאיר וחכמים: **פְּלִיגִי בָּהּ** [–נחלקו בביאור הברייתא] **רַבִּי נַחוּמִי וְרַבָּה, חַד** [–אחד משניהם] **אָמַר**, אם עירבו או נשתתפו **בְּפַת, דְּכוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי** – לא נחלקו רבי מאיר וחכמים, **דְּכַחֲדָא סָגֵי** – שדי באחד מהם, או בשיתוף או בעירוב, להתיר גם את החצירות וגם את המבוי, מפני שהפת כשירה לשניהם. **כִּי פְּלִיגִי** – אך באיזה אופן נחלקו, רק כשהשתתפו במבוי **בְּיַיִן**, רבי מאיר סובר שאין סומכים עליו לעירוב שכן אין מערבים אלא בפת. וחכמים סוברים שאף שהיין אינו ראוי לעירוב, היינו לעצמו, אבל כאן שהשתתפו בו, מתוך שמועיל לשיתוף מועיל גם לעירוב.

המשך ביאור למס' עירובין ליום שלישי עמ' א

השבת, משום שדירת הגוי אוסרת עליהם, והיו צריכים לשכור ממנו את רשותו, ובמקום שעירוב לבד אין מועיל, אף ביטול אין מועיל.

הגמרא מביאה נידון חדש בדין דירת נכרי בחצר שבמבוי: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, נָכְרִי** שדר עם ישראלים במבוי, **שֶׁיֵּשׁ לוֹ** בדירתו **פֶּתַח** נוסף, מלבד הפתח שפתוח מדירתו לחצר שבמבוי, אפילו אם אותו פתח נוסף הוא רק בגודל **אַרְבָּעָה** טפחים **עַל אַרְבָּעָה** טפחים, **וּפָתוּחַ לְבִקְעָה** – מישור של שדות, **וַאֲפִילּוּ** אם הוא **מַכְנִיס** לביתו **וּמוֹצִיא** ממנו משאות גדולים של **גְּמַלִּים וּקְרוֹנוֹת כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ דֶּרֶךְ** הפתח הגדול שפתוח לחצר הפתוח **לַמָּבוֹי, אֵין הַגּוּי אוֹסֵר עַל בְּנֵי הַמָּבוֹי** הישראלים הדרים עמו באותו מבוי. ומבארת הגמרא **מַאי טַעְמָא,** מפני **שֶׁבְּפִיתְחָא דְּמִיַּחַד לֵיהּ** – בפתח הנוסף המיוחד רק לו, **בְּהַהוּא נִיחָא לֵיהּ** – בפתח זה נוח לו יותר, כיון שהפתח הזה פתוח לבקעה ושם יש לו יותר אויר ורוחב מקום מאשר במבוי המשותף לכולם, ונחשב שאין דירתו במבוי אלא בבקעה.

אִיבַּעְיָא לְהוּ – הסתפקו בני הישיבה, מה הדין כאשר הפתח הנוסף בביתו של הגוי, **פָּתוּחַ לְקַרְפַּף** שהוא מקום סגור ומוקף מחיצות, וקרפף זה פתוח לבקעה, **מַהוּ** שנאמר גם בזה שעיקר תשמישו הוא מפתח זה ולא מהמבוי, או שכיון שקרפף אינו מקום פתוח כמו בקעה, אין קובע את עיקר תשמישו בפתח הפתוח לקרפף אלא בפתח המבוי והוא אוסר על בני המבוי. **אָמַר רַב חָנָן בַּר אַמִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּאוּלְּפָנָא** – בשם רבו שקיבל מרבו,

המשך ביאור למס' עירובין ליום חמישי עמ' ב

מדובר, **אִי דְּבַטֵּיל** – אם באופן שזה שלא עירב ביטל רשותו ונתנה לשאר בני החצר, **בֵּיתוֹ אַמַּאי אָסוּר** להכניס ולהוציא ממנו, הרי ביטל רשותו ונמצא שביתו אינו ברשותו אלא ברשות בני החצר שעירבו והכל רשות אחת. **וְאִי דְּלָא בַּטֵּיל** רשותו, **חֲצִירוֹ אַמַּאי שָׁרְיָא** – מדוע מותר להכניס מהחצר לשאר הבתים ולהוציא מהם לחצר, הרי החצר היא גם ברשותו, ואילו בבתיהם אין לו רשות, ואסור להוציא מרשות של אדם אחד לרשות משותפת אם לא עירבו.

משיבה הגמרא: **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינָן, כְּגוֹן שֶׁבִּיטֵּל רְשׁוּת חֲצִירוֹ וְלֹא בִּיטֵּל רְשׁוּת בֵּיתוֹ, וְקָא סָבְרֵי רַבָּנַן, שֶׁהַמְבַטֵּל רְשׁוּת חֲצִירוֹ** סתם ולא אמר שמבטל אף את רשות ביתו, אמנם את רשות חצירו ביטל, אך את **רְשׁוּת בֵּיתוֹ לֹא בִּיטֵּל,** משום **דְּדַיֵּיר אִינִישׁ בְּבֵית בְּלֹא חָצֵר** – מצוי שאדם דר בבית שאין לו חצר, ולכך גם אם ביטל רשותו בחצר, מסתבר שביטל רק רשותו בחצר ולא רשותו בבית שלא הזכיר שמבטלו.

שנינו במשנה: **וְשֶׁלָּהֶן מוּתָּר לוֹ וְלָהֶן.**

הגמרא דנה בטעם הדין. שואלת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** שגם זה ששכח לערב יכול להוציא לחצר משאר הבתים, הרי בזה הוא נראה שחוזר ומחזיק ברשותו. משיבה הגמרא: משום **דְּהָוֵי אוֹרְחַיְיהוּ** – שהוא נחשב כאורח שלהם, והרי הוא מטלטל בתוך רשותם.

שנינו במשנה: **נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּתָן הוּא מוּתָּר וְהֵן אֲסוּרִין.**

הגמרא דנה בטעם הדין. שואלת הגמרא: מדוע אם נתנו כולם רשותם ליחיד ששכח לערב הם אסורים להוציא לחצר אף מביתו, **וְנֶהֱוֵי אִינְהוּ לְגַבֵּיהּ כִּי אוֹרְחִין** – שיהיו כל דיירי החצר כאורחים של אותו אחד שבטלו לו רשותם, וממילא יהיו מותרים להוציא מביתו לחצר. משיבה הגמרא: אמנם **חַד לְגַבֵּי חֲמִשָּׁה** – אדם אחד ביחס לחמשה שעירבו והשתתפו יחד, **הָוֵי אוֹרְחַיְיהוּ** – ניתן להחשיבו כאורח של החמשה, אולם **חֲמִשָּׁה לְגַבֵּי חַד** – חמשה אנשים הדרים בחצר ביחס לאדם אחד הדר עימהם, **לֹא הָוֵי אוֹרְחַיְיהוּ** – אינם נראים כאורחים של אותו יחיד.

מבררת הגמרא: **שְׁמַע מִינָּהּ** – האם אכן מוכח מדברי המשנה, **שֶׁמְּבַטְּלִין, וְחוֹזְרִין הַזּוֹכִים וּמְבַטְּלִין** את הרשות שזכו בה לאלו שביטלו להם. שהרי לכאורה דין זה שנתנו הם את רשותם ליחיד שלא עירב הוא המשך לדין הראשון שהוא נתן להם את רשותו. דוחה הגמרא: אין להוכיח כן, משום שיש לומר, **הָכִי קָאָמַר** – כך כוונת המשנה לומר, אם **נָתְנוּ לוֹ** הם את **רְשׁוּתָן** ליחיד **מֵעִיקָּרָא** – מתחילה, ולא נתן להם הוא את רשותו, **הוּא מוּתָּר** להוציא מביתו לחצר ולהכניס ממנה לביתו, **וְהֵן אֲסוּרִין** להוציא מבתיהם לחצר ולהכניס ממנה לבתיהם, כיון שהחצר אינה רשותם, ואף להוציא מביתו לחצר אסורים, כיון שאין זה רשותם ורבים אינם נחשבים כאורחים של היחיד.

שנינו במשנה: **הָיוּ שְׁנַיִם, אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה.**

הגמרא מבארת מה החידוש בדברי המשנה. שואלת הגמרא: הלא **פְּשִׁיטָא** הוא ששנים שלא עירבו אוסרים זה על זה, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיענו כן. משיבה הגמרא: **לֹא צְרִיכָא, דְּהָדַר חַד מִינַּיְיהוּ** – שחזר אחד מהשנים שלא עירבו **וּבַטֵּיל לֵיהּ** לרשותו **לְחַבְרֵיהּ** שלא עירב, ובכללה רשות המערבים שכבר ניתנה לו, והוצרך התנא לחדש שאף באופן זה אוסרים זה על זה, משום שבאופן זה, **מַהוּ דְּתֵימָא** – שמא תאמר, **לִישְׁתְּרֵי** – שיותר ליחיד שזכה עתה בכל החצר להוציא מביתו לחצר, שהרי הוא כבני חצר שכולם ביטלו רשותם לאחד מהם, שמותר לו להוציא מביתו לחצר. **קָא מַשְׁמַע לָן** – לכך משמיעה לנו המשנה, **דְּכִיוָן דְּבַעִידְּנָא דְּבַטֵּיל** – בזמן שאלו שעירבו ביטלו רשותם לאותם שנים שלא עירבו, **לֹא הָוָה לֵיהּ שַׁרְיוּתָא בְּהַאי חָצֵר** – לא הותר לאף אחד מהם להוציא לחצר, שהרי הם אוסרים זה על זה. נמצא שלא זכו ממש ברשות של אלו שעירבו ובטלו להם רשותם, ומשום כך **לֹא** – הם אינם יכולים לתת זה לזה רשות שלא זכו בה.

שנינו במשנה: **שֶׁאֶחָד נוֹתֵן רְשׁוּת** ונוטל רשות.

הגמרא מוסיפה לבאר מה החידוש בהמשך המשנה. שואלת הגמרא: **הָא תּוּ לָמָּה לִי** – מדוע חזרה המשנה וכפלה דין זה שאחד נותן רשות ונוטל רשות, **אִי** [–אם] החידוש הוא שאחד **נוֹתֵן** רשותו, כבר **תְּנִינָא** במשנה 'ושלהם מותרין לו ולהם', והתבאר שהוא מחמת שזה ששכח לערב ביטל להם רשותו בחצר. **וְאִי** החידוש הוא שאחד **נוֹטֵל** מאחרים רשותם, הרי גם זה **תְּנִינָא** במשנה, 'נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין', והיינו שרבים יכולים לבטל רשותן ליחיד. משיבה הגמרא: **סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ** – המשנה כפלה דין זה משום שהוצרכה ללמדנו את המשך המשנה, ששנינו בה **שְׁנַיִם** שלא עירבו **נוֹתְנִין רְשׁוּת,** ולכך משמיעה לנו המשנה גם את הדין של אחד ששכח לערב.

חוזרת הגמרא ושואלת: **הָא נַמִּי פְּשִׁיטָא** – הלא גם דין זה פשוט הוא, שהרי שנינו במשנתנו, 'נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין', והיינו שרבים יכולים לבטל את רשותם, ומדוע הוצרכה המשנה לחזור ולהשמיעו. משיבה הגמרא: המשנה הוצרכה להשמיענו דין זה, משום **דַּהוּ דְּתֵימָא,**

המשך ביאור למס' עירובין ליום רביעי עמ' ב

אם ביטלו את רשותן), וּמַעֲשֶׂה בִּצְדוֹקִי אֶחָד שֶׁהָיָה דָּר עִם רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּמָבוֹי בִּירוּשָׁלַיִם, וביטל הצדוקי את רשותו במבוי כדי להתיר בו את הטלטול, וְאָמַר לָהֶם רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְבָנָיו, בָּנַי, מַהֲרוּ וְהוֹצִיאוּ למבוי את מַה שֶּׁאַתֶּם מוֹצִיאִין – רוצים להוציא, וְהַכְנִיסוּ – או שתכניסו מהמבוי לבית את מַה שֶּׁאַתֶּם מַכְנִיסִין – רוצים להכניס, עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַתּוֹעֵב הַזֶּה – קודם שהצדוקי המתועב הזה יוציא למבוי, וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם להוציא למבוי, שֶׁהֲרֵי בִּיטֵּל הצדוקי את רְשׁוּתוֹ לָכֶם, ואם הוא יוציא ראשון יחזור ויזכה ברשותו, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. הרי שמועיל ביטול רשות של צדוקי. רַבִּי יְהוּדָה חולק וואוֹמֵר, בְּלָשׁוֹן אַחֶרֶת אמר רבן גמליאל לבניו, מַהֲרוּ וַעֲשׂוּ צוֹרְכֵיכֶם בַּמָּבוֹי בערב שבת עַד שֶׁלֹּא תֶחְשַׁךְ – קודם שיחשיך היום, וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם הצדוקי להוציא מהבית למבוי בשבת, שאין מועיל שיבטל את רשותו.

הגמרא מביאה את דברי הברייתא ומקשה עליהם: אָמַר מַר – שנינו בברייתא בדברי רבי מאיר, שרבן גמליאל אמר לבניו, הוֹצִיאוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מוֹצִיאִין וְהַכְנִיסוּ מַה שֶּׁאַתֶּם מַכְנִיסִין עַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא הַתּוֹעֵב הַזֶּה וְיֵאָסֵר עֲלֵיכֶם. מקשה הגמרא: לְמִימְרָא דְּכִי מַפְּקֵי אִינְהוּ וַהֲדַר מַפִּיק אִיהוּ לֹא אָסַר – האם בא הדבר לומר שאם הם יוציאו למבוי ואחר כך יוציא הצדוקי, לא יאסור עליהם.

המשך ביאור למס' עירובין ליום שישי עמ' א

של בני החצר עֵירְבוּ וּמִקְצָתָן לֹא עֵירְבוּ, שבזה נעשה עירוב, ואלו שלא עירבו מבטלים רשותן לאלו שעירבו, אֲבָל הֵיכָא דְּכוּלָּן [–שכל בני החצר] לֹא עֵירְבוּ, לִיקְנְסִינְהוּ – יש לקנוס אותם שלא יוכלו לבטל רשותם, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרַת עֵירוּב מבני החצר על ידי שיסמכו כל שבת על ביטול הרשות ולא יערבו יותר, ובניהם הקטנים לא יראו את עירוב החצרות ולא ילמדו שצריך לערב. קָא מַשְׁמַע לָן הברייתא שאף באופן זה ניתן לבטל.

עוד שנינו בברייתא: אֲבָל אֵין אֶחָד שֶׁעֵירֵב נוֹתֵן רְשׁוּתוֹ לְאֶחָד שֶׁלֹּא עֵירֵב. ומבארת הגמרא: לְאַבַּיֵי הסובר שהמבטל רשותו אינו צריך לבטל לכל אחד ואחד, ומה ששנינו 'לאחד שעירב' היינו לאחד משנים שעירבו, חזר התנא ולימדנו שאחד משנים שעירבו אינו מבטל רשותו לאחד שלא עירב, על אף שפשוט שלא יועיל הביטול מאחר ויש אדם נוסף שעירב ואינו מבטל רשותו, ונמצא שאוסר את השימוש בחצר, משום דתָּנָא דין זה בסֵיפָא לְגַלּוּיֵי על הרֵישָׁא, והיינו, כשם שבדין זה נקטה הברייתא לשון 'אחד שעירב' על אף שבודאי שני האנשים שעירבו עדיין חיים, שהרי אם האחד מת השני יכול לבטל רשותו לאחר שלא עירב ויועיל הביטול, ועל כרחך יש לבאר ש'אחד שעירב' היינו אחד משנים שעירבו, כך יש לומר גם בתחילת דברי הברייתא שאחד שלא עירב מבטל ל'אחד שעירב', היינו שמבטל לאחד משנים שעירבו. ואילו לְרַבָּה הסובר שזה שלא עירב צריך לבטל רשותו לכל אחד ואחד, והעמיד את תחילת הברייתא באופן שעירבו שנים ומת אחד מהם, אכן אין חידוש בדין זה שהרי יש אדם נוסף שאוסר, ומכל מקום, אֵידִי [–אגב] דְּתָנָא בְּרֵישָׁא דינו של אחד שלא עירב שמבטל רשותו לאלו שעירבו, תָּנָא נַמִּי בסֵיפָא את הדין להיפך, שלא מועיל שאחד מאלו שעירבו יבטל רשותו לזה שלא עירב.

עוד שנינו בברייתא: וְאֵין שְׁנַיִם שֶׁעֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ. שואלת הגמרא: הָא תּוּ לְמָה לִי – מדוע הוצרכה הברייתא לחזור ולהשמיע לנו דין זה, הרי פשוט שהשנים שלא עירבו אוסרים זה על זה. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא, אלא באופן דְּכַטִּיל לֵיהּ חַד מִינַּיְיהוּ לְחַבְרֵיהּ – שחזר אחד מאותם שלא עירבו וביטל רשותו לחבירו שלא עירב, שבאופן זה, מַהוּ דְּתֵימָא, לִשְׁתְּרֵי לֵיהּ – שיותר השימוש בחצר לאותו יחיד שכולם ביטלו לו רשותם. קָא מַשְׁמַע לָן הברייתא, כֵּיוָן דִּבְעִידְנָא דְּבַטִּיל – שבזמן שהמערבים ביטלו רשותם לשנים שלא עירבו, לֹא הֲוָה לֵיהּ שַׁרְיוּתָא בְּהָא חָצֵר – לא הותרה לו ההוצאה לחצר, שהרי עדיין חבירו שלא עירב ולא ביטל רשותו אוסר עליו, ולכן לא קנה את רשות המבטלים בחצר, משום כך, לֹא מועיל מה שחוזר ומבטל, כיון שאינו יכול להקנות רשות שלא זכה בה.

עוד שנינו בברייתא: וְאֵין שְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ נוֹתְנִין רְשׁוּתָן לִשְׁנַיִם שֶׁלֹּא עֵירְבוּ. שואלת הגמרא: הָא תּוּ לְמָה לִי, הרי דין זה כבר נלמד ממה ששנינו ששנים שעירבו לא יבטלו רשותם לשנים שלא עירבו, שטעם אחד לשניהם. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא, אלא באופן דְּאָמְרֵי המבטלים לאחד מאלו שלא עירבו, קְנִי רשותנו עַל מְנָת שתוכל לְהַקְנוֹת רשות זו לאחרים, שבאופן זה היה עולה בדעתנו לומר שמינוהו לשליח להקנות לחבירו, ויוכל לבטל גם את הרשות שקיבל מהם אף על פי שלא הותר לו עצמו להשתמש בחצר בשעה שביטלו לו. לכך השמיעה לנו הברייתא שאף באופן זה לא יועיל הביטול.

הגמרא מוסיפה לדון בדיני ביטול רשות בחצר שאינה מעורבת: בְּעָא מִינֵּיהּ [–שאל] רָבָא מֵרַב נַחְמָן, אדם שיוֹרֵשׁ את רשות אביו שמת בשבת, והאב לא עירב ולא ביטל רשותו, מַהוּ שֶׁיְּבַטֵּל רְשׁוּת – האם יורש זה יכול לבטל את אותה הרשות ובכך להתיר את ההוצאה לחצר, או שאינו יכול לבטל ונאסרו בני החצר בשימוש בחצר.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין יחד מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלימוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה שחלק לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה בעולם הזה (תניא ריש פרק מ"ם) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

עליהם, **טַעְמָא** – טעם הדבר הוא, שבאופן זה יש לגזור ולאסור את ההוצאה בחצר החיצונה מפני הנכרי, **מִשּׁוּם דְּשָׁכִיחַ דְּדָיֵיר** – שמצוי הדבר שידור ישראל עם הנכרי בפנימית באופן שישראל נוסף דר בחיצונה, שעל ידי אותו ישראל, אין הישראל הדר בפנימית יראה שמא יהרגנו הנכרי, משום **דְּמִירְתַּת** [–שמפחד] **הַנָּכְרִי וְסָבַר** שמא **הַשְׁתָּא אָתֵי** [–עתה, כל רגע ורגע, יבוא] **הַיִשְׂרָאֵל** הדר בחיצונה, **וְאָמַר לִי, יִשְׂרָאֵל דַּהֲוָה גַּבָּךְ** – הישראל שהיה דר עמך, **הֵיכָא** [–היכן הוא], ולא יוכל הנכרי לומר לו שיצא ישראל זה והלך, משום שהישראל בן החיצונה יכחישנו ויאמר שאילו היה יוצא ועובר דרך חצרו היה רואהו. ומכיון שהישראל שבפנימית אינו ירא לדור עם הנכרי, אף הישראל שבחיצונה אינו ירא לדור שם, ועל כן יש לגזור בהם שיאסור הנכרי על הישראל בן החיצונה להוציא לחצרו. כל זאת, כאשר ישראל ונכרי דרים בפנימית וישראל יחידי דר בחיצונה. **אֲבָל הָכָא** – כאן, באופן שהנכרי דר עם הישראל בחיצונה, אין לגזור שיאסור הנכרי על הישראל, לפי שאין מצוי שידורו באופן זה כיון שהישראל חושש שמא יהרגנו הנכרי, שאין הנכרי חושש מהישראל הדר בפנימית, משום שאומר הנכרי לעצמו, אם אהרגנו ויבוא הישראל הדר בפנימית וישאל היכן הוא, **אֲמִינָא לֵיהּ נָפַק אָזַל לֵיהּ** – אומר לו שיצא והלך, וכיון שאין מצוי שידורו יחד בחיצונה, אין צורך לגזור שיאסור הנכרי. **אוֹ דִּילְמָא** [–שמא] נאמר, שאכן גם אופן דיורים זה שכיח הוא, לפי שהישראל אינו חושש מהנכרי, מאחר **שהָכָא נַמִי** – גם בזה **מִירְתַּת** [–מפחד] הנכרי להרוג את הישראל הדר עמו, **דְּסָבַר הַשְׁתָּא אָתֵי יִשְׂרָאֵל וְחָזֵי לִי** – שהוא חושש שמא בכל רגע ורגע יבוא הישראל הדר בפנימית ויראנו. כיון שהנכרי חושש להרוג את הישראל הדר עמו, מצוי הוא שידור עמו ישראל, ואף באופן זה יש לגזור שהנכרי יאסור עליו כדי שלא ידור עמו.

הגמרא מביאה את תשובת רב: **אָמַר לֵיהּ** רב לרבי אלעזר, 'הֵן **לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד'** (משלי ט ט), כלומר, עליך להחכים וללמוד אופן זה, שהנכרי דר בחיצונה, מהאופן הראשון, כשהנכרי דר בפנימית, שכשם ששם אוסר הנכרי על הישראל הדר עמו, אף באופן זה הוא אוסר עליו.

בסוגיות לעיל נתבאר שכאשר דרים בחצר אחת ישראלים ונכרי, אוסר עליהם הנכרי להוציא לחצר, ובכדי להתיר זאת, יש לשכור ממנו את רשותו בה. הגמרא שבה לדון בפרטי דין זה, ומביאה מעשה בו דנו אמוראים אם אפשר לשכור מהנכרי אחר שכבר השכיר את רשותו לנכרי אחר: **רֵישׁ לָקִישׁ וְתַלְמִידֵי דְּרַבִּי חֲנִינָא, אִיקְּלַעוּ לְהַהוּא פּוּנְדָּק** – הזדמנו יחד לאכסניה אחת, ובאותה חצר שהתאכסנו בה, דרו שני ישראלים ועוד נכרי אחד ששכר את דירתו מנכרי אחר, **וְלֹא הֲוָה** [–היה] שם הנכרי **הַשּׁוֹכֵר, וַהֲוָה** – ואולם היה שם הנכרי **הַמַּשְׁכִּיר**. ובאופן זה אין אוסרים עליהם לא הנכרי השוכר, לפי שאינו שם, ולא הנכרי המשכיר, לפי שהשכיר את דירתו לאחר. אולם חששו ריש לקיש ותלמידי רבי חנינא שמא יבוא הנכרי השוכר בשבת ויאסור עליהם את ההוצאה. ועל כן **אָמְרוּ** והסתפקו, **מַהוּ לְמֵינַר מִינֵיהּ** – האם אפשר לשכור מהנכרי המשכיר את רשותו, בכדי להתיר את ההוצאה לחצר אפילו יחזור הנכרי השוכר, או שיש צורך לשכור דווקא מהנכרי השוכר ואין מועיל לשכור מן המשכיר.

הגמרא מבארת במה נסתפקו: אמנם ודאי **שכָּל הֵיכָא דְּלֹא מָצֵי מְסַלֵּיק לֵיהּ** – באופן שאין המשכיר יכול לסלק את השוכר מביתו, **לֹא תִּיבְעֵי לָךְ** – לא תסתפק בדבר, **דְּלֹא אַגְרִינָן** – שודאי אין אנו יכולים לשכור ממנו את רשותו בחצר זו, לפי שכבר השכירה ואינה ברשותו. **כִּי תִּיבְעֵי הֵיכָא דְּמָצֵי מְסַלֵּיק לֵיהּ** – ומה שיש לך להסתפק הוא באופן שהמשכיר יכול לסלק את השוכר ולהוציאו מביתו קודם תום זמן השכירות, וכך היה המנהג באותו מקום שהיה המשכיר יכול לסלק את השוכר, **מַאי** – מהו הדין בזה, האם **כֵּיוָן דְּמָצֵי מְסַלֵּיק** – כיון שהוא יכול לסלקו, **אַגְרִינָן** – יכולים אנו לשכור ממנו, שדי בכך להחשיב את המקום כאילו היה ברשותו, **אוֹ דִּילְמָא** [–שמא] **הַשְׁתָּא מִיהָא הָא לֹא סַלְּקֵיהּ** – בינתיים הלא עדיין לא סילקו, והרי זה נמצא ברשות השוכר ואין המשכיר יכול להשכירו. כן הסתפקו ולא ידעו להכריע בדבר.

הגמרא מספרת מה עשו ומה הורו להם: **אָמַר לָהֶן רֵישׁ לָקִישׁ** לתלמידי רבי חנינא, מאחר שספק דרבנן לקולא, על כן נקל **וּנְשָׁכוֹר** מהנכרי המשכיר, **וּלאחר מכן לִכְשֶׁנַּגִּיעַ אֵצֶל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּדָּרוֹם, נִשְׁאַל לָהֶן** אם יפה עשינו. ואכן כך עשו. לאחר מכן **אָתוּ** [–באו] אצל רבותיהם שבדרום **וְשַׁיְּילוּ** [–ושאלו] **לְרַבִּי אָפֵס** האם עשו כדין. **אָמַר לָהֶן** רבי אפס, **יָפֶה עֲשִׂיתֶם שֶׁשְּׁכַרְתֶּם**, כי מועילה שכירות זו באופן האמור.

הגמרא דנה אם שוכרים מן הנכרי בשבת. מספרת הגמרא: **רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וְרַבִּי אַסִּי, אִיקְּלַעוּ לְהַהוּא פּוּנְדָּק** – הזדמנו בשבת לאכסניה אחת השייכת לנכרי, ואותו נכרי לא היה בחצר ועל כן עירבו ביניהם והתירו את ההוצאה לחצר, אולם אירע **דְּאָתָא נָכְרִי מָרֵי דְּפוּנְדָּק בְּשַׁבְּתָא** – שבא הנכרי בעל האכסניה בשבת, ועל ידי כך התבטל עירובם ונאסרו בהוצאה לחצר עד שישכרו מהנכרי את רשותו. **אָמְרוּ**, יש להסתפק **מַהוּ לְמֵינַר מִינֵיהּ** – האם אפשר עתה, בשבת, לשכור ממנו את החצר בכדי להתיר את ההוצאה. ואף שלאחר שישכרו מן הנכרי, עדיין יהיו אסורים בהוצאה, שהרי כאשר בא הנכרי לביתו התבטל עירובם, ואינם יכולים עוד לערב מאחר שאין מערבים בשבת, מכל מקום יוכלו לבטל את רשותם לגבי אחד מהם, ועל ידי כך תהא ההוצאה מותרת לפחות לאדם זה שביטלו עבורו.

וצדדי הספק הם, האם **שׁוֹכֵר כְּמֵעֵרֵב דָּמֵי** – דין שוכר כדין מערב, **מַה מֵעֵרֵב** אינו יכול לערב אלא **מִבְּעוֹד יוֹם** ולא בשבת, **אַף שׁוֹכֵר** אינו יכול לשכור אלא **מִבְּעוֹד יוֹם, אוֹ דִּילְמָא** [–שמא] **שׁוֹכֵר כְּמְבַטֵּל רְשׁוּת דָּמֵי** – דין שוכר כדין המבטל את רשותו, **מַה מְּבַטֵּל רְשׁוּת וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת** מועיל ביטולו, **אַף שׁוֹכֵר וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת** מועילה שכירותו.

הגמרא מביאה שנחלקו בדבר, וכן היא מספרת מה עשו ומה הורו להם: **רַבִּי חֲנִינָא בַּר יוֹסֵף אָמַר, נִשְׁכּוֹר**, לפי ששוכרים מן הנכרי אף בשבת. **וְרַבִּי אַסִּי אָמַר, לֹא נִשְׁכּוֹר**, שאין שוכרים הימנו אלא מבעוד יום. **אָמַר לְהוּ** [–להם] **רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, נִסְמוֹךְ עַל דִּבְרֵי זָקֵן**, רבי חנינא בר יוסף, **וְנִשְׁכּוֹר**. לאחר מכן **אָתוּ שַׁיְּילוּ לֵיהּ** – באו ושאלוהו **לְרַבִּי יוֹחָנָן** האם כדין עשו, **אָמַר לָהֶן** רבי יוחנן,

המשך ביאור למס׳ עירובין ליום שלישי עמ׳ ב

לטלטל מתוכו לים או מהים לתוכו, **דִּלְמָא אָמְרֵי** – שמא יבואו לומר **רְשׁוּת הַיָּחִיד גְּמוּרָה הִיא, וְאָתֵי לְטַלְטוּלֵי בְּכוּלֵּיהּ** – ויבואו לטלטל בכל הסלע כדין רשות היחיד, והרי באמת דינו כברמלית לחומרא ואסור לטלטל בתוכו יותר מארבע אמות, וכדי שיתקיים איסור זה, התירו חכמים לטלטל ממנו לים ומהים לתוכו. שואלת הגמרא: **וּמַאי שְׁנָא** – מה שונים שני האיסורים זה מזה, מדוע הקילו באיסור דרבנן של הוצאה מרשות היחיד לברמלית כדי שיתקיים איסור הטלטול בתוכו, הרי שניהם אסורים מדרבנן. עונה הגמרא: טלטול **בְּתוֹכוֹ** יותר מארבע אמות הוא דבר שכיח, ואם יתירו טלטול כזה, יבואו מתוך כך אף לטלטל ברשות הרבים יותר מארבע אמות שהוא איסור דאורייתא. אבל טלטול **מִתּוֹכוֹ לַיָּם וּמִן הַיָּם לְתוֹכוֹ**, הוא דבר **לֹא שְׁכִיחַ**, שאין שכיח שיהיה סלע גדול יותר מבית סאתים שיטלטלו מתוכו לים ולהיפך, ובדבר שאינו שכיח לא גזרו חכמים, ולכן לא אסרו לטלטל מסלע גדול יותר מבית סאתים אל הים ולהיפך.

הגמרא מביאה מעשה שהיו צריכים להביא דבר מבית לבית, ולא עירבו בחצר: **הַהוּא יְנוּקָא** – מעשה בתינוק שהיו צריכים למולו, **דְּאִשְׁתַּפִּיךְ חַמִּימֵיהּ** – שנשפכו בשבת המים החמים שהוכנו מבעוד יום לצורך רחיצתו קודם המילה. **אָמַר לְהוּ רַבָּה** לבני משפחתו של התינוק, **נַיְיתוּ לֵיהּ חַמִּימֵי מִגּוֹ בֵּיתַאי** – נביא לו מים חמים מתוך ביתי, שהוא באותה חצר של ביתו של התינוק. ורבה היה סבור שתיקנו את החצר והמבוי מערב שבת, ולכן התיר להוציא את המים מביתו לביתו של התינוק. אביי אף הוא התגורר באותה חצר, וידע שלא תיקנו את החצר והמבוי, והקשה על רבה: **אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי** לרבה, **וְהָא לֹא עֲרַבְנָן** – והרי לא עירבנו בני החצר עירובי חצירות. **אָמַר לֵיהּ** רבה לאביי, אם כן **נְסָמוֹךְ** להתיר להוציא את המים ולהעבירם מבית לבית **אַשִּׁיתּוּף** – על השיתוף שהניחו בני החצירות שבמבוי, כפי ששנינו (להלן עג:) ׳ואם נשתתפו במבוי מותרים כאן וכאן׳, והיינו שעל ידי השיתוף במבוי, מותר לטלטל ולהוציא ממקום למקום בין במבוי ובין בחצירות שבמבוי, אף שלא עירבו עירובי חצירות. **אָמַר לֵיהּ** – חזר אביי והקשה לרבה, **וְהָא לֹא שַׁתְּפִינָן** – והרי גם לא שיתפנו במבוי, ואין על מה לסמוך להתיר את ההוצאה מבית לבית בחצר.

כיון שנודע לרבה שלא עירבו עירובי חצירות ולא שיתפו שיתופי מבואות, הורה היתר באופן אחר: **נֵימְרוּ לֵיהּ לְנָכְרִי לַיְתֵי לֵיהּ** – יאמרו לו לגוי להביא את המים החמים לתינוק, ונתיר איסור אמירה לגוי כדי שיוכלו לקיים את ברית המילה. **אָמַר אַבָּיֵי, בְּעָאי לְאוֹתְבֵיהּ לְמַר** – רציתי להקשות לאדוננו רבה כיצד התיר זאת, **וְלֹא שַׁבְקָן רַב יוֹסֵף** – ורב יוסף לא הרשה לי להקשות לו, משום **דְּאָמַר רַב** [**יוֹסֵף אָמַר רַב**] **כַּהֲנָא, כִּי הֲוֵינָן בֵּי רַב יְהוּדָה** – כשלמדנו בבית מדרשו של רב יהודה, **הֲוָה אָמַר לָן** – היה אומר לנו, כשרואים חכם שמורה היתר **כְּדְאוֹרַיְיתָא** – בדבר הנוגע לאיסור תורה, ולאחד מהתלמידים שלפניו יש מה להקשות על היתרו, **מוֹתְבִינָן תִּיוּבְתָּא** – מקשים את הקושיא **וְהָדַר עָבְדִינָן מַעֲשֶׂה** – ואחר כך יעשו מעשה על פי היתר החכם, כדי שלא יבואו לעבור על איסור תורה. אבל כשמורה להיתר **בְּדבר** הנוגע לאיסור **דְּרַבָּנָן, עָבְדִינָן מַעֲשֶׂה** – נותנים לעשות למעשה כהוראתו של החכם, **וְהָדַר מוֹתְבִינָן תִּיוּבְתָּא** – ולאחר המעשה מקשים על הוראתו כדי ללמוד אם אכן כך הוא הדין, שגם אם מתחילה הורה שלא כדין לא עברו אלא על איסור דרבנן בשוגג. וכיון שבמעשה זה הדבר נוגע לאיסור דרבנן של הוצאה וטלטול בחצר ללא עירוב ושיתוף, אין להקשות על ההוראה קודם המעשה.

ממשיך אביי ומספר: **לְבָתַר הָכִי** – לאחר שעשו מעשה כהוראתו של רבה, **אָמַר לִי** רב יוסף, **מַאי בָּעֵית לְאוֹתְבֵיהּ לְמַר** – מה רצית להקשות לאדוננו רבה. והשבתי לרב יוסף, **אֲמָרִי** – הייתי מקשה **לֵיהּ** – לרבה, [**וממה דְּתַנְיָא**], **הַיָּאָה** של מי חטאת על טמא מת, אסור לעשותו בשבת באיסור **שְׁבוּת** – דרבנן, **וַאֲמַרְתָּה לְנָכְרִי** לעשות מלאכה בשבת, אף היא אסורה באיסור **שְׁבוּת** – דרבנן,

---

המשך ביאור למס׳ סוטה ליום שבעה וארבעים לעומר עמ׳ א

משנה. נִמְצָא הַהוֹרֵג עַד שֶׁלֹּא נֶעֱרְפָה הָעֶגְלָה, תֵּצֵא העגלה **וְתֵרָעֶה בָּעֵדֶר** שעדיין חולין היא, נמצא **מִשֶּׁנֶּעֱרְפָה הָעֶגְלָה, תִּקָּבֵר בִּמְקוֹמָהּ** ואסורה בהנאה, ואין אומרים שנערפה בטעות, לפי **שֶׁעַל סָפֵק בָּאתָה מִתְּחִילָּתָהּ** שלא נודע מי ההורג, ובשעת עריפה **כִּיפְּרָה סְפֵיקָהּ וְהָלְכָה לָהּ** – היא עשתה את שלה, וכיפרה על הספק, וכשנמצא אחר כך ההורג לא בטלה כפרתה בכך. **נֶעֱרְפָה הָעֶגְלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַהוֹרֵג,** אינו נפטר מעונשו בעריפת העגלה, אלא **הֲרֵי זֶה יֵהָרֵג.**

עֵד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג, וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר לֹא רָאִיתָ, וכן **אִשָּׁה אוֹמֶרֶת רָאִיתִי, וְאִשָּׁה** אחרת **אוֹמֶרֶת לֹא רָאִיתָ, הָיוּ עוֹרְפִין,** שמתוך שיש הכחשה, אין לפנינו שום עדות.

עֵד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי את ההורג, **וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא רָאִיתָ, הָיוּ עוֹרְפִין,** שאין דבריו של אחד עומדים במקום שנים. **שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ, וְאֶחָד אוֹמֵר לָהֶן לֹא רְאִיתֶם, לֹא הָיוּ עוֹרְפִין** שאין עד אחד יכול להכחיש שנים, והרי נודע מי הכהו.

מִשֶּׁרַבּוּ הָרוֹצְחָנִין בְּטֵלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה שהרי מכירים היו מי רגיל להרוג, והרי זה כמי שנודע מי הכהו, ודבר זה החל **מִשֶּׁבָּא אֱלִיעֶזֶר בֶּן דִּינַאי** שהיה רוצח ידוע, **וּתְחִינָה בֶּן פְּרִישָׁה הָיָה נִקְרָא** תחילה, ומשנעשה רוצח **חָזְרוּ לִקְרוֹתוֹ בֶּן הָרַצְחָן.**

מִשֶּׁרַבּוּ הַמְנַאֲפִים פָּסְקוּ הַמַּיִם הַמָּרִים, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הִפְסִיקָן, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תְנָאַפְנָה כִּי הֵם עם הזונות יפרדו **וְגוֹ"** ופירש כך, לא אפקוד לבדוק את נשותיכם, משום שבנותיכם תזנינה, ואף הבעלים עצמם עם הזונות מצויים כפרדים.

מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵי בֶּן יָעוֹזֵר אִישׁ צְרֵידָה וְיוֹסֵי בֶּן יְהוּדָה אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, בָּטְלוּ הָאֲשְׁכּוֹלוֹת – אנשים שהכל בהם ואין פגם בתורתם, שעד סוף ימיהם לא היו מחלוקות במה שקבלו מרבותיהם, וראיה שאדם השלם נקרא ׳אשכול׳, **שֶׁנֶּאֱמַר "אֵין אֶשְׁכּוֹל לֶאֱכוֹל בִּכּוּרָה אִוְּתָה נַפְשִׁי"** וההמשך הוא ׳אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין׳.

יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הֶעֱבִיר מישראל **הוֹדָיַית הַמַּעֲשֵׂר** – וידוי המעשרות, שמצווה להתוודות בפסח של שנה רביעית ושביעית, ׳בערתי הקדש מן הבית׳, וביטלו יוחנן כהן גדול. **אַף הוּא בִּטֵּל אֶת הַמְּעוֹרְרִין, וְאֶת הַנּוֹקְפִין,** יתבאר בגמרא.

לְעָרֵב – לעשות שיתוף אחר כדי להתיר את המבוי, לפי שהיין שהם שותפים בו מתירו. אבל אם היה שותף לְשכן זֶה בְּיַיִן, וְלְזֶה [–לשכן השני] בְּשֶׁמֶן, צְרִיכִין לְעָרֵב – לעשות שיתוף אחר שיהיו שותפים בו כל אנשי המבוי. ואם לא עשו כן לא הותר הטלטול במבוי. וטעם החילוק שבין יין ויין לבין יין ושמן, יבואר בגמרא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה, כלומר, בין אם נשתתפו במין אחד או בשני מינים, אֵינָן צְרִיכִין לְעָרֵב, לפי ששיתוף הסחורה עולה להם לשם שיתוף. ובגמרא יבואר במה נחלק רבי שמעון על חכמים.

גמרא

שנינו במשנה: 'לזה ביין ולזה ביין אינן צריכין לערב'. הגמרא דנה האם כל היין צריך להיות בכלי אחד: אָמַר רַב, וּבִכְלִי אֶחָד – מה ששנינו שהשיתוף עולה לשם עירוב, הוא רק אם כולם נתנו את יינם לתוך כלי אחד. אבל אם נתנו אותו בשני כלים נפרדים, אינו עולה להם לשיתוף.

רבא מביא הוכחה מן המשנה לשיטת רב: אָמַר רָבָא, דַּיְקָא נַמִּי דְּקָתָנֵי – יש להביא דיוק והוכחה כדברי רב, ממה ששנינו בסיפא, 'לְזֶה בְּיַיִן וְלְזֶה בְּשֶׁמֶן צְרִיכִין לְעָרֵב'. ודברי המשנה צריכים ביאור, שכן מה החילוק שבין שותפות במין אחד לבין שותפות בשני מינים, אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא – אם תאמר שרֵישָׁא מדובר שנתנו את היין בְּכְלִי אֶחָד, וְסֵיפָא מדובר שנתנו את היין והשמן בִּשְׁנֵי כֵלִים, שַׁפִּיר – מובן החילוק שביניהם, שברישא מועיל השיתוף לפי שהיה בכלי אחד, אבל בסיפא שהיה בשני כלים אינו מועיל. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ [–אבל אם תאמר] שגם בְּרֵישָׁא מדובר שנתנו את היין בִּשְׁנֵי כֵלִים, וּכמו כן בְּסֵיפָא מדובר שנתנו את היין והשמן בִּשְׁנֵי כֵלִים, קשה מַה לִּי – מה החילוק בין יַיִן וְיַיִן, מַה לִּי [–ובין] יַיִן וְשֶׁמֶן, כלומר, אם שותפות של יין ויין מועילה גם כשהיא בשני כלים, מדוע שותפות של יין ושמן אינה מועילה.

דוחה הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרבא, אין הכרח מהמשנה שמדובר רק בשנתנו השיתוף בכלי אחד, לפי שגם אם מדובר בשנתנו אותו בשני כלים מובן החילוק שבין הרישא לסיפא, שכן יַיִן וְיַיִן, רָאוּי לְעָרֵב את כל היין בכלי אחד, ולכן אף אם הוא בשני כלים מועיל לפי שמחשיבים אותו כאילו הוא מעורב בכלי אחד. אבל יַיִן וְשֶׁמֶן, אֵין רָאוּי לְעָרֵב אותם בכלי אחד, ולכן אינו מועיל לעירוב.

שנינו במשנה: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב. הגמרא מבארת באיזה אופן נאמרו דברי רבי שמעון. מקשה הגמרא: וַאֲפִילּוּ לָזֶה בְּיַיִן וְלָזֶה בְּשֶׁמֶן, כלומר, הרי רבי שמעון בא להתיר מה שאסר תנא קמא והיינו ביין ושמן, והיאך מועיל זה לעירוב, הרי שמן ויין אינם ראויים להתערב.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, במבוי שכל השותפים גרים בו גם לרבי שמעון אינו מועיל אם היה משותף לזה ביין ולזה בשמן, וְהָכָא בְּמַאי עַסְקִינָן – כאן במשנה במה מדובר, בְּחָצֵר שֶׁבֵּין שְׁנֵי מְבוֹאוֹת – בחצר הנמצאת בין שני מבואות והיא פתוחה לשניהם [ציור א], ו'בעל הבית' ששנינו במשנה הוא בעל החצר, והיתה לו שותפות עם שני המבואות בנפרד. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לְטַעֲמֵיהּ – ומה שאמר רבי שמעון שאפילו אם שותפות אחת היא ביין והשניה היא בשמן אינם צריכים לערב, לשיטתו אמר זאת, שסבר שיכולה חצר אחת הנמצאת בין שתי חצירות, לערב עם שתיהן, אף על פי ששתי החצירות החיצוניות לא עירבו ביניהן, דִּתְנַן – ששנינו במשנה (לעיל מה:) לגבי דיני תחומין, שמי שהיה בדרך בערב שבת ונרדם ולא ידע שחשיכה אסור לו ללכת ממקומו אלא ארבע אמות בלבד, ואם הם היו שלשה אנשים והאמצעי מובלע בין השנים, כלומר, שחלק מן הארבע אמות המותרים לאמצעי נכנס לתוך ארבע אמותיו של חבירו שמצדו האחד וחלקם נכנס לתוך הארבע אמות של חבירו שמצדו השני, ונמצא שלכל אחד משני החיצונים יש מקום שהותר לו לבד, ומקום שהותר לו ולאמצעי [ציור ב], הדין הוא שהאמצעי מותר להשתמש עם כל אחד מן החיצונים והם מותרים להשתמש עמו, שיכול כל אחד להביא אוכל וחפצים מן המקום המותר לו ולא לחברו, אל המקום המותר לשניהם, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה. ועל כך 'אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה, כלומר, דין זה של אמצעי שחלק מן המקומות המותרים לו מובלעים במקומות המותרים לאנשים שמסביביו, דומה לְדִין של שָׁלֹשׁ חֲצֵירוֹת העומדות זו אצל זו, הַפְּתוּחוֹת זוֹ לָזוֹ, וּפְתוּחוֹת לִרְשׁוּת הָרַבִּים – שלכל אחת מהן יש פתח הפתוח לחצר שבצדדה, וגם פתח הפתוח לרשות הרבים [ציור ג], ומתוך כך אין רגילות להיכנס מרשות הרבים לחצר אחת דרך החצר האחרת, שאם עֵירְבוּ שְׁתַּיִם החצירות הַחִיצוֹנוֹת עִם הָאֶמְצָעִית כל אחת בנפרד, ולא עשו עירוב המשותף לשלושת החצירות, הִיא [–האמצעית] מוּתֶּרֶת עִמָּהֶן – להוציא ולהכניס לחצירות שבצדדים, וְהֵן [–החצירות שבצדדים] מוּתָּרוֹת עִמָּהּ – להוציא ולהכניס לחצר האמצעית, וּשְׁתַּיִם – אבל שתי החצירות הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זוֹ עִם זוֹ – אסורות להוציא ולהכניס מזו לזו דרך החצר האמצעית, שכן שתי חצירות אלו לא עירבו ביניהן, ומכל מקום לא אסרו את הטלטול בין האמצעית לחיצוניות משום גזירה שמא מתוך כך יבואו החיצוניות לטלטל ביניהן דרך האמצעית. וכמו כן במשנתנו, הואיל ושני המבואות החיצונים נשתתפו עם החצר שביניהם, אף שהשותפות היתה במינים שונים ובכלים נפרדים, סובר רבי שמעון שמותר להם להוציא ולהכניס מן המבואות לחצר. אבל אסור להוציא ולהכניס ממבוי אחד לשני דרך החצר, הואיל ושני המבואות לא נשתתפו יחד. אבל חכמים סוברים שרק אם השתתפו שני המבואות והחצר ביין, ונתנו את כל היין בכלי אחד, הותר הטלטול בין החצר למבואות, מפני שהכלי מצרפו כאילו נשתתפו כולם יחד [ובאופן זה מותר לטלטל גם מן המבוי שבצד זה למבוי שבצד השני]. אבל אם היה השיתוף עם מבוי אחד ביין והשיתוף עם המבוי השני בשמן, הואיל ושני המבואות אסורים בטלטול מזה לזה גם החצר שביניהם אסורה עם כל אחד מהם, לפי שגוזרים שמא שני המבואות יבואו לטלטל מזו לזו דרך החצר שביניהם.

מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרבה, מִי דָּמֵי – וכי יש לדמות את דברי רבי שמעון שבמשנתנו לדברי רבי שמעון שבמשנה לעיל, הָתָם – שם, במשנה לעיל, קָתָנֵי – שנינו 'שְׁתַּיִם הַחִיצוֹנוֹת אֲסוּרוֹת זוֹ עִם זוֹ', ואילו הָכָא – כאן במשנה קָתָנֵי 'אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב', ומלשון זה משמע שאינם צריכים כְּלָל לערב, ואפילו שנים החיצונים מותרים זה עם זה ללא עירוב נוסף.

מתרצת הגמרא: מַאי – מהו הפירוש של מה ששנינו 'אֵין צְרִיכִין לְעָרֵב', שהשְׁכֵנִים בני המבואות, אינם צריכים לערב בַּהֲדֵי בַּעַל הַבַּיִת – עם בעל החצר, לפי שהשותפות עולה להם לעירוב. אֲבָל שְׁכֵנִים בני המבואות החיצוניות בַּהֲדֵי הָדָדֵי – אחד עם השני צְרִיכִין לְעָרֵב גם לשיטת רבי שמעון, לפי שלא נשתתפו אחד עם השני.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן – אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך – הלכות שבת

ב. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא הִטְרִיחוּ עַל הַיִּשְׂרָאֵל לָצֵאת מִבֵּיתוֹ כְּשֶׁמַּדְלִיק בּוֹ הַנָּכְרִי נֵר בִּשְׁבִילוֹ מִדַּעַת עַצְמוֹ[ט] אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֲנָאָה מֵאוֹר הַנֵּר רַק שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ כְּלוּם לְאוֹרוֹ[י] וְכֵן בַּמִּדּוֹרָה וְהוּא הַדִּין אִם הוּא שׁוֹבֵת בְּמָלוֹן בְּבֵית הַנָּכְרִי אֵינוֹ צָרִיךְ לָצֵאת מִמֶּנּוּ כְּשֶׁמַּדְלִיק הַנָּכְרִי נֵר בִּשְׁבִילוֹ דְּכֵיוָן שֶׁהוּא שׁוֹבֵת בּוֹ נַעֲשָׂה כְּבֵיתוֹ וְטוֹרֵחַ לוֹ לָצֵאת מִמֶּנּוּ וְאִם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מִדַּת חֲסִידוּת יַהֲפֹךְ פָּנָיו מֵאוֹר הַנֵּר לְהַרְאוֹת שֶׁאֵינוֹ חָפֵץ בּוֹ:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת סעיף ב

הלכתא רבתא

ט] מדעת עצמו - אפילו עושה זאת [בקבלנות] כחלק מעבודתו בבית הישראל[16].

י] כלום לאורו - ר"ל שלא להשתמש לאור הנר ולהתחמם כנגד המדורה, אבל מותר ליהנות מרחוק[17], וכל שכן שמותר לשוחח שיחת רעים, לאכול (כשאין צריך לבדוק האוכל מתולעים וכדומה), לעבור בחדר מדרגות שהודלק האור לצרכו, לשיר זמירות שבת, להתלבש לאור הנר[18].

ציונים והוספות

16) שכיון שעושה בקבלנות (כפי שנתבאר בסעיף א), אין צריך לצאת מביתו (להלן סעיף ט"ז), אבל אם עבר על איסור אמירה לנכרי כגון נכרי שכיר יום, או שציווה לנכרי להדליק הנר - עליו לצאת מביתו.

17) מהדו"ב סימן רמג ד"ה אבל אם אינו, ומשמע שם שהנאה מותרת לכתחילה, ואף שבתחלת הסעיף הלשון הוא 'לא הטריחו לצאת' (ולא כלשון הרמ"א 'אין הישראל צריך לצאת'), מכל מקום בסופו משמע שאפילו ממדת חסידות יכול ליהנות מהאור, רק שיראה שאינו חפץ בו.

18) שבכל אלו אינו משתמש בנר, כי אם נהנה מאורו מרחוק (והאפשרות היחידה שלא ייהנה הוא ע"י שיצא מן החדר, ומותר לעשות זאת אף סמוך לנר), אבל דבר שא"א לעשותו ללא אור הנר נחשב כשימוש ישיר באור הנר - ואסור לעשותו.

שולחן ערוך – הלכות שבת

יח במה דברים אמורים שאסור מדברי סופרים כשיש שם ממשות הטיט שכשמגרדו נופלים ממנו פירורים זה דומה לטוחן אבל אם אין שם אלא מראה הטיט ומגרד שם לבטל המראה אין זה דומה לטוחן ומותר וכן מי שבגדו מטונף קצת ואין שם ממשות הצואה אלא המראה בלבד יכול לגרד שם להסיר המראה כדי להתפלל בנקיות אע"פ שמותר להתפלל כך בלא גרידה כמו שנתבאר בסימן ע"ו:

יט מנעל או סנדל שיש עליו טיט או צואה מותר לשכשכו במים להעבירן מעליו וכן שאר כל כלי עור שנתלכלכו מותר ליתן עליהם מים להעביר הלכלוך או לשכשכו במים עד שיעבור ואין בזה משום כיבוס שאין כיבוס בעור בשכשוך לבדו אבל אסור לשפשפו צדו זה על צדו זה לאחר שבאו עליו מים שזהו כיבוס גמור ואסור גם בעור (מדברי סופרים אבל מן התורה אינו חייב אף אם סחטו אח"כ):

כ אבל בגד שיש עליו איזה ליכלוך כגון טפת דם או רוק וכל שכן טיט או צואה אם נתן על מקום המלוכלך מים (או שאר משקה המלבן) אפילו כל שהוא חייב אע"פ שלא שכשך כלל לפי ששריית בגד זהו כיבוסו (ואפילו שאר משקים שאינם מלבנים אלא מלכלכים אעפ"כ אסור ליתנם על מקום הלכלוך להעבירו מטעם שיתבאר) אלא יקנח הלכלוך בסמרטוט ויזהר לקנח בקל ולא ידחוק פן יסחוט לכלוך הבלוע בבגד שיש איסור בסחיטתו מדברי סופרים כמו שיתבאר בסימן ש"כ:

כא אבל בגד שאין עליו לכלוך וטינוף אע"פ שהושחר מחמת לבישה או תשמיש אין אומרים בו שרייתו זהו כיבוסו ומותר ליתן עליו מים מועטים אבל לא מרובים משום גזרה שמא יבא לסחטו אחר כך להוציא מימיו אלא אם כן הוא בגד שאינו מקפיד על מימיו לסחטם ממנו אף בחול כמו שנתבאר בסי' ש"א.

ויש חולקין על זה ואומרים שאף בגד שאין עליו שום לכלוך שרייתו זהו כיבוסו אף אם ליבונו מצהיל מאד ולכן אסור ליתן עליו אפילו כל שהוא מים או שאר משקה המלבן אע"פ שאינו מתכוין לליבון דפסיק רישיה הוא ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה (שאין זו מלאכה שאינה צריכה לגופה הואיל ומה שהבגד מתלבן נוח הוא לו אף על פי שאינו מתכוין לכך עיין סי' רע"ח) ולפי זה מים שיש בהם תולעים אסור לשתותם על ידי מפה בשבת אף על פי שאינו נשרה במים אלא דבר מועט מהמפה כדי הנחת פיו.

אבל יש מקילין אף לפי סברא זו במעט מים שאין אומרים שרייתו בהם זהו כיבוסו (כשאינו מתכוין לליבונו ולכן מותר לשתות המים על ידי מפה הואיל ולא נשרה אלא דבר מועט

ואינו מתכוין לליבון כלל ואין למחות ביד המקילין כיון שלסברא הראשונה מותר בכל ענין אבל כל ירא שמים יחמיר לעצמו שלא לכנוס לספק איסור של תורה).

ואין חילוק בכל זה בין בגדים לבנים לצבועים שגם בצבועים שייך איסור כיבוס כמו שנתבאר למעלה בין שהם של פשתן בין שהם של צמר או משי או שאר מינים.

ומכל מקום לדברי הכל אין אומרים בבגד שאין עליו לכלוך שרייתו במים זהו כיבוסו אלא כשהוא בדרך נקיון אבל אם הוא בדרך לכלוך כגון המסתפג בסדין אחר הרחיצה וכן המנגב ידיו במפה אחר הנטילה אע"פ שיש רוב מים על גופו ועל ידיו ומטפיח הסדין והמפה אין בזה משום כיבוס שאינו כיבוס אלא לכלוך ומטעם זה התירו להולך לדבר מצוה לעבור במים בבגדיו ואין אומרים שרייתו זהו כיבוסו לפי שזהו ג"כ דרך לכלוך כשמכניסו במים כשהוא לבוש בהם ואינו דרך נקיון כלל ויש מחמירין שלא יהא ריבוי מים על ידיו אלא ינגבן בכח זו בזו להסיר מהם המים כפי יכולתו קודם שיקנחו במפה וטוב לחוש לדבריהם בדבר שאין בו הפסד כלל אבל המנהג להקל וכן עיקר.

ולכן מותר לנגב ידיו בבגד שהטיל עליו תינוק מי רגלים כדי לבטל את מי רגלים בהמים שיבאו עליהם מניגוב ידיו על דרך שנתבאר בסי' ע"ז ואין בזה משום כיבוס כיון שהוא דרך לכלוך ע"י ניגוב ידיו ולא דרך נקיון אבל אסור ליטול ידיו במים על המי רגלים כדי לבטלם שאף שהמים היורדים מידיו נקראים שופכים אין זה נקרא דרך לכלוך כיון שהם צלולים וראוים לכיבוס ושרייתם זהו כיבוסם לפי סברא האחרונה שנתבאר למעלה שאומרים שריית בגד זהו כיבוסו אף כשאין עליו שום לכלוך וטינוף ואם יש על בגדו צואה ושאר דבר מטונף אסור להעבירו אפילו ע"י ניגוב הידים אף שהוא דרך לכלוך כיון שמעביר בזה לכלוך יותר גדול משא"כ במי רגלים שאינו מעבירם מהבגד על ידי הניגוב אלא שמבטלם ומטהרם כדי שיוכל להתפלל ולכתחלה טוב ליזהר שלא ליקח תינוק בחיקו בשבת אם לא על כר:

כב מי שנתלכלכו ידיו בטיט מקנחם בזנב הסוס או בזנב הפרה או במפה הקשה העשוייה לאחוז בה הקוצים אבל לא במפה שמקנחים בה הידים שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא לכבס המפה:

כג כוס שהיה בו מים או יין או שאר משקים אפילו שאינם מלבנים אסור לנגבו במפה אפילו אם אינו מקפיד על מימיה לסחטם שכיון שהכוס צר אי אפשר שלא יסחוט קצת ממה שיבלע במפה ע"י הנגוב ויש בזה איסור מדברי סופרים עכ"פ אף במשקים שאינם מלבנים כמו שיתבאר בסי' ש"כ אבל מותר לקנח הספסל וכיוצא בבגד שאינו מקפיד על מימיו לסחטו אחר הקינוח אף בחול אבל מותר לנגב הידים אחר הנטילה אף בבגד שמקפיד על מימיו (וכן פניו) מפני שלא גזרו כלל על זה כמו שנתבאר בסי' ש"א (עיין שם הטעם):

כד אין מסתכלין בשבת במראה של מתכת שהיא חריפה כאיזמל ודרך להסיר בה בחול את הנימין המדולדלין מראשו וזקנו כשרואה בה שהן מדולדלין ויש לחוש שמא ישכח שהוא שבת ויסיר בה הנימין כדרכו בחול ואף אם הוא קבוע ומחוברת בכותל אסור שלא חלקו חכמים בגזרתם במראה זו שיש בה חשש זה לפעמים וגם הנשים אסורות להסתכל במראה זו מפני שדרכן בחול להשיר בה שערות לבנות מתוך השחורות:

חלק ב סימן שב דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת סעיפים יח־כד

לקוטי תורה

[להלן יבאר הטעם שאהבה רבה נקראת בשם "זכר"].

וענינה של "אהבה רבה" הוא, כמ"ש "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי גו'", שהאדם אינו רוצה בשום דבר, לא בשמים ולא בארץ, כי כל רצונו חפצו ותשוקתו הם בה' לבדו.

ועומק הכוונה בזה, דלא רק שאינו רוצה שום דבר מלבד אלקות, אלא עוד יותר, שגם באלקות גופא, אינו רוצה ב"אורות וגילויים" נעלים של אלקות, אפילו אלה המאירים בשמים (עולמות עליונים), אלא כל חפצו ותשוקתו הם רק להכלל במהותו ועצמותו יתברך ממש.

וזהו דיוק לשון הכתוב "ועמך לא חפצתי", שהכוונה בזה היא לאורות וגילויים של אלקות, שהם "עמך", היינו קרובים להקב"ה, שהרי הם אורות נעלים ביותר, אלא שמכל מקום אין האדם חפץ בהם, אלא רק במהותו ועצמותו יתברך.

[והולך ומפרט ענינם של האורות והגילויים הנקראים "עמך":]

והיינו מ"ש כי עמך מקור חיים, שהם חיי העוה"ב ותענוג אלקי שנמשך לנשמות בגן עדן, להתענג על ה' מחמת השגתם והשכלתם בהשגה והשכלה מופלאת מאד.

הכוונה ב"ועמך לא חפצתי" היא למ"ש "כי עמך מקור חיים", שזהו האור האלקי שממנו הוא מקור החיים של כל העולמות כולם, ופירוש ענין ה"חיים" כאן אינו רק חיים במובן הפשוט (החיות והנפש של כל הברואים שבכל העולמות), אלא גם

חיים עליונים כאלה שבהם ניכר באופן גלוי האלקות שבחיים אלה, וכמו חיי הנשמות בגן עדן, שיושבין ונהנין מזיו השכינה, שזיו השכינה המאיר בנפשם מביא אצלם עונג נפלא באלקות, וכמבואר בכמה מקומות שעונג הנשמות בגן עדן הוא "תענוג ההשגה", "כנודע שעונג הנשמות בגן עדן הוא מהשגת סודות התורה שעסק בעוה"ז בנגלה, כדאיתא בזוהר הק' פ' שלח ובגמ' בעובדא דרבה בר נחמני", דהיות ששם משיגים אלקות באופן מופלא, ולכן הם מתענגים בעונג עצום ונפלא.

ועם כל זה אין השגה זו מגעת אלא בבחינת "עמך" ["כי עמך מקור חיים"], **שהוא דבר הטפל ובטל אצלך, ולא "אתה"** [היינו מהותו ועצמותו יתברך] **ממש, כי** [הקב"ה בכבודו ובעצמו] **לית מחשבה תפיסא בי' כלל, אלא השגתם הוא בבחינת "זיו השכינה", זיו והארה בעלמא.**

שפע החיות האלקי המתפשט ממנו יתברך נקרא בשם "אור", לפי שהוא כמשל אור וזיו השמש המתפשט מן השמש, שאין בזיו השמש מאומה ממהות כדור השמש, ואינו אלא דבר חיצוני בלבד (שלכן אין אור וזיו השמש עושה שום שינוי בהשמש עצמו, דאין שום גרעון בעצם השמש מחמת התפשטות האור ממנו, לפי שהזיו הוא "הארה בעלמא").

וכך כל האורות והגילויים של אלקות המתפשטים ממנו יתברך אינם אלא "הארה בעלמא" לגבי מהותו ועצמותו יתברך, ולפיכך נקראים "עמך", "עמך מקור חיים", שהם בטלים וטפלים לו יתברך; אבל מהותו ועצמותו ית' אין שייך כלל לומר בו שהוא "מקור חיים", מקור להשפעת החיים והתענוג.

וכל השגת האדם באלקות היא רק באור וזיו השכינה ולא בהקב"ה בכבודו ובעצמו, שלא שייך בו יתברך שום ענין של "תפיסא" (היינו הבנה והשגה) אלא רק "ביטול במציאות" (כפי שימשיך להלן).

ואי לזאת "ועמך לא חפצתי", [שאין האדם חפץ בזיו השכינה, שהוא דבר טפל לגבי הקב"ה עצמו], **אלא האהבה רבה היא ליבטל וליכלל באור אין סוף ב"ה ממש, ולאשתאבא בגופא דמלכא** [להכלל בגוף המלך], **שלמעלה מעלה מבחינת זיו והארה.**

"וכך הי' נשמע הלשון ממורינו ורבינו נ"ע [אדמו"ר הזקן] בדביקותו, שהי' אומר בזה הלשון: איך וויל זע גאר ניסט, איך וויל ניט דאיין גן עדן, איך וויל ניט דאיין עולם הבא כו', איך וויל מער ניט אז דיך אליין [איני רוצה כלום, איני רוצה את הגן עדן שלך, איני רוצה את העולם הבא שלך, אני רוצה רק אותך בלבד]".

ד"ה שוש אשיש פרק ראשון

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

(טז) **ומעתה** עדיין יש להבין מ"ש וסוס אשר רכב עליו המלך שזהו ענין מ"ש כי תרכב על סוסיך כו' שבשעת מ"ת כנ"ל דהנה מבואר למעלה ב' מדריגות דלבוש מלכות וכתר מל' שניתן בראשו והנה כפי פשט הענין הגם שהלבישו כבר את האיש לבוש מל' וניתן כתר מל' בראשו עדיין אין זה שלימות הדבר גדולה וכבוד שיחפוץ המלך לעשות באיש זה כ"א כאשר ירכוב על סוס שרכב עליו המלך בלבוש מל' וכתר מל' זה שאז דוקא נשלם הדבר בתכלית א"כ כל עיקר שלימות ענין דלבוש מל' וכתר מל' הוא ע"י בחי' סוס שרכב עליו המלך שעל ידו יושלם ענין מעלת מדריגתם דוקא וכן יובן למעלה בבחי' לבוש מל' וכתר מל' הנ"ל שצריכים לשלימות מעלתם ע"י בחי' סוס שרכב עליו המלך דוקא כו' וד"ל:

והענין הוא כי הנה במ"ת נאמר כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה והנה בחי' מרכבות הללו יובן בהקדים להבין ביאור מארז"ל ג' שעות ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה שניות יושב ודן כו' עד בלילא מאי קא עביד רוכב על כרוב קל שלו ושט בח"י אלף עולמות שנאמר רכב אלקים רבותים אלפי שנאן א"ת שנאן אלא שאינן כו' כי חסר ב' אלפים מרבותיים כו' וביאור הדברים הנה תקנו רז"ל בסדר

התפלה ח"י ברכות כנגד ח"י חוליות השדרה כידוע
ולכאורה דבר זה פלא מה שייכות הברכות לח"י
חוליות השדרה אך הנה עד"מ השדרה באדם הנה מוח
החוט שבה נמשך ממוח שבראש כידוע והולך ונמשך
בשדרה מן העורף והוא המחבר ומקשר לכל ח"י
חוליות שבשדרה שכל בנין הגוף עומד ע"ז ומתפשט
עד הירכיים ששם גיד הנשה שיש יניק' לחיצוני'
כמ"ש ותקע כף ירך יעקב כו') וכן יובן למעלה בענין
ח"י ברכאן דצלותא דכל ברכה וברכה הוא כמו בחי'
חוליא א' שבשדרה וכאשר כורע בברוך שבברכה זו
כורע ומשתחוה בחוליא זו השייך לברכה זו וכידוע
דכורע בברוך וזוקף בשם והכריעה הרי היא כפיפת
הראש והיינו בחי' המשכ' מן מוח שבראש שהוא
שרש זה החוט שבח"י חוליות ונמצא מוח הראש
נמשך בחוט השדרה בכל ח"י חוליות שזהו למעלה
בבחי' אדם העליון דאצי' בחי' המשכ' מוחא עלאה
דח"ע שבראש דרך בחי' ח"י חוליות דשדרה דאדם זה
כבי' (כשכורע בברוך כו' שהוא ענין יריד' והמשכה
למטה בעולמות דבי"ע וכמארז"ל מנין שהקב"ה
מתפלל כו' וד"ל) עד בחי' הירכיים שהן ג' ברכות
האחרונות כמו מודים אנחנו לך כו' בחי' הודאה בלבד
כידוע דירכין בבחי' נו"ה כו' ושם אין הארת המוח
שבראש אשר בחוט השדרה מאיר כ"כ (וע"כ בהאבק
יעקב עמו נגע בכף ירכו להיות יניקת החיצונים ג"כ
מזה ע"כ לא יאכלו בנ"י כו' וע"כ בברכות ראשונות
כורע בברוך בבחי' המשכ' מוח שבראש ובברכה
אחרונה בבחי' ירכין אין שם רק בחי' הודאה משום
דבינה עד הוד אתפשטת כו' וד"ל. אמנם הנה ידוע
דעיקר ח"י ברכאן דצלותא הוא בבחי' המשכת סובב
לממלא שהוא מבחי' ז"א לנוק' שנק' קודב"ה
ושכינתיה וזהו שג"פ ביום דוקא ממשיכים נש"י ח"י
ברכאן דצלותא בוקר וצהרים וערב כו' לפי שנאמר
חסד אל כל היום: שביום נמשך בחי' החסדים מדכורא
לנוק' והיינו שאמרו י"ב שעות הוי היום שהן י"ב
צירופי הוי' שבכל יום למעלה כו' שנמשך מאצי'
לבי"ע דרך ח"י ברכו' כשכורע בברוך כו' אך בליליא
מאי קא עביד קודב"ה שהוא בחי' ז"א שמדת לילה
הוא בחי' הסתר המל' בצמצומי' רבים בנבראים וכמו
לילה הגשמי' שהאדם ישן ואינו עוסק בהשפעה
והמשכה כלל כן למעלה בבחי' לילה לא יאיר חסד
אל דאדם דאצי' לבי"ע כלל אך אז הוא זמן שירת
המלאכים לפי שבי"ב שעות הלילה הן י"ב צירופי
אדנ"י שהוא בחי' המל' שיורדת למטה מטה בהיכלות
התחתונות ומשפע' טרף ומזון לכל הנבראים וכמ"ש
ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה כו' טרף רפ"ח ע"ה
שהוא בחי' הבירורים שמבררת מבחי' נוגה וכידוע
ואמנם זהו דוקא ממה שמקבלת מבחי' ח"י ברכאן
דצלותא שביום שחסד אל כל היום נמשך ממוח
העליון שבראש כנ"ל בבחי' ח"י חוליות ונמשך
הארתם למטה מטה ג"כ דהיינו לעולמות ומלאכים ע"י
בחי' המל' וזהו חי חי הוא יודוך כו' אך שם ה"ז האור
והשפע דח"י ברכאן מתחלק לח"י אלף מדריגות כי
מבחי' המשכה עליונה א' מתחלק לאלף מדריגות לפי
שמתחלק ליו"ד וי' למאה כו':

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד־תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

ועפ"ז יובן ענין נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, שגם שאת השמים ואת הארץ אני מלא וכמ"ש ואתה מחי' את כולם שכל העולמות חיים וקיימים מאלקותו ית', עכ"ז הרי הוא דוגמת התפשטות הנפש בתוך כל חלקי הגוף שאף שמחי' אותם מ"מ החיות הוא בהעלם כמו"כ למעלה בשגם שחיות כל העולמות נמשך ממנו ית' עכ"ז החיות אלקות מוסתר בהם בהעלם, אבל מ"ש דירה בתחתונים ה"ז דוגמת משכן הנשמה במוח שהוא בגילוי והשגה כמו"כ הו"ע דירה בתחתונים הוא שחיות אלקות שבהם הוא בגילוי ממש לא כדוגמת חיות הנפש בשאר כל האיברים וכנ"ל, וזהו"ע התגלות אלקות שהי' במקדש וכמ"ש ודברתי אתך ונועדתי לך וכו' וידבר אל משה מאוה"מ דוקא ששם הי' גילוי אלקות שהי' במשכן דוקא דירה בתחתונים, ועיקר הגילוי יהי' לע"ל שאז יהי' ההתגלות אלקות ביתר שאת וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה גילוי ממש, וזהו ענין הברכות שאנו מברכין בכי"ו, חייב אדם לברך מאה ברכות פי' ברוך הוא מלשון בריכה שיומשך ויתגלה אתה הוי' למטה שיתגלה למטה בחי' ממכ"ע וסוכ"ע והוא ע"י יוד צמצום ה"א התפשטות כו'.

הבאים ישרש יענקב

בס"ד, יום ש"ק פ' שמות תזר"ח לפ"ק

ד.
הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

אך הענין הוא דהנה יניקת החיצוני' יכול להיות משני אופנים, א' מחמת ריבוי צמצומים דשם אלקי' המסתיר ומעלים הארת אלקות בתכלית ההעלם וההסתר עי"ז יכול להיות יניקת החיצונים, דשכשמאיר אא"ס בבחי' גילוי משם אינם יכולים לקבל, לפי שאין השראת אא"ס אלא בבחי' ביטול אבל בבחי' יש אינו יכול להיות גילוי אא"ס כי אין אני והוא יכולים לדור, לכן הקליפות שהם בבחי' יש ודבר נפרד אינם יכולים לקבל מבחי' גילוי, אבל כשנתצמצם בבחי' ריבוי הצמצומים יכולים הם לקבל תוס' יניקה לפי שעכ"פ מעט ביטול יש בהם דקרו לי' אלקא דאלקי' כו', וז"ש כרחל לפני גוזזיה נאלמה שעי"ז גוזזיה שגוזזי' בחי' שערות הם בחי' ריבוי צמצומי' עי"ז נמשך יניקת החיצוני' נאלמתי דומי' החשיתי ר"ת נדה, וז"ע מה שמצמצומי' דשם אלקים יכולי' לקבל והיינו מבחי' צירופי' אחרונים דק"ך צירופי אלקי' שהם ריבוי צמצומי' נמשך שממ"ח צירופי' אחרונים מקבלים יניקה אדמת בני חם כו', וזהו אופן א'. והב' שמקבלים דוקא ממקום גבוה מאד שלמעלה מהשתלשלות, דהיינו מעולם התהו שקדם לתיקון ששם אינו תופס מקום כלל כחשכה כאורה שוים ושממית בידים תתפש כו', וזהו מ"ש אם תגביהי כנשר שמגביהים א"ע למעלה מאד וכמו דרך הנשר בשמי' כו'. והנה ב' מיני אופני יניקתם תלוי הכל בנש"י, וכמ"ש יעקב חבל נחלתו, וכמו למשל החבל כשראשו א' קשור למעלה וראשו א' למטה שכשמתנענע הקצה התחתון מתנענע גם הקצה העליון, ועד"ז בנפש האדם שכשאדם נמשך בבחי' פנימי' הרצון לאלקו' בת"ת ותפלה נמשך מלמעלה ג"כ מבחי' פנימי' הרצון, אבל כשהאדם משפיל א"ע בתאוות ורוח הבהמה היורדת למטה אזי עי"ז גורם למעלה שיומשך ג"כ בחי' השפלה שיומשך אלקו' בבחי' ריבוי צמצומי' מאד עד שיכול להיות מזה יניקת החיצוני', וכן כשאדם מגביה א"ע בבחי' התנשאות וגסות הרוח הגשמי מצד חומר גופו כאשר יגבה לבבו ע"י העושר וכבוד, והגם שיודע היטיב הפחיתות שלו מ"מ מתנשא בלא טעם ודעת, ורוח אייתי רוח גורם להתעורר למעלה התנשאות החיצוני' לומר לי יאורי וכדומה וחוצפא אפי' כלפי שמי' מהני' שמגבי' א"ע לקבל יניקה ממקום גבוה מאד, לפי שהעולם נתון בלבו של אדם וכמ"ש וגם את העולם נתן בלבם. וזהו שב' אופני יניקה הכל תלוי בנפש האדם, וזהו ענין פרעה אותיות הערף שמקבל מבחי' עורף דא"א שהוא בחי' גבוה מאד וזהו ע"י כי פנו אלי עורף ולא פנים עי"ז נמשך בחי' פרעה שיונק מעורף דא"א ששם כחשכה כאורה כו', ולכן נמשך מזה גלות מצרים כו'.

לא יצא האיש לא בסייף

(ש"פ בשלח, ל"ב).

ה.
הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

(עם היות שזהו - ההמשכה שבסדר ההשתלשלות - **מעצמות האור כו')** - כלומר למרות שההארה שנמשכת מהמשכה של סדר ההשתלשלות היא המשכה שנמשכת מעצמות האור, בדרך עילה ועלול ולא בדרך יש מאין, הנה כיון ש'עצמות האור' של המשכת סדר ההשתלשלות היא המשכה מדודה ומוגבלת, הנה גם המשכה שנמשכת ממנה באופן של קירוב ולא באופן של דילוג, היא המשכה שבמהותה מוגבלת. מה שאין כן בהמשכה מאור אין סוף ממש, גם ההמשכה באופן של ריחוק ודילוג ממנה, היא המשכה גבוהה באין ערוך מההמשכה של סדר ההשתלשלות.

והוא בגלל **שההארה** שנמשכה מאין סוף, למרות שנמשכה על ידי דילוג **היא גם כן בבחינת אין סוף כו',** והיינו **לפי שבהמשכה שבדרך דילוג יש גם כן קצת דביקות (דאם לא כן לא היה בבחינת אור כו'** - כלומר כלי עניינו ריחוק ובאין ערוך, ואור עניינו קירבה ודביקות, ולכן גם כאשר נמשך על ידי צמצום וריחוק, כיון שנוגע ודבוק במקורו, הרי הוא בגדר של אור

וקירבה ולא של כלי), **ובבחינת האור הכלי גבול הרי זה בבחינת דביקות להיות ההארה גם כן בבחינת אין סוף כו'. וזהו שהקו הגם שנקרא מזל**[13] על שם שיורד ונוזל ממקורו **שזהו כמו המשכת השערות מכל מקום הרי הוא נוגע ודבוק כו'.**

וכל זה שצריך להסביר ולבאר כיצד נשאר עדיין בגדר של אור ודביקות, למרות שבקע את הצמצום, הוא **להשטה שהמשכתו הוא מהאור אין סוף הכלי גבול כו',** - ולכן הצמצום הוא באופן של סילוק מוחלט בכדי שיהיה אור מוגבל, ובכל זאת הוא נחשב אור ולא כלי, בגלל שנוגע ודבוק, קצת על כל פנים, במקורו.

עד כאן זה היה ביאור ליישב את שיטת הרמ"ק ששרש הקו הוא מהאור אין סוף ממש, כיון שלשיטתו הספירות הגנוזות הן שרשי הכלים. ונקודת הביאור היא, שלשיטתו מוכרחים לומר שהיה צמצום באופן של סילוק מוחלט בכדי שימשך קו מוגבל לאחרי הצמצום, כיון שהמעבר הוא באין ערוך ובאופן של דילוג גדול מאוד, ובכל זאת יש בו עדיין דביקות והוא בבחינת אור על כל פנים ולא כלי.

ולפי המבואר כאן לשטה הנזכרת לעיל - של האר"י בעץ חיים, **דשרש הקו הוא מהעשר ספירות הגנוזות** - לא צריך להגיע לכל הביאור הזה, למה בכל זאת נקרא "אור" בשעה שהצמצום הוא באין ערוך לגמרי, אלא **אין ענין הצמצום דומה זה לזה כו'**), אופן הצמצום של הספירות הגנוזות בשביל התהוות אור הקו, הוא בדרך של מיעוט ולא סילוק, ולכן מובן בפשטות כיצד האור נשאר דבוק במקורו, לשיטת האר"י.

כלומר בתוך האור אין סוף ממש יש הבדל בין שני סוגים של צמצום, **דהצמצום שהיה באור אין סוף הוא בבחינת סילוק והתעלמות לגמרי, מה שאין כן בהצמצום בשרש ומקור הקו כו'** שהוא בבחינת מיעוט בלבד, ולכן הוא דבוק במקורו, באופן של גילוי ההעלם.

קיצור.

והנה משמעות העץ חיים דגילוי הקו גם מבלי שיתעלם האור לגמרי, ומובן על פי הנזכר לעיל שיש להקו שרש מיוחד בפני עצמו והן העשר ספירות הגנוזות, ורק כשהיה גילוי אור האין סוף לא היו ניכרים. אם כן היה מספיק שיתעלם רק אור האין סוף, והתירוץ שזהו בשביל התהוות הכלים.

והגם דהקו הוא גם כן על ידי הצמצום, הנה לשיטה זו דשרש הקו הוא מעשר ספירות הגנוזות הצמצום בשביל הקו הוא רק בבחינת מיעוט.

שבת פרשת שלח תער"ב

13. ראה זוהר חלק ג' דף קל"ד: האי חוטא יקירא קדישא כו' איקרי מזלא כו'.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ט

ה) **וְהִנֵּה** בֶּאֱמֶת צָרִיךְ לוֹמַר דְּהַב' מַדְרֵגוֹת שֶׁבִּתְרוּמָה הֵם עִנְיָן אֶחָד, אֶלָּא שֶׁהַהֶפְרֵשׁ בֵּינֵיהֶם הוּא, דְּבָעֲבוֹדָה דִּקְרִיאַת שְׁמַע הֲרֵי הָעִקָּר הִיא בְּחִינַת הַעֲלָאָה, וַהֲגַם דְּכָל עֲבוֹדָה וְאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא[יב] מַמְשִׁיךְ וּמְעוֹרֵר בְּחִינַת אִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא[יג], הָאֱמֶת הוּא כֵּן, אָמְנָם הַמְשָׁכַת וְגִלּוּי הָאִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא הוּא לְפִי עֶרֶךְ הָאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲבוֹדָה דְּתוֹרָה, לִהְיוֹת שֶׁעִקַּר עִנְיָנָהּ הוּא בִּבְחִינַת הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי, לָזֹאת עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ בַּתּוֹרָה מְעוֹרֵר לְמַעְלָה גַּם כֵּן בְּחִינַת אִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא מִצַּד עַצְמָהּ שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בְּאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא כְּלָל, פְּרוּשׁ שֶׁהַגִּלּוּי אוֹר שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַתּוֹרָה אֵינוֹ לְפִי עֶרֶךְ עֲבוֹדָתוֹ כְּלָל, וְלָכֵן הַתּוֹרָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם חֶסֶד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי לא, כו) "וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ", דְּיָדוּעַ דְּגִלּוּי הַחֶסֶד הוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי שֶׁאֵינוֹ בְּעֶרֶךְ כְּלָל לְגַבֵּי הָאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא, וְזֶהוּ שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר חֵלֶק א דַּף קמה עַמּוּד א, "וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ — דָּא אַבְרָהָם דְּבֵיהּ בָּרָא עָלְמָא וּבֵיהּ מִשְׁתָּעֵי תָּדִיר"[יד], דִּבְרִיאַת הָעוֹלָמוֹת הָיְתָה גַּם כֵּן בִּבְחִינַת חֶסֶד, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר בְּעֵץ חַיִּים (בִּתְחִלָּתוֹ), כְּשֶׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ הַפָּשׁוּט לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם

יב. והתעוררות מלמטה (מצד האדם). יג. התעוררות מלמעלה. יד. זה אברהם (מדת החסד, כדלהלן) שבו ברא את העולם ובו מדבר תמיד.

בִּכְדֵי לְהֵטִיב לִבְרוּאָיו שֶׁהוּא מִצַּד טֶבַע הַטּוֹב לְהֵטִיב, וְיָדוּעַ[16] דְּחֶסֶד דִּבְרִיאַת הָעוֹלָם הוּא בְּחִינַת "כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא", וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר "דְּבִיהּ בָּרָא עָלְמָא", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ד) "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם", בְּאַבְרָהָם שֶׁבִּזְכוּתוֹ נִבְרָא, דְּלְהִיוֹת מַדְרֵגַת אַבְרָהָם הוּא בְּחִינַת הַחֶסֶד, וּכְמוֹ שֶׁאוֹמֵר בַּפַּרְדֵּס[17] בְּשֵׁם סֵפֶר הַבָּהִיר: "אָמְרָה מִדַּת הַחֶסֶד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִימֵי הֱיוֹת אַבְרָם בָּאָרֶץ לֹא הֵצְרַכְתִּי לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתִּי, אֶלָּא אַבְרָם עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בִּמְקוֹמִי", שֶׁהֶחְלִיף מְקוֹם מִדַּת הַחֶסֶד מַמָּשׁ, שֶׁהָיָה מֶרְכָּבָה לִבְחִינַת חֶסֶד הָעֶלְיוֹן, וְלָכֵן גַּם בִּהְיוֹתוֹ לְמַטָּה מְלֻבָּשׁ בְּגוּף גַּשְׁמִי הָיָה מֵאִיר בּוֹ גִּלּוּי אוֹר הָעֶלְיוֹן, וְכִדְאִיתָא בַּזֹּהַר חֵלֶק א דַּף קמא עַמּוּד ב עַל פָּסוּק "וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לָאוֹר יוֹם", "דָּא אַבְרָהָם דְּאִיהוּ נְהוֹרָא דִּימָמָא, וּנְהוֹרָא דִּילֵיהּ אָזִיל וְנָהִיר וְאִתְתַּקִּיף בְּתִקּוּנָא דְּיוֹמָא"[טו], שֶׁהוּא בְּחִינַת גִּלּוּי הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן (וְעַיֵּן בְּמִקְדַּשׁ מֶלֶךְ שָׁם)[18], וְלָזֹאת הֲרֵי הָיָה מַשְׁפִּיעַ טוֹב וָחֶסֶד לַכֹּל, לְפִי שֶׁהוּא עֶצֶם מַעֲלַת מַדְרֵגַת חֶסֶד, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר "דָּא אַבְרָהָם דְּבִיהּ בָּרָא עָלְמָא וּבִיהּ מִשְׁתָּעֵי תָּדִיר", דִּכְמוֹ בִּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה הָיָה בְּעִקָּר לְפִי שֶׁחָפֵץ חֶסֶד הוּא, כְּמוֹ כֵן גַּם עַתָּה הָרָצוֹן וְהַחֵפֶץ שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיָּאִיר גִּלּוּי אֱלֹקוּת לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְגִלּוּי זֶה וְהַמְשָׁכָה זוֹ הוּא עַל יְדֵי הָעֲבוֹדָה דְּתוֹרָה דַּוְקָא, וְכַמְבֹאָר בַּגְּמָרָא (סֻכָּה דַּף מט עַמּוּד ב) "וְכִי יֵשׁ תּוֹרָה שֶׁל חֶסֶד וְיֵשׁ תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל חֶסֶד, אֶלָּא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ זוֹ הִיא תּוֹרָה שֶׁל חֶסֶד, שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ זוֹ הִיא תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל חֶסֶד", שֶׁבֶּאֱמֶת הֲרֵי הִיא רַק תּוֹרָה אַחַת, אַךְ בָּהּ ב' בְּחִינוֹת, תּוֹרָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְתוֹרָה לִשְׁמָהּ שֶׁהִיא תּוֹרַת חֶסֶד, וְאִיתָא בִּקְהִלַּת יַעֲקֹב דְּתוֹרַת חֶסֶד הִיא הַמְשָׁכַת גִּלּוּי אוֹר הַחֲסָדִים דְּאַבָּא, אָמְנָם בִּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה גִּלּוּי אוֹר זֶה בִּבְחִינַת הַמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּגִלּוּי מַמָּשׁ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעְלָה, הוּא עַל יְדֵי עֲבוֹדָה דְּתוֹרָה שֶׁהִיא בִּבְחִינַת לִשְׁמָהּ. "אִיכָּא דְּאָמְרֵי"[טז], שֶׁיֵּשׁ עוֹד אֹפֶן בְּהַמְשָׁכַת גִּלּוּי אוֹר הַחֶסֶד שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיָּאִיר לְמַטָּה, "תּוֹרָה לְלַמְּדָהּ זוֹ הִיא תּוֹרָה שֶׁל חֶסֶד, שֶׁלֹּא לְלַמְּדָהּ זוֹ הִיא תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל חֶסֶד", דְּלִהְיוֹת עִקַּר עִנְיַן הַחֶסֶד הוּא בְּחִינַת הַגִּלּוּי וְהַמְשָׁכָה דַּוְקָא, שֶׁיָּאִיר בְּחִינַת גִּלּוּי אֱלֹקוּת כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְהַמַּמְשִׁיךְ בְּחִינָה וּמַדְרֵגָה זוֹ הוּא עַל יְדֵי עֲבוֹדָה דְּתוֹרָה, אַךְ בִּתְנַאי שֶׁתִּהְיֶה בְּחִינַת תּוֹרָה לְלַמְּדָהּ, לְלַמְּדָהּ לַכֹּל, אוֹ שֶׁיִּגְרֹם עִנְיַן לִמּוּד הַתּוֹרָה (וְכַיָּדוּעַ מִמַּעֲלַת תַּמְכִּין דְּאוֹרַיְיתָא[י]) שֶׁהוּא בְּחִינַת הַגִּלּוּי, וְכָל גִּלּוּי נִקְרָא בְּשֵׁם חֶסֶד, שֶׁעַל יְדֵי עֲבוֹדָה דְּתוֹרָה עַל יְדֵי זֶה גּוֹרֵם לִהְיוֹת גִּלּוּי הַחֶסֶד שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁגַּם לְמַטָּה יָאִיר גִּלּוּי הָאֱלֹקוּת כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעְלָה, שֶׁמּוּבָן הֵיטֵב שֶׁגִּלּוּי כָּזֶה אֵינוֹ לְפִי עֶרֶךְ הָעֲבוֹדָה בִּבְחִינַת אִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא כְּלָל, אֶלָּא שֶׁהוּא גִּלּוּי בְּחִינַת אִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא מִצַּד עַצְמָהּ לִהְיוֹת כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲבוֹדָה דִּתְפִלָּה, הֲגַם שֶׁנִּמְשָׁךְ גִּלּוּי אוֹר נַעֲלֶה בִּבְחִינַת אִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא, מִכָּל מָקוֹם הוּא לְפִי עֶרֶךְ הָאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא. וְזֶהוּ שֶׁקְּרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה יֵשׁ לָהֶן זְמַן מֻגְבָּל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן תּוֹרָה אֵין לָהּ זְמַן מֻגְבָּל, וּמִצְוָתָהּ בַּלַּיְלָה וּבַיּוֹם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְהוֹשֻׁעַ א, ח) "וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה" וְגוֹ', שֶׁלְּהִיוֹתָהּ בְּחִינַת גִּלּוּי חֶסֶד הָעֶלְיוֹן לָזֹאת אֵין לָהּ זְמַן מֻגְבָּל כְּלָל, אֲבָל בְּעֶצֶם עִנְיָנָם הֵם מַדְרֵגָה אַחַת, לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר הָאֱלֹקִי לְמַטָּה, אֶלָּא שֶׁעֲבוֹדָה דִּתְפִלָּה הִיא בִּבְחִינַת הַעֲלָאָה וְהַגִּלּוּי בָּזֶה אִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא שֶׁלְּפִי עֶרֶךְ הָאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עֲבוֹדָה דְּתוֹרָה הִיא בִּבְחִינַת הַמְשָׁכָה וְגִלּוּי, וְעַל יָדָהּ נִמְשָׁךְ בְּחִינַת אִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא מִצַּד עַצְמָהּ שֶׁהוּא בְּחִינַת "כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא", אַךְ בִּכְלָלוּת הֵם בְּחִינַת תְּרוּמָה, אֶלָּא שֶׁבִּתְרוּמָה זוֹ גּוּפָא יֶשְׁנָן ב' מַדְרֵגוֹת אֵלּוּ.

קִצּוּר. קְרִיאַת שְׁמַע עִנְיָנָהּ הַעֲלָאָה, וְהָאִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא לְפִי עֶרֶךְ הָאִתְעַרוּתָא דִּלְתַתָּא. תּוֹרָה עִקָּרָהּ הַמְשָׁכָה, וְהָאִתְעַרוּתָא דִּלְעֵלָּא אֵינָהּ לְפִי עֶרֶךְ, וְלָכֵן נִקְרֵאת חֶסֶד וְאֵין לָהּ זְמַן מֻגְבָּל.

ליל ראשון דחג השבועות, תש"ט

---

16) בדרושי ראש השנה ובכמה מקומות.

17) שער כב, פרק ד. ונדפס גם כן בהשמטות לזוהר חלק א רסד, ב.

18) הגהת כבוד קדושת מורי חמי אדמו"ר שליט"א [=אדמו"ר מהוריי"צ נשמתו עדן] על הגליון וזה לשונו: בענין אברהם צריך עיון מהא דאברהם פסיק טעמא בגווייהו, ומבואר דאינו דומה לכמו שהוא למעלה כו', עד כאן לשונו.

פסיק טעמא דאברהם - ראה שמות רבה פרשה ב. זוהר חלק א קכ, א. ונסמן במנחת שי שמות ג, ד.

טו. זה אברהם שהוא אור היום ואורו הולך ומאיר ומתחזק בתיקון היום. טז. יש שאומרים. יז. תומכי התורה.

לקוטי דיבורים

הפועלים היהודיים, נכדיהם של "פועלי הצדק" האירופאיים, של אותם עמלים ישרים, שבפרוטות שהרוויחו ביזע וביגע, הקימו לעצמם בתי כנסת, בית כנסת פועלי צדק, בית כנסת זובחי צדק, בית כנסת חברה קדישא וכו', וכל בית כנסת היה מחזיק "רבי" ללמוד אתם תהלים, חיי אדם, משניות, ונכדיהם של אותם יהודים יקרים, פועלי מדינה זו, שברובם הנם יהודים כשרים מתולדה ובעלי נשמות ישרות המאמינים בכל אחד, הנה הם מחללים כאן שבת ויום טוב, אוכלים טריפות ונבילות, מחנכים את ילדיהם לכפירה ולשמד, וכל זה באשמת מנהיגיהם הטועים והמטעים העושים כל אשר בידם לשרש את חובתם לתורה ומצוות!.

ה"להכעיס'ניקים" מתגרים בהשי"ת ומלגלגים ממנו, השי"ת ציווה לשמור על יום השבת ולקדשו - והם מחללים אותו; גם את הפגנות האבל שהעתונות היהודית בשיתוף עם מנהיגי מפלגות שונות מאמינים שביכולת הפגנות אלו להציל את עם ישראל, נעשות בשיתוף עם כל עוקרי הדת והרבנים המתולעים - קובעים הם הפגנות אלו ביום שישי בערב דוקא, כדי להכעיס את הריבונו של עולם, ולהביא את המוני בני ישראל לחטוא בחילול שבת, ובאכילת טריפות ונבילות דוקא!. כמה מן ההעזה והחוצפה יש בדרכי שמד ודרכי להכעיס כאלה נגד השמים ונגד אבינו שבשמים, הריבון של אבותינו; מבלי לדבר כבר על ההדיוטיזם והבושה כנגד בני אדם, לנהוג בצורה בלתי אחראית כזו.

וזאת הם עושים בשעה שאחינו ואחיותינו נשחטים, נהרגים ונקברים חיים באכזריות, דבר שהעולם עוד לא ראה כזאת; כאשר נהרות של דם יהודי, של זקנים וצעירים, אבות ואמהות, ושל תינוקות, נשפכים בכל המדינות הכבושות!.

זאת הם עושים בשעה שמאות אלפים של אברכי ישראל עומדים במלחמה ביבשה, בים ובאויר, ואשר חייהם הם וחיי כל אזרחי אמריקה תלויים בשערה; כאשר כולם זקוקים לרחמי שמים; כאשר בכל משפחה יהודית, עומדים אבות, אחיות, אחים ונשים, ולפעמים גם ילדיהם הקטנים של אותם חיילים, בעיניים נשואות למרום ובשפתיים הלוחשות תפלות להקב"ה שלנו, לבורא העולם, שירחם ויחזיר את בנם, את אחיו, את הבעל או את האב אליהם חי!.

זאת הם עושים כאשר כל העמים האחרים, אנשים ונשים, מתאספים בבתי תפילותיהם, ומבקשים רחמי שמים להסיר את המוות המר השורר בעולם, וכאשר הממשלות קובעות ימי תפילה מיוחדים לנצחון ארצותיהם!.

זאת הם עושים בשעה שעניני החושך של שנאה ליהודים מתקרבים לשמי מדינתנו; כאשר שונאי ישראל מחדדים את סכיניהם להתנפל על בני ישראל (שתבוא חרב זו ללבותיהם הם, ובבורות הקבורה שהם חופרים עבורנו - יפלו הם עצמם).

זאת הם עושים בשעה שמפרסמים מיליוני אכסמפלרים של אשמות שוא, פשקווילים ועלילות כנגד יהודי ארץ זו, כדי להשניא אותנו בעיני תושבי ארץ זו!.

במקום להתכנס בבתי הכנסת להתפלל ולהתחנן בפני השי"ת לטובת כלל ישראל, לטובת חיינו אנו, לטובת נצחון ילדינו בשדות הקרב - יש לרשעים אלה החוצפה להביא את בני ישראל לחטוא ולמרוד בהשי"ת!.

אותם נביאי שקר ורבנים מתולעים הביאו את עם ישראל למצב המחפיר, שרבנים מצטלמים עם גלחים, רבנים מוזמנים לערוך סדרים במנזרים והגלחים מוזמנים לבוא לבתי הכנסת לשמוע תקיעת שופר, זמירות, כל נדרי, ונתנה תוקף, כך שהרבנים האמיתיים, גדולי התורה, מתביישים להרים את עיניהם, לנוכח החורבן האיום המשתולל ברחוב היהודי!.

נביאי השקר והרבנים המתולעים מתחנפים, כפי שהיה בדור ההפלגה, כלפי כל פסל, מנשקים כל הצלמים ומוכנים לעשות כל אשר בעולם, ובלבד שלא להרשות לבני ישראל לשוב אל הקב"ה לתורתו ומצוותיו. אך היושב בשמים צוחק מהם! בעוד זמן קצר יכירו כל בני ישראל באמת, שכל הצרות הניתכות כעת עלינו הן חבלי משיח, וקיימת עצה אחת בלבד - תשובה, בגללה יסיר השי"ת מאתנו את הצרות ויביא לנו את הגאולה על ידי משיח צדקנו!.

יהודים!

הצילו עצמכם מהרבנים המתולעים והצילו את ילדיכם מתלמודי התורה הטרפים.

יהודים!

בואו לבתי הכנסת האמיתיים המתנהלים על ידי רבנים יראים ושלמים, הביאו את ילדיכם לתלמודי תורה כשרים, ואז תתברכו אתם, נשותיכם וילדיכם בכל הטוב וכולנו נזכה לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש.

יומן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

מתחלת חודש אייר התיר כ"ק אדמו"ר להחסידים לבוא לליובאוויטש, אחרי אשר במשך החורף אסר עליהם לבוא מפני היסורים[1][8] — שהיו מתחלת חודש מר־חשון עד לפני הפסח.

גם חסידות לא אמר כ"ק אדמו"ר בחורף ההוא רק איזה פעמים[9], בש"ק ויצא ט' כסלו וי"ט כסלו ובשבת ר"ח וחנוכה, כ"ד טבת, שבת שירה, ופורים וגם זה במנין הקטן הפרטי שלו לפני אנשים ספורים ובהם אחדים מהאברכים היושבים.

בשבת הגדול, אחרי הפסקה במשך כל החורף, אמר כ"ק אדמו"ר דא"ח ברבים, ד"ה זאת תורת העולה[3], ותהי שמחה גדולה לאזרחי העיר בכלל ולהאברכים היושבים בפרט, והמשולחים הודיעו כי כ"ק אדמו"ר התיר להחסידים לבוא לליובאוויטש ועל שבת הראשון אחר חג הפסח, פ' תזו"מ, כבר באו הרבה אורחים, ומזמן לזמן — כשנתפרסם ההיתר — נתרבו הבאים ועל ש"ק פ' אמור ול"ג בעומר שאחריו היו כארבעים מנינים אורחים והחסידים המפורסמים ר' אייזיק האָמלער[10] ור' הלל פּאַריטשער[11] בראשם.

בשבת ההוא, פ' אמור, אמר כ"ק אדמו"ר שלשה מאמרים[12], הראשון ד"ה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, אמרו ביום ו' עש"ק אחר תפלת שחרית. השני ד"ה להבין ענין כובד ראש בעבודה בנפש האדם — קודם קבלת שבת, והשלישי ד"ה להבין בתוס' ביאור ישראל לי ראש, אמרו בש"ק קודם תפלת המנחה.

---

1) מלשינות גינזבורג[8] מווילנא. — המאורעות שקדמו לזה ראה שיחת פסח ה'תש"ג אות סג ואילך [ספר השיחות תש"ג ע' 99 ואילך]. קונטרס "אדמו"ר הצמח צדק ותנועת ההשכלה" פ"ה ואילך. קובץ מכתבים סוף קובץ א [רשימת היומן ח"י אלול תרנ"ט (לקמן ע' 000)].

8) המשכיל מרדכי אהרן גינזבורג (תקנ"ו־תר"ז).

9) ראה רשימת מאמרי דא"ח של הצמח־צדק (קה"ת, תשנ"ד) ע' סב ואילך.

10) הרה"ג והרה"ח ר' יצחק אייזיק בר' מרדכי הלוי עפשטיין מהאמיל. מחסידי אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ. אודותו — ראה ספר השיחות תרצ"ו ע' 4. תרצ"ז ע' 237 ואילך. תש"ו ע' 25. וש"נ. ובארוכה — "תולדות הרה"ח ר' יצחק אייזיק" (קה"ת — אה"ק, תש"מ. תשמ"ז).

11) הרה"ג והרה"ח ר' הלל בר' מאיר הלוי מאליסאוו, הידוע בשם "ר' הלל פאריטשער" (תקנ"ה־יא מנחם אב תרכ"ד). ראשי פרקים מתולדותיו - בפלח הרמון על ספר בראשית ועל ספר שמות (הוצאת קה"ת) בתחילתם. וראה ספר השיחות תש"ו ע' 29. וש"נ.

12) לע"ע לא הגיעו לידינו.

אגרות קודש

[אמצע מ"ח תרפ"ב]

ב"ה

התמים מר אברהם שרגא פייויש שי'

1 שלום וברכה.

2 בענג קראתי מכתבו מה' בראשית, ומז"ט מז"ט לו
3 בעד קשוה"ת בשעטומ"צ. מאושרים יהיו כל ימי חייהם
4 בגו"ר.

5 בדבר שאלתו יעשה לו מסחר וקנין והשי"ת יצליח לו
6 בהצלחה גדולה להתפרנס בריוח, ויקבע עתים לתורה ומה
7 גם ברבים לחזור דא"ח בע"פ וכן ללמוד בפנים כפי אשר
8 יבינו השומעים וישתדל בזה בכל מיני השתדלות, והשי"ת
9 יהי' בעזרו בגו"ר.

10 כתוב לי בארוכה מכל הענינים אודות העיר נאוא
11 באריסאוו האם יש חדרי' או מי מהאברכים התמימים יחיו
12 והאם יש שם מאנ"ש שי' שיש בהם קצת לחלוחית ללמוד
13 ולהתפלל, ולא רק בשם חסידים, בלא תורה ועבודה.

14 והי' ברכה ושלום כאו"נ ובן מו"ר.

פרק א משנה ו

יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה וְנִתַּאי הָאַרְבֵּלִי קִבְּלוּ מֵהֶם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה לְךָ רַב, וּקְנֵה לְךָ חָבֵר, וֶהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת:

נקודות משיחות קודש

השאלות במשנתנו: א. הקשר בין שלשת הבבות. ב. הקשר לבעל המאמר – יהושע בן פרחי׳.

והביאור:

שלשה מאמרים אלו מבטאים ענין האחדות והאחוה בין אדם לחבירו. עשה לך רב – הוראה זו מכוונת לכל אדם, היינו שגם אדם שהוא מורם מעם חייב לדעת שהוא זקוק לרב ומורה דרך, ובזה הוא משתווה ליהודי פשוט. וקנה לך חבר – יש להתנהג בידידות ואהבה לכל יהודי. והוי דן את כל האדם לכף זכות – אפילו יהודי שנמצא בשפל המדרגה.

וכל אחת משלשת ההוראות שייכת ליהושע בן פרחי׳:

עשה לך רב – יהושע בן פרחי׳ הי׳ נשיא, ומצינו שאמר[1]: ״בתחלה, כל האומר עלה לה (לגדולה), אני כופתו ונותנו לפני הארי; עתה – כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין״. לכן אמר ״עשה לך רב״ – גם נשיא אינו רשאי לחשוב ש״אין על גביו אלא ה׳ אלקיו״[2], אלא הוא זקוק לרב.

וקנה לך חבר – שנינו[3]: ״יהושע בן פרחי׳ אומר: חטים הבאות מלאכסנדריא טמאות, מפני אנטליא שלהן. אמרו לו חכמים: אם כן – יהא טמאות ליהושע בן פרחי׳ וטהורות לכל ישראל״ (פירוש: יהושע בן פרחי׳ הי׳ דר באלכסנדריא, ושם נהגו ליתן מים על החטים ובזה הוכשרו לקבל טומאה. ועל זה אמרו החכמים: יהיו טמאות באלכסנדריא בלבד, ולא במקום אחר).

נמצא, שיהושע בן פרחי׳ הדגיש ענין האחדות בין בני ישראל, שלכן לא הי׳ ניחא לו שלבני אלכסנדריא תהי׳ ההלכה כך ולכל ישראל תהי׳ ההלכה שונה.

והוי דן את כל האדם לכף זכות – רז״ל מספרים[4], שאותו האיש הי׳ בתחלה תלמידו של יהושע בן פרחי׳, ולאחר שיצא לתרבות רעה אמר לו יהושע בן פרחי׳: חזור בך! אמר לו: מקובלני ממך, שהחוטא ומחטיא אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ויש לשאול, הרי גם יהושע בן פרחי׳ ידע כלל זה, ומדוע איפוא אמר לו ״חזור בך״? אלא, מבואר בתניא[5], שגם במקום שנאמר ״אין מספיקין בידו לעשות תשובה״ – ״היינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת הכושר לעשות תשובה, אבל אם דחק השעה ועשה תשובה, אין לך דבר שעומד בפני התשובה״. ורבי יהושע בן פרחי׳, שהי׳ דן את כל האדם לכף זכות, אפילו אדם הנמצא בשפל המדריגה, חשב שאולי יעשה תלמידו תשובה בבחינת ״דחק השעה״[6].

וֶהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת

השאלות: א. הרי זה בכלל ״ואהבת לרעך כמוך״[7], ולא הנהגה של מדת חסידות. ב. הקשר בין מאמר זה לשני המאמרים הקודמים שבמשנה זו (״עשה לך רב, וקנה לך חבר״). ג. הקשר לבעל המאמר – רבי יהושע בן פרחי׳.

והביאור:

״והוי דן את כל האדם לכף זכות״ בא לרבות גם אדם כזה שלכאורה אין עליו שום לימוד זכות. כי מכיון שכל אחד חייב לעשות לו רב ולקנות לו חבר, צריכים לבחון רבו וחבריו, שמא החסרון הוא בהם. והרי אפילו חסרון קל בדקות דדקות, ברבו ובחבריו, עלול להביא לחסרון גדול אצל התלמיד.

והנה, על רבי יהושע בן פרחי׳ מסופר בגמרא[8] ש״דחה לאותו האיש (שהי׳ מתלמידיו) בשתי ידים״, ומזה יצא ש״זקף לבינה והשתחווה לה״. ואף שכוונתו היתה רצוי׳, כי רצה להחזירו למוטב, אך בפועל יצא מזה מה שיצא. ולדעתו של רבי יהושע בן פרחי׳, יתכן שבאם הי׳ מלמד עליו זכות ותולה החסרון ברבו ובחבריו אולי לא היו תוצאות כאלה. ולכן הזהיר במיוחד על מדה זו[9].

---

1. מנחות קט, סע״ב.
2. ספרא ויקרא ד, כב.
3. תוספתא מכשירין פ״ג, ב.
4. סנהדרין קז, ב – בחסרונות הש״ס.
5. פכ״ה.
6. משיחת ש״פ בהעלותך תשמ״א – על פי רשימת השומעים בלבד.
7. קדושים יט, יח. וראה שבועות ל, א: בצדק תשפוט עמיתך, הוי דן את חבירך לכף זכות (אם רואה אתה חבירך עושה דבר, שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות, הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה, רש״י).
8. סנהדרין קז, ב – בחסרונות הש״ס.
9. משיחת ש״פ פינחס תשכ״ח – על פי רשימת השומעים בלבד.

פרשת נשא

ד כא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כב נָשֹׂא
אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם: כג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה עַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבֹא
צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: כד זֹאת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא: (לוי) כה וְנָשְׂאוּ
אֶת־יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכְסֵּהוּ
וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְּמַעְלָה וְאֶת־מָסַךְ
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: כו וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר
וְאֶת־מָסַךְ | פֶּתַח | שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־
הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת־
כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם
וְעָבָדוּ: כז עַל־פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת
בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי לְכָל־מַשָּׂאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם
וּפְקַדְתֶּם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מַשָּׂאָם:
כח זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל
מוֹעֵד וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן: ס

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 19)

נָשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם (ד, כב)

גֵּרְשׁוֹן - לְשׁוֹן גֵּרוּשִׁין, רוֹמֵז לְסוּר מֵרָע. קְהָת — מִלְּשׁוֹן "יִקְהַת עַמִּים", רוֹמֵז לַעֲשֵׂה טוֹב, אַסִּיפַת דְּבָרִים טוֹבִים. וְגֵרְשׁוֹן נוֹלַד לִפְנֵי קְהָת, כִּי רֵאשִׁית הָעֲבוֹדָה הִיא סוּר מֵרָע, כִּמְשַׁל הֲכָנַת הֵיכַל לַמֶּלֶךְ, שֶׁמְּפַנִּים תְּחִלָּה אֶת הַלְּכְלוּךְ וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִים כֵּלִים נָאִים. אַךְ בְּנֵי קְהָת נִמְנוּ לִפְנֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן, כִּי סוּר מֵרָע הוּא הֲכָנָה וְהַקְדָּמָה לַעֲשֵׂה טוֹב, וְאִם כֵּן עֲשֵׂה טוֹב קָדוּם בַּכַּוָּנָה.

(ישראל) שני כט בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית־אֲבֹתָם
תִּפְקֹד אֹתָם: ל מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל־הַבָּא לַצָּבָא
לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: לא וְזֹאת
מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד
קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וַאֲדָנָיו:
לב וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם
וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כֵּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת
תִּפְקְדוּ אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם: לג זֹאת
עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל
מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: ע"כ במנחת שבת
ובחול׳ לד וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה
אֶת־בְּנֵי הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:
לה מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים
שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
לו וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם אַלְפַּיִם שְׁבַע
מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: לז אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת
הַקְּהָתִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ס
לח וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית
אֲבֹתָם: לט מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה
בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מ וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:
מא אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד
בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי
יְהוָה: מב וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם: מג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים
שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מד וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם
לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתָיִם: מה אֵלֶּה
פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: מו כָּל־הַפְּקֻדִים
אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם: מז מִבֶּן
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא
בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מח וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנַת אֲלָפִים

וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים: מט עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 53)

אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי (ד, מה)

מְרָרִי – מַשָּׂאוֹ הָיָה עַל הָעֲגָלוֹת, הַיְינוּ עֲבוֹדָה שֶׁל הִלּוּךְ בְּלִי גְּבוּל בַּגֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית, "מָשְׁכֵנִי". גֵּרְשׁוֹן – בּוֹ נֶאֱמַר לְעֵיל "וּלְמַשָּׂא", הַיְינוּ עֲבוֹדָה זוֹ גַּם בַּגֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, "אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה". קְהָת – עֲבוֹדָה זוֹ מִצַּד שֹׁרֶשׁ הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, שֶׁאֵינוֹ שַׁיָּךְ כְּלָל לַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית, "הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו". לָכֵן הָיָה עִקַּר מַשָּׂאוֹ הָאָרוֹן, תּוֹרָה, כִּי "הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו" הָיָה בְּמַתַּן תּוֹרָה.

שלישי **ה** א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשַּׁלְּחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכֹל טָמֵא לָנָפֶשׁ: ג מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: ד וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ו דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיהוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא: ז וְהִתְוַדּוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת־אַשְׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתָו יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ: ח וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו: ט וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: י וְאִישׁ אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: פ

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 19)

וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ (ה, ז)

הַמִּתְוַדֶּה בִּדְבָרִים וְלֹא גָּמַר בְּלִבּוֹ לַעֲזֹב . . דּוֹמֶה לְטוֹבֵל וְשֶׁרֶץ בְּיָדוֹ (רמב"ם)

לְכְאוֹרָה הָיָה לוֹ לוֹמַר סְתָם שֶׁאֵין וִדּוּי בְּלִי תְּשׁוּבָה, וּמַדּוּעַ כָּתַב דֻּגְמָא זוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה הַשֶּׁרֶץ אֵינוֹ דָּבָר צָדְדִי הַמּוֹנֵעַ אֶת פְּעֻלַּת הַטְּבִילָה (כְּמוֹ חֲצִיצָה), אֶלָּא הוּא הֵפֶךְ הַטְּבִילָה, שֶׁעִנְיָנָהּ עֲזִיבַת הַטֻּמְאָה וְטָהֳרָה מִמֶּנָּה. וְאַף כָּאן: בְּלִי תְּשׁוּבָה אֵין תֹּכֶן לַוִּדּוּי, כִּי שְׁנֵיהֶם מַעֲשֶׂה אֶחָד שֶׁל טָהֳרָה מִטֻּמְאַת הַחֵטְא.

רביעי יא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: יב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל: יג וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה: יד וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִוא נִטְמָאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו רוּחַ־קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה: טו וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־מִנְחַת קְנָאֹת הִוא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן: טז וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה: יז וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמָּיִם: יח וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים: יט וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה: כ וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שִׁכְבָתוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ: כא וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה וּלְשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבֶה: כב וּבָאוּ הַמַּיִם

הַמְּאֹרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל
יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן | אָמֵן: כג וְכָתַב
אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־מֵי
הַמָּרִים: כד וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמָּרִים
הַמְּאָרְרִים וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים:
כה וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאֹת
וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ
אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: כו וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־
אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת־
הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם: כז וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה
אִם־נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ
הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים לְמָרִים וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה
יְרֵכָהּ וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ:
כח וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה
וְנִזְרְעָה זָרַע: כט זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה
אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנִטְמָאָה: ל אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר
תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד
אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת
כָּל־הַתּוֹרָה הַזֹּאת: לא וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה
הַהִוא תִּשָּׂא אֶת־עֲוֹנָהּ: פ ו א וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר
לְהַזִּיר לַיהוָה: ג מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ
שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה
וַעֲנָבִים לַחִים וְיְבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: ד כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ
מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן מֵחַרְצַנִּים וְעַד־זָג
לֹא יֹאכֵל: ה כָּל־יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר
עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר לַיהוָה
קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ: ו כָּל־יְמֵי
הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא: ז לְאָבִיו
וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם
כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ: ח כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ
הוּא לַיהוָה: ט וְכִי־יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם
וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ: י וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא שְׁתֵּי
תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד: יא וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד
לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאַשֶּׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ
אֶת־רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: יב וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת־יְמֵי
נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים
הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ: יג וְזֹאת תּוֹרַת
הַנָּזִיר בְּיוֹם מִלֹּאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד: יד וְהִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ
בֶּן־שְׁנָתוֹ תָּמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת
בַּת־שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל־אֶחָד תָּמִים
לִשְׁלָמִים: טו וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת
בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם
וְנִסְכֵּיהֶם: טז וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה
אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ: יז וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה
זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה
הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: יח וְגִלַּח הַנָּזִיר
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח
אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־
תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים: יט וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ
בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל
וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר
הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ: כ וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן |
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה
הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר
יָיִן: כא זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
עַל־נִזְרוֹ מִלְּבַד אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר
יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ: פ כב וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כג דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר
לָהֶם: ס כד יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: ס כה יָאֵר
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: ס כו יִשָּׂא יְהוָה | פָּנָיו

אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם: **ס** כו וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי
עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם: **ס**

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (שיחת ש"פ נשא תשל"ז)

אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר (ו, ב)

הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ, יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן (רש"י)

הַבַּעַל שֵׁם טוֹב אוֹמֵר, שֶׁ'הַזּוּלָת' הוּא רְאִי: מִי שֶׁרוֹאֶה בְּזוּלָתוֹ דָּבָר רַע, סִימָן שֶׁגַּם בּוֹ עַצְמוֹ יֵשׁ מֵעֵין דִּפְי זֶה, כִּי אַחֲרֶת לֹא הָיָה רוֹאֶה אוֹתוֹ בַּחֲבֵרוֹ. וְאַף כָּאן: אָדָם שֶׁרָאָה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ חַיָּב לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֶשֶׁר מְסֻיָּם לְחֵטְא זֶה, לְפָחוֹת בְּדַקּוּת, וְלָכֵן עָלָיו לְתַקֵּן וּלְהַגְדִּיר אֶת עַצְמוֹ.

חמישי **ז** א וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת־
הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו
וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ
אֹתָם: ב וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵית
אֲבֹתָם הֵם נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־
הַפְּקֻדִים: ג וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־
עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר עֶגָלָה עַל־שְׁנֵי
הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי
הַמִּשְׁכָּן: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ה קַח
מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד
וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ:
ו וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם
אֶל־הַלְוִיִּם: ז אֶת | שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֶת אַרְבַּעַת
הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: ח וְאֶת |
אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֶת שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי
כְּפִי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
ט וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם
בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ: י וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם
אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ
אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: **ס** יב וַיְהִי הַמַּקְרִיב
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב
לְמַטֵּה יְהוּדָה: יג וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: יד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת: טו פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: טז שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: יז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: **פ** יח בַּיּוֹם
הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר:
יט הִקְרֵב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: כא פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: כב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
כג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר: **פ** כד בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן: כה קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה:
כו כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כז פַּר
אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה: כח שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: כט וּלְזֶבַח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן: **פ** ל בַּיּוֹם הָרְבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי
רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר: לא קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד
כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: לב כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: לג פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר

אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: לד שְׂעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: לה וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיצוּר
בֶּן־שְׁדֵיאוּר: פ לו בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי
שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי: לז קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד
כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: לח כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: לט פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־
אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: מ שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: מא וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד: פ
מב בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל
בֶּן־פְּדָהצוּר: מג קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: מד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: מה פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: מו שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: מז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר: פ
מח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרָיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
עַמִּיהוּד: מט קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: נ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: נא פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־
אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: נב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: נג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד: פ
נד בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל
בֶּן־פְּדָהצוּר: נה קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: נו כַּף אַחַת עֲשָׂרָה
זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: נז פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: נח שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: נט וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
זֶה קָרְבַּן גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר: פ ס בַּיּוֹם
הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי:
סא קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה: סב כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת:
סג פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: סד שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
סה וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי: פ סו בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא
לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי: סז קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד

ששי מב בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף
בֶּן־דְּעוּאֵל: מג קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: מד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: מה פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־
אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: מו שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: מז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל: פ מח בַּיּוֹם

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות יג עמ׳ 190)

עַבֹּדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם, בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ (ז, ט)

יֵשׁ יְהוּדִי שֶׁהֻטְּלָה עָלָיו הָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הֲפָצַת הַגְּאֻלָּה וְהַנִּסְתָּר שֶׁבַּתּוֹרָה (הָאָרוֹן וְהַמְּנוֹרָה) וְקֵרוּב לִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְעָלָיו לְמַלֵּא שְׁלִיחוּת זוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהַכְּנֻנָּה הָעֶלְיוֹנָה הֱבִיאָתוּ לְשָׁם וְלֹא לָזוּז מִמְּקוֹמוֹ. וְזֹאת, אַף שֶׁבַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ, הַיְינוּ שֶׁלֹּא הָיוּ נוֹשְׂאִים הַכֵּלִים עַל בְּהֵמוֹת וַעֲגָלוֹת - הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית אֵינָהּ יְכוֹלָה לָשֵׂאת וּלְהָבִין מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה.

כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: סח כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: סט פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: ע שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: עא וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי: פ עב בַּיּוֹם עַשְׂתִּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן: עג קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: עד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: עה פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: עו שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: עז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן: פ עח בַּיּוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: עט קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: פ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פא פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: פב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: פג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן: פ

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (לקוטי שיחות לז עמ' 90)

בַּיּוֹם עַשְׂתִּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר (ז, עב)

רַז"ל אָמְרוּ: כָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ, שֶׁנֶּאֱמַר . . עַשְׂתִּי עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת (דל עיי"ן מהכא, הוי להו י"ב). הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל כָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ הוּא בְּעוֹלָם הַתֹּהוּ, שֶׁהָיָה בּוֹ רִבּוּי אוֹרוֹת, וְנִשְׁבְּרוּ וְנָפְלוּ י"א בְּחִינוֹת (שֶׁמֵּהֶן הוּא י"א אֲלוּפֵי עֵשָׂו). וְהִנֵּה תֹּהוּ הוּא גְּבוּרוֹת, בְּסוֹד בִּתְחִלָּה עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין, וְאֲשֶׁר דַּוְקָא מַמְתִּיק גְּבוּרוֹת אֵלּוּ, כִּי הוּא בְּחִינַת בִּינָה, עָלְמָא דְּאָתֵי (אֲשֶׁר מִלְּשׁוֹן אֹשֶׁר וְתַעֲנוּג), וְהַגְּבוּרוֹת נִמְתָּקִין בְּשָׁרְשָׁן - בִּינָה.

שביעי פד זֹאת | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנַיִם עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה: פה שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים הַמִּזְרָק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: פו כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה מְלֵאֹת קְטֹרֶת עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זְהַב הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים וּמֵאָה: פז כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילֵם שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת: פח וְכֹל בְּקַר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילֵם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ: פט וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: פפפ

~ **נקודות משיחות קודש** ~ (שיחות ש"פ נשא תשל"ה)

וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו . . וַיְדַבֵּר אֵלָיו (ז, פט)

רַבֵּנוּ הַזָּקֵן פָּסַק בְּהִלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בַּפְּשָׁט, בָּרֶמֶז, בַּדְּרוּשׁ וּבַסּוֹד שֶׁבַּתּוֹרָה (ועיין שם עד היכן הדברים מגיעים). וְכֵן כָּתַב הָאַרִיז"ל עַל הַפָּסוּק "חֶלְקִי ה' אָמְרָה נַפְשִׁי". וְיֵשׁ לְהָעִיר, שֶׁ'יִשְׂרָאֵל' הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת יֵשׁ שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת לַתּוֹרָה, הַיְינוּ שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אוֹת בַּתּוֹרָה. וְהַדָּבָר נִרְמָז כָּאן: לְכָל יְהוּדִי יֵשׁ חֵלֶק בַּתּוֹרָה שֶׁ'מְדַבֵּר אֵלָיו' בִּלְבַד.

✦ ✦ ✦

חצי קדיש

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אמן בְּעָלְמָא דִּי בְרָא כִרְעוּתֵהּ וְיַמְלִיךְ מַלְכוּתֵהּ, וְיַצְמַח פּוּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ. אמן בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם

וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאַר, וְיִתְרוֹמַם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדַּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אמן לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא, תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא, דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אמן

✦ ✦ ✦

מפטיר פו כָּל־הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים אֵילִם שְׁנֵים־עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר וּמִנְחָתָם וּשְׂעִירֵי עִזִּים שְׁנֵים עָשָׂר לְחַטָּאת:

פח וְכֹל בְּקַר | זֶבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים אֵילִם שִׁשִּׁים עַתֻּדִים שִׁשִּׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁשִּׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ: פט וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:

קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים

ע"פ שי למורא

א) **עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה,** שֶׁיִּתָּכֵן לִהְיוֹתָהּ עֲקָרָה אֲשֶׁר יָלְדָה כְּבָר לִפְנֵי שֶׁנַּעֲשֵׂית עֲקָרָה, לָכֵן כָּפֵל דְּבָרָיו. יַיִן ד) **יַיִן וְשֵׁכָר,** יַיִן חָדָשׁ וְיַיִן יָשָׁן. **כָּל טָמֵא,** דְּבָרִים הָאֲסוּרִים לְנָזִיר. ה) **וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ,** וְתַעַר לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ לְהָסִיר אֶת שְׂעָרוֹ. יָחֵל, יַתְחִיל. ו) **אִישׁ הָאֱלֹהִים,** חֶשְׁבָּה שֶׁהָיָה נָבִיא. **וְאֶת שְׁמוֹ לֹא הִגִּיד לִי,** כְּלוֹמַר, שָׁאַלְתִּי אֶת שְׁמוֹ וְלֹא הִגִּיד לִי. וְלָכֵן לֹא שָׁאַלְתִּי עַל מְקוֹמוֹ. ח) **מַה נַּעֲשֶׂה,** אוּלַי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים נוֹסָפִים עַל שְׁאָר נְזִירוּת, שֶׁהֲרֵי הוּא נָזִיר מִן הַבֶּטֶן. **הַיּוּלָּד,** הֶעָתִיד לְהִוָּלֵד. י) **אֲשֶׁר בָּא בַיּוֹם,** בַּיּוֹם הַיָּדוּעַ שֶׁנִּזְכַּר קֹדֶם. יא) **אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ,** שֶׁהִיא לְבַדָּהּ יָדְעָה אֶת הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִרְאָה בּוֹ. (וְכָתַב המלבי"ם, שֶׁהַמַּלְאָךְ נִרְאָה אֶל הָאִשָּׁה דַּוְקָא, מִשּׁוּם שֶׁנְּזִירוּת שִׁמְשׁוֹן אֵינוֹ דָּבָר הַנִּדָּר וְאִי אֶפְשָׁר לְהַתִּירוֹ כִּי הָיָה עַל יְדֵי הַמַּלְאָךְ. וְאִם הָיָה עַל פִּי הָאָב הָיָה דָּבָר הַנִּדָּר, כִּי הָאָב יָכוֹל לְהַדִּיר אֶת בְּנוֹ בִּנְזִירוּת וְאָז הָיָה דִּין אַחֵר לִנְזִירוּתוֹ). יב) **עַתָּה יָבוֹא דְבָרֶיךָ,** עַתָּה, הוֹאִיל וּבָאתָ שֵׁנִית עַל יְדֵי תְּפִלָּתִי, אִם כֵּן דְּבַר ה' הוּא, וּבְוַדַּאי יָבוֹא דְּבָרֶיךָ. **מַה יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ,** כְּלוֹמַר, אַתָּה אָמַרְתָּ רַק מַה תַּעֲשֶׂה הָאִשָּׁה, אֲבָל מַה יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַהַנְהָגָה שֶׁל הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ. יג) **מִכֹּל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶל הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר,** כְּלוֹמַר, מַה יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַנַּעַר אֵינְךָ צָרִיךְ לִשְׁאֹל אוֹתִי, אֶלָּא תִּשְׁאַל אֶת חֲכְמֵי הַדּוֹר וְיוֹדִיעוּךָ אֶת הִלְכוֹת נְזִירוּתוֹ. וּבָאתִי רַק לְהַזְהִיר אֶת הָאִשָּׁה בִּדְבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חִדּוּשׁ וְתוֹסֶפֶת עַל הִלְכוֹת נְזִירוּת. טו) **נַעְצְרָה נָּא אוֹתָךְ,** נֵאָסֵף אוֹתְךָ אֶל הַבַּיִת. טז) **בְּלַחְמֶךָ,** בְּמַאֲכָלְךָ. **וְאִם תַּעֲשֶׂה עוֹלָה,** וְאִם

הפטרה לפרשת נשא בשופטים פרק יג

יג ב וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ
מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה: ג וַיֵּרָא מַלְאַךְ־יְהוָה
אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא
יָלַדְתְּ וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן: ד וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא
וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא: ה כִּי
הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ
כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן וְהוּא יָחֵל
לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: ו וַתָּבֹא הָאִשָּׁה
וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי
וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא
שְׁאַלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי:
ז וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי
יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים
יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: ח וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ
אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר
הַיּוּלָּד: ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ
הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה
וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ: י וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה
אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי: יא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ
וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: יב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ עַתָּה
יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ: יג וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ מִכֹּל
אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר: יד מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר
אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר: טו וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ
יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים: טז וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ
אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע מָנוֹחַ
כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא: יז וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דְבָרְךָ וְכִבַּדְנוּךָ:

יח וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי
וְהוּא פֶּלְאִי: יט וַיִּקַּח מָנוֹחַ אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־
הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת
וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים: כ וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ
וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה:
כא וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ
וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא:
כב וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים
רָאִינוּ: כג וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ
לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־
אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת: כד וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה
בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ
יְהוָה: כה וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן בֵּין
צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹול:

תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הַגְּדִי לְקָרְבַּן עוֹלָה. יז) **מִי שְׁמֶךָ,** כֵּיוָן שֶׁהָיָה בְּעֵינֵי מָנוֹחַ נָבִיא גָּדוֹל וְנִכְבָּד, וְהָאָדָם הַגָּדוֹל נוֹדָע בִּשְׁמוֹ לְמִי שֶׁלֹּא רָאָהוּ, וּשְׁמוֹ הוּא אֶצְלוֹ כְּמוֹ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, לְפִיכָךְ נֶאֱמַר "מִי שְׁמֶךָ" בְּמָקוֹם "מַה שְׁמֶךָ". יח) **לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי,** כְּלוֹמַר, אֵין רְצוֹנִי בְּכָבוֹד, וְאִם כֵּן לָמָּה זֶה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי. **וְהוּא פֶּלְאִי,** וְעוֹד טַעַם, שֶׁהוּא מְכֻסֶּה וְנֶעְלָם וְאֵין לְגַלּוֹתוֹ. יט) **וַיַּעַל עַל הַצּוּר לַה',** וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱסְרוּ הַבָּמוֹת לְהַקְרִיב קָרְבָּן בְּכָל מָקוֹם, אָמְרוּ רז"ל שֶׁהָיְתָה בָּזֶה הוֹרָאַת שָׁעָה כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ "לַה' תַּעֲלֶנָּה". **וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת,** הַמַּלְאָךְ עָשָׂה פְּלָאִים, שֶׁהוֹרִיד אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ. כ) **הַשָּׁמַיְמָה,** לְצַד הַשָּׁמַיִם. כא) **אָז יָדַע מָנוֹחַ** וגו', כְּשֶׁרָאָה כָּל זֹאת, הֵבִין מָנוֹחַ שֶׁמַּלְאָךְ הָיָה. כב) **אֱלֹהִים רָאִינוּ,** מַלְאַךְ אֱלֹהִים רָאִינוּ. כג) **אֶת כָּל אֵלֶּה,** אֶת כָּל הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַמַּלְאָךְ. **לֹא הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת,** לֹא הָיָה מַשְׁמִיעֵנוּ בְּשׂוֹרָה זוֹ שֶׁל הֻלֶּדֶת הַבֵּן, אִם רְאוּיִים אָנוּ לָמוּת. כה) **וַתָּחֶל, הַתְחִילָה.** רוּחַ ה', רוּחַ גְּבוּרָה מֵאֵת ה'. **לְפַעֲמוֹ,** לְחִזְקוֹ. פֵּרוּשׁ אַחֵר, לְהַצְעִידוֹ, כְּמוֹ "פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו" (שופטים ה,כח). וְרז"ל פֵּרְשׁוּ, "לְפַעֲמוֹ", מֵעֵנְיַן פַּעֲמוֹן, שֶׁהָיְתָה רוּחַ נְבוּאָה מְקַשְׁקֶשֶׁת לְפָנָיו כְּפַעֲמוֹן. וּפֵרוּשׁ "רוּחַ ה'", נְבוּאָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁאָמַר "יְהִי דָן נָחָשׁ עֲלֵי דֶרֶךְ" (בראשית מט,יז), שֶׁהִתְחִילָה אָז לְהִתְקַיֵּם. **בְּמַחֲנֵה דָן** וגו', בְּנַחֲלַת שֵׁבֶט דָּן שֶׁהָיְתָה בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׂמֵּחַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בִּמְהֵרָה יָבוֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מָגֵן דָּוִד:

קפח

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ. יִתְבָּרֵךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
תחילת ליל שישי, ח' סיון

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"א סיון, - בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לו.

ובמ"ש אשר בדרך חסידות לא יוכל להתנהג - מובנת הפליאה והתמי', איך זה איש הישראלי ובפרט בן ישיבה, שולל מעצמו דרך בעבודת השם איזה שתהי', ובפרט שנפסק הדין, כל האומר שמועה זו נאה וכו' מאבד וכו' [ז.א. שגם הוא אומר, ששתיהם שמועות הן, אלא שאומר שבשבילו אין זה נאה (עיין היטב עירובין ס"ד ע"א)], וחבל שלא חלי ולא מרגיש, אשר סגנון האמור, הוא סגנונו של היצר וכו' ואין להאריך בדבר הפשוט, ובפרט ע"פ זכות מוצאו שהוא מגזע אחב"י הספרדים שמאז ומקדם התעסקו בלימוד פנימיות התורה, וזרוק חוטרא אאוירא אעיקרי' קאי.

כן מ"ש שלא מצא חבר, והיצר אינו מסור בידו, לא מצא דרך וכו' - כל הנ"ל הן מפיתויי היצר, וכמבואר הענינים בספרי מוסר ובספרי חסידות בארוכה, איך שהמלך זקן וכסיל בא בערמומיות לכל אחד ומנסה בכמה דרכים שונים ומשונים.

ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא, יזכור את האמור, אשר האמת הוא, אשר עומד הוא בקרן אורה, ז.א. בד' אמות של תורה, ועליו לנצל חלק יפה זה במילואו, ז.א. ללמוד בהתמדה ושקידה נגלה דתורה ופנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות ולקיים המצות בהידור ולעבוד השי"ת מבלי להתבלבל בפיתויי היצר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

לוח זמנים לשבוע פרשת נשא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	5:44	5:40	8:36	8:34	9:08	9:07	10:18	10:17	19:31	19:35	19:57	20:01	19:14	20:12
חיפה (ק)	5:40	5:35	8:34	8:32	9:06	9:04	10:16	10:15	19:33	19:38	19:59	20:04	19:07	20:15
ירושלים (ק)	5:39	5:35	8:34	8:32	9:05	9:03	10:15	10:14	19:32	19:36	19:58	20:02	18:55	20:11
תל אביב (ק)	5:43	5:39	8:36	8:34	9:08	9:06	10:18	10:17	19:32	19:36	19:58	20:02	19:15	20:14
אוסטריה, וינה (ק)	5:15	5:07	8:29	8:26	9:01	8:57	10:18	10:15	20:28	20:36	21:02	21:11	20:16	21:29
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:07	7:12	9:08	9:10	9:40	9:42	10:32	10:34	17:25	17:20	17:52	17:48	17:03	17:59
אוקראינה, אודסה (ק)	5:24	5:17	8:35	8:31	9:07	9:03	10:23	10:20	20:23	20:30	20:56	21:04	20:11	21:08
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:50	4:42	8:04	8:00	8:36	8:32	9:52	9:50	20:01	20:09	20:35	20:43	19:49	20:47
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:00	4:52	8:14	8:10	8:46	8:42	10:03	10:00	20:13	20:21	20:47	20:56	20:01	21:00
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:20	5:12	8:37	8:33	9:09	9:05	10:27	10:24	20:44	20:52	21:20	21:29	20:33	21:33
אוקראינה, קייב (ק)	5:11	5:02	8:29	8:25	9:01	8:57	10:19	10:16	20:38	20:47	21:15	21:24	20:27	21:28
איטליה, מילאנו (ק)	5:53	5:46	9:02	8:59	9:34	9:31	10:50	10:47	20:47	20:54	21:19	21:27	20:35	21:44
אקוואדור, קיטו (ח)	5:59	5:59	8:33	8:33	9:03	9:03	10:05	10:05	18:21	18:22	18:43	18:44	18:03	18:48
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:36	7:40	9:38	9:40	10:11	10:13	11:04	11:05	18:03	17:59	18:29	18:25	17:42	18:37
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:37	8:43	10:36	10:39	11:07	11:10	11:58	12:00	18:45	18:39	19:13	19:08	18:22	19:12
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:53	5:48	8:54	8:51	9:26	9:23	10:38	10:37	20:13	20:19	20:42	20:48	20:00	20:52
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:38	5:32	8:41	8:39	9:13	9:10	10:26	10:24	20:07	20:13	20:37	20:43	19:54	20:57
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:39	5:33	8:41	8:39	9:14	9:11	10:27	10:25	20:07	20:13	20:36	20:42	19:54	20:57
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:10	6:04	9:16	9:13	9:47	9:44	11:01	10:59	20:48	20:54	21:18	21:25	20:35	21:39
ארה"ב, היוסטן (ק)	6:27	6:23	9:18	9:16	9:50	9:49	11:00	10:58	20:09	20:12	20:34	20:38	19:54	20:49
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:49	5:45	8:46	8:43	9:17	9:15	10:28	10:27	19:50	19:54	20:16	20:21	19:35	20:32
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:34	6:31	9:21	9:20	9:54	9:52	11:01	11:01	20:01	20:04	20:25	20:28	19:45	20:39
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:34	5:28	8:36	8:33	9:09	9:06	10:22	10:20	20:03	20:09	20:32	20:39	19:50	20:55
ארה"ב, שיקאגו (ק)	5:28	5:22	8:34	8:31	9:06	9:03	10:19	10:17	20:06	20:12	20:36	20:43	19:53	20:56
בוליביה, לה-פס (ח)	6:38	6:40	9:02	9:03	9:31	9:32	10:31	10:31	18:20	18:18	18:42	18:41	18:00	18:45
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:53	5:45	9:12	9:07	9:44	9:40	11:02	11:00	21:25	21:33	22:02	22:12	21:14	22:36
בלגיה, בריסל (ק)	5:54	5:45	9:13	9:08	9:45	9:40	11:03	11:00	21:25	21:33	22:01	22:11	21:14	22:33
ברזיל, ס. פאולו (ח)	6:27	6:30	8:42	8:43	9:13	9:14	10:09	10:10	17:38	17:36	18:02	17:59	17:18	18:06
ברזיל, ריו דה ז'נרו (ח)	6:12	6:15	8:27	8:29	8:59	9:00	9:55	9:56	17:26	17:23	17:49	17:47	17:06	17:54
בריטניה, לונדון (ק)	5:09	5:00	8:29	8:25	9:01	8:56	10:20	10:17	20:46	20:55	21:23	21:34	20:35	21:56
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:09	5:00	8:34	8:29	9:06	9:01	10:26	10:22	21:02	21:12	21:42	21:54	20:52	22:19
גרמניה, ברלין (ק)	5:12	5:02	8:33	8:29	9:05	9:01	10:25	10:22	20:55	21:04	21:34	21:44	20:45	21:48
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:38	5:30	8:57	8:53	9:28	9:24	10:46	10:43	21:06	21:14	21:42	21:52	20:55	21:56
דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:30	6:33	8:45	8:47	9:15	9:17	10:11	10:12	17:38	17:35	18:02	17:59	17:17	18:03
הודו, בומביי (ח)	6:03	6:01	8:44	8:43	9:17	9:16	10:23	10:22	19:07	19:09	19:30	19:32	18:51	19:36
הודו, פונה (ח)	5:58	5:56	8:41	8:40	9:13	9:12	10:19	10:18	19:04	19:06	19:27	19:29	18:48	19:33
הונגריה, בודפשט (ק)	5:07	5:00	8:20	8:16	8:52	8:48	10:08	10:06	20:13	20:21	20:47	20:56	20:02	21:00
טורקיה, איסטנבול (ק)	5:46	5:41	8:49	8:46	9:22	9:19	10:35	10:33	20:15	20:21	20:44	20:51	20:02	20:55
יוון, אתונה (ק)	6:14	6:09	9:14	9:11	9:46	9:43	10:58	10:56	20:29	20:34	20:57	21:03	20:15	21:07
מולדובה, קישינב (ק)	5:31	5:23	8:41	8:38	9:14	9:10	10:30	10:27	20:32	20:39	21:05	21:13	20:20	21:17

לוח זמנים לשבוע פרשת נשא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)	6:55	6:52	9:42	9:41	10:12	10:11	11:19	11:18	20:11	20:14	20:35	20:37	19:55	20:41
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:32	7:38	9:24	9:27	9:57	10:00	10:46	10:49	17:19	17:13	17:48	17:42	17:00	17:46
נפאל, קטמנדו (ח)	5:10	5:07	8:03	8:01	8:33	8:32	9:42	9:41	18:50	18:54	19:15	19:19	18:35	19:23
סינגפור, סינגפור (ח)	6:53	6:53	9:22	9:22	9:55	9:55	10:57	10:57	19:09	19:09	19:30	19:31	18:51	19:35
פולין, ורשא (ק)	4:41	4:32	8:03	7:59	8:35	8:30	9:54	9:51	20:24	20:34	21:03	21:14	20:14	21:18
פרו, לימה (ח)	6:15	6:16	8:35	8:36	9:08	9:08	10:07	10:07	17:54	17:53	18:16	18:15	17:35	18:19
צרפת, ליאון (ק)	6:09	6:02	9:19	9:16	9:51	9:48	11:06	11:04	21:06	21:13	21:38	21:46	20:54	22:03
צרפת, פריז (ק)	6:09	6:01	9:24	9:20	9:56	9:52	11:13	11:10	21:26	21:34	22:01	22:10	21:15	22:29
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:36	5:35	8:12	8:12	8:42	8:42	9:46	9:46	18:10	18:10	18:32	18:32	17:52	18:36
קנדה, טורונטו (ק)	5:51	5:45	8:59	8:56	9:31	9:28	10:45	10:43	20:37	20:43	21:08	21:15	20:24	21:30
קנדה, מונטריאול (ק)	5:23	5:16	8:33	8:30	9:05	9:02	10:20	10:18	20:19	20:26	20:51	20:58	20:06	21:15
קפריסין, לרנקה (ק)	5:43	5:39	8:37	8:35	9:11	9:08	10:21	10:20	19:41	19:45	20:07	20:12	19:26	20:16
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	5:50	5:40	9:18	9:13	9:50	9:44	11:11	11:07	21:55	22:06	22:37	22:50	21:46	22:54
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:17	5:06	8:49	8:44	9:20	9:14	10:42	10:38	21:35	21:46	22:19	22:32	21:27	23:01
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	5:46	5:39	8:58	8:54	9:30	9:26	10:46	10:43	20:49	20:57	21:23	21:31	20:38	21:35
שווייץ, ציריך (ק)	5:48	5:40	9:02	8:58	9:33	9:29	10:50	10:47	20:57	21:05	21:31	21:39	20:46	21:56
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:50	5:48	8:27	8:27	9:00	8:59	10:05	10:04	18:39	18:41	19:01	19:03	18:22	19:07

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה שלמה חיים שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מכ"ח אייר עם המצורף רשימת התלמידים.

ומהנכון הי' באם לא עשו כזה עד עתה, שיבקשו מהת' שי' הרושמים כאן את השיחות בעת ההתועדות, שימציאו להם השיחות בענין דופרצת בלימוד, שתקותי שיוכל לנצלם וכן הנהלת תו"ת בכלל תוכנם להתחזקות הלימוד והגברתו, ויהי רצון שיהיו דברים היוצאין מן הלב שאז נכנסין אל הלב ופועלים פעולתם.

ויהי רצון שגם פעולה זו תהי' באופן דופרצת...

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

סדר מצות הדלקת נרות לחג השבועות ושבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי', ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר. תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בחו"ל נותנים בערב החג גם עבור היום השני) אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

ערב חג השבועות

יש להדליק – בחו"ל לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות בלילה השני.
זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.
במידה והתעכבה הדלקת הנרות, והחג כבר נכנס, יש להדליק את הנר על ידי העברה מאש שהודלקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

בחו"ל יום שני של חג השבועות

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, הדלקת הנרות נעשית אך ורק על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

ערב שבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.
מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.
מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגִּיעֵנוּ לִמְחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחֲזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל־אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל־פּוּרְעָנִיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לָעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנִי לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל־רוֹאֵינוּ, וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל־פֶּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

לזכות

לוי שי׳ **הלוי** בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי׳ ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי׳ הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא״ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב״ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00373
12/05/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2304-3377